Γ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ - ΝΟΒΑ

ΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ
ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΑΠΟ ΤΑ ΕΠΙΣΗΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

ΝΤΙΝΟΣ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ

ΙΔΡΥΜΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ - ΝΟΒΑ
ΕΡΓΑ ΑΔΕΛΦΩΝ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ-ΝΟΒΑ – 4
ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ 2000

ΙΔΡΥΜΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ & ΜΑΡΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ-ΝΟΒΑ
ΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΟΠΤΕΥΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΟ ΑΠΟ ΤΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ (Φ.Ε.Κ. 222/Α/30-9-80).
ΕΔΡΑ ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ • ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1980

ΤΑΧ. Δ/ΝΣΗ: Ιλάρχου Τζαβέλα 44, 303 00 Ναύπακτος
ΤΗΛ. & FAX: (0634) 24940, 27233

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ
Γ. & Μ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ - ΝΟΒΑ

Πρόεδρος:	Ὁ Μητροπολίτης Ναυπάκτου καί Ἁγ. Βλασίου κ. ΙΕΡΟΘΕΟΣ
Ἀντιπρόεδρος:	Δημήτριος Σισμάνης
Γ. Γραμ. & Ταμίας:	Γιάννης Χαλάτσης
Μέλη:	Κωνσταντίνος Κονίδας
	Ντίνος Μακρυγιάννης
	Ἀντώνιος Μασγάλας
	Γεώργιος Μπερετάνος
	Ἰωάννης Χαλαντζούκας
	Παναγιώτης Χριστόπουλος

ISBN 960-85755-3-2

ΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ
ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

«Τό Ἑλληνικό Κοινοβούλιο ἀποτελεῖ τήν κρηπίδα τοῦ ὁμαλοῦ πολιτικοῦ βίου, τό μέγα ὀχυρό τῆς Δημοκρατίας, τό ἰσχυρό φρούριο τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας, τήν ἱερά Ἀκρόπολη τοῦ Ἔθνους»

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας

Γ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ - ΝΟΒΑ

ΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ
ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΑΠΟ ΤΑ ΕΠΙΣΗΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ
ΝΤΙΝΟΣ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ

ΙΔΡΥΜΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ - ΝΟΒΑ
ΕΡΓΑ ΑΔΕΛΦΩΝ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ-ΝΟΒΑ – 4
ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ 2000

ΤΟ ΚΟΙΝΩΦΕΛΕΣ ΙΔΡΥΜΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ-ΝΟΒΑ, συνεχίζοντας τίς ἐκδόσεις του, εὑρίσκεται στήν εὐχάριστη θέση νά παραδώσει στή δημοσιότητα τό ἀξιόλογο βιβλίο τοῦ γνωστοῦ λογοτέχνη και συγγραφέα κ. Ντίνου Μακρυγιάννη μέ τίτλο «Ἀγορεύσεις Γ. Ἀθανασιάδη-Νόβα στή Βουλή τῶν Ἑλλήνων».

Ὁ κ. Μακρυγιάννης, τόν ὁποῖο καί συγχαίρουμε γιά τό ἐγχείρημά του, κατόρθωσε μέ σεβασμό κι ἀγάπη στό πρόσωπο τοῦ Ἱδρυτοῦ μας, μέσα ἀπό τά ἐπίσημα πρακτικά τῆς Βουλῆς νά συγκεντρώσει καί νά μᾶς παρουσιάσει ὅλα τά κείμενα τοῦ Γ. Ἀθανασιάδη-Νόβα πού κατά καιρούς ἀκούσθηκαν στή Βουλή, γιά μισό περίπου αἰώνα κατά τόν ὁποῖο ὑπῆρξε ἐκφραστής τῆς Αἰτωλοακαρνανίας. Πρόκειται γιά ἕνα μνημειῶδες ἔργο τό ὁποῖο πιστεύουμε ὅτι θά τύχει τῆς εὐρύτερης ἀποδοχῆς καί ἀναγνωρίσεως ἀπό τό ἀναγνωστικό κοινό.

Πολυκύμαντη καί πολύπλευρη εἶναι ἡ πολιτική καί κοινοβουλευτική δράση τοῦ Γεωργίου Ἀθανασιάδη-Νόβα, ὅπως φαίνεται στά ὅσα ἐκτίθενται στό βιβλίο αὐτό. Ἡ δεκαετία τοῦ '60 κατά τήν ὁποία παρατηροῦμε ἔντονη πολιτική δραστηριότητα τοῦ Γεωργίου Ἀθανασιάδη-Νόβα, εἶναι μία δύσκολη καί ταραχώδης περίοδος γιά τά πολιτικά πράγματα τῆς χώρας, ἡ ὁποία ἐπιδέχεται πολλές ἑρμηνεῖες. Ὁ ἀναγνώστης ἔχει ἤδη σχηματίσει προσωπική γνώμη πάνω στίς πολιτικές ἐξελίξεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὁπότε μέ τήν ἀνάγνωση τοῦ παρόντος τόμου θά τοῦ δοθεῖ ἡ δυνατότητα ἤ νά στηρίξει τίς ἀπόψεις του ἤ νά τίς ἀναθεωρήσει μέσα ἀπό τόν προσωπικό λόγο τοῦ ἀείμνηστου Ναυπάκτιου πολιτικοῦ.

Τό ΔΙΟΙΚ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ αἰσθάνεται τήν ὑποχρέωση νά ἐκφράσει τίς εὐχαριστίες του πρός τόν κ. Μακρυγιάννη, γιά τήν πολύτιμη καί ἀφιλοκερδή προσφορά του.

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Τά στοιχεῖα πού παραθέτω γιά τήν κοινοβουλευτική διαδρομή τοῦ Γ. Ἀθανασιάδη-Νόβα, τά ἀπομόνωσα μέσα ἀπό τή μελέτη μου «Κοινοβουλευτική ἱστορία τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας» στήν ὁποία συμπεριλαμβάνονται ὅλοι οἱ Κοινοβουλευτικοί ἄνδρες τῆς Ναυπακτίας, ἀπό τήν ἀπελευθέρωση τοῦ 1821 μέχρι καί τίς μέρες μας. Ἡ ἀπομόνωση τῶν στοιχείων αὐτῶν, ἡ συμπλήρωση μέ τά σπάνια πολιτικά κείμενά του καί ἡ ἐνιαία παρουσίασή τους στή συνέχεια, ἀποτέλεσε γιά μένα ὑπέρτατο ἠθικό χρέος, γιατί εἶμαι ἀπό ἐκείνους πού στήν τελευταία του κοινοβουλευτική περίοδο εἶχα τήν ἐξαιρετική τιμή νά τόν ὑπηρετήσω ὡς ἰδιαίτερος Γραμματέας του.

Τό ὑπέρτατο αὐτό καθῆκον, ἀλλά καί ἡ σχετική εὐχέρεια ἀπό τή θέση πού κατεῖχα (ὑπάλληλος Βουλῆς), μοῦ ὑπαγόρευσαν νά φέρω στή δημοσιότητα τά ἐξαίρετα καί ὑπέροχα αὐτά κείμενα, γιά νά παραμείνουν ἐσαεί κτῆμα τῶν ἐπιγενομένων. Βέβαια ἡ πλούσια κοινοβουλευτική του δραστηριότητα δέν περιορίζεται καί δέν ἐξαντλεῖται στά κείμενα πού παραθέτω. Οἱ εἰσηγήσεις καί τροπολογίες σέ διάφορα νομοσχέδια, ἡ σωρεία τῶν παρεμβάσεων του κατά τή διάρκεια τῶν Συνεδριάσεων τῆς Βουλῆς, οἱ ἀναφορές, ἐρωτήσεις καί ἐπερωτήσεις του ἐπί διαφόρων τρεχόντων θεμάτων τῆς ἐπαρχίας μας –καί ὄχι μόνο– τά ὁποῖα ἄν ὄχι ἀδύνατο, ἦταν ἀρκετά δύσκολο νά ἐντοπισθοῦν ὅλα καί νά συμπεριληφθοῦν στήν παροῦσα μελέτη, ἀποτελοῦν σωστό πολιτικό μνημεῖο στό διάστημα τοῦ μισοῦ περίπου αἰῶνα παρουσίας του στήν πολιτική ζωή τῆς χώρας μας καί τό Ἑλληνικό Κοινοβούλιο.

Ἡ Κοινοβουλευτική δραστηριότητα τοῦ Γ. Ἀθανασιάδη-Νόβα κορυφώνεται μετά τό 1960 ὅταν συστήθηκε ἡ «Νέα Πολιτική Κίνηση» μέ ἐπίλεκτα καί κορυφαῖα στελέχη τοῦ πολιτικοῦ στερεώματος καί ἀναδείχθηκε ἐπικεφαλῆς αὐτῆς ὡς Κοινοβουλευτικός της Ἐκπρόσωπος. Στό διάστημα αὐτό θά μᾶς δοθεῖ ἡ εὐκαιρία νά παρακολουθήσουμε καί νά θυμηθοῦμε μνημειώδεις ἀγορεύσεις του, στίς ὁποῖες ἀπεικονίζεται ἡ ἀναμ-

φισβήτητη καί πολύπλευρη κατάρτιση, ἡ καλλιέργεια τῆς ψυχῆς καί τοῦ πνεύματος καί τέλος τό ἦθος καί τό ὕφος τοῦ πολιτικοῦ ἄνδρα. Ἀλλά καί στό διάστημα πού κατεῖχε τό ἀξίωμα τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς, ἡ θητεία του ὑπῆρξε νηφάλια, σώφρων, νουνεχής καί μεστή. Ἐκτός ἀπό τή σωρεία τῶν ἀνακοινώσεων ἔκανε εὔστοχες παρεμβάσεις στούς ὁμιλητές, μ' ἀποτέλεσμα νά θεωρεῖται ἀπό τούς πετυχημένους Προέδρους. Ἄλλωστε εἰσήγαγε καί πάρα πολλές καινοτομίες στό θεσμό, τήν λειτουργία καί τήν ἀναβάθμιση τοῦ Ἑλληνικοῦ Κοινοβουλίου, τό ὁποῖο ὅπως εἶπε ὁ ἴδιος: «ἀποτελεῖ τήν κρηπίδα τοῦ ὁμαλοῦ πολιτικοῦ βίου, τό μέγα ὀχυρό τῆς Δημοκρατίας, τό ἰσχυρό φρούριο τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας, τήν ἱερά Ἀκρόπολη τοῦ Ἔθνους».

Πάντως ἀπό τήν προσεκτική ἀναδίφηση καί μελέτη τῶν κειμένων αὐτῶν διαφαίνεται ξεκάθαρα ὅτι ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας ὑπῆρξε ἄξιος συνεχιστής τῆς κοινοβουλευτικῆς παρουσίας τῆς Αἰτωλοακαρνανίας, τήν ὁποία ἐκπροσωποῦσε στό Ἑλληνικό Κοινοβούλιο. Ἄν λάβουμε ὑπόψη μας ὅτι, ἐκτός ἀπό τήν πολιτική του καριέρα, ἀναδείχθηκε καί κατέλαβε ἐπίζηλη θέση καί στά ἑλληνικά γράμματα, μ' ἀποτέλεσμα τό ἔτος 1955 νά ἐκλεγεῖ Ἀκαδημαϊκός καί Πρόεδρος Ἀκαδημίας, εὔκολα μποροῦμε νά συμπεράνουμε καί νά ὑποστηρίξουμε –καί μάλιστα μέ βεβαιότητα– ὅτι ὑπῆρξε μεγάλη πνευματική καί πολιτική φυσιογνωμία, μέ πανελλήνια ἐμβέλεια.

ΝΤΙΝΟΣ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ Γ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ-ΝΟΒΑ ΑΠΟ ΤΟ 1926 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1974

Α΄ ΕΚΛΟΓΗ ΤΟΥ 1926

Ὁ Ἐπαχτίτης Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (1893-1987), ξεκίνησε τήν πολιτική του καριέρα καί πρωτοεκλέχθηκε βουλευτής στήν Α΄ ἐκλογή τοῦ ἔτους 1926[1].

Ἡ Α΄ ἐκλογή τοῦ 1926 εἶχε ἀναθεωρητική ἰδιότητα καί διεξήχθη στίς 7 Νοεμβρίου μέ εὐρεῖα περιφέρεια καί ἀναλογικό ἐκλογικό σύστημα[2]. Συνολικά ἐκλέχθηκαν 279 βουλευτές. Ὁ Νόβας πολιτεύθηκε μέ τό Κόμμα τῶν Ἐλευθεροφρόνων τοῦ Ἰω. Μεταξᾶ, ὁ ὁποῖος συνέπραττε μέ τό νεοπαγές κόμμα του (εἶχε 52 ἕδρες στίς ἐκλογές μετά τήν ἀνατροπή τῆς σύντομης δικτατορίας τοῦ Παγκάλου) στήν οἰκουμενική κυβέρνηση τοῦ Ἀλεξ. Ζαΐμη.

Ὁ νεοφώτιστος Βουλευτής τῆς Ναυπακτίας στή Β΄ Σύνοδο καί συγκεκριμένα ἀπό 14 Νοεμβρίου 1927 μέχρι 9 Ἰουλίου 1928, ἐκλέχθηκε Γραμματέας τῆς Βουλῆς[3].

Γ΄ ΕΚΛΟΓΗ ΤΟΥ 1932

Ἡ δεύτερη ἐκλογή τοῦ Νόβα ἦρθε μέ τήν Γ΄ ἐκλογή τοῦ ἔτους 1932, πού δέν εἶχε διάρκεια μεγαλύτερη ἀπό ἕνα ἑξάμηνο[4]. Ἡ Γ΄ ἐκλογή τοῦ 1932 διεξήχθη στίς 25 Σεπτεμβρίου 1932 μέ εὐρεῖα περιφέρεια καί ἀναλογικό ἐκλογικό σύστημα[5]. Στήν ἐκλογή αὐτή ἐκλέχθηκαν συνολικά 250

---

1. Πρακτικά Βουλῆς, Α΄ Βουλευτική Περίοδος, Σύνοδος Α΄, Συνεδρίαση τῆς 6ης Δεκεμβρίου 1926, σελ. 3.
2. Ἐκλογικός Νόμος 3363/1926, ΦΕΚ Α 291/2-9-1926.
3. Πρακτικά Βουλῆς τῆς Α΄ Βουλευτικῆς Περιόδου, Σύνοδος Β΄, Συνεδρίαση Α΄ τῆς 16ης Νοεμβρίου 1927, σελ. 4.
4. Ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων τῆς Βουλῆς, Περίοδος Γ΄, Σύνοδος Α΄, Συνεδρίαση τῆς 24ης Ὀκτωβρίου 1932, σελ. 2.
5. Νόμος 5493/1932, ΦΕΚ Α 168/21-5-1932.

βουλευτές. Ὁ Νόβας στήν ἐκλογή τοῦ 1932 πολιτεύθηκε μέ τό Προοδευτικό Κόμμα (τρίτη κατάσταση) τοῦ Γεωργ. Καφαντάρη.

Γ' ΑΝΑΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΒΟΥΛΗ ΤΟΥ 1936

Στήν Γ' Ἀναθεωρητική Βουλή τοῦ 1936, ὁ Νόβας ἐκλέχθηκε γιά τρίτη φορά[6], μέ τό Κόμμα τοῦ Δημοκρατικοῦ Συνασπισμοῦ, τόν ὁποῖο ἀποτελοῦσαν τό Προοδευτικό Κόμμα μέ ἀρχηγό τό Γ. Καφαντάρη, τό Δημοκρατικό Κόμμα μέ ἀρχηγό τό Γ. Παπανδρέου, τό Ἀγροτικό Ἐργατικό Κόμμα μέ ἀρχηγό τόν Ἀλέξανδρο Παπαναστασίου καί τό Ἀγροτικό Δημοκρατικό Κόμμα μέ ἀρχηγό τόν Ἀλέξανδρο Μυλωνᾶ.

Ὁ Νόβας ἐπρόσκειτο στό Προοδευτικό Κόμμα τοῦ Γ. Καφαντάρη. Ἡ ἐκλογή τῆς Γ' Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς, διεξήχθη στίς 26 Ἰανουαρίου 1936 μέ εὐρεῖα περιφέρεια καί ἀναλογικό ἐκλογικό σύστημα[7]. Συνολικά ἐκλέχθηκαν 300 βουλευτές.

Στήν Α' Σύνοδο καί συγκεκριμένα ἀπό 2 Μαρτίου μέχρι 4 Αὐγούστου 1936, ὁ Νόβας ἐκλέχθηκε Β' Ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς[8].

ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Μετά τή δικτατορία Μεταξᾶ πού διήρκεσε ἀπό 4 Αὐγούστου 1936 μέχρι 29 Ἰανουαρίου 1941 καί μετά τήν κατοχική ἀπελευθέρωση (μεταπολεμική περίοδο), ὁρκίσθηκε α) Ὑπουργός Ἐσωτερικῶν ἀπό 7 Μαρτίου μέχρι 8 Ἀπριλίου 1945 στήν Κυβέρνηση Πλαστήρα[9] καί β) Ὑπουργός Θρησκευμάτων καί Ἐθνικῆς Παιδείας ἀπό 22 Νοεμβρίου 1945 μέχρι 11 Μαρτίου 1946 στήν Κυβέρνηση Σοφούλη[10]. Στήν ἐκλογή τῆς 31ης Μαρτίου τοῦ 1946 ὁ Νόβας δέν πολιτεύθηκε λόγω ἀποχῆς τοῦ Κόμματός του.

---

6. Πρακτικά τῆς Γ' Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς τοῦ 1936, Σύνοδος Α', Συνεδρίαση Α' τῆς 2ας Μαρτίου, σελ. 3 καί Μητρῶο Βουλευτῶν, Ἔκδοση τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων, Ἀθῆναι 1977, σελ. 44.

7. Νόμος 5493/1932 ὅπως τροποποιήθηκε ἀπό τόν Α.Ν. τῆς 30-12-1935, ΦΕΚ Α 636/30-12-1935.

8. α) Ἀλκ. Προβατᾶ, Πολιτική Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος 1821-1980, Ἀθήνα 1980, σελ. 68, β) Πρακτικά Βουλῆς, Συνεδρίαση Β' τῆς 6ης Μαρτίου 1936, σελ. 7.

9. Πολιτική Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, ὅ.ἀ. σελ. 574 καί 575.

10. Πολιτική Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, ὅ.ἀ. σελ. 592 καί 596.

Α΄ ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ 1950

Στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ 1950 καί συγκεκριμένα στήν Α΄ ἐκλογική περίοδο τοῦ ἔτους 1950, ἐκλέχθηκε γιά τέταρτη φορά μέ τό Κόμμα τῶν Φιλελευθέρων (ἀρχηγός ὁ Σοφ. Βενιζέλος)[11]. Ἡ ἐκλογή τοῦ ἔτους 1950 διεξήχθη στίς 5 Μαρτίου μέ εὐρεῖα περιφέρεια καί ἐκλογικό σύστημα ἀναλογικό[12]. Στήν ἐκλογή τοῦ 1950 ἐκλέχθηκαν 250 βουλευτές. Καθ' ὅλο τό διάστημα τῆς Κυβερνήσεως Βενιζέλου, ἀπό 23 Μαρτίου 1950 μέχρι 15 Ἀπριλίου 1950 ὁ Νόβας χρημάτισε Ὑπουργός Θρησκευμάτων καί Ἐθνικῆς Παιδείας καί προσωρινά Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας ἀπό 23 μέχρι 24 Μαρτίου 1950[13].

Στήν Κυβέρνηση Πλαστήρα πού διαδέχθηκε τήν Κυβέρνηση Βενιζέλου (15 Ἀπριλίου 1950 μέχρι 21 Αὐγούστου 1950) χρημάτισε καί πάλι Ὑπουργός Θρησκευμάτων καί Παιδείας μέχρι παραιτήσεως τῆς Κυβερνήσεως[14]. Στίς 3 Αὐγούστου 1951 καί στήν τελευταία Κυβέρνηση τοῦ Βενιζέλου ἀπό 3 Αὐγούστου μέχρι 27 Ὀκτωβρίου 1951, διορίσθηκε Ὑφυπουργός παρά τῷ Πρωθυπουργῷ[15] καί στίς 30 Σεπτεμβρίου 1951 Ὑφυπουργός παρά τῷ Προέδρῳ τῆς Κυβερνήσεως καί προσωρινά Ὑπουργός Ἐσωτερικῶν μέχρι παραιτήσεως τῆς Κυβερνήσεως (27 Ὀκτωβρίου)[16].

Β΄ ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ 1951

Ἀκολούθησε ἡ Β΄ ἐκλογική περίοδος τοῦ ἔτους 1951 ὅπου ἐκλέχθηκε βουλευτής γιά πέμπτη φορά μέ τή σημαία τοῦ Κόμματος τῶν Φιλελευθέρων πού εἶχε ἀρχηγό τό Σοφοκλῆ Βενιζέλο[17]. Η Β΄ ἐκλογή τοῦ ἔτους

---

11. Πρακτικά Βουλῆς, Περίοδος Α΄ τοῦ ἔτους 1950, Σύνοδος Α΄, Συνεδρίαση τῆς 30ης Μαρτίου, σελ. 3 καί 4.

12. Νόμος 5493/1932 ὅπως τροποποιήθηκε μέ τό Α.Ν. 1020/1946 ΦΕΚ 71/27-2-1946 καί Ν. 4/1936 ΦΕΚ 222/22-5-1936.

13. Πολιτική Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, ὅ.ἀ. σελ. 638.

14. Πολιτική Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, ὅ.ἀ. σελ. 641 καί Μητρῶο Βουλευτῶν ὅ.ἀ. σελ. 102.

15. Πολιτική Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, ὅ.ἀ. σελ. 656.

16. Πολιτική Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, ὅ.ἀ. σελ. 657.

17. Πρακτικά Βουλῆς, Β΄ Περίοδος τοῦ ἔτους 1951, Σύνοδος Α΄, Συνεδρίαση Β΄ τῆς 25ης Ὀκτωβρίου 1951, σελ. 5 καί Μητρῶο Βουλευτῶν, ὅ.ἀ. σελ. 102.

1951 διεξήχθη στίς 9 Σεπτεμβρίου τοῦ 1951 μέ εὐρεῖα περιφέρεια καί ἐνισχυμένη ἀναλογική[18]. Στήν ἐκλογή τοῦ 1951 ἐκλέχθηκαν 258 βουλευτές.

Ὁ Νόβας στή Β' ἐκλογική περίοδο πού σχημάτισε Κυβέρνηση ὁ Πλαστήρας μέ Ἀντιπρόεδρο τό Βενιζέλο, χρημάτισε Ὑπουργός Βιομηχανίας ἀπό 27 Ὀκτωβρίου 1951 μέχρι 24 Ἀπριλίου 1952 καί Ὑπουργός παρά τῇ Προεδρίᾳ ἀπό 24 Ἀπριλίου 1952 μέχρι παραιτήσεως τῆς Κυβερνήσεως στίς 11 Ὀκτωβρίου 1952[19].

Δ' ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ 1956

Στή Δ' ἐκλογική περίοδο τοῦ 1956, ὁ Νόβας ἐκλέχθηκε Βουλευτής γιά ἕκτη φορά μέ τή «Δημοκρατική Ἕνωση», πού ἀποτέλεσαν πολλά δημοκρατικά κόμματα[20], μεταξύ τῶν ὁποίων ἦταν καί τό Κόμμα τῶν Φιλελευθέρων. Ὁ Νόβας στή Δ' ἐκλογική περίοδο τοῦ 1956, ἐπρόσκειτο στή Φιλελευθέρα Δημοκρατική Ἕνωση (ΦΙ.Δ.Ε.) πού εἶχε ἀρχηγό τό Σοφ. Βενιζέλο. Ἡ ΦΙ.Δ.Ε τό 1957 ἐνοποιήθηκε μέ τό «Κόμμα Φιλελευθέρων». Ἡ Δ' ἐκλογή τοῦ 1956 διεξήχθη στίς 19 Φεβρουαρίου μέ εὐρεῖα περιφέρεια καί ἐνισχυμένη ἀναλογική[21]. Συνολικά στήν ἐκλογή αὐτή ἐκλέχθηκαν 300 βουλευτές. Στή διάρκεια τῆς βουλευτικῆς του θητείας συμμετεῖχε σέ Κοινοβουλευτικό Συνέδριο τοῦ ΝΑΤΟ στό Παρίσι.

Ε' ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ 1958

Στήν Ε' ἐκλογική περίοδο τοῦ 1958 ἐκλέχθηκε γιά ἕβδομη φορά μέ τό Κόμμα τῶν Φιλελευθέρων[22]. Ἡ Ε' ἐκλογή τοῦ 1958 διεξήχθη στίς 11 Μαΐου 1958 μέ εὐρεῖα περιφέρεια καί ἐκλογικό σύστημα ἐνισχυμένη ἀναλογική[23]. Ἀριθμός βουλευτῶν πού ἐκλέχθηκαν 300.

---

18. Νόμος 5493/1932 ὅπως τροποποιήθηκε μέ τό Ν. 1878/1951, ΦΕΚ 205/28-7-1951.

19. Πολιτική Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, ὅ.ἀ. σελ. 658, 660 καί 611.

20. Πρακτικά Βουλῆς Δ' Περιόδου 1956, Σύνοδος Α', Συνεδρίαση Α' τῆς 2ας Ἀπριλίου 1956, σελ. 1.

21. Ἐκλογικός Νόμος 3459/1955, ΦΕΚ 340/22-12-1955.

22. Πρακτικά Βουλῆς τῆς Ε' Περιόδου τοῦ ἔτους 1958, Σύνοδος Α', Συνεδρίαση Α' τῆς 9ης Ἰουνίου, σελ. 3.

23. Ν. 3822/1958, ΦΕΚ 45/31-3-58.

Στίς 3 Φεβρουαρίου 1960 ὁ Νόβας προσχώρησε στή «Νέα Πολιτική Μερίδα», τήν ὁποία ἀποτέλεσαν δέκα ἐπίλεκτα στελέχη (Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, Ἀλλαμανῆς, Ζαΐμης, Ζίγδης, Κωστῆς, Λουλακάκης, Μαῦρος, Μητσοτάκης, Παπαληγούρας καί Τούμπας). Τήν ἐκπροσώπηση τῆς κοινοβουλευτικῆς αὐτῆς ὁμάδας εἶχε ὁ ἐπικεφαλῆς Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Ἡ «Νέα Πολιτική Μερίδα» μέ τήν προσχώρηση καί τῶν Βουλευτῶν Γ. Βοραζάνη, Τζών Γκλαβάνη, Κ. Λιδωρίκη, Γ. Μελᾶ, Δ. Παπασπύρου καί Γ. Ράλλη ἀποτέλεσε τή «Νέα Πολιτική Κίνηση», στήν ὁποία ὁ Νόβας ἐξακολούθησε νά εἶναι ὁ Κοινοβουλευτικός της Ἐκπρόσωπος.

Ὁ Νόβας μέ τή διάλυση τῆς «Νέας Πολιτικῆς Κίνησης» ἀρχικά προσχώρησε στό Δημοκρατικό Κέντρο – Ἀγροτική Φιλελευθέρα Ἕνωση, πού ἵδρυσε ὁ Γ. Παπανδρέου στίς 11 Φεβρουαρίου 1961 καί στή συνέχεια στήν Ἕνωση Κέντρου[24].

ΣΤ' ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ 1961

Συγκεκριμένα στήν ΣΤ' ἐκλογική περίοδο τοῦ 1961, προσχώρησε καί ἐκλέχθηκε γιά ὄγδοη φορά μέ τήν Ἕνωση Κέντρου, τήν ὁποία ἵδρυσε ὁ Γ. Παπανδρέου στίς 21 Σεπτεμβρίου 1961[24α].

Ἡ ΣΤ' ἐκλογή τοῦ ἔτους 1961 διεξήχθη στίς 29 Ὀκτωβρίου 1961, μέ εὐρεῖα περιφέρεια καί ἐνισχυμένη ἀναλογική[25]. Συνολικά στήν ἐκλογή τοῦ 1961 ἐκλέχθηκαν 300 βουλευτές.

Ζ' ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ 1963

Ἀκολουθεῖ ἡ Ζ' ἐκλογική περίοδος τοῦ ἔτους 1963 ὅπου ἐκλέχθηκε γιά ἕνατη φορά μέ τήν Ἕνωση Κέντρου τοῦ Γ. Παπανδρέου[26]. Ἡ Ζ'

---

24. α) Ἡ δήλωση προσχώρησής του εἶναι καταχωρημένη στήν Ἐφημ.Συζητήσεων τῆς 13ης Φεβρουαρίου 1961, σελ. 162 καί β) στά πρακτικά τῆς Βουλῆς, Συνεδρίαση 64/13-2-1961 σελ. 385, 386.

24α. Πρακτικά Βουλῆς τῆς ΣΤ' Περιόδου τοῦ ἔτους 1961, Σύνοδος Α', Συνεδρίαση Α' τῆς 4ης Δεκεμβρίου 1961, σελ. 3 καί ΣΤ' Συνεδρίαση τῆς 9ης Ἰανουαρίου 1962, σελ. 44.

25. Ν. 4173/1961, ΦΕΚ 184/27-6-1961.

26. Πρακτικά Βουλῆς τῆς Ζ' Περιόδου τοῦ ἔτους 1963, Σύνοδος Α', Συνεδρίαση τῆς 16ης Δεκεμβρίου, σελ. 3 καί 4.

ἐκλογή τοῦ ἔτους 1963 διεξήχθη στίς 3 Νοεμβρίου μέ εὐρεῖα περιφέρεια καί ἐκλογικό σύστημα ἀσθενῶς ἐνισχυμένη ἀναλογική[27]. Ἡ ἐκλογή τοῦ 1963 ἀνέδειξε 300 βουλευτές. Στήν Κυβέρνηση πού σχημάτισε ὁ Γ. Παπανδρέου, ὁ Νόβας χρημάτισε Ὑπουργός Προεδρίας Κυβερνήσεως ἀπό 8 Νοεμβρίου μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1963[28].

Η' ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ 1964

Τέλος στήν Η' ἐκλογική περίοδο τοῦ ἔτους 1964 πού ἀπέχει μόλις πενήντα μέρες ἀπό τήν προηγούμενη, ὁ Νόβας ἐκλέχθηκε βουλευτής γιά δέκατη καί τελευταία φορά μέ τή σημαία τῆς Ἕνωσης Κέντρου[29]. Ἡ Η' ἐκλογή τοῦ ἔτους 1964, διεξήχθη στίς 16 Φεβρουαρίου μέ εὐρεῖα περιφέρεια καί ἀσθενῶς ἐνισχυμένη ἀναλογική[30]. Στήν ἐκλογή τοῦ 1964 ἐκλέχθηκαν 300 συνολικά βουλευτές. Ὁ Παπανδρέου πού πῆρε τίς ἐκλογές καί σχημάτισε Κυβέρνηση δέν ὅρκισε Ὑπουργό τό Νόβα, γιατί τόν προόριζε νά ἀναλάβει τό τιμητικό ἀξίωμα τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΒΟΥΛΗΣ

Πράγματι στή Συνεδρίαση τῆς 19ης Μαρτίου ἐκλέγεται Πρόεδρος Βουλῆς γιά τήν Α' τακτική Σύνοδο τῆς Η' περιόδου τοῦ ἔτους 1964, ἀπό 19 Μαρτίου 1964 μέχρι 11 Ἰουλίου 1964[31]. Στήν ἴδια ἐκλογική περίοδο καί συγκεκριμένα στή Συνεδρίαση τῆς 14ης Νοεμβρίου 1964 ἐπανεκλέγεται Πρόεδρος Βουλῆς γιά τή Β' τακτική Σύνοδο, πού κράτησε ἀπό 14 Νοεμβρίου 1964 μέχρι 26 Ἰουνίου 1965[32].

27. Ν. 4173/1961 καί Ν. 4322/1963, ΦΕΚ 140/11-9-1963.

28. Πολιτική Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, ὅ.ἀ. σελ. 708 καί 709.

29. Πρακτικά Βουλῆς τῆς Η' Περιόδου τοῦ ἔτους 1964, Σύνοδος Α', Συνεδρίαση Α' τῆς 19ης Μαρτίου 1964, σελ. 4.

30. Ν. 4173/1961 καί Ν. 4322/63, ΦΕΚ 140/11-9-1963.

31. Πρακτικά Βουλῆς, Α' τακτική Σύνοδος, Συνεδρίαση Α' τῆς 19ης Μαρτίου 1964, σελ. 3 καί 6-8 καί Ἐφ. Συζητήσεων, σελ. 3 καί 6-9.

32. Πρακτικά τῆς Β' τακτικῆς Συνόδου, Συνεδρίαση Α' τῆς 14ης Νοεμβρίου 1964, σελ. 3, 4 καί Ἐφ. Συζητήσεων, σελ. 3-5.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Όταν τό καλοκαίρι τοῦ 1965 ξέσπασε πολιτική κρίση καί ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Γ. Παπανδρέου παραιτήθηκε (15 Ἰουλίου 1965), ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας κλήθηκε ἀπό τό Βασιλιᾶ καί ὁρκίσθηκε αὐθημερόν Πρωθυπουργός μέ ἐντολή σχηματισμοῦ Κυβέρνησης. Στήν Κυβέρνηση πού σχημάτισε ὁ Νόβας, ὁρκίσθηκε συγχρόνως Ὑπουργός Ἐθνικῆς Παιδείας καί Θρησκευμάτων καί Ὑπουργός Ἐξωτερικῶν[33]. Ἡ Κυβέρνηση Νόβα τελικά δέν πῆρε ψῆφο ἐμπιστοσύνης (167 κατά, 131 ὑπέρ) καί στίς 20 Αὐγούστου 1965 παραιτήθηκε[34].

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

Στήν Κυβέρνηση Στεφανοπούλου ἀπό 17 Σεπτεμβρίου 1965 μέχρι 22 Δεκεμβρίου 1966, ὁ Νόβας χρημάτισε Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ἀπό τήν ἀρχή μέχρι τῆς παραιτήσεως τῆς Κυβερνήσεως, προσωρινός Ὑπουργός Βιομηχανίας ἀπό 17 Σεπτεμβρίου μέχρι 22 Σεπτεμβρίου 1965, προσωρινός Ὑπουργός Δικαιοσύνης ἀπό 16 Νοεμβρίου μέχρι 3 Δεκεμβρίου 1965 καί προσωρινός Ὑπουργός Κοιν. Προνοίας ἀπό 13 Ἀπριλίου 1966 μέχρι 11 Μαΐου 1966[35]. Στίς 13 Νοεμβρίου 1965 ὁ Νόβας κατέθεσε δήλωση ἀνεξαρτησίας καί στίς 24 Ἰανουαρίου 1966, δήλωση προσχώρησης στό Κόμμα Στεφανοπούλου «Φιλελεύθερο Δημοκρατικό Κέντρο» (ΦΙ.ΔΗ.Κ.), πού ἵδρυσε στίς 9 Δεκεμβρίου 1965[36].

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Στή διάρκεια τῆς κοινοβουλευτικῆς διαδρομῆς του ὁ Νόβας διετέλεσε

---

33. α) Πρακτικά Βουλῆς, Ἔκτακτος Σύνοδος τῆς Η' Βουλευτικῆς Περιόδου, Συνεδρίαση Α' τῆς 30ῆς Ἰουλίου 1965.
β) Β.Δ. 627/30-7-1965, ΦΕΚ 144/30-7-1965 καί
γ) Πολιτική Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, ὅ.ἀ. σελ. 720.
34. Πρακτικά Βουλῆς, Ἔκτακτος Σύνοδος τῆς Η' Βουλευτικῆς Περιόδου, Συνεδρίαση Ε' τῆς 24-8-1965.
35. Πολιτική Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, ὅ.ἀ. σελ. 723, 725, 727 καί 729.
36. Μητρῶο Βουλευτῶν, ὅ.ἀ. σελ. 98, 102, 103 καί 229.

καί Πρόεδρος τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἄρθρου 35 τοῦ Συντάγματος 1952 πού εἶχε γνωμοδοτικό χαρακτήρα ἐπί ἐκδόσεως νομοθετικῶν διαταγμάτων πρός ρύθμιση ἐξαιρετικῶς ἐπειγόντων θεμάτων, ὅταν διαρκούσης τῆς Βουλευτικῆς περιόδου δέν ὑπῆρχε Βουλή (διακοπή ἐργασιῶν). Συγκεκριμένα ἐκλέχθηκε στήν Α΄ Σύνοδο τῆς Η΄ Βουλευτικῆς περιόδου ἀπό 14 Ἰουλίου μέχρι 7 Νοεμβρίου 1964[37] καί στή Β΄ Σύνοδο τῆς ἴδιας Βουλευτικῆς περιόδου ἀπό 1-15 Ἰουλίου 1965[38]. Ἐκτός ἀπό τήν Εἰδική αὐτή Ἐπιτροπή τήν ὁποία ὑπηρέτησε γιά πολλά χρόνια καί ὡς Μέλος, ἐκλέχθηκε καί πάρα πολλές φορές ὡς Πρόεδρος καί Μέλος διαφόρων Κοινοβουλευτικῶν Ἐπιτροπῶν πού λειτουργοῦσαν στά πλαίσια τῆς Κοινοβουλευτικῆς διαδικασίας τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΩΝ

Στίς 23 Ἰουλίου τοῦ 1974 καί ἐνῶ ἡ Ἑλλάδα κυβερνιόταν ἀκόμα ἀπό τούς στρατιωτικούς, οἱ ὁποῖοι μέ τό Πραξικόπημα τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967 εἶχαν καταργήσει τήν κοινοβουλευτική ζωή τῆς χώρας, οἱ ἀρχηγοί τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ζήτησαν ἀπό τόν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας στρατηγό Γκιζίκη, νά ἀνατεθεῖ ἡ διακυβέρνηση τῆς χώρας σέ πολιτικούς. Ἔτσι ὁ Πρόεδρος τό μεσημέρι τῆς ἴδιας μέρας κάλεσε σέ σύσκεψη τούς τέως Πρωθυπουργούς. Στήν τρίωρη αὐτή σύσκεψη, πού τελικά ἀποφασίσθηκε ἡ λύση Καραμανλῆ, συμμετεῖχε καί ὁ Νόβας[39]. Σύμφωνα μέ μαρτυρία τοῦ Ἀβέρωφ, ὁ Νόβας μέ φωνή παλλόμενη καί δάκρυα στά μάτια πῆρε τό λόγο καί εἶπε: «Κύριοι, ἡ πατρίς χάνεται, καταποντιζόμεθα. Δέν γνωρίζουμε τί μπορεῖ νά συμβεῖ αὔριο. Πρέπει νά δώσουμε κυβέρνηση στόν τόπο». Μέ τή λύση Καραμανλῆ, πού τελικά ἀποδέχθηκαν οἱ τέως Πρωθυπουργοί, τερματίσθηκε ἡ ἑπτάχρονη δικτατορία τῶν Συνταγματαρχῶν καί ἡ χώρα μας ἐπανῆλθε στόν ὁμαλό κοινοβουλευτικό της βίο.

---

37. Πρακτικά Βουλῆς 1964, Συνεδρίαση Α΄ τῆς 14-7-1964, σελ. 3-4, ΜΕ΄ τῆς 5-10-1964, σελ. 378 καί 392-393 καί ΞΗ΄ τῆς 7-11-1964, σελ. 381-427.

38. Πρακτικά Βουλῆς 1964-1965, Συνεδριάσεις Α΄ τῆς 1-7-1965, σελ. 3-4, Β΄ τῆς 6-6-1965, σελ. 8, 20, 32, Συνεδρίαση Δ΄ τῆς 8-7-1965, σελ. 51, 73 καὶ Η΄ τῆς 15-7-1965, σελ. 152-154.

39. Πολιτική Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, ὅ.ἀ. σελ. 737.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ

Γ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ-ΝΟΒΑ

ΑΠΟ ΤΟ 1926 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1965

Ἀπανθίσματα ἀπό τίς ἀγορεύσεις τοῦ Γ. Ἀθανασιάδη-Νόβα στή Βουλή τῶν Ἑλλήνων.

«Αἱ λαϊκαί ροπαί καί τάσεις, τά λαϊκά ρεύματα ἰδεῶν, πρέπει νά ἐκφράζωνται ἐλευθέρως, ἀβιάστως εἰς τήν Βουλήν. Δέν πρέπει νά ἀποφράσσωνται, νά ἀναχαιτίζωνται, νά συμπιέζωνται. Διότι εἶναι δυνάμεις ζωνταναί, στοιχεῖα ἀδάμαστα, ἀθάνατα. Δέν καταπνίγονται, δέν ἀποσβένυνται...»

«Εἶναι φύσει ἀδύνατον νά λειτουργήση τό Δημοκρατικόν μας πολίτευμα μέ δύο ἀντίπαλα κόμματα, ἐκ τῶν ὁποίων τό ἕνα θά πιστεύη καί τό ἄλλο δέν θά πιστεύη εἰς τήν Κοινοβουλευτικήν μας Δημοκρατία. Ἀποκλείεται ἡ ἐναλλαγή, διότι τό δεύτερον κόμμα θά εἶναι ἀδύνατον νά ἀνέλθη εἰς τήν ἐξουσίαν, ἀφοῦ ἀνερχόμενον πρόκειται νά ἀνατρέψη τό ἰσχῦον πολίτευμα...»

«...Δέν δύνανται τήν Κοινοβουλευτικήν Δημοκρατία νά τήν σώσουν πλέον καθεστωτικῆς μορφῆς παρατάξεις ὅσον καί ἄν ἀπορροφήσουν ἐν ὀνόματι τοῦ ἀντικομμουνιστικοῦ ἀγῶνος ὅλας τάς κρατικάς δυνάμεις. Τήν Δημοκρατίαν θά τήν σώση ἡ ἀποκρυστάλλωσις πολιτικῶν ἰδεῶν παγίων, θά τήν σώση ἡ ὀργάνωσις πολιτικῶν κομμάτων ὑγειῶν μέ σταθεράς πολιτικάς ἀρχάς. Θά τήν σώση ἡ σταθερά καί ἀπρόσκοπτος ἐξέλιξις ἀπό τήν πολιτικήν μορφήν τήν ὁποίαν ἔχει σήμερον εἰς μορφήν συγχρονισμένης κοινωνικῆς καί οἰκονομικῆς δημοκρατίας...»

«...Ἄς συνεργασθῶμεν ὅλοι μαζί, ὥστε νά κατευθύνωμεν τήν πορείαν τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας, ὄχι πρός τούς χρονίζοντας φατριασμούς καί οὔτε πρός τήν νάρκην τοῦ ἐλλοχεύοντος ὁλοκληρωτισμοῦ, ἀλλά νά τήν κατευθύνωμεν πρός τόν αἴθριον ὁρίζοντα τῆς ἀληθοῦς κοινωνικῆς καί οἰκονομικῆς δημοκρατίας.»

«Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ὑπομνήσω εἰς ὅλους τούς ἀξιεπαίνως μοχθούντας διά τήν ὑλικήν εὐημερίαν τῆς Πατρίδος, ὅτι ὅσα ἔργα ὑποδομῆς καί ἄν τήν στηρίξουν, ἐάν ὑποδομήν τῆς ὑποδομῆς δέν ἔχουν τά ἔργα ταῦτα τήν Παιδείαν, ποτέ δέν θά ἐξασφαλίσουν ἀνώτερα ἐπιτεύγματα...»

«...Ἄνευ Παιδείας φωτεινῆς, Παιδείας πού νά οἰστρηλατῆ καί νά

ἐμπνέη καί νά πλουτίζη ὄχι μόνον μέ γνώσεις ἀλλά καί μέ ἦθος καί μέ φρόνησιν καί μέ πίστιν, δέν εἶναι δυνατόν νά πραγματοποιήσωμεν ἔργα μεγάλα καί σταθερά...»

«Ἐγληματοῦμε κατά τῆς Πατρίδος μας ἀφήνοντας τήν Παιδεία νά φυτοζωῆ μέ χαμηλότατο ὑπέρ αὐτῆς ποσοστό δημοσίας δαπάνης, καί μέ ἀδυναμία προσαρμογῆς στίς σύγχρονες ἀπαιτήσεις...»

«...Ἐκεῖνο πού θέλω νά τονίσω εἶναι ὅτι ἡ καταβληθεῖσα νομοθετική προσπάθεια διά τήν Παιδείαν δέν προσέλαβε βάθος, τόνον, ὁρμήν μεταρρυθμίσεως...

—Ἡ μεταρρύθμισις εἶναι πρᾶξις ἐπαναστατική. Ἡ μεταρρύθμισις ἀπαιτεῖ δημιουργικόν ὀργασμόν, δημιουργικήν ὁρμήν. Μέ τεχνητήν γονιμοποίησιν δέν γίνεται μεταρρύθμισις. Ἐκεῖνο πού ἐπεχειρήθη δέν ἦτο δημιουργική μεταρρύθμισις. Ἦτο γραφειοκρατική ρύθμισις.

—Ὅσα εἶπα δέν προέρχονται ἀπό ἀντιπολιτευτικήν διάθεσιν, ἀλλά ἀπό πραγματικόν ἀγνόν ἔρωτα καί θερμόν ζῆλον ὑπέρ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας, πού ἀποτελεῖ τήν χρυσῆν βάσιν πάσης προσπαθείας πρός ἠθικήν καί οἰκονομικήν ἀνόρθωσιν τῆς πατρίδος μας.»

«Ἡ ἔγχυσις νέου αἵματος εἰς κάθε κλάδον, εἰς κάθε εἰδικήν μάλιστα προσπάθειαν εἶναι νόμος βιολογικός ἀξιοσέβαστος...»

«...Τό νά δημιουργήσουμε ἀνώτερα τεχνικά ἐπιτελεῖα, τό νά ἀποκτήσουμε ἐπαρκῆ κατώτερα εἰδικευμένα στελέχη, τό νά ὀργανωθοῦμε σάν Κράτος ἐπιστημονικώτερα, τό νά συστήσωμε ἱδρύματα ἐρευνῶν εἶναι σήμερα ἀνάγκη ἐθνική. Δέν ἠμποροῦμε νά μιλήσουμε περί σοβαρᾶς οἰκονομικῆς προσπαθείας, δέν ἠμποροῦμε νά ἀποβλέψωμε μέ θετικότητα εἰς ἀνάπτυξιν τῆς χώρας μας, χωρίς εἰδικευμένον ἔμψυχον ὑλικό...»

«...Ἀπό τή Γεωργία ξεκινᾶ καί σ' αὐτήν ἐπιστρέφει πᾶσα προσπάθεια οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Στή σιωπηλή Γῆ καί στούς ἁπλοϊκούς ἐργάτες της θά λογοδοτοῦν ἐσαεί ὅλοι οἱ λαλίστατοι καί βαθυστόχαστοι μεγιστάνες τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης.

—Λυδία λίθος τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου πάσης Κυβερνήσεως θά εἶναι ἡ ἀκμή τῆς Γεωργίας καί ἡ εὐημερία τῶν γεωργῶν...»

«...Τό θησαυροφυλάκιο τοῦ ἐθνικοῦ μας πολιτισμοῦ δέν τό σχηματί-

ζουν μόνον οἱ πολεμικές μας νίκες, οἱ πνευματικοί μας θρίαμβοι, τά καλλιτεχνικά μας ἐπιτεύγματα. Τό σχηματίζουν καί τῆς καθημερινῆς ζωῆς τοῦ λαοῦ οἱ ἐκδηλώσεις, τά διά μέσου τῶν αἰώνων διαπλασθέντα ἤθη του καί ἔθιμά του, οἱ τέχνες του, τά τραγούδια του, οἱ χοροί του, ὁ οἰκιακός του βίος, ὁ ἐπαγγελματικός του βίος, ὅλον τό οἰκοδόμημα τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς του...»

«...Στούς λαογραφικούς θησαυρούς κρύβονται οἱ ἀψευδέστερες ἀποδείξεις τῆς ἀδιάσπαστης ἑνότητος τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆς Φυλῆς μας, κρύβονται τά αὐθεντικώτερα πιστοποιητικά τοῦ ἐθνικοῦ μας ὁμοουσίου.

—Ἡ Ἑλληνικότης μας δέν κυροῦται μόνον ἀπό τούς παπύρους τῶν βιβλιοθηκῶν καί ἀπό τά μάρμαρα τῶν μνημείων, κυροῦται καί ἀπό τήν καθημερινήν ἀνάσα, τόν καθημερινό παλμό τοῦ Ἑλληνικοῦ στήθους...»

«Οἱ μεγάλοι κρατῆρες τῶν ζωπύρων τῆς Φυλῆς ἀνοίγονται μέσα στά σπλάχνα τῆς ὑπαίθρου.»

1926

α) Συγκοινωνία Ἠπείρου καί Ναυπακτίας

β) Περί τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ

Συγκοινωνία Ἠπείρου καί Ναυπακτίας

Ὁ νεοεκλεγείς βουλευτής τῆς Ναυπακτίας Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, τήν παρθενική του κοινοβουλευτική ἀγόρευση τήν ἔκανε στήν Ἀναθεωρητική Βουλή τοῦ 1926, ὅταν πρωθυπουργός τῆς χώρας ἦταν ὁ Ἀλ. Ζαΐμης. Συγκεκριμένα στήν Ζ΄ Συνεδρίαση πού ἔγινε στίς 14 Δεκεμβρίου τοῦ 1926[1], ὅταν συζητήθηκε ἡ ἐπερώτηση γιά τή ληστεία τῆς Πέτρας καί τήν συγκοινωνία τῆς Ἠπείρου, ὁ Νόβας ἐπωφεληθείς τῆς ἐγκρίσεως τῆς προτάσεως περί γενικεύσεώς της, πῆρε τό λόγο καί εἶπε:

«...ὅτι δικαίως μέ τά ζητήματά της μᾶς ἀπησχόλησεν ἡ Ἤπειρος διότι οὐδεμία ἐπαρχία εἶνε τόσο ἐγκαταλελειμμένη καί ὑπό ἔποψιν συγκοινωνίας καί ὑπό ἔποψιν ἀσφαλείας. Συμφωνεῖ μέ τόν κ. Ὑπουργόν ὅτι ἡ ἔλλειψις παγίας συγκοινωνιακῆς πολιτικῆς εἶνε ἡ ἀφορμὴ τῆς ἐλλείψεως συγκοινωνίας καί ἄν ποτε ἠθέλομεν κατορθώσῃ νά ἀποκτήσωμεν συγκοινωνιακήν πολιτικήν τήν πρώτην μέριμνάν μας πρέπει νά στρέψωμεν εἰς τήν Βορειοδυτικήν Ἑλλάδα. Περιγράφει εἶτα τήν οἰκτράν κατάστασιν εἰς τήν ὁποίαν καί ἀπό ἀπόψεως ἐσωτερικῶν συγκοινωνιῶν διατελοῦν πλήν τῆς Ἠπείρου καί αἱ Ἐπαρχίαι Ἄρτης, Βάλτου, Εὐρυτανίας καί Ναυπακτίας.

Ὅσον ἀφορᾶ εἰς τό ἔγκλημα τῆς Πέτρας, ὡς παρακολουθήσας τοῦτο δημοσιογραφικῶς, βεβαιοῖ ὅτι εὐρύτατα κυκλοφοροῦν διάφοροι φῆμαι περί τῶν δραστῶν καί τῶν ἀφορμῶν τοῦ ἐγκλήματος. Προχωρῶν ἐκθέτει διά μακρῶν τά κατ' αὐτό, ὡς τά ἀντελήφθη μεταβάς ἐπιτοπίως ἀμέσως μετά τό ἔγκλημα καί ἐπικρίνει τάς ἀστόχους καί ἀψυχολογήτους ἐνεργείας τῶν ἀρχῶν διά τήν ἀνακάλυψιν τῶν ἐνόχων καί τονίζει ὅτι μέ τήν δραπέτευσιν τῶν Ρεντζαίων ἀποτελματώθη πᾶσα προσπάθεια διά τήν ἀνακάλυψιν τῶν δραστῶν.

Χρειάζεται, λέγει, ἤδη νέα τόνωσις, νέα κατεύθυνσις καί νέα ὁρμή, διότι αἱ ἀρχαί ἔπραξαν πᾶν ὅ,τι ἠδυνήθησαν, ἀλλ' ὅ,τι ἠδυνήθησαν δέν ἦτο ἐπαρκές. Ὡς ἀφορμήν τῆς σταθερότητος τῆς ληστείας ἐν Ἠπείρῳ

---

1. *Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 30 καί 31.*

φρονεῖ ὅτι ἡ ἐν γένει διαγωγή τοῦ Κράτους τήν ἐξέθρεψε καί τήν διετήρησεν, ἀφοῦ ἔφθασε εἰς σημεῖον νά συνεργάζηται τό ἴδιον τό Κράτος μέ ληστάς καί νά τούς ἀμνηστεύῃ καί κατόπιν πάλιν νά συνεργάζεται μέ αὐτούς. Ὅλα ταῦτα ἐκαλλιέργησαν τά ληστρικά ἔνστικτα τῶν ἐχόντων κακή προδιάθεσιν. Ἀπό δέ τά τοιαῦτα βλέποντα καθημερινῶς τόν Ἠπειρωτικόν λαόν δέν ἠμπορεῖτε νά ἀξιώσητε νά μαρτυρήσῃ τούς τυχόν δράστας τῆς ληστείας. Καί κατ' ἀνάγκην ὁ πολύς λαός πιστεύει ὅτι ἀρχαί καί λησταί ὅπως συνειργάζοντο ἕως χθές εἰς ἄλλα ζητήματα, ἔτσι συνεργάζονται καί σήμερον πρός διανομήν τῶν λύτρων.

Ἔχει κατ' ἀνάγκην δημιουργηθῇ ἐν Ἠπείρῳ μία ἀφόρητος κατάστασις μολύνασα τήν ἀτμόσφαιραν καί μειώνουσα τό Κράτος. Τό ἔγκλημα τοῦτο καί ἡ κατάστασις αὐτή μᾶς δίδει ἀφορμήν νά σκεφθῶμεν ριζικῶς περί ἐξαλείψεως τῆς ληστοκρατίας. Ἐξακολουθῶν ἀναπτύσσει τά μέτρα τά ὁποῖα φρονεῖ ὅτι δέον νά ληφθοῦν καί τά ὁποῖα συνοψίζονται εἰς τήν ἀνάθεσιν τῆς ἀνακρίσεως εἰς ἀνώτερον δικαστικόν καί εἰς ἐξακολούθησιν τῆς ἐκτοπίσεως τῶν στενῶν συγγενῶν τῶν δραστῶν.

Π. Τσαλδάρης (Ὑπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν). Εἰξεύρετε πόσοι ἔχουν ἐκτοπισθῇ. Τά παράπονα μάλιστα τῶν κ.κ. ἀντιπροσώπων στρέφονται εἰς τούς ἐκτοπισμούς ἐκ Σάμου, Κρήτης, Ἠπείρου.

Εἷς Βουλευτής. Ἀπό τήν Κρήτην, εἶναι ἤδη ἐκτοπισμένοι τρεῖς, διότι τό ἠθέλησεν ὁ πρόεδρος τῆς Κοινότητος.

Π. Τσαλδάρης. Ἀπό τῆς πρώτης ἡμέρας καθ' ἥν ἀνέλαβον τό Ὑπουργεῖον πολλούς ἀπό τούς ἐκτοπισμούς ἀνέστειλα, διότι ἀσφαλῶς νομίζω, ὅτι τό μέτρον τοῦτο, εἶναι μέτρον χρεωκοπίας ἑνός κράτους. (Χειροκροτήματα). Καί εἶμαι ἀποφασισμένος τό μέτρον τοῦτο νά παύσῃ, διότι τό Κράτος πρέπει διά τῆς δυνάμεως νά προλαμβάνῃ τά ἀδικήματα καί γενόμενα νά τά καταστέλλῃ, χωρίς νά προβαίνῃ εἰς τοιαῦτα μέτρα, δηλωτικά μόνον τῆς ἀδυναμίας του ὡς Κράτους. Δέν νομίζω ὅτι τό βάρβαρον μέτρον, τό ὁποῖον ἐδημιούργησεν ἡ ἀνωμαλία, ἡ ὁποία ἐπεκράτησεν εἰς αὐτό τό Κράτος πρέπει νά τό συνιστᾷ ὁ κ. ἀντιπρόσωπος. Ἔχω ἀπόφασιν νά περιορίσω ὅσον τό δυνατόν εἰς τό ἐλάχιστον τά μέτρα ταῦτα μέχρις οὗ δυνηθῶ νά τά ἄρω ὅλα. Καί νά περιφρουρήσω τήν Χώραν διά μέτρων ἀσφαλείας, ἵνα περιέλθῃ οὕτω τό Κράτος ὅσον τό δυνατόν εἰς τήν κανονικήν του τροχιάν καί νά παύσῃ μία τοιαύτη κατάχρησις.

Ν. Βελέντζας. Δύναμαι νά βεβαιώσω ὅτι ἔχουσιν ἐκτοπισθῇ πολλοί συμπολῖται μου καί ὀφείλω νά ὁμολογήσω ὅτι ὑμεῖς κ. Ὑπουργέ ἀνεστείλατε 35 ἐκτοπισμούς.

Π. Τσαλδάρης. Εἶχον παρακαλέσει τούς κ. ἀντιπροσώπους νά μοί

ὑποδείξωσιν, ἐάν ἔχωσιν, ἀδίκους καταδιώξεις διότι ἐξ ὁλοκλήρου δέν δύναμαι νά ἄρω ἐπί τοῦ παρόντος τό μέτρον.

Ὁ κ. Τ. Ἀναστασίου *διαμαρτύρεται διότι τρεῖς συμπολῖταί του ἔχουν ἐκτοπισθῆ εἰς Κρήτην ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀφορμῆς, χωρίς νά συμβῆ ἔγκλημά τι ἐν Ἠλείᾳ, διότι ἡ ἐπιτροπή τῆς ἀσφαλείας Πατρῶν δεχθεῖσα τήν ἔκθεσιν ἑνός ἐμπαθοῦς ὑπενωμοτάρχου ἐχαρακτήρισε τούτους ὑπόπτους ζωοκλοπῆς καί παρακαλεῖ ὅπως διαταχθῆ ἡ ἀνάκλησις τῆς ἐκτοπίσεώς των.*

Οἱ κ.κ. Ν. Βελέντζας, Π. Μαζαράκης, *καί* Ν. Βλιάμος *διαμαρτύρονται δι' ὁμοίας περιπτώσεις συμπολιτῶν των.*

Ὁ κ. Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας *συνεχίζων παρέχει τήν ἐξήγησιν ὅτι, τονίζων τήν ἀνάγκην τοῦ ἐκτοπισμοῦ ὡρισμένων ἀτόμων εἶχεν ὑπ' ὄψιν τήν πληροφορίαν ὅτι οἱ διωκόμενοι λησταί, κρύπτονται εἰς τά χωρία των εἰς τήν περιφέρεια Ζαγορίου.*

Ὁμοίως ἐξαίρει τήν ἀνάγκην τῆς πυκνώσεως τῶν τηλεφωνικῶν συγκοινωνιῶν εἰς τάς ληστοπλήκτους περιφερείας καί τόν διορισμόν ἱκανῶν καί πεπειραμένων ὀργάνων πρός καταδίωξιν τῆς ληστείας καί τήν συμπλήρωσιν τῶν κενῶν θέσεων τῶν διδασκάλων καί ἱερέων εἰς τάς ληστοτρόφους περιφερείας, πρός διαπαιδαγώγησιν καί διαφώτισιν τῶν κατοίκων τῶν περιφερειῶν αὐτῶν.

Συνεχίζων ἐμφανίζει ὡς ἐπιβεβλημένην τήν ἀνάγκην τῆς καταργήσεως τοῦ μέτρου τῶν ἠθικῶν ἀμοιβῶν καί χρηματικῶν ἀπολαυῶν, καθόσον παρετηρήθη περίπτωσις διαφυγῆς ληστοῦ ἐκ μόνης τῆς ἐπιθυμίας ὡρισμένων ὀργάνων τῆς χωροφυλακῆς ὅπως τύχουν ἀποκλειστικῶς αὐτά τῶν τοιούτων ἀμοιβῶν, καί παραλειφάντων ὡς ἐκ τούτου νά εἰδοποιήσουν τά λοιπά ἐν τῇ περιφερείᾳ των ἀποσπάσματα.

Καταλήγων, ἐκφράζει τήν λύπην του διότι συνεπείᾳ τῶν τελευταίων γεγονότων τό γόητρον τοῦ Κράτους ἔχει τελείως ἐκπέσει εἰς τήν συνείδησιν τῶν Ἠπειρωτῶν καί ἐπικαλεῖται τήν κρατικήν μέριμναν πρός ἐξασφάλισιν τῆς τάξεως καί ἡσυχίας εἰς τήν εὔανδρον Ἤπειρον, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ σπουδαῖον ἐθνικόν προπύργιον εἰς τήν Βορειοδυτικήν ἄκραν τῆς Ἑλλάδος.»

Περί τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ

Ἡ δεύτερη ὁμιλία τοῦ βουλευτοῦ τῆς Ναυπακτίας Γ. Ἀθανασιάδη-Νόβα ἔγινε τρεῖς μέρες μετά. Συγκεκριμένα στή 10η Συνεδρίαση πού

ἔγινε στίς 17 Δεκεμβρίου 1926[2] καί συζητήθηκε τό στρατιωτικό νομοσχέδιο περί ἐπαναφορᾶς ἀξιωματικῶν, ἐκφράζοντας τή γνώμη του περί τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ καί τῆς στρατιωτικῆς ἰδέας, εἶπε:

«...Ὁμόθυμος προεκλογικῶς ἀπό τόν Λαόν ἐξηνέχθη ἡ φωνή τῆς καταλύσεως τῆς στρατοκρατίας, ἡ ὁποία παρήχθη ἀπό τούς ἐκμεταλλευτάς τοῦ στρατοῦ εἰς ὃν πάντοτε ἡ Ἐθνική ψυχή ἀνέθεσε τήν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐθνικῶν ἰδεωδῶν. Εἶναι εὐτύχημα ὅμως ὅτι ὁ πολιτικός κόσμος σύμπας συνέπραξεν εἰς τάς ἐκλογάς καί κατήρτισε λαϊκῇ ἐντολῇ τήν παρούσα Κυβέρνησιν, ἥτις προβαίνει ἤδη εἰς τήν ἐκτέλεσιν τῆς φωνῆς τοῦ λαοῦ περί καταλύσεως τῆς στρατοκρατίας. Ἡ Κυβέρνησις ἑπομένως εἶναι συνεπής πρός τήν ἐντολήν τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας ὑποβαλοῦσα τό συζητούμενον μέτρον. Ἐξετάζων τό μέτρον εὑρίσκει ὅτι πρέπει δι' αὐτοῦ νά συντελεσθοῦν 4 τινά α) ἡ ἐπάνοδος τῶν ἐκτός τοῦ στρατοῦ καλῶν ἀξιωματικῶν, β) ἡ ἔξοδος τῶν ἀνίκανων καί ἀκαταλλήλων, γ) ἡ ἔξοδος τῶν ἀθεραπεύτως πολιτικομανῶν καί δ) ἡ ἀπασχόλησις πλέον τοῦ στρατοῦ μέ τά ἔργα του. Ἔχομεν ἐκτός αὐτοῦ καί τήν οἰκονομικήν ἄποψιν καί ὀφείλομεν νά μή παρίδωμεν ὅτι τά ἔσοδα τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀπορροφῶνται ὑπέρ τῶν ἐξόδων τῶν πολεμικῶν ὑπουργείων κατά ποσοστόν ἀνελθόν εἰς σημεῖον ἐπικίνδυνον διά τήν ἰσορρόπησιν τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Προχωρῶν ἐξιστορεῖ πῶς ἀπό τοῦ κινήματος τοῦ 1916 οἱ 300 μετασχόντες τοῦ κινήματος ἀξιωματικοί, ηὐξήθησαν εἰς 1500, ἐπεκράτησεν εἶτα τό κίνημα καί εἰς τό παλαιόν Βασίλειον καί ἤρχισαν τά πρῶτα κρούσματα τοῦ ἀποτακτισμοῦ, διευθύνοντος καί τότε τοῦ Παγκάλου ὡς προσωπάρχου. Ἀναφέρει εἶτα δήλωσιν τοῦ κ. Βενιζέλου κατά τό 1919 γενομένην ἐπί τῇ ἀποτυχίᾳ τῆς ἀποπείρας πρός συμβιβασμόν τῶν δύο πολιτικῶν μερίδων καί καθ' ἥν εἶπεν ὅτι «ἀλλοίμονον ἄν πέσωμεν εἰς τάς χεῖρας τῶν σακαράκηδων». Συνεχίζων ἐξιστορεῖ τήν ἐπαναφοράν τῶν ἀποτάκτων τοῦ 1920, τάς ἀποτάξεις τοῦ 1922 καί 23 ὑπό τῆς ἐπαναστάσεως καί ἀναγινώσκει κατάλογον τῶν κατά τό 1924 ὑπαρχόντων ἀξιωματικῶν, τῶν γενομένων μονιμοποιήσεων, ἀποστρατειῶν καί ἐπανόδων εἰς τρόπον ὥστε ἔμειναν ἐκτός τοῦ στρατεύματος 2736 ἀξιωματικοί, ἐξ ὧν πολλοί κατελήφθησαν ἀπό τό ὅριον τῆς ἡλικίας καί δι' ἄλλους λόγους δέν εἶνε ἐπανακτέοι. Τοιαύτην κατάστασιν εὑρίσκει ρυθμιστέαν τό

---

2. α) Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 46 καί 47. καί β) Ἐφημ. Συζητήσεων, σελ. 146, 155 καί 157.

συζητούμενον μέτρον, ὅπερ, κατά τήν γνώμην του δέν εἶνε ἀπολύτως ἱκανοποιητικόν. Διότι ἔπρεπεν ἀθρόως νά ἐπανέλθουν οἱ ἐκτός τοῦ στρατεύματος καί ὄχι μετά τήν κρίσιν τοῦ Συμβουλίου. Ἀναλύει εἶτα κατ' ἄρθρον τό νομοσχέδιον καί νομίζει ὅτι ἔπρεπε νά κατοχυρωθῇ αὐστηρότερον ἡ ἐπίσπευσις τῶν ἀποφάσεων τοῦ Συμβουλίου. Θά ἦτο ἀνάγκη νά τεθῇ κύρωσίς τις.

Ὁ κ. Α. Μαζαράκης (*Ὑπουργός τῶν Στρατιωτικῶν*). *Δέν ἠμποροῦμεν νά θέσωμεν ἐκβιαστικήν διάταξιν εἰς τά ἔργα τοῦ Συμβουλίου.*

Ὁ κ. Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας *συνεχίζων προτείνει προσθήκας εἰς τό ἄρθρον 3, θεσπιζομένου ὅτι λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν οἱ πίνακες προαγωγῆς τῶν ἀξιωματικῶν διά τό ἔτος 1922-1923. Ὅσον ἀφορᾶ εἰς τό ἄρθρον 4 καί δή τήν λέξιν «δύναται» περί ἧς ἐγένετο συζήτησις, θεωρεῖ δικαίαν τήν ὑποβληθεῖσαν πρότασιν· πρέπει βεβαίως νά ἀποκλεισθοῦν οἱ δι' ἀτιμωτικούς λόγους ἐκβληθέντες ἀλλά μόνον οὗτοι.*

Ὁ κ. Α. Μαζαράκης (*Ὑπουργός τῶν Στρατιωτικῶν*) *παρατηρεῖ ὅτι καί παραμένοντες οὗτοι δέν ἦσαν ἀσφαλεῖς ὅτι θά προήγοντο διότι θά διήρχοντο ἀπό πολλάς κρίσεις.*

Ὁ κ. Γ. Ἀθανασιάδης *συνεχίζων θεωρεῖ τοῦτο ἄδικον καί παρακαλεῖ ὅπως συμπεριληφθοῦν πάντες εἰς τό Ταμεῖον ἀρωγῆς, διακανονιζομένου συγχρόνως ὑπέρ αὐτῶν καί τοῦ ζητήματος τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ γάμου των. Ἐπίσης νομίζει ὅτι ἐκ τοῦ ἄρθρου 6 πρέπει νά ἀφαιρεθῇ ἡ λέξις «προσωρινῶς», ὡσαύτως ἐκ τῆς β' παραγράφου αὐτοῦ νά μή τεθῇ περιορισμός διά τούς μή ἔχοντας πρότασιν προαγωγῆς, διότι ἀδικοῦνται.*

Ὁ κ. Ἀλ. Μαζαράκης (*Ὑπουργός τῶν Στρατιωτικῶν*) *ἀπαντᾶ ὅτι οἱ τοιοῦτοι θά ἀναμένουν ὀλίγον μέχρις ὅτου γίνῃ ἡ πρότασις προαγωγῆς, ἡ ὁποία εἶνε ἀπαραίτητος ὡς βάσις κριτηρίου.*

Ὁ κ. Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας *ἐπανατονίζει ὅτι ἡ παραμονή τῆς διατάξεως ταύτης ὡς τίθεται εἶνε ἄδικος καί χρῄζει τροποποιήσεως. Ἐξακολουθῶν εὑρίσκει ἀνισότητα εἰς τά θεσπιζόμενα διά τοῦ ἄρθρου 7 ὅσον ἀφορᾶ τήν χωροφυλακήν καί φρονεῖ ὅτι πρέπει νά ἐπεκταθῇ τό ὑποχρεωτικόν καί διά τούς ἀξιωματικούς τῶν ἄλλων Σωμάτων.*

Ὁ κ. Π. Τσαλδάρης (*Ὑπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν*) *διασαφηνίζει ὅτι τῇ αἰτήσει του ἐτέθη ὅπως ὑποχρεωτικῶς ζητεῖται διά τούς ἀποτάκτους τῆς χωροφυλακῆς ἡ γνώμη ἑνός ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ τῆς Χωροφυλακῆς, πρός προστασίαν αὐτοῦ τούτου τοῦ Σώματος.*

Ὁ κ. Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας *συνεχίζων λέγει ὅτι καί διά τούς ἄλλους ἀξιωματικούς ἔπρεπε νά θεσπισθῇ ὑποχρεωτικῶς ἡ πρόσκλησις ἐκτός τοῦ Συμβουλίου ἀξιωματικῶν πρός διαφώτισιν.*

Ὁ κ. Ἀλ. Μαζαράκης (Ὑπουργός τῶν Στρατιωτικῶν) παρατηρεῖ ὅτι ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἀνάγκη θά καλέσῃ τό Συμβούλιον τούς ἐπιθεωρητάς καί ἄλλους ἁρμοδίους νά δώσουν πληροφορίας πρός διαφώτισιν.

Ὁ κ. Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας ἐπιφέρει εἶτα παρατηρήσεις ἐπί τοῦ ἄρθρ. 10 καί ζητεῖ ὅπως ἐπιτρέπεται ἡ μετάθεσις εἰς μή μάχιμον ὅπλον, ἐφ' ὅσον ἀποδέχονται τοῦτο οἱ ἐπανερχόμενοι.

Ὁ κ. Ἀλ. Μαζαράκης (Ὑπουργός τῶν Στρατιωτικῶν) λέγει ὅτι αὐτό δέν εἰμπορεῖ νά γίνῃ καί πρός τό συμφέρον τοῦ ἰδίου ἀξιωματικοῦ.

Ὁ κ. Α. Παπαναστασίου νομίζει ὅτι πρέπει νά τεθῇ χρονικόν ὅριον παραμονῆς εἰς τό ὅπλον εἰς ὅ θά γίνῃ ἡ ἐξ ἄλλου μετάθεσις. Συνεχίζων ζητεῖ ἑρμηνείαν ἐπί τοῦ ἄρθρου 8 διά τούς μή ἔχοντας 25ετῆ ὑπηρεσίαν ἀξιωματικούς ἄν θά λαμβάνουν σύνταξιν.

Ἀλ. Μαζαράκης (Ὑπουργός τῶν Στρατιωτικῶν). Βεβαίως θά δικαιοῦνται, πρόκειται περί προνομίου.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας καταλήγων λέγει ὅτι ὅσον ἀφορᾶ τήν ἀξίωσιν τοῦ κ. Παπανδρέου ὅπως τεθῇ ὡς κριτήριον ἡ πολιτική δρᾶσις ἑκάστου δέν εὑρίσκει ταύτην σκόπιμον οὔτε δικαίαν.

Ὁ κ. Γ. Παπανδρέου παρατηρεῖ ὅτι ἐτόνισεν ὅτι ἀξιωματικοί ἀρχηγοί κομμάτων, κινηματίαι καί κομματάρχαι δέν δύνανται νά εὑρίσκωνται εἰς τόν στρατόν.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρέπει νά θέσωμεν ἡμεῖς ὅρους, ποῖοι θεωροῦνται ἀρχηγοί κινημάτων καί ποῖα θεωροῦμεν κινήματα. Ὅπως δήποτε δίκαιον θά ἦτο οἱ ἱκανοί ἀλλ' ἐπικίνδυνοι ὑπηρετοῦντες καί ἀπότακτοι, νά κριθῶσιν ἀπό κοινοῦ ὑπό τρίτου Συμβουλίου.

Π. Τσαλδάρης (Ὑπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν). Ὑπενθυμίζει καί τάς βάσεις ἄς θέτει τό ἄρθρον 14 τοῦ ψηφίσματος, τό ὁποῖον ἀποκλείει, ἐάν ἐφαρμοσθῇ, πᾶσαν ἀδικίαν.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας καταλήγων τονίζει ὅτι τό ἔργον τῆς γαλήνης καί ἑνότητος τοῦ στρατεύματος θά ἐπιτευχθῇ κυρίως, οὐχί διά τῶν ἀφύχων διατάξεων τοῦ νομοσχεδίου ἀλλά διά τῆς εἰλικρινοῦς ἐργασίας καί συνεργασίας τῶν ἐμψύχων παραγόντων, οἵτινες θά τάς ἐφαρμόσουν. Ἡ μέχρι τοῦδε εἰλικρινής συνεργασία τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Κομμάτων πείθει ὅτι θά ἐξασφαλισθῇ παγίως ἡ Λαϊκή κυριαρχία καί δέν θά ὑπάρξουν εἰς τό μέλλον οὔτε ἀξιωματικοί φονεύοντες πολιτικούς Ἀρχηγούς οἱουδήποτε κόμματος ἤ φυλακίζοντες δικαστικούς ἀντιπροσώπους, οἱουδήποτε δημοψηφίσματος, εἴτε τῆς Δημοκρατίας, εἴτε τῆς Βασιλείας, ἀλλά δέν θά ὑπάρξουν οὔτε πολιτευόμενοι ὑμνοῦντες τόν κυανόλευκον μεγαλόσταυρον

τοῦ κ. Πλαστήρα, ὡς οὐράνιον τόξον ἐγγυώμενον τήν πολιτικήν εὐδίαν τοῦ ἐθνικοῦ στερεώματος ἤ ὑμνοῦντες τάς ἐπωμίδας τοῦ κ. Παγκάλου ἤ τοῦ κ. Κονδύλη, ὡς ἐπουράνια ἄστρα ὁδηγοῦνται εἰς τήν γῆν τῆς πολιτικῆς ἐπαγγελίας» (Χειροκροτήματα ἐκ τῶν πτερύγων τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος καί τῶν Ἐλευθεροφρόνων).

1927-1928

α) Περί ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως

β) Ἀγόρευση γιά τό Δαμασκηνό κ.λ.π.

Περί ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως

Ἡ τρίτη ἀγόρευση τοῦ νεοφώτιστου Ἐπαχτίτη Βουλευτή Γ. Ἀθανασιάδη-Νόβα, πού ἔγινε τήν ἑπόμενη χρονιά στή Βουλή τοῦ 1927-28[3], εἶχε ὡς θέμα τήν ἐκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Μέ τήν ἀγόρευσή του αὐτή, ἔδειξε ὅτι μπῆκε δυναμικά στό Ἑλληνικό Κοινοβούλιο καί τόν πολιτικό στίβο, τόν ὁποῖο τελικά ὑπηρέτησε γιά πάνω ἀπό σαράντα χρόνια. Ἕνα μῆνα πρίν τήν ἀγόρευσή του ὁ Νόβας ἐκλέχθηκε Γραμματέας τῆς Βουλῆς[4].

Συγκεκριμένα στή 14η Συνεδρίαση τῆς 5ης Δεκεμβρίου τοῦ 1927[5], ὅπου ἡ Κυβέρνηση τοῦ Ζαΐμη συζητοῦσε τά ἐκπαιδευτικά νομοσχέδια, ὕστερα ἀπό τή διευκρίνηση τοῦ Ὑπουργοῦ Θ. Νικολούδη «ὅτι ἡ συζήτησις θά γίνῃ ἐνιαία ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν νομοσχεδίων, ἐφ' ὅσον ταῦτα εἶναι ὁμοίας φύσεως θά γίνῃ δέ χωριστά ἡ ψηφοφορία», ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας πῆρε τό λόγο καί εἶπε:

«Δέν ὑπάρχει παράδειγμα λαοῦ σταδιοδρομήσαντος καί ἀκμάσαντος καί μεγαλουργήσαντος χωρίς νά στηρίζεται εἰς τήν ἐθνικήν του παιδείαν. Εἰς οὐδέν, λέγει, θά μᾶς ὠφελήσῃ οἱαδήποτε ἄλλη προσπάθεια ἐφόσον δέν κυοφορήσωμεν τήν δημοσίαν μας ἐκπαίδευσιν καί δέν τήν ἀναγεννήσωμεν. Ἡ τύχη ἑκάστου λαοῦ, ἡ ἀκμή του καί ἡ παρακμή ἐξαρτῶνται ἀπό τήν ἐθνικήν ἀγωγήν. Εἶναι τοῦτο αἰωνία ἀλήθεια ἀπό τῆς ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον διαρκῶς διακηρυσσομένη. Διά τοῦτο εἶναι ἄξιος

---

3. Μετά τή δημοσίευση τοῦ Συντάγματος πού ψήφισε ἡ Ἀναθεωρητική Βουλή τοῦ 1926, στίς 2 Ἰουνίου 1927 ἡ Βουλή ἔχασε τήν ἀναθεωρητική της ἰδιότητα καί μετατράπηκε σέ ἁπλή Βουλή (α/ Πρακτικά Βουλῆς, Α' Βουλευτική Περίοδος, Σύνοδος Α', Συνεδρίαση ΠΖ' τῆς 2ας Ἰουνίου 1927, σελ. 704 καί 707-722 β/ ΦΕΚ Α 119/15-6-1927).

4. Πρακτικά Βουλῆς, Συνεδρίασις Α' τῆς 16-11-1927, σελ. 4 καί Ἐφημ. Συζητήσεων, σελ. 4.

5. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 190, 191 καί 192 καί Ἐφημ. Συζητήσεων σελ. 213, 215, 217 καί 218.

συγχαρητηρίων ὁ κ. Ὑπουργός διότι ἔφερεν εἰς τήν ἡμερησίαν διάταξιν τά ἐκπαιδευτικά του νομοσχέδια, τά ὁποῖα τόσον ἀνεμόχλευσαν τήν ἐθνικήν συνείδησιν.

Συνεχίζων ἀναλύει τάς ἐπενεχθείσας παρά τῆς Ἐπιτροπῆς τροποποιήσεις εἰς τό νομοσχέδιον «περί διδακτικῶν βιβλίων». Ἡ μεταρρύθμισις, λέγει, τοῦ 1917 εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἦτο βεβιασμένη, λόγῳ δέ τῆς ὀπισθοδρομικότητος τοῦ 1921, ἐγένετο σύγχισις μεγάλη καί εἶδον τό φῶς ἐξαμβλώματα ὑπό τόν τύπον τοῦ διδακτικοῦ βιβλίου. Τήν σύγχυσιν ταύτην πειρᾶται νά διορθώσῃ τό νομοσχέδιον τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας. Διά τούτου θεσπίζεται ἡ συγγραφή τῶν βιβλίων ἐπί τῇ βάσει προγράμματος, διότι ἡ ἐλευθερία ἡ δοθεῖσα ἀπό τοῦ 1917 εἰς τούς συγγραφεῖς δέν ὠφέλησε κατά ποιότητα τά διδακτικά βιβλία. Πρός ἀποφυγήν ὅμως ἤδη τῆς δεσμεύσεως τοῦ πνεύματος τῶν συγγραφέων ἐγένετο ἡ δέουσα διαμόρφωσις.

Διά τήν σύνταξιν ἐξ ἄλλου τῆς διακηρύξεως τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας ἐλήφθη πρόνοια καταρτισμοῦ ὡρισμένης Ἐπιτροπῆς. Προχωρῶν ἐκθέτει τό ἱστορικόν τῶν Ἐπιτροπειῶν εἰς ἃς ἀνετίθεντο αἱ κρίσεις τῶν βιβλίων καί τονίζει ὅτι ἐπί ἀειμνήστου Πετρίδου ἐχωρίσθησαν αἱ Ἐπιτροπεῖαι εἰς τοιαύτας τῆς Δημοτικῆς καί Μέσης Ἐκπαιδεύσεως. Τό σύστημα τοῦτο μετεβλήθη πολλάκις καί ἀνετέθη ἡ κρίσις εἰς τό Ἐκπαιδευτικόν Συμβούλιον ἀπό τοῦ 1917 μέχρι τοῦ 1921. Ἐξιστορεῖ τά τῶν ἐπαναστατικῶν περιόδων μέχρι τοῦ νόμου 3180 καί λέγει ὅτι ἡ Κοινοβουλευτική Ἐπιτροπή συνεφώνησε μέ τήν νέαν σύνθεσιν τῶν κριτικῶν Ἐπιτροπῶν ὡς ἐπροτάθη αὕτη διά τοῦ νομοσχεδίου ἐπενεγκοῦσα μικράς τινας συμπληρώσεις. Ἡ Ἐπιτροπή ὡσαύτως ἐπεκρότησε τόν αὐστηρόν περιορισμόν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διδακτικῶν βιβλίων, πρός ἀποφυγὴν δέ ζημιῶν τῶν βιβλιοπωλῶν ἔδωσε παράτασιν ἑνός ἔτους εἰς τήν κυκλοφορίαν τῶν νῦν ἐγκεκριμένων βιβλίων.

Ὁ κ. Χ. Βοζίκης ἐρωτᾷ ἂν ὅλα τά ἐγκεκριμένα βιβλία θά μείνουν ἐν χρήσει.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Διά τό τρέχον ἔτος θά μείνουν, διά τό ἑπόμενον δέ ἐφ' ὅσον ἐγκριθοῦν θά κυκλοφορήσουν ὁμοῦ μετά τῶν νέων. Συνεχίζων ἀναλύει τάς διατάξεις τῶν ἄρθρων 8, 11 καί 12 τοῦ νομοσχεδίου τῆς Ἐπιτροπῆς. Αὐταί, λέγει, εἶναι ἐν συνόλῳ αἱ τροποποιήσεις τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπί τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ἐγκρίσεως τῶν διδακτικῶν βιβλίων. Ἔχω τήν προσωπικήν γνώμην ὅτι εἰς τήν κρίσιν τῶν βιβλίων πρέπει νά συμμετέχουν καί ἀνά εἷς ἐπιθεωρητής τῆς Δημοτικῆς καί Μέσης Ἐκπαιδεύσεως. Τούτων ἡ συμμετοχή θά ἦτο χρησιμωτάτη καί εἰς

τό Κεντρικόν Ἐκπαιδευτικόν Συμβούλιον. Τήν γνώμην ταύτην θά ὑποστηρίξω καί διά τροπολογίας.

Ὡς πρός τό περιεχόμενον, ἐξακολουθεῖ, τῶν βιβλίων νομίζω ὅτι δύναται νά ἐκφρασθῇ ἡ ἱκανοποίησις τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς διά τούς σκοπούς οὕς ἐπιδιώκει ὁ κ. Ὑπουργός. Εἶναι δέ οἱ σκοποί οὗτοι ἡ τόνωσις τοῦ θρησκευτικοῦ, πατριωτικοῦ καί ἠθικοῦ αἰσθήματος τῆς νέας γενιᾶς, ἡ εἰσαγωγή τῆς γνησίας δημοτικῆς γλώσσης εἰς τήν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν, εἰς τήν μέσην ἡ διδασκαλία τῆς καθαρευούσης εἰς τάς δύο ἀνωτέρας τάξεις καί ἡ εἰσαγωγή τῆς διδασκαλίας τῶν τεχνικῶν μαθημάτων μέ βάσιν τήν λαϊκήν τέχνην. Ἡ Βουλή γνωρίζει τούς κινδύνους οὕς διατρέχουν μεταπολεμικῶς οἱ λαοί ἀπό τά ἀνατρεπτικά ρεύματα τά ὁποῖα ἐκληροδότησαν αἱ οἰκονομικαί πληγαί τοῦ πολέμου. Ὅλα τά μεγάλα Κράτη μᾶς δίδουν φωτεινά παραδείγματα τῶν προσπαθειῶν των πρός ἀντίδρασιν κατά τῶν ρευμάτων τούτων. Ἰδιαιτέραν σημασίαν ἔχει ὁ κίνδυνος οὗτος διά Κράτη μικρά ὅμως τά ὁποῖα μόλις ἐξῆλθον ἀπό δεινήν Ἐθνικήν καταστροφήν. Τήν ἀντίδρασιν κατά τοῦ κινδύνου τούτου πρέπει νά στηρίξωμεν εἰς τό Ἐθνικόν Σχολεῖον, εἰς τήν ἐμψύχωσιν καί τήν διαφώτισιν τῆς νέας γενεᾶς. Ἡ ἐμψύχωσις θά ἐπιτευχθῇ μέ τήν ἀναζωπύρωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ καί πατριωτικοῦ αἰσθήματος, ἡ δέ διαφώτισις μέ τήν ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας ὅτι δέν ὑπάρχει ἄλλος πολιτισμός ἀπό τούς ἐθνικούς τοιούτους. Πολλοί ἀμφισβητοῦν τό δικαίωμα τοῦ Κράτους νά ὑποτάξῃ τό Σχολεῖον εἰς τούς σκοπούς του. Τό Κράτος ἔχει ἀναμφισβήτητον δικαίωμα νά θεμελιώσῃ τήν παιδείαν ἐπί τῆς θρησκείας, τῆς πατρίδος, τῆς οἰκογενείας καί τῆς ἰδιοκτησίας, στοιχείων ἐπί τῶν ὁποίων ἐστηρίχθη καί στηρίζεται ὅλη ἡ Ἑλληνική ἱστορία καί μεγαλουργία. Εἶναι πλάνη,συνεχίζει, τό λεγόμενον ὅτι συγχρονισμός εἶναι μόνον ὁ κομμουνισμός καί ἄρα ὁ πατριωτισμός εἶναι ὀπισθοδρομικότης.Δύναταί τις νά εἶνε συγχρονισμένος χωρίς νά ἀνατρέπῃ τάς καθολικάς ἀξίας ἐπί τῶν ὁποίων στηρίζεται ὁ σημερινός πολιτισμός τῆς ἀνθρωπότητος. Δέν εἶναι πρόοδος ἡ καταστροφή, οὔτε νέον φῶς ἡ πυρπόλησις, οὔτε ἐλευθερία ἡ ἀναρχία. Εἰς τήν πλάνην ὑποπίπτει ἡ νεολαία μας διότι κανείς δέν ἔθεσε τά πράγματα εἰς τήν θέσιν του. Εἶναι καιρός νά ὁμιλήσουν περί τούτων τό Σχολεῖον, τό βιβλίον, ὁ διδάσκαλος. Ἐδῶ ἀκριβῶς προκύπτει τό ζήτημα τῆς γλώσσης ὡς ἀναγκαίου ὀργάνου ἐπιδιώξεως τῶν ἀνωτέρω σκοπῶν. Ποία πρέπει νά εἶνε ἡ γλῶσσα αὕτη. Ὁμιλεῖ διά μακρῶν περί τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, ἀναγινώσκει σχετικήν περικοπήν τοῦ Κοραῆ καί τονίζει ὅτι ἡ διγλωσσία θά ἐξακολουθήσῃ ἐπί μακρόν μέχρις ὅτου γεννήσῃ ἡ φυλή τόν μεγάλον ποιητήν ἤ συγγραφέα ὁ ὁποῖος θά

πλάσῃ τόν ἐνιαῖον καί καθολικόν τύπον τῆς νέας γλώσσης. Προχωρῶν ἀναφέρει τάς νέας δυσχερείας τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, ἀφ' ἧς συνέστη τοῦτο, ὅπως εὕρῃ μεταξύ τῶν δύο γλωσσικῶν τύπων τόν καταλληλότερον διά τά Σχολεῖα. Ἀναγινώσκει ἐγκύκλιον τοῦ Ὑπουργοῦ κ. Ψύλλα (1854) «περί καταργήσεως τῶν δυϊκῶν ἀριθμῶν», ἄλλην ἐγκυκλ. τοῦ Ὑπουργοῦ Χρηστοπούλου «περί ἁπλοποιήσεως τῆς διδασκαλίας τῆς γραμματικῆς καί τῆς ἐκλεκτῆς καθομιλουμένης» (1857-1867). Ἀνέκαθεν, λέγει, οἱ παλαιότεροι Ὑπουργοί προσεπάθουν νά μειώσουν τά κακά τῆς καταδυναστεύσεως τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ὑπό τῆς γραμματικῆς. Εἰς τάς προσπαθείας ταύτας ἀνακαλύπτει τις τά πρῶτα σπέρματα τοῦ δημοτικισμοῦ. Ἀπό τοῦ 1899 ἐπί Ἀθανασίου Εὐταξία εἰσήχθη ἡ νέα Ἑλληνική γλῶσσα εἰς τήν δημοτικήν Ἐκπαίδευσιν. Ἀναγινώσκει τάς γενομένας τότε διά τήν μεταρρύθμισιν ταύτην συζητήσεις εἰς τήν Βουλήν. Τοιουτοτρόπως μετέβημεν ἐξελικτικῶς ἀπό τῆς ἀρχαίας εἰς τήν καθαρεύουσαν καί ἀπό ταύτης εἰς τήν δημοτικήν. Ἡ ἀλήθεια, λέγει, εἶναι ὅτι ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις πρέπει νά στηριχθῇ εἰς τήν μητρικήν γλῶσσαν χωρίς νά ἀποκλεισθῇ ἀπό τούς γλωσσικούς σκοπούς τοῦ δημοτικοῦ Σχολείου καί ἡ καθαρεύουσα. Οὔτε ἡ δημοτική γλῶσσα εἶναι χυδαῖα καί βάρβαρος ὡς ἰσχυρίζονται οἱ μέν, οὔτε ἡ καθαρεύουσα εἶναι μούμια καί τέρας, ὡς ἰσχυρίζονται οἱ ἄλλοι. Ἀναγινώσκει γνώμας τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου κ.κ. Γ. Χατζιδάκη καί Π. Τριανταφυλλίδη περί τῆς δημοτικῆς καί τῆς καθαρευούσης. Συμφώνως, συνεχίζει, πρός ὅλα τά ἀνωτέρω ἡ Ἐπιτροπή κατά πλειοψηφίαν παρεδέχθη τό ἄρθρον 6 τοῦ νομοσχεδίου «περί τῆς γλώσσης τῶν διδακτικῶν βιβλίων» καί ηὔξησε μόνον τάς ὥρας διδασκαλίας τῆς καθαρευούσης εἰς τάς δύο ἀνωτέρας τάξεις ἀπό 3-4 εἰς 4-5. Ἐπίσης παρεδέχθη τήν κατά τό ἄρθρον 10 εἰσαγωγήν τῆς διδασκαλίας τῆς ἑλληνικῆς λαϊκῆς τέχνης. Βεβαίως, τονίζει, τά δύο νομοσχέδια δέν λύουν τό Ἐκπαιδευτικόν ζήτημα τῆς Ἑλλάδος, ἀλλά ὅλοι ἐλπίζομεν ὅτι ταχέως ὁ κ. Ὑπουργός θά εἰσαγάγῃ νέα νομοσχέδια ἀποτελοῦντα πλῆρες ἐκπαιδευτικόν σύστημα. Θά εἶνε δέ εὐτυχής ἡ παροῦσα Βουλή ἐάν παραλλήλως μέ τήν οἰκονομικήν ἐξυγίανσιν συντελέσῃ καί εἰς τήν ἠθικήν ἀνάπλασιν τῆς χώρας. Συνιστᾶ εἰς τόν κ. Ὑπουργόν τῆς Παιδείας νά κτυπήσῃ ἀμειλίκτως τόν ψευδοκλασικισμόν καί ψευδοεπιστημονισμόν διά νά λάβῃ ἡ ἐκπαίδευσις πρακτικόν καί ἐπαγγελματικόν χαρακτῆρα, περιοριζομένου τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Γυμνασίων, τά ὁποῖα δημιουργοῦν ὑπαλληλικόν παρασιτισμόν σήμερον καί πνευματικόν προλεταριάτον αὔριον. Ἐν ἐπιλόγῳ ἐκφράζει τήν ἐλπίδα ὅτι ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἐκπαιδευτικῶν συζητήσεων θά ἐπιρρωσθῇ ἡ πεποίθησις

τῶν πολιτῶν ὅτι ἐξακολουθοῦν νά ὑφίστανται ὑπεράνω τοῦ στομάχου, ὑπεράνω τοῦ οἰκονομικοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς, ἀξίαι ἠθικαί καί πίστεις ἱεραί καί ἱδανικά ἀκατάλυτα. Εἶναι καιρός νά ὀρθωθοῦν αἱ ἀγναί ἐθνικαί συνειδήσεις καί νά καταδείξουν ὅτι μεταξύ τῶν ὀπισθοδρομικῶν καί τῶν ἀπό ρυτῆρος ἐλαυνόντων ὑπάρχουν οἱ συνετοί ἐργάται τῆς σταθερᾶς προόδου. Ὑπάρχουν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι λαχταροῦν τά νέα ἄνθη καί τούς νέους καρπούς, ἀλλά ὡς γνήσια προϊόντα τοῦ ἐθνικοῦ δένδρου, οἱ ὁποῖοι λαχταροῦν τό νέον φῶς, ὄχι ὅμως ὡς τερατώδη ἐρυθράν φλόγαν ἀλλά ὡς πρωϊνόν ἥλιον, ὁ ὁποῖος μέ νέαν λάμψιν καί μέ νέον θάλπος νά ἀνατέλλῃ ἀπό τό ἴδιον αἰώνιον μέρος, ὑπεράνω τῆς ζωφόρου τοῦ Παρθενῶνος καί τῶν θόλων τῆς Ἁγίας Σοφίας» (χειροκροτήματα).

Ἀγόρευση γιά τό Δαμασκηνό κ.λ.π.

Μέ τήν εὐκαιρία συζητήσεως μιᾶς ἐπερωτήσεως γιά τήν καταστροφή τῆς Κορίνθου ἀπό τό σεισμό πού ἔγινε στή Συνεδρίαση ΠΑ΄ τῆς 4ης Ἰουνίου 1928[6], ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας πῆρε τό λόγο γιά τέταρτη φορά στή διετία 1926-28 καί ἀφοῦ ἐξαίρει τήν ἠθική δύναμη μέ τήν ὁποία οἱ Κορίνθιοι ὑπέστησαν τό δεινό πλῆγμα καί τήν πίστη μέ τήν ὁποία προχωροῦν πρός τήν ἀνοικοδόμηση καί τήν ἐκ νέου ἀνέγερση τῆς πόλεως, ἀκολούθως πλέκει τό ἐγκώμιο τοῦ Μητροπολίτη Δαμασκηνοῦ[7], «*διαπρεποῦς ἱεράρχου, ὁ ὁποῖος συνδυάζει τήν ἄσπιλον ἀρετήν μέ τήν βαθεῖαν μόρφωσιν, τήν βαθεῖαν πίστιν μέ τήν θαυματουργόν δραστηριότητα, ὁ ὁποῖος ἐμφορεῖται ἀπό τάς αὐστηροτέρας παραδόσεις τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἀλλά καί διέπεται ἀπό τό διαυγέστερον σύγχρονον πνεῦμα. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δύναται νά καυχᾶται διά τόν Μητροπολίτην Δαμασκηνόν. Ἐκφράζω τήν ἰδιαιτέραν ὑπερηφάνειαν τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας, διότι τοιοῦτον ἐγέννησε τέκνον. Ὁμιλῶν περαιτέρω περί τῶν πλημμυρῶν λέγει ὅτι εἰς τήν Ἀνατολ. Μακεδονίαν αἱ καταστροφαί ὑπῆρξαν ἀσυγκρίτως μεγαλύτεραι, ἀλλά καί εἰς τήν Αἰτωλοακαρνανίαν ἔγιναν καταστροφαί ἴσης ἐκτάσεως εἰς βάρος τῶν παθόντων. Περιγράφει*

6. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 998.

7. Ὁ Δαμασκηνός, κατά κόσμον Δημήτριος Παπανδρέου, κατήγετο ἀπό τή Δορβιτσά Ναυπακτίας. Τό 1938 ἐκλέχθηκε Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος καί στή συνέχεια Ἀντιβασιλεύς (1944) καί Πρωθυπουργός (1945).

τάς καταστροφάς τῆς πεδιάδος τῆς Ναυπάκτου ἀπό τόν ποταμόν Μόρνον καί τῆς πεδιάδος Μεσολογγίου ἀπό τόν Εὔηνον. Ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Συγκοινωνίας ἔσπευσε νά ἀποστείλῃ ἐκεῖ πιστώσεις καί συρματοπλέγματα διά τῶν ὁποίων κατασκευάζονται πρόχειρα προστατευτικά ἔργα, οἱ δέ πληθυσμοί τόν εὐγνωμονοῦν. Ἐν τούτοις πρέπει νά ἀποσταλοῦν ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργείου τῆς Προνοίας χρηματικά βοηθήματα εἰς τούς ὁλοσχερῶς καταστραφέντας μικροϊδιοκτήτας, νά ἀπαλλαγοῦν οὗτοι τῶν σχετικῶν φόρων καί νά δοθοῦν εἰς αὐτούς ὑπό τοῦ Ὑπουργείου τῆς Γεωργίας μακροπρόθεσμα ἄτοκα δάνεια.»

Μετά τή διακοπή ἀπό τόν ἀρχηγό τῆς Δημοκρατικῆς Ἑνώσεως Α. Παπαναστασίου, ὁ ὁποῖος ἐνίσχυσε μέ τά ὅσα εἶπε τίς θέσεις του καί τόν ὑφυπουργό τῶν Οἰκονομικῶν Α. Μυλωνᾶ, ὁ ὁποῖος διαβεβαίωσε ὅτι δόθηκαν οἱ σχετικές διαταγές, ξαναπῆρε τό λόγο καί ἐκτός ἀπό τίς καταστροφές τῆς πεδιάδος τοῦ Μεσολογγίου καί τῆς Ναυπάκτου ἀπό τόν Εὔηνο καί τό Μόρνο ἀντιστοίχως, ἀναφέρθηκε καί στά ἀντιπλημμυρικά ἔργα τοῦ Ἀχελώου καί τοῦ Μόρνου.

Συγκεκριμένα εἶπε:

«Εὐχαριστῶ τόν κ. Ἀρχηγόν τῆς Δημοκρατικῆς Ἑνώσεως διότι μέ ὅλον τό κῦρός του ἦλθεν εἰς ἐνίσχυσιν τῶν ἀπόψεών μου. Ἀλλά πάντα ταῦτα ἀφοροῦν προχείρους προστασίας. Ἐξ ὀνόματος τοῦ λαοῦ τῆς Αἰτωλοακαρνανίας ἀξιῶ ὅπως εἰς τά διά νέου δανείου ἐκτελεσθησόμενα ὑπό τῶν ξένων Ἑταιρειῶν Ὑδραυλικά Ἔργα περιληφθοῦν καί ἐκεῖνα τῆς πεδιάδος Μόρνου καί τοῦ Λεσινίου εἰς τό Ξηρόμερον διά τῆς καταστροφῆς τῆς κοίτης τοῦ Ἀχελώου. Διά τά ἀντιπλημμυρικά ἔργα τοῦ Μόρνου ὑπάρχει μελέτη τοῦ ὑδραυλικοῦ Παγιαρόλα, δέν ἀπαιτοῦνται δέ δεκάδες ἑκατομμυρίων δολλαρίων, ὡς διά τόν Στρυμῶνα ἀλλά μόλις εἴκοσι περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν. Διά τῆς δαπάνης ταύτης θά σωθῇ καλλιεργουμένη ἔκτασις 25 χιλιάδων στρεμμάτων, γονιμωτάτη δέ. Βεβαίως καί ἄλλαι περιφέρειαι ἔχουν ἀνάγκην σχετικῆς προστασίας. Πρό ἡμερῶν διηρχόμην μέ τόν κ. Ὑπουργόν τῆς Παιδείας ἐξ Ἀγουλινίτσης καί οἱ κάτοικοι ἠξίωσαν διά πανδήμου διαδηλώσεως τήν ἀποξήρανσιν τοῦ ἐκεῖ ἕλους ἐκτάσεως 80 χιλιάδων στρεμμάτων. Καταλήγων ζητεῖ ἀπό τόν κ. Ὑπουργόν τῆς Συγκοινωνίας διαβεβαίωσιν ὅτι εἰς τήν ψηφισθησομένην διά τάς ἀποξηράνσεις σύμβασιν θά περιληφθοῦν ὁριστικῶς καί τά ἔργα τοῦ Μόρνου.»

Εἰκοσαετία 1930-1950

Στήν εἰκοσαετία τοῦ 1930-1950, ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας δέν παρουσιάζει ἰδιαίτερη κοινοβουλευτική δραστηριότητα, στά χρονικά διαστήματα πού μποροῦμε νά τόν παρακολουθήσουμε.

Ἄλλωστε τόσο ἡ ἐκλογή τοῦ 1932, ὅσο καί τοῦ 1936 ὅπου ἐκλέχθηκε γιά δεύτερη καί τρίτη φορά ἀντίστοιχα, δέν εἶχαν διάρκεια μεγαλύτερη ἀπό ἕνα ἑξάμηνο.

Στή δεύτερη ἐκλογή τοῦ 1936 πού τήν ἀνέκοψε ἡ δικτατορία τοῦ Μεταξᾶ, ἐκλέχθηκε καί Β΄ Ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς[8].

Μετά τήν κατοχική ἀπελευθέρωση, χρημάτισε Ὑπουργός Ἐσωτερικῶν στήν Κυβέρνηση Πλαστήρα (1945) καί Ὑπουργός Θρησκευμάτων καί Ἐθνικῆς Παιδείας στήν Κυβέρνηση Σοφούλη (1945-1946).

Δυστυχῶς ἀπό τά συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα δέν ὑπάρχουν Πρακτικά στό Ἀρχεῖο τῆς Βουλῆς, γιά νά μπορέσουμε νά παρακολουθήσουμε τίς δραστηριότητές του.

Τά πρῶτα ἐπίσημα πρακτικά κάνουν τήν ἐμφάνισή τους ἀπό τή Δ΄ Ἀναθεωρητική Βουλή τοῦ 1946.

Στίς 19 Ἰανουαρίου 1946 ὁ Νόβας ὑπογράφει τό Διάταγμα Συγκλήσεως τῆς Δ΄ Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς, βάσει τοῦ ἄρθρου 37 τοῦ Συντάγματος περί ἐκλογῆς Βουλευτῶν, στίς 31 Μαρτίου 1946[9].

Στήν πρώτη αὐτή μεταπελευθερωτική ἐκλογή πού ἔγινε στίς 31 Μαρτίου 1946 καί εἶχε ἀναθεωρητικό χαρακτήρα, ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας δέν πολιτεύθηκε. Ὅπως θά μᾶς πεῖ ὁ ἴδιος σέ βαρυσήμαντη ἀνακοίνωσή του πρός τό λαό τῆς Αἰτωλ/νίας, «παραμέρισα τή φορά αὐτή ἀπό τόν ἐκλογικό ἀγῶνα σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση τοῦ Ἀρχηγοῦ μου».

Ἐπειδή ὅμως ἡ ἐν λόγω ἀνακοίνωση παρουσιάζει γενικότερο ἐνδιαφέρον καί ἐξηγεῖ πολλές πτυχές τοῦ πολιτικοῦ κλίματος τῆς ἐποχῆς, τήν παραθέτουμε αὐτούσια:

«*Μέ ἤρεμη συνείδηση ὅτι ἔπραξα τίμια καί πιστά τό πατριωτικό μου*

---

8. Πρακτικά Βουλῆς, Συνεδρίαση Β΄ τῆς 16-3-1936.
9. Πρακτικά Βουλῆς, Δ΄ Ἀναθεωρητικῆς, Συνεδρίαση Α΄ τῆς 13-5-1946.

καθῆκον σ' ὅλη τή διάρκεια τῆς ἐθνικῆς μας δοκιμασίας ἀπό τό 1940 ἕως σήμερα χωρίς νά γνοιαστῶ οὔτε κόπους, οὔτε κινδύνους οὔτε θυσίες, παρά μόνο τό καλό καί τή δόξα τῆς Πατρίδος μας, ἀπευθύνω πρός τό Λαό τῆς Αἰτωλοακαρνανίας καί ἰδιαίτερα τῆς Ἐπαρχίας Ναυπακτίας, ἐγκάρδιο χαιρετισμό γεμᾶτον θλίψι γιά τό παρόν, γεμᾶτον αἰσιοδοξίαν καί πίστη γιά τό μέλλον.

Περάσαμε μαζί μερικές ἡμέρες δόξας στό Ἀλβανικό μέτωπο, ὅπου ἀξιώθηκα νά γίνω πνευματικός χρονογράφος τῆς πολεμικῆς ἀνδρείας τῶν νεωτέρων σας, περάσαμε μαζί ὅλα τά χρόνια τῆς σκλαβιᾶς στήν ἐπαρχία, ὅπου ἀξιώθηκα νά γίνω ἐμψυχωτής τοῦ ἡρωϊκοῦ πνεύματος τῆς ἐθνικῆς ἀντιστάσεως κατά τῶν κατακτητῶν πού κυριαρχοῦσε στίς ψυχές ὅλων σας.

Κανείς πολιτικός τοῦ Νομοῦ μας δέν ζυμώθηκε περισσότερο μαζί σας στό αἷμα, στό δάκρυ καί στή στάχτη τῆς σκλαβιᾶς. Αἰσθάνομαι ὅτι ἕνας δεσμός ἀκατάλυτος ἔχει σφυρηλατηθῆ μεταξύ μας. Δέν τόν ἐπικαλοῦμαι γιά νά ζητήσω ἀπό σᾶς τά ὠφέλη του. Τόν ἐπικαλοῦμαι γιά νά ἀνανεώσω τό ἰδικό μου πρός σᾶς χρέος. Τό χρέος τιμῆς πού ἔχω νά σᾶς παράσχω μέχρι τέλους τίς ὑπηρεσίες μου. Ἂν παραμέρισα τή φορά αὐτή ἀπό τόν ἐκλογικό ἀγῶνα σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση τοῦ Ἀρχηγοῦ μου, πού ὁλόψυχα εἶχα ἐγκρίνη, δέν ἀρνήθηκα μέ αὐτό τίς ὑπηρεσίες μου ἀλλ' ἀπεναντίας τίς πρόσφερα ὁλοκληρωτικά μέ τή σφραγίδα καί μιᾶς ἀκόμη ἀτομικῆς θυσίας.

Μπορεῖτε νά μαντέψετε, ἀγαπητοί μου συμπατριῶτες πόσο σκληρή δοκιμασία ἦταν γιά μένα νά βρεθῶ τίς ἡμέρες αὐτές μακρυά σας καί ν' ἀρνηθῶ ἐγώ ὁ ἴδιος νά ζητήσω τήν ἐντολή σας, πού εἶμαι βέβαιος ὅτι θά μοῦ τήν ἐδίνατε πρόθυμα καί ἱκανοποιητικά ὅπως πάντα.

Λυπᾶμαι, εἶναι ἀλήθεια πού διάκοψα προσωρινά τήν πολιτική μου προσπάθεια, γιά τήν καλυτέρεψη τῶν ὅρων ζωῆς τοῦ τόπου μας, προσπάθεια πού πιστεύω ὅτι ἔχει ἐκτιμηθεῖ ἀπό ὅλους σας γιατί ἐκδηλώθηκε μέ σειρά θετικῶν ἔργων κοινῆς ὠφελείας, ἰδίως κατά τό διάστημα πού διετέλεσα ὑπουργός τῆς Παιδείας. Τά γενικώτερα ὅμως συμφέροντα τῆς Πατρίδος μας ἐπιθυμῶ νά βεβαιωθῆτε ὅτι τά ἐξυπηρέτησα πιστότερα μέ τήν ἀποχή μου ἀπό τίς μονόπλευρες αὐτές ἐκλογές.

Γιατί οἱ ἐκλογές αὐτές ἔπρεπε νά ἑνώσουν στενώτερα καί ὄχι νά διχοτομήσουν βαθύτερα τό Ἔθνος.

Οἱ ἐκλογές αὐτές ἔπρεπε νά φέρουν τήν γαλήνη κι' ὄχι νά δημιουργήσουν νέες τρικυμίες στόν τόπο.

Οἱ ἐκλογές αὐτές ἔπρεπε νά τερματίσουν τό κακό παρελθόν καί ὄχι

νά ἀναζωογονήσουν ὅλες τίς ἀπαίσιες συνθῆκες του.

Οἱ ἐκλογές αὐτές ἔπρεπε νά χαράξουν μιά εὐθεῖα γραμμή γιά τήν ἀναδημιουργία τῆς χώρας καί ὄχι νά τήν ξαναγυρίσουν στόν ἀδιέξοδο λαβύρινθο τοῦ πιό βλαβεροῦ φατριασμοῦ.

Ἐγώ πρῶτος ἐθεμελίωσα πέρυσι ὡς Ὑπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν τήν ὀργάνωσι τῶν ἐκλογῶν μέ φιλοδοξία νά διεξαχθοῦν μιά μέρα τίμια καί γνήσια γιά νά ἐκφράσουν τό πραγματικό φρόνημα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί νά ὁδηγήσουν τό σκάφος τῆς πολιτείας σέ ἀσφαλές λιμάνι. Δυστυχῶς οἱ φανατισμοί τῶν δύο ἄκρων παρατάξεων δέν τό ἐπιτρέψανε. Καί ἀντί νά ὁδηγηθοῦμε στό λιμάνι τῆς γαλήνης καί τῆς περισυλλογῆς, θεώρατα κύματα μᾶς ξαναρίχνουν πάλι στό σκοτεινό πέλαγος τῆς ἀνωμαλίας.

Παλεύω εἰκοσιπέντε χρόνια ἐναντίον τῆς ἀχαλίνωτης πολιτικῆς ἐμπαθείας καί τοῦ ἐμφυλίου μίσους, πού προκαλεῖ αὐτή καί φουντώνει. Ἐκήρυξα πάντοτε τήν ἐθνική ἀνάγκη τῆς καλόπιστης διαμάχης μεταξύ τῶν πολιτικῶν κομμάτων καί τῆς διατηρήσεως ἑνός στερεοῦ κρίκου κοινῆς των συνειδήσεως, ἔναντι τῶν γενικωτέρων ἐθνικῶν συμφερόντων. Καταπολέμησα πάντοτε τή μονοπώλησι τοῦ πατριωτισμοῦ εἴτε ἀπό τή μιά μερίδα εἴτε ἀπό τήν ἄλλη.

Σήμερα περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλη φορά, σήμερα πού κινδυνεύουμε νά χάσουμε τούς καρπούς τῶν θυσιῶν μας καί τῆς νίκης μας, σήμερα, πού κρίνεται κυριολεκτικά ἡ τύχη μας μέσα στόν μεταπολεμικό κόσμο, σήμερα περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλη φορά ἔπρεπε νά ἐπιβληθῇ ἡ κοινή συνείδησις, ἔπρεπε νά κυριαρχήσῃ τό πνεῦμα τῆς ἀλληλεγγύης καί τῆς συνεργασίας χάριν τοῦ μέλλοντος τοῦ Ἔθνους μας.

Ἀντί τούτου τή μονοπώλησι τοῦ δῆθεν πατριωτισμοῦ ἀπό τήν Ἀριστερή παράταξι διαδέχεται ἡ μονοπώλησί του ἀπό τήν Δεξιά καί ὁ ξεχαρβαλωτικός ρυθμός τοῦ πολιτικοῦ μας βίου συνεχίζεται εἰς βάρος τῆς Πατρίδος μας καί τοῦ Λαοῦ μας.

Ὅταν στίς ἱερές στιγμές τοῦ ἀγῶνα μας γιά τήν ἐλευθερία ἔλεγα τήν ἀλήθεια στήν ἐκτροχιασμένην Ἀριστερά ἐγινόμουν τόσο δυσάρεστος ὥστε νά ὑποστῶ τήν πλέον ἀχαρακτήριστη ἐπίθεση καί τήν πλέον ἄδικη θυσία. Τό πατρικό μου σπίτι, ἱστορικό κειμήλιο καί βωμός λαϊκός τοῦ τόπου μας, ἔγινε παρανάλωμα τῆς φωτιᾶς! Καί μαζί μέ αὐτό ὅ,τι πολυτιμώτερο ἀγαθό εἶχα: Ἡ ἀνέκδοτη πνευματική μου ἐργασία. Ὅσο κι ἄν πόνεσα δέν ἔγινα ἔρμαιο τοῦ πόνου μου. Ἐθυσίασα καί τή θυσία μου στήν ἰδέα τῆς γαληνεύσεως καί τῆς συμφιλιώσεως τοῦ τόπου χάριν τῶν μελλουσῶν γενεῶν, χάριν τῆς αἰωνίας Ἑλλάδος.

Τώρα σέ στιγμές κρίσιμες γιά τήν ἐπιβίωσι τῆς Φυλῆς μας καί τήν

ἀνασυγκρότησι τῆς Πολιτείας μας, λέγω καί πάλι τήν ἀλήθεια στήν παραπαίουσα Δεξιά, ποῦ μέ τό νά μονοπωλῆ τόν πατριωτισμό καί νά ἰδιοποιεῖται τό Κράτος καί νά τρομοκρατῆ τούς ἀντιφρονοῦντας καί νά καταπνίγῃ τήν Ἐλευθερία, νομίζει ὅτι καταπολεμᾶ τόν Κομμουνισμό ἐνῶ, ἀντίθετα, τόν ὑποβοηθεῖ καί τόν δυναμώνει. Ἡ ἐφαρμογή μιᾶς τέτοιας πολιτικῆς θά ἦταν χωρίς ὑπερβολή καταστρεπτική γιά τήν πατρίδα μας.

Εὐτυχῶς εἶναι ἀπό τή φύση τῶν πραγμάτων ἀνεφάρμοστη. Καί προβλέπω ὅτι, ἀφοῦ προξενήσῃ πολλές ζημιές στόν τόπο, θά ναυαγήσῃ οἰκτρά προτοῦ μπορέσῃ νά συμπαρασύρῃ στό ναυάγιο τά πάντα. Τότε θά καταφανῆ ξεκάθαρα πόσο φρόνιμη καί πατριωτική ἦταν ἡ πολιτική τοῦ Κέντρου, ποῦ ἀκολούθησα καί ἐνίσχυσα μέ ὅλη μου τή μικρή δύναμι.

Ἀγαπητοί συμπατριῶτες

Ξέρω ὅτι καί ἀπορήσατε καί λυπηθήκατε γιατί ἐθυσίασα μία σίγουρη ἐκλογική ἐπιτυχία. Ὅσοι πιστεύετε σ' ἐμένα παρακαλῶ νά εἶσθε βέβαιοι ὅτι ἡ θυσία αὐτή ἔγινε γιά τό καλό τῆς Πατρίδος καί θά φέρῃ γρήγορα τούς καρπούς της.

Σᾶς εὐχαριστῶ ὅλους γιά τά αἰσθήματά σας καί ἰδιαίτερα ἐκείνους πού μέ ἀκολουθήσανε στήν ἀποχή. Θά συναντηθοῦμε πολύ γρήγορα[10]».

Ὅταν τήν 1η Σεπτεμβρίου τοῦ 1946 διεξήχθη τό δημοψήφισμα γιά τήν ἐπαναφορά τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Β', ὁ Νόβας ἦταν κατά τῆς ἐπαναφορᾶς. Μέ προκήρυξη πού δημοσιεύθηκε σέ τοπική ἐφημερίδα, ἀπευθυνόμενος πρός τούς ψηφοφόρους του, τό λαό τῆς Ναυπακτίας, τάχθηκε ὑπέρ τῆς ἀποχῆς καί ἐν πάσει περιπτώσει ὑπέρ τῆς ψηφίσεως τῆς Δημοκρατίας.

Συγκεκριμένα ἔλεγε στήν προκήρυξη:

«*Ἀγαπητοί συμπατριῶτες, λόγοι ὑγείας καί ἄλλοι οἰκογενειακοί μέ ἀναγκάζουν νά παρατείνω ἀθέλητα τή διαμονή μου στό ἐξωτερικό. Ἡ σκέψι μου ὅμως δέν ἀπομακρύνεται οὔτε στιγμή ἀπό τήν Πατρίδα. Παρακολουθῶ μέ ἀγωνία τήν κρίσι τῶν ἐθνικῶν μας ζητημάτων στό Συνέδριο τῆς Εἰρήνης καί μέ ἄλλη τόση ἀγωνία τήν ἐξέλιξι τῆς ἐσωτερικῆς μας καταστάσεως.*

Εἶναι ἀπερίγραπτη ἡ ψυχική μου ὀδύνη ὅταν πληροφοροῦμαι τή συνέχισι, καί μάλιστα μέ νέαν ἔντασι, τοῦ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ.

Καί ἄν ὅλες οἱ δίκαιες ἀξιώσεις τῆς Ἑλλάδος ἱκανοποιηθοῦν ἀπό τούς ἰσχυρούς τῆς γῆς, ὅπως τό ἐλπίζομε, τό κέρδος θά εἶναι ἀνύπαρκτο ἕως ὅτου ἐξακολουθεῖ ἡ στυγερή ἀδελφοκτονία.

---

10. Ἐφημερίδα *Ναυπακτία*, ἀριθ. φύλλου 26 τῆς 13-4-1946.

Ποτέ δέν θά ἀπολαύσωμε τούς καρπούς τῶν θυσιῶν μας καί τῆς Νίκης μας ἄν δέν ἀποκαταστήσωμε τήν εἰρήνη καί τή γαλήνη στήν Πατρίδα μας!

Τήν καταφάνερη αὐτή ἀλήθεια κανείς δέν μπορεῖ νά τήν ἀρνηθῆ καί ὅλοι τήν ὁμολογοῦμε. Ἀλλά δέν ἐπιδιώκουμε τήν πραγματοποίησι τῶν ἐπιταγῶν της μέ τίμια σκέψι καί θέλησι ὥστε νά βροῦμε τόν ἀποτελεσματικό τρόπο πού θά μᾶς ὁδηγήσῃ ἀλάθευτα στό σκοπό.

Ἐπίστεψα καί πιστεύω ὅτι τή λήθη τοῦ κακοῦ παρελθόντος, τήν καταπράϋνσι τῶν φονικῶν παθῶν μέ πλήρη ἀπόδοσι Δικαιοσύνης, τήν ἐξαντλησι τοῦ φατριαστικοῦ πνεύματος, τόν ἐξευγενισμό τῶν πολιτικῶν ἀνταγωνισμῶν, τή φωτεινή συνειδητοποίησι τῶν νέων πολιτικῶν καί κοινωνικῶν ἰδεῶν, θεωριῶν καί συστημάτων, τή θετική ἱκανοποίησι τῶν πραγματικῶν ἀναγκῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, τή γόνιμη καλλιέργεια τῶν ζωντανῶν στοιχείων τοῦ πατροπαραδότου πολιτισμοῦ μας καί γενικά τήν πνευματική, πολιτική καί οἰκονομική μας ἀναδημιουργία, ἐπίστεψα καί πιστεύω ὅτι τά ἐξασφαλίζει μόνον ἡ καθιέρωσι τῆς ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.

Μιᾶς Δημοκρατίας ἁγνῆς, ἀληθινῆς, τίμιας ὅπου ἡ ἐλευθερία, ἡ ἰσότης καί ἡ ἀδελφωσύνη τοῦ λαοῦ δέν θά εἶνε κούφια λόγια ἀλλά πραγματικές καταστάσεις ἀχτινοβόλες καί ζωογόνες.

Μιᾶς Δημοκρατίας ἀντάξιας τῶν ἀπεράντων αἱματηρῶν θυσιῶν ὅλων τῶν εὐγενῶν λαῶν τοῦ κόσμου εἰς δύο τρομερούς ἀλλεπαλλήλους πολέμους.

Ὁ σκοπός τῆς θυσίας καί τό σύμβολο τῆς Νίκης ἦταν ἡ Δημοκρατία!

Πῶς εἶναι δυνατόν νά τήν ἀπαρνηθοῦμε καί νά τήν ποδοπατήσουμε;

Τό κύριο καί μοναδικό ἐπιχείρημα τῶν ἐχθρῶν τῆς Δημοκρατίας στήν Ἑλλάδα (Κοιτίδα της! Καί Μητέρα της!) εἶναι ὅτι «θά μᾶς φέρῃ τόν Κομμουνισμό!»

Πῶς θά μᾶς τόν φέρῃ;

Μέ τήν ἐλεύθερη μήπως θέλησι τῆς πλειοψηφίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ;

Ὅλοι ξέρουμε πώς ἡ ἰδιοσυγκρασία καί ἡ παράδοσι τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἀκόμη δέ καί ἡ ὅλη συγκρότησι τῆς ἰδιωτικῆς του οἰκονομίας, εἶναι τέτοιες ὥστε ποτέ δέν θά προτιμήσῃ μέ ἐλεύθερη σκέψι καί ἀπόφασι τό κομμουνιστικό σύστημα –ὕστερα μάλιστα ἀπό τίς ἐξετάσεις πού ἔδωσε τό 1944!

Θά μᾶς τό φέρῃ ἄραγε μέ τή βίαιη, δυναμική ἐπικράτησι τῆς κομμουνιστικῆς μειοψηφίας;

Αὐτό εἶναι πού ἀποκλείεται νά γίνῃ ποτέ ἐφ' ὅσον τό νόμιμο πολίτευ-

μα τῆς Χώρας θά εἶναι ἡ Δημοκρατία!

Διότι ἐκεῖνος πού θά ἐπιβουλευθῇ μία πραγματική Δημοκρατία, θά εἶναι καί κατάπτυστος καί αὐταπόδεικτος προδότης τοῦ λαϊκοῦ συμφέροντος, θά εἶναι κατάφωρος καί ἀσυγχώρητος παραβιαστής τοῦ ἱεροῦ συμβολαίου ὅλων τῶν Ἐθνῶν τῆς γῆς πού ἐθυσιάσθησαν γι' αὐτήν τή Δημοκρατία!

Ὁ ἐπιβουλευτής αὐτός (πού δέν θά ἔχῃ καμμιά πρόφασι γιά τήν πρᾶξι του ὅπως θά εἶχε χίλιες ἄν ἦταν Βασιλεία) θά χτυπηθῇ ἀμείλιχτα καί τό χτύπημά του θά ἔχῃ τήν ἐπιδοκιμασία ὅλων τῶν Δημοκρατικῶν Λαῶν.

Ἀπό ποίους θά χτυπηθῇ;

Ἀπό τήν μεγάλη δημοκρατική παμψηφία ὅλων ἡμῶν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων πού τή δύναμί μας ὡς συνόλου θά τήν ἐνσαρκώνῃ τό Δημοκρατικό μας Κράτος –καί θά εἶναι δύναμι ἁγία καί ἀπαρεξήγητη ὅσο δέν θά εἶναι ποτέ ἡ δύναμι τῆς Βασιλείας...

Ἀγαπητοί συμπολίτες, λυπᾶμαι πού βρίσκομαι μακρυά καί δέν θά μπορέσω νά γυρίσω ἀπό χωριό σέ χωριό γιά νά σᾶς ἀναπτύξω εὐρύτερα μέ τόν προφορικό λόγο τίς πεποιθήσεις μου ὄχι γιά τήν ἀνώτερη θεωρητική ἀξία τῆς Δημοκρατίας (πού κανείς ἀνεξαιρέτως δέν τήν ἀμφισβητεῖ) ἀλλά γιά τή μεγαλύτερη πρακτική της ἀνάγκη στή σημερινή μας Ἑλλάδα.

Λυπᾶμαι περισσότερο πού τό Δημοψήφισμα πρόκειται νά γίνῃ μέ συνθῆκες κάθε ἄλλο παρά τίμιες καί ὁμαλές ὥστε νά εἶναι ἐγγυημένη, ὅπως ἔπρεπεν, ἡ γνησιότης του.

Παρ' ὅλα ταῦτα, ἐφ' ὅσον θά μπορέσετε νά προσέλθετε στίς κάλπες, σᾶς συνιστῶ καί σᾶς ἐξορκίζω νά ψηφίσετε ἀδίσταχτα τή Δημοκρατία μέ τήν ἀπόλυτη βεβαιότητα ὅτι ἔτσι μόνον ἐξασφαλίζετε τή γαλήνη τοῦ σπιτιοῦ σας, τό μέλλον τῶν παιδιῶν σας, τό μεγαλεῖον τῆς Πατρίδος μας!

Ρώμη 3 Αὐγούστου 1946

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας[11]»

Τελικά ὁ Βασιλεύς ἐπανῆλθε μέ 1.153.150 ψήφους ἔναντι 190.418 πού ἐψήφισαν ὑπέρ τῆς Δημοκρατίας.

Τά κόμματα πού τάχθηκαν κατά τῆς παλινοστήσεως τοῦ Βασιλέως ἦταν τοῦ Θ. Σοφούλη, τοῦ Σ. Βενιζέλου, τοῦ Γ. Παπανδρέου, τοῦ Ι.

---

11. Ἐφημερίδα *Ναυπακτία*, ἀριθ. φύλλου 32 τῆς 23-8-1946.

Σοφιανόπουλου καί τοῦ Ἀ. Μυλωνᾶ.

Ἡ Κοινοβουλευτική δραστηριότητα τοῦ Νόβα ξαναρχίζει στή δεκαετία τοῦ 1950, γιά νά κορυφωθεῖ τήν ἐπόμενη τοῦ 1960, ὡς Κοινοβουλευτικός Ἐκπρόσωπος Κόμματος.

1950

α) Ἐπερώτηση γιά τό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

β) Ἀπαντήσεις ἐπί ἐρωτήσεων ὡς Ὑπουργός Παιδείας

Ἐπερώτηση γιά τό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ὅταν τό 1950 ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας ἦταν Ὑπουργός Παιδείας στήν Κυβέρνηση Πλαστήρα, ὁ Μακεδόνας Βουλευτής Ν. Κουπαροῦσος τοῦ ὑπέβαλε ἐπερώτηση σχετικά μέ τήν ἄρνηση τῆς Συγκλήτου τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης γιά τήν ἐγγραφή ὡς πρωτοετῶν φοιτητῶν τῶν ἐπιτυχόντων κατά τίς ἐξετάσεις.

Γιά νά παρακολουθήσουμε τίς σκέψεις τοῦ Ὑπουργοῦ καί νά φθάσουμε στό τελικό συμπέρασμα τῆς ὁμιλίας του, θά παραθέσουμε ὅλη τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπερώτησης πού συζητήθηκε στή ΙΔ΄ Συνεδρίαση τῆς Βουλῆς στίς 8 Μαΐου 1950[12], διότι στό μεταξύ ἐνεπλάκησαν καί ἄλλοι βουλευτές στή συζήτηση.

«Ν. Κουπαροῦσος. *Κύριοι συνάδελφοι. Πρόκειται περί τῶν ἐπιτυχόντων φοιτητῶν εἰς οὕς δέν ἐπετράπη ἡ ἐγγραφή εἰς τό Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης. Κατά τό αὐτό Πανεπιστημιακόν ἔτος, ἐνῷ τό Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης ἠρνεῖτο τήν ἐγγραφήν αὐτῶν, οἱ φοιτηταί τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἐνεγράφοντο. Δέν εἶναι δυνατόν νά ἐννοηθῇ ἀπό ἡμᾶς τούς ἀντιπροσώπους τῆς Μακεδονίας πῶς συμβαίνει αὐτό. Δηλαδή ἡ ἄνισος μεταχείρισις εἰς τά δύο Πανεπιστήμια, καί μᾶς ξενίζει διά νά μή εἴπω βαρυτέραν φράσιν. Θά παρεκάλουν τήν Κυβέρνησιν καί ἰδιαιτέρως τόν κ. Ὑπουργόν νά ἐπιμείνῃ καί ἐπιβάλῃ εἰς τήν Σύγκλητον τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης τήν ἐγγραφήν τῶν ἐπιτυχόντων φοιτητῶν καί ἐάν θέλῃ εἰς τό μέλλον νά περιορισθῇ ὁ ἀριθμός τῶν φοιτητῶν νά παύσῃ ἐγκαίρως τήν ἵδρυσιν νέων Γυμνασίων, ἵνα περιορισθῇ ὁ ἀριθμός τῶν ἀποφοίτων, νά περιορισθῇ δέ καί ὁ ἀριθμός τῶν μαθητῶν τῶν Γυμνασίων. Ἀλλά δέν εἶναι δίκαιον νά κλείσωμεν τάς πύλας τοῦ Πανεπιστημίου. Εἶναι δυνατόν νά καταργήσωμεν τά Γυμνάσια, διότι παρετηρήθη τό φαινόμενον, ὅτι ὅταν τά σύνορα τῆς Ἑλλάδος ἔφθασαν μέχρι τῆς Ἀγκύρας, οἱ Δημόσιοι Ὑπάλληλοι ὅλης τῆς Χώρας συνεποσοῦντο εἰς 27 χιλιά-*

12. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 121-125.

δας, τώρα οἱ Δημόσιοι ὑπάλληλοι τῆς Χώρας ἔφθασαν εἰς 70 χιλιάδας. Ὅλοι αὐτοί, κ. βουλευταί, βγαίνουν ἀπό τά Γυμνάσια καί ἀκολούθως εἰσέρχονται εἰς τάς Δημοσίας Ὑπηρεσίας.

Κ. Μπέλλας. *Κύριε Ὑπουργέ, δέν θά ἤθελα πολλά νά εἴπω ἐπί τοῦ θέματος τούτου. Ἀρκετά καλά τά ἀνέπτυξε ὁ προλαλήσας κ. συνάδελφος. Συνηγορῶ καί ἐγώ ὑπέρ τῶν φοιτητῶν οἱ ὁποῖοι σύν τοῖς ἄλλοις φοιτοῦν τώρα καί ἕνα χρόνο μέ τήν ἐλπίδα ὅτι θά εἰσαχθοῦν εἰς τό Πανεπιστήμιον. Δίκαιον εἶνε κ. Ὑπουργέ, νά ἱκανοποιήσητε τούς φοιτητάς τοῦ Πανεπιστημίου διά νά μή ταλαιπωροῦνται οἱ ἴδιοι καί οἱ γονεῖς των.*

Β. Βασιλικός. *Αὐτή κ. βουλευταί, εἶναι ἡ ἴση μεταχείρισις πού κατά κόρον ἐπικαλεῖται καί ἐξαγγέλει ἡ Κυβέρνησις. Συνηγορῶ καί ἐγώ ὑπέρ τῆς ἐγγραφῆς τῶν ἐπιτυχόντων φοιτητῶν εἰς τό Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης ἐλαχίστων εἰς ἀριθμόν, διά νά λείψῃ καί τό παράπονον ὅτι ἐφαρμόζονται δύο μέτρα καί δύο σταθμά.*

Ν. Κουπαροῦσος. *Ἄν κ. βουλευταί, οἱ κ. καθηγηταί τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, μᾶς ἀπειλοῦν ὅτι θά παραιτηθοῦν, εἶναι πολλοί ἄλλοι πού ζητοῦν νά διορισθοῦν.*

Γ. Σπυρόπουλος. *Κύριοι βουλευταί. Θά σᾶς ἀπασχολήσω καί ἐγώ ἐπί τοῦ ἰδίου θέματος. Πρόκειται περί μιᾶς ἐξαιρετικῆς καί διαφόρου περιπτώσεως ἐκ τῶν περιπτώσεων ἄλλων φοιτητῶν. Πρόκειται περί τῶν ἐπιτυχόντων φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστήμιου Θεσσαλονίκης τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμός ἀνέρχεται εἰς 28, καί τῶν ὁποίων ἡ μή ἐγγραφή θά εἶναι μεγάλη ἀδικία, διότι οὗτοι εἰς τάς ἐξετάσεις των ἐπέτυχον λαβόντες βαθμόν 20 καί 10 εἰς τά βασικά. Εἶναι ἀδικαιολόγητος ἡ ἄρνησις τῆς ἐγγραφῆς των. Ἐάν κατά τόν νόμον 1074 ἐπετράπη ἡ ἐγγραφή τῶν φοιτητῶν εἰς τό Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν μέ τήν βαθμολογίαν 18.9 εἰς τά βασικά δέν ἔχει καμμίαν θέσιν διά τούς φοιτητάς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς. Θά παρακαλέσω νά ἐγγραφοῦν καί αὐτοί διά νά δυνηθοῦν νά παρακολουθήσουν τά μαθήματα τοῦ Πανεπιστημιακοῦ ἔτους 1949-1950.*

Πρόεδρος. *Κύριοι βουλευταί, ὑπεβλήθη πρότασις περί γενικεύσεως τῆς συζητήσεως. Ἐρωτῶ τήν Βουλήν, δέχεται τήν γενίκευσιν;*

Πολλοί Βουλευταί. Ὄχι, ὄχι.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. (Ὑπουργός Παιδείας). *Κύριοι βουλευταί. Εἴχε ληφθῆ ἀπόφασις, διά νά συζητηθῇ ἡ ἐπερώτησις τήν προσεχῆ Παρασκευήν.*

Παρεκάλεσα τήν Βουλήν κατά τήν παρελθοῦσαν συνεδρίασιν νά ἀναβληθῇ ἡ συζήτησις. Ἔχω νά παρατηρήσω, ὅτι γίνεται ἐπί τοῦ θέματος

αὐτοῦ βασική παρεξήγησις. Ἡ Κυβέρνησις ἀπό συμφώνου μετά τῶν Πανεπιστημίων καθορίζει προκαταβολικῶς τόν ἀριθμόν τῶν εἰσακτέων φοιτητῶν, ὁρίζει π.χ. ὅτι θά εἰσαχθοῦν εἰς τήν Α΄ Σχολήν 150 φοιτηταί. Κατά τάς ἐξετάσεις ἐπιτυγχάνουν 500. Δέν ἔπεται ὅτι πρέπει νά εἰσαχθοῦν ὅλοι. Ἡ βασική αὐτή παρεξήγησις πρέπει νά ἐκλείψῃ ἅπαξ διά παντός. Αὐτήν τήν στιγμήν συνεπῶς, δέν εἶναι δυνατόν νά ἐπιβάλῃ ἡ Κυβέρνησις εἰς τό Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης νά εἰσαχθοῦν ὅλοι οἱ φοιτηταί.

Γ. Σπυρόπουλος. Ἡ περίπτωσις πού ἀνέφερα κ. Ὑπουργέ, ἀφορᾶ εἰδικῶς τούς 28 ἐπιτυχόντας φοιτητάς τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης. Ἐπειδή οὗτοι προέρχονται ἐκ Β. Ἑλλάδος καί ἐπειδή ἐν Ἀθήναις ἐπετράπη ἡ εἴσοδος εἰς τό Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν φοιτητῶν μή ἐπιτυχόντων βάσει τοῦ νόμου 1074 δέν πρέπει νά ἀπαγορευθῇ ἡ ἐγγραφή εἰς φοιτητάς τῆς Θεσσαλονίκης ἐπιτυχόντας καί τοῦτο διά νά μή δημιουργηθῇ τό πικρόν παράπονον τῆς ἀδικίας καί τῆς διαφόρου μεταχειρίσεως.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπουργ. Παιδ.). Κύριε συνάδελφε. Ἐπεκοινώνησα μέ τόν Πρύτανιν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ἐξακολουθεῖ ἐμμένων εἰς τάς ἀπόψεις τῆς Συγκλήτου.

Γ. Σπυρόπουλος. Αὐτοί οἱ ὑποψήφιοι κ. Ὑπουργέ, κατέβαλαν προσπαθείας καί μόχθους διά νά εἰσαχθοῦν, εἰς ἐποχήν κατά τήν ὁποίαν δέν εἶχον οὔτε ἀσφάλειαν ζωῆς.

Β. Βασιλικός. Ὁ ἀριθμός τῶν φοιτητῶν εἶναι ἐλάχιστος.

Α. Δερδεμέζης. Διά τά ἔτη πού ἐλήφθησαν εὐεργετικά μέτρα δέν εἶναι δυνατόν νά ἐφαρμοσθῇ τό μέτρον αὐτό.

Κ. Καλκάνης. Καλῶς ἤ κακῶς ἐφ' ὅσον ἐλήφθη εὐεργετικόν μέτρον διά τό Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, τό μέτρον τοῦτο, πρέπει νά ἐπεκταθῇ καί εἰς τό Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Παιδείας). Ὅταν ἐψηφίζετο ὁ νόμος δέν διεμαρτυρήθητε κ. Καλκάνη. Παρακαλῶ, ὅπως μοῦ δώσετε χρόνον ἵνα ἐξεύρω μίαν λύσιν συμβιβαστικήν. Ἄν ὅμως, κ. συνάδελφοι, ἐπιμένῃ ἡ Σύγκλητος, σᾶς πληροφορῶ ὅτι δυστυχῶς δέν θά δυνηθῶ διά τῆς βίας νά ἐπιβάλω τό μέτρον τοῦτο.

Ν. Κουπαροῦσος. Κύριε Ὑπουργέ, νομίζω ὅτι πρέπει νά ἀναγκασθῇ τό Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης καί νά δεχθῇ τό αἴτημά μας. Ἐπίσης νομίζω ὅτι πρέπει ἐφ' ὅσον ἡ Κυβέρνησις ὑπόσχεται ἰσονομίαν, δικαιοσύνην καί ἴσην μεταχείρισιν νά ἐφαρμόσῃ αὐτάς τάς ὑποσχέσεις καί εἰς τήν Βόρειον Ἑλλάδα.

Α. Στράτος. Νομίζω, κύριε Ὑπουργέ, ὅτι δύναται νά ἐξευρεθῇ λύσις,

μέ τάς δύο Συγκλήτους τῶν Πανεπιστημίων, καί ἡ λύσις αὐτή εἶναι, ὅτι ὅλοι οἱ ἐπιτυχόντες εἰς τάς ἐφετεινάς ἐξετάσεις νά εἰσαχθοῦν. Εἰς τό μέλλον ὅμως, διά νόμου νά ἀπαγορευθῇ ἡ εἰσαγωγή ὑπεραρίθμων φοιτητῶν.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Παιδείας). Πρέπει κύριοι βουλευταί, νά λάβετε ὑπ' ὄψιν σας καί τό ἑξῆς, ὅτι ἔχομεν 7.000 ἰατρούς καί χρειαζόμεθα μόνον 3.500. Τό ἀποτέλεσμα δέ αὐτό εἶναι συνέπεια τῶν διαφόρων ὑποχωρήσεων πού κάνουν αἱ ἐκάστοτε Κυβερνήσεις. Πάντως ἐγώ δέν δέχομαι νά ἀνοίξω νέας πληγάς εἰς τό πολυπαθές Κράτος.

Κ. Αλεξανδρίδης. Κύριε Ὑπουργέ, εἶναι ἄδικον καί εἶναι ἄνισος μεταχείρισις, οἱ φοιτηταί τῶν Ἀθηνῶν τῆς ἰδίας κατηγορίας νά ἐγγράφωνται εἰς τό Πανεπιστήμιον νά φοιτοῦν οἱ δέ φοιτηταί τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ὄχι.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Παιδείας). Παρακαλῶ τούς κυρίους συναδέλφους νά σέβωνται τήν αὐτονομίαν τῶν Πανεπιστημίων καί νά μή πιέζωμεν αὐτά, ἵνα δυνηθοῦν ἐλευθέρως καί ἀπερισπάστως νά ἀποδίδουν ἐπιστήμονας χρησίμους εἰς τήν Κοινωνίαν.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Ὑπουργός, παρεκάλεσεν ἐν ἀρχῇ νά μήν ἐπεκταθῇ ἡ συζήτησις καί ν' ἀναβληθῇ διά τήν Παρασκευήν.

Ὁ κ. Παπαρρηγόπουλος, ἔχει τόν λόγον, ἐπί τῆς ἐπερωτήσεώς του ἀπευθυνομένης εἰς τά Ὑπουργεῖα Παιδείας καί Οἰκονομικῶν, σχετικῶς μέ τήν ἔκτακτον εἰσφοράν τῶν 220.000 δραχμῶν.

Β. Παπαρρηγόπουλος. Τό ζήτημα τῆς ἐπιβολῆς τῆς εἰσφορᾶς παρουσιάζει διπλῆν μορφήν. Τήν νομικήν καί τήν οὐσιαστικήν τοιαύτην. Ἡ νομική εἶναι σαφής καί εἶναι τελείως ἀντίθετος πρός τήν ὑπουργικήν ἀπόφασιν καί τάς δηλώσεις τοῦ ἁρμοδίου ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας. Ὁ νόμος 1359 δημοσιευθείς πρό ἑξαμήνου ὁρίζει ρητῶς, ὅτι ἐπιβάλλεται εἰς τούς λειτουργούς τῆς Μέσης καί τῆς Στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως ἐπαναληπτική διδασκαλία τῶν μαθημάτων εἰς τούς μαθητάς. Ὁ τρόπος, ὁ χρόνος καί ὁ τόπος παροχῆς τῆς ἐπαναληπτικῆς ταύτης διδασκαλίας, θά καθορισθοῦν δι' ὑπουργικῆς ἀποφάσεως. Ὡς ἀντάλλαγμα διά τήν ἐπαναληπτικήν ταύτην διδασκαλίαν οἱ λειτουργοί τῆς ἐκπαιδεύσεως δικαιοῦνται προσθέτου ἀμοιβῆς καθοριζομένης ἐπίσης δι' ὑπουργικῆς ἀποφάσεως. Διά τήν πληρωμήν τῆς προσθέτου ταύτης ἀμοιβῆς ἐπιβάλλεται πρόσθετος παγία εἰσφορά εἰς τούς μαθητάς Μέσης, ἀνερχομένη εἰς δραχ. 300.000 ἐτησίως, καταβαλλομένη εἰς διμήνους δόσεις. Ὁ σκοπός τοῦ νόμου ἦτο προφανής. Νά διορθωθῇ τό μέχρι τότε ἄτοπον τῶν ἰδιωτικῶν παραδόσεων καί φροντιστηρίων λειτουργούντων ὑπό τά ὄμματα τοῦ Κράτους διευθυνομένων δέ ὑπό ὡρισμένων προνομιούχων καθηγητῶν καί

ὑπέρ τῶν εὐπόρων μαθητῶν. Εἶχε δημιουργηθῆ μία σοβαρά ἀνισότης ὀλίγων λειτουργῶν προνομιούχων οἱ ὁποῖοι μέ τό σύστημα αὐτό εἶχαν σοβαρῶς βελτιώσει τάς ἀποδοχάς των, ἐν συγκρίσει μέ τήν μᾶζαν τοῦ Σώματος τῶν ἐκπαιδευτικῶν τῶν γλίσχρως ἀμειβομένων. Εἶχεν ἀκόμα δημιουργηθῆ καί προνομιοῦχος τάξις τῶν πλουσίων μαθητῶν οἱ ὁποῖοι διαθέτοντες τά οἰκονομικά μέσα ἦσαν εἰς θέσιν νά συμπληρώσουν τήν ἐκπαίδευσίν των ἥτις εἰς τά σχολεῖα εἶναι ἐλλιπής λόγῳ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν καί τήν ἔλλειψιν τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ.

Ὅτι αὐτός ἦτο ὁ σκοπός τοῦ νόμου 1359 ἐξάγεται ὄχι μόνον ἀπό τήν σαφήνειαν μεθ' ἥν ἔχει διατυπωθῆ τό ἄρθρον 1 ἀλλά καί ἐκ τῆς τρίτης παραγράφου τοῦ πρώτου ἄρθρου ρητῶς ὁρίζοντος ὅτι «ἐφεξῆς ἡ κατ' οἶκον διδασκαλία ὑπό τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν ἀπαγορεύεται ἐπιβαλλομένων ποινῶν εἰς τούς παραβάτας».

Ὁ νόμος οὗτος δέν ἐφηρμόσθη μέχρι σήμερα κατόπιν τῆς ἐξεγέρσεως ἥτις ἐσημειώθη κατά τῆς ἐφαρμογῆς του καί εὐθύς ἀπό τῆς πρώτης στιγμῆς ἐκ μέρους καί τῆς τότε Βουλῆς καί τῶν γονέων τῶν μαθητῶν, μή δυναμένων νά καταβάλλουν τήν ὑπέρογκον ταύτην εἰσφοράν.

Καί ἐνῷ οὕτως εἶχον τά πράγματα καί ὁ νόμος οὗτος ἐθεωρεῖτο ἀτονήσας, ἦλθεν ἡ τελευταία ὑπουργική ἀπόφασις νά τόν θέσῃ εἰς ἐφαρμογήν ἀναδρομικῶς. Ἡ ἀπόφασις αὕτη εἶναι ρητῶς ἀντίθετος καί πρός τόν νόμον καί πολλαπλῶς τόν παραβιάζει.

1ον) Ἐπιβάλλεται εἰσφορά ὄχι διά τήν ἐπαναληπτικήν διδασκαλίαν ὡς ρητῶς ἐπιτάσσει τό ἄρθρον πρῶτον τοῦ νόμου, καί ἀσχέτως πρός πᾶσαν τοιαύτην διδασκαλίαν.

2ον) Τήν ἐπιβάλλει ἀναδρομικῶς καί διά χρόνον δι' ὅν οὐδεμία τοιαύτη διδασκαλία παρεσχέθη.

3ον) Τήν ἐπιβάλλει σχεδόν ἐφ' ἅπαξ κατά παράβασιν τῆς ρητῆς διατάξεως τοῦ νόμου περί καταβολῆς εἰς μηνιαίας δόσεις.

Ὥστε ἡ ἀπόφασις τοῦ Ὑπουργοῦ εἶναι παράνομος καί προσβαλλομένη τυχόν ἐνώπιον τοῦ Σ. Ἐπικρατείας ἀσφαλῶς θά ἀκυρωθῆ.

Σπουδαιοτέρα ὅμως εἶναι ἡ οὐσιαστική ἄποψις τοῦ ζητήματος.

Ἡ οἰκονομική κατάστασις εἰς τήν ὁποίαν εὑρίσκεται ὁ Ἑλληνικός Λαός καί πρό παντός ἡ ὕπαιθρος εἶναι τόσον ἀθλία, ὥστε νά εἶναι ἀδύνατος τελείως ἡ καταβολή τῆς αἰτουμένης εἰσφορᾶς. Τοῦτο εἶναι ἀπολύτως βέβαιον καί δι' αὐτό ἡ ἀπόφασις τοῦ Ὑπουργοῦ προεκάλεσε τήν ἐξέγερσιν ὄχι μόνον τῆς μαθητιώσης νεολαίας ἀλλά καί ὁλοκλήρου τῆς Κοινῆς Γνώμης.

Ε. Μαλαμίδας. Δέν νομίζετε κ. συνάδελφε, ὅτι πρέπει νά ἐξαιρεθοῦν οἱ μαθηταί τῶν συμμοριοπλήκτων περιοχῶν;

Β. Παπαρρηγόπουλος. *Ὁλόκληρος ὁ κόσμος τῶν συμμοριοπλήκτων πένεται κυριολεκτικῶς.*

Ἔχω ὑπ' ὄψιν μου τήν πολυπαθῆ ἐπαρχίαν Καλαβρύτων τήν τελείως κατεστραμμένην, οἱ κάτοικοι τῆς ὁποίας δέν εἶναι εἰς θέσιν νά καταβάλουν, οὐδέ τήν ἀξίαν τῶν εἰς αὐτούς διανεμομένων ἀλεύρων.

Ἀποτέλεσμα τοῦ ἀστόχου μέτρου εἶναι ἡ πλήρης διακοπή τῆς λειτουργίας τῶν σχολείων Μέσης ἐν τῇ ὑπαίθρῳ. Δέν πρόκειται περί ἀπεργίας ἀλλά περί πλήρους ἀδυναμίας καταβολῆς τῆς εἰσφορᾶς.

Βέβαιον ἀποτέλεσμα τοῦ ἐπιπολαίου τούτου μέτρου θά εἶναι ἡ Μέση ἐκπαίδευσις νά καταστῇ προνόμιον τῶν πλουσίων, οἱ ὁποῖοι μόνοι θά εἶναι εἰς θέσιν νά καταβάλουν τήν εἰσφοράν. Τό μέτρον εἶναι τελείως ἀντιδημοκρατικόν καί ἀντικοινωνικόν καί πρέπει νά καταργηθῇ.

Βεβαίως οἱ ἐκπαιδευτικοί λειτουργοί ἀμείβονται γλισχρότατα καί ἐπιβάλλεται ἡ ἄμεσος βελτίωσις τῆς οἰκονομικῆς των θέσεως. Ἀλλ' ὁ τρόπος ὅν ἐφαρμόζει ἡ Κυβέρνησις εἶναι ὁ χειρότερος καί ὁ πλέον ἀτυχής, ὅστις προώρισται νά καταφέρῃ βαρύτατον πλῆγμα κατά τῆς μορφώσεως τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον τό μέτρον τῆς εἰσφορᾶς δέν εἶναι προσωρινόν ἀλλά μόνιμον καί διαρκές. Ἐφεξῆς, δηλαδή δέον πλαγίως οἱ μαθηταί τῆς Μέσης νά καταβάλουν δραχ. 300.000 ἐτησίως.

Παρακαλοῦμεν καί αὖθις τήν Κυβέρνησιν, ν' ἀναθεωρήσῃ τήν ἀτυχῆ ταύτην ἀπόφασίν της.

(Εἰς τό σημεῖον τοῦτο, ἐπί τῆς Προεδρικῆς ἕδρας ἀνέρχεται ὁ Α' Ἀντιπρόεδρος κ. Λ. Λαμπριανίδης).

Πρόεδρος. *Κύριοι βουλευταί, ὑπεβλήθη πρότασις ὑπογεγραμμένη ὑπό τοῦ κεκανονισμένου ἀριθμοῦ βουλευτῶν διά τῆς ὁποίας ζητεῖται ἡ γενίκευσις τῆς συζητήσεως. Ἀλλ' ὡς διαπιστοῦται, ἀπουσιάζουν τινές ἐκ τῶν ὑπογραφάντων τήν πρότασιν καί ἐπομένως αὕτη ἀπορρίπτεται.*

Τόν λόγον ἔχει ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Παιδείας.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπουργός Παιδείας). *Κύριοι βουλευταί, ὑπενθυμίζω εἰς τήν Βουλήν τήν παράκλησίν μου ὅπως ἀνακληθῇ ἡ συζήτησις ἐπί τῆς ἐπερωτήσεως ταύτης διά τήν Παρασκευήν, ὁπότε θά εἶχα περισσότερα στοιχεῖα.*

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ Ἀν. Νόμος διά τοῦ ὁποίου ἐπεβλήθη εἰσφορά εἰς τούς μαθητάς ἐψηφίσθη κατόπιν ἀνάγκης καί ὑπό τήν ἀπειλήν τῆς ἀπεργίας τῶν ἐκπαιδευτικῶν. Πρέπει ὅμως νά σημειωθῇ ὅτι πάντες οἱ γονεῖς καί οἱ κηδεμόνες ἦσαν σύμφωνοι καί ἀπεδέχθησαν ὅπως ὑποβληθοῦν εἰς τήν μικράν αὐτήν δαπάνην.

Ε. Δενδρινός. *Κύριε Ὑπουργέ, οἱ ἐκπαιδευτικοί παραδίδουν μαθήμα-*

τα κατ' οἶκον καί λαμβάνουν μεγαλυτέρας ἀποδοχάς ἀπό τούς ἄλλους δημοσίους ὑπαλλήλους.

Πολλοί Βουλευταί. *Δέν εἶνε ἀληθές αὐτό.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Παιδείας). *Δέν εἶναι ἀληθές ὅτι οἱ ἐκπαιδευτικοί ἀμείβονται καλλίτερον τῶν ἄλλων δημοσίων ὑπαλλήλων. Ὡς πρός τάς κατ' οἶκον παραδόσεις ἐξέδωκα αὐστηράν ἐγκύκλιον ὅπως μή παραδίδουν κατ' οἶκον.*

Κ. Καλκάνης. *Οἱ ἐκπαιδευτικοί ἀμείβονται ὀλιγώτερον ὅλων τῶν ἄλλων ὑπαλλήλων.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Παιδείας). *Κύριοι βουλευταί, κατά τάς περιοδείας μου διεπίστωσα ὅτι οἱ καθηγηταί τῶν Γυμνασίων καί γενικῶς οἱ ἐκπαιδευτικοί πένονται καί ἀνέμενον τό μέτρον αὐτό διά νά ἀνακουφισθοῦν, διότι ἡ κατάστασις τῶν ἐκπαιδευτικῶν εἶναι πράγματι τραγική. Τό ἐπίδομα αὐτό τό ὁποῖον δίδεται εἰς τούς ἐκπαιδευτικούς βάσει τοῦ Ἀν. Νόμου εἶναι προσωρινόν, διότι εὑρισκόμεθα πρό μιᾶς προσπαθείας ἀντιμετωπίσεως γενικώτερον τοῦ μισθολογίου τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων. Ἀσφαλῶς ὁ Νόμος αὐτός ἔχει πολλά τά τρωτά ἀρκεῖ νά σημειωθῇ ὅτι εἰς πολλάς ἐπαρχίας ἰδίως τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος οἱ ἴδιοι οἱ καθηγηταί ἐζήτησαν νά μήν ἐφαρμοσθῇ τό μέτρον αὐτό καίτοι πένονται.*

Ὡς πρός τήν πρόσθετον ἐργασίαν τῶν ἐκπαιδευτικῶν νομίζω, ὅτι ὅταν ἐπιβάλλωμεν εἰς τούς καθηγητάς νά διδάσκουν κατά μέσον ὅρον 64 μαθητάς, ἐνίοτε δέ καί περισσοτέρους καί νά ἐξετάζουν τόσα γραπτά, αὐτό ἀποτελεῖ πραγματικήν ὑπερωρίαν.

Β. Στεφανόπουλος. *Κύριε Ὑπουργέ, οἱ καθηγηταί ἐζήτησαν, νά μήν ἐφαρμοσθῇ ἡ ἐπαναληπτική διδασκαλία;*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Παιδείας). *Εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ Ὁμοσπονδία τῶν Ἐκπαιδευτικῶν ἠξίωσε τοῦτο, ἀλλ' ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως ἐπείσθην ὅτι πράγματι οἱ ἐκπαιδευτικοί ἐργάζονται ὑπερωριακῶς.*

Ἡ ὁμοσπονδία τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἐζήτησε τήν αὔξησιν τοῦ ἐπιδόματος καί ἡ Κυβέρνησις ἠναγκάσθη νά αὐξήσῃ τοῦτο εἰς 500.000 καί 300.000 δρχ. Τοῦτο ὅμως δέν ἐφηρμόσθη καί οἱ ἐκπαιδευτικοί εἰσέπραξαν μόνον τάς 15 ἡμέρας τοῦ Δεκεμβρίου. Ἐάν ἔκτοτε εἶχεν ἐφαρμοσθῇ ὁ Νόμος, ἡ ἐπιβληθεῖσα εἰσφορά θά εἶχεν ἐφαρμοσθῇ κατά δόσεις καί δέν θά ἠναγκαζόμεθα νά ἐπιβάλλωμεν αὐτήν ἐφ' ἅπαξ.

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ Δημοτική Ἐκπαίδευσις πρέπει νά εἶναι δωρεάν, ἀλλ' ὡς πρός τήν Μέσην Ἐκπαίδευσιν δέν εἶναι δυνατόν νά ἰσχύσῃ τοῦτο, διότι πῶς θά συμπληρώσωμεν τά 3.000 κενά τά ὁποῖα ὑπάρχουν. Ἄλλωστε καί εἰς ὅλας τάς χώρας ἡ Μέση Ἐκπαίδευσις δέν εἶναι δωρεάν.

Ε. Δενδρινός. *Ἡ σημερινή Κυβέρνησις τοῦ Κέντρου πρέπει νά εἶναι προοδευτική καί δέν πρέπει νά υἱοθετήσῃ αὐτά τά ἀντικοινωνικά μέτρα. Νομίζω, ὅτι δέν πρέπει νά αὐξηθοῦν οἱ μισθοί τῶν ἐκπαιδευτικῶν εἰς βάρος τῶν ἐργατῶν καί οὕτω ἡ παιδεία νά εἶναι προσιτή μόνον εἰς τούς πλουσίους.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Παιδείας). *Ἐκ τοῦ Νόμου δύναται νά ἐξαιρεθῇ τῆς εἰσφορᾶς ἕνα ποσοστόν μέχρι 35% καί ἐφ' ὅσον ὑπάρχει βαθμός ἐπιδόσεως 16. Ἐπειδή ὅμως τόν βαθμόν αὐτόν ἐπιδόσεως τόν συγκεντρώνει ἕνα ποσοστόν μέχρι 10%, ἐλπίζω ὅτι μέ τήν μείωσιν τοῦ βαθμοῦ ἐπιδόσεως θά συμπεριληφθοῦν καί ἄλλαι κατηγορίαι εἰς τάς ἐξαιρέσεις.*

Οἱ πολύτεκνοι, ὁπωσδήποτε ἐξαιροῦνται.

Κ. Καλκάνης. *Κύριε Ὑπουργέ, νά ἐξαιρεθοῦν καί οἱ σεισμόπληκτοι Λευκάδος, οἱ ὁποῖοι ἐπί μίαν διετίαν εὑρίσκονται ὑπό σκηνάς.*

Γ. Μπουρδάρας. *Κύριε Ὑπουργέ, νά ἐξαιρεθοῦν καί οἱ συμμοριόπληκτοι πάσης περιφερείας.*

Δ. Λαντζούνης. *Κύριε Ὑπουργέ, νά ἐξαιρεθοῦν καί οἱ τῆς περιφερείας Μελιγαλᾶ, οἱ ὁποῖοι ἐσφαγιάσθησαν καί κατεστράφησαν ἀπό τούς συμμορίτας.*

Ν. Ζορμπᾶς. *Κύριε Ὑπουργέ, νά ἐξαιρεθοῦν καί οἱ σεισμόπληκτοι Χίου, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται ὑπό σκηνάς καί δέν ἔχουν πωλήσει τά προϊόντά τους.*

Γ. Ἀνδρουλακάκης. *Κύριε Ὑπουργέ, τό μέτρον αὐτό τό ὁποῖον ἐπεβλήθη ὑπό τῆς προηγουμένης Κυβερνήσεως εἶναι ἄδικον καί ἀντιλαϊκόν. Ἡ περιφέρεια Ἡρακλείου, ἡ ὁποία ἔχει ὑποστῆ τόσας καταστροφάς, δέν ἔχει νά πληρώσῃ οὔτε τήν κανονικήν εἰσφοράν.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Παιδείας). *Ἔχω ὑπ' ὄψει μου ὅλας αὐτάς τάς δυσχερείας, τάς ὁποίας ἀντιμετωπίζουν οἱ γονεῖς καί οἱ κηδεμόνες, ἀλλά δυστυχῶς δέν εἶναι δυνατόν νά γίνῃ ἄλλως. Θά προσπαθήσωμεν ὅπως εἰς τάς ἐξαιρέσεις αἱ ὁποῖαι θά ἀνέλθουν εἰς 35% νά συμπεριληφθοῦν αἱ ἀδικούμεναι τάξεις. Ἄλλως τε τό μέτρον τοῦτο εἶναι προσωρινόν διότι τό ζήτημα ἀντιμετωπίζεται γενικώτερον.*

Α. Σβῶλος. *Κύριε Ὑπουργέ, τό αἴσθημα τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τοῦ Σώματος εἶναι ὅτι ὁ νόμος αὐτός εἶναι ἀσυμπαθής.*

Δέν νομίζω ὅτι ἡ συζήτησις πρέπει νά ἐντοπισθῇ εἰς τάς ἐξαιρέσεις, ἀλλά εἰς τήν ἀρχήν τοῦ Νόμου. Ἐλέχθη ὅτι εἰς ἄλλας Χώρας δέν παρέχεται δωρεάν ἡ Μέση Ἐκπαίδευσις, ἀλλά πρέπει νά ληφθῇ ὑπ' ὄψιν εἰς τήν Χώραν μας, ποία σχέσις ὑπάρχει μεταξύ Δημοτικῆς καί Μέσης

Ἐκπαιδεύσεως.

Διότι εἰς τήν χώραν μας δέν εἶναι ἐπαρκής ἡ Δημοτική Ἐκπαίδευσις καί δι' αὐτό κάθε γονεύς ἐπιδιώκει μέ κάθε τρόπον νά στείλῃ τό παιδί του εἰς τήν Μέσην ἐκπαίδευσιν διά νά λάβῃ καλυτέραν μόρφωσιν. Δι' αὐτό καί ἡ Πολιτεία τήν Μέσην Ἐκπαίδευσιν τήν εἶχε καθορίσῃ νά εἶναι εὐθηνή. Ὁ Νόμος μεταβάλλει σχεδόν τήν παιδείαν εἰς ἰδιωτικήν τοιαύτην, ἐφ' ὅσον ἐπιβάλλει φορολογίαν καί ἡ ὁποία φορολογία δέν εἶναι προσωρινή ὅπως φαίνεται.

Ἐάν θέλωμεν νά ἔχωμεν ἐκπαίδευσιν, δέν πρέπει νά ἐξασφαλίσωμεν αὐτήν ἐπιβάλλοντες σκληρά μέτρα, ὅπως π.χ. τήν ἀποβολήν τῶν μαθητῶν ἀπό τά σχολεῖα. Τό μέτρον αὐτό εἶναι σκληρόν, ἀντικοινωνικόν καί ἀντιπνευματικόν καί ἀπό αὐτῆς τῆς ἀπόψεως πρέπει νά κριθῇ τό νομοθέτημα αὐτό. Δέν ἔχουν σημασίαν αἱ ἐξαιρέσεις, ἀλλ' ἡ ἀρχή τοῦ Νόμου.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Παιδείας). *Κύριε Πρόεδρε, ἐθίξατε γενικώτερον τό πρόβλημα τῆς Παιδείας. Πρέπει νά παραδεχθῶμεν, ὅτι πράγματι ἡ Παιδεία μας νοσεῖ βαρέως καί ἔχομεν καθῆκον καί ὑποχρέωσιν νά διαγνώσωμεν τήν νόσον καί νά θεραπεύσωμεν αὐτήν ἀποφασιστικῶς.*

Δέν εἶναι τῆς παρούσης στιγμῆς νά ἀνακοινώσω εἰς τήν Βουλήν τήν ἀρξαμένην προσπάθειαν διά τήν βελτίωσιν τῆς Παιδείας. Πρέπει νά θέσωμεν τήν Παιδείαν εἰς τό ὕψος της, διότι ἔχει παρεξηγηθῇ καί ὅλοι οἱ νέοι ζητοῦν νά λάβουν ἕνα ἀπολυτήριον διά νά καταλάβουν μίαν δημοσίαν θέσιν.

Αὐτό εἶναι ἀπαράδεκτον.

Πρέπει νά συνεργασθῶμεν ὅλοι εἰλικρινῶς διά νά ἐνισχύσωμεν καί νά τονώσωμεν τήν Παιδείαν. Ἀλλά δι' αὐτό πρέπει νά μοῦ δώσετε μικράν πίστωσιν χρόνου διά νά καταλήξω εἰς τάς ἀποφάσεις καί νά δώσωμεν τήν ἐνδεδειγμένην λύσιν. Ἐλπίζω ὅτι μέ ὀλίγην καλήν θέλησιν, ἐάν ἀφήσωμεν καί ἐφαρμοσθῇ ὁ νόμος βάσει τῆς κυβερνητικῆς ἀποφάσεως, θά φθάσωμεν εἰς καλόν ἀποτέλεσμα.

Γ. Ἀνδρουλακάκης. *Ὁ νόμος αὐτός προκαλεῖ τήν ἀγανάκτησιν τῶν κηδεμόνων καί γονέων, διότι τό Κράτος παριστάνει τόν γκουβαρδᾶν μέ τήν ἰδικήν των τσέπην. Ἄλλως τε τήν ἐποχήν πού ἔστειλαν τά παιδιά των εἰς τό γυμνάσιον δέν εἶχον ὑπ' ὄψει των τήν εἰσφοράν αὐτήν. Πῶς τώρα θά τήν πληρώσουν; Τοῦτον δέν εἶναι ὀρθόν.*

Γ. Τηλεκίδης. *Κύριε Ὑπουργέ, εἴπατε ὅτι ὑπάρχουν 3.000 κενά εἰς τήν Μέσην ἐκπαίδευσιν. Ἡ δαπάνη δέν καλύπτεται ἐκ τῆς μή πληρωμῆς τῶν κενῶν αὐτῶν;*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Παιδείας). *Δέν ὑπάρχει πίστωσις δι' αὐτούς καί συνεπῶς δέν ὑπάρχει δαπάνη.*

Σ. Μερκούρης. *Δέν νομίζετε, κ. Ὑπουργέ, ὅτι οἱ καθηγηταί πρέπει νά κάμουν ὀλίγην ὑπομονήν καί ὁ νόμος νά ἀνασταλῇ, ἐφ' ὅσον, ὡς ἐδηλώθη, ἡ κυβέρνησις ἐντός διμήνου, θά ρυθμίσῃ τό ὅλον ὑπαλληλικόν ζήτημα;*

Δ. Μπαρμπαλιᾶς. *Οὐδεμία περιοχή τοῦ κράτους εἶναι πού νά μήν ἔχῃ ὑποστεῖ ζημίας καί καταστροφάς. Δέν εἶναι δυνατόν οἱ κατεστραμμένοι αὐτοί ἄνθρωποι νά πληρώσουν τήν εἰσφοράν.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Παιδείας). *Ἡ κυβέρνησις ἐξήτασε τό ζήτημα ἀπ' ὅλας τάς πλευράς καί ἐξήντλησε πᾶν μέσον. Ἔφθασε εἰς τήν ἀπόφασιν αὐτήν μέ τάς ἐξαιρέσεις, αἱ ὁποῖαι θά διευκολύνουν πολλούς ἐκ τῶν ἀπόρων μαθητῶν. Προσεπαθήσαμεν νά συμβιβάσωμεν τά πράγματα. Παρακαλῶ ὅπως μή ἐπιμείνετε, ἀλλά νά ἀφήσετε νά ἐφαρμοσθῇ ἡ κυβερνητική ἀπόφασις. Ἔχομεν τά πρῶτα ἀποτελέσματα ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς καί παρακολουθοῦμεν τά πράγματα. Ἐλπίζομεν ὅτι ὅλα θά πᾶνε καλά.*

Α. Ζάκκας. *Τόσον οἱ ὑπάλληλοι, ὅσον καί οἱ ἐργάται δέν εἶναι δυνατόν νά ἔχουν αὔξησιν τῶν μισθῶν καί ἡμερομισθίων των καί δέν εἶναι δυνατόν νά πληρώσουν τό βάρος αὐτό. Θά ἦτο ὀρθόν νά πληρωθῇ ἀπό τά ἀσφαλιστικά των ταμεῖα.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Παιδείας). *Διά τῆς κυβερνητικῆς ἀποφάσεως διευκολύνονται τά πράγματα, οἱ δέ ἄποροι καί καλοί μαθηταί θά ἐξαιρεθοῦν τῆς εἰσφορᾶς. Ἄς ἀφήσωμεν λοιπόν νά ἐκτελεσθῇ ἡ ἀπόφασις.*

Πρόεδρος. *Ὁ κ. Δημάκης ἔχει τόν λόγον, ἐπί ἐπερωτήσεώς του ἀπευθυνομένης πρός τόν Ὑπουργόν τῆς Παιδείας καί ἀφορώσης τό Γυμνάσιον Σπάρτης.*

Α. Δημάκης. *Ἡ ἐπερώτησίς μου κ. Ὑπουργέ, πρέπει νά θεωρηθῇ συνέχεια τῆς προηγουμένης. Ἀφορᾷ τό Γυμνάσιον Σπάρτης τό ὁποῖον ἔχει 1600 μαθητάς τό δέ διδακτικόν προσωπικόν δέν εἶναι οὔτε τό τέταρτον τοῦ ἀπαιτουμένου. Πλέον τῶν 150 φοιτοῦν εἰς ἑκάστην τάξιν. Ὡς γνωστόν ἡ περιφέρεια Λακωνίας ἐμαστίζετο ὑπό τοῦ συμμοριτισμοῦ ὡς καί αἱ ἀκραῖαι περιφέρειαι τῆς ἐπικρατείας. Ὅλοι δέ οἱ μαθηταί εἶχον συγκεντρωθῇ εἰς τήν Σπάρτην, τήν μόνην πόλιν τῆς περιοχῆς, ἥτις παρέμενεν ἐλευθέρα. Ἐκεῖ εἶχον συσσωρευθῇ ὅλοι οἱ μαθηταί. Οἱ καθηγηταί κατώρθωσαν διά διαφόρων μέσων καί ἀπεσπάσθησαν εἰς τά κέντρα. Πρέπει κ. Ὑπουργέ νά φροντίσετε διά τήν τοποθέτησιν καί ἄλλων καθη-*

γητῶν εἰς τό γυμνάσιον Σπάρτης. Ἐπίσης θά παρεκάλουν, ὅπως ἱδρυθῇ ἡμιγυμνάσιον εἰς τήν βόρειον Λακεδαίμονα, ὅπου ἀσφαλῶς θά φοιτήσουν πλέον τῶν 300 μαθητῶν καί οὕτω θά ἀποσυμφορηθῇ κἄπως τό γυμνάσιον Σπάρτης. Ἡ ἀπόσπασις καθηγητῶν ἐξ ἄλλων, ὅπου πλεονάζουν, νομίζω ὅτι εἶναι εὔκολος καί δικαία, διότι οἱ ὑπηρετοῦντες καθηγηταί δέν ἐπαρκοῦν διά τήν παρακολούθησιν τῶν μαθητῶν πολλοί τῶν ὁποίων ἐξετάζονται μόνον ἀπό τό γραπτόν των καί οὐχί προφορικῶς. Πρέπει νά ἀποδοθῇ δίκαιον εἰς τήν Λακωνίαν καί ἐλπίζω ὅτι ὁ κ. Ὑπουργός δέν θά θελήσῃ νά μήν ἀναγνωρίσῃ αὐτό.

Π. Σταθόπουλος. *Οὐδείς παραγνωρίζει ὅτι ὑπάρχει ἐλαττωματική Μέση ἐκπαίδευσις εἰς ὅλον γενικῶς τό Κράτος. Ἀπό ὅλα τά σχολεῖα ἐλλείπουν καθηγηταί ἡ δέ λειτουργία τῆς ἐκπαιδεύσεως χωλαίνει σημαντικῶς. Κατά τό λῆξαν σχολικόν ἔτος ἀπό τό γυμνάσιον Σπάρτης ἀπεφοίτησαν 150 περίπου μαθηταί, ἐκ τῶν ὁποίων μόνον 5 κατώρθωσαν νά εἰσαχθοῦν εἰς Ἀνωτάτας Σχολάς. Αὐτό ἀποδεικνύει τήν ἐλαττωματικότητα τῆς ἐκπαιδεύσεως τήν ὁποίαν πάντες ἀναγνωρίζομεν καί τήν ὁποίαν πρέπει νά φροντίσωμεν νά τήν διορθώσωμεν.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Παιδείας). *Συμφωνῶ ἀπολύτως ὅτι ἡ Παιδεία νοσεῖ. Τήν νόσον τήν ἔχομεν διαγνώσει. Ἡ κατάστασις τῶν σχολείων τῆς Λακωνίας δέν εἶναι σημερινή, εἶναι παλαιά. Σήμερον εἰς τάς παραμονάς τῶν ἐξετάσεων δέν εἶναι δυνατόν νά πράξωμεν τίποτε. Δέν δυνάμεθα νά ἀποσπάσωμεν ἀπό ἄλλα γυμνάσια καθηγητάς ἐκεῖ, διότι εἰς τίποτε δέν θά ὠφεληθῶμεν. Ἀπεναντίας μάλιστα θά ἔχωμεν ἄσχημα ἀποτελέσματα καί εἰς τά γυμνάσια ἐκεῖνα, ἐκ τῶν ὁποίων θά πάρωμεν καθηγητάς. Ὡς πρός τήν ἵδρυσιν τοῦ ἡμιγυμνασίου τό ὁποῖον ἐζήτησεν ὁ κ. συνάδελφος καί τοῦτο δέν εἶναι δυνατόν σήμερον νά γίνῃ.*

Τό ἐκπαιδευτικόν μας σύστημα νοσεῖ, ὅπως καί τῶν ἄλλων κρατῶν μετά τόν πόλεμον. Θά φροντίσωμεν νά φέρωμεν τάς δεούσας μεταρρυθμίσεις εἰς τήν παιδείαν μας. Θά εἶμαι δέ εὐτυχής, ἐάν ἐγώ εἰσηγηθῶ τάς μεταρρυθμίσεις αὐτάς. Ἂς ἐλπίσωμεν ὅτι τά κενά θά συμπληρωθοῦν κατά τό ἐρχόμενον ἔτος, καθ' ὅσον ἐζήτησα πιστώσεις αἵτινες ὡς ἐλπίζω θά ἀναγραφοῦν εἰς τόν νέον προϋπολογισμόν».

Ἀπαντήσεις ἐπί ἐρωτήσεων.

Ἐκτός ἀπό τήν προαναφερθεῖσα ἐπερώτηση γιά τό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ὁ Ὑπουργός Παιδείας Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας στό διάστημα τῶν δύο μηνῶν Ἰουνίου–Ἰουλίου 1950, δέχθηκε σωρεία ἄλλων ἐρωτήσεων ὅπως:

α. Γιά τήν ἀνέγερση Γυμνασίου Θηλέων Σερρῶν.

Συγκεκριμένα στήν ΚΖ' Συνεδρίαση τῆς 1ης Ἰουνίου 1950 ὁ Βουλευτής Α. Ἀγγελούσης πῆρε τήν ἐξῆς ἀπάντηση σχετικά μέ τήν ἀνέγερση τοῦ Γυμνασίου Θηλέων Σερρῶν:

«Διά τήν ἀνέγερσιν τοῦ διδακτηρίου τοῦ Γυμνασίου θηλέων Σερρῶν, ἐνεκρίθη παρά τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ἡ σύναψις τοκοχρεωλυτικοῦ δανείου δραχ. 700.000.000 παρά τοῦ Ταμείου ἀνεγέρσεως διδακτηρίων Σερρῶν. Τό Ταμεῖον Παρακαταθηκῶν καί Δανείων εἰς ὅ παρεπέμφθη παρά τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ἡ σύναψις τοῦ δανείου, ἀπήντησεν ὅτι δέν διαθέτει τό ἀπαιτούμενον ποσόν.

Ἡ Νομισματική Ἐπιτροπή εἰς ἣν ἐπανεφέραμεν τό ζήτημα τοῦ δανείου μετά τήν ἀνωτέρω ἀπάντησιν τοῦ Τ. Π. καί Δ. καί ἐζητήσαμεν τήν παρά τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος χρηματοδότησιν Νομικοῦ τινος προσώπου ἤ ἰδιωτικοῦ δικαίου διά τήν παρ' αὐτοῦ χορήγησιν τοῦ δανείου, ἀπήντησεν ὅτι ἡ αἰτουμένη χρηματοδότησις ἀποτελεῖ δαπάνην δημοσίου χαρακτῆρος ἧς ἡ ἱκανοποίησις δέν δύναται νά γίνῃ ἐκ τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου.

Τό Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν ἐξ ἄλλου δέν ἐπέστρεφεν ἡμῖν ὑπογεγραμμένον τό Β. Διάταγμα περί ἐπιχορηγήσεως τοῦ Τ. Α. Διδακτηρίων Σερρῶν διά δραχμάς 35.000.000 κατά τάς διατάξεις τοῦ Α. Ν. 1850/1939.

Τοῦτο τυγχάνει ἀπαραίτητον ἐπίσης διά τήν σύναψιν τοῦ δανείου, δεδομένου ὅτι τό δάνειον ἐξυπηρετεῖται διά τῆς ἐτησίας εἰσφορᾶς τοῦ Δήμου καί τοῦ Δημοσίου, καθορισθείσης δι' ἑκάτερον εἰς δραχμάς 35.000.000[13]».

---

13. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 255.

β. Τά κενά Ἐκπαίδευσης

Ὁ Βουλευτής Π. Μπερτσεκᾶς στήν ἴδια Συνεδρίαση σχετικά μέ τά κενά τῆς ἐκπαίδευσης πῆρε τήν ἑξῆς ἀπάντηση:

«Εὑρισκόμεθα εἰς ἀδυναμίαν νά καλύψωμεν τά κενά τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐλλείψει πιστώσεων.

Ἐλπίζομεν ἐν τούτοις μέ τό νέον οἰκονομικόν ἔτος νά εὑρεθῶμεν εἰς τήν εὐχάριστον θέσιν νά τακτοποιήσωμεν τάς περισσοτέρας ἐλλείψεις τοὐλάχιστον τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως[14]*».*

γ. Τίς ἀναστηλώσεις Ἁγ. Δημητρίου Θεσ/νίκης

Γιά τίς ἀναστηλώσεις τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Θεσ/νίκης ὁ Βουλευτής Ν. Γρηγοριάδης πῆρε τήν ἑξῆς ἀπάντηση:

«Τό οἰκοδομικόν μέρος τῆς ἀναστηλώσεως τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης ἐπερατώθη ὑπολειπομένης μόνον τῆς κατασκευῆς τοῦ κωδωνοστασίου. Ὑπολείπεται ὡσαύτως ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἐσωτερικῆς ὀρθομαρμαρώσεως καί ἡ κατασκευή τοῦ ἄμβωνος καί τοῦ τάφου τοῦ Ἁγίου, ἅτινα θά ἀπαιτήσουν τοὐλάχιστον ἑνός ἔτους χρονικόν διάστημα[15]*».*

δ. Τά κενά σχολείων Β. Ἑλλάδος

Τέλος ὁ πρῶτος Βουλευτής Α. Ἀγγελούσης στήν ἴδια πάντα Συνεδρίαση, ἔλαβε τήν ἑξῆς ἀπάντηση σχετικά μέ τά κενά τῶν σχολείων στή Β. Ἑλλάδα:

«Τό Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας κατέβαλε καί καταβάλλει προσπάθειαν διά τήν πλήρωσιν τῶν κενῶν θέσεων τῶν σχολείων Β. Ἑλλάδος, πλήν ὅμως τό Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν δέν ἐνέκρινεν τήν ἀπαιτουμένην πίστωσιν εἰμή μόνον πρός διορισμόν 55 καθηγητῶν ἔναντι τῶν 630 αἰτηθεισῶν πιστώσεων.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω 55 διορισθέντων ἐτοποθετήθησαν.

1) Εἰς τό Γυμνάσιον ἀρρένων Σερρῶν (2) εἷς Φιλόλογος καί εἷς Μαθηματικός.

2) Εἰς τό Γυμνάσιον Θηλέων Σερρῶν εἷς Φιλόλογος.

---

14. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 255.
15. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 255.

3) Εἰς τό Γυμνάσιον Νιγρίτης μία Φιλόλογος.
4) Εἰς τό Γυμνάσιον Σιδηροκάστρου εἷς Μαθηματικός καί εἷς Θεολόγος.
5) Εἰς τό Γυμνάσιον Ῥοδολείβους εἷς Μαθηματικός.

Εἰς τά Γυμνασιακά παραρτήματα δέν διορίζονται καθηγηταί ἀλλ' ἀποσπῶνται εἰς αὐτά καθηγηταί ὑπό τῶν Γενικῶν Ἐπιθεωρητῶν ἐξ ἄλλων σχολείων τῆς περιφερείας των, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατόν καί δέν ἀπογυμνοῦνται τά Γυμνάσια ἐξ ὧν γίνεται ἡ ἀπόσπασις.

Ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεσπασμένων καθηγητῶν εἰς τά Γυμνάσια τῶν Ἀθηνῶν ἐξ ἄλλων σχολείων τοῦ Κράτους, ἀνέρχεται εἰς 13[16]».

ε) Τό Γυμναστικό Σύλλογο «Ἡρακλῆς» Θεσ/νίκης

Στή συνεδρίαση ΛΒ' τῆς 8ης Ἰουνίου 1950 ὁ Βουλευτής Α. Καραθόδωρος τοῦ ἀπηύθυνε ἐρώτηση γιά τήν ἀπαγόρευση τῆς χρήσεως τοῦ Γυμναστηρίου τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης ἀπό τό Γυμναστικό Σύλλογο «Ἡρακλῆς».

Ὁ Ὑπουργός τοῦ ἀπάντησε ὡς ἑξῆς:

«Τό καθ' ἡμᾶς Ὑπουργεῖον εὐθύς ὡς ἐπληροφορήθη τήν ἀπόφασιν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης περί ἀπαγορεύσεως τῆς χρήσεως τοῦ Γυμναστηρίου τοῦ Πανεπιστημίου ὑπό τοῦ Γυμναστικοῦ Συλλόγου–Ἡρακλῆς ἀπηύθυνε σχετικόν ἔγγραφον πρός τό Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης, ἵνα ἐξακολουθήσῃ ἡ χρῆσις τοῦ Γυμναστηρίου ὑπό τοῦ ὡς ἐρρέθη Συλλόγου μέχρι τῆς ἐγκαταστάσεώς τούτου εἰς τό ἀνεγερθησόμενον νέον Γυμναστήριόν του[17]».

στ) Προμήθεια ραδιοφώνου μπαταρίας

Στή συνέχεια καί στή Συνεδρίαση ΛΔ' τῆς 12ης Ἰουνίου δέχθηκε ἐρώτηση ἀπό τό Βουλευτή Ι. Γιαννόπουλο γιά τήν προμήθεια ἀπό τό Ὑπουργεῖο Παιδείας ραδιοφώνου μπαταρίας, τό ὁποῖο νά «ἐργάζεται» μέ τή βοήθεια ἀνεμόμυλου. Ἀπαντώντας ὁ Ὑπουργός εἶπε:

«Σᾶς γνωρίζω ὅτι τό περί οὗ πρόκειται Σχολεῖον ἐζήτησε νά προμηθευθῇ ραδιόφωνον μπαταριῶν ὅπερ θά εἰργάζετο τῇ βοηθείᾳ ἀνεμομύλου χορηγουμένου παρά τοῦ Ὑπουργείου. Ἡ εἰσαγωγή ὅμως ραδιοφώνου μπαταριῶν δέν κατέστη δυνατή λόγῳ ἀρνήσεως τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς

16. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 255.
17. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 298.

Οἰκονομίας ὅπως χορηγήσῃ τό σχετικόν συνάλλαγμα.

Ραδιόφωνα ρεύματος ἐξακολουθεῖ νά χορηγῇ τό Ὑπουργεῖον εἰς τά σχολεῖα.

Ἤδη καταβάλλεται προσπάθεια ὅπως εἰσαχθοῦν ραδιόφωνα μπαταριῶν καί ὑπάρχει βάσιμος ἐλπίς νά καταστῇ δυνατή ἡ παράδοσίς των μέχρι τοῦ Σ/βρίου.

Τά κατατεθέντα εἰς τήν Τράπεζαν χρήματα εἶναι πάντοτε εἰς τήν διάθεσιν τοῦ Σχολείου ἐφ' ὅσον ἤθελε ζητήσει τήν ἐπιστροφήν των. Ἐπίσης τό σχολεῖο δύναται ν' ἀγοράσῃ διά τῶν χρημάτων τούτων ἄλλα ἐποπτικά μέσα διδασκαλίας[18]*».*

ζ) Τή μεταφορά Κούρου Φιγαλείας

Ἡ μεταφορά τοῦ Κούρου τῆς Φιγαλείας (Ἀρραχίωνος) στό Μουσεῖο τῆς Ὀλυμπίας ἦταν τό ἀντικείμενο τῆς ἐρώτησης τῶν Βουλευτῶν Γ. Ζάρα καί Μ. Αἰλιανοῦ στή ΜΑ' Συνεδρίαση τῆς 21ης Ἰουνίου 1950, ὅπου ὁ Ὑπουργός Γ. Νόβας ἀπάντησε ὡς ἑξῆς:

«Ὁ ἐπιμελητής ἀρχαιοτήτων ἀρχαίας Ὀλυμπίας διά τῆς ὑπ' ἀριθ. 2047/30-10-49 ἀναφορᾶς του ἐζήτησεν ὅπως ἐφ' ὅσον ἡ θέσις τοῦ φύλακος Φιγαλείας παραμένει κενή, ἐξασφαλισθοῦν αἱ ἐν τῷ φυλακείῳ ἀποκείμεναι ἀρχαιότητες καί ἰδιαιτέρως ὁ κορμός τοῦ ἀρχαίου Κούρου (Ἀρραχίωνος) διά τῆς μεταφορᾶς των εἰς Κεντρικά Μουσεῖα.

Ἡ ἀνωτέρω ἀναφορά ἐτέθη ὑπ' ὄψει τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου τό ὁποῖον ἐγνωμοδότησε διά τῆς ὑπ' ἀριθ. 97/1959 πράξεώς του ὅτι δέον νά μεταφερθῇ ὁ κορμός τοῦ ἀρχαϊκοῦ Κούρου εἰς τό Ἐθνικόν Ἀρχαιολογικόν Μουσεῖον Ἀθηνῶν.

Ἡ γνωμοδότησις αὕτη τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου ἐνεκρίθη παρ' ἡμῶν καί ἀνεκοινώθη εἰς τόν ἐπιμελητήν ἀρχαιοτήτων Ὀλυμπίας ὁ ὁποῖος διά τῆς ὑπ' ἀριθ. 2288/31-5-50 ἀναφορᾶς του μᾶς ἀνέφερεν ὅτι ἐπραγματοποιήθη ἡ μεταφορά τοῦ Κούρου τῆς Φιγαλείας καί ἀπετέθη προσωρινῶς εἰς τό Μουσεῖον Ὀλυμπίας μέχρις οὗ καταστῇ δυνατή ἡ περαιτέρω μεταφορά του εἰς τό Ἐθνικόν Ἀρχαιολογικόν Μουσεῖον Ἀθηνῶν διά τό ὁποῖον καί προορίζεται. Τό ἄγαλμα κατά τήν ὡς ἄνω ἀναφοράν παρουσιάζει ἐπιπόλαια χαράγματα ἐπί τοῦ στήθους καί ἀπόκρουσιν ἀβαθῆ παρά τόν λαιμόν, γεγονός τό ὁποῖον ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι ἐπιβεβλημένη ἡ ἐκεῖθεν μεταφορά του ἵνα μή προξενηθῶσι μεγαλύτεραι ζημίαι[19]*».*

---

18. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 318.
19. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 383-384.

η) Τήν ἵδρυση Σταδίου στή Νίκαια

Στά τέλη Ἰουνίου καί συγκεκριμένα στήν ΜΣ' συνεδρίαση τῆς 28ης Ἰουνίου 1950, ὁ βουλευτής Πειραιῶς καί Νήσων Δ. Ντάγγας ἐρώτησε τόν Ὑπουργόν Παιδείας γιά τήν ἵδρυση στή Νίκαια Πειραιῶς Σταδίου, πρός ἱκανοποίηση τῶν φιλάθλων Ὀργανώσεων τοῦ Πειραιῶς.

Ὁ Ὑπουργός ἔδωσε τήν ἑξῆς ἀπάντηση:

«Τό καθ' ἡμᾶς Ὑπουργεῖον ἐπέδειξε διά τήν ὡς εἴρηται πόλιν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον. Πρός ἱκανοποίησιν τῆς ἀγωνιστικῆς κινήσεως τῆς σημειουμένης ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἵδρυσε τό Ἐθνικόν Γυμναστήριον Νικαίας–Κορυδαλλοῦ τό ὁποῖον λειτουργεῖ ἀπό ἐτῶν καί διοικεῖται ὑπό 5μελοῦς Ἐφορείας τῆς ὁποίας μετέχουν οἱ κ.κ. Δήμαρχοι Νικαίας καί Κορυδαλλοῦ.

Διά τήν λειτουργίαν τοῦ Γυμναστηρίου τούτου ἐτοποθέτησε ὡς Διευθυντήν Καθηγητήν Σωματικῆς Ἀγωγῆς ὅστις κατευθύνει τήν καθ' ὅλου ἀγωνιστικήν καί ἀθλητικήν δρᾶσιν αὐτοῦ.

Ἡ ὅλη λειτουργία τοῦ ἐν λόγῳ Ἐθνικοῦ Γυμναστηρίου ἐπιτυγχάνεται διά τῶν οἰκονομικῶν ἐνισχύσεων ἅς τό καθ' ἡμᾶς Ὑπουργεῖον παρέχει αὐτῷ χορηγῆσαν ἀπό τοῦ ἔτους 1946 ἕως σήμερον τό ποσόν τῶν (30.000.000) τριάκοντα ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

Παραλλήλως πρός τήν ὡς ἐρρέθη προσπάθειαν ἡμῶν ἔχομεν περιλάβει εἰς τό ὑπό ἐκτέλεσιν πρόγραμμά μας τήν ἵδρυσιν γηπέδων ἀθλοπαιδιῶν ἵνα ἱκανοποιήσωμεν καί πρός τήν κατεύθυνσιν αὐτήν τήν ἐν τῇ πόλει Νικαίας σημειουμένην σχετικήν δρᾶσιν[20]*».*

θ) Τό Γυμνασιακό παράρτημα Λαμπείας Ἠλείας

Στή Συνεδρίαση ΝΣ' τῆς 13ης Ἰουλίου 1950, ὁ βουλευτής Ἠλείας Βασίλειος Στεφανόπουλος ἐπί τῆς ἐρωτήσεώς του γιά τό Γυμνασιακό παράρτημα τῆς Λαμπείας Ἠλείας, πῆρε τήν ἑξῆς ἀπάντηση:

«Τό Σχολεῖον Λαμπείας ἱδρυθέν ἀπό τοῦ ἔτους 1947 ὡς παράρτημα τοῦ Γυμνασίου Πελοπίου δέν κατέστη δυνατόν νά λειτουργήσῃ ἄχρι τοῦδε ἀφ' ἑνός μέν λόγῳ τῆς ἐπικρατησάσης εἰς τήν ἐκεῖ περιφέρειαν καταστάσεως (δράσεως συμμοριτῶν κλπ.), ἀφ' ἑτέρου δέ λόγῳ τοῦ ἀνεπαρκοῦς ἀριθμοῦ τῶν εἰς αὐτό προσελθόντων πρός ἐγγραφήν μαθητῶν.

Πάντως, ἐπειδή τό ἐν λόγῳ Σχολεῖον λειτουργεῖ ὡς Γυμνασιακόν

20. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 439-440.

παράρτημα, δέν ἐπιτρέπεται ἐκ τοῦ νόμου ἡ τοποθέτησις καθηγητῶν δι' ἀπ' εὐθείας μεταθέσεως ἢ διορισμοῦ. Εὐθύς ὡς ἡ κατάστασις ἐπέτρεψε τήν ἔναρξιν τῆς λειτουργίας τούτου διετάχθη ὁ οἰκεῖος Γενικός Ἐπιθεωρητής Μ.Ε. Πατρῶν, διά τῆς ὑπ' ἀριθμ. 74944 ἀπό 12 Σεπτεμβρίου 1949 ἡμετέρας τηλεγραφικῆς διαταγῆς ν' ἀποσπάσῃ καθηγητάς πρός ἐνέργειαν τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων τῆς Γ' Γυμνασιακῆς τάξεως, δεδομένου ὅτι εἰς τάς ἄλλας τάξεις τάς ἀνωτέρας αὐτῆς δέν ὑπῆρχον μαθηταί ἐγγεγραμμένοι. Πράγματι δέ αἱ εἰσαγωγικαί αὐταί ἐξετάσεις ἐνηργήθησαν, ἀποσπασθέντων ἐκ Πατρῶν εἰς Λαμπείαν δύο Καθηγητῶν (τοῦ Κ.Λαγίου Φιλολόγου καί τοῦ Ἀπ. Μπόμπα Μαθηματικοῦ). Εἰς ταύτας, προσῆλθον μόνον 28 μαθηταί. Ἀκριβῶς δέ διά τόν λόγον ἐκεῖνον ὡς ἐπίσης καί λόγῳ τῶν τεραστίων κενῶν εἰς διδακτικόν προσωπικόν τῶν Σχολείων Μ.Ε. ὅπερ δέν δυνάμεθα νά συμπληρώσωμεν διά διορισμῶν νέων Καθηγητῶν, καθ' ὅσον τό Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν ἀρνεῖται νά χορηγήσῃ ἡμῖν τάς ἀπαιτουμένας πιστώσεις, καθίσταται ἀδύνατος ἡ περαιτέρω ἀπόσπασις εἰς Λαμπείαν τῶν ὡς ἄνω Καθηγητῶν, δεδομένου ὅτι καί τά κενά τῶν σχολείων τῆς περιφερείας Πατρῶν καθ' ὑπεύθυνον ἀναφοράν τοῦ οἰκείου Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ ἀνερχόμενα εἰς 106 φιλολόγους, 14 μαθηματικούς, 16 φυσικούς καί 74 τῶν ἄλλων εἰδικοτήτων δέν ἐπέτρεπον τήν ἀπόσπασιν καθηγητῶν εἰς Λαμπείαν διότι θ' ἀπέβαινεν εἰς βάρος τῆς εὐρύθμου λειτουργίας τῶν Σχολείων τῆς αὐτῆς ἐκπαιδευτικῆς περιφερείας ἐξ ὧν θ' ἀπεσπῶντο.

Παρά ταῦτα πρός τακτοποίησιν τῶν εἰσαχθέντων εἰς τό Γυμνασιακόν παράρτημα Λαμπείας μαθητῶν, διετάχθη ὑπό τοῦ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Μ. Ἐκπαιδεύσεως Πατρῶν τό Γυμνάσιον Πελοπίου ἐξ οὗ ἐξηρτᾶτο τό ὡς ἄνω Γυμνασιακόν παράρτημα νά ἐγγράψῃ τούς εἰσαχθέντας μαθητάς καί ἀκολούθως νά χορηγήσῃ ἀποδεικτικά μεταγραφῆς, εἰς τούς ἐπιθυμοῦντας νά φοιτήσουν εἰς ἄλλα Γυμνάσια[21]».

ι) Τίς κενές θέσεις Στοιχ. Ἐκπαιδεύσεως

Στήν ἴδια Συνεδρίαση ὁ Βουλευτής Κυκλάδων Τ. Πάρρης ἐρώτησε τόν Ὑπουργό γιά τά κενά τῶν Δημοτικῶν Σχολείων καί πῆρε τήν ἀπάντηση ὅτι:

«Αἱ κεναί θέσεις τῶν Δημοτικῶν Σχολείων Στοιχ. Ἐκπ. θά συμπληρωθοῦν εὐθύς ὡς χορηγηθοῦν πιστώσεις διά διορισμούς.

Οἱ διορισμοί ἐνεργοῦνται βάσει τῆς σειρᾶς ὑποβολῆς αἰτήσεων.

---

21. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 584-585.

Ὁ δημοδιδάσκαλος Καραμολέγκος ἔχει ὑποβάλῃ αἴτησιν τό ἔτος 1947 κατά συνέπειαν ἔχει σειράν διορισμοῦ καί θά διορισθῇ ἐνῷ πρότερον δέν εἶχε σειράν.

Διορισμοί δημοδιδασκάλων ἀνηκόντων εἰς τήν κατηγορία τοῦ Ν. 751/1948 δέν ἐγένοντο μέχρι σήμερον, ἀλλά καί ἄν ἐγένοντο ὁ ἀνωτέρω δέν ἔχει προσκομίσει βεβαίωσιν στρατιωτικῆς ἐπιτροπῆς ἐξ ἧς νά προκύπτῃ ὅτι οὗτος ἐμπίπτει εἰς τάς διατάξεις τοῦ Α.Ν. 751/1948[22]*».*

Τέλος στήν ΞΖ' Συνεδρίαση τῆς 28ης Ἰουλίου 1950 ἀπάντησε σέ τρεῖς ἐρωτήσεις:

ια) Γιά τίς Διδακτηριακές ἀνάγκες Δωδεκανήσου

Τήν πρώτη ἐρώτηση ἀπηύθυναν οἱ Βουλευτές Δωδεκανήσου Σ. Κωτιάδης καί Γ. Ἰωαννίδης καί ἀφοροῦσε τίς διδακτηριακές ἀνάγκες τῆς Δωδεκανήσου. Ὁ Ὑπουργός τούς ἔδωσε τήν ἑξῆς ἀπάντηση:

«Αἱ διδακτηριακαί ἀνάγκαι τῆς Δωδεκανήσου ἀντιμετωπίζονται διά τοῦ εἰδικοῦ Προϋπολογισμοῦ τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Δωδεκανήσου εἰς ὃν ἐγγράφονται ἐτησίως σχετικαί πιστώσεις.

Εἰδικῶς κατά τήν παρελθοῦσαν χρῆσιν ἀντιμετωπίσθησαν διδακτηριακαί τινες ἀνάγκαι ἐκ τοῦ προγράμματος ἀνασυγκροτήσεως, καίτοι παρουσιάζεται σοβαρά δυσχέρεια ἀποστολῆς χρημάτων, διότι δέν ὑφίσταται ταμειακή ληψοδοσία μετά τῶν Δημοσίων Ταμείων Δωδεκανήσου τοῦ εἰδικοῦ προϋπολογισμοῦ Γενικῆς Διοικήσεως[23]*».*

ιβ) Τό Γυμνάσιο Νικαίας

Τήν δεύτερη ἐρώτηση τήν ἔκαμε ὁ Βουλευτής Πειραιῶς καί Νήσων Δ. Ντάγγας γιά τήν ἀνέγερση κτιρίου πού θά στέγαζε τό Γυμνάσιο Νικαίας καί πῆρε τήν ἀπάντηση:

«Τό Ὑπουργεῖον Θρησκευμάτων καί Ἐθνικῆς Παιδείας ἀναγνωρίζει ὅτι πρέπει νά ἀντιμετωπισθῇ ἡ ἀνέγερσις κτιρίου διά τό Γυμνάσιον Νικαίας καί πρός τόν σκοπόν τοῦτον ἡ τεχνική ὑπηρεσία ἐξεπόνησεν μελέτην. Ἐπί τῇ βάσει τῆς μελέτης ταύτης ἤδη ἀνηγέρθησαν δύο αἴθουσαι διδασκαλίας.

---

22. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 585.
23. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 737.

Ἡ πλήρης ἀνέγερσις τοῦ Γυμνασιακοῦ κτιρίου δύναται νά ἐπιτευχθῇ διά τοῦ ὑπό τοῦ Α.Ν. 1850/1939 προβλεπομένου Ταμείου Ἀνεγέρσεως Διδακτηρίων Δήμου Νίκαιας ὅπερ θά συνάψῃ δάνειον, τό τοκοχρεωλύσιον τοῦ ὁποίου θά καταβάλλεται ἐξ ἡμισείας ὑπό τοῦ Κράτους (Ὑπ. Παιδείας) καί τοῦ Δήμου Νικαίας.

Τό Ὑπουργεῖον Παιδείας εὐχαρίστως θά καταβάλλῃ τοκοχρεωλύσιον μέχρι 40 ἑκατομμυρίων ἐτησίως ὥστε νά ἐξυπηρετηθῇ δάνειον ἐξ 800.000.000 δραχμῶν, ὅσον ἀπαιτεῖται διά τήν ἀνέγερσιν τοῦ Γυμνασιακοῦ κτιρίου[24]».

ιγ) Τόν Ἀθλητικό Ὅμιλο Παλ. Φαλήρου

Τήν τρίτη καί τελευταία ἐρώτηση τήν ἀπηύθυνε ὁ Βουλευτής Κ. Ἀποσκίτης καί ἀφοροῦσε τήν ἀπευθείας μίσθωση γηπέδου τοῦ Δημοσίου πρός τόν Ἀθλητικό Ὅμιλο Παλαιοῦ Φαλήρου. Ἡ ἀπάντηση πού πῆρε ἦταν ἡ ἑξῆς:

«Διά τῆς ὑπ' ἀριθμ. Π.8560/46 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπ. Οἰκονομικῶν (Γεν. Διεύθυνσις Δημ. Περιουσίας) ἐνεκρίθη ἡ ἀπ' εὐθείας μίσθωσις πρός τόν Ἀθλητικόν Ὅμιλον Παλαιοῦ Φαλήρου τοῦ ἐν Π. Φαλήρῳ καί μεταξύ τῶν ὁδῶν Πρωτέως καί Ποσειδῶνος γηπέδου τοῦ Δημοσίου (πρώην Λέρτα) πλήν τῶν κτισμάτων, ἵνα χρησιμοποιηθῇ ὡς ἀσκητήριον τοῦ Ὁμίλου. Διά τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1812/1947 μισθωτηρίου συμβολαίου ἐξεμισθώθη τό ὡς ἄνω ἀναφερόμενον γήπεδον τοῦ Δημοσίου μετά τῶν ἐπ' αὐτοῦ κτισμάτων, ἀντί δραχμῶν 1.800.000 πρός τόν ὡς ἄνω ἀναφερόμενον Ὅμιλον καί διά πενταετίαν λήγουσαν τήν 20ην Ἰουνίου 1952.

Εἰς τό ἐν λόγῳ μισθωτήριον περιλαμβάνεται ὅρος ὑπ' ἀριθ. 13 ὅστις ἔχει οὕτω:

"Τό Δημόσιον δύναται νά λύῃ μονομερῶς τήν μίσθωσιν ὁποτεδήποτε καί πρό τῆς λήξεως αὐτῆς ἐάν ἤθελεν λάβῃ ἀνάγκην τοῦ μισθίου καί ἐν γένει διά λόγους δημοσίου συμφέροντος, πάντοτε ὅμως κατόπιν προμηνύσεως κοινοποιουμένης εἰς τόν ἐνοικιαστήν ἐπί ἀποδείξει, ἕνα τουλάχιστον μῆνα πρό τῆς διαλύσεως.

Ἕνεκα τῆς τοιαύτης μονομεροῦς ἐκ μέρους τοῦ Δημοσίου λύσεως τῆς μισθώσεως, οὐδεμίαν ὁ ἐνοικιαστής δύναται νά ἀξιώσῃ ἀποζημίωσιν παρά τούτου καί μόνον δικαιοῦται εἰς ἀπαλλαγήν του ἀπό τῆς πληρωμῆς τοῦ μή δεδουλευμένου μισθώματος ἤ ἐν περιπτώσει προκαταβολῆς εἰς

24. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 737.

ἀνάλογον ἐπιστροφήν. Λυομένης μονομερῶς τῆς μισθώσεως ὑπό τοῦ Δημοσίου, πᾶν δικαίωμα συσταθέν ὑπό τοῦ ἐνοικιαστοῦ ὑπέρ τρίτου θεωρεῖται ὡς μή ὑπάρχον ἀπέναντι τούτου. Ἐν περιπτώσει πωλήσεως τοῦ μισθίου διαρκούσης τῆς μισθώσεως, αὕτη θεωρεῖται αὐτοδικαίως διαλελυμένη, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀξιώσεως τοῦ μισθωτοῦ ἔναντι τοῦ Δημοσίου.

Ἐπί τούτοις γνωρίζομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ ὡς ἄνω Ὅμιλος οὐδέν ἀνέφερεν ἡμῖν περί τῆς λύσεως τῆς μισθώσεως τοῦ ἐν λόγῳ γηπέδου.

Ἐπίσης γνωρίζομεν ὑμῖν, ὅτι τό ἐν λόγῳ γήπεδον εἶναι τό μοναδικόν εἰς τήν περιφέρειαν ταύτην, ὁ δέ ὡς ἄνω ἀναφερόμενος Ὅμιλος παρουσιάζει ἐξαιρετικήν ἀθλητικήν δρᾶσιν διά προαγωγήν καί ἀνάπτυξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀθλητισμοῦ, ἐπιβάλλεται δέ ὅπως μή λυθῇ ἡ μίσθωσις τούτου[25]».

25. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 737-738.

1951

α) Κατάθεση τροπολογίας

β) Ἀξιοποίηση τῶν ἁλιπέδων τοῦ Ἀχελώου

γ) Ἀπαντήσεις ἐπί ἐρωτήσεων ὡς Ὑπουργός Βιομηχανίας

Κατάθεση Τροπολογίας

Στίς 5 Μαρτίου 1951[26] ὁ βουλευτής Γ.Ἀθανασιάδης-Νόβας κατέθεσε μέ ἄλλους δύο συναδέλφους, τόν Ν.Βέη καί Σ.Νικολαΐδη, τροπολογία ἐπί τοῦ σχεδίου νόμου «περί παρατάσεως προθεσμίας τῶν ἐξετάσεων τῶν ὑπαγομένων εἰς τάς διατάξεις τοῦ Ν.Δ. 132/1946 φοιτητῶν καί τροποποιήσεως καί συμπληρώσεως Πανεπιστημιακῶν τινων διατάξεων[27]».

Ἀξιοποίηση τῶν ἁλιπέδων τοῦ Ἀχελώου

Ὅταν τό 1951 ὁ Γ.Ἀθανασιάδης-Νόβας ἦταν Ὑπουργός Βιομηχανίας στήν Κυβέρνηση Πλαστήρα, ὁ Αἰτωλοακαρνάνας βουλευτής Α. Στράτος τοῦ ὑπέβαλε ἐπερώτηση σχετικά «μέ τήν ἀξιοποίησιν τῶν ἁλιπέδων τῶν κειμένων εἰς τάς ἐκβολάς τοῦ Ἀχελώου».

Στήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπερωτήσεώς του ὁ Στράτος εἶπε:

«Κύριοι συνάδελφοι, διά τήν προαγωγήν τῆς Ἐθνικῆς οἰκονομίας πολλά ἔργα πρέπει νά γίνουν. Μεταξύ αὐτῶν ὅμως ὑπάρχουν ἔργα τά ὁποῖα καί εὔκολα εἶναι καί ἀναγκαῖα. Εἰς τάς ἐκβολάς τοῦ Ἀχελώου ὑπάρχουν τεράστιαι ἐκτάσεις ἁλατούχων ἐδαφῶν, δυνάμεναι νά μεταβληθοῦν εἰς ἁλυκάς παραγωγικότητος 200-300 χιλιάδων τόννων ἅλατος ἐκτός τοῦ ὅτι διά τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ ἅλατος τούτου μέγα ποσόν συναλλάγματος ἐτησίως δυνάμεθα νά ἐξασφαλίσωμεν εἰς τήν Χώραν μας, θά δώσωμεν καί ζωήν εἰς μίαν πτωχήν περιφέρειαν καί εἰς μίαν ἱστορικήν πόλιν, τό Μεσολόγγι. Ἡ μελέτη τοῦ ἔργου τούτου εἶχεν ἀνατεθῇ εἰς μίαν Ἀμερικανικήν Ἑταιρίαν καί ἄν δέν ἀπατῶμαι εἶχεν ἀποφασισθῇ ἡ ἔναρξις τοῦ ἔργου. Πρό ἐννέα μηνῶν περίπου εἰς σχετικήν ἐπερώτησίν

---

26. Πρακτικά Βουλῆς, Συνεδρίαση ΝΒ', σελ. 702.

27. Ἄν καί ἐντάθηκε ἡ ἔρευνά μας, τελικά δέν κατέστη δυνατόν νά παρακολουθήσουμε τήν τύχη τῆς τροπολογίας. Ἡ πιθανότερη ἐκδοχή εἶναι ἤ νά ἀποσύρθηκε ἤ νά μή συζητήθηκε τό σχέδιο νόμου.

μου τά ἑξῆς ἐδήλωσεν ὁ ἐπί τῆς Βιομηχανίας κ. Ὑπουργός (ἀναγινώσκει). Καθώς βλέπετε λοιπόν μεταξύ ἐμοῦ καί τοῦ Ὑπουργείου ὑπῆρχεν ἀπόλυτος σύμπτωσις ἀπόψεων, παρά τοῦτο ὅμως τό ἔργον δέν κατωρθώθη νά ἀρχίσῃ. Ἡ εὐθύνη βεβαίως δέν βαρύνει τόν νῦν Ὑπουργόν, βαρύνει ἐξ ὁλοκλήρου τόν προκάτοχόν του. Εἰς τήν ἀπάντησιν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ ὅτι δηλαδή δέν ὑπάρχουν χρήματα διά τό προκείμενον ἔργον καί ὡς ἐκ τούτου δέν ἐγκρίνει ἡ Ἀμερικανική Ἀποστολή τήν ἐκτέλεσίν του, θά προαπαντήσω ὅτι ἐκτός ἀπό τήν ἀμερικανικήν βοήθειαν ὑπάρχει καί τό ἰδιωτικόν κεφάλαιον καί ὡς πληροφοροῦμαι εἶναι διατεθειμένοι καί οἱ ἡμέτεροι καί ξένοι χρηματοδόται νά ἀναλάβουν τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου τούτου. Μή διστάζετε λοιπόν κ. Ὑπουργέ. Στραφῆτε καί πρός τήν κατεύθυνσιν αὐτήν, ὥστε ταχέως νά ἐκτελεσθῇ τό σωτήριον αὐτό διά τό Μεσολόγγι ἔργον» (Χειροκροτήματα).

Ὁ Ὑπουργός Βιομηχανίας Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας τοῦ ἔδωσε τήν ἑξῆς ἀπάντηση[28] :

«Λυποῦμαι διότι ἡ εὐθύνη, τήν ὁποίαν ἠθέλησε ὁ κ. συνάδελφος νά μοῦ ἐπιρρίψῃ διά τήν μή ἐκτέλεσιν τοῦ περί οὗ ὁ λόγος ἔργου, δέν ἀνήκει εἰς ἐμέ, ἀλλά δυστυχῶς εἰς ἄλλα αἴτια ὑπέρτερα τῆς θελήσεώς μου. Τό ἐνδιαφέρον μου, ὡς ἀντιλαμβάνεται ὁλόκληρος ἡ Βουλή, διά τό ἔργον τοῦτο εἶναι παμμέγιστον, ἀφοῦ ἀφορᾷ τήν ἰδιαιτέραν ἐκλογικήν μου περιφέρειαν. Οὐδεμία ἀμφιβολία δέ παραμένει ὅτι τό ἔργον αὐτό εἶναι ὠφέλιμον καί σωτήριον διά τήν περιφέρειαν τοῦ Μεσολογγίου. Δυστυχῶς ὅμως τά πράγματα δέν εἶναι ὡς ὁ κ. συνάδελφος τά παρέστησε. Τό ἱστορικόν τῆς ὑποθέσεως ἔχει ὡς ἑξῆς: Εἰς τό τετραετές πρόγραμμα ἀνασυγκροτήσεως προεβλέπετο καί ἡ ἵδρυσις μιᾶς μεγάλης ἁλυκῆς εἰς τό Μεσολόγγι. Τό Ὑπουργεῖον τότε ἀνέθεσεν τήν μελέτην τοῦ ἔργου εἰς μίαν Ἀμερικανικήν Ἑταιρίαν, ἡ ὁποία μάλιστα ἀπεφάνθη ὅτι ὁ καταλληλότερος χῶρος διά τήν ἁλυκήν ἦτο ἡ τοποθεσία Σάλτσινα. Ἡ δαπάνη ὑπελογίσθη εἰς 791.000 δολλάρια καί 3.300.000.000 δραχμάς, χωρίς νά ὑπολογισθῇ καί ἡ ἀπαιτουμένη διά τήν συγκοινωνιακήν ἐξυπηρέτησιν δαπάνη. Μετά τήν ὑποβολήν τῆς μελέτης τό ἔργον περιελήφθη εἰς τό βιομηχανικόν πρόγραμμα 1951-52, τό ὁποῖον ὑπεβλήθη εἰς τήν Οὐάσιγκτων πρός ἔγκρισιν ὁπόθεν οὐδεμίαν ἀπάντησιν ἔχομεν. Πάντως διά

28. Πρακτικά Βουλῆς, Συνεδρίαση ΙΓ' τῆς 23ης Νοεμβρίου 1951, σελ. 70-71.

τήν ἄμεσον ἔναρξιν τοῦ ἔργου, εἰς περίπτωσιν κατά τήν ὁποίαν αὐτό ἤθελε τελικῶς ἐγκριθῇ διά νά κατασκευασθῇ, προέβημεν εἰς τήν προπαρασκευήν διά τήν μέλλουσαν σύμβασιν καί ἐκλήθησαν ἔτι καί οἱ ἐνδιαφερόμενοι νά δηλώσουν ἁπλῶς τό ἐνδιαφέρον των, ἔχω δέ τήν πληροφορίαν ὅτι τρεῖς ἐδήλωσαν ὅτι ἐνδιαφέρονται διά τό ἔργον τοῦτο. Τά βιομηχανικά ἔργα κατά σειράν σπουδαιότητος εἶναι τῶν ἑξῆς τριῶν κατηγοριῶν. 1) Ἐκεῖνα τά ὁποῖα ἤδη ἐκτελοῦνται καί τά ὁποῖα κατά πρῶτον λόγον θά ἐκτελεσθοῦν. 2) Τά ἔργα ἐκεῖνα τά ὁποῖα οἰκονομικῶς βοηθοῦν τά ὑπάρχοντα ἤ νῦν ἐκτελούμενα καί 3) νέα ἔργα κατά σειράν σπουδαιότητος αὐτῶν ὡς εἶναι καί τό ὑπό συζήτησιν. Συμφώνως μέ τήν σειράν αὐτήν κατανέμονται καί οἱ πιστώσεις. Μεταξύ τῶν ἔργων τῆς τρίτης κατηγορίας εἶναι καί τό ὑπό συζήτησιν, θά εἶμαι δέ εὐτυχής ἐάν τελειώσῃ, ἐπί τῶν ἡμερῶν μου.

Α. Στράτος. *Ὡς εἶπον, κύριε Ὑπουργέ, ὑπάρχουν καί ἰδιωτικά κεφάλαια. Μήπως πρός τά ἐκεῖ ἔπρεπε νά στραφῇ τό ἐνδιαφέρον σας;*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας *(Ὑπ.Βιομ.) Διά πρώτην φοράν, ἀκούω κύριε συνάδελφε, ὅτι διά τό προκείμενον ἔργον εἶναι δυνατόν νά διατεθοῦν ἰδιωτικά κεφάλαια καί τοῦτο διά τήν ἐξευτελιστικήν τιμήν τοῦ ἄλατος. Θά ἤμην εὐτυχής ἐάν τοῦτο εἶναι ἀληθές καί δηλῶ ὅτι θά ἐξετάσω τήν περίπτωσιν αὐτήν καί ἐστέ βέβαιος, ὅτι ἐπί τῆς Ὑπουργικῆς εὐθύνης δέν θά μωρανθῇ τό ἅλας».*

Ἀπαντήσεις ἐπί ἐρωτήσεων ὡς Ὑπουργός Βιομηχανίας

Στό διάστημα πού ὑπηρέτησε στό Ὑπουργεῖο Βιομηχανίας ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας ἀπάντησε σέ πάρα πολλές ἐρωτήσεις καί ἐπερωτήσεις συναδέλφων του.

Συγκεκριμένα στήν Συνεδρίαση ϛ' τῆς 3ης Δεκεμβρίου 1951[29] ἀπάντησε σέ ἐρώτηση τοῦ Βουλευτοῦ Φλωρίνης Γ.Μόδη σχετικά «μέ τήν ἀξιοποίησιν τῶν ὑπό μεσεγγύησιν μεταλλείων» καί στή Συνεδρίαση ΚΒ' τῆς 11ης Δεκεμβρίου 1951[30] σέ ἐρώτηση τοῦ Βουλευτοῦ Κυκλάδων Τ. Πάρρη, σχετικά μέ τή «νυκτερινή σχολή Μηχανικῶν Σύρου».

29. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 101.
30. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 182.

α) Ἀξιοποίηση μεταλλείων

Στήν πρώτη περίπτωση ἡ ἀπάντησή του ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Πάντα τά ὑπό μεσεγγύησιν μεταλλεῖα εἶναι ἐπίδικα καί διά τόν λόγον τοῦτον καθυστέρησεν ἡ ἀξιοποίησις τούτων. Οὐχ' ἧττον διά τινα τούτων εὑρίσκεται ἐν τῷ τελειοῦσθαι ἡ σχετική προεργασία διά τήν ἐκχώρησιν τοῦ δικαιώματος ἐκμεταλλεύσεως καί ἐντός ὀλίγου θέλομεν προβῆ εἰς τάς σχετικάς ἐνεργείας διά τά περαιτέρω.

Σημειωτέον ὅτι τάς ὑποθέσεις ταύτας χειρίζεται κατά τό πλεῖστον τό Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν (Γεν. Δ/νσις Δημ. Λογ/κοῦ-Ὑπηρεσία Μεσεγγυημένων περιουσιῶν), ὅπερ καταβάλλει ὡς φρονοῦμεν πᾶσαν προσπάθειαν διά τήν ὅσον ἔνεστι ταχυτέραν τακτοποίησιν αὐτῶν.»

β) Νυκτερινή Σχολή Μηχανικῶν Σύρου

Ἐνῶ στή δεύτερη ἐρώτηση εἶπε:

«Ἡ ὑπό τήν ἡμετέραν ἐποπτείαν τελοῦσα νυκτερινή σχολή Μηχανικῶν Σύρου ἱδρύθη ὑπό τοῦ Δήμου Ἑρμουπόλεως καί ὠργανώθη διά τοῦ ἀπό 2-11-1937 Βασ. Διατάγματος, κατά τάς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 3 παραγρ. 4 τοῦ Ἀν. 28/1936. Αἱ ἀπό Νομικῶν Προσώπων (Δῆμοι, Κοινότητες, Ἐπιμελητήρια) ἱδρυόμεναι Ἐπαγγελματικαί Σχολαί, δύνανται νά τυγχάνωσιν οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως ἐκ τῆς πρός τοῦτο ἀναγραφομένης πιστώσεως ἐν τῷ εἰδικῷ προϋπολογισμῷ ἐξόδων τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας νῦν Βιομηχανίας. Αἱ δαπάναι συντηρήσεως καί λειτουργίας τῶν ὑπό Νομικῶν Προσώπων ἱδρυομένων Ἐπαγ. Σχολῶν βαρύνουσι τό ἱδρῦσαν τήν Σχολήν Νομικόν Πρόσωπον καί ἐν προκειμένῳ τόν Δῆμον Ἑρμουπόλεως τό δέ Κράτος ἀναλόγως τῶν ἑκάστοτε ἀναγραφομένων πιστώσεων ὑπέρ ἐνισχύσεως τῶν Ἐπαγ. Σχολῶν ἐπικουρικῶς ἐνισχύει ἁπάσας τάς Ἐπαγ. Σχολάς. Οὕτω 1. διά τῆς ὑπ' ἀριθμ. 9907/27-1-51 ἀποφάσεως Ὑπουργείου Βιομηχανίας μεταξύ τῶν ἄλλων Σχολῶν καί ἡ ἐν λόγῳ Σχολή ἐπεχορηγήθη διά τοῦ ποσοῦ τῶν 10 ἑκατομμυρίων δραχμῶν μετά γνώμην καί τοῦ Συμβουλίου Ἐπαγ. Ἐκπαιδεύσεως, ἵνα τό μέν 1/4 τῆς ἐν λόγῳ ἐπιχορηγήσεως διατεθῇ διά τήν ἀπαλλαγήν ἀπόρων καί ἐπιμελῶν μαθητῶν, τό δέ ὑπόλοιπον δι' ἀγοράν ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας. 2. Διά τῆς ὑπ' ἀριθμ. 42509/14-6-51

ὁμοίας ἀποφάσεως ἐπεχορηγήθη διά δραχμῶν 25 ἑκατομμυρίων δι' ἀγοράν ὡσαύτως ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας. Τέλος διά τῆς ὑπ' ἀριθμ. 67237/4-9-51, ὁμοίας ἀποφάσεως ἐπεχορηγήθη διά δραχμῶν 15 ἑκατομ. δι' ἀγοράν ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας καί ἀπαλλαγήν ἀπόρων καί ἐπιμελῶν μαθητῶν. Ἡ Διοίκησις τῆς Σχολῆς ὡς καί ὁ ἱδρυτής τῆς Σχολῆς Δῆμος Ἑρμουπόλεως, ἠτήσατο τήν διάθεσιν τῶν ὡς ἄνω ποσῶν οὐχί δι' ὅν σκοπόν μετά γνωμοδότησιν τοῦ Συμβουλίου Ἐπαγ. Ἐκπαιδεύσεως ἐδόθησαν ἤτοι διά τήν ἀγοράν ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας μηχανήματα κ.λ.π. ἀλλά διά τήν ἀντιμετώπισιν τῶν δαπανῶν λειτουργίας ταύτης ἤτοι καταβολήν μισθῶν διοικητικοῦ καί διδακτικοῦ προσωπικοῦ ἐνῷ αἱ δαπάναι αὗται θά ἔδει νά βαρύνωσιν τόν ἱδρυτήν Δῆμον καί τούς ἄλλους ὀργανισμούς τούς μετέχοντας εἰς τήν Διοίκησιν τῆς Σχολῆς. Ἡ ὑπηρεσία Ἐπαγ. Ἐκπαιδεύσεως ἔχει τήν γνώμην ὅτι αἱ ὡς ἄνω ἐπιχορηγήσεις δέον νά διατεθῶσι δι' ὅν σκοπόν ἐδόθησαν ἤτοι δι' ἀγοράν μηχανημάτων καί λοιπῶν ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας διά τήν πρακτικήν ἐξάσκησιν καί τήν ἐποπτικήν διδασκαλίαν τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς καθ' ὅσον ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἀλλοιοῦται ὁ σκοπός καί ὁ προορισμός δι' ὅν αἱ λόγῳ ἐπιχορηγήσεις παρεσχέθησαν εἰς τήν εἰρημένην σχολήν τέλος δέ δέν νοεῖται Τεχνική Ἐκπαίδευσις ἄνευ τῆς πρακτικῆς τοιαύτης, ἥτις φυσικῷ τῷ λόγῳ δέν εἶναι δυνατόν νά πραγματοποιηθῇ ἐφ' ὅσον ἡ Σχολή δέν διαθέτει τά ἀνάλογα μηχανήματα καί ἐφόδια διά τήν πρακτικήν ἐξάσκησιν τῶν μαθητῶν της. Οὐχ ἧττον ὅμως ἡ ὑπηρεσία διεβίβασε τόσον τήν ἀναφοράν τοῦ Δήμου Ἑρμουπόλεως ὅσον καί τήν τῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τό Συμβούλιον Ἐπαγ. Ἐκπαιδεύσεως ἁρμόδιον νά γνωμοδοτήσῃ ἐάν αἱ ὡς ἄνω ἐπιχορηγήσεις δύνανται νά διατεθῶσιν οὐχί δι' ὅν σκοπόν ἐγνωμοδότησε τοῦτο, ἀλλά δι' ἕτερον τοιοῦτον».

1952

α) Συνέχεια ἀπαντήσεων ὡς Ὑπουργός Βιομηχανίας

β) Πρόταση δυσπιστίας Κυβερνήσεως Βενιζέλου

γ) Ἀπαντήσεις σέ ἄλλες δύο ἐρωτήσεις
ὡς Ὑπουργός Βιομηχανίας

δ) Ἔργα Πτολεμαΐδος

ε) Κατάθεση καί συζήτηση νομοσχεδίων

Συνέχεια ἀπαντήσεων ὡς Ὑπουργός Βιομηχανίας

Συνεχίζοντας καί τόν ἐπόμενο χρόνο τίς ἀπαντήσεις του ὡς Ὑπουργός Βιομηχανίας, ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας ἀπάντησε σέ πάρα πολλές ἐρωτήσεις βουλευτῶν. Ἡ δραστηριότητά του στό Ὑπουργεῖο αὐτό κορυφώθηκε μέ τό νομοσχέδιο «περί μετατροπῆς ἐκτάκτων θέσεων εἰς μονίμους καί ἐντάξεως εἰς ταύτας τοῦ ἐκτάκτου προσωπικοῦ κ.λ.π.».

α) Ἀπαγόρευση τῆς ἁλιείας μέ μηχανότρατες

Συγκεκριμένα, στήν ἐρώτηση τοῦ βουλευτοῦ Πειραιῶς καί Νήσων Δ. Ἀλιμπράντη, γιά τήν τρίμηνη ἀπαγόρευση τῆς ἁλιείας μέ μηχανότρατες σέ ὅλη τήν ἐπικράτεια καί τήν ἀπαγόρευση στή νοητή γραμμή Φλέβες-Κάβο-Τοῦρλο Αἰγίνης μέχρι τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, ὁ Νόβας εἶπε:

«Αἱ μηχανότραται εἶναι ἀπό τά πλέον ἀποδοτικά μέσα τῆς ἁλιείας. Εἰδικά κανονιστικά διατάγματα ρυθμίζουν τήν διά τῶν ὡς ἄνω μέσων ἁλιείαν ὥστε νά περιορίζεται κατά τό δυνατόν ἡ ἐκ τῆς ἐργασίας τούτων δυναμένη νά προκύψῃ καταστροφή τοῦ ἰχθυολογικοῦ πλούτου.

Τά ἐν λόγῳ διατάγματα ἔχουν γενικά διατάξεις ὅπως εἶναι π.χ. ἡ τρίμηνος ἐτησία ἀπαγόρευσις τῆς ἁλιείας διά μηχανοτρατῶν (1 Ἰουνίου-31 Αὐγούστου) καθ' ὅλην τήν ἐπικράτειαν ὡς καί ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἁλιείας εἰς μικροτέραν ἀπόστασιν τοῦ ἑνός ναυτικοῦ μιλίου ἀπό τῶν ἀκτῶν.

Εἰδικαί διατάξεις προβλέπουν διά τήν προστασίαν τῆς ἰχθυοπαραγωγῆς εἰς διαφόρους περιοχάς εἰς ἅς νοοῦνται καί οἱ κόλποι. Οὕτω εἰς τόν Σαρωνικόν κόλπον βάσει τοῦ ἀπό 24-6-1949 κανονιστικοῦ διατάγματος ἀπαγορεύεται ἡ ἁλιεία διά μηχανοτρατῶν ἀπό 1ης Μαΐου μέχρι τῆς 30ης Σεπτεμβρίου ἑκάστου ἔτους ἤτοι ἐπί πεντάμηνον ἔσωθεν τῆς νοητῆς γραμμῆς Φλέβες–Κάβο-Τοῦρλο Αἰγίνης, Ἁγ. Γεώργιος Μεθάνων μέχρι τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου.

Ἐπί πλέον εἰς τόν ὑπό κατάρτισιν νέον κανονισμόν τῆς διά μηχανοτρατῶν ἁλιείας προβλέπεται ἡ ἐπί πεντάμηνον ἀπαγόρευσις καθ' ὅλον τόν Σαρωνικόν κόλπον, ἤτοι ἔσωθεν τῆς νοητῆς γραμμῆς τῆς ἑνούσης τό ἀκρωτήριον Σούνιον μέ τό ἀκρωτήριον τῆς Πελοποννήσου Σκύλαιον.

Ἡ παρακολούθησις τῆς ἐφαρμογῆς τῶν προστατευτικῶν τῆς ἁλιείας μέτρων, εἶναι ἀνατεθειμένη εἰς τάς Λιμενικάς ἀρχάς καί εἰς τήν κατά θάλασσαν Ἀστυνομίαν παρά τῷ Ὑπουργείῳ Οἰκονομικῶν.

Ἀμφότεραι αἱ ὑπηρεσίαι ἀναλόγως πρός τά διατιθέμενα εἰς αὐτάς μέσα, καταβάλλουν προσπαθείας διά τήν περιστολήν τῶν παραβάσεων[31]*».*

β) Ἀπαγόρευση τῆς ἁλιείας στή λίμνη Παμβώτιδα

Ἐνῶ στήν ἐρώτηση τοῦ βουλευτοῦ Ἰωαννίνων Α. Δερδεμέζη σχετικά μέ τήν ἀπαγόρευση τῆς ἁλιείας μέ παραγάδια στήν λίμνη Παμβώτιδα Ἰωαννίνων εἶπε:

«Πραγματικοί ἁλιεῖς τῆς λίμνης εἶναι οἱ κάτοικοι τῆς νήσου τῶν Ἰωαννίνων. Ἐκ τῶν 115 περίπου οἰκογενειῶν αἱ 90 ἀσχολοῦνται μέ τήν ἁλιείαν διά δικτύων ἐν τῇ λίμνῃ.

Κατά τήν κατοχήν οἱ κάτοικοι τῶν Ἰωαννίνων ἄλλων ἐπαγγελμάτων ἠσχολήθησαν μέ τήν ἁλιείαν ἐν τῇ λίμνῃ μεταχειρισθέντες ὡς ἐργαλεῖα τά παραγάδια διά τήν κατασκευήν τῶν ὁποίων εὐκόλως ἠδύναντο νά ἐξευρεθοῦν τά μέσα.

Ἡ ὑπό ἀτόμων ἄλλων ἐπαγγελμάτων ἄσκησις τῆς ἁλιείας διά παραγαδίων ἐγένετο ἀνεκτή κατά τό διάστημα τῆς κατοχῆς πλήν ἀπό τῆς ἀπελευθερώσεως καί ἐντεῦθεν ἤρχισαν σοβαρώταται διενέξεις μεταξύ τῶν πραγματικῶν ἁλιέων καί τῶν διά παραγαδίων ἁλιευόντων δι' ἅς ἐνδιεφέρθη ἡ Γενική Διοίκησις Ἠπείρου, τό Ταμεῖον Παμβώτιδος καί Λαφίστης τό ὁποῖον διαχειρίζεται τήν λίμνην καί ἡ Ὑπηρεσία Ἁλιείας.

Κατόπιν λεπτομεροῦς ἐρεύνης ὑπό τοπικῆς Ἐπιτροπῆς περιωρίσθη ὁ ἀριθμός τῶν ἐπί κατοχῆς δημιουργηθέντων ἁλιέων εἰς 10 δι' οὕς διεπιστώθη ὅτι δέν ἤσκουν ἄλλο ἐπάγγελμα ἀπαγορευθείσης τῆς ἁλιείας ἐν τῇ λίμνῃ εἰς τούς ὑπολοίπους.

Ἐπειδή αἱ διενέξεις μεταξύ ἀφ' ἑνός μέν τῶν 90 ἁλιέων τῆς νήσου ἀφ' ἑτέρου δέ τῶν 10 τῶν Ἰωαννίνων ἐσυνεχίζοντο διότι οἱ τελευταῖοι ἐπέμενον νά ἁλιεύουν διά παραγαδίων ἐνῶ οἱ πρῶτοι ἰσχυρίζοντο καταστροφήν τῶν δικτυωτῶν τῶν ἐργαλείων λόγῳ τῶν παραγαδίων κλοπάς τῶν συλλαμβανομένων ἐπί τῶν δικτύων ἁλιευμάτων καί ἀθέμιτον συναγωνισμόν κατά τῆς προσπαθείας τῶν 90 συνεταιρισμένων ἁλιέων διά τήν

31. Πρακτικά Βουλῆς, Συνεδρίαση ΛΑ' τῆς 28-1-1952, σελ. 354.

ὀρθολογιστικήν ἀξιοποίησιν τοῦ ἁλιεύματος, ἐγένετο ἐπιτόπιος ἐξέτασις ὑπό ἐπιθεωρητοῦ τῆς Δ/νσεως Ἁλιείας, κατόπιν ἐπιμόνων αἰτήσεων τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Ἠπείρου καί τοῦ Ταμείου Παμβώτιδος καί Λαφίστης καί ὑπεβλήθη σχετική ἔκθεσις τῆς ὁποίας αἱ εἰσηγήσεις ἐγένοντο ἀποδεκταί παρά πάντων τῶν ἐνδιαφερομένων διά τήν ρύθμισιν τοῦ ζητήματος καί διετυπώθησαν εἰς κανονιστικόν διάταγμα μετά σύμφωνον γνώμην τοῦ Γνωμοδοτικοῦ Συμβουλίου Ἁλιείας εἰς ὅ δέν προβλέπεται ἡ χρησιμοποίησις τῶν παραγαδίων ὡς ἐργαλείων ἐν τῇ λίμνῃ διότι ναί μέν εἰς μικράν κλίμακα δέν θά ἦτο ἐπιζήμιος ἡ διά τῶν ἐργαλείων τούτων ἁλιεία εἰς τήν ἰχθυοπαραγωγήν πλήν ὅμως ἡ γενίκευσις τῶν ἐργαλείων καί ἡ χρησιμοποίησις τούτων ὑπό ὅλων τῶν ἁλιέων θά ἀπέβαινεν ἐπιζήμιος εἰς τήν λελογισμένην ἐκμετάλλευσιν τῆς λίμνης λόγῳ τῆς μικρᾶς ἐκτάσεως αὐτῆς καί τοῦ μικροῦ της βάθους.

Οἱ δέκα νέοι ἁλιεῖς ἐνισχύθησαν κατά προτίμησιν εἰς τάς διανομάς ἁλιευτικῶν ἐφοδίων διά τήν κατασκευήν δικτύων.

Οὕτω ἐπῆλθε μία ἐξομάλυνσις τῆς ὅλης καταστάσεως, σημειωθείσης μάλιστα σημαντικῆς προόδου εἰς τήν ὅλην ἐκμετάλλευσιν τῆς λίμνης ἀπό τῆς δημοσιεύσεως τοῦ κανονιστικοῦ διατάγματος ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς ἰχθυοπαραγωγῆς τῆς λίμνης καί τῶν ἁλιέων.

Ἀπό ἔτους περίπου οἱ δέκα ἁλιεῖς μεταχειριζόμενοι πολιτικά μέσα προσπαθοῦν νά ἀνατρέψουν τήν ἐπελθοῦσαν ἰσορροπίαν.

Τοῦτο δέν δύναται ν' ἀποτελέσῃ σοβαρόν στοιχεῖον διά τήν τροποποίησιν τοῦ κανονισμοῦ τῆς ἐν λόγῳ λίμνης, ἀφ' ἑνός μέν διότι μεγίστη πλειοψηφία ἐξ 90 ἁλιέων τῆς νήσου ἀντιτίθενται εἰς τήν διά παραγαδίων ἁλιείαν ἀφ' ἑτέρου δέ διότι ἡ τυχόν γενίκευσις τῆς διά παραγαδίων ἁλιείας θ' ἀποβῇ ἐπί ζημίᾳ τῆς ἰχθυοπαραγωγῆς αὐτῆς[32]*».*

γ) Ἀνων. Ἑταιρεία «Βωξίται Παρνασσοῦ»

Στήν ἐρώτηση τοῦ βουλευτοῦ Φθιωτιδοφωκίδος Α. Γκελεστάθη σχετικά μέ τήν ἀκυρωθεῖσα σύμβαση μεταξύ τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου καί τῆς Ἀνων. Ἑταιρείας «Βωξίται Παρνασσοῦ» εἶπε:

«Κατόπιν νεωτέρων προτάσεων τῆς ἀνωτέρω ἑταιρείας τό Νομικόν Συμβούλιον τοῦ Κράτους ἐγνωμάτευσεν ὁμοφώνως ὑπέρ τῆς διά συμβιβασμοῦ ἐπιλύσεως τῆς μεταξύ τοῦ Κράτους καί τῆς Ἑταιρείας ταύτης

32. Πρακτικά Βουλῆς, Συνεδρίαση ΛΗ' τῆς 4-2-1952, σελ. 415.

διαφορᾶς ἀναφορικῶς πρός τά μεταλλεῖα «Βωξίτου Παρνασσοῦ» περί τῶν ὅρων τῆς νέας ταύτης συμβάσεως ἐγνωμάτευσεν ἐπίσης καί τό Συμβούλιον τῶν Μεταλλείων τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας.

Ἤδη ὁλόκληρος ἡ ὑπόθεσις εὑρίσκεται εἰς χεῖρας τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἁρμοδίου νά κρίνῃ τελικῶς[33]*».*

δ) Σύμβαση Πτολεμαΐδος

Σέ παρεμφερή ἐρώτηση τῶν βουλευτῶν Κοζάνης Ν. Κουπαρούσου, Δ. Μανέντη καί Ι. Χρυσοχόου περί ἐφαρμογῆς τῆς συμβάσεως Πτολεμαΐδος κ.λ.π., ἀπάντησε:

«Λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν:

α) τῆς οἰκονομίας συναλλάγματος ἐκ τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν λιγνιτοπλίνθων εἰς ἀντικατάστασιν καυσίμων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀνερχομένης ὑπό τάς σημερινάς τιμάς τοῦ γαιάνθρακος καί ὑπό πλήρη διάθεσιν τῶν λιγνιτοπλίνθων 50.000 τόννων μηνιαίως, εἰς 600.000 δολλάρια περίπου μηνιαίως.

β) τῆς οἰκονομίας συναλλάγματος ὡς ἐκ τῆς χρησιμοποιήσεως λιγνίτου ὡς καυσίμου διά τό Κεντρικόν Ἐργοστάσιον παραγωγῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας πρός παράλληλον ἐξυπηρέτησιν τῶν τε ἀναγκῶν τῶν ἐγκαταστάσεων ὀρυχείου καί πλινθοποιείου ἀφ' ἑνός, καί τοῦ τοπικοῦ δικτύου ἀφ' ἑτέρου, ἥτις οἰκονομία συναλλάγματος ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ Ἐργοστασίου καί τῶν συνθηκῶν φορτώσεως, πάντως ὁπωσδήποτε εἶναι ἄνω τῆς ἑκατοντάδος χιλιάδων δολλαρίων μηνιαίως.

γ) Τῆς μικρᾶς τιμῆς τῆς παραχθησομένης διά τοῦ ἐκ τοῦ αὐτόθι Λιγνιτορυχείου λιγνίτου ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας καί συνεπῶς εὐεργετικῆς ἐπιδράσεως ἐπί τοῦ ἐπιπέδου τῆς ζωῆς καί τῆς δημιουργίας εὐνοϊκῶν συνθηκῶν δημιουργίας Βιομηχανιῶν.

δ) Τῆς ἀπασχολήσεως ἐργατοτεχνικοῦ προσωπικοῦ κατά τε τήν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων ὡς καί ἐν τῇ ἐκμεταλλεύσει τούτων.

ε) Τῆς σημασίας τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἔργων τούτων, ὡς παράγοντος τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς Χώρας, ἐκρίναμεν τό ἔργον ὡς ἄκρως ἐνδιαφέρον καί πολλαπλῶς ὠφέλιμον διά τήν Χώραν καί ἀπεβλέψαμεν πάντοτε μετ' ἰδιαιτέρας προσοχῆς εἰς τήν ἐξασφάλισιν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἔργου τούτου.

---

33. Πρακτικά Βουλῆς, Συνεδρίαση ΝΔ' τῆς 10-3-1952, σελ. 667.

Ὑπό τό πνεῦμα τοῦτο ἀντιμετωπίσθησαν αἱ δημιουργηθεῖσαι ἐκ τῆς συμβάσεως, ἀντιξοότητες λόγῳ μικρῶν προθεσμιῶν διά τήν ὑποβολήν καί κρίσιν τῶν προσφορῶν.

Πάντως αἱ παραγγελίαι διά τά μηχανήματα τοῦ ὀρυχείου καί πλινθοποιείου ἔχουσι γίνει εἰς Γερμανικά ἐργοστάσια ἀπό τῆς 27ης Αὐγούστου π.ἔ. συμφώνως πρός τόν προβλεφθέντα ρυθμόν ἐν τῇ συμβάσει. Μόνον διά 3 μηχανήματα ἐκ τοῦ ἐξοπλισμοῦ τοῦ ὀρυχείου καθυστέρησεν ἡ παραγγελία ἀλλά καί τούτων μετά ἐπίλυσιν ὑπό τοῦ ὑπουργείου Συντονισμοῦ τῶν ἀφορώντων ἀντιπροσφοράν ὑποβληθεῖσαν τήν 28ην Αὐγούστου ζητημάτων, τό Ὑπουργικόν Συμβούλιον ἔδωσε τέρμα εἰς τήν ὑπόθεσιν ταύτην καί αἱ παραγγελίαι ἔχουσιν ὁλοκληρωθῇ.

Ὁ Ἀμερικανικός Οἶκος Pierce Management ἐκτελῶν βάσει εἰδικῆς συμβάσεως χρέη τεχνικοῦ συμβούλου τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου διά τήν παρακολούθησιν τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἔργων, διεβεβαίωσεν ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τῶν παραγγελιῶν ἐν Γερμανίᾳ βαίνει ἱκανοποιητικῶς.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τό θερμοηλεκτρικόν ἐργοστάσιον συμφώνως πρός τό ἄρθρον 11 τῆς συμβάσεως, ἔδει ἡ Δημοσία Ἐπιχείρησις Ἠλεκτρισμοῦ ὅπως ἐντός 3 μηνῶν ἀπό τῆς ὑπογραφῆς τῆς συμβάσεως, ἤτοι μέχρι 12ης Αὐγούστου 1951, νά δηλώσῃ ἄν θά εἶναι σέ θέσιν νά παράσχῃ εἰς τήν ἀνάδοχον ἠλεκτρικήν ἐνέργειαν διά τήν κίνησιν τῶν μηχανημάτων τοῦ ὀρυχείου καί πλινθοποιείου ὡς καί καυσαέρια διά τάς ἀνάγκας λειτουργίας τοῦ πλινθοποιείου. Ἄλλως συμφώνως τῇ συμβάσει ἡ ἀνάδοχος θά προέβαινεν εἰς τήν ἐγκατάστασιν μικροῦ θερμικοῦ ἐργοστασίου διά τάς ἰδίας αὐτῆς ἀνάγκας.

Κατόπιν δηλώσεως τῆς Δ.Ε.Π. ἐντός τῆς συμβατικῆς προθεσμίας, ὅτι ἐλλείφει πιστώσεων δέν ἦτο εἰς θέσιν διά τοιαύτην ἀνάληψιν καί τῆς διακοπῆς τῶν πιστώσεων εἰς τήν ἀνάδοχον τῶν ἀναφερομένων εἰς τό θερμικόν ἐργοστάσιον, τό θέμα τοῦτο μετά μελέτην τῆς EBASCO ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον πολυμήνων διαπραγματεύσεων μεταξύ Δ.Ε.Ν. καί ἀναδόχου μέ διαφόρους λύσεις συνδεδυασμένου μικροῦ καί μεγάλου θερμικοῦ ἐργοστασίου, χωρίς νά ἐπέλθῃ συμφωνία τις.

Εὑρισκόμεθα ἤδη ἐν ἀναμονῇ ζητηθεισῶν ἐγγράφως ἀπ' ἀμφότερα τά ἐνδιαφερόμενα μέλη ἀπόψεών των ἐπί τοῦ ἐπιμάχου ζητήματος.

Ἐξ ἀναφορᾶς τῆς ἀναδόχου συνάγεται ὅτι ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή Δανείων ἐπί αἰτήσεως τῆς πρώτης διά δάνειον ἐξ 66.000 δολαρίων πρός παραγγελίαν γεωτρυπάνων, ἐδήλωσεν ὅτι τῆς χορηγήσεως τοῦ δανείου τούτου δέον νά προηγηθῇ καταβολή τῶν τόκων διά τό χορηγηθέν ἤδη δάνειον.

Ἡ ἀνάδοχος δι' ἀναφορᾶς της ζητεῖ ὅπως οἱ τόκοι διά τό διάστημα 2

1/2 ἐτῶν, ὡς προβλέπεται ἡ χρονική διάρκεια ἐκτελέσεως τῶν ἔργων, μή καταβληθῶσιν (καίτοι ἡ ὑποχρέωσις αὕτη ἀπορρέει ἐκ τοῦ δανειστικοῦ συμβολαίου), ἀλλά κεφαλοποιούμενοι νά ἐξυπηρετηθῶσιν ἐπί τῇ ἐνάρξει τῆς λειτουργίας τῶν ἐγκαταστάσεων.

Ἐπί τοῦ θέματος τούτου θέλει ἐνημερώσει τήν Βουλήν ὁ κ. Ὑπουργός τοῦ Συντονισμοῦ, ἔχων ἁρμοδιότητα ἐπί τῶν θεμάτων πιστοδοτήσεως.

Πάντως ἐγένετο μέχρι σήμερον λεπτομερής τοπογραφική ἀποτύπωσις τοῦ ἐδάφους καί ἡ χάραξις καί πασάλωσις τῆς πρός τό ὀρυχεῖον ὁδοῦ προσπελάσεως μήκους ἄνω τῶν δύο χιλιομέτρων, ἡ δέ προώθησις καί ὁ ρυθμός ἐκτελέσεως τῶν ἔργων, κατασκευή ὁδοῦ, ἐργοτάξια κ.λ.π. καί δή κατά τήν ἀρχομένην ἐαρινήν περίοδον εἶναι συνδεδυασμένη μέ τήν χρηματοδότησιν τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ὡς πρός τό ἐργοστάσιον ἀζώτου, ἡ Κυβέρνησις ἐδήλωσεν ὅτι δέν τό θεωρεῖ κἄν νέον ἔργον ἀλλά συμπλήρωμα ἀπαραίτητον τοῦ ἔργου τῆς Πτολεμαΐδος, ἐξακολουθεῖ δέ νά καταβάλῃ πᾶσαν δυνατήν φροντίδα διά τήν ἔγκρισιν τῆς κατασκευῆς του[34]*».*

ε) Χορήγηση δανείων στούς ἁλιεῖς

Τέλος, στήν ἐρώτηση τοῦ βουλευτοῦ Λαρίσης Α. Ἀποστολίδη, ἡ ὁποία εἶχε τρία σκέλη (εἰσαγωγή ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ π/μηχανῶν, ἀπαλλαγή ἀπό τούς δασμούς καί χορήγηση δανείων στούς ἁλιεῖς, γιά τήν προμήθεια μηχανημάτων ἀπό τό ἐξωτερικό), ὁ Ὑπουργός εἶπε:

« α') Ἐπί τῆς πρώτης παραγράφου (ἤτοι ἐπιτρέπεται ἡ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγωγή π/μηχανῶν κλπ.) Κατά τάς διατάξεις τοῦ νόμου (ἀρ. 2 παρ. 3 τοῦ νομ. 5426/32).

Κατά πᾶσαν περίπτωσιν ἀπαγορεύεται ἡ εἰσαγωγή μηχανημάτων ἤ ἐξαρτημάτων κατασκευαζομένων καταλλήλως ὑπό τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας, γνωμοδοτοῦντος σχετικῶς τοῦ Συμβουλίου Βιομηχανίας.

Οἴκοθεν νοεῖται ὅτι ἡ ἀπαγόρευσις προϋποθέτει ἐπάρκειαν τῶν κατασκευαζομένων μηχανημάτων ἐν σχέσει πρός τάς ἀνάγκας, αἵτινες πρόκειται νά καλυφθῶσιν.

Ἐπί τοῦ θιγομένου ἐν τῇ ἐρωτήσει ζητήματος ἔχομεν νά παρατηρήσωμεν ὅτι οὐδεμία τυπική ἤ οὐσιαστική προϋπόθεσις ὑπάρχει δικαιολογοῦσα τήν λῆψιν τῶν κατά τά ἀνωτέρω ἀπαγορευτικῶν μέτρων, καθ'

34. Πρακτικά Βουλῆς, Συνεδρίαση ΝΔ΄ τῆς 10-3-1952, σελ. 667-668.

ὅσον τό ἐν Ἑλλάδι ἱδρυθέν μεταπολεμικῶς καί βάσει τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ ἐργοστάσιον κατασκευῆς πετρελαιομηχανῶν Δῆζελ ἡ παραγωγή τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ μόνη ἀξιοσημείωτος κατασκευάζει μηχανάς ὡρισμένης ἱπποδυνάμεως καί ὡρισμένου τύπου (8-12 ἵππ. εἰς 750-1000 στροφάς βάρους 520 χιλ.).

Διά τάς μηχανάς διαφόρου ἱπποδυνάμεως ὡς καί ἑτέρου τύπου (π.χ. βιομηχανικοῦ τύπου, ὀλιγοστρόφους κ.λ.π.) δέν ὑπάρχει ἐγχώριος παραγωγή. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τούτων ἔχομεν νά παρατηρήσωμεν ὅτι τό προαναφερόμενον ἐργοστάσιον ἔχει ἀναλάβει τήν κατασκευήν μηχανῶν διά λογαριασμόν τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης καί ἐπομένως εἶναι ὑποχρεωμένον νά διαθέσῃ τό σύνολον τῆς παραγωγῆς του μέχρι τέλους Μαΐου, διά τήν ἐκτέλεσιν τῆς σχετικῆς συμβάσεως μή δυνάμενον, ὡς ἐκ τούτου νά καλύψῃ καί τάς σχετικάς ἀνάγκας τῆς ἐλευθέρας ἀγορᾶς.

Σημειωτέον ὅτι: α) κατά τόν διενεργηθέντα κατά τό παρελθόν ἔτος διαγωνισμόν διά τήν προμήθειαν 3.000 τεμ. π/μηχανῶν Δῆζελ ἀνετέθη εἰς τήν ἐγχώριον βιομηχανίαν ἡ κατασκευή μόλις τοῦ 1/4 τῆς ποσότητος ταύτης, παρά τό γεγονός ὅτι αἱ σχετικαί δηλώσεις συμμετοχῆς ἐγένοντο διά σημαντικῶς κατώτερον ποσόν καί β) καθ' ὅλας τάς ἐνδείξεις καί μετά τόν μῆνα Μάϊον ἡ παραγωγή τῶν ὡς ἄνω ἐργοστασίων θά ἀπορροφηθῇ καθ' ὁλοκληρίαν ἀπό κρατικάς παραγγελίας.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταδεικνύεται ὅτι μή ὑπαρχόντων τῶν στοιχείων τῆς πλήρους καταλληλότητος ἐπαρκείας, δέν δύναται νά ληφθῶσιν ἀπαγορευτικά μέτρα τῆς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγωγῆς πετρελαιομηχανῶν Δῆζελ.

Πάντως τό ὅλον ζήτημα εὑρίσκεται καί πάλιν ὑπό συζήτησιν προσεχῶς δέ θέλουσιν ἀναγγελθῇ αἱ ληφθησόμεναι ἀποφάσεις.

β) ἐπί τῆς δευτέρας παραγράφου (ἤτοι διατί ἀπηλλάγησαν παντός δασμοῦ κ.λ.π.)

Τό ζήτημα τυγχάνει τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν.

γ) ἐπί τῆς τρίτης παραγράφου (ἤτοι διατί χορηγοῦνται δάνεια εἰς τούς ἁλιεῖς ὑπό τόν ὅρον ὅπως προμηθευθοῦν π/μηχανάς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κ.λ.π.)

Ἡ Δ/σις Ἁλιείας οὐδεμίαν δέσμευσιν ἔθεσεν εἰς τούς ἁλιεῖς ὅπως ἀγοράζουν μηχανάς τῆς ἀρεσκείας των βάσει τῶν ὑπ' αὐτῆς μέσω τῆς ΑΤΕ χορηγουμένων δανείων. Σημειοῦμεν τό γεγονός ὅτι διετέθησαν εἰς δάνεια διά τήν ἀγοράν μηχανῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κατά τό διαρεῦσαν ἔτος 1951 καί μόνον ποσά ἀνερχόμενα εἰς 7.278.800 δρχ. τά ὁποῖα ἀντιστοιχοῦν εἰς ἀριθμόν μηχανῶν ἄνω τῶν 650. Τό ὡς ἄνω ποσόν διετέθη ἐκ κρατικῶν πιστώσεων χορηγηθεισῶν διά τήν ἀνάπτυξιν τῆς παρα-

κτίου ἁλιείας. Πλήν ὅμως προκειμένου νά ἀξιοποιηθῇ ἡ Βοήθεια τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ τοῦ Οἴκον. ἔτους 1949-50 παρηγγέλθησαν εἰς τό ἐξωτερικόν, κατόπιν διαγωνισμοῦ 125 μηχαναί ἀξίας 135.000 δολλαρίων χορηγηθέντων εἰς συνάλλαγμα εἰς ἐπαύξησιν τῶν κρατικῶν πιστώσεων διά τόν αὐτόν σκοπόν. Αἱ μηχαναί αὗται ἀφίχθησαν εἰς τήν χώραν τό 1950 μέ ἀρχάς τοῦ 1951 καί ἤρχισεν ἡ διανομή αὐτῶν ἔναντι δανείου εἰς τούς ἁλιεῖς οἱ ὁποῖοι εἰς τάς αἰτήσεις των ἀνέφερον ὅτι ἐπεθύμουν μηχανήν ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν εἰς τήν διάθεσιν τοῦ Ὑπουργείου ἤ δέν ἀνέφερον προτίμησιν διά τήν προέλευσιν τῆς μηχανῆς.

Πολλοί ἐκ τῶν ἁλιέων παρέλαβον τάς ἐν λόγῳ μηχανάς ἄλλοι ὅμως ἐζήτησαν τροποποίησιν τῶν σχετικῶν ἀποφάσεων καθορίζοντες ὅτι ἐπεθύμουν νά ἀγοράσουν ἐγχώριον μηχανήν.

Βάσει σχετικῶν εἰσηγήσεων τῆς ἁρμοδίας ἐπιτροπῆς ἐγένετο τροποποίησις τῆς ἀρχικῆς ἀποφάσεως διά τήν ἱκανοποίησιν τοῦ αἰτήματος τῶν ἁλιέων. Πλήν ὅμως ἡ ἐπιτροπή ἐδυσχεραίνετο εἰς τό ἔργον της διότι πολλοί τῶν ἁλιέων εἰς οὕς ἐχορηγήθησαν μηχαναί ἐδείκνυον ἀδιαφορίαν διά τήν παραλαβήν των καί δέν ἠδύνατο νά γνωρίζῃ ἐάν εἶχεν εἰς τήν διάθεσίν της μηχανάς διά νά συνεχίσῃ τό ἔργον της ἤ ὄχι.

Διά τόν ὡς ἄνω λόγον εἰσηγήθη τήν ἔκδοσιν ἡμετέρας ἀποφάσεως συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ἦτο ἡ ἄνευ ἄλλης διαδικασίας ἀκύρωσις τῶν δανείων τῶν ἁλιέων εἰς οὕς ἐνῷ ἀρχικῶς ἐχορηγήθη μηχανή ἐξωτερικοῦ, ἐζήτουν μεταγενεστέρως τροποποίησιν τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως. Σχετική τῆς προκειμένης ἐνεργείας τοῦ Ὑπουργείου ἦτο καί ἡ μνημονευομένη ἐν τῇ ἐρωτήσει ἀπόφασίς μας ὑπ' ἀριθ. 87113/31-10-51. Οὕτως ἔχει τό ἱστορικόν. Πλήν ὅμως ἀποβλέποντες εἰς τήν οὐσίαν, ἡ ὁποία ἐπί τοῦ προκειμένου εἶναι ὅτι ἐφ' ὅσον ἐξαντληθῇ ἡ διατεθεῖσα Κρατική πίστωσις διά τά ὡς ἄνω δάνεια ἀναγκαστικῶς μή ὑπαρχόντων ἄλλων οἰκονομικῶν μέσων διά τήν ἐνίσχυσιν τῆς παρακτίου ἁλιείας εἰ μή μόνον τῶν ἐν ταῖς ἀποθήκαις τῆς ΑΤΕ ὑπολοίπων 50 μηχανῶν προελεύσεως ἐξωτερικοῦ θά ἀξιοποιηθοῦν αὗται, ἐκρίναμεν ὅτι τό ληφθέν μέτρον ἦτο αὐστηρόν καί διά τῆς ὑπ' ἀριθ. 103462/19-12-51 ἡμετέρας διαταγῆς, ἐδόσαμεν ἐντολήν, ὅπως ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν διαθέσιμοι πιστώσεις ἐξετάζεται πᾶσα αἰτουμένη τροποποίησις τῶν ἀποφάσεων ὡς πρός τάς μηχανάς καί ἐγκρίνονται αὗται συμφώνως μέ τήν ἐπιθυμίαν τῶν αἰτούντων. Εἰς τήν ἐν λόγῳ διαταγήν προβλέπεται ἡ ἱκανοποίησις καί τῶν περιπτώσεων δι' ἅς ἐλήφθησαν μέτρα ἀκυρώσεως τῶν δανείων ἐκ τῆς ὡς ἄνω αἰτίας[35]».

35. Πρακτικά Βουλῆς, Συνεδρίαση ΝΔ΄ τῆς 10-3-1952, σελ. 668-669.

Πρόταση δυσπιστίας

Στήν ΞΒ' Συνεδρίαση τῆς 20ης Μαρτίου 1952[36], ὅταν συζητιόταν σέ συνέχεια προηγούμενης συνεδρίασης πρόταση δυσπιστίας τῆς Ἀντιπολίτευσης πρός τήν Κυβέρνηση Βενιζέλου καί ἐνῶ στό βῆμα βρισκόταν ὁ Π. Κανελλόπουλος, ὁ ὁποῖος διάβαζε καταγγελία τῶν ἐργατῶν, ἡ ὁποία ἔλεγε ὅτι :

«συνεπεία ἀποφάσεως τῶν ἁρμοδίων Ὑπουργῶν, ἐπετράπη εἰσαγωγή ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ 350 τόννων ἐριονημάτων διά τάς ἀνάγκας τῆς ὑφαντουργίας. Κατόπιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης, εἰδοποιήθημεν οἱ ἐργατοτεχνῖται τῶν ὡς ἄνω ἐργοστασίων ὅτι τιθέμεθα εἰς διαθεσιμότητα, ἄλλων ἐργοστασίων δύο ἡμέρας ἑβδομαδιαίως καί ἄλλων τρεῖς, κινδυνεύομεν δέ νά ἀπολυθῶμεν, λόγῳ ἐλλατώσεως τῶν παραγγελιῶν»,

ὁ Ὑπουργός Βιομηχανίας Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας τόν διέκοψε καί εἶπε:

«Ἐπιτρέπετε μίαν διασάφησιν; Ἀπεφασίσθη πράγματι ἡ εἰσαγωγή ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ 350 τόννων ἐριονημάτων, ἔναντι τῶν 1.500 τόννων, οἵτινες εἶχον εἰσαχθῇ κατά τό παρελθόν ἔτος. Διά τούς 250 ὅμως τόννους εἴχομεν συμβατικήν ὑποχρέωσιν πρός τήν Γαλλίαν, ἥτις εἰσήγαγε καπνά καί οἴνους ἰδικούς μας, συνεπῶς δέν εἰσάγονται παρά 100 μόνον τόννοι ἐπί πλέον. Γίνεται δέ τοῦτο πρός ὑποστήριξιν τῶν ἐξηρτημένων βιομηχανιῶν, αἵτινες εἶναι αἱ οἰκονομικῶς ἀσθενέστεραι καί τάς ὁποίας ἡ τυχόν ἔλλειψις πρώτης ὕλης θά συνέτριβε, πρός μεγάλην ζημίαν καί τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καί τῆς ἐργατικῆς οἰκογενείας».

36. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 797.

Ἀπαντήσεις σέ ἄλλες δύο ἐρωτήσεις ὡς Ὑπουργός Βιομηχανίας

Ὡς Ὑπουργός Βιομηχανίας τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1952 ἀπάντησε σέ ἄλλες δύο ἐρωτήσεις συναδέλφων του.

α) Ἠλεκτροδότηση πόλεως καί χωριοῦ Εὔβοιας.

Συγκεκριμένα στήν πρώτη ἐρώτηση τοῦ βουλευτῆ Εὔβοιας κ. Κ. Καλλία γιά τήν ἠλεκτροδότηση πόλεως καί χωριοῦ τῆς Εὔβοιας εἶπε:

« Αἱ περιοχαί πόλεως καί χωρίου εἰς τά ὁποῖα θά γίνῃ διανομή ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἐκ τῶν ἐγκαταστάσεων τῆς Δημοσίας Ἐπιχειρήσεως Ἠλεκτρισμοῦ δέν εἶναι δυνατόν νά καθορισθῶσιν ἀπό τοῦδε ἐπακριβῶς δεδομένου ὅτι τά ζητήματα αὐτά εὑρίσκονται εἰσέτι ὑπό μελέτην.

Τό θερμοηλεκτρικόν ἐργοστάσιον Ἀλιβερίου δέν ἔχει ἀνεξάρτητον οἰκονομίαν ἀλλ' ἀποτελεῖ μέρος συστήματος παραγωγῆς ἐκ τεσσάρων κεντρικῶν σταθμῶν (Ἀθηνῶν, Λάδωνος, Ἀλιβερίου καί Ἄγρας) συνδεθησομένων μεταξύ των διά γραμμῶν ὑψηλῆς τάσεως 150 χιλιάδων βόλτ εἰς ἕν δίκτυον ἐνιαῖον. Τό δίκτυον τοῦτο θέλει ἀποτελέσῃ τήν κεντρικήν ἀφετηρίαν διά τόν ἐφοδιασμόν δι' ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας τῶν μεγάλων κέντρων βιομηχανίας, τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλά καί διά τήν ἐπέκτασιν τῆς διανομῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας τῶν τεσσάρων τούτων κέντρων παραγωγῆς εἰς ἀποκέντρους περιοχάς τῆς χώρας, αἵτινες θά ἠδύναντο νά ἐξυπηρετηθῶσιν ἐπί λογικῆς, ὑγιοῦς καί οἰκονομικῆς βάσεως ἤ αἵτινες προσφέρουν τήν εὐκαιρίαν ἀναπτύξεως αὐτῶν ἐπί τῆς αὐτῆς ὡς ἄνω βάσεως. Διά τῆς πολιτικῆς ταύτης δύναται νά ἐξυπηρετηθῇ κατά τόν κάλλιστον τρόπον ἡ καθ' ὅλον οἰκονομία τῆς Χώρας.

Οἴκοθεν νοεῖται ὅτι αἱ δευτερεύουσαι γραμμαί μεταφορᾶς ἐνεργείας θέλουσι ἐκτελεσθῆ μέ τάσιν μικροτέραν ἀνάλογον πρός τάς ἀποστάσεις καί τά λοιπά τεχνικοοικονομικά δεδομένα.

Ὅσον ἀφορᾷ τήν τιμήν τοῦ ρεύματος τῶν περιοχῶν αἱ ὁποῖαι θά παραμείνουν ἐκτός τοῦ ἐθνικοῦ δικτύου, τό ζήτημα τοῦτο βεβαίως ἀπασχολεῖ τήν ἡμετέραν ὑπηρεσίαν, δέν εἶναι ὅμως δυνατόν νά καθορισθῇ ἀπὸ τοῦδε ὁ τρόπος καθ' ὅν θά καταστῇ δυνατὸν ἀντιμετωπισθῶσιν οἱ δυσμενεῖς οἰκονομικοί παράγοντες (ἐξυπηρέτησις κεφαλαίων, ὑψηλαί τιμαί καυ-

σίμων καί μεταφορᾶς αὐτῶν, ἐργατικά, συντήρησις κ.λ.π.) οἵτινες συντελοῦσιν εἰς τήν διατήρησιν ὑψηλῶν τιμῶν ρεύματος εἰς μικράς καί ἀποκέντρους ἐγκαταστάσεις.

Ὅσον ἀφορᾶ τόν ἔλεγχον τῶν συντελεστῶν διαμορφώσεως τῆς τιμῆς τοῦ ρεύματος γνωρίζομεν ὑμῖν τά ἑξῆς:

Τά νῦν ἰσχύοντα τιμολόγια πωλήσεως ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας ὑπολογιζόμενα βάσει τύπων περιλαμβανόντων ὡρισμένας μεταβλητάς (π.χ. δαπάναι προσωπικοῦ, καυσίμων κ.λ.π.) καταρτίζονται ἕκαστον μῆνα ὑπό τοῦ ἀναδόχου καί ὑποβάλλονται εἰς τό καθ' ἡμᾶς ἁρμόδιον Ὑπουργεῖον καί τούς οἰκείους Δήμους καί Κοινότητας πρός ἔλεγχον.

Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἔχουσι τήν δυνατότητα νά προσφύγωσιν εἰς τό Ὑπουργεῖον ἀμφισβητοῦντες ἐνδεχομένως τά στοιχεῖα ἐφ' ὧν ἐστηρίχθη ὁ καταρτισμός τῶν τιμολογίων. Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω τό Ὑπουργεῖον ἐγκρίνει ἢ τροποποιεῖ τά ἐφαρμοσθησόμενα τιμολόγια. Εἰς εἰδικάς περιπτώσεις δύναται ἡ Ὑπηρεσία νά ἐνεργήσῃ καί ἐπιτόπιον ἔλεγχον ὅστις λαμβάνει χώραν ὑπό περιωρισμένην κλίμακα λόγῳ τοῦ μικροῦ ἀριθμοῦ τοῦ διατιθεμένου προσωπικοῦ καί τῆς ἀδυναμίας προσελεύσεως νέων μηχανικῶν, παρά τά ὑφιστάμενα κενά, δεδομένης τῆς ἀνεπαρκείας τῶν παρεχομένων εἰς τούς τεχνικούς δημ. ὑπαλλήλους ἀποδοχῶν ἐν συγκρίσει πρός τάς ἰσχυούσας ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ ἀγορᾷ τοιαύτας[37]*».*

β) Θερμικό ἐργοστάσιο Ἀλιβερίου

Στή δεύτερη ἐρώτηση σχετικά μέ τήν διάθεση τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας τοῦ ὑπό ἵδρυση θερμικοῦ ἐργοστασίου Ἀλιβερίου, πού τοῦ ὑπέβαλε ὁ βουλευτής Λάρισας Κ. Ροδόπουλος, ὁ Ὑπουργός Βιομηχανίας Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας ἀπάντησε ὡς ἑξῆς:

«Δέν εἶναι ἀληθές ὅτι ἅπασα ἡ ἠλεκτρική ἐνέργεια τοῦ ὑπό ἵδρυσιν θερμικοῦ ἐργοστασίου Ἀλιβερίου θέλει ὁλόκληρος διατεθῆ διά τήν Πρωτεύουσαν.

Συμφώνως πρός τό ἐν ἐκτελέσει πρόγραμμα, τό ἐργοστάσιον Ἀλιβερίου θέλει τροφοδοτήσῃ τό ἐνιαῖον ἐθνικόν δίκτυον ὑψηλῆς τάσεως τό ὁποῖον διά δύο κυρίως διακλαδώσεων, ἡ μία πρός τά Τρίκαλα, καί ἡ ἑτέρα πρός Βόλον, προορίζεται καί διά ἐξυπηρέτησιν τῆς Θεσσαλίας[38]*».*

---

37. Πρακτικά Βουλῆς, Συνεδρίαση ΟΑ' τῆς 4ης Ἀπριλίου 1952, σελ. 950.
38. Πρακτικά Βουλῆς, Συνεδρίαση ΟΑ' τῆς 4ης Ἀπριλίου 1952, σελ. 950.

Ἔργα Πτολεμαΐδος

Ὅταν ὁ Πρόεδρος τοῦ Σώματος Δ. Γόντικας ἔδωσε τό λόγο στό βουλευτή Κοζάνης Δ. Μανέντη πρό τῆς ἡμερησίας διατάξεως καί εἶπε ὅτι στόν πληθυσμό τῆς Πτολεμαΐδος ἐπικρατεῖ μεγάλη δυσφορία γιά τήν ἀναστολή ἐκτελέσεως τῶν ἔργων, ὁ Ὑπουργός Βιομηχανίας Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας πῆρε τό λόγο καί εἶπε:

«Εὐχαριστῶ τόν κ. συνάδελφον διότι μοῦ παρέχει τήν εὐκαιρίαν νά μεταδώσω εἰς τήν Βουλήν εὐχαρίστους πληροφορίας διά τήν πρόοδον τῶν ἔργων τῆς Πτολεμαΐδος.

Θεωρῶ ὑποχρέωσίν μου νά ἐξάρω τήν μεγάλην σημασίαν τοῦ ἔργου τούτου διά τήν ἀνασυγκρότησιν τῆς χώρας. Πρό τινος κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἐπεσκέφθην ἐν Γερμανίᾳ δύο μεγάλα ἐργοστάσια εἰς τά ὁποῖα ἀνετέθη ἡ κατασκευή τῶν μηχανημάτων καί διεπίστωσα ὅτι ἡ πρόοδος τῆς κατασκευῆς ὑπερβαίνει καί τήν προβλεπομένην ὑπό τῶν συμβάσεων. Οἱ ἀπαιτούμενοι διά τό ὀρυχεῖον ἐκσκαφεῖς ἔχουν ἀξίαν 3.837.000 δολλαρίων φόμπ καί ὑπολογίζεται ὅτι θά χρειασθοῦν καί 162.000 δολλάρια διά τά ναῦλα. Ὁ πρῶτος ἐκσκαφεύς θά εἶναι ἕτοιμος κατά τόν Ἰανουάριον τοῦ 1953, ἡ δέ συναρμολόγησις καί θέσις τούτου ἐν λειτουργία θά γίνῃ ὑπό τῆς Γερμανικῆς ἑταιρείας. Ἐν τῷ μεταξύ θά συνεχίζεται ἡ κατασκευή καί τῶν ἄλλων ἐκσκαφέων καί ἐντός τῆς ἀνοίξεως τοῦ 1954 ὑπολογίζεται ὅτι θά γίνῃ ἀρχή ἐξορύξεων. Ἡ ἐτησία ἐξαγωγή λιγνίτου θά ἀνέλθῃ εἰς 2 ἑκατομμύρια τόννους ἐξ αὐτῶν δέ οἱ 600.000 τόννοι θά μπρικετοποιηθοῦν. Ἀφ' ἧς τεθῇ ἐν πλήρει ἀναπτύξει τό ἔργον θά ἔχωμεν οἰκονομίαν συναλλάγματος 500.000 δολλαρίων μηνιαίως ἐκ τῶν καυσίμων. Παραλλήλως εἰς ἕτερον ἐργοστάσιον κατασκευάζεται τό μπρικετοποιεῖον τό ὁποῖον θά στοιχίσῃ 5.651.000 δολλάρια. Αἱ μπριγκέται, αἱ ὁποῖαι θά κατασκευάζωνται θά εἶναι χρησιμοποιήσιμοι διά τούς Ἑλληνικούς σιδηροδρόμους. Ἔχουν παραγγελθῇ ἐν συνόλῳ 10 πιεστήρια ἐκ τῶν ὁποίων τά 5 θά εἶναι ἕτοιμα

τόν Δεκέμβριον τοῦ 1953 τά δέ ὑπόλοιπα τόν Μάρτιον τοῦ 1954. Συνεπῶς μεσοῦντος τοῦ 1954 ἡ Πτολεμαΐς θά εἶναι ἐν πλήρει ἀναπτύξει.

Δέν παραλείπω νά πληροφορήσω τήν Βουλήν ὅτι κατ' αὐτάς μᾶς ἀπασχολεῖ τό ζήτημα τῆς περαιτέρω χρηματοδοτήσεως τοῦ ἔργου. Ἀφ' ἧς ἀνέλαβε ἡ ἑταιρεία διέθεσεν ἐξ ἰδίων 4 ἑκατομμύρια 120 χιλιάδες δολλάρια ἐδανείσθη δέ ἐκ τοῦ σχεδίου Μάρσαλ 5.830.000 καί ἔκτοτε ἐπί τοῦ τελευταίου ποσοῦ παρέχει ἐπιτόκιον 5% καί οἱ τόκοι ἔχουν ἀνέλθῃ εἰς σεβαστόν ποσόν. Ὁ λόγος αὐτός μᾶς κάνει νά φοβούμεθα ὅτι θά συντελέσῃ εἰς τό νά εἶναι ἀκριβωτέρα ἡ τιμή τοῦ λιγνίτου κατά τό πρῶτον ἔτος. Δι' αὐτό εἰς ἀλλεπαλλήλους συσκέψεις ἠσχολήθημεν καί ἀσχολούμεθα νά ἐξεύρωμεν τρόπον περαιτέρω βοηθείας τῆς Ἑταιρείας. Εἶναι ἐπίσης σπουδαῖον νά συγχρονισθῇ καί ἡ κατασκευή τοῦ θερμικοῦ ἐργοστασίου. Τό ζήτημα παραμένει ἐκκρεμές ἀλλά ἡ Κυβέρνησις ἀσχολεῖται ἐντατικῶς διά τήν τακτοποίησιν του. Ἐλπίζομεν ὅτι τήν ἄνοιξιν τοῦ 1954 τό ὅλον ἔργον θά εἶναι ἐν πλήρει λειτουργία.

Διά τό θερμικόν ἐργοστάσιον τό δανειστικόν συμβόλαιον προβλέπει ἀξίαν μηχανημάτων 3.950.000 δολλάρια ἐξ ὧν 2.315.000 ἐκ τοῦ σχεδίου Μάρσαλ καί 1.635.000 ἡ συμμετοχή τοῦ ἀναδόχου.

Ἐπί τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω στοιχείων δύναμαι νά βεβαιώσω τήν Βουλήν ὅτι ἐπιτρέπεται πᾶσα αἰσιοδοξία διά τήν ἔγκαιρον καί ἀρτίαν ἀποπεράτωσιν τοῦ ἔργου.

Δ. Μανέντης. Διά τό ἐργοστάσιον ἀζώτου θά εἴχατε νά ἀνακοινώσετε τίποτε;

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ.Βιομηχ.). Σχετικῶς μέ τό ἐργοστάσιον ἀζώτου ἔχω νά πληροφορήσω τήν Βουλήν ὅτι τό ἐργοστάσιον τοῦτο εἶναι εἰς τήν πρώτην γραμμήν τῶν ἔργων ἀνασυγκροτήσεως καί ἀποτελεῖ συμπλήρωμα τοῦ ἐργοστασίου Πτολεμαΐδος, θά στοιχίσῃ δέ περί τά 15 ἑκατομ. δολλάρια. Μετά πάροδον ἑνός ἔτους ἀπό τῆς λειτουργίας του ἡ ἀπόδοσις τούτου θά εἶναι τοιαύτη, ὥστε ἐντός ἔτους νά καλύψῃ ἁπάσας τάς δαπάνας τῆς κατασκευῆς του. Διότι ἡ ἐτησία προμήθεια ἀζωτούχων λιπασμάτων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ στοιχίζει περί τά 14 ἑκατομ. δολλάρια. Μέχρι τῆς στιγμῆς δέν ἔχει τύχει τοῦτο τῆς ἐγκρίσεως τῆς Οὐάσιγκτων, ἐλπίζομεν ὅμως πάντοτε ὅτι τελικῶς θά ἐγκριθῇ.

Ι. Χρυσοχόος. Καίτοι παρῆλθον μῆνες ἀπό τοῦ Ἰανουαρίου μέχρι σήμερον ἐν τούτοις ἡ Ἑταιρεία δέν ἔχει τακτοποιηθῇ ὡς πρός τήν Ἐπιτροπήν δανείων.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Βιομ.). Χθές συνεζητήσαμεν εἰς εἰδικήν σύσκεψιν ἐν τῷ Ὑπουργείῳ Συντονισμοῦ πρός ἐξόφλησιν τῶν ὀφειλομέ-

νων τόκων. Μετά τήν ἐξόφλησιν θά συνεχισθῇ ἡ χρηματοδότησις ὥστε ν' ἀγορασθοῦν τά ἀναγκαιοῦντα γεωτρύπανα, θά συζητηθῇ δέ καί ἡ αἴτησις τῆς Ἑταιρείας περί ὑποβιβασμοῦ τοῦ ἐπιτοκίου καί κεφαλαιοποιήσεως τῶν τόκων. Ἐν τῷ μεταξύ τό Ὑπουργεῖον Γεωργίας παρεχώρησεν ἐπί ἐπιτοκίῳ δύο γεωτρύπανα διά νά μή καθυστεροῦν αἱ γεωτρήσεις.

Ι. Χρυσοχόος. Παρακαλῶ νά τακτοποιηθῇ ὅσον τό δυνατόν ταχύτερον τό ζήτημα τῶν τόκων.

Ν. Κουπαροῦσος. Τά ἐπιτόκια κατά τήν ἐπερχομένην τριετίαν θά αὐξάνωνται καί τοῦτο διότι ἡ Ἑταιρεία δέν θέλει νά διαθέσῃ χρήματα. Τήν δυστροπίαν ταύτην τῆς Ἑταιρείας ἡμεῖς προεβλέψαμεν καί διά τοῦτο δέν ἐψηφίσαμεν τήν σύμβασιν. Ἡ τιμή τοῦ λιγνίτου εἰς τήν περιοχήν τῆς Κοζάνης ἐτριπλασιάσθη. Δέν νομίζει ἡ Κυβέρνησις ὅτι δέον ἡ Ἑταιρεία νά θεωρηθῇ ἐκπεσοῦσα ὡς παραβιάζουσα τήν σύμβασιν;

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Βιομηχ.). Ἡ Κυβέρνησις παρακολουθεῖ ἀγρύπνως τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου, ὅπως δύναται νά βεβαιώσῃ καί ὁ συνάδελφος κ. Βαρβούτης. Ἡ Ἑταιρεία ἐν τῇ πραγματικότητι δέν εὑρίσκεται ἐν καθυστερήσει. Κατέβαλεν ἐμπροθέσμως τήν συμμετοχήν της καί παρήγγειλεν ἐντός τῶν τεταγμένων προθεσμιῶν τά μηχανήματα, ἅτινα θά κατασκευασθοῦν ἐμπροθέσμως.

Κ. Μπέλλας. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν κύριε Ὑπουργέ διά τόν τρόπον μέ τόν ὁποῖον ἐνηργήσατε διά τήν ἀξιοποίησιν τῶν ἔργων Πτολεμαΐδος. Παρακαλῶ ὅμως νά ἀνασταλῇ ἡ κύρωσις τοῦ νομοσχεδίου περί λιγνίτου διότι τοῦτο εἰς πολλά σημεῖα εἶναι ὕποπτον.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Βιομηχ.) Γνωρίζω εἰς τήν Ἐθνικήν Ἀντιπροσωπείαν ὅτι ἔχομεν ἑτοιμάσει νέον νόμον «περί καταναλώσεως ὀρυκτῶν καυσίμων» ὅστις προβλέπει εἰδικώτερον περί λιγνίτου[39]».

39. Πρακτικά Βουλῆς, Συνεδρίαση ΟΓ' τῆς 8ης Ἀπριλίου 1952, σελ. 993.

Κατάθεση καί συζήτηση νομοσχεδίων

Τήν ΟΕ' Συνεδρίαση τῆς 10ης Ἀπριλίου 1952 μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι τή μονοπώλησε ὁ Ὑπουργός Βιομηχανίας Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας.

Συγκεκριμένα: α) Κατέθεσε σχέδιο νόμου «περί παραχωρήσεως ποσοστοῦ ἐκ τῶν ἐσόδων τῶν ἰχθυοτροφείων λιμνοθαλάσσης Μεσολογγίου εἰς Δῆμον Μεσολογγίου καί εἰς εἰδικά ταμεῖα Μεσολογγίου-Αἰτωλικοῦ[40]»,

β) Σχέδιον Νόμου «περί μέτρων προστασίας τῆς ἐπαρχιακῆς βιομηχανίας». Γιά τό συγκεκριμένο νομοσχέδιο ἔκανε τήν ἐξῆς εἰσήγηση μέ τήν κατάθεσή του:

«Κύριοι βουλευταί, ἔχω τήν τιμήν νά καταθέσω εἰς τήν Βουλήν σχέδιον νόμου «περί μέτρων προστασίας τῆς ἐπαρχιακῆς βιομηχανίας». Ἡ ἐπιδοκιμασία σας, κύριοι συνάδελφοι, ἐπιβεβαιώνει τήν πεποίθησιν πού εἶχα ὅτι τό νομοσχέδιον τοῦτο ἀνταποκρίνεται εἰς ζωηρόν αἴτημα τῆς ἐπαρχιακῆς κοινῆς γνώμης ὁλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος. Δέν διεκδικῶ τήν πατρότητα τοῦ νομοθετικοῦ μέτρου διότι εἶναι γνωστόν ὅτι τοῦτο κυοφορεῖται ἀπό πολλοῦ χρόνου καί τρεῖς τουλάχιστον προκάτοχοί μου εἶχον ἀσχοληθῆ μέ αὐτό. Δύναμαι ὅμως νά διεκδικήσω μετά τόσας μάλιστα κυοφορίας τό εὐχάριστον γεγονός τοῦ σημερινοῦ τοκετοῦ, εἰς τόν ὁποῖον κατελήξαμεν αἰσίως μετά πολλήν δυστοκίαν καί πολλάς ὠδίνας. Ὀφείλω νά ὁμολογήσω ὅτι κατά πολύ μέ ἐβοήθησεν ὁ ἀξιότιμος συνάδελφός μου ἐπί τῶν Οἰκονομικῶν, ἐν συνεργασία μέ τόν ὁποῖον ἐπροσπαθήσαμε νά ἐξεύρωμεν τρόπους προστασίας τῆς ἐπαρχιακῆς βιομηχανίας χωρίς νά παραβλάψωμεν ἄλλα συμφέροντα εἴτε τοῦ Δημοσίου, εἴτε τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου.

Περιβάλλοντες μέ τό κῦρος τῆς ψήφου σας τό νομοσχέδιον τοῦτο εἶμαι βέβαιος καί πρέπει νά εἶσθε καί σεῖς βέβαιοι ὅτι θά ἐξυπηρετήσετε ὄχι μόνον τήν ἀναζωογόνησιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαρχίας καί τήν ἰσομερῆ ἀνύψωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἀλλά καί αὐτήν ταύτην

---

40. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 1084.

τήν ἰδέαν καί τήν προσπάθειαν τῆς ὑγιοῦς ἐκβιομηχανίσεως τῆς χώρας, αὐτό τοῦτο τό πρόγραμμα τῆς οἰκονομικῆς μας ἀνασυγκροτήσεως.

Θεωρῶ περιττόν νά ὑπογραμμίσω πόσον ἐπιζημία ἤθελεν ἀποβῆ καί εἰς τήν ἐθνικήν μας οἰκονομίαν καί εἰς τήν κοινωνικήν μας ἰσορροπίαν ἡ περαιτέρω συγκέντρωσις βιομηχανιῶν εἰς τήν περιοχήν πρωτεύουσης. Τό κακόν εἶχε διαγνωσθῆ πρό καιροῦ καί διά τήν ἀναστολήν του ἀλλεπάλληλα ἐλήφθησαν νομοθετικά καί διοικητικά μέτρα, τά ὁποῖα ἀναφέρω εἰς τήν εἰσηγητικήν μου ἔκθεσιν. Διά τῶν νέων μέτρων, τά ὁποῖα προτείνομεν, ἐλπίζω ὅτι θά ἀποτραπῆ ἀποτελεσματικώτερον ἡ περαιτέρω συμφόρησις καί θά ἐπιτύχωμεν ἐξισορρόπησιν λίαν ἐπωφελῆ διά τήν οἰκονομικήν ζωήν τῆς χώρας.

Ἐπιτρέψατέ μου νά προβλέπω εὐρύ μέλλον εἰς τήν Ἑλληνικήν βιομηχανίαν ἐφ' ὅσον, ὅπως πιστεύω ὅτι θά γίνῃ, διαρθρωθῆ αὕτη ὀρθολογικῶς καί ποδηγετηθῆ συνεπῶς ἀπό τό Κράτος.

Ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅτι μόλις πρό ἑνός περίπου αἰῶνος ἐξήλθομεν ἀπό τήν εἰδυλλιακήν ἐποχήν τῆς ἐμβρυώδους οἰκοτεχνίας διά νά εἰσέλθωμεν εἰς τήν νηπιακήν ἐποχήν τῆς βιοτεχνίας. Ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅτι μέχρι σχεδόν τοῦ 1900 εὑρισκόμεθα ἀκόμη εἰς τό προβιομηχανικόν στάδιον τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονομίας καί μόλις τότε ἤρχισε νά ἐμφανίζεται ὠργανωμένη βιομηχανία, ὅταν ἀναλογισθῶμεν μέ ποῖον ἅλμα οἰκονομικῆς δραστηριότητος ἐξορμήσαμεν μετά τό 1909 διά τήν ἐκβιομηχάνισιν τῆς χώρας, ἐμψυχούμενοι ἀπό τήν δημιουργικήν πολιτικήν πνοήν τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, ὅταν ἀναλογισθῶμεν πόσον ραγδαίως μετά τόν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον κατωρθώσαμεν νά στήσωμεν τήν μικράν μας βιομηχανίαν. Ὅταν ἀναλογισθῶμεν πόσον σταθερά ὑπῆρξεν προσφάτως ἡ ἐξέλιξίς μας πρός τήν μέσην βιομηχανίαν, παρά τάς συμφοράς τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου καί τῆς κατοχῆς καί τοῦ ἀνταρτοπολέμου. Ὅταν πάντα ταῦτα ἀναλογισθῶμεν δέν δυνάμεθα νά ἀμφιβάλωμεν ὅτι ἡ βιομηχανία μας χάρις εἰς τούς ἰδίους σταθμητούς καί ἀσταθμήτους παράγοντας πού τήν ἤνδρωσαν ἕως τώρα, θά συνεχίσῃ τήν ἁλματώδη πρόοδόν της καί θά ἐξελιχθῆ εἰς ὑψηλοτέραν στάθμην καί μορφήν μέ βάσιν τήν ἐντατικήν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ὀρυκτοῦ μας πλούτου καί τήν πλήρη ἀξιοποίησιν ὅλων τῶν ἐγχωρίων πρώτων ὑλῶν.

Ἡ κατανομή τῆς βιομηχανικῆς δραστηριότητος ἀνά τά ἐπαρχιακά διαμερίσματα τῆς χώρας θά ὑποβοηθήσῃ, χωρίς ἀμφιβολίαν, τήν ὑγιεστέραν ὀργανικήν της ἀνάπτυξιν καί θά συντελέσῃ εἰς τήν καθολικήν ἀνύψωσιν τῆς βιοτικῆς καί πολιτιστικῆς στάθμης τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Θά συντελέσῃ, δηλαδή, εἰς τήν τόνωσιν τῆς ἐπαρχίας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τήν

ἱεράν μήτραν τῆς Φυλῆς, εἰς τήν ἀνάπλασιν τῆς ἐπαρχίας, ἡ ὁποία εἶνε ἡ ἀστείρευτος πηγή τῆς ἐθνικῆς ζωτικότητος, εἰς τήν ἄνθισιν τῆς ἐπαρχίας, ἡ ὁποία ἐγκλείει μέσα στούς ἀειπαρθένους κόλπους της καί τάς ρίζας τῆς παραδόσεως καί τούς σπόρους τῆς ἀνανεώσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Κύριοι βουλευταί.

Μή τό θεωρήσετε ὑπερβολήν ἐάν, καταλήγων, σᾶς εἴπω ὅτι τό νομοσχέδιον περί μέτρων προστασίας τῆς ἐπαρχιακῆς βιομηχανίας, τό ὁποῖον ἐμπιστεύομαι σήμερον εἰς τήν κρίσιν σας, δύναται ν' ἀποτελέσῃ σταθμόν εἰς τήν ἱστορίαν τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονομίας[41]*».*

γ) Ὅταν ὁ Πρόεδρος τοῦ Σώματος εἰσῆλθε στήν ἡμερησία διάταξη νομοθετικῆς ἐργασίας, ἀνακοίνωσε τήν συζήτηση ἐπί τῶν ἄρθρων καί τοῦ συνόλου τοῦ σχεδίου νόμου «Περί μετατροπῆς ἐκτάκτων θέσεων τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας εἰς μονίμους καί ἐντάξεως εἰς ταύτας τοῦ ἐκτάκτου προσωπικοῦ τούτου κ.λ.π.». Παίρνοντας τό λόγο ὁ Ὑπουργός Βιομηχανίας Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας εἶπε:

«Τό Ὑπουργεῖον Βιομηχανίας εἶναι νεώτατον. Συνεστήθη πρό ἔτους. Ἤδη συνιστᾶται εἰς ὀργανισμόν. Εὐχαριστῶ τήν Κοινοβουλευτικήν Ἐπιτροπήν διά τήν ἐπεξεργασίαν τοῦ σχεδίου. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὑπάρχει ἀριθμός ἐκτάκτων ὑπαλλήλων. Δυστυχῶς ὅλαι αἱ ἀξιώσεις δέν δύνανται νά γίνουν δεκταί. Ἐντός ὀλίγου θά ἰσχύσῃ ὁ ὑπαλληλικός κῶδιξ βάσει τοῦ ὁποίου καί θά προχωρήσωμεν. Ἡ Κοινοβουλευτική ἐπιτροπή προτείνει τροπολογίαν ἀφορῶσαν τόν Τμηματάρχην τῆς ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως. Οὗτος ὑπηρετεῖ ἀπό τοῦ ἔτους 1940 εἰς τήν διοίκησιν τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως ὀνομάζεται δέ Λυμπερόπουλος. Εἶναι ἄριστος ὑπάλληλος, πλήν ὅμως, μέχρι σήμερον ὑπηρέτει ὡς ἔκτακτος. Νομίζω ὅτι εἶναι δίκαιον νά ἱκανοποιήσωμεν τόν ὑπάλληλον τοῦτον. Ἐπιμένω δέ εἰς τήν ἀρχικήν διατύπωσιν τοῦ ἄρθρου τούτου.

Ἐπίσης εἰς τό Ὑπουργεῖον Βιομηχανίας, ὑπηρετεῖ καί εἷς ἰατρός ἀπό πολλῶν ἐτῶν, κατόπιν δέ παρακλήσεως σχεδόν ὅλων τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας ἐδέχθην νά μετατρέψωμεν μίαν τῶν θέσεων τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας εἰς θέσιν ἰατροῦ. Αὐταί εἶναι αἱ δύο τροπολογίαι τῶν ὁποίων ἡ Κοινοβουλευτική ἐπιτροπή ἐζήτησε τήν διαγραφήν.

Σ. Τσιαπάρας. *Ὡς πρός τούς ἐκτάκτους ὑπαλλήλους ἔχω νά γνωρίσω τά ἑξῆς. Ἔκτακτοι ὑπάλληλοι ὑπάρχουν καί εἰς ἄλλας περιφερείας*

41. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 1084-1085.

τοῦ Κράτους, ὅπως οἱ τοιοῦτοι τοῦ Λαγκαδᾶ κ.λ.π. Ἐάν δέν ταχτοποιηθῇ τό θέμα καί διά τούτους, δηλῶ ὅτι θά ἀποχωρήσω.

Α. Βουλόδημος. Ἔχω ἀντιρρήσεις διά τό ἄρθρον 8, τοῦ νομοσχ. Σήμερον ἐμφανίζεται ἡ ἐξῆς κατάστασις. (Ἀναγινώσκει). Τό ἄρθρον 8 δέν πρέπει νά γίνῃ δεκτόν καί μάλιστα ὅταν ὁ κ. Ὑπουργός μᾶς λέγῃ, ὅτι θά φέρῃ νομοσχέδιον διά τήν ἐπαγγελματικήν ἐκπαίδευσιν. Δέν δύναται νά εἶναι διευθυντής τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως ὁ ἐμποριολόγος κ. Λυμπερόπουλος τόν ὁποῖον ἐκτιμῶ. Σήμερον δέ πρέπει νά ψηφίζωμεν προσωπικάς διατάξεις.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Βιομ.). Ἀναγνωρίζω τήν πεῖραν καί τό πνεῦμα σας. Αὐτήν τήν στιγμήν δέον νά ταχτοποιήσωμεν τήν θέσιν τοῦ ἐκτάκτου ὑπαλλήλου κ. Λυμπεροπούλου ὁ ὁποῖος ὑπηρετεῖ ἀπό 12ετίας καί ὅστις εἶναι ἄνθρωπος μέ γνώσεις καί πεῖραν. Διά νόμου τοῦ εἶχεν ἀνατεθῇ ἡ ἐπιθεώρησις ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Α. Βουλόδημος. Ἀπό τοῦ 1926 ἀγωνίζομαι καί ἔχω μελετήσει τά θέματα τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἔχω δέ πρός τοῦτο μεταβῇ καί πολλάκις εἰς τήν Εὐρώπην. Ἐπιμένω ἐπί τοῦ ζητήματος τούτου.

Ὑπάρχουν οἱ ὑπάλληλοι τῶν λιμνῶν οἱ ὁποῖοι ὑπηρετοῦν ὡς ἔκτακτοι ἐπί 15 καί πλέον ἔτη, ἐργαζόμενοι ὑπό σκληροτάτας συνθήκας.

Παρακαλῶ κ. Ὑπουργέ, νά δεχθῆτε τήν διάταξιν «περί μονιμοποιήσεώς» των, διότι οὐδεμίαν ἐπιφέρει ἐπιβάρυνσιν εἰς τόν προϋπολογισμόν.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Βιομ.). Ἀναγνωρίζω τό δίκαιον τοῦ αἰτήματός σας ἀλλά λυποῦμαι ὅτι ἐπί τοῦ παρόντος εὑρίσκομαι ἐν ἀδυναμίᾳ νά τό ἱκανοποιήσω. Τό Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν, ἐκ τῶν 105 ἐκτάκτων ὑπαλλήλων μᾶς ἐπέτρεψε νά μονιμοποιήσωμεν μόνον 56.

Μ. Χλουβεράκης. Τό νομοσχέδιον, ὡς κατετέθη, ταχτοποιεῖ μικρόν ἀριθμόν ὑπαλλήλων οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τήν σπονδυλικήν στήλην τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας. Βεβαίως ὅλαι αἱ προτεινόμεναι τροπολογίαι εἶναι δίκαιαι καί λογικαί, ἀλλά ἔχουν τήν θέσιν των εἰς τόν Ὀργανισμόν τοῦ Ὑπουργείου. Τό νομοσχέδιον πρέπει νά ψηφισθῇ ὡς ἐτροπολογήθη ὑπό τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς, χωρίς νά γίνῃ καμμία τροπολογία.

Ἐάν γίνῃ καί μία δεκτή, τότε πρέπει νά γίνουν ὅλαι.

Πρόεδρος. Δέν δύναμαι ἐγώ νά δεχθῶ τροπολογίας αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν ἐπιβάρυνσιν τοῦ προϋπολογισμοῦ καί δέν συνοδεύονται ἀπό ἔκθεσιν τοῦ Γεν. Λογιστηρίου συμφώνως πρός ἐπιταγήν τοῦ Συντάγματος.

Ὁ κ. Ε. Ζαννῆς, διαμαρτύρεται διά τά λεχθέντα ὑπό τοῦ κ. Προέδρου.

Ν. Μπακόπουλος. *Κύριε Πρόεδρε, ἐγώ δέν ἔχω ὑποβάλει καμμίαν τροπολογίαν, ἀλλά ἐπικροτῶ ἀπολύτως τήν ἄποψιν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Βιομηχανίας, ὅσον ἀφορᾷ τήν προσθήκην, διά τόν κ. Λυμπερόπουλον. Ἐδῶ συμβαίνει κἄποια σύγχυσις. Δέν πρόκειται περί τροπολογίας ἀλλά περί προσθήκης, εἰς τό κείμενον τοῦ νόμου, γενομένης ἀπό τόν ἁρμόδιον Ὑπουργόν. Ἀλλά δέν εὐσταθεῖ καί τό παράπονον τοῦ κ. συναδέλφου, τό ἐκφρασθέν κατά τοῦ κ. Προέδρου τῆς Βουλῆς, ἐπειδή εἶπεν ὅτι δέν θά ἐπιτρέψῃ τροπολογίας προκαλούσας δαπάνην. Τό παράπονον εἶναι ἄδικον καί νομικῶς ἀσταθές, διότι τό Σύνταγμα ὁρίζει ὅτι καμμία διάταξις συνεπαγόμενη δαπάνην, δέν τίθεται ὑπό συζήτησιν ἐάν δέν συνοδεύεται ἀπό ἔκθεσιν τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου. Ἑπομένως ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς ἐξεπλήρωσε πιστῶς τό καθῆκον πού ἐπιβάλλει τό Σύνταγμα. Διά τήν προσθήκην τήν ἀφορῶσαν τόν κ. Λυμπερόπουλον ὑπάρχει ἔκθεσις τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου. Ἑπομένως τυπικόν κώλυμα δέν ὑφίσταται. Μένει τό οὐσιαστικόν μέρος. Ὁ κ. Ὑπουργός ἔπλεξε τό ἐγκώμιον τοῦ ὑπαλλήλου αὐτοῦ ὄχι διά νά ἐξυπηρετήσῃ τό προσωπικόν συμφέρον τοῦ ὑπαλλήλου, ἀλλά διά νά ἐξυπηρετήσῃ τό συμφέρον τοῦ Ὑπουργείου. Δυστυχῶς κύριοι βουλευταί, εἰς ὅλα τά Ὑπουργεῖα ἔχομεν ἔλλειψιν ἐπιτελικῶν ὑπαλλήλων. Καί ἐρωτῶ: Τήν στιγμήν καθ' ἥν ὁ ὑπάλληλος αὐτός ὑπηρετεῖ ἐπί 12 συνεχῆ ἔτη, καί ὑπάρχει ἀπόλυτος ἀναγνώρισις καί ἀπό τήν Ἀμερικανικήν Ἀποστολήν καί ἀπό τά μέλη τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς καί ἀπό τόν Ὑπουργόν ὅτι πρόκειται περί σπανίου καί ἱκανοῦ ὑπαλλήλου, διαθέτοντος πεῖραν καί προσόντα, ἐάν εἶναι ἐπιτετραμμένον νά τόν παραγνωρίσῃ ὁ Ὑπουργός καί νά μή ζητήσῃ νά τόν διατηρήσῃ. Δέν τοῦ παρέχομεν κανέν προνόμιον. Κατ' ἀπόσπασιν ὑπηρετεῖ καί ἐάν φύγῃ ἀπ' ἐκεῖ θά ἐπανέλθει εἰς τό Ὑπουργεῖον Παιδείας.*

Μ. Χλουβεράκης. *Δέν πρόκειται περί οὐδενός ἄλλου, ἀλλά περί τῆς προαγωγῆς εἰς διευθυντήν.*

Ὁ κ. Κ. Χριστόπουλος *ὑποστηρίζει τήν προταθεῖσαν ὑπό τοῦ κ. Ἰντζέ τροπολογίαν, λέγων ὅτι ἀφορᾷ ὑπάλληλον ἱκανώτατον καί πτυχιοῦχον, ὑπηρετοῦντα ἀπό τοῦ 1945 καί ὑπαγόμενον εἰς τό ἄρθρον 1 τοῦ νόμου 751.*

Παρακαλεῖ τόν κ. Ὑπουργόν, ὅπως ἀποδεχθῇ τήν τροπολογίαν, ἡ ὁποίαν οὐδεμίαν προκαλεῖ ἐπιβάρυνσιν.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Βιομ.). *Δέν εἶναι δυνατόν κ. συνάδελφε, νά δημιουργήσωμεν προνόμια εἰς βάρος ἄλλων ὑπαλλήλων. Ἠμπορεῖ, καί τό παραδέχομαι νά εἶναι ἱκανός, ἀλλά ὑπηρέτησεν εἰς διαφόρους ἐπιτροπάς καί εἰς τήν ὑπηρεσίαν ἀπογραφῶν.*

Κ. Χριστόπουλος. *Κύριε Ὑπουργέ, τό νομοσχέδιόν σας βασίζεται ἐπί ἠθικῶν κριτηρίων. Ἀσχέτως ἄν εἶχε τήν ἀτυχίαν νά πληρώνεται ἀπό ἔκτακτον λογαριασμόν νομίζω, ὅτι πρέπει νά δεχθῆτε τήν τροπολογίαν, διότι βασίζεται καί αὐτή ἐπί ἠθικῶν κριτηρίων.*

Ὁ κ. Ν. Ἀσκούτσης *παρακαλεῖ τόν κ. Ὑπουργόν ὅπως ἀποδεχθῆ τήν γενομένην προσθήκην ὑπό τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς, εἰς τήν παράγραφον 1 τοῦ ἄρθρου 2, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς: «καί ἐφόσον δέν θίγεται ἡ ἀρχαιότης τῶν ὑπηρετούντων μονίμων γραφέων α΄ τάξεως, κεκτημένων τά αὐτά προσόντα».*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Βιομ.). *Δέχομαι τήν τροπολογίαν αὐτήν μέ τήν προσθήκην εἰς τό τέλος τῶν λέξεων κατά τήν δημοσίευσιν τοῦ παρόντος νόμου.*

Ὁ κ. Ν. Ζορμπᾶς *ὑποστηρίζει τροπολογίαν περί ἐντάξεως ὑπαλλήλων τῆς ὑπηρεσίας Μεταλλείων καί τονίζει ὅτι, ἐφόσον ὁ κ. Ὑπουργός δέχεται τάς δύο τροπολογίας περί τοῦ ἰατροῦ καί τοῦ ἐπιθεωρητοῦ ἐκπαιδεύσεως, ἐπιβάλλεται νά δεχθῆ καί τήν δικαίαν αὐτήν τροπολογίαν.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Βιομ.). *Δέν εἶμαι διατεθειμένος νά δεχθῶ καμμίαν τροπολογίαν.*

Ὁ κ. Γ. Μόδης *παρατηρεῖ, ὅτι εἶναι καιρός νά γίνῃ σκέψις διά τήν περιστολήν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Εἰς ὅλα τά Ὑπουργεῖα, λέγει, ὑπάρχουν πολλοί ἀργόσχολοι ὑπάλληλοι καί πρέπει αὐτό τό κακόν νά σταματήσῃ. Ὅσον ἀφορᾷ τό ζήτημα τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως πρέπει νά τοποθετηθῆ εἰς τό γενικόν πλαίσιον τῆς ὅλης ἐκπαιδεύσεως.*

Ὁ κ. Θ. Χαβίνης *ὑπεραμύνεται τῆς τροπολογίας τῆς προταθείσης ὑπό τοῦ κ. Ἰντζέ, τονίζων ὅτι εἶναι δικαία καί λογική. Δέν εἶναι δυνατόν, λέγει οἱ ὑπάλληλοι νά κρίνωνται μέ δύο μέτρα καί δύο σταθμά καί εἰς ἄλλα Ὑπουργεῖα νά προσλαμβάνωνται μέ ἀνωτέρους βαθμούς καί εἰς ἄλλα μέ κατωτέρους, ἔχοντες τά αὐτά προσόντα. Ἀναφέρει πρόσληψιν ὑπαλλήλων παρά τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν μέ τόν βαθμόν τοῦ γραμματέως.*

Γ. Γρηγορίου (Ὑφ. Οἰκ.). *Κύριε συνάδελφε, πρόκειται περί περιφερειακῶν ὑπαλλήλων, καί εἶναι γνωστόν ὅτι οἱ διπλωματοῦχοι δέν δέχονται διορισμόν εἰς τάς ἐπαρχίας μέ βαθμόν γραφέως.*

Π. Κερασσιώτης. *Τό νομοσχέδιον ἐξητάσθη ἀπό πάσης πλευρᾶς ὑπό τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς καί ἀπερρίφθησαν 25 περίπου προσωπικαί διατάξεις. Ὅσον ἀφορᾷ τήν περιστολήν, περί τῆς ὁποίας ὡμίλησεν ὁ κ. Μόδης δέν εἶναι δυνατόν νά γίνῃ περαιτέρω περιστολή. Τό Ὑπουργεῖον Βιομηχανίας ἔχει 30.000 ἔγγραφα περισσότερα τοῦ Ὑπουργείου*

Ἐμπορίου κατ' ἔτος καί, εἰς τό Ὑπουργεῖον Ἐμπορίου ὑπηρετοῦν 2.835 ὑπάλληλοι ἔναντι 512 τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας. Ἐπομένως δέν ἔγινε καμμιά πρόσληψις περιττοῦ προσωπικοῦ. Ὅσον ἀφορᾶ τήν περίπτωσιν τοῦ κ. Λυμπεροπούλου εἶναι δικαία, διότι μέ ζέσιν καί μέ ζῆλον ἐργάζεται ἐπί 12 συνεχῆ ἔτη εἰς τήν ἐπαγγελματικήν ἐκπαίδευσιν, καί, δέν ὑπάρχει ἄλλος κατάλληλος νά τόν διαδεχθῇ.

Κ. Μπέλλας. Ἀναγνωρίζουμε, κ. Ὑπουργέ, ὅτι ἦτο δυσχερής ἡ προσπάθειά σας. Ὡς τόσον διαμαρτυρόμεθα, διότι διά τοῦ νομοσχεδίου οὐδεμία προβλέπεται μονιμοποίησις ὑπαλλήλων, ὑπηρετούντων εἰς τήν Β. Ἑλλάδα.

Γ. Σῖμος. Κύριοι συνάδελφοι. Τό παρόν νομοσχέδιον ἀφορᾶ ἔνταξιν ἐκτάκτων ὑπαλλήλων εἰς ὀργανικάς θέσεις μονίμων εἰς τό Ὑπουργεῖον Βιομηχανίας. Νομίζω ὅτι ἐφ' ὅσον τό Ὑπουργεῖον Βιομηχανίας εἶχεν ἀνάγκην νά προσλάβῃ ὑπαλλήλους πρέπει νά προσλάβῃ τοιούτους ἐκ τοῦ ἐκτάκτου προσωπικοῦ. Διά τό νομοσχέδιον αὐτό ὑπῆρχον ἑκατό τροπολογίαι περίπου. Μόλον ὅτι τό ἐπεξεργασθήκαμεν ἐντατικῶς εἰς τήν κοινοβουλευτικήν ἐπιτροπήν δέν νομίζω ὅτι φέραμε εἰς τήν Βουλήν ἕνα τέλειον νομοσχέδιον. Καί αὐτό εἶναι φυσικόν. Θέλω νά μιλήσω σέ ἕνα σημεῖον του ὅμως. Χθές ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Βιομηχανίας ἐδήλωσεν ὅτι ἐντός τῶν ἡμερῶν θά φέρῃ νομοσχέδιον τό ὁποῖον θά ἀντιμετωπίζῃ ὅλας τάς πλευράς τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ὑπεστήριξα χθές, ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά μερικεύομε τό θέμα καί νά τό ἀντιμετωπίζουμε κατά τμήματα. Χθές ψηφίσαμε αὔξησιν τάξεων, σήμερα μέ τό ὑπό κρίσιν νομοσχέδιον ἐρχόμεθα νά ἐντάξωμεν ἐκ τῶν προτέρων ἐπικεφαλῆς τῆς νυκτερινῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως ἕνα πρόσωπον. Τοῦτο δέν εἶναι ὀρθόν. Πρίν ἀποφασίσωμε τήν διόρθωσιν τῶν σχολῶν ἀποφασίζομεν διά τόν ἐπί κεφαλῆς. Παρακαλῶ τόν κ. Ὑπουργόν ὅπως ἀκολουθήσῃ τό πνεῦμα τῆς χθεσινῆς του δηλώσεως. Ἀρκοῦμαι εἰς τήν δήλωσίν του ὅτι πρόκειται περί ἐξαιρετικοῦ ὑπαλλήλου, ἀλλά αὐτό δέν σημαίνει ὅτι εἶναι καί κατάλληλος δι' αὐτήν τήν θέσιν. Θά παρακαλέσω τόν κ. Ὑπουργό νά μήν ἐπιμένῃ εἰς αὐτήν τήν ἐσφαλμένην ἄποψιν, ἀλλά νά φέρῃ ταχέως ἕνα νομοσχέδιον πού νά ἀντιμετωπίζῃ ὁλόκληρον τό θέμα καί τότε νά ἀποφασίσωμεν, ἀναλόγως τῆς μορφῆς πού θά δώσωμεν εἰς τά σχολεῖα, καί διά τόν ἐπί κεφαλῆς.

Σ. Τσιαπάρας. Κύριε Πρόεδρε νά τεθῇ εἰς ψηφοφορίαν.

Μ. Γαληνός. Κύριε Πρόεδρε ἐπιχειρεῖται ἡ ψήφισις τοῦ νομοσχεδίου ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ περιεχομένου ὑπό τῶν βουλευτῶν. Τό νομοσχέδιον τό ὁποῖον μᾶς διενεμήθη εἶναι τελείως διάφορον μέ αὐτό πού ψηφίζομε. Δέν

εἶναι δυνατόν νά γίνωνται δεκτά νομοσχέδια ὑπό τῶν βουλευτῶν χωρίς προηγουμένως νά ἔχουν μελετηθῇ παρ' αὐτῶν. Εἶναι ἀδύνατον νά δώσω ψῆφον εἰς τό ὑπό κρίσιν νομοσχέδιον. Δέν γνωρίζω τόν ἄνθρωπον πού θά ἠγηθῇ μιᾶς ὑπηρεσίας ἡ ὁποία θά ἀσκήσῃ ἐπίδρασιν ἐπί τῆς ζωῆς τοῦ τόπου. Φρονῶ ὅμως ὅτι τοιαῦτα νομοσχέδια δέν πρέπει νά συζητῶνται εἰς μίαν μόνην συζήτησιν ἀλλά εἰς δύο. Παρακαλῶ τόν κ. Ὑπουργόν ὅπως δεχθῇ τήν πρότασίν μου.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Βιομ.). Εἶναι ἡ μόνη τροπολογία ἡ ὁποία ὑπεστηρίχθη ὑπό τοῦ Ὑπουργοῦ. Ἡμεῖς ἐπιμένομεν ὑπέρ τῆς παραμονῆς τῆς τροπολογίας. Τό νομοσχέδιον εἶναι ἐντελῶς ὑπηρεσιακόν. Ἄνευ διοικητικῆς ὀργανώσεως δέν δύναται νά μείνῃ τό Ὑπουργεῖον Βιομηχανίας.

Π. Εὐριπαῖος. Κύριε Ὑπουργέ βλέπω τροπολογίαν ὑπογεγραμμένην ὑπό τοῦ κ. Γκλαβάνη περί δημιουργίας τμήματος σμύριδος.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Βιομ.). Τήν ἀπέρριψεν ἡ ἐπιτροπή.

Κ. Βενέτης. Ἤθελα νά ἐρωτήσω, ἡ Κυβέρνησις καί ἡ Βουλή ἀντιμετωπίζει τήν τακτοποίησιν καί μονιμοποίησιν τῶν ὑπαλλήλων ὅλων τῶν ὑπηρεσιῶν ἤ μόνον διά τό Ὑπουργεῖον Βιομηχανίας;

Τό Ὑπουργεῖον Γεωργίας δέν ἔχει ὑπαλλήλους, διότι τό Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν δέν ἐνέκρινε τάς ἀπαιτουμένας πιστώσεις. Τοιουτοτρόπως ἡ ὕπαιθρος ὑποφέρει. Αἱ κεντρικαί ὑπηρεσίαι τῶν Ὑπουργείων εἶναι ὑπερπλήρεις ἀπό ὑπαλλήλους ἐνῶ ἡ ὕπαιθρος εἶναι ἐγκαταλελειμένη.

Διερωτῶμαι μέχρι πότε θά ἀνεχώμεθα τήν κατάστασιν αὐτήν. Πρέπει νά ἀντιμετωπίσωμεν τό ὑπαλληλικόν ζήτημα ἀπό γενικῆς πλευρᾶς.

Δ. Χατζηγιάννης. Δέν θά εἰσέλθω, κ. Πρόεδρε, εἰς τήν οὐσίαν τοῦ συζητουμένου νομοσχεδίου. Ἐζήτησα τόν λόγον διά τό παρεμπίπτον ζήτημα πού προέκυψε κατά τήν γενομένην συζήτησιν, ἀφορᾷ δέ οὐσιώδη δικαιώματα τοῦ Σώματος. Δύο εἶναι οἱ ἁρμόδιοι εἰς τήν ὑποβολήν εἰς τήν Βουλήν προτάσεων νόμων, α) ἡ Κυβέρνησις διά τῶν ἁρμοδίων Ὑπουργῶν της καί β) ἡ Βουλή διά τῶν μελῶν της. Ὅταν προκαλῆται ἐπιβάρυνσις τοῦ προϋπολογισμοῦ, πᾶσα πρότασις νόμου ὑποβαλομένη ὑπό Ὑπουργοῦ πρέπει νά συνοδεύεται ὑπό ἐκθέσεως τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου, ὑποβαλομένη δέ ὑπό τῆς Βουλῆς διαβιβάζεται εἰς τό Γενικόν Λογιστήριον, ἵνα ὑποβάλῃ τήν ἔκθεσίν του ἐντός 15 ἡμερῶν. Ἄν σιγήσῃ ἡ πρότασις νόμου συζητεῖται καί ἄνευ τῆς ἐκθέσεως. Τό αὐτό ἰσχύει καί διά τάς τροπολογίας, ἐφ' ὅσον ὅμως τό ζητήσουν οἱ ἁρμόδιοι Ὑπουργοί. Ἀλλά δέν ἀνήκει εἰς τήν διάθεσιν τῶν Ὑπουργῶν νά ματαιώσουν τήν νομοθετικήν πρωτοβουλίαν τῆς Βουλῆς. Ἄν ζητήσουν ἔκθεσιν, δέν ἀπορρί-

πτεται ὡς ἀπαράδεκτος ἡ βουλευτική τροπολογία. Ἀναβάλλεται ἡ συζήτησις τοῦ σχετικοῦ νομοσχεδίου ἐπί τρεῖς ἡμέρας, ἵνα ἀποφανθῇ δι' ἐκθέσεως καί τό Λογιστήριον. Μετά τρεῖς ἡμέρας ἡ τροπολογία συζητεῖται καί ἄνευ ἐκθέσεως τοῦ Λογιστηρίου. Συνεπῶς ἡ νομοθετική πρωτοβουλία τῆς Βουλῆς εἶναι καί συνταγματικῶς κατωχυρωμένη· καί νά μή χωρῇ τοῦ λοιποῦ ἀμφισβήτησις (Χειροκροτήματα).

Β. Τσαπόγας. Κύριοι συνάδελφοι, ἡ ἔκτασις πού ἔλαβεν ἡ συζήτησις, καί τό πλῆθος τῶν τροπολογιῶν μέ ἔφεραν εἰς τό βῆμα. Νομίζω ὅτι δέν εἶναι ἱκανοποιητικόν νά μή βλέπωμεν οὐδεμίαν ἄλλην πρότασιν νόμου παρά διά τήν χορήγησιν ψήφου εἰς τάς γυναῖκας καί ἄλλας μή οὐσιώδεις.

Ἐπίστευα ὅτι θά ἤρχετο πρότασις νόμου ἐκ τῶν βουλευτῶν ἀμφοτέρων τῶν πτερύγων ἐπιδιώκουσα τήν λύσιν τοῦ δημοσιοϋπαλληλικοῦ προβλήματος. Ἐφ' ὅσον ὁ Συναγερμός ἀπέχει ἐκ τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς, δέν εἶναι δυνατόν νά καταστῇ γονιμώτερον τό ἔργον μας. Χρέος ἔχομεν νά ψηφίσωμεν νόμον διά τοῦ ὁποίου θά ἐπετυγχάνετο ἡ ἐκκαθάρισις τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, καί νά ἀπολυθοῦν τό ἕνα τέταρτον ἐξ αὐτῶν. Τοιουτοτρόπως οἱ ἀπομένοντες θά ἱκανοποιηθοῦν καλλίτερα οἰκονομικῶς ἀπό σήμερον καί θά ἐργάζωνται μέ περισσότερον ζῆλον. Ἡ ἐκκαθάρισις θά γίνῃ ἐπί τῇ βάσει κριτηρίων ἱκανότητος καί ἤθους, καί νά ἐκλείψουν τά κομματικά κριτήρια. Νομίζω ὅτι ἄνευ ἐξυγιάνσεως τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, οὐδεμία ἀνόρθωσις εἶναι δυνατόν νά γίνῃ εἰς τόν τόπον μας. Ἡ κατοχή καί ἡ πενταετής κομματική κραιπάλη συναλλαγῆς ἔφθειρε τάς δημοσίας ὑπηρεσίας. Κακοσμία ἐξέρχεται ἐξ αὐτῶν. Πρέπει ἐντός τριμήνου νά γίνῃ τό ἔργον τῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων. Τοιουτοτρόπως θά γίνῃ ἐπέκτασις τῶν Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων εἰς τούς ἀγρότας πρᾶγμα τό ὁποῖον ὑπεσχέθη ἡ Κυβέρνησις ἀλλά τό ἐλησμόνησεν.

Γ. Παλλάσκας. Κύριοι συνάδελφοι ἤμουν μέλος τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς. Τό νομοσχέδιον ἀπησχόλησε τήν ἐπιτροπήν εἰς δύο πολυώρους συνεδριάσεις. Ἐζήτησα ἀπό τόν κ. Ὑπουργόν καί ἐγένετο σύσκεψις χθές εἰς τό Ὑπουργεῖον Βιομηχανίας ἵνα κατατοπισθῶμεν ἐπί διαφόρων διατάξεων τοῦ νομοσχεδίου. Παρά τόν σεβασμόν καί τήν ἐκτίμησιν πού τρέφω πρός τόν κ. Ὑπουργόν τῆς Βιομηχανίας δηλῶ ὅτι ὡς κατετέθη τό νομοσχέδιον ἦτο ἀπαράδεκτον. Δέν πρέπει νομοσχέδια μέ προσωπικόν χαρακτῆρα νά ἐμφανίζωνται εἰς τήν Βουλήν. Π.χ. ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ ὑπό κρίσιν νομοσχεδίου λέγει τά ἑξῆς: (Ἀναγινώσκει). Εἶναι φανερόν ὅτι πρόκειται δι' ἕνα ὑπάλληλον. Καί ἐρωτῶ διατί

δέν ἠδυνήθη οὗτος νά ἐνταχθῇ ὅπως καί οἱ ἄλλοι ἔκτακτοι ὑπάλληλοι, ἀλλά νά γίνεται εἰδική μνεία δι' αὐτόν; Εἰς ἄλλας ὑπηρεσίας μετά 6ετῆ ὑπηρεσίαν γίνονται τμηματάρχαι;

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Βιομηχ.). Εἶναι ἐπί συμβάσει ὁ ὑπάλληλος αὐτός καί παίρνει περισσότερον μισθόν ἀπό ὅτι θά πάρῃ τώρα. Τό Γενικόν Λογιστήριον προθυμότατα ἔδωσε τήν ἔγκρισίν του. Πρόκειται περί πτυχιούχου καί ἱκανωτάτου ὑπαλλήλου. Δέν εἶναι δυνατόν ἡ ὑπηρεσία καυσίμων, μία σπουδαιότατη ὑπηρεσία νά διοικῆται ἀπό ἐκτάκτους ὑπαλλήλους. Ἔχομεν ἀνάγκην 200 ὑπαλλήλων διά τήν δραστηριότητα τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας. Διά τοῦ νομοσχεδίου δέν δημιουργοῦμεν δαπάνας ἀλλά τάς περιορίζομεν. Ἀπό 105 ὑπαλλήλους θά ἐντάξωμεν μόνον 56.

Γ. Παλλάσκας. Ἐνόμισεν ὁ κ. Ὑπουργός ὅτι τόν θεωρῶ ὑπεύθυνον διά τήν διάταξιν αὐτήν. Δέν εἶναι ὀρθόν τοῦτο. Ὅταν ἐζήτησα τήν σύσκεψιν τό ἔκαμα διότι τρέφω ἀμέριστον ἐκτίμησιν εἰς τόν κ. Ὑπουργόν τῆς Βιομηχανίας καί ἤθελα νά τόν προστατεύσω. Εἶναι γνωστή ἡ καλωσύνη του. Ἄν θελήσῃ ὅμως νά ζητήσῃ περισσοτέρας πληροφορίας περί τοῦ ἀτόμου αὐτοῦ θά ἀπογοητευθῇ. Οὐδείς ἄλλος εἶναι κατάλληλος διά τήν ὑπηρεσίαν καυσίμων; Νομίζω ὅτι καί ἄλλοι ὑπάλληλοι πτυχιοῦχοι μποροῦν νά χρησιμοποιηθοῦν εἰς τήν ὑπηρεσία καυσίμων. Πολλοί ἐκ τῶν κ. συναδέλφων ἔπλεξαν τό ἐγκώμιον διά τόν ὑπάλληλον αὐτόν. Παρακαλῶ νά ζητήσουν πληροφορίες ποῦ εἰργάζετο πρίν νά τοποθετηθῇ εἰς τό Ὑπουργεῖον Βιομηχανίας καί διατί ἔφυγεν ἀπό τόν Ὀργανισμόν αὐτόν. Ἐάν μάθουν αὐτά ἀσφαλῶς δέν θά ἐπιμείνουν εἰς τήν διάταξιν αὐτήν. Ὡσαύτως ἡ ἔκθεσις τοῦ ΑΣΔΥ λέγει τά ἑξῆς (ἀναγινώσκει).

Τό νομοσχέδιον τό ἐπεξειργάσθημεν μέ ἰδιαιτέραν προσοχήν. Ὅπως τό φέραμεν τροποποιημένον πρέπει νά ψηφισθῇ καί νά μή ὑπάρχῃ ἀντίρρησις. Οἱαδήποτε ἄλλη τροπολογία εἶναι ἀπαράδεκτος. Κατά τήν συζήτησιν τοῦ νομοσχεδίου εἰς τήν Κοινοβουλευτικήν Ἐπιτροπήν πολλαί τροπολογίαι μᾶς ἐτέθησαν ὑπ' ὄψιν ὅπως π.χ. τροπολογία, ἡ ὁποία ἀφεώρα τήν διατήρησιν τῶν ἀδειῶν ἐλευθέρας κυκλοφορίας εἰς τά αὐτοκίνητα τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου Μεταφορῶν οἱ ὁποῖοι μετετάγησαν εἰς τό Ὑπουργεῖον Βιομηχανίας, τροπολογία διά τήν πρόσληψιν ἑνός ἰατροῦ κ.λ.π. Ἡ Βουλή πρέπει νά μή ψηφίσῃ τό νομοσχέδιον μέ τήν προσθήκην τῆς διατάξεως αὐτῆς. Ἐάν εἶναι κατάλληλος ὁ ὑπάλληλος αὐτός νομίζω ὅτι μέ ἄλλον τρόπον δύναται νά τόν τακτοποιήσῃ ὁ κ. Ὑπουργός.

Α. Πάλλης. Νομίζω ὅτι κάμνετε σύγχυσιν κ. συνάδελφε. Δέν πρόκειται δι' αὐτόν πού ὁμιλεῖτε.

Γ. Παλλάσκας. *Νομίζω, ὅτι δέν πρέπει νά τεθῆ τοιαύτη διάταξις διά τόν ὑπάλληλον τῶν καυσίμων, ἀλλά νά ἰσχύσῃ ὅ,τι ἰσχύει δι' ὅλους τούς δημοσίους ὑπαλλήλους. Ἀδυνατῶ νά πιστεύω ὅτι δέν εἶνε δυνατόν νά εὑρεθῆ ἄλλος ὑπάλληλος εἰς τό Ὑπουργεῖον κατάλληλος, διά νά καταλάβῃ τήν θέσιν αὐτήν.*

Παρακαλῶ τόν κ. Ὑπουργόν νά μήν ἐπιμείνῃ ἐπί τῆς διατάξεως αὐτῆς, διότι ἄλλως θά καταψηφίσω τό νομοσχέδιον.

Ι. Γιαννιδάκης. *Κύριοι βουλευταί, ἀσφαλῶς ὁ κ. Ὑπουργός Βιομηχανίας θεωρεῖ σκόπιμον νά ταχτοποιήσῃ τάς κεντρικάς ὑπηρεσίας τοῦ νεοσυσταθέντος Ὑπουργείου Βιομηχανίας. Πρό ὀλίγου ὅμως κατά τήν κατάθεσιν σχετικοῦ νομοσχεδίου μᾶς εἶπε ὁ κ. Ὑπουργός, ὅτι πρέπει εἰς τήν ἐπαρχίαν νά δημιουργηθῆ βιομηχανία ἱκανή διά νά ἀναζωογονήσῃ τήν ἐθνικήν οἰκονομίαν τῆς χώρας. Σύμφωνα μέ αὐτά τά ὁποῖα εἶπεν ὁ κ. Ὑπουργός, θά ἔπρεπε νά στρέψῃ τήν προσοχήν του διά τήν ἀναδιοργάνωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν ἐπαρχιῶν καί ὄχι τῶν κεντρικῶν ὑπηρεσιῶν. Τό Ὑπουργεῖον Ἐμπορίου ἔχει 2.500 ὑπαλλήλους καί δι' αὐτό παρατηρεῖται τό φαινόμενον, οἱ ὑπάλληλοι τοῦ Ὑπουργείου τούτου, νά ἀναλίσκωνται εἰς συζητήσεις ἐκτός τῆς ὑπηρεσίας.*

Νομίζω, ὅτι δέν πρέπει νά ἀποσπῶνται ὑπάλληλοι ἀπό τό Ὑπουργεῖον Παιδείας εἰς τό Ὑπουργεῖον Βιομηχανίας. Οὔτε πρέπει νά ἐπιμείνῃ ὁ κ. Ὑπουργός εἰς τήν περίπτωσιν τῆς παραγράφου 3 τοῦ ἄρθρου 3. Διότι ἐφ' ὅσον ἐπιμένει ὁ κ. Ὑπουργός, τότε νά γίνῃ κατ' ἀρχήν δεκτόν τό νομοσχέδιον καί νά ἀναβάλωμεν τήν κατ' ἄρθρον συζήτησιν, διά νά δοθῆ καιρός εἰς τήν Βουλήν νά μελετήσῃ τάς διατάξεις του αὐτάς.

Νομίζω κ. Ὑπουργέ ὅτι δέν πρέπει νά καθιερώσητε τήν ἀρχήν αὐτήν, ἔστω καί ἄν πρόκειται περί καλοῦ καί ἠθικοῦ ὑπαλλήλου, ὅπως λέγετε. Ἄλλως τε ὑπάρχει καί ἡ ἔκθεσις τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου, τήν ὁποίαν πρέπει νά λάβωμεν ὑπ' ὄψει μας.

Ν. Μπακόπουλος. *Ἡ ἔκθεσις τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου εἶναι ἁπλῶς καί μόνον διά νά διαφωτισθῆ ἡ Βουλή.*

Ι. Γιαννιδάκης. *Ὁ Ἑλληνικός Λαός μᾶς ἔστειλεν ἐδῶ διά νά ὑπερασπίσωμεν τά συμφέροντά του καί τά 2/3 τῶν συζητήσεων εἶνε διά νά κατοχυρώσωμεν ὑπαλληλικά ζητήματα.*

Π. Κερασσώτης. *Καί οἱ ὑπάλληλοι εἶνε Ἑλληνικός Λαός.*

Ι. Γιαννιδάκης. *Νομίζω, ὅτι πρέπει νά γίνῃ μία ἐκκαθάρισις, ἕνας ἠθικός καθαρμός τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Βιομηχ.). *Κύριοι βουλευταί, δέν εἶνε τῆς παρούσης στιγμῆς νά συζητήσωμεν τό ζήτημα τῶν δημοσίων ὑπαλ-*

λήλων. Ἀλλά νομίζω, ὅτι δέν πρέπει νά ἀφήσωμεν νά δημιουργηθῆ ἡ ἐντύπωσις ἐξ ὅσων εἶπεν ὁ ἄρτι κατελθών τοῦ Βήματος, ὅτι ὑπάρχει σαπίλα εἰς τούς δημοσίους ὑπαλλήλους. Διότι οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι καί ἦθος ἔχουν καί ἐργατικότητα ἐπιδεικνύουν (χειροκροτήματα). Δι' αὐτό ὀφείλομεν νά ἀναμετρῶμεν αὐτά τά ὁποῖα λέγονται. Καί εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ὑπερασπισθῶ τούς δημοσίους ὑπαλλήλους, οἱ ὁποῖοι μέ θυσίας ἐκτελοῦν τό καθῆκον των.

Π. Κερασσώτης. Ὁ ὑπάλληλος αὐτός ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἔβαλεν ὁ προλαλήσας κ. Γιαννιδάκης εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀνέλαβε καί διεφώτισε τόν Ἀμερικανόν ἐκπρόσωπον διά τήν διάθεσιν ἐντός δύο μηνῶν 2.500.000 δολλαρίων, τά ὁποῖα ἄλλως θά ἐπήγαιναν εἰς ἄλλην χώραν, πρᾶγμα τό ὁποῖον οὐδείς ἄλλος ὑπάλληλος ἀνέλαβε νά πράξῃ.

Μ. Χλουβεράκης. Κύριε Πρόεδρε, ὀρθῶς εἶπεν ὁ κ. Ὑπουργός, ὅτι δέν δυνάμεθα νά σπιλώσωμεν ὅλους τούς δημοσίους ὑπαλλήλους, οἱ ὁποῖοι κατά γενικήν ὁμολογίαν ἐκτελοῦν τό καθῆκον των.

Ι. Γιαννιδάκης. Εἶπα, ὅτι ἡ Κυβέρνησις πρέπει νά ἐκκαθαρίσῃ τήν μερίδα ἐκείνην τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, ἡ ὁποία δέν ἐκτελεῖ τό καθῆκον της καί δέν εἶπα δι' ὅλους τούς δημοσίους ὑπαλλήλους.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Βιομηχ.). Κύριοι βουλευταί, ἀποσύρω τήν διάταξιν ἡ ὁποία ἀφορᾶ τήν τακτοποίησιν τοῦ ὑπαλλήλου τῶν καυσίμων. Ἐπιμένω ὅμως εἰς τήν διατήρησιν τῆς διατάξεως, ἡ ὁποία ἀφορᾶ τήν τοποθέτησιν ἑνός ἰατροῦ εἰς τό Ὑπουργεῖον Βιομηχανίας, διότι δέν ὑπάρχει ἰατρός εἰς τό ὑπουργεῖον τοῦτο, ὅπως ἐπίσης ἐπιμένω καί εἰς τήν διατήρησιν τῆς διατάξεως διά τήν ἐπαγγελματικήν ἐκπαίδευσιν.

Α. Βουλόδημος. Κύριε Πρόεδρε, τόν λόγον.

Ν. Μπακόπουλος. Κύριε Πρόεδρε, νομίζω ὅτι ἐτελείωσεν ἡ συζήτησις ἐπί τοῦ νομοσχεδίου. Ὁ συνάδελφος ὁ ὁποῖος ζητεῖ νά ὁμιλήσῃ, ὡμίλησε καί διά δευτέραν φοράν καί ἤδη θέλει νά ὁμιλήσῃ διά τρίτην φοράν. Δέν εἶναι δυνατόν νά τυραννῆται ἡ Βουλήν κατ' αὐτόν τόν τροπον.

Α. Βουλόδημος. Κύριε Πρόεδρε, τόν λόγον (Φωναί-διαμαρτυρία).

Σ. Τσιαπάρας. Κύριε Πρόεδρε, νά τεθῆ εἰς ψηφοφορίαν.

Θ. Ἀνδρεάδης. Κύριε Πρόεδρε, ἡ διάταξις ἡ ὁποία ἀφορᾶ τόν ἰατρόν δέν ἐπιφέρει καμμίαν δαπάνην, δεδομένου ὅτι ὁ ἰατρός αὐτός ἐργάζεται ἐπί 10ετίαν εἰς τό Ὑπουργεῖον Ἐμπορίου καί ἐφ' ὅσον δέν ὑπάρχει ἰατρός εἰς τό Ὑπουργεῖον Βιομηχανίας, νομίζω, ὅτι ὀρθή εἶνε ἡ διάταξις αὐτή καί πρέπει νά ἐγκριθῆ ἡ μετάταξις τοῦ ἰατροῦ.

Γ. Παλλάσκας. Πρέπει νά γνωρίζητε ὅμως, ὅτι καταργεῖται θέσις μηχανικοῦ διά νά γίνῃ ἡ μετάταξις τοῦ ἰατροῦ.

Ι. Διαμαντόπουλος. *Παρακαλῶ τόν κ. Ὑπουργόν, ὅπως ἀποσύρῃ τήν τροπολογίαν, ἡ ὁποία ἀφορᾷ τόν ἰατρόν.*

Ὡς πρός τήν ἄλλην τροπολογίαν διά τήν ταχτοποίησιν τοῦ ὑπαλλήλου τῶν καυσίμων, ἠκούσαμεν ὅλοι ὅτι πρόκειται περί ἀρίστου ὑπαλλήλου, ὁ ὁποῖος προσέφερεν ὑπηρεσίας. Ἑπομένως δέν πρόκειται περί προσωπικῆς διατάξεως, ἀλλά περί προσωπικοῦ πολέμου.

Α. Βουλόδημος. *Κύριοι βουλευταί , θλίβομαι, διότι δέν ἀντελήφθητε τήν ὑπόθεσιν αὐτήν καί δέν θέλετε νά ὁμιλήσωμεν ἐπί ἑνός τόσον σοβαροῦ θέματος.*

Οὐδείς ἠμφισβήτησε τήν τιμιότητα τοῦ ὑπαλλήλου διά τόν ὁποῖον ἐτέθη ἡ διάταξις αὐτή, ἀλλά μέ τήν ἐξέλιξιν τήν ὁποίαν ἔχει σήμερον ἡ ἐπιστήμη, δέν εἶνε δυνατόν καθηγητής τῆς Ἐμποριολογίας νά γίνῃ ἐπιθεωρητής τεχνικῶν σχολείων. Πῶς θά γίνῃ ἐπιθεωρητής τεχνικῶν σχολείων, χωρίς νά ἔχῃ τεχνικάς γνώσεις;

Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά σᾶς εἴπω, ὅτι ἡ ἐπαγγελματική ἐκπαίδευσις ὄχι μόνον χωλαίνει, ἀλλά δέν ὑπάρχει καθόλου. Ἐάν ὁ κ. Ὑπουργός μοῦ ἔλεγεν, ὅτι ὁ κ. Λυμπερόπουλος πρόκειται νά γίνῃ Ἐπιθεωρητής Ἐμπορικῆς Ἐκπαιδεύσεως θά ἔλεγον εὖγε. Πῶς ὅμως εἶναι δυνατόν νά γίνῃ τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσεως, ἐφ' ὅσον δέν ἔχει τά τεχνικά προσόντα;

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Βιομηχ.). *Κύριε συνάδελφε, ὁ ὑπάλληλος αὐτός ὑπηρετεῖ εὐδοκίμως ἐπί μίαν 15ετίαν. Δέν μποροῦμε νά τόν ἀδικήσωμεν.*

Α. Βουλόδημος. *Δημιουργοῦμεν κύριοι Τεχνικάς Σχολάς, ἐκεῖ ὅπου δέν ὑπάρχουν Μηχανουργεῖα, ὡς ἐπί παραδείγματι εἰς τό Καρπενῆσι, ἐνῶ ἔπρεπε, εἰς τάς περιφερείας αὐτάς νά ἱδρύωμεν μόνον γεωργικά Σχολεῖα. Καί ἐρωτῶ. Ποῦ πᾶμε;*

Πρέπει νά δώσωμεν προσοχήν κύριοι εἰς τήν Ἐπαγγελματικήν ἐκπαίδευσιν εἰς τήν ὁποίαν ὀφείλω νά σᾶς ὁμολογήσω, ἐγώ προσωπικῶς, συνεκέντρωσα ὅλα μου τά ἰδανικά (Χειροκροτήματα ἐκ τῆς ἀριστερᾶς). Πρέπει νά ψηφίζωμεν νόμους καλούς διά τήν Χώραν.

Ε. Καμινόπετρος. *Τί ζημία κ. συνάδελφε, προέκυψεν μέχρι σήμερον ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτός ὑπηρετεῖ ἐπί τόσα χρόνια;*

Α. Βουλόδημος. *Οὐδεμία. Ἀλλά καί οὐδεμία προέκυψεν ὠφέλεια.*

Ε. Καμινόπετρος. *Τί ζημιώνει, ἐφ' ὅσον ὁ Ὑπουργός μᾶς εἶπεν, ὅτι ὑπηρετεῖ ἐπί τόσα ἔτη εὐδοκίμως;*

Α. Βουλόδημος. *Πῶς δέν ζημιώνει καθ' ἥν στιγμήν ὁμιλοῦμεν περί συντάξεως ἑνός Ὀργανισμοῦ.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Βιομηχ.). *Ὁ ὑπάλληλος αὐτός κύριοι, θά ἔπρεπε νά εἶχε γίνῃ ἐπί τόσα χρόνια διευθυντής. Σήμερον, πού γίνεται ἡ ἔνταξις δέν νομίζω ὅτι εἶναι δίκαιον καί ὀρθόν νά τόν ἀδικήσωμεν.*

Α. Βουλόδημος. *Κύριοι, πρέπει νά προσέξωμεν τό θέμα τῆς Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως.*

Ε. Καμινόπετρος. *Ὅλα αὐτά εἶναι σωστά καί ἅγια. Ἀλλά δέν νομίζω, ὅτι θά χαθῇ ἡ Ἐπαγγελματική Ἐκπαίδευσις, διότι θά εὑρίσκεται μεταξύ τῶν Ἀνωτάτων της λειτουργῶν, καί ἕνας ὑπάλληλος, ὡς ὁ περί οὗ ὁ λόγος.*

Λ. Λυμπέρης. *Παρακαλῶ τόν κ. Ὑπουργόν νά μοῦ εἴπῃ, ἐάν ἀποδέχεται τήν τροπολογίαν μου, ἡ ὁποία ἀφορᾶ ὡρισμένους ὑπαλλήλους καί ἡ ὁποία παραδόξως μετατράπη εἰς συζήτησιν πέριξ ἑνός προσώπου.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Βιομηχ.). *Κύριε συνάδελφε, ἠναγκάσθην νά ἀποσύρω διάταξιν ἐγκεκριμένην ἀπό τό Γεν. Λογιστήριον, διότι πράγματι εἶχεν προσωπικόν χαρακτῆρα. Κατόπιν τούτου, δέν δύναμαι νά δεχθῶ οὐδεμίαν προσωπικήν τροπολογίαν, καί παρακαλῶ νά τερματισθῇ ἡ συζήτησις. Ἀποδέχομαι τάς τροπολογίας τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς, πλήν τοῦ ἄρθρου 6. Ἐπίσης ἤκουσα μετά συγκινήσεως τά ὡραῖα λόγια διά τήν Ἐπαγγελματικήν Ἐκπαίδευσιν. Ὀφείλω ὅμως νά τονίσω, ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά προχωρήσωμεν εἰς τήν ἀνασυγκρότησιν, ἐάν δέν στελεχωθοῦν αἱ ὑπηρεσίαι. Ὅσον ἀφορᾷ τήν Ἐπαγγελματικήν ἐκπαίδευσιν, ἐπαναλαμβάνω θά ἔλθῃ ἐνώπιον τῆς Βουλῆς σχετικόν νομοσχέδιον, καί οὕτω θά δοθῇ εὐκαιρία εἰς τήν Ἐθνικήν Ἀντιπροσωπείαν νά μελετήσῃ τό ὅλον ζητημα καί νά ἀναπτυχθοῦν ἑνός ἑκάστου αἱ ἀπόψεις. Αὐτά ὅμως ὅλα, δέν ἔχουν οὐδεμίαν σχέσιν μέ ἕναν ὑπάλληλον, ἡ παραμονή τοῦ ὁποίου δέν πρόκειται νά βλάψῃ.*

Πρόεδρος. *Δέχεται ἡ Βουλή τό νομοσχέδιον;*

Πολλοί βουλευταί. *Μάλιστα, μάλιστα.*

Πρόεδρος. *Ἐπομένως, τό νομοσχέδιον ἐγένετο δεκτόν.*

Τινές βουλευταί ἐκ τῆς ἀριστερᾶς καί τοῦ Κέντρου, διαμαρτύρονται ὅτι δέν ἐψηφίσθη τό νομοσχέδιον καί ζητοῦν νά γίνῃ ψηφοφορία.

Ε. Ζαννῆς. *Κύριε Πρόεδρε, θέλομεν νά μάθωμεν τί ἐψηφίσαμε.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Βιομηχ.). *Σᾶς εἶπον ὅτι ἔκαμα δεκτόν τό νομοσχέδιον ὡς ἐτροποποιήθη ὑπό τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς, πλήν τοῦ ἄρθρου 6 τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἀπησχολήθην διά τό ζήτημα αὐτό μέ τό Α.Σ.Δ.Υ. ἐάν θά τηρηθῇ ἡ ἀρχή τῆς ἀρχαιότητος ἡ ἀρχή τοῦ πτυχίου καί ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Α.Σ.Δ.Υ.μοῦ εἶπεν, ὅτι θά τηρηθῇ ἡ ἀρχή τῆς ἀρχαιότητος.*

Μ. Χλουβεράκης. *Ἡμεῖς τό εἴχαμεν διαγράψει εἰς τήν Κοινοβουλευτικήν Ἐπιτροπήν, καί ἀπορῶ πῶς ἐπαναλαμβάνεται. Πρέπει νά ἐπιδεικνύεται μεγαλυτέρα προσοχή.*

Γ. Παλλάσκας. *Ἡ ἔκθεσις τῆς Ἐπιτροπῆς δέν διενεμήθη εἰς τούς βουλευτάς, καί οὐδείς γνωρίζει τί ἐψήφισεν.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Βιομηχ.). *Δέν πιστεύω, νά ὑπάρχῃ ἀμφιβολία, ὅτι ὁ γενικός κανών θά ἐφαρμοσθῇ εἰς ὅλους τούς ὑπαλλήλους. Παρακαλῶ νά συγκατατεθῆτε εἰς τό ἐξῆς. Παράγραφος 5 τοῦ ἄρθρου 3, (ἀναγινώσκει). Τοῦτο, διά νά μή ἐπέλθῃ ἀδικία εἰς τό μέλλον δι' ἄλλους νέους ὑπαλλήλους.*

Α. Βουλόδημος. *Διά τό ἄρθρον 8;*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Βιομηχ.). *Σᾶς εἶπον, ὅτι ἐπιμένω.*

Ε. Ζαννῆς. *Πρέπει ὁ ἐπί κεφαλῆς τῆς ὑπηρεσίας αὐτῆς νά εἶναι τακτικός.*

Μ. Χλουβεράκης. *Ἠμπορεῖ νά εἶναι Ἐπιθεωρητής Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἕνας ὁ ὁποῖος δέν ἔχει τεχνικάς γνώσεις, καί νά εἶναι ἄριστος.*

Πρόεδρος. *Γίνεται δεκτόν τό νομοσχέδιον, ὡς ἐτροποποιήθη;*

Ε. Ζαννῆς. *Διαμαρτύρομαι. Νά γίνῃ ἡ ψηφοφορία.*

Α. Βουλόδημος. *Δέν εἶναι δυνατόν, ἐξ ὑφαρπαγῆς νά ψηφίζωνται τά νομοσχέδια.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Ὑπ. Βιομηχ.). *Διαμαρτύρομαι διά τάς φράσεις τοῦ κ. συναδέλφου, πολύ δέ περισσότερον, διότι συζητοῦμεν ἐπί δύο ὥρας τό νομοσχέδιον.*

Μεθ' ὅ, τό ὡς ἄνω σχέδιον νόμου γίνεται δεκτόν εἰς μόνην συζήτησιν κατ' ἀρχήν ἄρθρον καί σύνολον, ὡς ἐτροποποιήθη[42]».

42. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 1105-1109.

1958

α) Ἰδιωτικά ἐκπαιδευτήρια

β) Περί Ἑλληνικοῦ Ὀργανισμοῦ Τουρισμοῦ

γ) Εἰδική φορολογία ὑπέρ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

δ) Προγραμματικές δηλώσεις Καραμανλῆ

Ἰδιωτικά Ἐκπαιδευτήρια

Ὅταν στή ΛΗ΄ Συνεδρίαση τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Βουλῆς τοῦ ἄρθρου 35 τοῦ Συντάγματος, συζητήθηκε τό σχέδιο νόμου «περί προσλήψεως καί μισθώσεως τοῦ Διδακτικοῦ προσωπικοῦ τῶν Ἰδιωτικῶν ἐκπαιδευτηρίων», ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας πῆρε τό λόγο καί εἶπε:

«Κύριοι βουλευταί, ὁ ἀξιότιμος κ. Ὑπουργός τῆς Παιδείας, καλῶς εἰσήγαγεν εἰς τήν Ἐπιτροπήν μας ὡς κατεπεῖγον τό παρόν Νομοθετικόν Διάταγμα, ἡ ἐπιψήφισις τοῦ ὁποίου, μέ ὡρισμένας τροποποιήσεις τάς ὁποίας θά λάβω τήν τιμήν νά ἀναπτύξω, ἀνταποκρίνεται εἰς δημιουργηθεῖσαν, ὡς μή ἔδει, κατάστασιν ἀνάγκης. Ἀλλ' ἐάν εἶναι ἐπείγουσα εἰδική ἀνάγκη ἡ ρύθμισις τοῦ ἀπό τριετίας ἀποτελματωθέντος ζητήματος τῶν προαγωγῶν τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, ὡς καί ἡ νομιμοποίησις τῆς ἱδρύσεως τῶν Γυμνασιακῶν Παραρτημάτων, περισσότερον ἐπείγουσα εἶναι ἡ γενική ἀνάγκη τῆς ριζικῆς βελτιώσεως τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ τῆς ἐκπαιδεύσεως, πρωτίστως δέ τῶν κεντρικῶν ὑπηρεσιῶν καί τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου, ἵνα μή προκαλοῦνται ἐκ τῆς κακῆς των λειτουργίας θλιβεραί ἀνωμαλίαι ὡς αἱ παροῦσαι καί ἵνα μή ἐπιδεινοῦται ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἡ διά τόσους ἄλλους λόγους ἐπιβλαβής νοσοῦσα κατάστασις τῶν ἐκπαιδευτικῶν μας πραγμάτων.

Δέν πρόκειται νά ἐπεκταθοῦμε βεβαίως ἀπόψε σέ γενική συζήτησι τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ θέματος. Ἄλλωστε ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Παιδείας ἐδήλωσε χθές εἰς τήν Βουλήν ὅτι ἔχει ἕτοιμη νομοθετική ἐργασία διά τά βασικά προβλήματα τῆς Παιδείας, τήν ὁποίαν καί θά ὑποβάλῃ σταδιακῶς. Τό ἀκούσαμε καί τά ἀναμένομεν ἀνυπομόνως.

Ὀφείλω νά ὁμολογήσω ὅτι ἡ σπουδή διά τῆς ὁποίας ὁ κ. Ὑπουργός ἐντός τετραμήνου μόνον ὑπουργικῆς θητείας θά μέ ἐτρόμαζεν ἄν δέν εἶχε διευκρινήσῃ ὁ ἴδιος ὅτι καθοδηγήθη ἀπό τά πορίσματα τῆς συγκροτηθείσης πέρυσι εἰδικῆς ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἡ Ἐπιτροπή ἐκείνη ἐμελέτησεν εὐσυνειδήτως τό ἐκπαιδευτικό μας καθεστώς, ἐπεσήμανε τά ἀσθενῆ του σημεῖα καί ἐχάραξε κατευθυντηρίους γραμμάς μεταρρυθμίσεων, πού ἀποτελοῦν πολύτιμον κανόνα καί φωτεινόν ὁδηγόν δι' ὅλους μας. Κύριοι

συνάδελφοι, ἡ ἐκπαιδευτική μεταρρύθμισις εἶναι ἡ δυσκολώτερη τῶν μεταρρυθμίσεων. Πρέπει νά γίνεται μέ σχολαστικήν προσοχήν καί μέ ἐξονυχιστικήν συζήτησιν. Εἶναι ἕνα δένδρο πού βραδύνει νά ἀποδώσῃ ἐμφανεῖς καρπούς καί διά τοῦτο πρέπει νά φυτεύεται μέ σοφία καί μέ πίστι.

Μετά τόν τελευταῖο πόλεμο,πού ἄλλαξε ὅλας τάς συνθήκας τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, σέ ὅλες τίς πολιτισμένες χῶρες μελετοῦν τό ἐκπαιδευτικό φαινόμενο καί προσπαθοῦν νά συλλάβουν τή σημερινή του οὐσία διά νά προσαρμοσθοῦν εἰς τάς ἀπαιτήσεις της. Ὀφείλομε νά ἀκολουθήσωμε τό παράδειγμά των.

Ἀλλά πρέπει νά ἐπανέλθωμεν εἰς τό κύριον θέμα μας.

Τό ὑπό συζήτησιν Νομοθετικόν διάταγμα δέν ἀποτελεῖ, δυστυχῶς, καλόν πιστοποιητικόν διά τήν Ἀνωτάτην Διοίκησιν τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας κατά τά τελευταῖα χρόνια. Ἀντικατοπτρίζει πιστῶς εἰκόνα θλιβεράν, πού ὅλοι, πιστεύω, οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἔθνους εὐχόμεθα νά μήν ἐξακολουθήσῃ ἐμφανιζόμενη. Ἕνα βλέμμα τόσο στήν Εἰσηγητική Ἔκθεσι ὅσο καί στό κείμενο τῶν διατάξεων πείθει ὅτι διά λόγους ὄχι βέβαια τυχαίους καί μοιραίους ἐδημιουργήθη στό ζήτημα τῶν προαγωγῶν τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως κυκεών πρωτοφανής στά δημοσιοϋπαλληλικά χρονικά, κυκεών πού καί τό γόητρο τοῦ Κράτους ἔφθειρε καί ἑκατοντάδες Ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν ἐταλαιπώρησεν, ἀλλά καί τήν λειτουργίαν τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως προφανῶς ἐζημίωσεν.

Νομίζω ὅτι ἡ Εἰσηγητική Ἔκθεσις, τήν ὁποίαν θά ἐδυσκολεύετο κανείς νά ἐπαινέσῃ διά σαφήνειαν καί καλλιέπειαν, δέν ἐξιστορεῖ ἐπακριβῶς τάς φράσεις τῆς περιπετείας. Καλούμενοι νά τερματίσωμεν νομοθετικῶς, τήν τριετῆ αὐτήν περιπέτειαν, καλόν εἶναι νά γνωρίζωμεν σαφῶς καί τό ἱστορικόν της καί τά βαθύτερά της αἴτια.

Ἀκολουθῶ τήν Εἰσηγητικήν Ἔκθεσιν. Ἐπί τοῦ ἄρθρου 1. Μᾶς πληροφορεῖ ὅτι διά τοῦ Ν. Δ. 3379/1955 καθιερώθη τό πρῶτον ο βαθμός τοῦ βοηθοῦ Γυμνασιάρχου, εἰς ὅν κλπ. Καλῶς. Ὁ Νόμος οὗτος ὥριζεν ὅτι διά Β. Δ. ἐφ' ἅπαξ ἐκδιδομένου ἐντός προθεσμίας τριῶν μηνῶν θά ἐρρυθμίζετο τό ζήτημα τῆς συνθέσεως τοῦ Ὑπηρεσιακοῦ Συμβουλίου διά τάς προαγωγάς καί τάς μεταθέσεις. Τό Β. τοῦτο Διάταγμα, διά λόγους μαντευομένους, δέν ἐξεδόθη. Διά τοῦ Νόμου 3632/1956 παρετάθη ἡ προθεσμία τῆς ἐκδόσεως τοῦ Β. Διατάγματος μέχρι τῆς 31.5.57. Ἀλλά καί πάλιν ἡ προθεσμία παρῆλθεν ἄπρακτος, μή ἐκδοθέντος τοῦ Β. Διατάγματος. Ἐπηκολούθησεν ἀδράνεια ὀκτώ ὁλοκλήρων μηνῶν μετά τούς ὁποίους τήν 21ην Δεκεμβρίου 1957 ἐδημοσιεύθη ὁ Νόμος 3804, παρατείνας τήν προθεσμίαν ἐπί ἓξ μῆνας. Ἡ προθεσμία αὕτη ἔληγε τήν

27.6.58, ὁπότε ἔξ μόλις ἡμέρας πρό τῆς λήξεώς της ἐδημοσιεύθη τὸ Καν. Διάταγμα τῆς 21.6.58, τὸ ὁποῖον ὑπετίθετο ὅτι θά ἔθετε τέρμα εἰς τήν περιπέτειαν.

Ἀλλ' οἱ ἀτυχεῖς βοηθοί Γυμνασιάρχαι οὔτε τώρα ἐβοηθήθησαν! Διότι καί τό νέον Κανονιστικόν Διάταγμα, ὑποστάν ἐκ γεννετῆς νέαν παράλειψιν, δέν ὥρισεν, ὅπως βεβαιώνει ἡ Εἰσηγητική Ἔκθεσις «τήν ἔκτασιν τοῦ ἐλεγχομένου ὑπηρεσιακοῦ χρόνου ὡς πρός τό εὐδόκιμον»! Εὐλόγως διερωτᾶται πᾶς τις: «Διατί νά μήν τήν ὁρίσῃ»; Ποῦ ὀφείλονται αἱ ἀλλεπάλληλοι αὐταί ἀμέλειαι, ἀτέλειαι, ἀσάφειαι, παραλείψεις; Τίς πταίει; Ὁ Ὑπουργός; Αἱ Κεντρικαί Ὑπηρεσίαι τοῦ Ὑπουργείου; Τό Ἐκπαιδευτικόν Συμβούλιον; Ἡ Βουλή; Ἀναμφισβήτως ὅμως κάτι πταίει εἰς τό Ὑπουργεῖον τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας. Καί δι' αὐτό τό κάτι εὐθυνόμεθα ὅλοι, ἄλλος λίγο ἄλλος πολύ, οἱ μέν προσφάτως, οἱ δέ προγενεστέρως. Ὑψίστη ἐθνική ἀνάγκη ἐπιβάλλει νά συνεργασθῶμεν εἰλικρινῶς διά νά θεραπεύσωμεν ὅ,τι νοσηρόν κατατρέχει τήν Ἐθνικήν Παιδείαν καί ὑποσκάπτει τά θεμέλεια τοῦ ἐθνικοῦ βίου.

Ἐν τῷ μεταξύ ὑπό τήν πίεσιν, προφανῶς, τῶν δικαίως δυσφορούντων διά τήν μακροχρόνιον καθυστέρησιν προαγωγῆς καθηγητῶν, εὐθύς μετά τήν δημοσίευσιν τοῦ Νόμου 3632 τῆς 16.11.58, τό Κ.Υ.Σ.Μ.Ε. διά τῆς ὑπ' ἀριθ. 73/7.12.56 πράξεως αὐτοῦ, κατήρτισε πίνακα προακτέων εἰς τόν βαθμόν τοῦ βοηθοῦ Γυμνασιάρχου, ἐπρότεινε διά τῆς ὑπ' ἀριθ. 77/21.12.56 πράξεως αὐτοῦ τήν συμπλήρωσιν τῶν κενῶν θέσεων, καί βάσει τῶν πράξεών του τούτων ἐξεδόθη τό ἀπό 28/29.12.56 Β. Δ. προαγωγῶν φιλολόγων εἰς τόν βαθμόν τοῦ βοηθοῦ γυμνασιάρχου. Ἀλλά τό διάταγμα τοῦτο ἠκυρώθη τήν 17.10.1957 ὑπό τοῦ Συλλόγου τῆς Ἐπικρατείας διά τῆς ὑπ' ἀριθ. 1593 πράξεώς του καί οἱ βοηθοί γυμνασιάρχαι –540 νομίζω τόν ἀριθμόν– ἐπανῆλθον εἰς τόν βαθμόν τοῦ πρωτοβαθμίου καθηγητοῦ. Τό Ἐκπαιδευτικόν Συμβούλιον κατήρτισεν ἀκολούθως καί ἄλλον πίνακα βάσει ἄλλων κριτηρίων ὁ δέ πίναξ οὗτος δέν συμπίπτει μέ τόν προηγούμενον ὡς πρός τά προακτέα πρόσωπα.

Τήν δικαίωσιν τῶν καθηγητῶν τούτων καί τήν ἀνάκτησιν τοῦ βαθμοῦ των ἐπιχειρεῖ τό συζητούμενον Νομοθετικόν Διάταγμα. Ἔχω φόβους τινάς, μήπως δέν τό κατορθώσῃ. Διότι ὅπως ἐμφαίνεται καί ἀπό τήν συνοδεύουσαν ἔκθεσιν τοῦ Α.Σ.Δ.Υ. περιέχει διατάξεις, αἱ ὁποῖαι διασποῦν τόν βασικόν κανόνα τοῦ Κώδικος περί Δημοσίων Ὑπαλλήλων, ἀντίκεινται εἰς ρητάς διατάξεις τῶν εἰδικῶν περί προαγωγῶν Νόμων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, θέτουσαι δέ κανόνας ἐξαιρετικοῦ δικαίου, δημιουργοῦντας ὡρισμένα προνόμια, προσκρούουν εἰς τάς ἐνιαίας ἀρχάς ἰσότητος

καί δικαιοσύνης, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τήν μόνην σταθεράν βάσιν καί ἀσφαλῆ ἐγγύησιν ὁμαλῆς λειτουργίας παντός διοικητικοῦ ὀργανισμοῦ. Πάντα ταῦτα εἶναι ἀνώμαλα καὶ ἡ θεραπεία μιᾶς ἀνωμαλίας δι' ἄλλης ἀνωμαλίας, δέν ἀποτελεῖ τόν ἀσφαλέστερον τρόπον ἐπανόδου στήν ὁμαλότητα.

Ἐφρόντισα νά λάβω τήν πληροφορίαν, ὅτι ἡ Ὁμοσπονδία τῶν λειτουργῶν τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως ἔχει υἱοθετήσει τό νομοσχέδιον καί σχεδόν βέβαιον θεωρεῖται ὅτι δέν θά ἐκδηλωθῇ ἀντίδρασις, φθάνουσα μέχρι νέας προσφυγῆς εἰς τό Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας. Τήν φοράν αὐτήν καί ἡ νομική κατοχύρωσις εἶναι πληρεστέρα.

Ἀλλά νομίζω, ὅτι μετά τήν ἀποφατικήν γνώμην τοῦ Α.Σ.Δ.Υ. ἐπί τοῦ 1ου ἄρθρου, πρός μεγαλυτέραν ἀσφάλειαν, θά ἠδυνάμεθα νά ἀκολουθήσωμεν τήν ὑπό τῆς ἐκθέσεώς του ὑποδεικνυόμενην διαδικασίαν, τῆς ὁποίας οὐδείς ἀρνεῖται τήν νομιμότητα, καί μόνον ἡ σκοπιμότης τῆς μή χρονοτριβῆς τήν ἀποκρούει. Ἀλλ' ἀφοῦ ἀπωλέσθη τόσος καί τόσος χρόνος, ἐάν προσετίθεντο ὀλίγοι μῆνες ἀναμονῆς δέν θά ἦτο καί τόσον σπουδαῖον, προκειμένου νά ἀποκατασταθῇ ἑδραία ἠθική τάξις εἰς τόν κλάδον καί νά κατοχυρωθοῦν αἱ προαγωγαί ἀσαλεύτως. Διά νά ἀκολουθήσωμεν τήν διαδικασίαν αὐτήν θά ἔπρεπε νά κριθοῦν ἅπαντες οἱ μέχρι σήμερον συμπληρώσαντες τά νόμιμα προσόντα προαγωγῆς πρωτοβάθμιοι καθηγηταί, νά κριθοῦν δέ ἐπί τῇ βάσει ὅλου τοῦ ὑπηρεσιακοῦ των ἀτομικοῦ φακέλλου ὑπό τοῦ Π.Υ.Σ.Μ.Ε. ἀρχικῶς καί ἄν ὑπάρξῃ ἔνστασις ὑπό τοῦ Κ.Υ.Σ.Μ.Ε., νά καταταγοῦν εἰς δύο πίνακας κατ' ἀπόλυτον ἐκλογήν καί κατ' ἐκλογήν προακτέων, ὁ δέ Ὑπουργός νά μή ἔχῃ δικαίωμα ἐγκρίσεως ἀλλά μόνον διατυπώσεως παρατηρήσεων, αἵτινες ἐξετάζονται ὑπό τοῦ Α.Ε.Σ. καί τότε καθίστανται οἱ πίνακες ὁριστικοί. Ἐφ' ὅσον ἀπομακρυνόμεθα τῆς διαδικασίας ταύτης, ὁ κίνδυνος νέας ἀκυρώσεως τοῦ πίνακος δέν πρέπει νά θεωρῆται ἀνύπαρκτος. Ὀφείλω νά διατυπώσω τήν παρατήρησιν ταύτην εἰς τήν εἰσήγησίν μου, ἀλλ' ἐκτιμῶν τήν ἐπείγουσα σκοπιμότητα, ἡ ὁποία διέπει τό νομοθέτημα, δέν ἐπιμένω εἰς τήν ἀνατροπήν τῆς βάσεώς του ἐφ' ὅσον ὁ κ. Ὑπουργός ἔχει διερευνήσει δι' ὑπευθύνων προσώπων τήν νομικήν ἄποψιν. Ὡς μόνην δυνατήν τροπολογίαν τοῦ ἄρθρου 1 πρός ἐξυπηρέτησιν τῆς ἐπιδιωκομένης δικαιοσύνης, θά ἐπρότεινα τήν ἀντικατάστασιν διά τό εὐδόκιμον τῆς ὑπηρεσίας τῆς θεσπιζομένης τελευταίας πενταετίας, διά τῶν ἐκθέσεων τοῦ τελευταίου βαθμοῦ. Δέν ἔχω πεισθῆ ἀπολύτως περί τῶν λόγων οἱ ὁποῖοι συντρέχουν ὑπέρ τοῦ καθορισμοῦ τῆς πενταετίας, ἐνῷ κατά τάς πληροφορίας μου εἰς τόν τελευταῖον βαθμόν ἔχουν ἐκθέσεις ἐπιθεωρήσεως ἅπαντες οἱ ὑποψήφιοι.

Εἰς τό σημεῖον τοῦτο ὀφείλω νά παρατηρήσω ὅτι μία ἀπό τάς μεγαλυτέρας ἀταξίας τῆς Διοικήσεως τῆς Παιδείας εἶναι τό γεγονός ὅτι ἐλλιπέστατα ἐπιθεωροῦνται οἱ καθηγηταί τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, πολλάκις δέ, ἄν καί ἔχουν ἐπιθεωρηθῇ, δέν ὑποβάλλονται αἱ σχετικαί ἐκθέσεις. Καί δέν ὑποβάλλονται ἀπό ἐπιείκειαν, διότι ὑποβαλλόμεναι θά ἦσαν δυσμενεῖς. Ὑπάρχουν εἰς αὐτάς ταύτας τάς περιφερείας Ἀθηνῶν καθηγηταί, οἱ ὁποῖοι ἐπί δεκαπέντε ὁλόκληρα χρόνια δέν ἔχουν ἐπιθεωρηθῇ. Καί ὅταν φθάσῃ ἡ ὥρα τῆς κρίσεως διά προαγωγήν ἀποστέλλεται ἐπίτηδες ἕνας ἐπιθεωρητής ἤ ἕνας Ἐκπαιδευτικός Σύμβουλος διά νά συντάξῃ τήν ἀπαραίτητον ἔκθεσιν ἐπιθεωρήσεως. Συμβαίνει δέ πολλάκις, ἡ εἰδική αὐτή ἐπιθεώρησις νά μή γίνεται ἀπό εἰδικόν, νά κρίνῃ δηλαδή Φυσικός τόν Φιλόλογον ἤ Φιλόλογος τόν Φυσικόν καί νά τόν βαθμολογῇ μέ τόν ἀνώτατον βαθμόν, αὕτη δέ νά εἶναι ἡ μόνη περί αὐτοῦ ὑπάρχουσα εἰς τόν φάκελλόν του κρίσις. Ἀντιλαμβάνεσθε ποῖαι ἀνισότητες καί ποῖαι ἀδικίαι μποροῦν νά ἐμφιλοχωρήσουν. Ἐξ αὐτῆς τῆς χρονιζούσης ἀταξίας ἀπορρέει καί ἡ ἀναδρομή εἰς τήν τελευταίαν πενταετίαν ἤ τόν πρό αὐτῆς χρόνον πρός ἀνεύρεσιν ἐκθέσεως. Πρός ἀποκατάστασιν τῆς ἠθικῆς τάξεως τόσον αἱ ἐπιθεωρήσεις ὅσον καί αἱ ἐκθέσεις τῶν κ.κ. Ἐπιθεωρητῶν πρέπει νά καταστοῦν αὐστηρῶς ὑποχρεωτικαί. Διότι σήμερον οὔτε κἄν εἰς τά Ἀρχεῖα τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συλλόγου ὑπάρχουν ἐπαρκῆ στοιχεῖα δι' ὅλους τούς ἐκπαιδευτικούς λειτουργούς.

Γ. Βογιατζῆς (Ὑπ. Ἐθν. Παιδείας.). *Ἔχετε τήν ἐντύπωσιν ὅτι ὑπάρχουν φάκελλοι; Δέν ὑπάρχει κἄν ἀτομικός φάκελλος τῶν καθηγητῶν.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Ἀκριβῶς, κ. Ὑπουργέ, ἐχαρακτήρισα τήν κατάστασην ἠπιώτερον. Ἐπιτακτική ἀνάγκη ἐπιβάλλει νά ἀποκατασταθῇ ἠθική τάξις εἰς τό ἀνώμαλον τοῦτο καθεστώς.*

Α. Γεροκωστόπουλος. *Εἶναι ἀτύχημα, κ. συνάδελφε, πού δέν παρίσταται ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν, ὁ ὁποῖος θά πρέπει νά ἐπωμισθῇ αὐτός μέρος τῆς εὐθύνης διά τήν ἄτακτον ἐκτέλεσιν ὑπηρεσίας ὑπό τῶν Ἐπιθεωρητῶν διότι τά ὁδοιπορικά, τά ὁποῖα καταβάλλονται εἰς τούς ἐπιθεωρητάς δι' ἐπιθεώρησιν καλύπτουν μόνον 6 ἡμέρας μηνιαίως.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὑπάρχουν οἰκονομικαί δυσχέρειαι.*

Β. Βασιλικός. *Ὑπάρχει ἀναλγησία, σκληρότης τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου καί ἔλλειψις κατανοήσεως ὑπ' αὐτοῦ.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Ἐπί τοῦ 2ου ἄρθρου ἔχω νά παρατηρήσω τά ἑξῆς:*

Ἡ ἵδρυσις Γυμνασιακῶν Παραρτημάτων εἶχε καταστῇ ἀναγκαία ἐπί

ἐχθρικῆς κατοχῆς διά γνωστούς λόγους. Ἀλλ' ἡ ἐπιβληθεῖσα εἰς περίοδον βαρείας νόσου δίαιτα ἐξηκολούθησε κακῶς καί ὅταν ὁ ἀσθενής ἀνέρρωσε τελείως. Τοιουτοτρόπως ἱδρύθησαν ἀπό τοῦ 1941 ἕως τό 1957 ἑκατόν πεντήκοντα ἑπτά γυμνασιακά παραρτήματα μέ τόν ἑξῆς ρυθμόν:

1941-1946	*30*
1947	*11*
1948	*8*
1949	*2*
1950	*8*
1951	*7*
1952	*15*
1953	*4*
1954	*15*
1955	*17*
1956	*27*
1957	*13*
Σύνολον	*157*

Κατά περιφερείας τά ἱδρυθέντα Παραρτήματα ἔχουν κατανεμηθῆ ὡς ἑξῆς:

Ἀττικῆς	*17*
Βοιωτίας	*6*
Φθιώτιδος	*4*
Φωκίδος	*2*
Εὐβοίας	*8*
Αἰτωλοακαρνανίας	*3*
Κορινθίας	*2*
Ἀργολίδος	*2*
Ἀχαΐας	*8*
Ἠλείας	*3*
Ἀρκαδίας	*3*
Λακωνίας	*4*
Μεσσηνίας	*14*
Μυτιλήνης	*10*
Θεσσαλονίκης	*7*
Πιερίας	*2*

Κοζάνης	*2*
Μαγνησίας	*8*
Κυκλάδων	*6*
Δωδεκανήσου	*3*
Κρήτης	*7*
Καβάλας	*2*
Σερρῶν	*3*
Κερκύρας	*2*
Χαλκιδικῆς	*3*
Χίου	*3*
Ἰωαννίνων	*5*
Πρεβέζης	*2*
Λαρίσης	*4*
Θεσπρωτίας	*1*
Βεροίας	*1*
Ἐδέσσης	*3*
Εὐρυτανίας	*3*
Κεφαλληνίας	*2*
Ξάνθης	*1*
Κιλκίς	*1*
Σύνολον	*157*

Ἐκ τοῦ πίνακος καταφαίνεται δυσαναλογία κατανομῆς εὐνοοῦσα τήν Παλαιάν Ἑλλάδαν καί ἀδικοῦσα τάς Νέας Χώρας. Δέν ἀποκλείεται μέχρις ἑνός σημείου νά δικαιολογοῦν τοῦτο αἱ τοπικαί συνθῆκαι, ἀλλά θά ἔπρεπε νά ἐξετασθῇ αὐστηρῶς ἡ δυνατότης ἀκριβοδικαίας κατανομῆς.

Δέν θά κουράσω τήν Ἐπιτροπήν ἀναφέρων καί τάς ἕδρας τῶν Παραρτημάτων τούτων κατά περιφερείας. Πρός διευκρίνισιν ὅμως τῆς συνολικῆς εἰκόνος θά ἤθελα νά σᾶς δώσω μερικούς γενικούς στατιστικούς ἀριθμούς: Κατ' αὐτούς ἔχομεν λειτουργοῦντα ἀνά τήν Χώραν 307 Δημόσια Γυμνάσια μέ φοιτῶντας μαθητάς 160.429, 40 Ἐμπορικάς Σχολάς μέ 8.444 μαθητάς, 157 Γυμνασιακά Παραρτήματα μέ 20.410 μαθητάς, παραλλήλως δέ 199 Ἰδιωτικά Γυμνάσια μέ 31.923 μαθητάς.

Ἀπό τά 157 Παραρτήματα τά 55 εἶναι πλήρη ἑξατάξια, τά 20 πεντατάξια, τά 16 τετρατάξια, τά 34 τριτάξια, τά 27 διτάξια καί τά νεαρώτερα 5 μονοτάξια. Ὁ ἀριθμός τῶν φοιτούντων εἰς ἕκαστον τούτων ποικίλλει ἀπό 673 τοῦ Παραρτήματος Ἁγίων Ἀναργύρων Ἀθηνῶν μέχρι

δέκα τοῦ Παραρτήματος Μεγάλου Σπηλαίου. Εἰς τά πλεῖστα φοιτοῦν πραγματικῶς ἀπό 15-20 μαθηταί. Δυστυχῶς δέν εἶναι δυνατόν νά ἐξευρεθῇ ἐπακριβῶς ὁ ἀριθμός τῶν διδασκόντων καθηγητῶν, διότι ὑπηρετοῦν εἰς αὐτά καί πολλοί ἰδιωτικοί τοιοῦτοι μισθοδοτούμενοι ἀπό τούς Δήμους ἤ τούς κατοίκους. Πάντως, τό διδακτικόν προσωπικόν εἶναι ἐλλιπέστατον καί πρέπει νά εἴμεθα ἀνησύχως βέβαιοι ὅτι ἡ διδασκαλία δέν εἶναι ἐπαρκής.

Τά γυμνασιακά παραρτήματα ἱδρυθέντα ὅλα δι' ἁπλῆς ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ ἄνευ τηρήσεως οὐδεμιᾶς νομίμου διατυπώσεως καθοριζομένης ἀπό τάς εἰδικάς διατάξεις περί ἱδρύσεως Γυμνασίων, εἶναι ἔκθεσμα, τά δέ ἀποτελέσματα τῆς λειτουργίας των ἄκυρα. Διά τῆς ὑπ' ἀριθ. 930/1958 ἀποφάσεως τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ἠκυρώθη ἡ ἵδρυσις διταξίου γυμνασιακοῦ παραρτήματος εἰς Κρύαν Βρύσιν Πέλλης. Φαντάζεσθε ὁποία ἀναστάτωσις δύναται νά ἐπακολουθήσῃ ἐνδεχομένην ἀκύρωσιν τίτλου σπουδῶν τῶν παραρτημάτων τούτων. Τήν ἀπίστευτον αὐτήν ἀταξίαν πρόκειται νά καλύψωμεν διά τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ ἄρθρου 2. Δέν δύναται νά ὑπάρξῃ ἀντίρρησις. Ἀντίρρησιν θά διατυπώσω ὡς πρός τήν διαδικασίαν τῆς ἐν τῷ μέλλοντι ἱδρύσεως νέων Παραρτημάτων. Ὡς εἶναι διατυπωμένον τό ἄρθρον 2, ὁ Ὑπουργός τῆς Παιδείας θά δύναται καί εἰς τό μέλλον νά ἱδρύῃ δι' ἁπλῆς ἀποφάσεώς του γυμνασιακά παραρτήματα. Τοῦτο δέν εἶναι οὔτε νόμιμον οὔτε σκόπιμον. Ἡ κατά νόμον τηρουμένη διαδικασία εἶναι ἡ αὐτή μέ τήν περί ἱδρύσεως γυμνασίων. Ἐάν αὕτη θεωρεῖται μακρά καί ἀπρόσφορος, ὀφείλομεν νά κατοχυρώσωμεν τήν ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργοῦ τοὐλάχιστον μέ σύμφωνον γνώμην τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου. Θά παρακαλέσω τόν κ. Ὑπουργόν, νά δεχθῇ τήν τροπολογίαν αὐτήν πρός τό καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον τῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἀλλά καί αὐτοῦ τοῦ ἰδίου.

Θά δοθῇ εὐκαιρία ἐλπίζω, νά συζητήσωμεν εὐρύτερον τά τῆς ἀναπλάσεως τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως. Δέν ἐπιθυμῶ ὅμως νά παρεξηγηθῶ σήμερον καί διά τοῦτο θέλω νά τονίσω, ὅτι ἡ ζωηρά ἐπιθυμία τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ νά μορφώσῃ τά παιδιά του, πρέπει νά εἶναι σεβαστή ἀπό ὅλους μας καί νά ἱκανοποιηθῇ μέ κάθε δυνατόν τρόπον. Τά σχολεῖα ὄχι μόνον δέν πρέπει νά περιορισθοῦν, ἀλλά νά πολλαπλασιασθοῦν. Πρέπει ὅμως συγχρόνως, νά διαφωτισθοῦν οἱ γονεῖς καί κηδεμόνες τῶν παιδιῶν, ὅτι ἡ γενική μόρφωσις πού παρέχουν τά γυμνάσια δέν βοηθεῖ ἐπαρκῶς τήν λύσιν τοῦ οἰκονομικοβιοτικοῦ προβλήματος, τήν ὁποίαν κυρίως ἐπιδιώκουν. Εἶναι περισσότερον εὔκολον νά βελτιώσωμεν τήν γενικήν μόρ-

φωσιν. Τήν εἰδικήν ὅμως μόρφωσιν, πού εἶναι περισσότερον χρήσιμος εἰς τήν ἐποχήν μας, αὐτήν εἶναι πολύ δύσκολον νά προσφέρωμεν ἐπαρκῶς εἰς τήν διψῶσαν νεολαίαν. Τό φαινόμενον δέν παρατηρεῖται μόνον παρ' ἡμῖν. Ἐδιάβαζα πρό ἡμερῶν εἰς ἄρθρον Ἰταλικοῦ περιοδικοῦ, ὅτι καί ἐκεῖ τά 80% τῶν ἀποφοίτων τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐξέρχονται χωρίς εἰδικά προσόντα πρός ἐξεύρεσιν ἐργασίας. Ἀλλ' ἄς μή ἐπεκτείνομεν σήμερον τήν συζήτησιν ἐπί τοῦ θέματος, ἡ ὁποία πρέπει νά εἶναι μακρά καί διονυχιστική. Ἐκεῖνο μόνον πού ἐπιθυμῶ νά τονίσω, προκειμένου περί σχολείων τῆς Μέσης Παιδείας, εἶναι ὅτι πανταχοῦ τῆς γῆς ἡ ἐπιστημονική καί πολιτική τάσις συνίσταται εἰς τό νά προεκταθῇ ὅσον τό δυνατόν πρός αὐτήν ἡ ὑποχρεωτική ἐκπαίδευσις. Εἰς τήν Ἀμερικήν τά 75% τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν τῆς Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως, φοιτοῦν καί εἰς σχολεῖα τῆς Μέσης ἡ δέ τάσις τῆς Πολιτείας εἶναι νά φθάσουν τό 100%. Εἰς τήν Ρωσίαν, τήν ὁποίαν εἶχα ἐπισκεφθῆ πρό διετίας καί διεπίστωσα τεραστίας προόδους εἰς τήν ἐκπαίδευσιν, ἡ ὑποχρεωτική φοίτησις εἶναι 4 σύν 6 = 10 χρόνια.

Εἰς τήν Ἰταλίαν, πρό δέκα μόλις ἡμερῶν, τό Ὑπουργικόν Συμβούλιον ἐνέκρινε δεκαετές σχέδιον ἀναμορφώσεως τῆς Παιδείας, τό ὁποῖον περιέχει καί παράτασιν τῆς ἀπολύτως δωρεάν ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως μέχρι τοῦ 14ου ἔτους τῆς ἡλικίας. Θέλετε μήπως ἐν παρόδῳ νά σᾶς πληροφορήσω περί ἄλλων τινῶν οὐσιωδῶν στοιχείων τοῦ δεκαετοῦς ἰταλικοῦ σχεδίου; Προβλέπει πρόσθετον δαπάνην χιλίων τριακοσίων ὀγδοήκοντα ἓξ δισεκατομμυρίων λιρεττῶν κατά τά δέκα προσεχῆ ἔτη, ἡ ὁποία θά ἀναλωθῇ διά τόν διορισμόν 70.000 νέων καθηγητῶν καί διδασκάλων, διά τήν ἵδρυσιν 150.000 αἰθουσῶν διδασκαλίας καί διά τήν γενναίαν ἐνίσχυσιν τῶν ὑποτροφιῶν ὑπέρ ἀπόρων καλῶν μαθητῶν. Τό ποσόν τοῦτο ἀναλογεῖ μέ 70 περίπου δισεκατομμύρια δραχμῶν. Καί ἐπειδή ἡμεῖς εἴμεθα εἰς πληθυσμόν ἓξ περίπου φορές μικρότεροι ἀπό τήν Ἰταλίαν, ἡ ἀναλογία θά ἦτο νά διαθέσωμεν ὑπέρ τῆς Παιδείας, διά δέκα χρόνια, πρόσθετον δαπάνην 11,5 περίπου δισεκατομμυρίων δραχμῶν, ἤτοι 1.150.000.000 δραχμῶν ἐτησίως.

Οἱ ἀριθμοί μᾶς φαίνονται ἀστρονομικοί καί κινδυνεύομεν νά πάθωμεν ὅλοι ἀπό ὀλιγγον! Ἐν τούτοις πρέπει νά τό κατανοήσωμεν ὅλοι, ὅτι χωρίς γενναίας ὑλικάς θυσίας δέν εἶναι δυνατόν νά ἐπιτύχωμεν τήν πνευματικήν, ψυχικήν καί ἠθικήν ἀνάτασιν τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας, ἀλλά καί τόν πρακτικόν της προσανατολισμόν, τόν ὁποῖον ὅλοι ὀνειρευόμεθα καί ἀπεκδεχόμεθα. Ἐφ' ὅσον ἐξακολουθοῦμεν νά διαθέτωμεν τόσον χαμηλόν ποσοστόν τοῦ Δημοσίου προϋπολογισμοῦ διά τήν Παιδείαν, ἕνα 8% πε-

ρίπου, τό χαμηλότερον ὅλων τῶν χωρῶν τοῦ κόσμου, δέν πρέπει νά ἐλπίζωμεν σοβαράν βελτίωσιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς μας προσπαθείας.

Κατά τόν ἐκτελεσθέντα προϋπολογισμόν τοῦ 1957 διετέθησαν ἐν ὅλῳ ὑπέρ τῆς Παιδείας 1.090 ἑκατομμύρια ἐκ τοῦ Δημοσίου προϋπολογισμοῦ καί 189 ἑκατομμύρια ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπενδύσεων, ἐξ ὧν ὀρθῶς διετέθη τό μεγαλύτερον μέρος ὑπέρ τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης, ἐλάχιστα ὅμως ἐπερίσσευσαν διά τήν Μέσην καί Στοιχειώδη Ἐκπαίδευσιν.

Α. Γεροκωστόπουλος. Κύριε συνάδελφε, σᾶς πληροφορῶ ὅτι μόνον ἀπό τόν προϋπολογισμόν ἐπενδύσεων τοῦ 1958 διετέθησαν 75 περίπου ἑκατομμύρια διά διδακτήρια τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως. Ἐξ ἄλλου 30 ἑκατομμύρια διετέθησαν ἐπί πλέον τῶν ἄλλων διά τήν ἀνέγερσιν μοναξίων σχολείων.

Γ. Βογιατζῆς (Ὑπ. Ἐθν. Παιδείας). Κύριε συνάδελφε, ἀπό τό κεφάλαιον ἐπενδύσεων διετέθησαν περίπου 70 ἑκατομμύρια. Πρέπει δέ νά σημειώσητε ὅτι διά πρώτην φοράν διετέθησαν τοιαῦτα ποσά.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Δέν ἐπικρίνω τήν διάθεσιν τῶν κονδυλίων αὐτῶν διά τό Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης καί τόν Οἶκον Φοιτητοῦ. Εἶχον τήν ἐντύπωσιν ὅτι μόνον ἐλάχιστα ἑκατομμύρια ἐδόθησαν ἐκ τῶν ἐπενδύσεων διά τήν ἀνέγερσιν σχολείων στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως. Χαίρω διότι τά ποσά εἶναι μεγαλύτερα.

Αἱ κυριώτεραι δυσκολίαι πού ἀντιμετωπίζομεν σήμερον εἰς τήν Μέσην Παιδείαν θά διευθετοῦντο κατά βάσιν ἐάν ἦτο δυνατόν νά διορίσωμεν 2.000 νέους καθηγητάς. Καί αὐτή ἡ περίπτωσις πού ρυθμίζει τό ἄρθρον 1 τοῦ παρόντος Ν.Δ., μέ κίνδυνον νέων ἀκυρώσεων, θά ἐτακτοποιεῖτο ἀσφαλέστερον ἐάν ἦτο δυνατόν νά αὐξηθοῦν ἔστω καί κατά ἑκατόν αἱ θέσεις τῶν Βοηθῶν Γυμνασιαρχῶν. Οὐδείς θά ἔμενεν τότε ἀδικημένος, μέ σύγχρονον καλλιτέραν ἐξυπηρέτησιν καί τῆς Μέσης Παιδείας.

Ἄς προχωρήσωμεν εἰς τό ἄρθρον 3. Ἐπί τῶν τριῶν πρώτων ἐδαφίων δέν ὑπάρχει ἀντίρρησις. Ἐπί τοῦ 4ου ἐδαφίου θά ἐπρότεινα ὅπως προστεθῇ "Διά Β.Δ....ἐφ' ἅπαξ ἐκδιδομένου ἐντός καθοριζομένης προθεσμίας, διά νά μή χρονοτριβήσῃ ἐκ νέου ἐπ' ἀόριστον ἡ ταχτοποίησις τῆς δημιουργηθείσης ἀνωμαλίας περί τήν σύνθεσιν καί τήν ἁρμοδιότητα τῶν Ὑπηρεσιακῶν Συμβουλίων. Ὅσον ἀφορᾶ τήν κωδικοποίησιν τῶν σχετικῶν Νόμων καί Διαταγμάτων, ἐπειδή εἶναι βασικῆς σημασίας καί πολύ ἔχομεν δεινοπαθήσει ἀπό τά ἀλλεπάλληλα ἐλλιπῆ Διατάγματα, θά προτιμοῦσα νά ἐγίνετο αὕτη, ἡ κωδικοποίησις, διά νόμου, τόν ὁποῖον νά ἐπεξεργασθῶμεν τόσον εἰς τήν Κοινοβουλευτικήν Ἐπιτροπήν τῆς Παιδεί-

ας ὅσον καί εἰς τήν αἴθουσαν ταύτην πλήθουσαν, ὥστε νά προφυλαχθῶμεν ἀσφαλέστερον ἀπό νέα ἀτοπήματα.

Ταῦτα εἶχα νά παρατηρήσω, κύριοι βουλευταί, καί καταλήγων ἀπευθύνω θερμήν ἔκκλησιν πρός ὅλα τά πολιτικά κόμματα καί ὅλους τούς ἀξιοτίμους συναδέλφους, ὅπως χαρακτηρίσωμεν τά θέματα τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἐθνικά, οἷα καί εἶναι, τά ἀπομονώσωμεν ἀπό τούς κομματικούς μας ἀνταγωνισμούς καί τά ἀντιμετωπίσωμεν μέ κοινήν συνείδησιν καί μέ ἐνιαῖον παλμόν διά νά ὑψώσωμεν τό πνευματικόν μας ἐπίπεδον εἰς τήν κορυφήν ἐκείνην πού καί ἡ παράδοσις τοῦ Ἔθνους μας ἐπιβάλλει καί ἡ εὐφυΐα τῆς Φυλῆς μας ἐπιτρέπει. Τοιουτοτρόπως δέν θά ὑπηρετήσωμεν μόνον τό εὐτυχές μέλλον τοῦ λαοῦ μας, ἀλλά καί τῆς ἀνθρωπότητος τούς ὑψηλούς σκοπούς, οἱ ὁποῖοι παραμένουν οἷοι τούς προδιέγραφε πρό χιλιετηρίδων τό ἀθάνατο Ἑλληνικόν Πνεῦμα.

Π. Κανελλόπουλος. *Κύριε Πρόεδρε*, ὅταν παρεκάλεσα νά μοῦ δοθῇ ὁ λόγος δέν εἶχον ὁμιλήσει ἀκόμη οἱ ἀξιότιμοι καί ἀγαπητοί εἰσηγηταί τῆς πλειοψηφίας καί τῆς μειοψηφίας. Μετά τάς ἀγορεύσεις τοῦ τέως Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας κ. Γεροκωστοπούλου καί τοῦ ἐπίσης τέως Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας καί Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Ἀθανασιάδη-Νόβα, θεωρῶ ὅτι τό θέμα κατ' οὐσίαν ἐξηντλήθη. Αἱ ἀγορεύσεις ἀμφοτέρων ὑπῆρξαν τόσον διαφωτιστικαί, ὥστε ἡ ἐκ μέρους μου ἀνάπτυξις τῶν θεμάτων τά ὁποῖαι συνδέονται κατά τρόπον ἄμεσον μέ τάς τρεῖς διατάξεις τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος ἤ τοῦ γενικοῦ θέματος τῆς παιδείας, ἡ λεπτομερής ἐκ μέρους μου ἀνάπτυξις καθίσταται περιττή. Ὁ κ. Γεροκωστόπουλος, ἐξήγησε κατά τρόπον λίαν σαφῆ τήν ἀνάγκην ἡ ὁποία ἐπιβάλλει τήν ἐπιψήφισιν τοῦ σχεδίου Ν. Δ. καί ἀνέλυσε τάς τρεῖς περιπτώσεις αἱ ὁποῖαι συνδέονται μέ τό Ν. Διάταγμα. Ὁ κ. Ἀθανασιάδης-Νόβας ἐπεξετάθη ἀσκήσας καί κριτικήν, πολλά δέ σημεῖα τῆς κριτικῆς του τά υἱοθετῶ, ἀλλά δέν θά ἤθελα, διά νά μή καταπονήσω τό Σῶμα, ἀλλά καί διά νά μή ἐπαναλάβω τά αὐτά, νά θίξω τά θέματα τά ὁποῖα ὁ κ. Ἀθανασιάδης-Νόβας ἔθιξε. Συμφωνῶ μέ τάς διατάξεις, καί τάς τρεῖς διατάξεις τοῦ παρόντος σχεδίου Ν.Δ. διότι ἡ πρώτη μέν διάταξις εἶναι διάταξις εἰδική, ἀφορᾷ τούς ἐκπαιδευτικούς λειτουργούς, θά συζητήσωμεν καί ὡρισμένας τροπολογίας καί ὅταν συζητηθοῦν αἱ τροπολογίαι, αὐτός οὗτος ὁ κ. Γεροκωστόπουλος, ἐπεφυλάχθη νά προτείνῃ τάς τροπολογίας, μετά τήν κατ' ἀρχήν ἐπιψήφισιν τοῦ νομοσχεδίου, ὅταν συζητήσωμεν τάς τροπολογίας θά λάβω τόν λόγον, ἴσως νά μή παραστῇ κἄν ἀνάγκη νά τόν λάβω, διότι ἐλπίζω ὁ κ. Ὑπουργός νά δεχθῇ τάς δικαίας τῶν τροπολογιῶν, ἄν δέν τάς δεχθῇ καί παραστῇ ἀνάγκη νά προσθέσω καί ἐγώ τήν

φωνήν μου θά τό πράξω. Ἦτο ἀνάγκη καί εἶμαι ἐκ τῶν ὑπευθύνων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἰσηγητής ἦτο ὁ κ. Γεροκωστόπουλος καί αὐτό εἶναι πρός τιμήν του, ἦτο ἀνάγκη νά θεσπισθῇ ὁ θεσμός τοῦ βοηθοῦ γυμνασιάρχου. Ἔπρεπε νά ὑπάρξῃ μία ἔτι μεγαλυτέρα διάρθρωσις εἰς τήν παιδείαν καί πρέπει νά ψηφισθῇ τό ἄρθρον 1 διά νά τακτοποιηθῇ τό θέμα ὁριστικῶς. Ὁ ἀξιότιμος συνάδελφος κ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, ἔθιξεν ἕνα ζήτημα οὐσιῶδες τό ὁποῖον συνδέεται μέ τήν 5ετίαν. Συμφωνῶ μέ τήν σκέψιν τήν ὁποίαν δέν διετύπωσε, διότι δέν εἶπεν ἀκριβῶς τί προτείνει, ἀλλά ἐξέφρασε κάποιαν ἔμμεσον τοὐλάχιστον ἐπιθυμίαν νά γίνῃ εὐνοϊκωτέρα ἡ διάταξις. Συμφωνῶ καί ἐγώ μέ τήν διάθεσιν αὐτήν. Ἡ δευτέρα διάταξις δηλαδή τό ἄρθρον 2 τοῦ σχεδίου Ν.Δ. – καί κατ' ἀνάγκην ὁμιλῶ περί τῶν ἄρθρων, διότι δέν ἔχει ἐνιαίαν ἀρχήν τό Ν.Δ., δέν εἰσέρχομαι ὅμως εἰς τάς λεπτομερείας– τό ἄρθρον 2 συνδέεται μέ ἕνα πολυθρύλητον καί περιπετειῶδες θέμα, τό θέμα τῶν παραρτημάτων. Εἶναι δύσκολον, ἀξιότιμε κ. Πρόεδρε, νά ἰσχυρισθῶ, ὅτι δέν ἔπρεπε νά ἱδρυθοῦν, εἶμαι ὅμως ἐξ ἄλλου ὑποχρεωμένος νά εἴπω, ὅτι ἔπρεπεν ἡ Πολιτεία νά εἶχε λάβει ὅλα ἐκεῖνα τά μέτρα, δηλαδή ἔπρεπε νά εἶχε τοιοῦτον πρόγραμμα, ὥστε νά μή παραστῇ ἡ ἀνάγκη τῆς ἱδρύσεώς των. Ἂν ὑπῆρχε ἀνάγκη παραρτημάτων θά πρέπει νά ὑπῆρχε ἀνάγκη γυμνασίων καί ὑπάρχει ἀνάγκη καί ὑπῆρχεν ἀνάγκη παραρτημάτων. Τήν ἀνάγκην τῶν παραρτημάτων τήν συνδέω κυρίως μέ τήν ἀδυναμίαν τῶν γονέων νά ἀποστέλουν τά παιδιά των μακράν πολύ μακράν τοῦ χωρίου των. Δέν διεκδικεῖ καί δέν ζητεῖ ὁ Ἕλλην γεωργός νά ἔχῃ βεβαίως τό Γυμνάσιον εἰς τό ἴδιον του τό χωρίον, ἀλλά διεκδικεῖ καί εἶναι θεμιτή ἡ διεκδίκησις αὐτή, νά μή τό ἔχῃ πολύ μακράν. Ἂν καί ὅταν εἰσαχθῇ κατά τρόπον συστηματικόν καί πλήρη ὁ θεσμός τῶν ὑποτροφιῶν εἰς τήν μέσην ἐκπαίδευσιν ἐπιλεγομένων διά διαγωνισμοῦ, ἤ καθ' οἱονδήποτε ἄλλον τρόπον τῶν ἀρίστων τούς ὁποίους θά ἀναλαμβάνῃ πλέον ἀπό ἀπόψεως οἰκονομικῆς τό Κράτος νά τούς σπουδάσῃ εἰς τήν πόλιν τῶν Πατρῶν ἤ εἰς τήν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης ἤ εἰς τήν πόλιν τῆς Δράμας, τότε βεβαίως δέν θά ὑπάρχῃ ἀνάγκη παραρτημάτων εἰς μίαν κωμόπολιν ἀπέχουσαν 20 χιλιόμετρα ἀπό τήν πόλιν τῶν Πατρῶν ἤ ἀπό τήν πόλιν τῆς Δράμας ἤ ἀπό τήν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης.

Κύριε Πρόεδρε, δέν θά ἀποφανθῶ, λοιπόν, περί τῆς ἀνάγκης τῆς διαχειρίσεως ἤ ἐπεκτάσεως τοῦ θεσμοῦ τῶν παραρτημάτων, διότι ἐφ' ὅσον τό Κράτος δέν κατώρθωσεν ἀκόμη νά ἀντιμετωπίσῃ τό θέμα κατά τρόπον ὀργανικόν καί ἡ μόνη δυνατή ὀργανική ἀντιμετώπισις εἶναι ἐκείνη, τήν ὁποίαν ὑπηνήχθην, ἀνάγκη εἶναι νά μή ἀποκλείσωμεν τήν πιθανότη-

τα τῶν παιδιῶν, τά ὁποῖα ζοῦν εἰς τήν ὕπαιθρον καί εἰς ἀπόστασιν μεγάλην ἀπό τά ἀστικά κέντρα νά εἰσέλθουν εἰς τό Γυμνάσιον. Βεβαίως καί αὐτό διετυπώθη ὡς ἀξίωσις ὅλων τῶν συναδέλφων σχεδόν διά βοῆς, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν παραρτήματα, πρέπει νά λειτουργήσουν καλῶς. Ἐπεκτείνω τήν φράσιν καί εἰς τά Γυμνάσια. Πρέπει καί αὐτά ταῦτα τά Γυμνάσια νά λειτουργήσουν καλῶς. Καί ἄλλοτε ἀνέπτυξα ἀπό τοῦ Βήματος τῆς Βουλῆς, τῆς προηγουμένης Βουλῆς, τήν ἀνισότητα, ἡ ὁποία ὑπάρχει μεταξύ τῶν Γυμνασίων καί εἶπον πόση διαφορά προσοχῆς καί στοργῆς τοῦ Κράτους ὑπάρχει ἀπέναντι τῶν διαφόρων Γυμνασίων, ἄρα ἀπέναντι τῶν διαφόρων περιοχῶν τῆς Χώρας. Ὑπάρχουν Γυμνάσια μέ πλήρη τόν ἀριθμόν ἤ σχεδόν πλήρη τόν ἀριθμόν, τόν ὁποῖον προβλέπει ὁ νόμος περί τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ καί ὑπάρχουν Γυμνάσια τά ὁποῖα ἔχουν ἐλαχίστους καθηγητάς. Καί βεβαίως ὑπάρχουν παραρτήματα, τά ὁποῖα ἔχουν ἀκόμη λιγωτέρους. Καί γενόμεθα, διά τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς τῆς ἀνισότητος εἰς τήν παροχήν τῆς Παιδείας, εἰς τήν παροχήν τῆς Μέσης Παιδείας, ὑπεύθυνοι καί ἔνοχοι ἑνός φοβεροῦ ἠθικοῦ ἐγκλήματος. Στέλλουν οἱ γονεῖς τά παιδιά των διά νά λάβουν μέρος εἰς τάς εἰσιτηρίους ἐξετάσεις μιᾶς Ἀνωτάτης Σχολῆς, ἤ ἕνα διαγωνισμόν ἑνός Ἱδρύματος Τραπεζητικοῦ ἤ ἄλλου καί θεωροῦν οἱ γονεῖς ὅτι ἐφ' ὅσον τό παιδί ἐπῆρε τό πτυχίον –καί δυνατόν νά τό πῆρε μέ ἄριστα– θά πρέπει νά μπῇ, διότι ἔχει τά μέσα τά διανοητικά, τά μέσα τῆς μορφώσεως διά νά μπῇ καί βλέπει ὅτι δέν μπαίνει καί δέν μπαίνει, διότι ὄχι δέν ἐπέδειξεν ἐπιμέλειαν τό παιδί, ἤ διότι δέν εἶναι ἱκανόν ἀπό ἀπόψεως διανοητικῆς, ἀπό ἀπόψεως ἀντιλήψεως καί ἀφομοιώσεως τῶν ὅσων ἐδιδάχθη, ἀλλ' ἁπλούστατα, διότι δέν τοῦ ἐδιδάξαμεν ἐκεῖνα, τά ὁποῖα ζητοῦν ἔπειτα εἰς τάς ἐξετάσεις τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν ἤ εἰς τούς διαγωνισμούς. Καί δημιουργοῦνται καί αἱ μεγάλαι παρεξηγήσεις, δημιουργοῦνται ἠθικαί ἀνωμαλίαι αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἄμεσον ἀντίκτυπον εἰς τήν συνοχήν τοῦ Ἔθνους.

Ξεύρω ὅτι τό θέμα εἶναι δυσχερές ἀλλά ἐπειδή εἶναι δυσχερές πρέπει τό Κράτος νά τό ἀντιμετωπίσῃ τό ταχύτερον καί μέ ρυθμόν γοργόν καί μέ ἀποφασιστικότητα. Ὁ ἀξιότιμος καί ἀγαπητός συνάδελφος κ. Ἀθανασιάδης-Νόβας ἐμνημόνευσε χαρακτηριστικῶς τήν περίπτωσιν τῆς Ἰταλίας. Εὔχομαι καί ἐγώ κάτι ἀνάλογον πρός ἐκεῖνο τό ὁποῖον ἐγένετο ἐν Ἰταλίᾳ νά γίνῃ καί εἰς τήν Χώραν μας. Συμφωνῶ ἐπομένως μέ τό ἄρθρον 2. Πρέπει νά γίνῃ ὁπωσδήποτε ἡ ἐπικύρωσις τῆς νομίμου ὑποστάσεως τῶν παραρτημάτων. Τό Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ὀρθῶς ἀπεφάνθη, ἀλλά πρέπει νά προσπαθήσωμεν τό κενόν νά τό πληρώσωμεν. Ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν πρέπει νά νομιμοποιηθοῦν, ἀλλά προσθέτω καί πάλιν

ὅτι ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν πρέπει νά λειτουργήσουν καί καλῶς.

Καί ἔρχομαι εἰς τήν τρίτην διάταξιν ἡ ὁποία δέν ἀπαιτεῖ παρά μόνον...

Εἷς βουλευτής. Διά τά μέλλοντα νά ἱδρυθοῦν κ. Πρόεδρε.

Π. Κανελλόπουλος. Διά τά μέλλοντα νά ἱδρυθοῦν δέν θά ἤθελον, συμφωνῶν μέ τόν κ. Ἀθανασιάδην-Νόβαν, νά ζητήσω τήν σύμφωνον γνώμην τοῦ Ἀνωτάτου Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου. Κατ' ἐμέ αἱ Κυβερνήσεις δέν πρέπει ποτέ νά εἶναι ὄργανα τῶν Συμβουλίων. Μόνον εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις αἱ ἀποφάσεις τῶν Συμβουλίων πρέπει νά εἶναι τελεσίδικοι. Εἶναι περιπτώσεις καθαρῶς διοικητικῆς φύσεως ἐν σχέσει πρός τό προσωπικόν καθώς καί πειθαρχικῆς τοιαύτης. Ἀλλά προκειμένου περί τοιούτων ἀποφάσεων καί ἀναλόγων ἀποφάσεων εἰς ἄλλα Ὑπουργεῖα, δέν πρέπει ὁ Ὑπουργός νά εἶναι ὄργανον τοῦ Συμβουλίου καί νά εἶναι ὑποχρεωμένος νά συμφωνῇ μέ αὐτό ἤ καί ἐάν δέν εἶναι ὑποχρεωμένος νά συμφωνήσῃ νά ἔχῃ ἀνάγκην τῆς συμφωνίας ἑνός Συμβουλίου διά νά λάβῃ μίαν ἀπόφασιν.

Ἐγώ τό θέμα ἐμπιστεύομαι καί εἰς τόν σημερινόν Ὑπουργόν ὅπως θά τό ἐμπιστευόμην καί εἰς οἱονδήποτε Ὑπουργόν καί εἰς τόν σημερινόν Ὑπουργόν τόν ὁποῖον τιμῶ καί ἰδιαιτέρως συμπαθῶ, ἀλλά καί πρός τόν προηγούμενον καί πρός τόν οἱονδήποτε μέλλοντα, διότι νομίζω ὅτι οἱοσδήποτε ἐκ τῆς Αἰθούσης αὐτῆς θά τύχῃ ἐπικεφαλῆς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας θά κάμῃ τήν δικαιοτέραν καί καλυτέραν χρῆσιν τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ. Ἐδῶ ἄλλωστε εἴμεθα διά τήν περίπτωσιν κατά τήν ὁποίαν θά γίνῃ ὑπέρβασις τοῦ δικαιώματος τό ὁποῖον τοῦ χορηγοῦμεν.

Ὅσον ἀφορᾷ τήν τελευταίαν διάταξιν, συμφωνῶ πλήρως πρός αὐτήν. Πρέπει νά ἀποκατασταθῇ ἡ κανονική λειτουργία τοῦ Ἀνωτάτου Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Πρίφτης ἔχει τόν λόγον.

Γ. Πρίφτης. Κύριοι συνάδελφοι, ἐξ ἀφορμῆς δύο ἐν συνεχείᾳ ἐκπαιδευτικῶν σχεδίων Ν.Δ. τά ὁποῖα ἤχθησαν ὑπό τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἄρθρου 35 τοῦ Συντάγματος, ἐγενικεύθησαν τρόπον τινά αἱ ἐπί τῶν γενικῶν θεμάτων τῆς παιδείας καί τῶν μέτρων διά τήν ἀνάπλασίν της. Ὑπάρχει ἐξ ἀφορμῆς ἀκριβῶς τῶν γενομένων συζητήσεων μία διαπίστωσις. Ἡ διαπίστωσις ὅτι ὅλαι αἱ πολιτικαί μερίδες αἱ ἀντιπροσωπευόμεναι ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ μας εἶναι διατεθειμέναι νά συμβάλουν εἰς τό ἔργον τό ὁποῖον φιλοδοξεῖ νά ἐπιτελέσῃ ὁ κ. Ὑπουργός ἐπί τῆς Παιδείας, ὁ ὁποῖος χθές ὑπεσχέθη ὅτι θά φέρῃ καί τά ὑπόλοιπα ἐκπαιδευτικά νομοσχέδια. Καί αὐτό ἀκριβῶς δημιουργεῖ τήν ἐλπίδα ὅτι ἡ θερμοτάτη ἔκκλησις τοῦ ἀξιοτίμου συναδέλφου κ. Νό-

βα, ὅστις ἔχει καί τήν ἰδιότητα ἐξαιρέτου ταὐτοχρόνως πνευματικοῦ ἀνθρώπου, θά εὕρῃ εὐρυτάτην ἀπήχησιν εἰς ὅλους μας διά νά συμβάλωμεν πραγματικῶς εἰς τό μέγα αὐτό ἔργον τό ὁποῖον ἔχει ἐθνικήν καί κοινωνικήν ἀποστολήν. Δι' ἐμέ τοὐλάχιστον ἐδημιούργησε μεγάλην ἱκανοποίησιν ἡ ὁμόφωνος διαπίστωσις εἰς τήν ὁποίαν καταλήγει ἡ Ἐπιτροπή μας αὐτάς τάς δύο Ἡμέρας.

Διά τοῦ ὑπό συζήτησιν σχεδίου Ν.Δ. τοῦ Ὑπουργοῦ Παιδείας ὀρθῶς ἐπιχειρεῖται νά ταχτοποιηθῇ μία ἐκκρεμότης ἥτις προέκυψεν ἀπό τήν ἀκύρωσιν ὑπό τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας προαγωγῶν μέ τό αἰτιολογικόν ὅτι διά τήν κρίσιν αὐτῶν ἐλήφθη ὑπ' ὄψει τό εὐδόκιμον τῆς ὅλης σταδιοδρομίας τῶν κριθέντων.

Συνεχίζων ὁ κ. Γ. Πρίφτης λέγει ὅτι ἀπό τήν εἰσηγητικήν ἔκθεσιν προκύπτει ὅτι προσπάθεια τῆς διοικήσεως εἶναι νά ἀπονεμηθῇ ὁ βαθμός τοῦ Διευθυντοῦ Β' - βοηθοῦ Γυμνασιάρχου. Δυστυχῶς οἱ λειτουργοί τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως ἦσαν ἄτυχοι. Ὁ Α.Ν. τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1943 διά τοῦ ὁποίου ἀπενεμήθη ὁ βαθμός τοῦ Δ/ντου Β' τάξεως καί ὁ νόμος 3379 τοῦ 1955 ὅστις ἐθέσπιζε τόν θεσμόν τοῦ βοηθοῦ τοῦ Γυμνασιάρχου δέν ἐφηρμόσθη. Εἰδικώτερον τό κατοχικόν διάταγμα ἐθέσπιζε τρόπον ἁπλούστερον διά τήν ταχτοποίησιν τῆς ἀδικίας αὐτῆς. Ἔκτοτε πράξεις τῆς διοικήσεως διά τήν ἀντιμετώπισιν τοῦ ἰδίου θέματος ἐταλαιπώρησαν τούς λειτουργούς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως καί αὐτήν τήν ἐκκρεμότητα θέλει νά θεραπεύσῃ τό ὑπό κρίσιν σχέδιον. Πέραν τοῦ βασικοῦ αὐτοῦ θέματος ὑπάρχει καί πρόβλημα ἐξελίξεως τῶν λειτουργῶν Μέσης Ἐκπαιδεύσεως. Ἡ ὁριστική λύσις εἶναι μόνον ἡ προώθησις τῶν λειτουργῶν εἰς τόν βαθμόν τοῦ Διευθυντοῦ Β' τάξεως ἄνευ περιορισμοῦ καί τοῦτο πρέπει νά γίνῃ διά τήν ἱκανοποίησιν ἐπιστημόνων οἱ ὁποῖοι εἶναι ἄξιοι προσοχῆς ὑπό τῆς Πολιτείας. Ἡ βασική σκέψις τοῦ κατοχικοῦ διατάγματος, τό ὁποῖον ἔδωσε τόν βαθμόν τοῦ Δ/ντοῦ Β', ἦτο ἡ ἀναγνώρισις τῶν ὑπηρεσιῶν τάς ὁποίας προσφέρουν οἱ ἐκπαιδευτικοί καί ἡ προώθησις ἑνός μεγάλου ἀριθμοῦ ἐξ αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι παρέμενον εἰς τόν βαθμόν τοῦ Τμηματάρχου Α' λόγῳ ἐλλείψεως ὀργανικῶν θέσεων. Ἀπέβλεπε δὲ εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν ἀποδοχῶν ἀφ' ἑνός καί ἀφ' ἑτέρου εἰς τήν ἠθικήν ἱκανοποίησιν διά τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ ἔργου ἀπό ἐθνικῆς καί κοινωνικῆς ἀπόψεως. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά τονίσω ὅτι εἴτε τό θέλομεν εἴτε ὄχι ἀνακύπτει οὕτω τό θέμα τῆς μισθολογικῆς ἐξελίξεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν. Ὑπάρχει καθήλωσις τῶν ἀποδοχῶν τῶν ἐκπαιδευτικῶν, ὥστε νά τούς κάνῃ προβληματική τήν ζωήν των ἀπό ἀπόψεως ἀξιοπρεπείας. Ἀπό δημοσιονομικόν δελτίον τό ὁποῖον ἔχω ἐνώπιόν μου μέ στοι-

χεῖα τοῦ ἔτους 1958, ἀποδεικνύεται ἡ ἀμέλεια τοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς Πολιτείας εἰς τόν ἐκπαιδευτικόν τομέα. Κατά τό 1938 ὁ Γενικός Ἐπιθεωρητής μέ βαθμόν Δ/ντοῦ Α΄ καί μέ ὑπηρεσίαν 30 ἐτῶν καί εὐδόκιμον, ἐλάμβανε μισθόν 10.022. Ἐάν δέν εἶχε τό εὐδόκιμον 9.159. Ὁ αὐτός Δ/ντής μέ 25ετῆ ὑπηρεσίαν ἐλάμβανε 8.580. Τό 1958 ὁ Γενικός Ἐπιθεωρητής Δ/ντής Α΄ Τάξεως, μέ ἐπιδόματα καί ἀναλογίαν δώρων καί εὐδόκιμον καί μέ 30ετῆ ὑπηρεσίαν λαμβάνει μόνον 6.942. Ἐάν δέ δέν ἔχη τό εὐδόκιμον 6.100. Ἐάν δέ ἔχη 25ετῆ ὑπηρεσίαν λαμβάνει 6.180.

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι οἱ λειτουργοί τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως καί ἐν γένει ὁ δημοιουπαλληλικός κόσμος ἔχουν σοβαροτάτην βάσιν ὅταν ζητοῦν μισθολογικὴν ἱκανοποίησιν. Ἀπό τούς ἀριθμούς προκύπτει ὅτι ἐκ τοῦ γενικοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους διά τήν παιδείαν διατίθενται ποσά μικρότερα καί κατά συνέπειαν χρειάζεται γενναία αὔξησις τούτων. Ὅσον ἀφορᾶ τούς λειτουργούς Μέσης καί Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως τά κονδύλια εὑρίσκονται ὑπό συμπίεσιν. Ἐκ τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων, διατίθενται μόνον 43 ἑκατομμύρια (Ἀναγιγνώσκει ἀριθμούς).

Γ. Βογιατζῆς (Ὑπ. Παιδείας). Ἐκ τῶν ἐπενδύσεων καί ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ τό ποσόν ἀνέρχεται εἰς 70 ἑκατομμύρια σύν 20 ἑκατομμύρια ἐξ εἰδικῶν εἰσφορῶν. Τό σύνολον διά τό ἔτος 1958 ἀνέρχεται εἰς 90 ἑκατομμύρια.

Γ. Πρίφτης. Εὔχομαι νά διατεθοῦν καί περισσότερα ἀκόμη ποσά.

Α. Γεροκωστόπουλος. Μόνον εἰς τόν προϋπολογισμόν ἐπενδύσεων τοῦ 1957 ἐνεγράφετο τό ποσόν τῶν 75 περίπου ἑκατομμυρίων διά τά διδακτήρια τῆς Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως.

Γ. Πρίφτης. Τό ὑπό κρίσιν Ν.Δ. δέν δίδει οὔτε εἶναι δυνατόν ὁριστικήν λύσιν εἰς τό θέμα τῆς προωθήσεως τῶν λειτουργῶν Μέσης Ἐκπαιδεύσεως. Ἡ λύσις ὅμως ὑπάρχει.

Λύσις εἰς τό προκείμενον θέμα εἶναι ἡ ἐξασφάλισις προϋποθέσεων διά τήν προώθησιν τῶν λειτουργῶν τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως εἰς τόν βαθμόν τοῦ Διευθυντοῦ β΄ τάξεως ἀνεξαρτήτως ὀργανικῶν θέσεων. Οὕτω θά ὑπάρξει εὐχέρεια νά δημιουργηθῆ ὁ ἀναγκαῖος ἀριθμός ἐκπαιδευτικῶν καί κατόπιν ἐπιλογῆς τούτων νά ὁρίζονται οἱ βοηθοί Γυμνασιάρχαι τῆς ὑπηρεσίας των θεωρουμένης ὡς προσταδίου διά τήν ἐξέλιξιν εἰς τόν βαθμόν τοῦ Γυμνασιάρχου. Τό μέτρον δέν εἶναι βεβαίως τοῦ παρόντος. Ἔκρινα ὅμως ἀναγκαῖον ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συζητήσεως τοῦ ὑπὸ κρίσιν σχεδίου Ν.Δ. νά ἀναφερθῶ εἰς τό θέμα αὐτό, ἵνα τό λάβη καί ὑπ' ὄψιν του ὁ κ. Ὑπουργός.

Ὅσον ἀφορᾷ τό ὑπὸ κρίσιν σχέδιον Ν.Δ. ὀρθῶς τοῦτο ἀποβλέπει εἰς

τήν ταχτοποίησιν συγχύσεως, ἡ ὁποία προεκλήθη ἐκ νομοτεχνικῆς ἀτελείας τοῦ Ν. 3379/55 καί λοιπῶν διότι δέν εἶχε περιληφθῆ εἰς αὐτό διάταξις περί τοῦ τρόπου κρίσεως τῶν καθηγητῶν, προκειμένου περί προαγωγῆς τούτων εἰς τόν βαθμόν τοῦ βοηθοῦ Γυμνασιάρχου. Ἤθελον ἐπίσης νά κάμω μίαν γενικήν παρατήρησιν, ἀναφερόμενος εἰς τούς λόγους δι' οὕς τό Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἠκύρωσε τούς ὑπό τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας ἀκυρωθέντας πίνακας προαγωγῶν. Φρονῶ καί ἐγώ ὅτι ἡ 5ετία δέν εἶναι ὁ ὀρθός τρόπος κρίσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν. Δέν δύναται ἕνας λαμπρός, ἴσως, ἐκπαιδευτικός, ὁ ὁποῖος ὑπηρέτησε εὐδοκίμως τήν διετίαν εἰς τόν αὐτόν βαθμόν νά κριθῆ καλλίτερος ἀπό τόν ἐκπαιδευτικόν λειτουργόν, ὁ ὁποῖος ὑπηρετεῖ εὐδοκίμως ἐπί μίαν 25ετίαν ἤ καί 30ετίαν. Θά πρέπει ἡ κρίσις νά ἀνατρέχῃ εἰς ὅλην τήν ὑπηρεσιακήν σταδιοδρομίαν τοῦ κρινομένου ὑπαλλήλου ὄχι μόνον εἰς τήν τελευταίαν 5ετίαν. Καί ὑποθέτω, ὡς ἀντελήφθην ὅτι καί ὁ κ. Κανελλόπουλος διά τῶν ὅσων εἶπεν αὐτό ἤθελε νά ὑποδηλώσῃ.

Κατόπιν τούτων καί τῶν ὅσων οἱ ἀξιότιμοι συνάδελφοι, οἱ προηγηθέντες εἰς τό βῆμα, διετύπωσαν, τάσσομαι κατ' ἀρχήν ὑπέρ τοῦ ὑπό κρίσιν σχεδίου καί τοῦτο διότι τό ἐν λόγῳ σχέδιον περιλαμβάνει μόνον μεταβατικές διατάξεις, διότι ἐάν περιελάμβανε παγίας διατάξεις δέν θά ἦτο δυνατόν νά συμφωνήσωμεν. Προκειμένου ὅμως περί ρυθμίσεως μεταβατικῆς ἑνός ἐπείγοντος θέματος, δεχόμεθα τοῦτο κατ' ἀρχήν. Ὑπάρχουν βέβαια λεπτομέρειαι τάς ὁποίας θά συζητήσωμεν κατά τήν κατ' ἄρθρον συζήτησιν.

Ὑπάρχει καί τό θέμα τῶν Γυμνασιακῶν παραρτημάτων. Τό θέμα αὐτό θά ἔπρεπε νά ἀντιμετωπισθῆ μέ πνεῦμα εὐρύτερον. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἱδρύσεως παραρτημάτων ἐπιβάλλεται ἐκ τοῦ γεγονότος τῆς παροχῆς δυνατότητος εἰς τά παιδιά τῶν ἀγροτῶν νά φοιτοῦν εἰς Γυμνασιακά Παραρτήματα εὑρισκόμενα πλησίον τοῦ τόπου τῆς κατοικίας των, καί νά ἀποφεύγουν οὕτω τάς μεγάλας δαπάνας, αἱ ὁποῖαι θά ἀπαιτοῦντο ἐάν οἱ μαθηταί θά ἦσαν ὑποχρεωμένοι νά μεταβαίνουν εἰς πόλεις κειμένας πολύ μακράν τῆς κατοικίας των.

Θά ἤθελα ἐπίσης νά παρακαλέσω τόν ἀξιότιμον κ. Ὑπουργόν τῆς Παιδείας νά λάβῃ ὑπ' ὄψει του ὅτι ἔχει σχηματισθῆ ἀντικειμενική κρίσις, ὅτι πολλαί πράξεις τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας συνετάγησαν κατά τρόπον πρόχειρον. Δέν θά ἤθελα νά ἀναφέρω ἀριθμούς ἀκυρωθεισῶν πράξεων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας ὑπό τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας. Ἐάν εἶναι ἀκριβής ὁ ἀριθμός ὁ ὁποῖος μοῦ ἐδόθη, ὁ ἀριθμός τῶν ἀκυρωθεισῶν πράξεων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας εἶναι πολύ μεγάλος. Ὀρθόν θά ἦτο

λοιπόν, νά ἀπεφεύγετο ἡ προχειρολόγος αὐτή ἀντιμετώπισις τῶν θεμάτων, γεγονός τό ὁποῖον θά ἀπέβαινε τόσον ὑπέρ τῆς Διοικήσεως, ὅσον καί ὑπέρ ἐκείνων, εἰς οὕς ἀναφέρονται αἱ πράξεις αὗται. Κατά τά ἄλλα συμφωνῶ μέ τούς ἀξιοτίμους προλαλήσαντας συναδέλφους νά παρασχεθῇ πᾶσα δυνατή βοήθεια εἰς τόν ἀξιότιμον κ. Ὑπουργόν τῆς Παιδείας, ὥστε νά φέρῃ τό νομοσχέδιον, τό ὁποῖον ὑπεσχέθη περί ἀναδιαρθρώσεως τῆς Παιδείας (Χειροκροτήματα).

Ι. Τριανταφυλλίδης. Κύριε Πρόεδρε, μετά τάς ὁμιλίας τῶν ἀξιοτίμων συναδέλφων, ὅσον καί τοῦ ἀξιοτίμου ἀρχηγοῦ τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος κ. Κανελλοπούλου, δέν θά εἶχον νά προσθέσω πολλά ἐπί τοῦ ὑπό κρίσιν σχεδίου Ν. Διατάγματος.

Ἐπειδή ὅμως ἐξαίρετοι συνάδελφοι διατελέσαντες Ὑπουργοί τῆς Παιδείας ἔθιξαν καί τό ζήτημα τῶν περιφερειακῶν Γυμνασιακῶν Παραρτημάτων, θά μοῦ ἐπιτρέψετε νά προσθέσω καί ἐγώ ὀλίγας λέξεις ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ. Θά ἤθελα νά παρακαλέσω τόν ἀξιότιμον κ. Ὑπουργόν τῆς Παιδείας νά προσέξῃ ἰδιαιτέρως τήν ἐγκαταλελειμμένην περιφέρειαν Ἔβρου καί εἰδικότερον τοῦ Τριγώνου-Ἔβρου τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι θεωροῦν ἑαυτούς ὡς εὑρισκομένους εἰς τό ἐξωτερικόν. Πράγματι 17 Κοινότητες τῆς περιφερείας τοῦ Τριγώνου Ἔβρου στεροῦνται Γυμνασίου καί ἀναγκάζονται τά παιδιά τῶν ἀγροτῶν τῆς περιφερείας αὐτῆς νά διανύουν 50 χιλιόμετρα ἵνα φθάσουν εἰς τό Γυμνάσιον τῆς Ὀρεστιάδος τό ὁποῖον στερεῖται τοῦ ἀναγκαιοῦντος προσωπικοῦ. Ἐπιθυμῶ νά παρακαλέσω ἰδιαιτέρως τόν ἀξιότιμον κ. Ὑπουργόν, νά μεριμνήσῃ διά τήν ἵδρυσιν Γυμνασιακοῦ Παραρτήματος εἰς τήν περιφέρειαν αὐτήν καί δή τήν ἀκριτικήν κωμόπολιν τῶν Δικαίων, ἵνα παύσουν οἱ κάτοικοι νά νομίζουν ὅτι ἐγκατελείφθησαν ἀπό τό Κράτος ἀφ' ἑνός καί ἵνα δοθῇ ἡ δυνατότης ἀφ' ἑτέρου εἰς τά Ἑλληνόπουλα τῆς ἀκριτικῆς ταύτης περιοχῆς νά παρακολουθήσουν καί νά ἐκμάθουν τά σημερινά μέσα τοῦ πολιτισμοῦ ἔστω καί ἄν διαθέτουσιν πενιχρά οἰκονομικά μέσα. Δέν παραλείπω νά ἀναφέρω ὅτι καί λόγοι Ἐθνικοί ἐπιβάλλουν τήν ἵδρυσιν Παραρτήματος Γυμνασίου εἰς Δίκαια-Τριγώνου.

Γ. Βογιατζῆς (Ὑπ. Ἐθν. Παιδείας). Κύριοι συνάδελφοι δέν πρόκειται νά σᾶς ἀπασχολήσω ἐπί πολύ. Θά ἤθελον νά ἐκφράσω πρός ὑμᾶς τήν συγκίνησίν μου, ὡς Ὑπουργός τῆς Παιδείας, διά τόν τρόπον μέ τόν ὁποῖον οἱ συνάδελφοι τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀλλ' εἶμαι βέβαιος καί ὁλόκληρος ἡ Βουλή καὶ ὅλος ὁ Ἑλληνικός λαός ἀντιμετωπίζουν τό μέγιστον τῶν ἑλληνικῶν προβλημάτων, τήν ἑλληνικήν παιδείαν. Διεπιστώθη ὅτι ὁσάκις νομοθετήματα τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας ἐκρίνοντο καί κρίνονται καί σή-

μερον καί χθές ἀπό τήν Ἐπιτροπήν, οὐδεμία κομματική σκέψις καί οὐδέν αἴσθημα παρατάξεων διακρίνει τούς ἀγορητάς. Συνέχει ὅλους τό μέγα αὐτό θέμα, τό ἐνδιαφέρον διά τήν ἀνάπλασιν τοῦ Ἔθνους εἰς τόν τομέα τῆς ἐθνικῆς παιδείας. Ὅλαι αἱ μέχρι σήμερον Κυβερνήσεις, ὅλοι οἱ Ὑπουργοί Παιδείας εἶχον τήν εὐγενῆ φιλοδοξίαν νά ἐξυψώσουν τό μέγα αὐτό λειτούργημα διά τήν ἑλληνικήν κοινωνίαν. Δέν θά πρέπει νά παραλείψω ὅτι οἱ φορεῖς τῆς λειτουργίας αὐτῆς ἀπό τοῦ τελευταίου δημοδιδασκάλου μέχρι τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Γυμνασίου, μέχρι τῶν καθηγητῶν τῶν ἀνωτάτων Ἱδρυμάτων, ἀλλά καί τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, ἀγωνίζονται νυχθημερόν διά νά ἀντιμετωπίσουν τό τεράστιον αὐτό πρόβλημα.

Κύριοι, ἡ Δημοκρατία διά νά ἐπιζήσῃ, πρέπει νά ἔχῃ τήν δύναμιν νά κάμῃ ἐκάστοτε ἐσωτερικάς εἰρηνικάς ἐπαναστάσεις. Καί εἰς τόν τομέα τῆς Παιδείας, ἡ Ἑλληνική Δημοκρατία θά πρέπει νά εὕρῃ τήν εὐκαιρίαν καί τόν τρόπον νά κάμῃ τήν εἰρηνικήν αὐτήν ἐπανάστασιν. Ἄλλως ἡ Ἑλλάς θά εἶναι ὑποχρεωμένη νά μείνῃ πίσω, καθ' ἥν στιγμήν ὅλα τά Κράτη, ὄχι μόνον προηγμένα, ὄχι μόνον πλούσια, ἀλλά καί τά γειτονικά μας ἀκόμη Κράτη, ἀκάθεκτα βαδίζουν τόν δρόμον τῆς ἀνυψώσεως τῆς πνευματικῆς καί τοῦ ἐφοδιασμοῦ τοῦ λαοῦ μέ ὅλα τά ἐφόδια πού χρειάζονται διά τήν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς.

Τό σχέδιο Ν.Δ., τό ὁποῖον ἔρχεται ὑπό τήν κρίσιν σας εἶναι ἐντελῶς ἐπουσιῶδες, εἶναι ἐντελῶς λεπτομερειακόν. Θά ἤθελον πράγματι καί ἐγώ κύριοι, νά μή ἀρχίσω ἀπό τοιαῦτα νομοσχέδια τήν ἐμφάνισίν μου ἐνώπιόν σας. Ἁπλῶς καί τό χθεσινόν καί τό σημερινόν νομοσχέδιον ἀντιμετωπίζουν περιπτωσιακάς περιπτώσεις. Μελετῶμεν, κύριοι, τό ὅλον θέμα τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας, τό ὁποῖον ἐν τελευταία ἀναλύσει, ὅπως ἀξιότιμοι ἀγορηταί εἶπον, εἶναι θέμα τό ὁποῖον καταλήγει εἰς τήν παροχήν τῶν οἰκονομικῶν μέσων διά τήν ἀνάπτυξιν ἑνός ρωμαλέου προγράμματος ἀναμορφώσεως τῆς παιδείας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Περίπου 7,5% εἶναι τό ποσοστόν τοῦ προϋπολογισμοῦ τό ὁποῖον ἀναλίσκεται διά τόν τομέα τῆς Παιδείας. Αἱ πιστώσεις αἱ ὁποῖαι χρειάζονται, εἶναι πολύ μεγαλύτεραι. Τό ποσοστόν θά ἔπρεπε νά εἶναι ἴσως καί διπλάσιον διά νά ἀντιμετωπισθῇ ἕνα ρεαλιστικόν καί ρωμαλέον πρόγραμμα. Ἀλλά εἴμεθα ὑποχρεωμένοι ἐντός τῶν ὑπαρχουσῶν δυνατοτήτων νά μελετῶμεν ἐνδελεχῶς μετά μεγίστης προσοχῆς καί νά βαδίζωμεν μετά μεγίστης προσοχῆς εἰς τήν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων, τά ὁποῖα μᾶς τίθενται.

Εἶμαι κεκηρυγμένος ὑπέρ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς παιδείας εἰς ὅσον τό

δυνατόν περισσότερα στρώματα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Τοῦτο ἀπαιτεῖ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐποχῆς, ἡ ὁποία εἶναι συνδυασμένη μέ τήν τεραστίαν ἔφεσιν τοῦ Ἕλληνος διά νά μορφώσῃ τά παιδιά του. Δέν μέ φοβίζει ἐπομένως ἡ μεγάλη πίεσις πού ἀσκεῖ ἡ ἵδρυσις οὔτε τῶν Γυμνασίων οὔτε τῶν παραρτημάτων. Τό μέγα θέμα πού πρέπει νά μᾶς ἀπασχολήσῃ εἶναι, ἀφ' ἑνός μέν ἡ ἐξάπλωσις τῆς παιδείας καί ἀφ' ἑτέρου ἡ κατάλληλος παιδεία. Διότι πρέπει νά ὁμολογήσωμεν ὅτι καί τά προγράμματα τῶν Γυμνασίων καί τά προγράμματα τῶν δημοτικῶν σχολείων καί ἡ ἐν γένει διάρθρωσις τῆς παιδείας μας, εἶναι παρωχημένη διά τήν σημερινήν ἐποχήν. Δέν ἔχει τόσην σημασίαν καί διά τήν ἑλληνικήν πραγματικότητα καί γενικῶς διά τήν παιδείαν τό ποσόν τῶν γνώσεων, ὅσον ἔχει σημασίαν ἡ ποιότης τῆς διδομένης παιδείας. Εἰς τήν Ἑλληνικήν Παιδείαν θά πρέπει κάποτε νά φθάσωμεν, ὥστε πέραν τοῦ ποσοῦ τῶν γνώσεων νά δόσωμεν εἰς τούς νεαρούς βλαστούς τοῦ Ἔθνους ὁρισμένας βασικάς ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι πρέπει νά εἶναι περίπου αἱ ἑξῆς: Πρῶτον τὸ ἐθνικὸν φρόνημα, δεύτερον ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἐργασίαν τήν οἱανδήποτε ἐργασίαν, τρίτον τὸ αἴσθημα τῆς ὀργανώσεως καὶ τῆς μεθόδου καὶ τέταρτον τὸ αἴσθημα τῆς συνεργασίας, διότι μόνον μέ τήν συνεργασίαν εἶναι δυνατόν νά ἐπέλθουν μεγάλα καί σοβαρά ἀποτελέσματα.

Πέραν αὐτῶν τῶν ἀρχῶν εἶναι καιρός πλέον ἡ Ἑλληνική Παιδεία νά στραφῇ πρός κατευθύνσεις ὄχι μόνον οὐμανιστικάς, ὄχι μόνον κλασσικάς, ἀλλά καί πρός τάς κατευθύνσεις ἐκείνας, πρός τάς ὁποίας εἴτε τό θέλομεν εἴτε ὄχι, στρέφεται ὁλόκληρος ἡ ἀνθρωπότης, δηλαδή πρός χρησίμους γνώσεις διά τήν ἀντιμετώπισιν τῆς σημερινῆς ζωῆς. Ὅταν ἔχωμεν σήμερον τήν ἀτομικήν ἐνέργειαν, ὅταν ἔχωμεν τάς προόδους τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας, ὅταν τά πάντα βαδίζουν μέ καλπάζουσαν ταχύτητα, δέν εἶναι δυνατόν τό σημερινόν πρόγραμμα τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας, νά ἀνταποκριθῇ εἰς τάς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς μας.

Πρέπει νά στραφῇ ἡ Παιδεία πρός τόν χρήσιμον δρόμον, ὁ ὁποῖος θὰ ἐξοπλίσῃ τήν νεολαίαν μας μέ τάς γνώσεις ἐκείνας πού θά τήν κάμουν νά εἶναι ὡλοκληρωμένος ἄνθρωπος, καί θά καλύψῃ τό βιοτικόν ἐπίπεδον τοῦ λαοῦ.

Σκεπτόμεθα, λοιπόν, νά εἰσαγάγωμεν εἰς εὐρεῖαν κλίμακα τήν τεχνικήν καί ἐπαγγελματικήν ἐκπαίδευσιν καί εἰς ξεχωριστούς τομεῖς, ἀλλά καί μέσα εἰς αὐτήν ταύτην τήν Στοιχειώδη καί τήν Μέσην Ἐκπαίδευσιν. Σκεπτόμεθα νά διαιρέσωμεν τό Γυμνάσιο τό 6ετές εἰς δύο βαθμίδας, τό κατώτερον καί τό ἀνώτερον Γυμνάσιον. Εἰς τό κατώτερον Γυμνάσιον, τό ὁποῖον εἶναι σχολεῖον γενικῆς μορφώσεως, θά εἰσαγάγωμεν μαθήματα

ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ, ὥστε νά ὁδηγήσωμεν τούς νέους εἰς εἰδικάς ἐπαγγελματικάς σχολάς. Εἰς τά ἀνώτερα Γυμνάσια σκεπτόμεθα νά εἰσαγάγωμεν τεχνικάς γνώσεις καί νά ἔχωμεν γυμνάσια τεχνικῆς καί ἐπαγγελματικῆς κατευθύνσεως κατά τό πρότυπον τῶν εἰσαχθέντων Γυμνασίων Ναυτικοῦ τύπου, τά ὁποῖα εἶχον τήν τιμήν νά εἰσηγηθῶ ὅταν ἤμην Ὑπουργός Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας. Εἶναι ἕνα διάγραμμα τό ὁποῖον φυσικά θά ἐφαρμοσθῇ ὅταν ὑπάρχουν καί οἰκονομικαί δυνατότητες. Διότι τό νά ἀλλάξῃ κανείς τήν διάρθρωσιν τῆς παιδείας χωρίς νά ἔχῃ ἐξασφαλίσει τάς δυνατότητας καί ἀπό ἀπόψεως ποιοτικῆς καί ἀπό ἀπόψεως ποσοτικῆς τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ εἶναι μία οὐτοπία.

Τό θέμα τῶν Παραρτημάτων τῶν Γυμνασίων, βεβαίως, ξενίζει καί εἶναι κάτι τό ὁποῖον εἶναι ἔξω ἀπό τό σύνηθες πρόγραμμα πολύ ἔχομεν ἀντιμετωπίσει ὅλοι μας. Ἀλλά εἶναι παρήγορον τό σημεῖον αὐτό τῆς μεγάλης ἐφέσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ πρός μάθησιν.

Θά λυθῇ αὐτομάτως τό θέμα τῶν παραρτημάτων τῶν Γυμνασίων μέ τήν διαίρεσιν τῶν Γυμνασίων εἰς τάς δύο βαθμίδας. Ἐκεῖ πού εἶναι σήμερον τά παραρτήματα τῶν Γυμνασίων ἁπλούστατα θά ἱδρυθοῦν τά κατώτερα λεγόμενα Γυμνάσια, τά ὁποῖα εἰς πολλούς ἀπό ἡμᾶς θά εἶναι δυνατόν νά φέρουν εἰς τήν μνήμην τό παλαιόν Ἑλληνικόν Σχολεῖον. Τά δέ ἀνώτατα Γυμνάσια θά ἔχουν ὅλην τήν ὀργάνωσιν, ἡ ὁποία χρειάζεται διά νά δοθοῦν αἱ κατευθύνσεις τάς ὁποίας προηγουμένως σᾶς εἶπον.

Εἰς ὅλον τόν κόσμον, ἀγαπητοί συνάδελφοι, ὄχι μόνον εἰς τά Κράτη, τά ὁποῖα ὑστεροῦν, ἀλλά καί εἰς τά Κράτη, τά ὁποῖα εὑρίσκονται πολύ ὑψηλά, τὰ θέματα τῆς Παιδείας μελετῶνται συνεχῶς. Εἶχον τήν τιμήν καί τήν εὐτυχίαν πέρυσι νά εὑρίσκομαι εἰς τάς Ἡνωμένας Πολιτείας, ὅταν οἱ Ρῶσσοι ἐξαπέλυσαν τόν πρῶτον Σπούτνικ. Ὅλος ὁ τύπος, ἡ Δημοσία Γνώμη, τό Κογκρέσσον καί ἡ Κυβέρνησις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἐζήτησαν νά ἀνεύρουν τά αἴτια διά τά ὁποῖα οἱ Ρῶσσοι ἐπέτυχον αὐτό τό κατώρθωμα. Αἱ ἔρευναι αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο ἀπό εἰδικάς ἐπιτροπάς, τὰς ὁποίας ὥρισεν ὁ Πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ξέρετε ποῦ κατέληξαν; Εἰς τό ὅτι ἡ Ἀμερικανική Παιδεία παρά τήν πρόοδον, τήν ὁποίαν ἐσημείωσεν, ὑστερεῖ εἰς δύο τομεῖς. Πρῶτον εἰς τόν τομέα τῆς θεωρητικῆς ἐρεύνης καί δεύτερον εἰς τήν κατωτάτην βαθμίδα, τήν βαθμίδα τῆς Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως. Ὅλα, λοιπόν, τά προβλήματα ἀναλύονται εἰς τοῦτο. Ὅτι ὅταν τεθοῦν τά θεμέλια εἰς τήν Στοιχειώδη καί Μέσην Ἐκπαίδευσιν, τότε μόνο εἶναι δυνατόν ἡ Ἀνωτάτη Παιδεία νά σταθῇ εἰς τά πόδια της καί αἱ ἔρευναι νά ἐπιτύχουν καί ἡ ἀνασυγκρότησις τοῦ τόπου νά εὕρῃ τόν δρόμον της.

Ὑπό τάς γενικάς αὐτάς προϋποθέσεις αἱ ἀνησυχίαι σας, εἶναι ἀνησυχίαι καί τῆς Κυβερνήσεως, καί ἀνησυχίαι ἰδικαί μου. Τό πρόβλημα τῆς Παιδείας, δέν πρόκειται νά λυθῇ οὐδέποτε, εἰς οὐδένα Κράτος καί εἰς οὐδεμίαν ἐποχήν. Εἶναι πρόβλημα δυναμικόν, δέν εἶναι πρόβλημα στατικόν. Εἰς κάθε ἐποχήν καί εἰς κάθε περίοδον εἶναι δυνατόν νά ἀντιμετωπίζεται μέ τάς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς. Ἡμεῖς ἀναμφιβόλως ὑστεροῦμεν εἰς τόν τομέα τῆς Παιδείας. Ἔχομεν πλήρη προγράμματα, τά ὁποῖα ὅμως δέν εἶναι δυνατόν νά ἐφαρμοσθοῦν ἀπό τήν μίαν ἡμέραν εἰς τήν ἄλλην, διότι, ἐάν ἐφαρμοσθοῦν, χωρίς νά ὑπάρξουν αἱ προϋποθέσεις τῆς ἐφαρμογῆς των, τότε κάνομεν κακόν ἀντί καλοῦ. Θά πρέπει νά βαδίζωμεν σιγά καί μέ προσοχήν, μέ τάς ὑπαρχούσας δυνατότητας, ὥστε πράγματι νά ἐπιφέρωμεν συνεχῶς μίαν βελτίωσιν καί ὄχι νά παραμένωμεν στάσιμοι. Εἶμαι βέβαιος ὅτι μέ τήν συνδρομήν ὅλων σας καί μέ τό ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον, τό ὁποῖον ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἐπιδεικνύει διά τά θέματα τῆς Παιδείας, ὅτι συντομώτατα θά ἠμπορέσωμεν νά ἀναγγείλωμεν ἀποφάσεις γενναίας. Πρέπει νά σημειωθῇ ὅτι τά τελευταῖα 2-3 ἔτη καί εἰς τόν τομέα τῶν ἐπενδύσεων εἰς διδακτήρια καί εἰς τόν τομέα τῆς ἱκανοποιήσεως ὡρισμένων αἰτημάτων τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν, ἰδίᾳ τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, ἔγιναν ἀρκεταί βελτιώσεις. Ἂς ἐλπίσωμεν ὅτι αἱ βελτιώσεις αὐταί θά ἐξακολουθήσουν μέ αὐξανόμενον ρυθμόν.

Διά τό σχέδιον Ν.Δ. εἰδικώτερον, εὐχαριστῶ τήν Ἐπιτροπήν καί ἀπό ὅλας τάς πλευράς ἀνεγνωρίσθη, ὅτι θά βελτιώσῃ μίαν δαιδαλώδη κατάστασιν, ἡ ὁποία ἔχει προκύψει μέ τάς προαγωγάς τῶν βοηθῶν γυμνασιαρχῶν, θά ἀντιμετωπίσῃ προσωρινῶς τό θέμα τῶν παραρτημάτων τῶν γυμνασίων καί θά συμπληρώσῃ τά συμβούλια διά τήν περαιτέρω κρίσιν. Ἐλέχθη ὅτι ὑστερεῖ ἡ ἐπιθεώρησις τῶν καθηγητῶν. Ἐλέχθη, ἐπίσης, ὅτι ἴσως μία 5ετία εἶναι μικρά. Ὅλα αὐτά εἶναι σχετικά. Πρέπει νά σᾶς εἴπω ὅτι ὑπάρχει σήμερον μία κατάστασις, εἰς πολλά σημεῖα χειροτέρα ἀπό αὐτήν τήν ὁποίαν διήνθισαν ἐδῶ οἱ διάφοροι ἀγορηταί. Ὑπάρχουν, πράγματι καθηγηταί, οἱ ὁποῖοι δέν ἔχουν ἐκθέσεις ἐπί σειράν ἐτῶν. Ὑπάρχει ἐπίσης, τό θέμα τῆς ἐντονωτέρας ἐπιθεωρήσεως καί τῆς καταλληλοτέρας ἐπιθεωρήσεως. Ὡρίσαμεν μίαν 5ετίαν, ὅπως θά ἠμπορούσαμεν νά ὁρίσωμεν 4ετίαν ἤ 6ετίαν διά νά πάρῃ ἕνα τέλος πλέον τό θέμα τῶν προαγωγῶν, ρυθμιζόμενον ὁριστικῶς διά τῶν δημοσιευθέντων διαταγμάτων τά ὁποῖα πράγματι τέμνουν μίαν νέαν ὁδόν, ἀποκεντρώνουν τάς ἐνεργείας καί δημιουργοῦν μίαν ἀσφάλειαν διά τήν καλυτέραν κρίσιν τοῦ προσωπικοῦ. Ἰδιαιτέρως πρέπει νά σᾶς εἴπω, ὅτι αἱ ὀργανώσεις τῶν διδασκάλων καί τῶν καθηγητῶν, εἶναι ἀπολύτως σύμφωνοι μέ τό ὑπό κρί-

σιν σχέδιον Ν. Διατάγματος, ἀλλά κυρίως μέ τά διατάγματα τά ὁποῖα ἔν τινι μέτρῳ θά τροποποιηθοῦν μέ τήν ἐξουσιοδότησιν, τήν ὁποίαν ζητῶ διά νά ἀποδώσουν τόν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν.

Κύριοι συνάδελφοι, ὁ Ὑπουργός τῆς Παιδείας ὑπό τάς σημερινάς συνθήκας, εἶναι ὑποχρεωμένος νά βλέπῃ αὐτήν τήν θλιβεράν κατάστασιν, εἰς τήν ὁποίαν εὑρίσκεται ἡ Ἑλληνική Παιδεία καί νά προσπαθῇ μέ τά ὑπάρχοντα μέσα νά ἀποδώσῃ ὅσον τό δυνατόν περισσότερα. Ζητῶ τήν βοήθειαν ὅλων ὑμῶν οἱ ὁποῖοι βλέπετε εἰς τάς περιφερείας σας τάς τεραστίας ἐλλείψεις, ὥστε νά ἠμπορέσωμεν ὅλοι μαζί, νά ἀντιμετωπίσωμεν τὰς δυσκόλους αὐτὰς στιγμὰς τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι θά ἀνομολογήσητε ὅτι καί εἰς τό Ὑπουργεῖον Παιδείας καί εἰς τόν καθηγητικόν κόσμον καί εἰς τόν κόσμον τῶν διδασκάλων, γίνεται μία ἐργώδης προσπάθεια μέ γλίσχρα μέσα, ἡ ὁποία ἐλπίζομεν ὅτι θά ἀποδώσῃ ὅσον τό δυνατόν περισσότερα. Μέ τήν βοήθειαν ὅλων σας καί μέ τό ἐνδιαφέρον τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, εἶμαι βέβαιος ὅτι θά προχωρήσωμεν εἰς καλυτέρας ἡμέρας διά τήν Ἑλληνικήν Παιδείαν. (Χειροκροτήματα).

Πρόεδρος. Γίνεται δεκτόν τό νομοσχέδιον κατ' ἀρχήν;

Πολλοί βουλευταί. Μάλιστα, δεκτόν.

Πρόεδρος. Εἰσερχόμεθα εἰς τήν κατ' ἄρθρον συζήτησιν.

Ἄρθρον 1. Ὁ κ. Γεροκωστόπουλος ἔχει τόν λόγον.

Α. Γεροκωστόπουλος. Κύριε Ὑπουργέ, προτείνω ὅπως ὁ χρόνος καθ' ὅν ἔχουν ἀποκτήσει προσόντα προαγωγῆς οἱ πρωτοβάθμιοι καθηγηταί, ὁρισθῇ μέχρι τῆς 31ης Ἰουλίου ἀντί τῆς 30 Ἰουλίου.

Γ. Βογιατζῆς (Ὑπ. Παιδ.). Δέν ἔχω ἀντίρρησιν.

Α. Γεροκωστόπουλος. Κύριε Πρόεδρε, ἔχω μίαν τροπολογίαν, ἡ ὁποία νομίζω, ὅτι ἔχει τήν θέσιν της εἰς τό συζητούμενον ἄρθρον. Ἡ τροπολογία αὐτή, συνδέεται μέ τήν περίπτωσιν ι' τοῦ ἄρθρου 38 τοῦ Ν. Διατάγματος 3379)55. Ἡ διάταξις τήν ὁποίαν ἐμνημόνευσα ἦτο μεταβατική καί ἀφεώρα τήν προαγωγήν τῶν βοηθῶν γυμνασιαρχῶν εἰς τόν βαθμόν τοῦ γυμνασιάρχου. Ἐπειδή ὅμως, ὡς προκύπτει ἀπό τό ὑπό ψήφισιν νομοσχέδιον, καθυστέρησεν ἡ προαγωγή τῶν βοηθῶν γυμνασιαρχῶν ἀπό τό 1958 εἶναι ἐνδεχόμενον, ὅταν ἡ διοίκησις κάμῃ τάς προαγωγάς εἰς τόν βαθμόν τῶν γυμνασιαρχῶν, νά ἔχῃ λίαν περιωρισμένον ἀριθμόν βοηθῶν γυμνασιαρχῶν πρός κρίσιν. Πρός τό συμφέρον τῆς ἐκπαιδεύσεως, νομίζω ὅτι θά πρέπει ὁ ἀριθμός τῶν κριθησομένων διά προαγωγήν εἰς τόν βαθμόν τοῦ γυμνασιάρχου, νά εὐρυνθῇ ὅσον τό δυνατόν περισσότερον, ὅταν μάλιστα θά ὑπάρχῃ ὁ ἀπαιτούμενος χρόνος κρίσεως πολλῶν.

Δι' αὐτό προτείνω τροπολογίαν, ἡ ὁποία ἀποβλέπει εἰς τό νά περιλη-

φθοῦν εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι θά κριθοῦν διά τόν βαθμόν τοῦ γυμνασιάρχου καί ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι θά προαχθοῦν κατόπιν τοῦ σημερινοῦ νομοσχεδίου εἰς τόν βαθμόν τοῦ βοηθοῦ γυμνασιάρχου.

Γ. Βογιατζῆς (Ὑπ. Παιδ.). *Ἔχω ἑτοιμάσει καί ὁ ἴδιος ἀνάλογον τροπολογίαν διά νά τήν προτείνω εἰς τήν Ἐπιτροπήν. Τήν ἀποδέχομαι.*

Α. Γεροκωστόπουλος. *Ἡ τροπολογία μου ἔχει ὡς ἑξῆς (Ἀναγινώσκει).*

Ἡ δευτέρα τροπολογία, κ. Ὑπουργέ, ἀφορᾷ τό θέμα τό ὁποῖον σᾶς ἀνέπτυξε χθές ὁ συνάδελφος κ. Γυιόκας. Νομίζω, ὅτι εἶναι ἡ πλέον κατάλληλος στιγμή διά τήν ρύθμισιν τοῦ θέματος τῆς Διευθυντρίας τῆς Οἰκοκυρικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης.

Γ. Βογιατζῆς (Ὑπ. Παιδείας). *Εἶπον καί χθές, κ. συνάδελφε, ὅτι ἡ τροπολογία εἶναι συμπαθής, ἀλλά δέν δύναμαι νά τήν ἀποδεχθῶ. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ παρακαλῶ τούς κ.κ. συναδέλφους νά γνωρίζουν, ὅτι πλήν μιᾶς τροπολογίας, τῆς τροπολογίας ἡ ὁποία ἀφορᾷ τούς δημοδιδασκάλους, οὐδεμίαν ἄλλην ἀποδέχομαι. Ὅλας τάς ἄλλας τροπολογίας παρακαλῶ νά μοῦ δοθοῦν διά νά τάς ἐξετάσω καί ὅσας εὕρω δικαίας νά τάς περιλάβω εἰς ἄλλο νομοσχέδιον.*

Α. Γεροκωστόπουλος. *Κύριε Ὑπουργέ, ὑπάρχει καί μία ἄλλη τροπολογία ἀφορῶσα τούς ἀδικηθέντας ἐκ τῆς 59/45 Σ. Π. ἐκπαιδευτικούς, οἵτινες δέν ἔτυχον τῆς αὐτῆς μέ τούς ἄλλους ἐν τῇ δημοσίᾳ ὑπαλληλίᾳ συναδέλφους. Εἶναι ἔργον δικαιοσύνης νά τήν ἀποδεχθῆτε, διότι τακτοποιεῖ μίαν ἄνισον μεταχείρισιν.*

Γ. Βογιατζῆς (Ὑπ. Παιδείας). *Ἐπαναλαμβάνω, κ. συνάδελφε, ὅτι ὅλας αὐτάς τάς τροπολογίας θά τάς συγκεντρώσω καί θά τάς περιλάβω εἰς ἄλλο νομοσχέδιον.*

Α. Γεροκωστόπουλος. *Θά σᾶς παρακαλέσω ἰδιαιτέρως, τοῦτο νά γίνῃ τό συντομώτερον δυνατόν, κ. Ὑπουργέ.*

Πρόεδρος. *Ὁ κ. Ἠλιόπουλος, ἔχει τόν λόγον.*

Σ. Ἠλιόπουλος. Κύριε Ὑπουργέ, εἰς τό ἄρθρον 1 προβλέπεται χρόνος ἰσχύος τῆς προαγωγῆς, ἡ 1 Ἰανουαρίου 1957, δηλαδή ἀφ' ἧς προήχθησαν. Δυστυχῶς ὅμως εἰς τό σημεῖον αὐτό δείχνετε τσιγκουνιά. Ἐνῷ δηλαδή εἶχον τόν βαθμόν καί ἐλάμβανον τόν μισθόν περιλαμβάνετε διάταξιν εἰς τήν ὁποίαν λέγετε ἄνευ καταβολῆς διαφορᾶς μισθοῦ. Νομίζω, ὅτι εἶναι δίκαιον νά πάρουν τήν διαφοράν αὐτήν.

Γ. Βογιατζῆς (Ὑπ. Παιδείας). *Κύριε συνάδελφε, ἡ διάταξις αὐτή μᾶς ταλαιπώρησεν ἐπί πολύ, καί ἐγένετο ἐν συνεργασίᾳ μέ τήν ΟΛΜΕ. Συνεπῶς ἠμπορεῖ νά ἔχετε δίκαιον, ἀλλά τό θέμα ἐρυθμίσθη μέ τήν ὀργάνωσίν των.*

Σ. Ἠλιόπουλος. *Θά ἐπιστραφοῦν δηλαδή μισθοί, κ. Ὑπουργέ;*

Γ. Βογιατζῆς (Ὑπουργός Παιδείας). *Ἔχει ρυθμισθῆ τό θέμα, κ. συνάδελφε.*

Σ. Ἠλιόπουλος. *Ὑπάρχει καί μία ἄλλη περίπτωσις, κ. Ὑπουργέ. Εἶναι ἡ κατηγορία ἐκείνων οἱ ὁποῖοι προήχθησαν ἐπί Κατοχῆς καί τάς προαγωγάς των ἠκύρωσεν ἡ 59 Συντακτική Πρᾶξις. Πρόκειται περί ἤδη προαγομένων διά τήν ἀναγνώρισιν τῶν ἐτῶν.*

Γ. Βογιατζῆς (Ὑπ. Παιδείας). *Παρακαλῶ, κ. συνάδελφε, νά μοῦ δώσετε τήν τροπολογίαν σας, διά νά τήν περιλάβω εἰς ἄλλο νομοσχέδιον, ἀφοῦ τήν μελετήσω.*

Μεθ' ὅ, τό ἄρθρον 1 γίνεται δεκτόν ὡς ἐτροποποιήθη.

Πρόεδρος. *Ἄρθρον 2. Τόν λόγον ἔχει ὁ κ. Γεροκωστόπουλος.*

Α. Γεροκωστόπουλος. *Κύριε Ὑπουργέ, παρακαλῶ διά τούς κατά τήν εἰσήγησίν μου ἐκτεθέντας λόγους νά διαγράψητε εἰς τόν στίχον 4 τοῦ ἄρθρου 2 τάς λέξεις «ἤ ἐν τῷ μέλλοντι οὕτω πως ἱδρυόμενα» (Παραρτήματα).*

Γ. Βογιατζῆς (Ὑπ. Παιδείας). *Δέν δέχομαι, κ. συνάδελφε τήν πρότασίν σας, διότι ἐάν χρειασθῆ νά δημιουργήσωμεν ἕνα Παράρτημα εἰς μίαν νῆσον, θά πρέπει νά ἔχωμεν τήν εὐχέρειαν. Παρακαλῶ λοιπόν, νά μείνῃ τό ἄρθρον ὡς ἔχει.*

Α. Γεροκωστόπουλος. *Κύριε Ὑπουργέ, σέβομαι καί τήν ἰδικήν σας ἐπιθυμίαν νά μή παραταθῆ ἡ συζήτησις, ἀλλά καί τάς γνώμας ὡρισμένων συναδέλφων μέ τούς ὁποίους φοβοῦμαι ὅτι θά ἔλθω εἰς ἀντίθεσιν. Ἔχων ἀτυχῶς ἀπό τήν ὑπουργίαν μου πικράν πεῖραν τοῦ ἀτελοῦς τρόπου λειτουργίας τῶν Γυμνασιακῶν Παραρτημάτων, κάμνω ἔκκλησιν πρός τά μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς καί πρός Ὑμᾶς κ. Ὑπουργέ, νά δεχθῆτε τήν τροπολογίαν πού σᾶς ἀνέπτυξα. Τολμῶ νά εἴπω, ὅτι ἀποτελεῖ βαρύτατον παράπτωμα ἔναντι τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, νά δημιουργῶμεν Γυμνασιακά Παραρτήματα τά ὁποῖα λειτουργοῦντα ὡς λειτουργοῦν πλημμελῶς, ἐλλείψει ἐπαρκοῦς προσωπικοῦ, ζημιώνουν ἀνεπανορθώτως καί ἐκείνους πού φοιτοῦν εἰς τά Κεντρικά Γυμνάσια, διότι ταῦτα ἀποστεροῦνται τοῦ προσωπικοῦ των.*

Ἀποτελεῖ παραπλάνησιν καί ἡμῶν τῶν ἰδίων, κύριοι συνάδελφοι, ἀλλά καί τῶν Ἑλλήνων πολιτῶν ἡ ἵδρυσις Γυμνασιακῶν Παραρτημάτων ὅταν ταῦτα παρέχουν πλημμελῆ μόρφωσιν εἰς τήν νεολαίαν μας πού διψᾶ δι' αὐτήν καί διά τήν διεύρυνσιν τῶν πνευματικῶν ὁριζόντων των.

Β. Βασιλικός. *Νομίζω ὅτι προσέφερε κακήν ὑπηρεσίαν εἰς τήν παιδείαν ὁ τέως Ὑπουργός τῆς Παιδείας μέ τά ὅσα εἶπε πρό ὀλίγον.*

Α. Γεροκωστόπουλος. *Ἡ γνῶσις τῶν πραγμάτων, ἡ πικρά πεῖρα μου ὡς Ὑπουργοῦ καί ὁ πόνος διά τήν Παιδείαν, ἀλλά καί διά τούς Ἕλληνας πολίτας, μέ ἔκαναν νά εἴπω ὅσα εἶπον. Οὐδέν θά ἔλεγον βέβαια ἐάν ὑπῆρχεν ἐπάρκεια προσωπικοῦ διά τήν ἐπάνδρωσιν καί τῶν παραρτημάτων καί τῶν Κεντρικῶν Γυμνασίων.*

Β. Βασιλικός. *Ἐπαναλαμβάνω, κ. Πρόεδρε, ὅτι ὁ συνάδελφος καί τέως Ὑπουργός τῆς Παιδείας, προσέφερεν κακήν ὑπηρεσίαν εἰς τήν Παιδείαν μέ τά ὅσα εἶπεν διά τά Γυμνασιακά Παραρτήματα. Τά Γυμνασιακά Παραρτήματα, κ. Πρόεδρε, θά ἀποτελέσουν τό φυτώριον τῆς μορφώσεως τῶν νέων καί θά σταματήσουν τήν κάθοδον εἰς τάς πόλεις μέ τάς γνωστάς καί ὀδυνηράς διά τούς νέους συνεπείας. Τά Γυμνασιακά Παραρτήματα ἀπέδωσαν καί ἀποδίδουν πολλά καί εἶναι ἀνάγκη ἀξιότιμε κ. Ὑπουργέ τῆς Παιδείας, νά τονισθῇ, ὅτι ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν ὀφείλει τέλος πάντων νά συγκινηθῇ καί νά ἐγκρίνῃ τήν αὔξησιν τῶν ὀργανικῶν θέσεων τῶν λειτουργῶν Μέσης Ἐκπαιδεύσεως (Χειροκροτήματα).*

Γ. Βογιατζῆς (Ὑπ. Παιδείας). *Κύριοι συνάδελφοι, ὑπάρχουν παραδείγματα κατοίκων, οἱ ὁποῖοι μᾶς λέγουν. Ἡμεῖς ἀναλαμβάνομεν τάς δαπάνας καί διαθέτομεν τά χρήματα, ἀρκεῖ νά μᾶς δώσετε Γυμνασιακόν Παράρτημα. Πῶς ἐγώ νά τό ἀρνηθῶ;*

Α. Γεροκωστόπουλος. *Παρακαλῶ νά μοῦ δοθῇ ὁ λόγος κ. Πρόεδρε, διότι ἔχει δημιουργηθῆ οὕτως εἰπεῖν, προσωπικόν ζήτημα. Ἐάν εἶπον τά ὅσα εἶπον, τό ἔπραξα διότι ἔχω πεῖραν τοῦ τρόπου κατά τόν ὁποῖον λειτουργοῦν τά Γυμνασιακά Παραρτήματα. Αἱ ἀνάγκαι τῶν Παραρτημάτων αὐτῶν, τόσον ἀπό ἀπόψεως προσωπικοῦ, ὅσον καί ἀπό ὑλικῆς ἀπόψεως εἶναι τόσον δυσβάστακτος διά τούς κατοίκους τῶν περιφερειῶν πού τά ζητοῦν, ὥστε οὗτοι εὐθύς ὡς ἐπιτύχουν τήν ἵδρυσιν τοῦ Παραρτήματος δηλοῦν, ὅτι ἀδυνατοῦν νά σηκώσουν τά βάρη ταῦτα καί καταλήγομεν ὥστε τά Παραρτήματα αὐτά νά λειτουργοῦν μέ ἕνα μόνον καθηγητήν, ὅστις εἶναι πολλάκις θεολόγος, ἀναγκαζόμενος νά διδάσκῃ πλήν τοῦ μαθήματός του καί τά φιλολογικά, ἀλλά ἀκόμη καί μαθηματικά. Κατ' αὐτόν τόν τρόπον καί ἐγώ νομίζω ὅτι προσφέρομεν κακίστην ὑπηρεσίαν καί εἰς τήν Παιδείαν καί εἰς τό Ἔθνος.*

Εἰς τήν εἰσήγησίν μου ἐτάχθην ὑπέρ τῆς νομιμοποιήσεως τῶν μέχρι σήμερον ἱδρυθέντων Παραρτημάτων. Ἀντετάχθην ὅμως καί ἀντιτάσσομαι, διά τούς ἐκτεθέντας λόγους εἰς τήν ἵδρυσιν νέων.

Σ. Μακρόπουλος. *Κύριε Πρόεδρε, ἡ φράσις τοῦ κ. Γεροκωστοπούλου ἐγέννησεν ἕνα θέμα τό ὁποῖον δέν πρέπει νά τό παραβλέψωμεν. Τά Γυμνασιακά Παραρτήματα ἠμποροῦν νά ἔχουν ἐλλείψεις, ἀλλά προσφέρουν*

ὑπηρεσίας καί ἔχω νά εἴπω μόνον τοῦτο: ἄς ἐνθυμηθῇ ὁ κ. Γεροκωστόπουλος ὅτι μία στρατιά νέων θά στερηθῇ, ἐάν γίνῃ δεκτή ἡ πρότασίς του καί τῆς ἐλαχίστης αὐτῆς μορφώσεως τήν ὁποίαν προσφέρουν τά Παραρτήματα.

Δ. Λαντζούνης. *Κύριε Πρόεδρε, νομίζω ὅτι ἡ διαφωνία ἡ ὁποία ἠγέρθη μεταξύ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ καί τοῦ συναδέλφου μου κ. Γεροκωστοπούλου, δύναται νά ρυθμισθῇ ἐάν προστεθῇ ἡ ἑξῆς φράσις «λόγῳ σοβαρᾶς ἐκπαιδευτικῆς ἀνάγκης». Ἀλλά πέραν αὐτοῦ, νομίζω, ὅτι τά Γυμνασιακά Παραρτήματα ἐκπληροῦν μεγίστην ἀνάγκην καί ἐξυπηρετοῦν τάς ἀπόρους τάξεις. Εἶναι ὅμως ἀπαράδεκτον νά λειτουργοῦν ὅπως σήμερον. Δι' αὐτό θά ἐπεθύμουν ὅπως προστεθῇ διάταξις κατά τήν ὁποίαν νά ὑποχρεοῦνται οἱ Γενικοί Ἐπιθεωρηταί νά ἀποσπῶσιν εἰς τά Παραρτήματα αὐτά ὡρισμένους καθηγητάς ἐκ τῶν Γυμνασίων. Ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχουν 10 καθηγηταί εἰς ἕνα Γυμνάσιον, νά ἀποσπῶνται εἷς ἤ δύο ὑποχρεωτικῶς. Διότι αἱ κοινότητες, μέ τούς πόρους τούς ὁποίους διαθέτουσιν, εἶναι δυνατόν νά συντηρήσωσιν ἕναν μόνον καθηγητήν, ἀλλά πέραν τοῦ ἑνός καθηγητοῦ, δέν εἶναι δυνατόν νά ὑποβληθῶσιν εἰς ἄλλας θυσίας.*

Π. Βαρδινογιάννης. *Κύριοι Βουλευταί, διά τοῦ ὑπό κρίσιν σχεδίου Ν.Δ. ἀσφαλῶς ἀντιμετωπίζεται ὀρθῶς μία ἐκκρεμότης, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ στίγμα διά τήν Διοίκησιν καί δημιουργεῖ βαρυτάτας εὐθύνας δι' ὅσους συνήργησαν εἰς τήν ἀταξίαν αὐτήν. Εἶναι τό θέμα τῶν βοηθῶν Γυμνασιαρχῶν. Ἐπειδή ὅμως ἐπ' εὐκαιρία καί ὡρισμένων ἄλλων θεμάτων ρυθμίζονται ἄλλα καί ἄλλα σοβαρώτατα συνεζητήθησαν, ἀπομένει νά εἴπω ὀλίγα τινα. Ὅσον ἀφορᾶ τόν τρόπον ἐπιθεωρήσεως τῶν καθηγητῶν καί τόν χρόνον κατά τόν ὁποῖον πραγματοποιοῦνται, ὡς καί τό ζήτημα τῆς κρίσεως καί ἐν συνεχείᾳ ἀπό τό Ἐκπαιδευτικόν Συμβούλιον. Ὑπάρχουν καθηγηταί εἰς τήν περιοχήν, ἰδίως τῶν Ἀθηνῶν, οἱ ὁποῖοι δέν ἐκρίθηκαν τήν τελευταίαν 15ετίαν καί ἄλλοι οἱ ὁποῖοι κρίνονται ἀνάλογα μέ τάς σχέσεις των μέ τόν ἑκάστοτε Ὑπουργόν ἤ τά μέλη τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου ἐπ' εὐκαιρία καί εἰς τάς παραμονάς τῶν προαγωγῶν.*

Δι' αὐτούς ἰσχύει ἡ τελεταία ἔκθεσις καί ἄς ἔχῃ γίνει τίς περισσότερες φορές ἀπό μή εἰδικόν (ὁ φυσικός κρίνει τόν φιλόλογον καί τἀνάπαλιν), ἐνῶ ἔχω ὑπ' ὄψιν μου μίαν ἀρίστην ἐκπαιδευτικόν εἰς τό Ρέθυμνον, ἡ ὁποία τιμᾶ τό Σῶμα τῶν λειτουργῶν Μέσης Ἐκπαιδεύσεως κριθεῖσα οὐχί ἐπί τῇ βάσει τῶν τελευταίων ἐκθέσεών της, ἀλλά ἐπί τῇ βάσει μιᾶς παλαιοτέρας.

Χαίρω εἰλικρινῶς διότι νομιμοποιοῦνται τά Γυμνασιακά Παραρτήματα γενικῶς. Κατόπιν μάλιστα σχετικῆς ἀποφάσεως τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας. Δέν εἶναι δικαίωμα τῶν κ.κ. Ἐπιθεωρητῶν νά κρίνουν τήν ἀνάγκην λειτουργίας τῶν Παραρτημάτων καί τῶν Γυμνασίων γενικῶς. Εἶναι δικαίωμα καί καθῆκον τῆς Πολιτείας νά κρίνῃ τόν σκοπόν τόν ὁποῖον ἐξυπηρετοῦν καί τάς ἀνάγκας τῶν ἀγροτικῶν συνοικισμῶν ἰδίως τάς ὁποίας πρόκειται νά καλύψουν καί νά ἀποφασίζουν ἀναλόγως. Ὅσοι προερχόμεθα ἀπό χωρία καί μέ στερήσεις πολλάς διήλθομεν τά μαθητικά μας χρόνια, γνωρίζομεν ποία ἐπιτακτική ἀνάγκη ἐπιβάλλει τήν ὅσον τό δυνατόν ἀποσυμφόρησιν τῶν μεγάλων πόλεων καί τήν παροχήν τῆς Παιδείας κατά τό δυνατόν πλησιεστέρως πρός τούς ἀγρότας. Ἀπό τήν περιφέρειά μου δύναμαι νά σᾶς εἴπω ὅτι τά Γυμνασιακά Παραρτήματα Ἀργυρουπόλεως, Ἀνωγείων, Πανόρμου καί Σπηλίων καλύπτουν μίαν ἀνάγκην ἐπιτακτικήν καί δύνανται νά ἐπιτελέσουν θαυμάσια ἔργα ἐάν ἐπανδρωθοῦν μέ ἐπαρκές διδακτικόν προσωπικόν καί μέ τά ἀπαραίτητα ὄργανα.

Δυστυχῶς ὅμως ἡ Διοίκησις ἐπεμβαίνει ὡς πρός τό ἐάν θά λειτουργήσουν ἤ ὄχι τά παραρτήματα, χωρίς νά ἐνδιαφέρεται ἤ νά ἀπασχολῆται πῶς λειτουργοῦν. Τό φαινόμενον βέβαια εἶναι γενικώτερον καί διά τά Γυμνάσια. Δέν ὑπάρχει ἐπαρκές προσωπικόν καί ἔτσι ἡ διδασκομένη ὕλη κατά πολύ ὑπολείπεται ἀπό τό νά εἶναι πλήρης καί οὕτω οἱ ἀπόφοιτοι τῶν ἐπαρχιακῶν Γυμνασίων εὑρίσκονται εἰς μειονεκτικήν θέσιν ἔναντι τῶν συμμαθητῶν των τῆς πρωτευούσης ὅπου τά πάντα προσφέρονται μέ ἐπάρκεια καί ἐπομένως καί ἡ μόρφωσις (Χειροκροτήματα).

Καλόν εἶναι νά ἀντιληφθῶμεν ἐπί τέλους τό καθῆκον μας καί νά μή ἐνθυμίζουν μερικά Γυμνάσια ἤ Παραρτήματα τά Ἀγροτικά Ἰατρεῖα, τά ὁποῖα ἱδρύθησαν καί λειτουργοῦν τύποις εἰς τά χαρτιά, ἀλλά χωρίς γιατρό ἤ χωρίς κανένα φάρμακον.

Ἄς ἀνατάμωμεν τό θέμα τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καί ἄς παραδειγματισθῶμεν ἀπό ὅλα τά πολιτισμένα Κράτη, εἰς τά ὁποῖα τό πρόγραμμα τῆς μορφωτικῆς πολιτικῆς ἀπορροφᾷ μέγιστον μέρος τῆς δραστηριότητος τῶν Κυβερνήσεών των. Χρειαζόμεθα εἰρηνικήν ἐπανάστασιν εἰς τήν Παιδείαν, ἀλλά διά τήν ἐπιτυχίαν της ἔχομεν ἀνάγκην τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Χωρίς τήν συναντίληψιν ἐκείνου καί τήν χορήγησιν τῶν σχετικῶν πιστώσεων, κάθε ὡραία προσπάθεια θά μείνῃ καθαρῶς πλατωνική (Χειροκροτήματα).

Γ. Βογιατζῆς (Ὑπ. Ἐθν. Παιδείας). Κύριοι συνάδελφοι, ἀντιλαμβάνομαι τήν ἀγωνίαν σας διά τήν ἐπάνδρωσιν τῶν Γυμνασιακῶν Πα-

ραρτημάτων. Δι' αὐτό θά δώσω ἀμέσως ἐντολήν εἰς τούς Γενικούς Ἐπιθεωρητάς νά ἐπανδρώσουν τά Γυμνασιακά Παραρτήματα τό ταχύτερον.

Σ. Κούνδουρος. Τήν νομιμοποίησιν, τήν ὁποίαν κάμνει σήμερον ὁ κ. Ὑπουργός, τῶν Παραρτημάτων τήν χειροχροτοῦμεν, διότι εἶναι ἀξία πάσης ἐξάρσεως. Θά ἤθελα ὅμως νά παρακαλέσω τόν κ. Ὑπουργόν διά τά Παραρτήματα ἐκεῖνα τά ὁποῖα εὑρίσκονται εἰς ὀρεινάς περιοχάς. Θά σᾶς ἀναφέρω συγκεκριμένον παράδειγμα τῆς περιφερείας μου. Ὑπάρχει Γυμνάσιον εἰς πόλιν 10.000 κατοίκων μέ ἐλλιπές διδακτικόν προσωπικόν. Αὐτά τά Παραρτήματα, κ. Ὑπουργέ, πρέπει μέ κάθε τρόπον νά τά πλαισιώσωμεν διά νά ἀνταποκριθοῦν εἰς τόν προορισμόν τους. Θά ρίψω μίαν ἰδέαν, τήν ὁποίαν ἐσκέφθην μετά τήν δήλωσίν σας, κ. Ὑπουργέ, ὅτι σκοπός σας εἶναι νά ἐξυψώσητε τήν Παιδείαν, ἀφοῦ νομιμοποιηθῇ ἡ σήμερον ὑπάρχουσα κατάστασις τῶν Παραρτημάτων. Πέραν ὅμως αὐτοῦ ἡ συμπλήρωσις τῆς ἐπιτυχίας πρέπει νά γίνῃ καί διά τῆς ἱδρύσεως διαφόρων Πανεπιστημιακῶν παραρτημάτων καί εἰς τάς ἐπαρχίας.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Κύριε Πρόεδρε, καθώς θά ἐνθυμοῦνται οἱ κ. συνάδελφοι, προέβλεψα ὅτι θά ἐγένετο ἐνδεχομένως παρεξήγησις. Καί ἐτόνισα τήν ἀνάγκην ἱκανοποιήσεως τοῦ φιλομαθοῦς πόθου τοῦ Λαοῦ. Ἐπρότεινα τήν πρακτικήν λύσιν τοῦ θέματος. Εἶπον, ἐάν ὁ κ. Ὑπουργός εἶχεν εἰς τήν διάθεσίν του 2.000 Καθηγητάς πρός διορισμόν, θά ἐλύετο αὐτομάτως τό πρόβλημα. Νομίζω ὅτι ἡ δημιουργηθεῖσα ἔξαψις δέν εἶναι δικαιολογημένη, διότι μετά τήν δήλωσιν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ, ὅτι δέν ἔχει ἕτοιμα σχετικά νομοσχέδια διά τό ὅλον ἐκπαιδευτικόν πρόβλημα τῆς χώρας δέν βλέπω τόν λόγον διατί οἱ κ. συνάδελφοι ἐπιμένουν εἰς ἐπιδίωξιν προσωρινῶν λύσεων.

Εἰς τήν Μέσην Παιδείαν ὑστεροῦμεν κατά πολύ τῶν ἄλλων Κρατῶν, διότι ἔχομεν ἕνα μονολιθικόν τύπον κλασσικοῦ Γυμνασίου. Ὁ μονολιθισμός αὐτός τῆς Μέσης Παιδείας πρέπει νά διασπασθῇ. Μετά τήν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν πρέπει νά διευκολυνθῇ ὁ ἐπαγγελματικός προσανατολισμός τῶν παιδιῶν πρός πολλάς κατευθύνσεις, ἀναλόγων τῆς κλίσεώς των καί τῆς βιοτικῆς των ἀνάγκης. Ὀφείλομεν νά αὐξήσωμεν τά χρόνια τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως, νά αὐξήσωμεν συγχρόνως τάς ὑποτροφίας ὑπέρ τῶν ἀρίστων ἀπόρων μαθητῶν καί πρό παντός νά καθιερώσουμε πολυετές πρόγραμμα ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς διότι εἶναι φύσει ἀδύνατον καί ἀπό οἰκονομικῆς ἀπόψεως καί ἀπό ἀπόψεως ἐξευρέσεως εἰδικοῦ προσωπικοῦ νά προχωρήσωμεν μέ ἕν μόνον ἅλμα.

Ὅσον ἀφορᾷ τήν προκύψασαν διαφωνίαν ἐπί τῆς μελλοντικῆς ἱδρύσε-

ως παραρτημάτων, συμφωνῶ μέ τήν ἄποψιν τοῦ κ. Γεροκωστοπούλου.

Θά παρακαλέσω, καίτοι συμμερίζομαι ἐξ ὁλοκλήρου τόν πόνον τῶν συναδέλφων τῶν ἐπαρχιῶν, ἐφ' ὅσον εὑρισκόμεθα ἐν ὄψει μιᾶς μεγάλης ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως, νά μή κατατριβώμεθα σήμερον μέ λεπτομερείας. Ἐλπίζω ὅτι ὁ κ. Ὑπουργός συντόμως θά φέρῃ τά νομοθετήματα διά τῶν ὁποίων θά ἐφαρμόσῃ τήν νέαν ἐκπαιδευτικήν πολιτικήν τήν ὁποίαν πρό ὀλίγου μᾶς ἀνέπτυξεν, ὥστε ἡ νέα γενεά νά ἀναπτυχθῇ συμφώνως μέ τάς συγχρόνους μεθόδους.

Κ. Φρόντζος. Κύριε συνάδελφε, ἀναγνωρίζετε ὅτι ὑπάρχει ἐπιτακτική ἀνάγκη ὑπάρξεως τῶν Γυμνασιακῶν Παραρτημάτων εἰς τήν ὕπαιθρον καί τῆς ἱδρύσεως νέων ἀκόμη παραρτημάτων;

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Ἀσφαλῶς εἶναι ἀπαραίτητα τά παραρτήματα μέχρι τῆς ἐφαρμογῆς τῶν νέων μέτρων τά ὁποῖα ὑπεσχέθη ὁ κ. Ὑπουργός ὑπό τήν προϋπόθεσιν ὅτι θά ἐπανδρωθοῦν ἐπαρκῶς.

Κ. Φρόντζος. Νομίζω ὅτι ἡ ἵδρυσις τῶν Παραρτημάτων εἶναι ἀπαραίτητον νά γίνῃ διά νά ἐπέλθῃ ἀποσυμφόρησις τῆς Παιδείας. Ἐφ' ὅσον ἡ ὕπαιθρος προσφέρει τά κτίρια διά τήν στέγασιν τῶν παραρτημάτων καί τά ἀπαραίτητα χρήματα διά τήν πλήρωσιν τῶν καθηγητῶν, δέν εἶναι δυνατόν νά ἀρνηθῶμεν τήν ἵδρυσιν Παραρτημάτων. Ὅταν κ. συνάδελφοι δημιουργοῦμεν ὑπέρ τῶν νέων τῶν πόλεων τόσας εὐκολίας δέν γνωρίζω ποῦ θά ὁδηγήσῃ τήν ὕπαιθρον χώραν αὐτή ἡ εὔνοια τῶν πόλεων.

Π. Κλῆς. Ὁ κ. Νόβας κ. Πρόεδρε ἀνέφερε τόν ἀριθμόν τῶν Γυμνασιακῶν Παραρτημάτων τά ὁποῖα ἱδρύθησαν εἰς διαφόρους Νομούς, καί ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτοῦ προέκυψαν ὅτι εἰς ἄλλους Νομούς ἱδρύθησαν πολλά καί εἰς ἄλλους ὀλίγα. Θά ἤθελα νά παρακαλέσω τόν κ. Ὑπουργόν, ἐάν πρόκειται νά ἱδρύσῃ νέα Γυμνασιακά Παραρτήματα, ταῦτα νά ἱδρυθοῦν εἰς τούς Νομούς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εἰς τό παρελθόν ἠδικήθησαν. Εἰδικώτερον ἔχω νά ἀναφέρω εἰς τόν κ. Ὑπουργόν ὅτι ἐπειδή εἰς τόν Ἔβρον ὑπάρχει τό τρίγωνον νά ληφθῇ πρόνοια ὥστε νά ἱδρυθῇ καί ἐκεῖ Γυμνασιακόν Παράρτημα.

Π. Γυιόκας. Κύριε Πρόεδρε, βεβαίως εἶναι ἀντιληπτόν ὅτι πλημμελῶς ἐλειτούργησαν μέχρι σήμερον τά Γυμνασιακά Παραρτήματα, ἀλλ' αὐτό δέν σημαίνει ὅτι δέν πρέπει νά ἔχῃ τό δικαίωμα ὁ Ὑπουργός νά ἱδρύσῃ καί νέα Γυμνασιακά Παραρτήματα ἐκεῖ ὅπου ὑφίσταται ἀνάγκη. Ἐλπίζομεν ὅτι ὁ κ. Ὑπουργός θά φέρῃ συντόμως τά μεγάλα σχέδια περί τῶν ὁποίων μᾶς ὡμίλησεν, ἀλλά εἶναι γνωστόν ὅτι τά μεγάλα σχέδια δύσκολα τίθενται εἰς ἐφαρμογήν. Διά τοῦτο σήμερον πρέπει νά δώσωμεν εἰς τούς νέους τῆς ὑπαίθρου ἐκεῖνο τό ὁποῖον δυνάμεθα νά τούς

προσφέρωμεν, καί νά μή θέτωμεν τούς νέους τῆς ὑπαίθρου εἰς μειονεκτικήν θέσιν ἔναντι τῶν νέων τῶν πόλεων[43]».

43. Πρακτικά Βουλῆς, Περίοδος Ε', Σύνοδος Α' τῆς 24-9-1958,σ σελ. 611-620.

Περί Ἑλληνικοῦ Ὀργανισμοῦ Τουρισμοῦ.

Τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1958 ἡ Κυβέρνηση ἔφερε πρός ψήφιση σχέδιο Ν.Δ. «Περί τροποποιήσεως καί συμπληρώσεως διατάξεων περί Ἑλληνικοῦ Ὀργανισμοῦ Τουρισμοῦ».

Τό νομοσχέδιο συζητήθηκε ἐφ' ἅπαξ ἐπί τῆς ἀρχῆς, τῶν ἄρθρων καί τοῦ συνόλου στήν ΜΔ' Συνεδρίαση τῆς 6ης Ὀκτωβρίου 1958[44].

Παίρνοντας τό λόγο στό ἐν λόγῳ νομοσχέδιο ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας εἶπε:

«Ἐν πρώτοις κ. Πρόεδρε, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά διατυπώσω τούς φόβους μου ὅτι ἡ ἀπουσία τοῦ Εἰσηγητοῦ τῆς μειοψηφίας θά ἐπαναφέρῃ τήν συζήτησιν τοῦ Ν.Δ. εἰς τήν Βουλήν. Καί τό κόμμα τῶν Φιλελευθέρων θά εἶναι σύμφωνον.

Εἶμαι ὁ κυρίως δράστης τῆς ἀποσπάσεως τοῦ Ὀργανισμοῦ Τουρισμοῦ ἀπό τό Ὑπουργεῖον Ἐμπορίου καί ὑπαγωγῆς του εἰς τόν Ὑπουργόν τῆς Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως. Ἐνόμιζον ὅτι ὑπό τόν ὄγκον ἐργασιῶν τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου ὅτι θά ἐξητάζοντο τά θέματα τοῦ τουρισμοῦ ἀπό στενῆς οἰκονομικῆς πλευρᾶς, ἐνῷ εἰς τόν Ὑπουργόν τῆς Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως, θά ὑπῆρχε μεγαλυτέρα εὐχέρεια μελέτης τῶν τουριστικῶν θεμάτων καί ἀπό ἀπόψεως τῆς οἰκονομικῆς μορφῆς καί ἀπό ἀπόψεως ὅμως τῆς καλλιτεχνικῆς μορφῆς πού ἐμφανίζει ὁ τουρισμός. Εἶναι περιττόν νά τονίσω τήν σημασίαν τοῦ τουρισμοῦ, διά τήν οἰκονομικήν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας, ἀλλά καί διά τήν πολιτιστικήν προβολήν τῆς χώρας μας ἔξω τῶν ὁρίων της.

Ἐάν, ἔλεγον ὅτι τά ἀποτελέσματα τοῦ διαχωρισμοῦ ἱκανοποίησαν τάς προθέσεις μας, δέν θά ἦτο πραγματικότης. Τό ὅτι ἔρχεται σήμερον τό ὑπό συζήτησιν σχέδιον Ν.Δ. νά καλύψῃ ὡρισμένα κενά πρός πραγμάτωσιν τῶν σκοπῶν τοῦ Ὀργανισμοῦ Τουρισμοῦ, ἀποδεικνύει τοῦτο.

Βεβαίως, ὁ κ. Ὑπουργός ὅπως καί τό ἀνώτερον προσωπικόν ἐπέδειξαν ἀναμφισβητήτως ζῆλον διά τήν καλυτέραν ὀργάνωσίν του. Παρ'

---

44. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 749-750.

ὅλα ὅμως αὐτά ἡ ἀπόδοσις δέν ὑπῆρξεν οἵα ἀνεμένετο.

Ὡς πρός τό περιεχόμενον τοῦ σχεδίου Ν.Δ. θά ἤθελα ἐν πρώτοις νά ἐκφράσω τήν ἀτομικήν μου λύπην διά τήν διατύπωσίν του ἐν πλήρει ἀντιθέσει πρός τήν γνωμάτευσιν τοῦ Α.Σ.Δ.Υ., ὅσον ἀφορᾶ τό ὑπαλληλικόν προσωπικόν.

Ὅταν μέ θυσίας θεσπίζωμεν βασικῆς σημασίας θεσμούς, εἶναι λυπηρόν συνεχῶς νά θεσπίζωνται διατάξεις εὑρισκόμεναι εἰς πλήρη σύγκρουσιν μέ τάς γνωματεύσεις τῶν θεσμῶν αὐτῶν.

Τό Α.Σ.Δ.Υ. ὑπέδειξε λύσεις προσαρμοσμένας πρός θεμελιώδεις διατάξεις τάς ὁποίας θά πρέπει νά σεβασθῶμεν, εἰδ' ἄλλως νά καταργήσωμεν τόν Ὑπαλληλικόν Κώδικα.

Εἰδικώτερον, εἰς τό τέλος τῆς γνωματεύσεως τοῦ Α.Σ.Δ.Υ. ὡς πρός τήν κατάστασιν τῶν ὑπαλλήλων, δέν εἶναι δυνατόν αἱ ὑποδείξεις του νά παρέλθουν ἀπαρατήρητοι. Παραβλέπονται πλήρως αἱ διατάξεις τοῦ ὑπαλληλικοῦ κώδικος καί ὡς πρός τάς ἐντάξεις περιλαμβάνεται ἡ ἐξῆς διάταξις. (Ἀναγινώσκει). Δέν ἔχει προσληφθῆ ὑπό τοῦ παρόντος Ὑπουργοῦ, ἀλλά δέν βλέπω τόν λόγον τήν θέσιν τοῦ τμηματάρχου καί διευθυντοῦ νά κατέχῃ ὑπάλληλος μή ἔχων τά στοιχειώδη προσόντα.

Κ.Τσάτσος (Ὑπ. Πρ. Κυβερν.). *Τό ἥμισυ τῆς ἐκθέσεως τοῦ Α.Σ.Δ.Υ. ἀφορᾷ διατάξεις τάς ὁποίας διεγράψαμεν συμφωνήσαντες μέ τάς ἀπόψεις του.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Χαίρω κ. Ὑπουργέ, ἀλλά ἐγώ ἔλαβον ἀφορμήν νά εἴπω αὐτά τά ὁποῖα εἶπον ἀπό τήν πλήρη σύγκρουσιν ἡ ὁποία παρουσιάζεται μεταξύ τῆς ἐκθέσεως τοῦ Α.Σ.Δ.Υ. καί τοῦ περιεχομένου τῶν νομοσχεδίων. Θά πρέπει θαρραλέως νά ἀντιμετωπισθῇ τό θέμα τῆς καταλήψεως ὑπό ἀγραμμάτων ἐπιτηδείων ἀνωτέρων θέσεων. Εἰς πᾶσαν περίπτωσιν πού ἀφορᾶ διορισμούς θά πρέπει νά τηρῆται ὁ ὑπαλληλικός κῶδιξ διά νά δημιουργήσωμεν οὕτω καί τήν πεποίθησιν ὅτι οἱ διορισμοί γίνονται διά διαγωνισμοῦ βάσει προσόντων καί μέ ἀξίαν ἠθικήν.*

Ὅσον ἀφορᾷ τήν σύνθεσιν τοῦ συμβουλίου καί ὁ Εἰσηγητής τῆς πλειοψηφίας, προέβη εἰς ὀρθάς παρατηρήσεις.

Τό νομοσχέδιον θά ἐπανέλθῃ πρός συζήτησιν εἰς τήν Βουλήν. Λυποῦμαι διά τήν πρόγνωσιν, ἀλλά πρέπει νά ὁμολογήσω, ὅτι εἶναι ἀναγκαία μία συζήτησις λεπτομερής, ἐξονυχιστική, πειστική.

Ἔχω πεποίθησιν εἰς τήν προσωπικότητα τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλά νομίζω, ὅτι λόγῳ τοῦ μεγάλου φόρτου ἐργασίας τόν ὁποῖον ἔχει δέν εἶναι δυνατόν νά ἐπαρκέσῃ διά τόν πλήρη ἔλεγχον καί ἐποπτείαν τοῦ Ὀργανισμοῦ Τουρισμοῦ καί διά τοῦτο φρονῶ,

ὅτι εἶναι ἀναγκαιοτάτη ἡ ὕπαρξις εἰδικοῦ ὑφυπουργοῦ, ὁ ὁποῖος νά εἶναι ἄνθρωπος μέ εὐρείας ἀντιλήψεις καί νά προσπαθήσῃ νά ἀποκαταστήσῃ τήν ὁμαλήν λειτουργίαν τοῦ Ὀργανισμοῦ, τοῦ ὁποίου, ὁμολογουμένως, ἡ ἀνωτάτη Διοίκησις κατέχεται ἀπό ἀξιόλογα πρόσωπα.

Ὁ κ. Μίχας, ὑπέδειξε μεταξύ τῶν 11 μελῶν νά περιληφθῇ ἐκπρόσωπος τῶν Ἐκδρομικῶν Σωματείων. Θά πρέπει νά ἀντιπροσωπευθοῦν καί αἱ τουριστικαί ὀργανώσεις καί ἄλλαι ὀργανώσεις τοῦ πνευματικοῦ κλάδου, ὅπως εἶναι ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ἡ Ἕνωσις Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν, ἡ Ἕνωσις Συντακτῶν Ἀθηναϊκῶν Ἐφημερίδων. Ὡς πρός τήν συνεργασίαν τοῦ τουρισμοῦ μέ τούς Δήμους καί Κοινότητας, εἶμαι σύμφωνος, διότι ἄνευ τῆς συνεργασίας δέν εἶναι δυνατόν νά ἀναμένωμεν ἱκανοποιητικά ἀποτελέσματα εἰς τάς ἐπαρχίας.

Δέν θέλω νά κουράσω περισσότερον τήν Ἐπιτροπήν, ἀφοῦ τό θέμα θά ἐπανέλθῃ εἰς τήν Βουλήν. Καί πρέπει νά ἐπανέλθῃ διά νά συζητηθῇ λεπτομερῶς, ὥστε νά συμβάλωμεν ὅλοι εἰς τήν κατοχύρωσιν τοῦ Ὀργανισμοῦ δι' ὅλων τῶν εὐχερειῶν καί δυνατοτήτων πού χρειάζονται πρός ἐκτέλεσιν τοῦ προορισμοῦ του».

Μετά τήν κατ' ἀρχήν συζήτηση, ὁ Νόβας πῆρε ἐκ νέου τόν λόγο καί εἶπε:

«Ἔχω τήν ἐντύπωσιν, κ. Πρόεδρε, ὅτι εἰς τήν Συνομοσπονδίαν Ἐκδρομικῶν Σωματείων δέν περιλαμβάνεται ἡ Περιηγητική Λέσχη, ὁ Φυσιολατρικός Ὅμιλος, ὁ Ὀρειβατικός Σύνδεσμος καί ἄλλα νομίζω, Ἐκδρομικά Σωματεῖα. Ἐξ ἄλλου πολύ φοβοῦμαι, ὅτι ὄπισθεν ὅλων αὐτῶν τῶν ἰδιωτικῶν Σωματείων ὑπάρχει ἡ ἰδιοτέλεια. Δι' αὐτόν τόν λόγον δέν εἶμαι σύμφωνος μέ τήν τροπολογίαν τῶν ἀξιοτίμων κ. συναδέλφων.

Περαιτέρω θά ἐνόμιζα, ὅτι τοῦ Συμβουλίου τοῦ ΕΟΤ θά ἔπρεπε νά μετέχουν καί ἐκπρόσωποι τοῦ καλλιτεχνικοῦ καί πνευματικοῦ κόσμου, ἐκπρόσωπος τῆς Ἀκαδημίας, τῆς Ἑνώσεως Συντακτῶν, πρόσωπα τά ὁποῖα θά ἠδύναντο καί λόγῳ τῆς μορφώσεώς των καί τῶν ταξιδίων των ἔξω τῆς Ἑλλάδος νά παράσχουν θετικήν ὑπηρεσίαν εἰς τήν ἀνάπτυξιν τοῦ Τουρισμοῦ[45]*».*

Στά ὅσα εἶπε ὁ Νόβας, ὁ Ὑπουργός Προεδρίας Κ. Τσάτσος ἀπάντησε ὡς ἑξῆς:

45. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 758-759.

«Ἐν πρώτοις ὀφείλω νά δώσω μίαν ἀπάντησιν εἰς τόν ἀξιότιμον κ. Ἀθανασιάδην-Νόβαν ὅτι ἡ Ὁμοσπονδία Ἐκδρομικῶν Σωματείων καταβάλλει μίαν φιλότιμον προσπάθειαν ἀναπτύξεως τουρισμοῦ καί δέν πρέπει νά τῆς ἀποδώσωμεν ἰδιοτελῆ σκοπόν. Ὅλα τά μέλη μετέχουν τῆς Συνομοσπονδίας ἀπό ἀγάπην πρός τόν τουρισμόν καί μόνον. Ἡ δυσχέρεια ἡ ὁποία μέ κάμνει νά μή δεχθῶ τήν προτεινομένην τροπολογίαν, εἶναι ὅτι θά εὑρεθῶμεν πρό μιᾶς πληθώρας προτάσεων, διότι πέραν τῆς Ὁμοσπονδίας Ἐκδρομικῶν Σωματείων καί τῆς Περιηγητικῆς Λέσχης ὑπάρχει ἡ ΕΛΠΑ, ὁ Ὀρειβατικός Σύνδεσμος καί τόσα ἄλλα σωματεῖα τά ὁποῖα θά ἀξιώσουν τήν συμμετοχήν των. Δι' αὐτό λυποῦμαι, διότι δέν δύναμαι νά δεχθῶ τήν προτεινομένην τροπολογίαν. Ἐκεῖνο τό ὁποῖο δύναμαι νά βεβαιώσω εἶναι, ἐάν μεταξύ τῶν μελῶν τῆς Ὁμοσπονδίας ὑπάρχουν πρόσωπα, καί θά ὑπάρχουν ἀσφαλῶς, τά ὁποῖα ἔχουν εἰδικότητα εἰς τόν τουρισμόν, θά τά περιλάβω εἰς τό Συμβούλιον. Ἀλλά νά δεσμεύσω τήν διοίκησιν, δέν δύναμαι νά τό δεχθῶ[46]*».*

Προφανῶς ὁ Νόβας δέν ἦταν στήν αἴθουσα γιά νά ἀνταπαντήσει στά ὅσα τοῦ εἶπε ὁ Ὑπουργός καί γι' αὐτό τήν ἐπομένη στή ΜΕ' Συνεδρίαση τῆς 7ης Ὀκτωβρίου 1958[47] διαβάζοντας τά πρακτικά, ἔδωσε τήν ἑξῆς ἀπάντηση:

«Κύριε Πρόεδρε, εἰς τήν σελίδα 20 στήλην β' τῶν χθεσινῶν Πρακτικῶν, φέρομαι εἰπών ὅτι ὄπισθεν τῶν ἐκδρομικῶν σωματείων ὑπάρχει ἰδιοτέλεια. Ἡ φράσις αὐτή δέν ἀπεδόθη ὀρθῶς. Εἶπον "ἐξ ἄλλου πολύ φοβοῦμαι ὅτι δέν ἀποκλείεται ὄπισθεν κάποιων ἰδιωτικῶν ἐκδρομικῶν ὀργανώσεων νά ὑπάρχουν ἴσως καί ἐπαγγελματικά συμφέροντα."

Μεθ' ὅ, ἐπικυροῦνται τά Πρακτικά τῆς χθεσινῆς συνεδριάσεως ὡς ἀνωτέρω διωρθώθησαν».

46. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 759.
47. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 776.

Εἰδική φορολογία ὑπέρ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Στήν ΜΕ' Συνεδρίαση τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἄρθρου 35 τοῦ Συντάγματος (τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1958[48]), ὁ Ὑπουργός Οἰκονομικῶν τῆς Κυβερνήσεως Καραμανλῆ ἔφερε σχέδιο Ν.Δ. «περί μειώσεως τῆς προσθέτου φορολογίας τοῦ ἄρθρου 8 τοῦ Α.Ν. 788/1946 καί ἐπεκτάσεως ταύτης ἐπί τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγομένων εἰς τήν χώραν ἐμπορευμάτων».

Μέ τήν παρέμβαση τοῦ Π. Κανελλόπουλου καί τοῦ Γ. Ἀθανασιάδη-Νόβα καί τή σύμφωνη γνώμη τῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ συζήτηση ἔγινε ἐφ' ἅπαξ κατ' ἀρχήν, κατ' ἄρθρον καί στό σύνολο.

Ὁ Δ. Ἀλιπράντης (Ὑφυπουργός Οἰκονομικῶν) διευκρίνησε στήν ἀρχή τῆς συζητήσεως ὅτι «ἡ Κυβέρνησις, ἀπεφάσισεν ὅπως τήν παράγραφον 2 τοῦ ἄρθρου μόνου τήν τροποποιήσῃ ὡς ἑξῆς: "τό 1/3 διατίθεται διά τό Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης, τό 1/3 διά τήν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν καί τό 1/3 διά τήν προώθησιν τῶν ἐξαγωγῶν ἐγχωρίων προϊόντων"».

Μετά τή διευκρίνηση αὐτή τό λόγο πῆρε ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, ὁ ὁποῖος εἶπε:

«Δέν εἴμεθα ἀντίθετοι κατ' ἀρχήν πρός τό ὑπό συζήτησιν Νομοθετικόν Διάταγμα. Ἡ εἰδική φορολογία ὑπέρ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης δέν εἶναι πρόσφατος, εἶναι παλαιά. Ἀριθμεῖ ἡλικίαν τριαντατριῶν χρόνων. Ἐπιβληθεῖσα κατά τό πρῶτον διά τοῦ Νόμου 3341 τοῦ 1925 ὡς πρόσθετον τέλος 3% ἐπί πάντων τῶν διά τοῦ λιμένος Θεσσαλονίκης εἰσαγομένων ἐμπορευμάτων, ὑπολογιζόμενον ἐπί τοῦ κυρίου εἰσαγωγικοῦ δασμοῦ, ἀντεκατεστάθη διά τοῦ Α.Ν. 788/1948 διά φορολογίας 1% ἐπί τῆς ἀξίας τῶν εἰσαγομένων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ διά τῶν τελωνείων Μακεδονίας καί Θράκης ἐμπορευμάτων, ὡς καί τῶν ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ εἰσαγομένων δι' ἐπιτόπιον κατανάλωσιν.

Διά τοῦ Α.Ν. 843/1948 κατηργήθη ἡ φορολογία ἐπί τῶν ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορευμάτων καί διετηρήθη ἡ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ μόνον.

Οἱ ἐπιδιωχθέντες διά τῆς φορολογίας ταύτης ἀντικειμενικοί σκοποί ἐπετεύχθησαν ἱκανοποιητικῶς. Τό Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης ἐχρημα-

48. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 792.

τοδοτήθη μέ σχετικήν ἐπάρκειαν, τήν ὁποίαν ποτέ δέν θά μποροῦσε νά εἶχε τόσον σταθερήν καί τόσον δαφιλήν ἀπό τόν κρατικόν Προϋπολογισμόν, κατώρθωσε νά πλαισιωθῆ μέ ἀπαραιτήτους διά τό ὑψηλόν του ἔργον κτιριακάς ἐγκαταστάσεις, ἡ συμπλήρωσις τῶν ὁποίων συνεχίζεται μέ καλόν πάντοτε ρυθμόν.

Ἐγνώριζα τάς μεγάλας ἐλλείψεις του ἀπό τότε πού τό εἶχα ἐπισκεφθῆ ὡς ὑπεύθυνος ὑπουργός τῆς Παιδείας. Καί ὅταν πρό ὀλίγων ἡμερῶν εἶχα τήν εὐκαιρίαν νά τό ἐπισκεφθῶ πάλιν, ὁ θαυμασμός μου διά τόν νέον ἐξοπλισμόν του ὑπῆρξε δίκαιος καί μέγας.

Ἀποδίδω, κύριοι βουλευταί, ἰδιάζουσαν ἐθνική σημασία στήν καλή λειτουργία καί στήν ἱκανοποιητικήν ἀπόδοσι τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Καί εἶμαι εὐτυχής διότι δύναμαι νά διαπιστώσω ὅτι ἀνταποκρίνεται στόν ἐθνικόν του προορισμόν. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι εἶχα ὑποστηρίξει ὅσο μποροῦσα, ὡς δημοσιογράφος τότε, τήν ἱδρυσί του μέ τήν ὡραία ἐλπίδα ὅτι θά προσφέρῃ τό ἀπαραίτητο πνευματικό πλαίσιο στόν κοινωνικό βίο τῆς Βορείου Ἑλλάδος, κατά συνέπεια δέ οὐσιαστικές ὑπηρεσίες στήν Πατρίδα. Χαίρω ἰδιαιτέρως διότι ἡ ἐπαλήθευσι τῆς ὡραίας ἐλπίδος ὑπῆρξεν ἀκόμη ὡραιότερη. Τό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης εἶνε σήμερα ἕνα μεγάλο Πανδιδακτήριο, βρῖθον ἀπό φοιτητάς καί σφῦζον ἀπό ἔντονη ἐπιστημονική ζωή. Καί δέν πρέπει νά παρέλθῃ ἀχρησιμοποίητη ἡ εὐκαιρία πού μοῦ παρέχεται διά νά διακηρύξω ἀπό τοῦ Βήματος τούτου, ὅτι ὀφείλεται δημόσιος ἔπαινος εἰς τούς ἐμψυχωτάς τῆς λειτουργίας τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, εἰς τούς κυρίους Καθηγητάς του, πολλοί τῶν ὁποίων ἀποτελοῦν ἐπιστημονικάς κορυφάς τῆς Χώρας μας. Ἔχουν ἀφοσιωθῆ μέ πολύν ἐνθουσιασμόν εἰς τό ἔργον των, ἔχουν ἁπλώσει ρίζας εἰς τό Μακεδονικόν ἔδαφος, εἶναι ἀποφασισμένοι νά διανύσουν ἐκεῖ τήν ἀκαδημαϊκήν των θητείαν. Ἐμφορούμενοι ἀπό τέτοιο πνεῦμα, τονώνουν τό Ἵδρυμα, βαθαίνουν τά βάθρα του, ὑψώνουν τό ἀέτωμά του. Ἀποφεύγω νά ὀνομάσω τούς πρωτοπόρους, πού ἐδημιούργησαν μέ τόσην αὐτοθυσίαν τήν ὑγιέστατη αὐτή παράδοσι. Ἀλλ' εἶναι γνωστοί. Ἀνήκει πᾶς ἔπαινος εἰς τούς σεμνούς αὐτούς ἐπιστημονικούς Ἀκρίτας τῆς Βορείου Ἑλλάδος.

Μέ τό ὑπό συζήτησιν Νομοθετικόν Διάταγμα ἡ εἰδική φορολογία τοῦ 1% μειώνεται εἰς τό ἥμισυ, ἀλλά τό 0.50% ἐπεκτείνεται εἰς ὅλα τά Τελωνεῖα τοῦ Κράτους, τό δέ ἔσοδον δέν περιέρχεται πλέον ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τό Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης, ἀλλά κατανέμεται καί εἰς ἄλλα ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα, ἐξ ὧν μνημονεύεται μόνον τό Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Προβλέπεται ὅμως κατανομή καί ὑπέρ ἄλλων σκοπῶν, πρᾶγμα

διά τό ὁποῖον δέν εἶμαι σύμφωνος, ἀλλά θά ἀναπτύξω κατωτέρω τήν γνώμην μου.

Ἡ ἐπέκτασις τῆς φορολογίας εἰς ὅλα τά Τελωνεῖα τοῦ Κράτους, εἶναι δικαία. Δέν νομίζω ὅτι προσκρούει εἰς τάς ὑποχρεώσεις μας ἐκ τῆς διεθνοῦς συμφωνίας τοῦ GAT, διότι πρόκειται περί προϋπαρχούσης ἐπιβαρύνσεως, ἡ ὁποία ἁπλῶς τροποποιεῖται. Ὅπως πληροφορεῖ ἡ Εἰσηγητική Ἔκθεσις, λόγῳ τῆς ἀνίσου μεταχειρίσεως, παρουσιάσθη μείωσις τῆς κινήσεως τῶν Τελωνείων τῆς Βορείου Ἑλλάδος, φυσικόν δέ ἦτο νά διαμαρτυρηθοῦν διά τοῦτο αἱ ἐμπορικαί καί βιομηχανικαί ὀργανώσεις Μακεδονίας καί Θράκης. Ἡ ἐπέκτασις τῆς εἰδικῆς φορολογίας εἰς ὅλην τήν Χώραν, ἡ ἀνάγκη τῆς ὁποίας ὀφείλει νά ἐκτιμηθῇ ἀπό ὅλους, ἐπέφερε καί τήν ἐπέκτασιν τοῦ εὐεργετήματος εἰς ἄλλα ἱδρύματα. Τοῦτο εἶναι κατά βάσιν δίκαιον. Ἐγώ προσωπικῶς δέν θά ἤθελα ποτέ νά ἀδικηθῇ τό Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης, πού μέ τόσον γοργόν ρυθμόν ἀποκτᾶ τάς ἀπαραιτήτους ἐγκαταστάσεις του. Ἀλλά δέν εἶναι μικρότεραι αἱ ἀνάγκαι τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, οὔτε συγκριτικῶς μεγαλύτεροι οἱ πόροι του. Ἔχει καί αὐτό ἐπείγουσαν χρείαν οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως πρός ἀπόκτησιν συγχρονισμένων καί ἐπαρκῶν ἐργαστηρίων. Τά ὑπάρχοντα λειτουργοῦν κατά τρόπον ὑποτυπώδη, τόσον ὑποτυπώδη ὥστε οἱ Ἀμερικανοί δι' αὐτούς μόνον τούς λόγους νά κατατάσσουν τό Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν στή 16η, ἄν δέν ἀπατῶμαι, κλάσιν. Πρέπει ὅλοι νά αἰσθανώμεθα ἐντροπήν διά τοῦτο. Ἀπαιτοῦμε σήμερα ἀπό τό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν αὔξησι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φοιτητῶν εἰς τάς Πρακτικάς Σχολάς. Ἡ ἀπαίτησις στηρίζεται σέ πραγματικές κοινωνικές ἀνάγκες. Ἀλλά πῶς νά γίνῃ ἡ αὔξησι τῶν σπουδαστῶν χωρίς αὔξησιν τῶν αἰθουσῶν διδασκαλίας, τῶν ἐργαστηριακῶν αἰθουσῶν, τῶν ἐπιστημονικῶν ὀργάνων, χωρίς αὔξησι τῶν πιστώσεων; Οὔτε κάν μικροσκόπια ἐπαρκῆ καί σύγχρονα ἔχουν οἱ σημερινοί φοιτηταί τῆς Ἰατρικῆς καί τῆς Χημείας. Πῶς θά τούς αὐξήσουμε περαιτέρω τόν ἀριθμόν; Πῶς θά ἀποκτήσωμεν τό ἔμψυχον ὑλικόν τοῦ τόσο γοερῶς ἐπιδιωκομένου τεχνικοῦ μας ἐξοπλισμοῦ χωρίς τά ἀπαραίτητα τεχνικά μέσα νά ὑπάρχουν οὐδέ εἰς τά Ἀνώτατα Ἐπιστημονικά Ἱδρύματα;

Τό Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν ἐκτός τῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως ἔχει ἀνάγκην καί ἀποδεσμεύσεως ἀπό ὡρισμένους τύπους διά νά προχωρήσῃ στή διδακτηριακή του συμπλήρωσι. Ὅ,τι ἰσχύει διά τό Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης πρέπει νά ἐπεκταθῇ καί στό Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, ὥστε ἡ Σύγκλητός του, ἀναλαμβάνουσα ἐλευθερία δράσεως νά προχωρήσῃ γοργότερα στήν ἐκτέλεσι ἀπαραιτήτων ἔργων. Ἕνδεκα Καθηγηταί πού

ἀποτελοῦν τή Σύγκλητο, Διευθυντής τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ, Σύμβουλος τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, παρέχουν πλήρη ἐγγύησι διά τήν ἀκεραιότητα τῆς διαχειρίσεως τῶν δαπανῶν. Ἡ ἴση μεταχείρισις τῶν δύο Πανεπιστημίων πρέπει νά εἶναι πλήρης καί καθ' ὅλην τήν γραμμήν.

Κατά τάς πληροφορίας μου ἐκ τῆς παλαιᾶς φορολογίας τοῦ 1% εἰσεπράττοντο 15 ἑκατομμύρια δραχμῶν ἐτησίως ὑπέρ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Δ. Ἀλιπράντης (Υφ. Οἰκ.). Δέκα τρία ἑκατομμύρια εἰσέπραττεν σήμερον.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Ἐν πάσῃ περιπτώσει κ. Ὑπουργέ ἐφ' ὅσον διατυπώνομεν τό μεῖζον ἄς κατοχυρώσωμεν καί τό ἔλασσον θεσπίζοντος νά μή πάρῃ εἰς τό μέλλον τό Πανεπιστήμιον τῆς Θεσ/νίκης ὀλιγώτερα τῶν ὅσων μέχρι σήμερον εἰσπράττει.

Δ. Ἀλιπράντης (Υφ. Οἰκ.). Ἐφ' ὅσον κ. συνάδελφε καθωρίσθη τό 1/3, σᾶς πληροφορῶ ὅτι οὐδέποτε θά λάβῃ ποσόν κάτω τῶν 15 ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Ἐν πάσῃ περιπτώσει νομίζω ὅτι ἡ κατοχύρωσις αὕτη τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης δέν θά παρῆλκεν. Τό ἕτερον 1/3, κύριοι συνάδελφοι, διανέμεται μεταξύ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καί τοῦ Πολυτεχνείου.

Κύριοι βουλευταί, ἐκ τῆς νέας φορολογίας τοῦ 0.50% πόσα μπορεῖ νά εἰσπραχθοῦν; Ἄν ὑπολογίσωμεν σέ 15 περίπου δισεκατομμύρια δρχ. τό ὅλον ποσόν τῆς δασμολογητέας ἀξίας τῶν εἰσαγομένων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορευμάτων καί ἄν ἀφαιρέσωμεν 5 δισεκατομμύρια διαφόρων ἀπαλλαγῶν κλπ., θά μείνουν 10 δισεκατομμύρια δασμολογητέας ἀξίας ἐπί τῶν ὁποίων θά ὑπολογισθῇ τό 0.50%. Ἄρα θά ἔχωμεν περί τά 50 ἑκατομμύρια δραχμάς ἔσοδον ἐκ τῆς εἰδικῆς φορολογίας. Τά 15 ἑκατομμύρια τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, φυσικά δέν θά μειωθοῦν. Διά τό Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν τό ποσόν δέν πρέπει νά ὁρισθῇ μικρότερον. Δέν ἐπιτρέπεται νά συνεχισθῇ ἡ ἐτησία ἐπαιτεία τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν δι' ὀλίγα ἑκατομμύρια δραχμῶν πρός ἀντιμετώπισιν ἐπειγουσῶν ἀναγκῶν του. Δέν εἶναι δυνατόν ἡ Ἰατρική καί ἡ Φυσικομαθηματική Σχολή νά βγάζουν στήν Ἑλληνική κοινωνία ἐπιστήμονας ὄχι ἁπλῶς ἡμιμαθεῖς ἀλλά πολλές φορές καί ἐπικινδύνους λόγῳ ἀτελοῦς μορφώσεως. Ἄς εἴμεθα γενναῖοι εἰς τήν ἐνίσχυσιν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Ἡ παρουσιαζομένη σήμερον εὐκαιρία εἶναι μοναδική. Ἄς μήν τήν ἀφήσωμεν, κύριοι βουλευταί, νά χαθῇ ἔστω καί μερικῶς. Ἄς ὁλοκληρώσωμεν τήν εἰσφορά μας καί ὑπέρ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Αἱ νέαι γενεαί

τῶν φοιτητῶν θά μᾶς εὐγνωμονοῦν, διότι θά τούς παράσχωμεν τά μέσα ἀνέτου καί πραγματικῆς ἐπιστημονικῆς μορφώσεως. Μέγα δέ θά εἶναι τό προσεχές ὄφελος τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας καί τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος. Ἂς κάμει ἡ Ἑλληνική Βουλή θετικήν, συγκεκριμένην, βεβαίαν, πλήρη τήν ὑπόσχεσιν πού δίδει διά τοῦ παρόντος Νομοσχεδίου ἡ Ἑλληνική Κυβέρνησις πρός τό Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τό Πολυτεχνεῖον Ἀθηνῶν, ἡ ὑπέρ αὐτοῦ μέριμνα εἶναι πλέον ἢ δικαιολογημένα. Χάρις εἰς τάς ἀόκνους προσπαθείας τοῦ καθηγητικοῦ Συλλόγου, ἀλλά καί τήν ἐπαρκεστέραν προικοδότησιν, κατώρθωσε νά συγχρονισθῇ ἱκανοποιητικῶς. Καί τοῦτο ἔχει ὑψώσει τήν στάθμην του εἰς τήν διεθνῆ ἐπιστημονικήν ἐκτίμησιν. Παρά τοῦτο, αἱ ἀνάγκαι του ἐξακολουθοῦν νά εἶναι μεγάλαι καί ἡ ἐνίσχυσίς του εἶναι ἐπιβεβλημένη. Θά λεχθῇ ἴσως ὅτι τό Πολυτεχνεῖον ἔχει καί ἄλλον ἐξ εἰδικῆς φορολογίας πόρον. Τοῦτο εἶναι ἀληθές, ἀλλά τό ἔσοδον ἐκεῖνο δέν ὑπερβαίνει τά 2-3 ἑκατομμύρια ἐτησίως. Κατά συνέπειαν ἡ ἐνίσχυσίς του καί ἐκ τοῦ ἐσόδου, τό ὁποῖον δημιουργεῖ τό παρόν Νομοσχέδιον, εἶναι δικαία.

Ὅσον ἀφορᾷ τά ἄλλα Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικά Ἱδρύματα τῶν Ἀθηνῶν, τήν Ἀνωτάτην Σχολήν Οἰκονομικῶν καί Ἐμπορικῶν Σπουδῶν, τήν Ἀνωτάτην Γεωπονικήν Σχολήν καί τήν Πάντειον Σχολήν, δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι καί αὐταί θά ἔχουν ἀνάγκην οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως πρός ἀποδοτικωτέραν λειτουργίαν των.

Ἀλλά οἱ μέν δύο τούτων, καθ' ὅ θεωρητικαί, δέν ἐμφανίζουν ἐπείγουσαν, ἐπιτακτικήν ἀνάγκην ἐργαστηριακῶν ἐγκαταστάσεων, αἱ ὁποῖαι πρέπει ν' ἀποτελέσουν τόν κύριον σκοπόν τῆς παρεχομένης διά τοῦ Νομοσχεδίου εὐνοίας, τῆς δέ Γεωπονικῆς Σχολῆς ὁμολογῶ ὅτι δέν γνωρίζω οὔτε τούς πόρους, οὔτε τάς διεκδικήσεις. Ἄλλως τε δέν θά ἦτο ὀρθή ἀρχή νά καταθρυμματίσωμεν τό εἰδικόν ἔσοδον εἰς πολλούς σκοπούς διότι τότε οὐδείς ἐκ τούτων θά ἐξυπηρετεῖτο ἀποτελεσματικῶς.

Ἀμέσως μετά τά δύο Πανεπιστήμια καί τό Πολυτεχνεῖον πρέπει ρητῶς νά ἀναφερθῇ στό Νόμο τό Ἀνώτατο Πνευματικό Ἵδρυμα τῆς Χώρας, ἡ Ἀκαδ. Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία χειμάζεται κυριολεκτικῶς λόγῳ ἐλλείψεως πόρων ἀδυνατοῦσα νά ἐπιτελέσῃ τόν ὑψηλόν της προορισμόν. Τά ἐπιστημονικά της Ἀρχεῖα στεροῦνται προσωπικοῦ, στεροῦνται μέσων λειτουργίας. Ἡ ἔκδοσις τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ καρκινοβατεῖ. Ἡ συλλογή τοῦ Λαογραφικοῦ ὑλικοῦ γίνεται ἐλλιπέστατα δι' ἔλλειψιν πιστώσεων. Φαντασθῆτε ὅτι πρός συλλογήν λαογραφικοῦ καί μουσικοῦ ὑλικοῦ ἀπό τάς ἐπαρχίας, διατίθενται ἐτησίως μόνον 6.000 δρχ., ἐλλείπουν δέ τά

στοιχειώδη μηχανήματα φωνοληψίας. Ἡ ἔκδοσις τῶν Ἀρχαίων Συγγραφέων θά συναντήσῃ πολλές δυσχέρειες ἀνυπέρβλητες. Τό Προσωπικόν ὅλων τῶν Ἀρχείων, ἀποτελούμενον ἀπό ἐκλεκτούς ἐπιστήμονας, εἶναι διοικητικῶς ἀδιαβάθμιστον, μισθολογικῶς ἀνικανοποίητον, ἀριθμητικῶς ἀνεπαρκές. Φιλόλογοι ἐκλεκτοί, πού θά εἶχαν στή Μέση Ἐκπαίδευσιν μισθόν 3.000, λαμβάνουν εἰς τά Ἀρχεῖα μας μόνον 1.200. Πρέπει νά εἶναι καί εἶναι ἐκλεκτοί οἱ ἐπιστημονικοί συνεργάται τῆς Ἀκαδημίας. Δι' ὅλας τάς ἐκδόσεις τῆς Ἀκαδημίας, δημοσιεύματα, πρακτικά, κλπ., καί δι' ὅλην τήν κίνησιν τῶν Ἀρχείων της καί τῶν Γραφείων της διατίθενται Δρχ. 30.000 περίπου μηνιαίως μόνον! Ἐκ τοῦ νέου τούτου ποσοῦ πρέπει νά διατεθοῦν ὑπέρ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν τοὐλάχιστον δύο ἑκατομμύρια δραχμῶν ἐτησίως ἵνα δυνηθῇ καί ἀνταποκριθῇ εἰς τά καθήκοντά της, καθήκοντα ἀφορῶντα εἰς τό ἐπίπεδον καί τήν γνησιότητα καί τήν γονιμότητα τοῦ νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Δέν θά ἦτο ἄσκοπον νά ὑπενθυμίσω, βλέπων εὐχαρίστως τήν προσοχήν, μέ τήν ὁποίαν μέ τιμᾶ ἡ Ἐπιτροπή, παρά τό προκεχωρημένον τῆς ὥρας, ὅτι ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐπροικοδοτεῖτο ἄλλοτε μέ 500.000 δραχμῶν ἐτησίως, καταβαλλομένας ὑπό τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἐκ τῶν Ἐκπαιδευτικῶν τελῶν, εἶχε δέ καί ἐτήσιον εἰσόδημα ἑπτακοσίων χιλιάδων δρχ. περίπου ἀπό ὡρισμένα κληροδοτήματα. Ἤδη καί ἡ προικοδότησις ἐκείνη κατηργήθη καί τά κληροδοτήματα ἐξηντλήθησαν μαζί μέ τό ρευστόν ἐκ πλεονασμάτων τοῦ προϋπολογισμοῦ της κεφάλαιον πού προσεφέρθη τό 1940 ὑπέρ τῶν πολιτικῶν ἀναγκῶν τῆς Χώρας. Ἐπεδοτεῖτο ἀκολούθως ἀπό τό Κράτος μέ Δρχ. 500.000 ἐτησίως, αἱ ὁποῖαι πέρυσι περιεκόπησαν εἰς 300.000. Καί μόνον χάρις εἰς τό ζωηρόν ἐνδιαφέρον τοῦ Ὑφυπουργοῦ κ. Ἀλιπράντη ἔλαβε πέρυσι εἰδικήν πίστωσιν 240.000 δρχ., πρός ἀντιμετώπισιν ἐπειγουσῶν κτιριακῶν ἀναγκῶν της. Ἀλλά δέν εἶναι ὀρθόν καί ἀξιοπρεπές νά προσέρχεται ἑκάστοτε ἐπαιτοῦσα ἡ Ἀκαδημία. Ὁ καθορισμός παγίας ὑπέρ αὐτῆς ἐτησίας ἐπιδοτήσεως ἐκ τοῦ ὑπό ψήφισιν ἐσόδου θά ἐξασφαλίσῃ ἀπρόσκοπον ἐπιτέλεσιν τοῦ ἔργου της.

Καταλήγων, ἐπικαλοῦμαι τήν ἀμέριστον συνδρομήν ὁλοκλήρου τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐξουσιοδοτήσεως ὑπέρ τῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τῆς Ἀνωτάτης Παιδείας. Ἀνάγκη ἐθνική τό ἐπιβάλλει. Ἄς μήν ὑποτιμήσωμεν τήν ἔκτασιν τῆς ἀνάγκης αὐτῆς καί ἄς μή φειδωλευθῶμεν. Ἄς μήν ἐπιτρέψωμεν τήν κατασπατάλησιν τοῦ εἰδικοῦ ἐσόδου ὑπέρ ἄλλων δευτερευόντων σκοπῶν, ἔστω καί παρεμφερῶν. Ὅταν πάσχῃ τόσον βαρέως ἡ Ἀνωτάτη Ἐκπαίδευσις πᾶσα ἄλλη ἀνάγκη εἶναι δευτερεύουσα. Θά εἶναι

ἔγκλημα νά ἔχωμεν διαθεσίμους πόρους καί νά μήν τούς ἐξαντλήσωμεν ὑπέρ τῶν ἀνωτάτων πνευματικῶν σκοπῶν τῆς Πατρίδος μας.

Πρόεδρος. *Ὁ κ. Κανελλόπουλος ἔχει τόν λόγον.*

Π. Κανελλόπουλος. *Κύριε Πρόεδρε, προσυπογράφω ὅλα ὅσα εἶπεν ὁ ἀγαπητός καί ἀξιότιμος συνάδελφος κ. Νόβας. Συμφωνῶ πλήρως πρός τό σχέδιον Ν.Δ/τος ὡς τό ἐτροποποίησεν ὁ κ. Ὑπουργός. Ἐφόσον εἶπον ὅτι προσυπογράφω ὅλα ὅσα ἐλέχθησαν ὑπό τοῦ συναδέλφου κ. Νόβα δέν εἶναι ἀνάγκη νά ἐπαναλάβω τούς ἐπαίνους τούς ὁποίους ἀπένειμε πρός τά Πανεπιστήμια Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης καί τό Πολυτεχνεῖον. Θά ἤθελα ὅμως νά προσθέσω, ἐπειδή ὑπάρχει καί κάποια ἀνησυχία εἰς τό Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης ὅσον ἀφορᾷ τήν εἰς τό μέλλον ἀπόδοσιν τοῦ 1/3 τό ὁποῖον ὁρίζει ἡ τροπολογία τοῦ κ. Ὑπουργοῦ, εἶναι δυνατόν κάλλιστα νά δεχθῶμεν καί νά θέσωμεν τήν ἀσφαλιστικήν δικλεῖδα ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά πέσῃ τό εἰς Θεσσαλονίκην χορηγούμενον ποσόν κάτω τοῦ μέσου ὅρου τῆς ἀποδόσεως τῆς τελευταίας 5ετίας. Διά νά μή ὑπάρξῃ ἡ παραμικρά ἀνησυχία εἰς τό μέλλον, ἄς γίνῃ μία διατύπωσις ἡ ὁποία θά ἦτο δυνατόν νά ἐξασφαλίσῃ πλήρως τό Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης.*

Συμφωνῶ ἐπίσης διά τήν ἐνίσχυσιν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τήν ὁποίαν ὑπεστήριξε καί ὁ συνάδελφος κ. Νόβας.

Κατόπιν τούτων, παρακαλῶ τήν Ἐπιτροπήν νά ἀποδεχθῇ τό συζητούμενον σχέδιον Ν. Δ/τος, ὅπως ἐτροποποιήθη ὑπό τοῦ κ. Ὑπουργοῦ, διότι πράγματι τό ν/διον αὐτό θά καλύψῃ σημαντικάς ἐθνικάς ἀνάγκας[49]».

49. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 792, 793 καί 794.

Προγραμματικές δηλώσεις Καραμανλῆ.

Ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας στίς προγραμματικές δηλώσεις πού ἔκαμε ὁ Καραμανλῆς μετά τή δεύτερη ἐκλογική του νίκη στίς ἐκλογές τοῦ Μαΐου 1958, μίλησε καί ἔθιξε πολλά θέματα, ἀλλά κυρίως στάθηκε στήν προστασία τῶν ὀρεινῶν πληθυσμῶν καί τό ἐθνικό θέμα τῆς παιδείας. Συγκεκριμένα εἶπε στήν 5ῃ Συνεδρίαση τῆς 13ης Ἰουνίου 1958[50].

α) Γενικά

«Κύριοι βουλευταί, δέν πρόκειται νά σᾶς ἀπασχολήσω ἐπί πολύ. Νομίζω, ὅτι οἱ ἀξιότιμοι προλαλήσαντες ἔχουν ἐξαντλήσει ἀπό κάθε ἄποψι, πλήν μιᾶς ἤ δύο, τό πολιτικόν καθῆκον τῆς κριτικῆς τῶν προγραμματικῶν δηλώσεων τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ ἔκκλησις τοῦ κυρίου Πρωθυπουργοῦ ὅπως, μέ πλήρη συνείδησιν τῆς κοινῆς ὅλων μας εὐθύνης, καταβάλωμεν ἡνωμένοι μίαν καθολικήν καί σύντονον προσπάθειαν ὑπέρ τῆς εὐημερίας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, εὗρεν, ἄν δέν ἀπατῶμαι, εἰλικρινῆ ἀπήχησιν εἰς ὅλους τούς τομεῖς τῆς Ἀντιπολιτεύσεως. Διεπιστώθη τοῦτο ἀπό τάς ἀκουσθείσας ἀγορεύσεις, τάς ὁποίας ἐχαρακτήρισε καλή πίστις καί χρήσιμος διαφώτισις τῶν μεγάλων μας προβλημάτων. Ἄς εὐχηθῶμεν ὅπως ἀπό τό πνεῦμα τοῦτο διεπόμενοι, καταστήσωμεν τό ἔργον τῆς Βουλῆς γόνιμον καί ἀποδοτικόν ὑπέρ τοῦ Ἔθνους καί τοῦ Λαοῦ.

Ἐάν ἔλαβα τόν λόγον τό ἔπραξα ὄχι διά νά ἀσχοληθῶ μέ τό σύνολον τοῦ Κυβερνητικοῦ Προγράμματος, πρᾶγμα ὅλως περιττόν μετά τάς ἐξονυχιστικάς συζητήσεις πού ἔχουν προηγηθῆ, ἀλλά διά νά ἀπομονώσω δύο μόνον κεφάλαια καί κατά καθῆκον εἰδικόν νά ἐκθέσω τήν περί τούτων προσωπικήν μου γνώμην.

Τό ἕν κεφάλαιον ἀφορᾶ τήν προστασίαν τῶν ὀρεινῶν πληθυσμῶν τῆς Χώρας καί τό ἄλλο τό μέγα ἐθνικόν θέμα τῆς Παιδείας. Λυποῦμαι διότι θά παρατηρήσω ὅτι ἐπί ἀμφοτέρων τούτων αἱ δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως δέν ὑπῆρξαν ἱκανοποιητικαί».

---

50. α) Πρακτικά Βουλῆς, Συνεδρίαση Ε' τῆς 13-6-1958.
β) Ἐφ. Συζητήσεων, σελ. 123, 124 καί 125.

β) Προστασία ὀρεινῶν πληθυσμῶν

«Ἀντιπροσωπεύω εἰς τήν αἴθουσαν αὐτήν ὀρεινούς, κατά μέγα μέρος, πληθυσμούς καί θεωρῶ χρέος μου νά ὑπομνήσω τάς ἀθλίας συνθήκας τῆς διαβιώσεώς των καί νά τονίσω τήν ἄμεσον ἀνάγκην τῆς βελτιώσεως τῶν ὅρων τῆς ζωῆς των. Δέν θά προσπαθήσω νά περιγράψω τούς αὐτόχρημα τραγικούς αὐτούς ὅρους διότι ὅλοι τούς γνωρίζομεν. Θά ἦτο ἄλλωστε καί πολύ δύσκολον. Τόν ἄκαρπο μόχθο τους, τήν ὑποπαραγωγή τους, τόν ὑποσιτισμό τους χρειάζονται εἰδικοί ἀρνητικοί ἀριθμοί διά νά τά ἐκφράσουν. Θαυμάζει κανείς πῶς οἱ βασανισμένοι ἐκεῖνοι πληθυσμοί ἐξακολουθοῦν νά γεννοῦν τόν ἄλκιμον Ἕλληνα εὔζωνα καί τόν εὐαίσθητον ἄγνωστο ποιητή τοῦ Δημοτικοῦ Τραγουδιοῦ. Ἀπορεῖ κανείς πῶς μέσα στήν ἀφάνταστην ἐκείνην ὑλικήν ἔνδειαν, ἐξακολουθεῖ νά διαιωνίζεται ὁ ἠθικός πλοῦτος τῆς Ἑλληνικῆς λεβεντιᾶς....

Δέν δύναμαι νά ἰσχυρισθῶ ὅτι ὁ κύριος Πρωθυπουργός ἐλησμόνησεν ἐξ ὁλοκλήρου τούς ὀρεινούς πληθυσμούς. Τούς ἐλησμόνησεν εἰς τάς δηλώσεις του μέ τήν λακωνικήν φράσιν: "Ἡ Κυβέρνησις δι' εἰδικοῦ προγράμματος προτίθεται νά μεριμνήσῃ διά τήν ἐνίσχυσιν τῶν ὀρεινῶν πληθυσμῶν καί τήν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας των".

Ἡ ἀόριστος γενικότης τῆς ὑποσχέσεως, συνεπής πρός τήν ὅλην ὑφήν τοῦ Κυβερνητικοῦ Προγράμματος, δέν ἱκανοποιεῖ. Καί δέν ἱκανοποιεῖ τόσον περισσότερον ὅσον ἐνθυμοῦμαι ὅτι εἰς τάς προγραμματικάς δηλώσεις τῆς προγενεστέρας Κυβερνήσεώς του ὁ ἴδιος κύριος Πρωθυπουργός, ὁμιλῶν ἀπό τοῦ Βήματος τούτου τήν 4ην Ἀπριλίου 1956, εἶχε δώσει συγκεκριμένας ὑποσχέσεις, αἱ ὁποῖαι δυστυχῶς δέν ἐτηρήθησαν, σήμερον δέ ἐπαναλαμβάνεται ὑπεράγαν συμπεπυκνωμένες θά ἔλεγεν ὁ καλόπιστος, ὑπεράγαν ἀφηρημένες θά ἔλεγεν ὁ δύσπιστος.

Ἔλεγεν τότε ὁ κύριος Πρωθυπουργός ἐπί λέξει: "Εἰδικόν πρόγραμμα εὑρίσκεται ὑπό κατάρτισιν πρός ἀξιοποίησιν τῶν ὀρεινῶν καί τῶν ἀγόνων νησιωτικῶν περιοχῶν τῆς Χώρας. Διά τοῦ προγράμματος τούτου θά ἐπιδιωχθῇ ἡ δημιουργία τῶν προϋποθέσεων πρός ἀξιοποίησιν τοῦ δασικοῦ ὀρεινοῦ πλούτου καί πρός ἀνάπτυξιν τῆς κτηνοτροφίας. Διά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ προγράμματος τούτου θά χρησιμοποιηθῇ εἰς εὐρεῖαν κλίμακα καί ὁ Στρατός, ὁ ὁποῖος διά τῶν τεχνικῶν του μέσων, δύναται νά ὑποβοηθήσῃ εἰς τήν ἐκτέλεσιν διαφόρων ἐγγειοβελτιωτικῶν, ὁδικῶν καί ἄλλων χρησίμων ἔργων".

Προσωπικῶς δέν θέλω ν' ἀμφιβάλλω ὅτι τά ὑποσχεθέντα συγκεκριμένως πρόπερσι, ὑπονοοῦνται ὡς ἐμπεριεχόμενα καί εἰς τήν ἐφετεινήν λακωνικήν διατύπωσιν. Διότι ἄλλωστε "ἀνάπτυξις τῆς οἰκονομίας τῶν

ὀρεινῶν πληθυσμῶν" καί οἱαδήποτε ἄλλη "ἐνίσχυσις" τούτων δέν νοεῖται χωρίς εἰδικήν προστασίαν τῆς κτηνοτροφίας (ἡ ὁποία ὅμως πλήσσεται μέ τήν ἀπαγόρευσιν τῆς αἰγοβοσκῆς), χωρίς ἐπιμελῆ ἐκμετάλλευσιν τῶν δασῶν (ἀπό τήν ὁποίαν ἐν τούτοις σχεδόν ἀποκλείονται οἱ ἐπιχώριοι Δασικοί Συνεταιρισμοί), χωρίς εὐρεῖαν ἐκτέλεσιν συγκοινωνιακῶν καί ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων (ὁ ρυθμός τῶν ὁποίων εἶναι δυστυχῶς βραδύτατος).

Ἀναφερόμενος εἰς τάς παλαιοτέρας Κυβερνητικάς δηλώσεις, θά ἤθελα νά ἐρωτήσω καί νά πληροφορηθῶ ἐάν κατά τήν διαρρεύσασαν διετίαν, ἀπό τό 1956 ἕως σήμερον, τό "ὑπό κατάρτισιν" εὑρισκόμενον ἔκτοτε "εἰδικόν πρόγραμμα", περί τοῦ ὁποίου καί ἐφέτος ἐγένετο λόγος, προσέλαβε μορφήν τινα πραγματοποιήσεως ἤ ἐξακολουθ�ῃ νά παραμένῃ εἰς τά αἰσιόδοξα σπάργανα τῶν προγραμματικῶν δηλώσεων ὡς ἀναμενόμενον νεογνόν;

Κύριοι συνάδελφοι, τό πρόγραμμα τῶν ὀρεινῶν πληθυσμῶν εἶναι ἀπό τά πλέον σοβαρά καί τά πλέον ἐπείγοντα. Εἶναι πρόβλημα πού ἔχει ὅλας τάς διαστάσεις προβλήματος ἐθνικοῦ. Εἶμαι ὑποχρεωμένος ἐκ τῶν πραγμάτων νά πιστοποιήσω ὅτι οἱ πληθυσμοί ἐκεῖνοι εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νά συγκρατηθοῦν ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τά πτωχά καί ἄγονα ὀρεινά διαμερίσματα ἐάν δέν ληφθοῦν ἄμεσα μέτρα προστασίας των. Πρώτιστον δέ καί βασικόν μέτρον εἶναι ἡ ἀποκατάστασις εὐχρήστου ἀμαξιτῆς συγκοινωνίας. Μόνο ἐάν συνδεθοῦν ἐγκαίρως μέ ἀμαξιτούς δρόμους θά ριζώσουν στερεά στά πετρώδη πατρικά των ἐδάφη. Ἄλλως θά ξερριζωθοῦν μοιραίως καί ἀναποτρέπτως διά νά διαρρεύσουν πρός τάς πόλεις, εἰς ἀναζήτησιν ἀνεκτῆς ζωῆς. Οἱ συνέπειες εἶναι κατάδηλες. Δέν πρόκειται ἁπλῶς γιά ἐπιδείνωσι τῆς κοινωνικῆς καί οἰκονομικῆς νόσου πού προκαλεῖ στόν ἐθνικόν ὀργανισμόν ἡ ἀστυφιλία. Πρόκειται γιά βαθύτερη, ἀτυχῶς, ἐθνική ζημία. Διότι οἱ ὀρεινοί πληθυσμοί, μέ τήν ψυχικήν τους ὑγεία καί μέ τήν σωματική τους εὐρωστία, ἀποτελοῦν τήν καθαρή πηγή ἀπό τήν ὁποίαν ἀνανεώνονται τά ἐθνικά αἱμοσφαίρια, τά ἐθνικά κύτταρα, τά ἐθνικά ἰδεώδη. Ἀλοίμονον ἐάν ἡ κρυσταλλοπηγή αὐτή στειρέψῃ καί ἀχρηστευθῇ! Αὐτή αὖτη ἡ ζωτικότης τῆς Φυλῆς μας θά διακινδυνεύσῃ. Αὐτό τό ἦθος τοῦ Ἔθνους μας θά διαστρεβλωθῇ. Δέν διαπράττω ὑπερβολή, κύριοι συνάδελφοι, κρούων τόν κώδωνα τοῦ ἐθνικοῦ κινδύνου διά νά ἐπισύρω τήν προσοχήν τῆς Βουλῆς καί τήν προσοχήν τῆς Κυβερνήσεως ἐπί τῆς ὑψίστης ἀνάγκης ὅπως προστατευθοῦν τό ταχύτερον οἱ ὀρεινοί πληθυσμοί καί διασφαλισθῇ ἡ παραμονή των εἰς τά πατρῶα βουνά, ὅπου κάθε κράκουρο ἀποτελεῖ καί μίαν ἐθνικήν ἔπαλξιν.

Ἐλπίζω ὅτι δέν εἶναι σκόπιμος ἡ παράλειψις τοῦ κυρίου Πρωθυπουρ-

γοῦ νά ἀναφέρῃ εἰς τάς νέας δηλώσεις του τήν παλαιάν του ὑπόσχεσιν περί χρησιμοποιήσεως τοῦ Στρατοῦ "εἰς εὐρεῖα κλίμακα" διά τήν ὑποβοήθησιν τῶν ὁδικῶν ἔργων εἰς τά ὀρεινά διαμερίσματα. Τόν παρακαλῶ νά τηρήσῃ τήν παλαιάν του ὑπόσχεσιν, διότι ἡ συμβολή τοῦ Στρατοῦ θά εἶναι λίαν ἀποτελεσματική, πολύ περισσότερον ἀφοῦ ἡ προοπτική τῆς Κυβερνήσεως περί τῶν δυνατοτήτων τοῦ Προϋπολογισμοῦ δέν εἶναι αἰσιόδοξος. Ἄλλωστε εἰς τάς πλείστας περιπτώσεις, διάνοιξις καί βελτίωσις τῶν ἀμαξιτῶν ὁδῶν ἐξυπηρετεῖ καί στρατιωτικάς ἀνάγκας.

Ἐάν τό ἐξαγγελθέν ἀπό διετίας καί ἤδη ἐκ νέου ὁμολογηθέν "Εἰδικόν Πρόγραμμα" μερίμνης διά τούς ὀρεινούς πληθυσμούς λάβῃ σάρκα καί ὀστᾶ νομοθετικῆς ὑποστάσεως, θά προνοήσῃ βεβαίως περί μονιμωτέρας λύσεως τοῦ ὁδικοῦ προβλήματος τῶν ὀρεινῶν περιφερειῶν. Ἐπιφυλάσσομαι νά ἀναπτύξω τότε τήν γνώμην μου περί ἱδρύσεως εἰδικοῦ Ὀργανισμοῦ καί εἰδικοῦ Ταμείου πρός τόν σκοπόν αὐτόν. Διότι μόνον ἔτσι θά ἐξασφαλισθῇ παγίως ὑπέρ τῶν ὀρεινῶν μας πληθυσμῶν τό στοιχειῶδες τοῦτο πολιτιστικόν ἀγαθόν πού λέγεται συγκοινωνία.

Θά μακρηγοροῦσα ἐάν ἐπιχειροῦσα νά μνημονεύσω καί ἄλλα θέματα ἀφορῶντα τήν βελτίωσιν τοῦ βίου τῶν γεωργοκτηνοτροφικῶν πληθυσμῶν τῶν βουνῶν μας. Ἐλπίζω ὅτι θά μοῦ παρασχεθῇ ἄλλοτε ἡ εὐκαιρία νά συμπληρώσω τάς ἀπόψεις μου».

γ) Ἐθνικό θέμα Παιδείας

«Καί τώρα εἰσέρχομαι εἰς τό μέγα ἐθνικόν θέμα τῆς Παιδείας.

...Θά ἤμουν λίαν εὐτυχής ἐάν αἱ Προγραμματικαί Δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως μᾶς εἶχαν ἱκανοποιήσει καί μᾶς εἶχαν καθησυχάσει. Ἀτυχῶς μᾶς ἄφησαν σοβαράς ἀνησυχίας. Πολύ φοβοῦμαι ὅτι ἡ Κυβέρνησις, παρά τήν ἐπιδειχθεῖσαν περί τό τέλος τῆς προηγουμένης θητείας της καλήν προαίρεσιν, δέν ἔχει συνειδητοποιήσει βαθέως τήν τεραστίαν σημασίαν πού ἐγκρύπτει διά τό μέλλον τῆς Φυλῆς μας τό ἐκπαιδευτικόν πρόβλημα. Ἤ, τοὐλάχιστον, δέν κατώρθωσε νά μᾶς πείσῃ περί τούτου. Διότι καταπλακωθεῖσα καί πάλιν ἀπό τούς ὑλικούς ὄγκους τῶν οἰκονομικῶν δημοσιονομικῶν καί παραγωγικῶν ζητημάτων, δέν κατώρθωσε νά τοποθετήσῃ μέσα εἰς τό πρόγραμμά της στήν ἁρμόζουσαν ὑψηλή θέσι τόν ἠθικόν ὄγκο τοῦ μορφωτικοῦ μας προβλήματος. Τό παράπονόν μας καί ἡ διαμαρτυρία μας εἶναι ὅτι δέν εἶχε καί πάλιν τήν ἀπαιτουμένην ἔξαρσιν νά προτάξῃ στήν ἡμερησίαν διάταξιν τῶν καθηκόντων της καί τῶν ἐπιδιώξεών της τό ἐκπαιδευτικόν θέμα σᾶν κεφάλαιο μέγα, πρωταρχικό,

αὐτοτελές καί αὐτοδύναμον. Τό συνήρτισε μέ τήν προσπάθειαν τῆς ὑλικῆς ἀναπτύξεως τῆς Χώρας, ὡσάν νά δικαιώνῃ τό ἐνδιαφέρον μας γιά τήν Παιδεία μόνον καί μόνον ἡ ἀνάγκη τῆς τεχνικῆς ἐξειδικεύσεως τῶν Ἑλληνοπαίδων γιά τήν ἀντιμετώπισι τῶν συγχρόνων ἀπαιτήσεων τοῦ μηχανικοῦ πολιτισμοῦ. Οὐδείς ἀρνεῖται τήν ἐπείγουσαν ἀνάγκην τοῦ τεχνικοῦ συγχρονισμοῦ μας καί τῆς ἐμφύχου στελεχώσεώς του. Ἀλλά ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος. Καί οὐδέποτε θά χάσῃ τό προβάδισμά του. Ἄλλωστε ὁ Λόγος δέν εὑρίσκεται σέ καμμίαν σύγκρουσιν μέ τόν ἀριθμόν. Πλανῶνται ὅσοι νομίζουν ὅτι μόλις τώρα στήν τεχνοκρατική ἐποχή μας, θά γίνῃ τάχα ἡ σύζευξις τοῦ Λόγου μέ τόν Ἀριθμόν. Τίς θετικές ἐπιστῆμες, ἀπό τίς ἐφαρμογές τῶν ὁποίων ἀπορρέουν ὅλες οἱ θαυμαστές κατακτήσεις τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ, ἐθεμελίωσε τό ἐρευνητικό καί κριτικό πνεῦμα τοῦ Ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ. Καί ὅταν ὁμιλοῦμε γιά Κλασσική Παιδεία, δέν ἐννοοῦμε μόνον τά Γράμματα, πού δονοῦν τόν οὐρανό μέ τά φτερά τῆς φαντασίας, ἐννοοῦμε καί τά Μαθηματικά, πού ἀποτελοῦν τό κρηπίδωμα καί τό ὄργανο τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως.

Ἀλλά δέν ὑπάρχει λόγος νά παρασυρθοῦμε σέ φιλοσοφική συζήτησι. Ἐκεῖνο πού θέλω νά τονίσω εἶναι ὅτι μᾶς ἐξένισεν ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖον παρεισήγαγε τό ἐκπαιδευτικό ζήτημα στίς προγραμματικές της δηλώσεις ἡ Κυβέρνησις, σάν παρεπόμενο τῆς παραγωγικῆς της πολιτικῆς, ἀντί νά τό παρουσιάσῃ ὅπως καί εἶναι, κύριο καί ἀκέραιο θέμα, βασικό, κεφαλαιῶδες, αὐτόνομο. Εἶπε τόσον πολλά ὁ κύριος Πρωθυπουργός γιά τίς ἐπενδύσεις, γιά τίς εἰσαγωγές, γιά τίς ἐξαγωγές, γιά τίς φορολογίες. Καί τόσο λίγα γιά τήν πνευματική μόρφωσι, γιά τήν καλλιέργεια τοῦ ἤθους, γιά τήν διάπλασι τῶν χαρακτήρων. Ὡσάν τό εὐτυχές μέλλον τῆς Χώρας νά ἐξαρτᾶται μόνον ἀπό τήν οἰκονομικήν της ἀνάπτυξιν. Ὡσάν οἱ κίνδυνοι τοῦ Ἔθνους νά προέρχωνται μόνον ἀπό τήν διασάλευσι τῶν διεθνῶν συμφωνιῶν ἤ μόνον ἀπό τήν ἀνατροπήν τοῦ ἰσοζυγίου τῶν πληρωμῶν. Ὑπάρχουν καί ἄλλοι ἀόρατοι, ἄφωνοι, ἀψηλάφιστοι κίνδυνοι–κίνδυνοι ἐσωτερικοί, ψυχικοί, πνευματικοί, ἐπί τῶν ὁποίων ἐπικαλοῦμαι τήν ἀμέριστη προσοχή ὅλων τῶν ὑπευθύνων παραγόντων τῆς Κοινοβουλευτικῆς μας Δημοκρατίας.

Θά ἦτο βαρύ νά κατηγορήσω τήν Κυβέρνησιν ὅτι παραβλέπει καί ὑποτιμᾷ ἐξ ἀδιαφορίας τήν σημασίαν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ μας ζητήματος. Τήν κατηγορῶ ὅμως ὅτι στίς προγραμματικές της δηλώσεις, ἐκ παραδρομῆς ἴσως, δέν τό ἐτοποθέτησε στό ἐμπρέπον ὑψηλό βάθρο καί δέν τό ἐπρόβαλε στή Δημοσία Γνώμη στό πραγματικό του μέγεθος. Ἔδωσε τήν ἐντύπωσι ὅτι δέν ὑπολογίζει ὅσον πρέπει τίς πνευματικές ἀξίες τῆς

Ἑλληνικῆς ζωῆς καί τήν οὐσιαστική τους ἐπίδρασι στήν προοδευτικήν ἐξέλιξι ὅλων τῶν μορφῶν τοῦ πολιτισμοῦ μας.

Δέν δύναμαι, καί ἀπό πολιτικήν εὐθύνην καί ἀπό Ἀκαδημαϊκόν καθῆκον, νά δεχθῶ τήν ὑποτίμησι καί τόν παραμερισμό τοῦ μεγίστου πολιτιστικοῦ παράγοντος πού ἐκφράζεται μέ τόν ὅρον Παιδεία. Δέν δύναμαι νά ἐπιτρέψω ὅπως ὁ οἰκονομικός ἄνθρωπος καταβροχθίσῃ ἐντός τῆς αἰθούσης ταύτης ἀδιαμαρτυρήτως τόν πνευματικόν ἄνθρωπον. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ὑπομνήσω εἰς ὅλους τούς ἀξιεπαίνως μοχθοῦντας διά τήν ὑλικήν εὐημερίαν τῆς Πατρίδος ὅτι ὅσα ἔργα ὑποδομῆς καί ἄν στηρίξουν, ἐάν ὑποδομήν τῆς ὑποδομῆς δέν ἔχουν τά ἔργα ταῦτα τήν Παιδείαν, ποτέ δέν θά ἐξασφαλίσουν ἀνώτερα ἐπιτεύγματα. Δέν κρίνω ἄσκοπο νά συνοδεύσω τήν ὑπόμνησίν μου μέ τά σοφά περί τῆς Παιδείας ἔπη τοῦ Πλουτάρχου:

"Καί τά μέν ἄλλα τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπινα καί μικρά καί οὐκ ἀξιοσπούδαστα καθέστηκεν,

Παιδεία δέ τῶν ἐν ἡμῖν μόνον ἐστίν ἀθάνατον καί θεῖον· καί δύο τά πάντων ἐστί κυριώτατα ἐν ἀνθρωπίνῃ φύσει: νοῦς καί λόγος· καί ὁ μέν νοῦς ἀρχικός ἐστι τοῦ λόγου, ὁ δέ λόγος ὑπηρετικός τοῦ νοῦ, τύχῃ μέν ἀνάλωτος, συκοφαντίᾳ δ' ἀναφαίρετος, νόσῳ δ' ἀδιάφθορος, γήρᾳ δ' ἀλύμαντος, μόνος γάρ ὁ νοῦς παλαιούμενος ἀνηβᾷ καί ὁ χρόνος τ' ἄλλα πάντ' ἀφαιρῶν τῷ γήρᾳ προστίθησι τήν ἐπιστήμην, ὅ γε μήν πόλεμος χειμάρρου δίκην πάντα σύρων καί πάντα παραφέρων μόνην οὐ δύναται παιδείαν παρελέσται" (Πλούταρχος).

Πρός αὐτό τό ἀθάνατον καί θεῖον ἀγαθόν, τήν Παιδείαν ἄς ἀποβλέψωμεν ὅλοι μέ μεγαλύτερο σεβασμό καί μέ περισσότερη δραστηριότητα.

Κύριοι βουλευταί, δέν εἶναι τῆς παρούσης ὥρας ἡ ἐξέτασις τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ φαινομένου καί ἡ ἀνάπτυξις γνωμῶν ἐπί τῆς Ἑλληνικῆς του διαμορφώσεως. Ἐκεῖνο πού μπορεῖ γενικώτατα νά λεχθῇ εἶναι ὅτι ἔχει ἀναμφισβητήτως καταστῇ κοινή συνείδησις καί πανελλήνιον αἴτημα ἡ ἀνάγκη νά χαραχθῇ ἐνιαία ἐθνική ἐκπαιδευτική πολιτική πέραν ἀπό τίς πολιτικές ἀντιθέσεις τῶν κομμάτων. Μόνον ἄν συνταχθῇ ἐνιαῖος καταστατικός χάρτης ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς θά καταστῇ δυνατόν νά μελετηθῇ καί ἐφαρμοσθῇ σταθερόν πρόγραμμα μακρᾶς διαρκείας καί νά ἀναπλάσῃ τό σχολικόν μας καθεστώς.

Σέ ὅλες τίς πολιτισμένες χῶρες τοῦ κόσμου, μετά τόν τελευταῖον πόλεμο, πού ἀνέτρεψε τίς ψυχολογικές τεχνικοοικονομικές συνθῆκες τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ἔχει ἀνακύψει ὀξύ ἐκπαιδευτικό πρόβλημα. Παντοῦ μελετᾶται μέ ἄνεσι χρόνου καί μέ ἰδιάζουσα προσοχή ἡ ἀναπροσαρμογή

τῶν ἐκπαιδευτικῶν προγραμμάτων καί ἡ ἐναρμόνισίς των πρός τάς νέας ἀξιολογήσεις τῶν παραγόντων τῆς ζωῆς, πρός τάς νέας ἀπαιτήσεις τῶν συγχρόνων περιστάσεων.

Εἰς τοιοῦτον Ἑλληνικόν καί παγκόσμιον αἴτημα ἀνταποκρινόμενος ὁ Ἀρχηγός τῶν Φιλελευθέρων κύριος Παπανδρέου, εἶχε προτείνει στήν προηγουμένη Βουλή τήν συγκρότησιν Διακομματικῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς πρός εὑρεῖαν μελέτην τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ ζητήματος. Τό Σῶμα ἐνέκρινε, τότε, τήν πρότασιν. Ἡ προηγουμένη Κυβέρνησις Καραμανλῆ, συμφωνήσασα ἐπροτίμησε νά συγκροτήσῃ κατά πρῶτον στάδιον εἰδικήν ἐπιστημονικήν Ἐπιτροπήν, ἡ ὁποία ἐπί μακρούς μῆνας ἐμελέτησε τό πολύπλευρον θέμα καί συνέταξε τό πόρισμά της. Εἰς τήν ἀξιόλογον ἐκείνην ἐνέργειαν ἀνεφέρθη μέ τάς δηλώσεις του ὁ κύριος Πρωθυπουργός. Ἀλλά διακρίνεται, ἄν δέν ἀπατῶμαι, εἰς αὐτάς κάποια δυσπιστία πρός τήν πληρότητα τοῦ ἔργου τῆς εἰδικῆς ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἀσχέτως ὅμως πρός τοῦτο, αἱ ἀτελεῖς Προγραμματικαί δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως ἐδημιούργησαν δικαίως εἰς τήν κοινήν γνώμην τήν ἐντύπωσιν ὅτι τό ἐκπαιδευτικόν πρόβλημα ἔχει τεθῇ εἰς δευτέραν μοῖραν, ἐνῷ πανελλήνιος ἦτο καί εἶναι ἡ ἀξίωσις, ἐπισημότατα δατυπωθεῖσα καί ὑπό τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ὅπως δοθῇ ἀπό μέρους τοῦ Κράτους εἰς τάς ἐκπαιδευτικάς ἀνάγκας χαρακτήρ ἀμέσου προτεραιότητος καί χρηματοδοτηθῇ γενναίως ἡ προσπάθεια τῆς θεραπείας των.

Αἱ Προγραμματικαί Δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως οὔτε χαρακτῆρα προτεραιότητος ἔδωσαν εἰς τό κεφάλαιον τῆς ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς, οὔτε διάθεσιν πρός τάς ἀπαραιτήτους οἰκονομικάς θυσίας ἀπεκάλυψαν. Καί βέβαια μέ τό 7% τοῦ Προϋπολογισμοῦ μας μόνον, δέν εἶναι ποτέ δυνατόν νά ἐπιδιωχθῇ ἀποτελεσματικῶς ἡ ποθουμένη ἐκπαιδευτική ἀναγέννησις.

Κύριοι συνάδελφοι, κανείς δέν θά διανοηθῇ νά ψέξῃ τήν Κυβέρνησιν διότι τόσον πολύ τήν ἀπορροφοῦν τά θέματα τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Ἀλλά καί κανείς δέν θά παραλείψῃ νά συστήσῃ ὅπως παραλλήλως τήν ἀπασχολήσουν ἐξ ἴσου καί τά θέματα τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας. Αἱ Προγραμματικαί της Δηλώσεις δέν ἀπέδειξαν ἴσην ἀπασχόλησιν, ἴσην διαχείρισιν. Εὔχομαι ἡ διαφορά αὐτή πού παρετηρήθη εἰς τούς λόγους της νά μή παρατηρηθῇ καί εἰς τά ἔργα της.

Ὅσον μᾶς ἀπασχολεῖ ἡ Ἐθνική Οἰκονομία ἄλλο τόσον πρέπει νά μᾶς ἀπασχολήσῃ καί ἡ Ἐθνική Παιδεία, ἐάν θέλωμε νά κατοχυρώσωμε μέ ἱστορικήν ἀσφάλειαν τήν ἐπιβίωσιν τῆς Φυλῆς μας, τήν ἀξιοποίησι τῆς ἐθνικῆς μας κληρονομίας, τήν κραταίωσιν τοῦ Μεγαλείου τῆς Πατρίδος μας».

1959

α) Πρόταση δυσπιστίας στήν Κυβέρνηση Καραμανλῆ

β) Ἐπιστολή Νόβα πρός τό Προεδρεῖο

γ) Περί καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας

δ) Περί συστάσεως Ὀργανισμοῦ Λιμνοθαλάσσης Μεσολογγίου-Αἰτωλικοῦ

ε) Περί Ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν I

Πρόταση δυσπιστίας στήν Κυβέρνηση Καραμανλῆ.

Μπαίνοντας τό 1959, ἡ Ἀντιπολίτευση κατέθεσε πρόταση δυσπιστίας πρός τήν Κυβέρνηση Καραμανλῆ γιά τούς χειρισμούς της στό θέμα τῆς Κύπρου (συμφωνία ἀνεξαρτησίας μέ ἐγγυήσεις).

Μεταξύ τῶν ἄλλων ἀγορητῶν πῆρε τό λόγο καί ὁ Ναυπάκτιος Βουλευτής Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, ὁ ὁποῖος στήν ΞΓ' Συνεδρίαση τῆς 28ης Φεβρουαρίου 1959[51], εἶπε συγκεκριμένα μετά ἀπό διευκρινιστική παρέμβαση τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως:

«Κύριοι βουλευταί, ὁ ἐθνικός ἔνοπλος ἀγών τῆς Κύπρου ἔληξεν. Ἀσχέτως πρός τό ἀποτέλεσμα εἰς τό ὁποῖον κατέληξε, τό πρῶτον χρέος τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας εἶναι νομίζω, νά στρέψῃ τήν σκέψιν της πρός τούς ἡρωϊκούς νεκρούς τοῦ ἱεροῦ τούτου ὑπέρ τῆς Ἐλευθερίας ἀγῶνος καί νά τιμήσῃ εὐλαβῶς τήν μνήμην των, ἀγλαΐζουσα αὐτήν μέ τόν ἁρμόζοντα φωτοστέφανον, ὡς ἐπίσης νά τιμήσῃ καί τόν ἄθλον τῶν ἐπιζησάντων ἀγωνιστῶν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, εἰς τάς θυσίας τῶν ὁποίων ὀφείλεται ἡ κατάλυσις τῆς ἀποικιοκρατίας. Θέλω νά πιστεύω, ὅτι διέφυγε τήν προσοχήν τῆς Κυβερνήσεως καί δέν ἐπρότεινε αὕτη, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, τήν ἀπόδοσιν τῶν δικαίων τούτων τιμῶν. Νομίζω, κ. Πρόεδρε τῆς Βουλῆς, ὅτι κατά τήν στιγμήν αὐτήν δέν εἶναι ἀργά νά ἐκπληρώσῃ τό Σῶμα τό ὀφειλόμενον χρέος.

Δέν θά ἐλάμβανα ἴσως τόν λόγον, διότι νομίζω, ὅτι ἀπό ἀμφοτέρας τάς πτέρυγας τό θέμα ἐξηντλήθη καί διεφωτίσθη τό Σῶμα ἐπαρκῶς. Ἐπειδή συμβαίνει νά ἔχω ὡρισμένας ἀντιλήψεις διαφόρους ἀπό τάς πλεῖστας τῶν ὑποστηριχθέντων, εἶμαι ὑποχρεωμένος, συντομεύων ὅσον τό δυνατόν τόν λόγον μου καί ἐντός τοῦ τεθέντος ὁρίου, νά ἐκφέρω τάς γνώμας μου. Ὁ Κυπριακός ἀγών ἔληξε πολιτικῶς. Ἱστορικῶς ὅμως δέν ἔληξε. Μέ βάσιν τό συμφωνηθέν ἀποτέλεσμα καί μέ προϋπόθεσιν τήν εἰλικρινῆ συνεργασίαν τῆς Ἑλληνικῆς πλειοψηφίας μέ τήν Τουρκικήν μειοψηφίαν τῆς νήσου, ὁ Κυπριακός λαός θά φθάσῃ ἀναμφιβόλως μίαν ἡμέραν

---

51. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 192, 193 καί 194.

εἰς τήν ὁλοκλήρωσιν τῆς ἐλευθερίας του. Ἱστορικός τερματισμός εἰς θέματα ἐθνικά, εἰς θέματα ἀφορῶντα τήν ἐλευθερίαν τῶν λαῶν δέν ὑπάρχει, ἐφ' ὅσον ἡ ἐλευθερία των δέν εἶναι πλήρης, ἀδέσμευτη, ἀσυζήτητη. Ἡ ἱστορία δέν προδικάζεται ποτέ, παρά μόνον ὑπό τήν ἔννοιαν, ὅτι ὁ ροῦς της δέν ἀναστρέφεται, ὅταν ὁ διεκδικούμενος σκοπός εἶναι ἡ Ἐλευθερία.

Τό Ἑλληνικόν Ἔθνος ἔχει πλουσίαν ἱστορικήν πεῖραν ἐπάνω στό θέμα αὐτό. Καί διά τοῦτο, ἠμποροῦμεν νά ἐμπιστευθῶμεν τό μέλλον στήν Ἱστορία, χωρίς ἀπαισιοδοξίαν.

Τό παρόν κυριαρχεῖται ἀπό τήν δημιουργηθεῖσαν νέαν πραγματικήν κατάστασιν. Προκειμένου νά τήν κρίνω, δέν συμφωνῶ οὔτε μέ τήν θριαμβολογίαν, ἀλλ' οὔτε μέ τήν θρηνολογίαν. Αἰσθανόμενος τήν στιγμήν αὐτήν τήν ἀνάγκην νά ἀναλάβω τήν ἀτομικήν μου εὐθύνην καί ὑπό τήν δέσμευσιν αὐτῆς καί μόνον νά ἐκφέρω τήν γνώμην μου, δέν διστάζω νά ρίψω κλάδον ἐλαίας ἐπί τοῦ δοθέντος ἀποτελέσματος. Ἀδυνατῶ ὅμως, νά ρίψω ἐπ' αὐτοῦ κλάδον δάφνης. Τοῦτο, θά ἦτο ἀσέβεια πρός τούς θυσιασθέντας ὑπέρ τῆς Αὐτοδιαθέσεως ἀδελφούς Κυπρίους, ἀλλά καί ἐπιβλαβές δίδαγμα πρός ὁλόκληρον τό Ἑλληνικόν Ἔθνος, τό ὁποῖον δέν ἀποκλείεται, νά κληθῇ καί πάλιν εἰς νέους ἀγῶνας ὑπέρ τῆς Ἐλευθερίας του. Δέν ξέρω ἄν εἶναι εὔκολος, ξέρω ὅμως, ὅτι εἶναι πολύ ἐπικίνδυνος ἡ σύγχυσις τῆς δημοσίας γνώμης, ὁ ἐθισμός τοῦ λαοῦ νά βλέπῃ τά πράγματα ὑπό ἄλλα χρώματα καί ὄχι ὑπό τά ἀληθινά των. Διότι ἄγεται, μέ αὐτόν τόν τρόπον, εἰς ἕνα ἠθικόν καί πολιτικόν δαλτωνισμόν, ἀπαράδεκτον δι' ἐλευθέρους δημοκρατικούς λαούς, ἀπάδοντα εἰς τά Ἑλληνικά ἰδεώδη.

Ἐπανέρχομαι εἰς τήν ἐπιτευχθεῖσαν λύσιν. Ἀπέχει πολύ ἀπό τούς τεθέντας καί ὑπό τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καί ὑπό τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καί ὑπό τοῦ Ἐθνικοῦ Κοινοβουλίου στόχους. Δέν ἱκανοποιεῖ οὔτε τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν τάς ἀρχάς, οὔτε τό ἐθνικόν αἴσθημα. Σαφές εἶναι, ὅτι πρόκειται περί συμβιβασμοῦ, τόν ὁποῖον ἐπέβαλαν γενικώτεροι λόγοι, γενικώτερα συμφέροντα, γενικώτεραι ἐπιδιώξεις. Κατά συνέπειαν, ὑπό τό πρῖσμα τῶν γενικωτέρων τούτων συνθηκῶν καί ὅρων πρέπει νά κριθῇ ἡ δοθεῖσα λύσις. Δέν ἠμποροῦμεν νά τήν ἀπομονώσωμεν καί νά τήν ἐξετάσωμεν μέ τόν ἐθνικόν μας μόνον φακόν. Μέ τάς διαστάσεις πού εἶχε πάρει τό ζήτημα, τοποθετημένον γεωγραφικῶς σέ μίαν εὐαίσθητον ἐστίαν διασταυρώσεως διεθνῶν συμφερόντων, μοιραῖον ἦτο, νά καταλήξῃ σέ κάποιον εἶδος συμβιβασμοῦ.

Τό ἐρώτημα εἶναι, ἀφοῦ κάποιο τέτοιο εἶδος συμβιβασμοῦ δέν ἀπεκλείετο νά γίνῃ κάποτε ἀποδεκτό, γιατί αὐτό τό κάποτε νά βραδύνῃ τό-

σο πολύ καί τόσες μάταιες θυσίες νά χρονίσουν; Ἡ ὀξυδέρκεια καί ἡ διαίσθησις μαζί μέ τό ἠθικόν θάρρος, εἶναι νομίζω, ἀπό τά βασικά προσόντα τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας. Φοβοῦμαι ὅτι, μίαν ἡμέραν, ἡ Ἱστορία θά ἐπικρίνῃ ἴσως τήν παροῦσαν Ἑλληνικήν Κυβέρνησιν ὄχι γιά ἐθνική μειοδοσία, ὅπως κατηγορήθηκε, διαρκούντων τῶν χειρισμῶν της, ἀλλά γιά μακρόσυρτη, ἀστήρικτη πλειοδοσία, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπό τόν ἐπιβληθέντα τερματισμόν. Ἡ ὅλη διαχείρισις τοῦ ζήτηματος ἀφήνει ἀμφιβολίας πολλάς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, τό δόγμα τῆς διπλωματικῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Ἐλ. Βενιζέλου, «ἡ ἐπιδίωξις τοῦ ἐφικτοῦ», ἐχρησιμοποιήθη καθυστερημένως μέν, ἐσπευσμένως δέ.

Στό σημεῖο αὐτό ἀκολούθησε στιχομυθία Κ. Καραμανλῆ, Γ. Παπανδρέου καί Νόβα ὡς ἑξῆς:

Κ. Καραμανλῆς (Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως). *Τήν στιγμήν τοῦ ἐφικτοῦ, δέν τήν προσδιορίζομεν πάντοτε ἡμεῖς. Τήν προσδιορίζουν ὡρισμένοι παράγοντες, οἱ ὁποῖοι ὅμως δέν εἶναι μόνιμοι καί σταθεροί. Εἶναι παράγοντες, ἡ σύνθεσις καί ἡ ἐκτίμησις τῶν ὁποίων δημιουργεῖ τόν ἐφικτόν δι' ἑκάστην συγκεκριμένην περίπτωσιν.*

Γ. Παπανδρέου. *Ἡ εὕρεσις εἶναι τό τάλαντον τοῦ κυβερνήτου.*

Κ. Καραμανλῆς (Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως). *Ἠθέλησα νά κάμω αὐτάς τάς παρατηρήσεις, ἐν σχέσει μέ τήν θεωρίαν τοῦ ἐφικτοῦ, αὐτήν καθ' ἑαυτήν. Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως αὐτοῦ, ἀποκρούω τήν ἄποψίν σας, σύμφωνα μέ τήν ὁποίαν καθυστερημένως ἠναγκάσθημεν νά δεχθῶμεν συμβιβασμόν. Ἡ θέσις τῆς Κυβερνήσεως, δέν εἶναι αὐτή. Δέν ἐδέχθημεν συμβιβασμόν. Ἐπεδίωξαμεν καί ἐπετύχαμεν μίαν ἱκανοποιητικήν λύσιν. Πρό πέντε μηνῶν, Κυβέρνησις καί Ἐθναρχία, διεκήρυξεν, ὅτι ἐπιδιώκουσι τήν ἠγγυημένην ἀνεξαρτησίαν. Καί τήν ἐπιδίωξιν αὐτήν, τήν ἐπραγματοποιήσαμεν. Ἐάν ὑπάρχουν δεσμεύσεις –πού δέν ἦτο δυνατόν παρά νά ὑπάρξουν– αὐτό οὐδόλως μειώνει τήν σημασίαν τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ Κύπρος καθίσταται ἀνεξάρτητος Πολιτεία.*

Ἀνεξαρτησία, κύριοι συνάδελφοι, ἀδέσμευτος, εἶναι συνώνυμος τῆς αὐτοδιαθέσεως, δηλαδή τῆς ἑνώσεως. Εἶναι δέ ἀδύνατον σοβαρῶς νά θεωρῶμεν τούς ἄλλους τόσον ἀφελεῖς, ὥστε νά τούς καλοῦμεν νά συμπράξουν εἰς λύσιν ἀνεξαρτησίας, ἡ ὁποία νά εἶναι ὁ προθάλαμος τῆς ἑνώσεως. Ἦτο φυσικόν, λοιπόν, νά ζητηθοῦν καί νά παρασχεθοῦν ἐγγυήσεις κατά τῆς παραβιάσεως τοῦ καθεστῶτος τῆς ἀνεξαρτησίας. Συνεπῶς, ἡ λύσις, τήν ὁποίαν ἐπεδιώξαμεν καί ἐπετύχομεν, ὑπό τήν ἔννοιαν αὐτήν, ἀποτελεῖ ἐπιτυχίαν ἀναμφισβήτητον. Αὐτή εἶναι ἡ θέσις τῆς Κυβερνήσεως (Χειροκροτήματα).

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Κύριε Πρόεδρε τῆς Κυβερνήσεως, λυποῦμαι διότι δέν μέ ἐπείσατε, ὅτι κατά τά προηγούμενα στάδια τῆς διαχειρίσεως δέν ὑπῆρξαν δυναταί εὐνοϊκώτεραι λύσεις.*

Οὔτε τό μοτίβο τῆς πρώτης φάσεως, ὅτι "τό Κυπριακόν τό χειρίζεται αὐτοπροσώπως ὁ Στρατάρχης" καθησύχαζε τήν ἐθνικήν συνείδησιν, οὔτε τῆς δευτέρας φάσεως ἡ αὐστηρά μονοπώλησις.

Προκειμένου νά κριθῇ τό τελευταῖον τοῦτο, ὁ ὁμιλῶν εὑρίσκεται εἰς δύσκολον θέσιν. Διότι ὁ ἀξιότιμος Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Καραμανλῆς μοῦ ἔκαμε τήν τιμήν νά μοῦ προτείνῃ νά τόν συνοδεύσω στίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς, ὡς μέλος τῆς Ἑλληνικῆς Ἀποστολῆς, διά τήν Συνέλευσιν τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν τοῦ 1956. Μολονότι συμφωνοῦσα εἰς τήν τακτικήν πού μοῦ ἀνέπτυξεν, ὅτι θά ἠκολούθει, ἠρνήθην τελικῶς νά λάβω μέρος, διότι ἡ Κυβέρνησις δέν ἔκρινε σκόπιμον νά ἐπικοινωνήσῃ ἐπισημότερα μέ τήν Ἀντιπολίτευσιν, νά τήν διαφωτίσῃ ἐπαρκέστερα καί νά ζητήσῃ εὐρύτερα τήν συνεργασίαν της. Κανείς δέν ἠμπορεῖ νά ἰσχυρισθῇ ὅτι ἀπό μίαν, οἱασδήποτε μορφῆς, συνεργασίαν τῶν συμφωνούντων στίς γενικές γραμμές τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς κομμάτων θά ἐπήρχετο ζημία εἰς τό Κυπριακόν ζήτημα. Ἀπεναντίας πολλά θά εἶχε νά ὠφεληθῇ τοῦτο. Καί μόνον περισσότερον θάρρος ἄν ἐνέπνεεν ἡ κοινή ἐπισκόπησις καί ἡ κοινή εὐθύνη, μποροῦσε τό ζήτημα νά εἶχε τερματισθῇ ἐγκαιρότερα καί καλύτερα.

Σήμερα εὑρισκόμεθα πρό τετελεσμένου γεγονότος.

Ὅποιος γνωρίζει τήν Ἱστορία, δέν ἀπογοητεύεται ἀπό τά τετελεσμένα γεγονότα, ὅταν δέν εἶναι ἀπολύτως δίκαια, ὅσες πολιτικές σφραγίδες καί ἄν τά ἔχουν κυρώσει. Μόνον ἡ κύρωσις τῆς ζωῆς μπορεῖ νά τά καταστήσῃ ἀπρόσβλητα. Καί ἡ ζωή δέν κυρώνει παρά γνησίας, ὑγιεῖς καί γονίμους καταστάσεις. Ἰδιαίτερα ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες ἔχομεν τόσα παραδείγματα ἀνισχύρων τελικῶς, ὅμως ἰσχυροτάτων κατά τήν ἐπιβολήν τους τετελεσμένων γεγονότων. Ἂς μή λησμονοῦμεν τό μεγαλύτερον παράδειγμα: Πανίσχυρον τετελεσμένον γεγονός τῆς Ἱστορίας, εἶχε καταλύσει τήν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Καί τήν ἴδια στιγμή ἡ Ἑλληνική ψυχή κατέθεσε τήν ἀκυρωτικήν της ἔνστασιν:

"Πάλε μέ χρόνια μέ καιρούς, πάλε δικά μας θἄναι". Κατά τῆς πλέον ὠμῆς πραγματικότητος, ἐπροβάλλετο ἡ ἀκυρωτική ἔνστασις τοῦ θαύματος. Καί ἡ ἔνστασις ἔγινε δεκτή ἀπό τήν Ἱστορία, γιατί τό θαῦμα, ὅπως ξέρουμεν, ἐπραγματοποιήθη. Καί χάρις στό θαῦμα ἐκεῖνο, εὑρισκόμεθα ἐλεύθεροι ἐδῶ μέσα.

Τό σημερινό τετελεσμένον γεγονός ἐπῆλθε μέ τήν συγκατάθεσιν, ἔτι

πλέον: μέ τήν συνεργασία τῶν νομίμων ἐκπροσώπων τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος καί τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ. Εἶναι ἕνα γεγονός διεθνοῦς συμμαχικοῦ συνειρμοῦ. Ἀναμφισβήτητον εἶναι, ὅτι ἐξυπηρετεῖ ὀλιγώτερον ἡμᾶς καί περισσότερον τούς συμμαχικούς σκοπούς.

Δέν ξέρω, ἄν ἡ ἀναλογία θά μποροῦσε νά εἶναι εὐνοϊκωτέρα, ξέρω, ὅμως, ὅτι ἀπό τούς συμμαχικούς αὐτούς σκοπούς ἔχομεν ἐξαρτήσει αὐτήν ταύτην σχεδόν τήν ὕπαρξίν μας.

Γιά τήν κατοχύρωσιν τῶν σκοπῶν αὐτῶν, δέν μποροῦμε νά ἀδιαφορήσωμεν. Καί τούς σκοπούς αὐτούς, εἰς ὃ σημεῖον περιῆλθον τά πράγματα, μόνον ἡ πιστή ἐφαρμογή τῶν συμφωνηθέντων, μόνον ἡ ἀπρόσκοπτη ἐξέλιξις τοῦ τετελεσμένου γεγονότος, μπορεῖ νά ἐξυπηρετήσῃ.

Κάμνομεν κατά καθῆκον καί κατά συνείδησιν τήν κριτικήν μας. Εὐθῦναι τῆς Κυβερνήσεως πολλαί ὑπάρχουν. Ἀλλά διερωτῶμαι: Πέραν τῆς αὐστηρᾶς κριτικῆς, πέραν τοῦ τιμίου ἐλέγχου, πέραν τῆς διαχωρίσεως τῶν εὐθυνῶν, ἀντιπολιτευτική στάσις, προσλαμβάνουσα σήμερον τήν μορφήν ἀμέσου ἀντιδράσεως, εἰς τό τετελεσμένον γεγονός, κατά τί δύναται νά ὠφελήσῃ; Ἀλλά καί κατά τί δύναται νά βλάψῃ;

Ἂς ἐξετάσωμεν τήν δημιουργηθεῖσαν πραγματικότητα, κατά τρόπον ἁπλούστερον καί παραστατικώτερον:

Ἀπό τά σπλάχνα τῆς ἐθνικῆς οἰκογενείας, εἰς τήν ἀνατολικήν λεκάνην τῆς Μεσογείου, λαμβάνει ζωήν ἀρτιγέννητον νεογνόν ἑλληνικῆς, κατά μεγάλην ποσολογίαν, ὁμάδος αἵματος.

Τό νεογνόν δέν εἶναι, ἴσως, ἀρτιμελές. Ἀλλά τί ὀφείλει νά πράξῃ ἡ Μητέρα Ἑλλάς; Νά τό ρίψῃ εἰς τόν Καιάδα, ὅπως ἔρριπταν οἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιᾶται τά μή ἀρτιμελῆ τέκνα των; Νά τό ἀφήσῃ ἔκθετον εἰς τήν βρεφοδόχον τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν; Θά ἦτο ἀφύσικον καί ἀπάνθρωπον. Ὑποχρεωμένη εἶναι ἡ Μητέρα Ἑλλάς νά τό περιβάλῃ μέ ὅλην της τήν στοργήν, νά τό περιθάλψῃ, νά τό γαλουχήσῃ, νά τό ἀναθρέψῃ, νά τό ἀνδρώσῃ, τό ἤδη πληγωμένον ἀπό τούς πολλούς ἐμβρυολκούς, πού τό ἐτράβηξαν, νεογνόν.

Ἂς ἀρθῶμεν εἰς τό ὕψος τῶν περιστάσεων! Κατά γενικήν ὁμολογίαν, σοβαροί κίνδυνοι μᾶς περιβάλλουν. Ἂν δέν καταλήγαμεν σέ συμφωνίαν, ὁ κ. Πρωθυπουργός εἶπε μέ ὅλην τήν ἐπισημότητα τοῦ ἀξιώματός του, ὅτι θανάσιμοι, ἀπειλοῦσαν, κίνδυνοι τά γενικά συμφέροντα τῆς Χώρας. Καταλήξαμε σέ συμφωνία. Οἱ Ἀρχηγοί τῆς Ἀντιπολιτεύσεως, μέ ὅλον τό κῦρος των, προμαντεύουν ὅτι καί πάλιν σοβαροί κίνδυνοι ἐπικρέμανται. Κινδύνους προσπάθησε ν' ἀποτρέψῃ ὁ ἕνας, κινδύνους προσπαθοῦν νά προλάβουν οἱ ἄλλοι. Ἄρα οἱ κίνδυνοι ὑφίστανται καί κατά τόν μέν καί κατά τούς δέ!

Ἐν μέσῳ, λοιπόν, τῶν πανταχόθεν ὁρατῶν καί πανταχόθεν ὁμολογουμένων κινδύνων τούτων, τί πρέπει νά κάμῃ ὁ Ἕλλην πατριώτης; Τί ἄλλο, παρά νά συστήσῃ προσέγγισιν, ὁμόνοιαν καί συνεργασίαν, πρός ἀντιμετώπισιν τῶν κινδύνων. Μπορεῖ νά ἔσφαλεν ἕως ἐδῶ ἡ Κυβέρνησις. Ἀλλ' ἄν ἔσφαλε, θά πληρώσῃ καί αὐτή τά σφάλματά της. Προτιμῶ νά τά πληρώσωμεν μαζί της καί ἐμεῖς, παρά νά τά πληρώσῃ ἡ Πατρίς.

Τό ὅτι προσπάθησεν ἡ Ἀντιπολίτευσις νά ἀνατρέψῃ τήν Κυβέρνησιν κατά τό παρελθόν, ὅταν διήρκει ἡ ἀνεπαρκής, κατ' αὐτήν, διαχείρισις τοῦ ζητήματος, διά ν' ἀποτρέψῃ κακήν, κατά τάς προβλέψεις της, λύσιν, τοῦτο περιεῖχε σκοπιμότητα. Ἀφοῦ, ὅμως, δέν τό κατώρθωσεν ἐγκαίρως τότε, εἶναι τώρα ἀργά νά ὠθήσῃ τά πράγματα εἰς τά ἄκρα. Προσπάθεια ἀνατροπῆς τοῦ χθεσινοῦ ἀποτελέσματος, δέν ἔχει σήμερα τήν ἴδιαν σκοπιμότητα, πολύ περισσότερον, ἀφοῦ δέν εἶναι κατορθωτή καί μόνον τήν στερέωσιν τῆς νεοτεύκτου πολιτείας θά δυσχεράνῃ, μόνον τήν ἀνασύνδεσιν τῶν Ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων θά διαταράξῃ. Μπορεῖ νά εἶναι δικαιολογημένη ἡ ἀμφιβολία, διά τήν εὐόδωσιν τῶν σκοπῶν τούτων. Ἀλλά τό νά παρεμποδίσωμεν ἐμεῖς τήν εὐόδωσιν τῶν σκοπῶν τούτων, καθόλου δικαιολογημένον. Ἐπικαλοῦμαι τήν προσοχήν τῆς Ἀντιπολιτεύσεως, μήπως, ἀπό ἐδῶ καί πέραν, ἀρχίζομεν νά διαπράττωμεν ἐμεῖς σφάλματα, τά ὁποῖα ἄν εἶναι κακή ἡ λύσις πού ἐπέτυχεν ἡ Κυβέρνησις, θά τήν καταστήσουν ἀκόμα χειρότερη. Ἡ εὐθύνη μας θά εἶναι βαρεῖα.

Ἐγώ, τουλάχιστον, προσωπικῶς, ἐάν δέν μπορῶ νά θέσω εἰς τά χείλη τῆς Ἑλλάδος πρός τό νεαρόν Κυπριακόν Κράτος τήν εὐλογίαν: "Σύ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ηὐδόκησα", ἄλλο τόσο δέ μπορῶ νά θέσω καί τήν κατάραν: "Εἶσαι ἀποπαῖδι μου καί σέ ἀφήνω νά καταστραφῆς".

Αἱ δυσκολίαι τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἰδιορρύθμου Κυπριακοῦ Συντάγματος, θά εἶναι ἀναμφισβητήτως πολλαί καί μεγάλαι. Εὐπαθές εἶναι. Ὑποχρεωμένον εἶναι νά ἀκροβατήσῃ ἐπί τεταμένων σχοινίων.

Ἄν οἱ κρατοῦντες τά ἄκρα τῶν σχοινίων, δέν εἶναι καλῆς πίστεως καί ἄκρας προσοχῆς, ἐπόμενον εἶναι ν' ἀνατραπῇ. Ἀλλά τοῦτο, σήμερον ἤ αὔριον, ἐφ' ὅσον ἐξακολουθῇ ἡ διαίρεσις τοῦ κόσμου καὶ ἡ διαφωνία τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, θά εἶναι χωρίς ἄλλο καταστροφικόν. Μεθαύριον, ἐάν ὁ κόσμος γαληνεύσῃ, μπορεῖ νά μή εἶναι. Ἀλλά ἐμεῖς ὅλοι, τοῦ σήμερον καί τοῦ αὔριον, ἔχομεν τήν εὐθύνην. Ἐν ὀνόματι τῆς κοινῆς ταύτης εὐθύνης τό καθῆκον μας διαγράφεται καθαρά. Ἐάν ἐμεῖς ἐρίζουμε καί διαφωνοῦμε περί τῆς ὑπάρξεώς της καί τῆς τύχης της, βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ νεαρά Κυπριακή Πολιτεία θά ἔχῃ τήν κακήν μοίραν μερικῶν παι-

διῶν, πού οἱ γονεῖς τους παίρνουν διαζύγιο καί τραβᾶ καθένας τό δρόμο του. Καθῆκον μας εἶναι, νά μήν πάρουμε διαζύγιο, προκειμένου γιά τήν κηδεμονία τῆς Κύπρου, ἀλλά νά ὁμονοήσωμεν μεταξύ μας καί νά ἐμπνεύσουμε στούς ἀδελφούς Κυπρίους πνεῦμα νομιμοφροσύνης πρός τό νέον των καθεστώς, πνεῦμα ἑνότητος καί αἰσιοδοξίας, πνεῦμα ἐγκαρτερήσεως καί πειθαρχίας στούς φυσικούς των ἀρχηγούς, πού εἶναι σήμερα ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος, πρῶτον, ὁ ἔνδοξος Στρατηγός Γρίβας, δεύτερον.

Τό ζήτημα εἶναι αὐστηρότατα, ἱερώτατα, ἐθνικό καί σάν τέτοιο πρέπει νά τό ἀντιμετωπίζουμε, μακρυά ἀπό κάθε κομματικό χρωματισμό, ἀπό κἄθε στενό πολιτικό ὑπολογισμό. Τήν περιωρισμένη ἐλευθερία τῶν Κυπρίων, ἄς μή τήν περιορίσωμεν ἀκόμα περισσότερο ἐμεῖς, ἐμφανιζόμενοι, κατά τήν κρίσιμη αὐτή καμπή τοῦ βίου των, διῃρημένοι καί πρόθυμοι νά τούς διαιρέσωμεν, μεμψιμοιροῦντες καί ἕτοιμοι νά τούς μεταδώσωμεν τήν μεμψιμοιρίαν μας. Ἑνότητα καί αἰσιοδοξία πρέπει νά τούς ἐμπνεύσωμεν. Νομιμοφροσύνη καί δημιουργικότητα, πρέπει νά τούς συμβουλεύσωμεν.

Λυποῦμαι, διότι εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ἐπαναλάβω, ὅτι δέν ἐγκρίνω τόν ὑπερβολικά χαρμόσυνον τόνον πού προσπάθησε νά δώσῃ ἡ Κυβέρνησις στήν ἀντιμετώπιση τοῦ τετελεσμένου γεγονότος τῆς ἠγγυημένης Κυπριακῆς Ἀνεξαρτησίας. Κακά ἐξετίμησε τίς ἱστορικές ἀντιδράσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Θέλησε, ἄν δέν ἀπατῶμαι, νά τοῦ κάμῃ τονωτική ἔνεσιν ἠθικοῦ. Δέν ἐχρειάζετο. Ὁ Ἑλληνικός λαός ἀντλεῖ ἀπό τίς δυσμένειες τῆς μοίρας περισσότερη πολλές φορές, τόνωσι, παρά ἀπό τίς εὐμένειες. Εἶναι λιγώτερο Ἡρακλῆς καί περισσότερον Ἀνταῖος. Δέν ἦταν νίκη μας ἡ λύσις τοῦ Κυπριακοῦ. Ἀλλά τοῦτο δέν πρόκειται νά κάμψῃ οὔτε τοῦ Κυπριακοῦ στενώτερα, οὔτε τοῦ Ἑλληνικοῦ εὐρύτερα λαοῦ, τό ἠθικό. Ἡ παρουσία τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ στήν Κύπρον τραυματίζει τήν ἔννοιαν τῆς ἀνεξαρτησίας, περισσότερο, ἴσως, καί ἀπό τάς βρεταννικάς βάσεις.

Ἦταν προτιμότερο νά λείπῃ καί ὁ Ἑλληνικός καί ὁ Τουρκικός στρατός. Τό ἐπικρατοῦν, ἄλλως τε, πνεῦμα, εἶναι ν' ἀποσυρθοῦν ἀπό ὅλες τίς χῶρες οἱ ξενικοί στρατοί. Ἄν τοῦτο ἐπιτευχθῇ, ἀφοῦ ἡ Κύπρος εἶναι ἀνεξάρτητος, διατί θά παραμένουν ξένοι στρατοί στό ἔδαφός της; Ἐπίσης τό ἐπιβληθέν προεδρικό ΒΕΤΟ, εἶναι βαρύτατα ἀντιψυχολογικό. Ἀλλοίμονον, ἄν δι' αὐτοῦ μόνον συγκρατηθῇ ἡ ἐσωτερική ἰσορροπία τῆς Κυπριακῆς Πολιτείας.

Ἄς εὐχηθῶμεν, οὔτε αἱ στρατιωτικαί δυνάμεις, οὔτε τό προεδρικό ΒΕΤΟ νά χρειασθοῦν ποτέ εἰς οὐσιαστικά θέματα, ἀλλά νά παραμείνουν

ἁπλοί ἀσφαλιστικοί τύποι. Ἔχω ἐμπιστοσύνην εἰς τήν σύνεσιν καί τήν ἐπιδεξιότητα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου.

Ἀσχέτως, ὅμως, πρός τάς σοβαράς αὐτάς ἐπιφυλάξεις, ἐκεῖνο πού κατέστη δυνατόν νά ἐπιτευχθῇ, δέν ἐπιτρέπεται νά τό καταστρέψωμεν μέ στεῖρες, ἄσκοπες, ἀδικαίωτες ἀντιδράσεις. Αὐτό πού ἐπετεύχθη, ἀποτελεῖ τήν νέαν βάσιν πάσης μελλοντικῆς ἐξελίξεως. Ἡ εὐημερία τῆς Κύπρου, δέν εἶναι ἀκατόρθωτη ἐπάνω στή δημιουργηθεῖσα βάσι. Καί ἄν, ὅπως ἐλπίζω, ὅπως πρέπει νά ἐλπίζωμεν, ἡ ἀνθρωπότης ὅλη εὕρη τόν δρόμον τῆς συνεργασίας καί τῆς συνυπάρξεως, ἄν ὅλοι οἱ λαοί τοῦ κόσμου εἰρηνεύσουν, ἀγαπηθοῦν, εὐδαιμονήσουν, ἀπό τή νέα μορφή τοῦ καθεστῶτος ὅλων τῶν λαῶν, δέν πρόκειται ν' ἀποκλεισθῇ, βέβαια, εἰς τό μέλλον ὁ λαός τῆς Κύπρου. Μέ τέτοιο πνεῦμα, μέ τέτοια προοπτική, ἀντικρύζω τό ζήτημα στή σημερινή του μορφή καί φρονῶ, ὅτι αἱ τυχόν εὐθῦναι τοῦ παρελθόντος δέν πρέπει νά ἐξασθενίζουν τήν συναίσθησιν τῶν εὐθυνῶν τοῦ παρόντος καί τοῦ μέλλοντος, εὐθυνῶν τάς ὁποίας ὑπέχομεν ὅλοι μας ἀπό σήμερα καί ἐμπρός.

Ἐάν ἡ ψῆφος μου ἠδύνατο νά ἐξαντληθῇ μόνον εἰς τήν ἔννοιαν τῆς εὐοδώσεως τῶν περαιτέρω σκοπῶν τῆς Κυπριακῆς Πολιτείας, δέν θά ἐδίσταζα νά τήν δώσω εὐνοϊκήν. Δηλῶ, ὅμως, ὅτι ἀρνοῦμαι νά δώσω ψῆφον, ἀναγνωρίζουσαν ὅτι τό ἐπιτευχθέν ἀποτέλεσμα ἀποτελεῖ θριαμβευτικήν νίκην τῆς Ἑλλάδος. Ἀποτελεῖ νέαν θυσίαν τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία θυσία πρέπει ν' ἀξιοποιηθῇ καί ἐντός τοῦ συμμαχικοῦ μας κύκλου καί ἐντός τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. Θά πρόσθετα καί εἰς τό ἐσωτερικόν τῆς χώρας μας, ὅπου πλεῖστα θεμελιώδη θέματα ἔχουν παραμεληθῇ».

Ἐπιστολή Νόβα πρός τό Προεδρεῖο

Ὁ Νόβας στήν προηγούμενη ἀγόρευσή του τῆς ΞΓ΄ Συνεδρίασης καί ἐνῶ συζητιόταν πρόταση δυσπιστίας κατά τῆς Κυβερνήσεως, ἔκαμε πρόταση νά τιμηθοῦν οἱ νεκροί καί οἱ ἐπιζήσαντες ἀγωνιστές τοῦ ἱεροῦ Κυπριακοῦ ἀγώνα.

Ἐπειδή ἡ Κυβέρνηση δέν ἔδωσε τή δέουσα σημασία στήν πρότασή του ἀναγκάσθηκε καί ἔστειλε ἐπιστολή πρός τό Προεδρεῖο, τήν ὁποία ὁ Προεδρεύων τοῦ Σώματος Α΄ Ἀντιπρόεδρος Β. Βασιλικός τήν ἀνήγγειλε ὡς ἐξῆς στήν ἐπομένη ΞΔ΄ Συνεδρίαση τῆς 4ης Μαρτίου 1959[52].

«Κύριοι βουλευταί, ὁ βουλευτής Αἰτωλοακαρνανίας κ. Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας ἀπέστειλε τήν ἑξῆς ἐπιστολήν:

Κύριε Πρόεδρε,

Ὁμιλήσας κατά τήν συνεδρίασιν τῆς 28ης Φεβρουαρίου ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος, ἔκαμα εἰς τήν ἀρχήν τῆς ὁμιλίας μου τήν ἑξῆς πρότασιν:

"...Τό πρῶτον χρέος τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας εἶναι, νομίζω, νά στρέψῃ τήν σκέψιν της πρός τούς ἡρωϊκούς νεκρούς τοῦ ἱεροῦ τούτου ἀγῶνος καί νά τιμήσῃ εὐλαβῶς τήν μνήμην των, ἀγλαΐζουσα αὐτήν μέ τόν ἁρμόζοντα φωτοστέφανον, ὡς ἐπίσης νά τιμήσῃ καί τόν ἄθλον των ἐπιζησάντων ἀγωνιστῶν τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ, εἰς τάς θυσίας τῶν ὁποίων ὀφείλεται ἡ ἀκατάβλητος καί νικηφόρος διεκδίκησις τῆς ἐλευθερίας. Θέλω νά πιστεύω ὅτι διέφυγε τῆς προσοχῆς τῆς Κυβερνήσεως καί δέν ἐπρότεινεν αὕτη εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τήν ἀπόδοσιν τῶν δικαίων τούτων τιμῶν. Νομίζω, κ. Πρόεδρε τῆς Βουλῆς, ὅτι καί τήν στιγμήν αὐτήν δέν εἶναι ἀργά νά ἐκπληρώσῃ τό Σῶμα τό ὀφειλόμενον χρέος..."

Δυστυχῶς δέν ἐδόθη εἰς τήν πρότασίν μου ἡ δέουσα προσοχή καί οὕτως ἡ Ἐθνική Ἀντιπροσωπεία παρέλειψε νά ἀποτίσῃ τόν ὀφειλόμενον φόρον τιμῆς πρός τούς ἥρωας ἐθνικοῦ ἀγῶνος, τόν ὁποῖον ὁλόκληρον τό

---

52. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 233.

Ἔθνος εἶχεν ἐγκρίνει καί εἶχεν ἐνθαρρύνει καθ' ὅλην του τήν διάρκειαν.

Δέν εἶναι ἐπιτρεπτόν νά καλύψωμεν μέ σιωπήν, τερματισθέντος τοῦ ἀγῶνος, τάς θυσίας ἐκείνων τούς ὁποίους καί ἀπό τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς πολλάκις καί καθημερινῶς διά τῆς σάλπιγγος τῆς Ἐθνικῆς Ραδιοφωνίας παρωτρύναμεν, ἄν καί δέν εἶχον τοιαύτην ἀνάγκην, εἰς συνέχισιν τῶν ἄθλων των. Πιστεύω ὅτι μία τοιαύτη παράλειψις θά ἐπηρεάσῃ δυσμενῶς τό πατριωτικόν αἴσθημα, εἰς στιγμήν μάλιστα ἐξαιρετικῶς εὐαίσθητον.

Ἐθεώρησα χρέος μου νά ὑπομνήσω πρός ὑμᾶς τό θέμα, βέβαιος ὤν ὅτι θά ἐκτιμήσητε δεόντως τοῦτο καί θά σκεφθῆτε περί τοῦ καταλλήλου τρόπου ἐπανορθώσεως.

Μέ πολλήν τιμήν καί φιλίαν

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας[52α]».

Ἀμέσως μετά τήν ἀνάγνωση, τόν λόγο πῆραν ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Π. Κανελλόπουλος, ὁ Σ. Μαρκεζίνης καί ὁ Σ. Κωστόπουλος, οἱ ὁποῖοι εἶπαν:

Π. Κανελλόπουλος (Ἀντ. Κυβερν.). *Κύριε Πρόεδρε, κύριοι συνάδελφοι, ἡ Κυβέρνησις καί ὁλόκληρος ἡ Βουλή, εἶμαι βέβαιος, ὅτι συνεμερίσθη τά αἰσθήματα, τά ὁποῖα διηρμήνευσεν ὁ ἀξιότιμος συνάδελφος κ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, αἰσθήματα βαθυτάτης τιμῆς πρός τούς ἀγωνιστάς τῆς Κύπρου καί αἰσθήματα βαθυτάτης εὐλαβείας καί εὐγνωμοσύνης πρός τήν μνήμην ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔπεσαν. Ἐάν ἐσημειώθη παράλειψις, ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νά εἴπω, ὅτι ἡ παράλειψις δέν εἶναι δυνατόν νά συνδυασθῇ πρός οἱανδήποτε εὐθύνην τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ συζήτησις ἦτο συζήτησις ἡ ὁποία ἐγένετο ἐπί τῇ βάσει προτάσεως μομφῆς, στραφείσης κατά τῆς Κυβερνήσεως καί ἐπομένως τήν πρωτοβουλίαν δι' οἱανδήποτε ἐκδήλωσιν, δέν ἦτο δυνατόν νά ἔχῃ ἡ Κυβέρνησις, κατά τῆς ὁποίας ἐστρέφετο ἡ μομφή. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, εἶμαι βέβαιος, ὅτι ὁλόκληρος ἡ Βουλή συνεμερίσθη, καθ' ἥν ὥραν ὁ ἀξιότιμος κύριος συνάδελφος προέφερε τάς ὡραίας καί ἐμπνευσμένας φράσεις του, τά αἰσθήματα τά ὁποῖα ἐξέφραζον αἱ φράσεις αὐταί. Ἡ Βουλή ὁλόκληρος ἦτο σύμφωνος μαζί του, χωρίς νά εἶναι ἀνάγκη νά διατυπωθῇ εἰδική πρότασις καί νά γίνῃ εἰδική ἐκδήλωσις (Χειροκροτήματα).*

Σ. Μαρκεζίνης. *Εἶμαι ἐντελῶς σύμφωνος μέ ὅσα εἶπεν ὁ κ. Ἀντιπρό-*

52α. Πρακτικά Βουλῆς, Συνεδρίαση ΞΔ'/4-3-1959, σελ. 233.

εδρος τῆς Κυβερνήσεως. Διευκρινίζω ἁπλῶς τό ἑξῆς. Ὅτι δέν ἦτο θέμα πρωτοβουλίας ἐξ οἱασδήποτε πλευρᾶς. Διότι φρονῶ αὐτονόητον, ὅτι ἡ Βουλή τῶν Ἑλλήνων, χωρίς ἐξαίρεσιν, ἀναμφισβητήτως ἀποτίει φόρον τιμῆς εἰς τούς ἐξαιρετικούς ἀγωνιστάς τῆς Κύπρου. Δέν ὑπῆρχε, λοιπόν, θέμα πρωτοβουλίας οὔτε τῆς Κυβερνήσεως, οὔτε τῆς Ἀντιπολιτεύσεως. Ἀπό τοιαῦτα αἰσθήματα κυριαρχεῖται ὁλόκληρος ἡ Βουλή.

Σ. Κωστόπουλος. *Ἀσφαλῶς ἀπετέλεσε μίαν παράλειψιν ἀπό μέρους τῆς Κυβερνήσεως τό γεγονός, ὅτι κατά τήν πρώτην συνεδρίασιν, ὅτε πολλά μέλη της ὡμίλησαν, δέν ἐξῆρον εἰς ὅν βαθμόν δηλοῖ καί ἡ ἰδία Κυβέρνησις σήμερον ὅτι αἰσθάνεται, τόν ρόλον καί τήν συμβολήν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ εἰς τήν ὅλην ὑπόθεσιν τοῦ Κυπριακοῦ ἀγῶνος. Λυποῦμαι, διότι ὁ κ. Ἀθανασιάδης-Νόβας ἀπουσιάζει, καί ὡς ἐκ τούτου εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ἀναλάβω τήν ὑπεράσπισίν του, ἀλλά δέν ὡμίλησεν ἐδῶ ὡς Ἀκαδημαϊκός. Ἀντιθέτως, ἔκαμε μίαν πρᾶξιν πολιτικήν, τήν ὁποίαν, εἶμαι βέβαιος, ὅτι καί ἡ παράταξις ἐκείνη, ἡ ὁποία πρό ὀλίγου τόν ἐχαρακτήρισεν ἀκαδημαϊκόν, ὡς ἐάν ἡ ἰδιότης αὕτη νά ἀπετέλει ἕνα μειονέκτημα, τήν συμμερίζεται, διότι ἐξέφραζεν ὁλοκλήρου τῆς Βουλῆς τήν γνώμην διά τούς ἀγῶνας καί τάς θυσίας τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ».*

Ἡ συζήτηση ἔκλεισε μέ τήν παρέμβαση τοῦ Προεδρεύοντος Α΄ Ἀντιπροέδρου Β. Βασιλικοῦ, ὁ ὁποῖος εἶπε:

«Εἶμαι βέβαιος ὅτι διερμηνεύω τά αἰσθήματα ὅλων τῶν συναδέλφων ἀποτίων φόρον τιμῆς καί εὐγνωμοσύνης πρός τούς ἀγωνιστάς τῆς Κύπρου, οἱ ὁποῖοι ἐθυσιάσθησαν ὑπέρ τοῦ ἰδεώδους τῆς ἐλευθερίας.

Πολλοί βουλευταί. *Μάλιστα, μάλιστα.*

Προεδρεύων Α΄ Ἀντιπρόεδρος κ. Β. Βασιλικός. *Παρακαλῶ νά τηρηθῇ ἑνός λεπτοῦ σιγή εἰς μνήμην τῶν πεσόντων Κυπρίων Ἀγωνιστῶν.*

(Ἐγείρονται ἅπαντες οἱ κ.κ. βουλευταί καί τηρεῖται σιγή ἑνός λεπτοῦ εἰς μνήμην τῶν πεσόντων Κυπρίων ἀγωνιστῶν)[53]».

53. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 234.

Περί καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας

Στή συζήτηση ἐπί τῆς ἀρχῆς καί τῶν ἄρθρων τοῦ σχεδίου Νόμου «περί τροποποιήσεως τοῦ νόμου 671/1943», «περί καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καί συγκεκριμένα στήν ΠΕ΄ Συνεδρίαση τῆς 16ης Ἀπριλίου 1959[54], ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας πῆρε τό λόγο καί εἶπε:

«Κύριοι Βουλευταί, μετά τήν βελτίωσιν τήν ὁποίαν ἐπήνεγκεν ἡ Κυβέρνησις εἰς τό ὑπό κρίσιν σχέδιον, νομίζω ὅτι δέν δικαιοῦμαι νά ἀρνηθῶ τήν ψήφισίν του. Βεβαίως δέν εἶναι εὐχάριστον ὅτι ἕνα θέμα τοιαύτης σημασίας εἰσάγεται κατεσπευσμένως πρός ρύθμισιν. Θά ἔπρεπε τό νομοσχέδιον αὐτό νά ἔχῃ μελετηθῆ περισσότερον καί νά συζητηθῆ ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ ἀνετώτερον. Ἡ ἀδικαιολόγητος ὅμως διένεξις ἡ ὁποία ἐξέσπασεν εἰς τούς κόλπους τῆς ἐκκλησίας ἤγαγε τήν Κυβέρνησιν εἰς τήν ψήφισιν τοῦ ὑπό κρίσιν σχεδίου.

Ἡ δημιουργηθεῖσα διένεξις, ἀπειλοῦσα πολύ μεγαλυτέρας ζημίας ἐάν παρετείνετο καί διηυρύνετο, κατέστησεν ἀναπόδραστον τήν ἐπέμβασιν τῆς πολιτείας καί μάλιστα ἀναποφεύκτως ἐσπευσμένην.

Εὐρεῖα συζήτησις ἐπί τοῦ ὅλου Ἐκκλησιαστικοῦ θέματος δέν εὐχεραίνεται οὔτε ψυχολογικῶς οὔτε πρακτικῶς, ὑφ' οὕς ὅρους καί πρός οὕς σκοπούς ὑπεβλήθη τό παρόν νομοσχέδιον. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι, ὅπως ὅλοι οἱ ζῶντες ὀργανισμοί, ἔτσι καί ὁ ὀργανισμός τῆς ἐκκλησίας μας ἐμφανίζει νοσηρά συμπτώματα. Ταῦτα ἄλλωστε ἐπρόκειτο νά θεραπεύσῃ ὁ παρασκευαζόμενος καταστατικός χάρτης. Διά τά νοσηρά ταῦτα συμπτώματα δέν εἶναι ἀνεύθυνος καί ἡ Πολιτεία ἀκόμη, ὄχι τόσον διότι δέν ἐνδιεφέρθη διά τά τῆς ἐκκλησίας ὅσον διότι, ἐνδιαφερθεῖσα δι' αὐτά, τά ἐζημίωσεν ἀντί νά τά ὠφελήσῃ. Καί μόνον ἡ ἐπεκταθεῖσα εἰς τήν ἐκκλησιαστικήν νομοθεσίαν ἀνεξάντλητος πολυνομία, ἔβλαψε σοβαρῶς τήν ὅλην λειτουργίαν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὀργανισμοῦ.

---

54. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 586 καί 587.

Ὁ σύνδεσμος μεταξύ Ἐκκλησίας καί Πολιτείας εἶναι παλαιότατος, χρονολογούμενος ἀπό τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, αἱ δέ μεταξύ των σχέσεις ὑφίσταντο πάντοτε μεταβολάς καί διακυμάνσεις, ἀναλόγως τῶν πολιτικῶν καί κοινωνικῶν περιστάσεων. Διότι μεγάλη ἤ μικρά σύγκρουσις μεταξύ τῶν ἱερῶν κανόνων τῆς Ἐκκλησίας καί τῶν Νόμων τῆς Πολιτείας ἦτο ἐκ τῶν πραγμάτων ἀναπόφευκτος. Οἱ ἱεροί κανόνες εἶναι σταθεροί καί ἀμετάβλητοι διά πολλούς αἰῶνας, ἐνῶ οἱ Νόμοι τῆς Πολιτείας ἀναγκαστικῶς πρέπει νά μεταβάλλωνται διά νά ἐξυπηρετοῦν τάς ζώσας καί μεταβαλλομένας ἀνάγκας τῆς κοινωνίας. Καθώς γνωρίζετε, μόνον τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἡ Νομοθεσία εἶχε συνταυτισθῇ σχεδόν πλήρως, μέ τούς Ἱερούς Κανόνας τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἐκκλησία τοῦ ἐλευθέρου Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος εἶχε τήν ἀτυχίαν νά γίνῃ αὐτοκέφαλος καί νά ἀποκτήσῃ τόν βασικόν της ὀργανισμόν ἀπό τοῦ 1833 ἐπί Ὄθωνος, ἀντιβασιλεύοντος τοῦ Μάουερ, ὁ ὁποῖος ἦτο ἄριστος ἐπιστήμων καί θερμός φιλέλλην, ἀλλά, μή ὢν ὀρθόδοξος καί μή κατέχων τό ἀληθές πνεῦμα τῆς ὀρθοδοξίας, ἐνισχυόμενος δέ καί ἀπό τάς θεωρίας τοῦ Θεοκλήτου Φαρμακίδη, ἐπηρεάσθη ἀπό τούς διέποντας τήν Βαυαρίαν καί τήν Ρωσσίαν δεσποτικούς ἐκκλησιαστικούς Νόμους, τούς ὁποίους μετεφύτευσεν ἀμελετήτως εἰς τό ἰδικόν μας ἔδαφος. Μετά τήν Ἐπανάστασιν τοῦ 1843, εἰς τό Σύνταγμα τοῦ 1844 διετυπώθησαν ὀρθῶς τά ἀφορῶντα τήν Θρησκείαν ἄρθρα, κατεβλήθησαν δέ περαιτέρω προσπάθειαι διά τήν κανονικήν διευθέτησιν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος. Αὗται κατέληξαν εἰς τήν ἀποκατάστασιν τῶν σχέσεων μέ τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον καί τήν ὑπό τούτου ἔκδοσιν τοῦ περιωνύμου «Συνοδικοῦ Τόμου» τοῦ 1850, διά τοῦ ὁποίου ἀνεγνωρίζετο τό αὐτοκέφαλον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἰδιαιτέρως πρέπει νά ὑπομνησθῇ εἰς τό σημεῖον τοῦτο τό γεγονός ὅτι ἡ ἀπόσχισις τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἀπό τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον ἐχρησιμοποιήθη ὡς ἐπιχείρημα δικαιολογοῦν καί τήν ἀπόσπασιν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τῶν ἄλλων Βαλκανικῶν Χωρῶν.

Μετά ταῦτα διά τῶν Νόμων Σ΄ καί ΣΑ΄ τοῦ 1852 ἐρυθμίσθη ἡ Διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας. Καί μολονότι διετηρήθησαν αἱ ἀντικανονικαί ἐν πολλοῖς θεμελιώδεις βάσεις τοῦ Μάουερ, ἐν τούτοις οἱ Νόμοι οὗτοι ἴσχυσαν ἐπί μακράς δεκαετηρίδας.

Ἡ ἐνεργός ἐπέμβασις τῆς Πολιτείας εἰς τά τῆς ἐκκλησίας, φθάσασα μέχρις ὑποταγῆς τῆς δευτέρας εἰς τήν πρώτην, ἡ καθιέρωσις τῆς τακτικῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἡ ὁποία ἀντίκειται εἰς τούς Ἱερούς Κανόνες, ὁ ἐπίσης ἀντικανονικός διορισμός Κυβερνητικοῦ Ἐπιτρόπου, ὁ ὁποῖος διά

πολλά ἔτη ἦτο πανίσχυρος διότι ἄνευ τῆς ὑπογραφῆς του οὐδεμία Πρᾶξις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἦτο ἔγκυρος, δέν δύναται νά λεχθῇ ὅτι ἀπέβησαν πρός τό συμφέρον τῆς ἐκκλησίας.

Γενναία καί φωτεινή προσπάθεια ἐναρμονίσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν Κανόνων καί τῶν Πολιτειακῶν Νόμων ἀπετέλεσεν ὁ Νόμος τοῦ 1923, ὁ ὁποῖος ὅμως, δυστυχῶς, ἴσχυσεν ἐπί βραχύ διάστημα, καταργηθείς τό 1925 ὑπό τῆς Δικτατορίας τοῦ Παγκάλου.

Ἡ Ἐκκλησία ἐπάλαιεν ἔκτοτε διά ν' ἀποκτήσῃ μόνιμον Καταστατικόν Χάρτην συμφωνοῦντα ὅσον ἔνεστι μέ τούς Ἱερούς Κανόνας καί τήν ἀρχαίαν παράδοσιν. Τά τελευταῖα γεγονότα ἐπισπεύδουν τήν λύσιν.

Ἀναμφισβήτητον εἶναι ὅτι τά κυριώτερα ἐπίμαχα θέματα εἰς τά ὁποῖα ὠφείλετο ἡ ρῆξις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ρυθμίζονται διά τῆς παραγράφου 1 τοῦ ἄρθρου Μόνου τοῦ παρόντος νομοσχεδίου ριζικῶς καί δημοκρατικῶς, καθιερωμένου ὄχι μόνον τοῦ ἀμεταθέτου τῶν Μητροπολιτῶν ἀλλά καί νέου τρόπου ἐκλογῆς αὐτῶν ὑπό τῆς Ὁλομελείας τῆς Ἱεραρχίας. Ταῦτα συνάδουν καί πρός τούς Ἱερούς Κανόνας, νομίζω δέ, ὅτι ἐγκρίνονται ὑφ' ὁλοκλήρου τῆς Βουλῆς.

Ἀπό ἀπόψεως κοινοβουλευτικῆς καί εὐρύτερα πολιτειοκρατικῆς δέν εἶναι βεβαίως ὀρθόν νά ρυθμίζωνται διά διαταγμάτων τόσον σοβαρά θέματα, πλήν ὅμως γεγονός εἶναι ὅτι τήν "κατ' οἰκονομίαν» ἐσπευσμένην ρύθμισιν ἐπιβάλλουν κίνδυνοι ὡρατοί καί καιροί "οὐ μενετοί".

Μερικά ἐκ τῶν ἄρθρων τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, διά πολλούς λόγους, ἀσύμφορον θά ἦτο πράγματι νά κριθοῦν ὑπό τῆς Βουλῆς. Τό νά παρασύρουν καί ἄλλα εἰς παρομοίαν ρύθμισιν εἶναι μέχρις ἑνός σημείου φυσικόν. Θά ἦτο εὐκταῖον νά εἶχε γίνει ἐκκαθάρισις καί νά μήν ἀφεθῇ ὅπως ὁ ὄγκος κανονισθῇ διά διαταγμάτων. Ἐάν ὅμως καί τήν στιγμήν αὐτήν δέν εἶναι δυνατός ὁ διαχειρισμός, προσωπικῶς ἐγώ θά ἐπροτίμων ἀπό τήν διαιώνισιν τήν διά διαταγμάτων ἐξ ὁλοκλήρου ρύθμισιν.

Ἡ Κυβέρνησις ἀπήλειψε τό "μετά σύμφωνον γνώμην". Δέν θά διαφωνήσω. Ἀλλά καί ἄν παρέμενε τό "μετά σύμφωνον γνώμην", δέν θά εἶχον ἀνησυχίας, διότι πιστεύω ὅτι ἡ Ἱεραρχία διέπεται σήμερον ἀπό πνεῦμα νεωτεριστικόν καί ἐπιθυμεῖ τόν ἐκσυγχρονισμόν τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκεῖνο ὅμως τό ὁποῖον κυρίως θά ἔκαμε νά συμφωνήσω καί εἰς τό "μετά σύμφωνον γνώμην" εἶναι ἡ πεποίθησίς μου ὅτι πρέπει τήν αὐτοτέλειαν καί τήν αὐτονομίαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας νά τήν σεβώμεθα αὐστηρῶς ἐμεῖς ἐδῶ, ἄν θέλωμεν νά τήν σέβωνται καί ὁπουδήποτε ἀλλοῦ. Θά ἦτο ἐγκληματικόν νά κλονίζωμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι τούς ἀκρογωνιαίους λίθους τῶν θεμελίων τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἐπ' αὐτῶν καί μόνον

ὀφείλομεν νά στηρίξωμεν πᾶσαν προσπάθειαν ἐποικοδομήσεως, ἐάν θέλωμεν νά διατηρήσωμεν ἀλώβητον τήν μεγάλην αὐτήν κληρονομίαν τῶν Πατέρων μας».

Στά ὅσα εἶπε ὁ Νόβας, παρενέβησαν οἱ Σ. Κωστόπουλος, Γ. Πλατῆς καί Σ. Στεφανόπουλος. Ἔτσι ἡ συζήτηση ἐξελίχθηκε καί ἔκλεισε ὡς ἑξῆς:

«Σ. Κωστόπουλος. *Κύριε συνάδελφε, καίτοι συμμερίζομαι τάς ἀπόψεις σας θέτω ὑπό τήν κρίσιν σας τήν ἑξῆς ἐπιφύλαξιν. Εἶμαι ἐναντίον τῆς διατυπώσεως "μετά σύμφωνον γνώμην", διότι δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου δημιουργεῖται ἕνα Κογκορδᾶτον ξένον πρός τήν Ὀρθοδοξίαν.*

Ἐάν ἐμμείνωμεν εἰς τήν διατύπωσιν "μετά σύμφωνον γνώμην" τότε, μειώνομεν τό κῦρος τῆς Ἐκκλησίας.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Κύριοι βουλευταί, συζητοῦμεν ἕνα θέμα τό ὁποῖον δέν ὑπάρχει.*

Εἶπον προηγουμένως ὅτι θά πρέπει νά γίνεται μετά προσοχῆς πᾶσα ἐπέμβασις τῆς Πολιτείας διά νά δίδωμεν τήν ἐντύπωσιν ὅτι σεβόμεθα τάς παραδόσεις, τήν αὐτονομίαν καί τήν αὐτοτέλειαν τῆς Ἐκκλησίας.

Γ. Πλατῆς. *Ἐπιτρέπετε, κύριε συνάδελφε, μίαν διακοπήν;*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Εὐχαρίστως.*

Γ. Πλατῆς. *Ἐφ' ὅσον ὑποστηρίζετε, κύριε συνάδελφε, τό "μετά σύμφωνον γνώμην" τῆς Ἱεραρχίας, ποία θά εἶναι τότε ἡ ἀνάμιξις τοῦ Ὀρθοδόξου πληρώματος εἰς τήν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας; Γνωρίζετε καλῶς ὅτι καί ἡ μακρά ἐκκλησιαστική παράδοσις καί οἱ κανόνες ἐπιβάλλουν τήν συμμετοχήν τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου εἰς τά τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως, σήμερον ὅμως δέν μετέχει ὁ λαός οὔτε κἄν εἰς τήν ἐκλογήν τῶν ἐνοριακῶν συμβουλίων.*

Οὐδέν δικαίωμα ἔχομεν νά ἀπεμπολήσωμεν κεκτημένα δικαιώματα τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος. Εἶναι ἐπιβεβλημένον συνεπῶς, νά διαγραφῇ τό "μετά σύμφωνον γνώμην" ὥστε ὁ λαός διά τῶν ὑπό τοῦ Κοινοβουλίου ψηφιζομένων νόμων νά μετέχῃ εἰς τά τῆς Ἐκκλησίας. Τοῦτο ἄλλως τε ἰσχύει καί σήμερον.

Σ. Στεφανόπουλος. *Ἐπειδή ὑπεστήριξα τό "σύμφωνον γνώμην" εἰς περίπτωσιν κατά τήν ὁποίαν θά ἐπιμείνῃ ἡ Κυβέρνησις εἰς τά Β. Διατάγματα, εἶμαι ὑποχρεωμένος, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἡ Κυβέρνησις ἀπήλειψεν αὐτά, χωρίς νά ἀπαλείψῃ τά Β. Διατάγματα, νά εἴπω τοῦτο, ὅτι εἰς περίπτωσιν κατά τήν ὁποίαν θά ὑπάρξῃ μία ἀντίθεσις, ἄλλως τε ὁ κ.*

Ὑπουργός ὡμίλησε περί ἀντιθέσεως μεταξύ Κυβερνήσεως καί Ἐκκλησίας, θά ἤρχετο ὡς διαιτητής ἡ Ἐθνική Ἀντιπροσωπεία· Κονκορντάτουμ δέν ἔχει καμμίαν σχέσιν μέ τήν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἀλλά μέ τήν Καθολικήν. Ἐκεῖ εἶναι τελείως διαχωρισμένη ἡ Ἐκκλησία ἀπό τήν Πολιτείαν. Ἡ παρατήρησις τοῦ κ. συναδέλφου περί συμμετοχῆς τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου εἶναι ἀπολύτως βάσιμος, τό λαϊκόν δέ ἐκπροσωπεῖται εἰς τήν αἴθουσαν αὐτήν. Ἐάν, λοιπόν, δέχεσθε, ἀφ' ἑνός, νά ἀποξενωθῆτε τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ καί νά τό μεταβιβάσητε εἰς τήν Κυβέρνησιν διά Β. Διαταγμάτων καί, ἀφ' ἑτέρου, ὁμιλεῖτε περί λαϊκοῦ στοιχείου, εὑρίσκεσθε ἐν προφανεῖ ἀντιρρήσει. Εἶμαι σύμφωνος μαζί σας ὅτι τά θέματα αὐτά πρέπει νά ἔλθουν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς διότι ἡ Ἐκκλησία μόνον κατ' αὐτόν τόν τρόπον θά ἠμποροῦσε νά ὑποστηριχθῇ, ἐνῷ ἄλλως μένει ἀπροστάτευτος.

Ἡμεῖς θά ἦτο δυνατόν, ὡς ἐκπροσωποῦντες τόν Ἑλληνικόν λαόν, νά ἔλθωμεν ὡς ἕν εἶδος διαιτητοῦ. Δι' αὐτό ἐπέμεινα καί ἐπιμένω ὅτι θά ἀπαλείψωμεν τά Β. Διατάγματα ἤ, ἐάν τά δεχθῶμεν, πρέπει νά δεχθῶμεν καί τήν σύμφωνον γνώμην τῆς Ἐκκλησίας.

Γ. Πλατῆς. Καί διά τῶν διαταγμάτων ἐμμέσως ὁ λαός ἀποφασίζει.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Λυποῦμαι, διότι, δέν δύναμαι νά διευκρινίσω περισσότερον τάς σκέψεις μου.

Νομίζω ὅμως ὅτι δέν θά ὑπάρξῃ διαφωνία μεταξύ Κυβερνήσεως καί Ἐκκλησίας.

Πολύ ὀρθῶς εἶπεν ὁ κ. Στεφανόπουλος ὅτι τό ἰδικόν μας καθεστώς εἶναι διάφορον ἀπό τό καθεστώς τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν.

Ἡ ἰδική μας Ἐκκλησία πλησιάζει περισσότερον πρός τήν Ἀγγλικήν Ἐκκλησίαν. Ἐάν ὅμως ἐφαρμόσωμεν ὅλους τούς δημοκρατικούς ὅρους οἱ ὁποῖοι ἐφαρμόζονται εἰς τήν Ἀγγλίαν τότε θά φθάσωμεν εἰς ὑπερβολάς. Διότι εἰς τήν Ἀγγλίαν πολλάκις αἱ συζητήσεις εἰς τήν Βουλήν εἰσέρχονται ἀκόμη καί εἰς ζητήματα λειτουργείας καί εἰς λεπτομερειακά ζητήματα τῶν Ἐκκλησιῶν. Αὐθαίρετον καί αὐτόβουλον ἐπέμβασιν τῆς Πολιτείας μας εἰς τά τῆς Διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας δέν θά τήν συνεβούλευα ποτέ.

Διότι ἕνα ἰδικόν μας κακόν προηγούμενον δέν δυνάμεθα νά προβλέψωμεν ὁποίας χειρίστας συνεπείας θά ἠδύνατο νά ἔχῃ εἰς ἄλλας ὀρθοδόξους ποίμνας. Ὁ νοῶν νοήτω...

Τά θέματα τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νά τά διαχειριζώμεθα πάντοτε μέ καθαράν καρδίαν, καί δή μέ πνεῦμα εἰλικρινοῦς ἀφοσιώσεως εἰς αὐτήν καί εὐσυνειδήτου ἐκτιμήσεως τοῦ ὑψηλοῦ της προορισμοῦ. Εὔκολον εἶναι

νά χρημνίζωμεν ἀλλά δύσκολον νά οἰκοδομῶμεν.

Ἡ Κυβέρνησις ἐπωμίζεται βεβαίως βαρεῖαν εὐθύνην ἀναλαμβάνουσα τόν διά Βασιλικῶν Διαταγμάτων καθορισμόν σπουδαιοτάτων ἄρθρων τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας. Εὔχομαι νά συνταχθοῦν ταῦτα κατά τόν ὀρθότερον καί λυσιτελέστερον τρόπον. Ἐάν τοῦτο δέν ἐπιτευχθῇ εἰς ἱκανοποιητικόν βαθμόν παροῦσα θά εἶναι πάντοτε ἡ Βουλή ὄχι μόνον διά νά ἐλέγξῃ τήν Κυβέρνησιν ἀλλά διά νά ἐπιδιώξῃ μέ ὅσα μέσα τῆς παρέχονται τήν διόρθωσιν τῶν Διαταγμάτων.

Ἐπί τοῦ παρόντος προέχει ἡ ἀνάγκη νά φράξωμεν τό ρῆγμα πού προεκλήθη ὡς μή ἔδει ἐντός τῆς Ἐκκλησίας χωρίς νά ἀνοίξωμεν ἄλλο ρῆγμα μεταξύ Ἐκκλησίας καί Πολιτείας.

Ὑπό τήν ἔννοιαν αὐτήν θά ψηφίσω ὑπέρ τοῦ νομοσχεδίου ἱκανοποιῶν καί τήν πολιτικήν ἀλλά πρό παντός τήν θρησκευτικήν μου συνείδησιν».

Περί συστάσεως Ὀργανισμοῦ Λιμνοθαλάσσης Μεσολλογίου-Αἰτωλικοῦ.

Ἐπειδή τό θέμα συμπίπτει νά εἶναι τοπικό μέ ἀρκετό ἐνδιαφέρον γιά τά στοιχεῖα πού παρατίθενται στήν ἐφ' ἅπαξ συζήτηση ἐπί τῆς ἀρχῆς, τῶν ἄρθρων καί τοῦ συνόλου τοῦ σχεδίου Ν.Δ. «περί συστάσεως Ὀργανισμοῦ συνεργατικῆς ἐκμεταλλεύσεως Λιμνοθαλάσσης Μεσολογγίου-Αἰτωλικοῦ» θά συμπεριλάβουμε καί τήν εἰσήγηση τοῦ Μεσολογγίτη βουλευτῆ τῆς πλειοψηφίας Π. Σταυρόπουλου, ὁ ὁποῖος εἶπε :

«Κύριοι βουλευταί. Τό συζητούμενον σχέδιον Ν. Δ. ἀφορᾶ τήν σύστασιν ἐνιαίου συνεταιρισμοῦ ἐκμεταλλεύσεως τῆς λιμνοθαλάσσης Μεσολογγίου-Αἰτωλικοῦ. Ἡ λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου-Αἰτωλικοῦ εἶναι μία ἐκ τῶν πλέον ἀξιολόγων ἰχθυοτροφικῶν περιοχῶν τῆς χώρας. Ἔχει ἔκτασιν 180.000 περίπου στρεμμάτων, ἡ δέ ἐτησία παραγωγή της μέ τό ἤδη ἐφαρμοζόμενον σύστημα ἁλιείας ἀνέρχεται εἰς 1.100.000 κιλά περίπου ἰχθύων. Ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς λιμνοθαλάσσης διενεργεῖται κατά δύο τρόπους: Πρῶτον διά τῶν ἰχθυοτροφείων καί δεύτερον διά τῆς ἐλευθέρας ἁλιείας. Τό δικαίωμα τῆς ἐλευθέρας ἁλιείας ἀνήκει ἄνευ οἱασδήποτε πρός τό Δημόσιον ὑποχρεώσεως εἰς τούς εἰς αὐτήν ἀσχολουμένους καί ἐξ αὐτῆς ἀποζῶντας κατοίκους Μεσολογγίου καί Αἰτωλικοῦ, ὁ ἀριθμός τῶν ὁποίων ἀνέρχεται εἰς τούς 600 περίπου.

Ὁ τρόπος κατά τόν ὁποῖον διενεργεῖται ἡ ἐλευθέρα ἁλιεία εἰς τήν ἐν λόγῳ περιοχήν, ἀπετέλεσε πάντοτε τήν ἀνάγκην τῆς ἐξευρέσεως μιᾶς λύσεως ἐπ' ὠφελείᾳ καί τῶν ἁλιέων καί τῶν συμφερόντων τῶν δύο πόλεων, ἀλλά καί γενικώτερον τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Πρός χάριν αὐτῶν τούτων τῶν ἐλευθέρων ἁλιέων ἐπιτρέπεται σήμερον ὑπό διαφόρους μορφάς ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς λιμνοθαλάσσης καθ' ὅλον τό ἔτος. Ἡ δέ ἐπικρατοῦσα δυστυχία εἰς τήν τάξιν αὐτήν, ὑπεχρέωνε περιοδικῶς τό Κράτος εἰς τήν παραχώρησιν νέων προνομίων, τά ὁποῖα, ἐνῷ πρός στιγμήν ἐπέφερον μικρά τινα ἀνακούφισιν, παραλλήλως συνετέλουν εἰς τήν μείωσιν τῆς παραγωγῆς καί ἀπέβαινον ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει εἰς βάρος

αὐτῶν τούτων τῶν ἀγωνιζομένων διά τήν ἀπόκτησίν των ἐλευθέρων ἁλιέων.

Ἡ κατάστασις αὕτη δέν ἦτο δυνατόν νά συνεχισθῇ. Ἡ καθ' ἡμέραν αὐξανομένη ἀθλιότης τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν ἐπέβαλε τήν ἐξεύρεσιν μιᾶς ριζικῆς λύσεως. Εἰς τό παρελθόν πολλοί πειραματισμοί ἐγένοντο. Ἀλλά ἅπαντες ἀπέτυχον. Καί ἡ κτηθεῖσα πεῖρα μᾶς ὡδήγησεν εἰς τήν μόνον ἐναπομείνασαν λύσιν: Εἰς τήν παραχώρησιν, δηλαδή τῆς ἐκμεταλλεύσεως ὁλοκλήρου τῆς λιμνοθαλάσσης Μεσολλογίου-Αἰτωλικοῦ εἰς τό σύνολον τῶν ἐλευθέρων ἁλιέων καί ἰχθυεργατῶν. Διά τόν τρόπον αὐτόν καθίσταται ἀπολύτως δυνατόν νά ἐφαρμοσθοῦν μέθοδοι καί μέσα ἁλιείας ἐπιτρέποντα μίαν ἀρτίαν ἰχθυοτροφικήν ἐκμετάλλευσιν.

Τά πλεονεκτήματα τοῦ συστήματος τούτου εἶναι πράγματι τεράστια. Οὕτω, ἡ παραγωγή θά αὐξηθῇ σημαντικώτατα, διότι κατά τήν περίοδον τῆς ἐσοδείας δέν θά παρεμποδίζεται ἡ εἴσοδος τῶν ἰχθύων εἰς τήν λιμνοθάλασσαν καί δέν θά συλλαμβάνονται ὑπό τῶν ἐλευθέρων ἁλιέων –βάσει τῶν σημερινῶν δικαιωμάτων των– εἰς ἀκαταλλήλους ἐποχάς, ἰχθεῖς ἰσχνοί καί μή ἀνεπτυγμένοι ἐλαχίστης ἐμπορικῆς ἀξίας. Ἡ παραγωγή ἐπίσης θά αὐξηθῇ, διότι θά ἐπιτραπῇ ἡ πρός χάριν αὐτῶν τούτων τῶν ἁλιέων ἀπαγορευομένη σήμερον διά δικτύων ἁλιεία καί οὕτω θά ἐπιτυγχάνεται πληρέστερον ἡ ἐξαλίευσις τῆς λιμνοθαλάσσης.

Διά τοῦ συστήματος τούτου θά ἔχωμεν ἀφ' ἑνός μέν αὔξησιν τῆς παραγωγῆς, τήν ὁποίαν ὑπολογίζωμεν εἰς ποσοστόν ἄνω τοῦ 50% καί ἀφ' ἑτέρου βελτίωσιν τῆς ποιότητος, δεδομένου ὅτι οἱ ἰχθεῖς θά ἁλιεύωνται πλέον εἰς τήν κατάλληλον ἐποχήν. Οὐδεμίαν, ἐξ ἄλλου, ἔχομεν ἀμφιβολίαν ὅτι διά τῆς ἐκτελέσεως ὡρισμένων τεχνικῶν ἔργων, θά ἐπιτύχωμεν καί περαιτέρω βελτίωσιν τῆς καταστάσεως. Ἀλλά οἱ ἁλιεῖς θά ἔχουν καί μίαν ἄλλην μεγίστην ὠφέλειαν. Δέν θά ἀναγκάζονται πλέον νά ἐργάζωνται σκληρότατα ὅπως σήμερον καί ὑπό συνθήκας ἀπολύτως ἀνθυγιεινάς. Μόνον ὅσοι παρακολουθοῦν τόν τρόπον ἐργασίας τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, δύνανται νά γνωρίζουν ὑπό ποίας δραματικάς συνθήκας ἀγωνίζονται διά νά ἐξασφαλίσουν τόν ἄρτον τῆς οἰκογενείας των. Ἡ ἐπίπονη αὕτη ἐργασία των, συντελεῖ ὥστε ἡ ὑγεία τοῦ συνόλου περίπου τῶν ἐργαζομένων εἰς τήν λιμνοθάλασσαν νά κλονίζεται εἰς μικράν σχετικῶς ἡλικίαν.

Τό σχέδιον Ν.Δ. κ. βουλευταί, τό ὁποῖον –ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ ἡ ἔκφρασις– ἐξεπήδησε μέσα ἀπό τήν ἀγωνίαν καί τόν πόνον τῶν ἐλευθέρων ἁλιέων καί ἰχθυεργατῶν Μεσολογγίου καί Αἰτωλικοῦ, θεραπεύει πλήρως τήν ἐπικρατοῦσαν εἰς τόν τομέα αὐτόν κατάστασιν καί ἀνοίγει νέους ὁρίζοντας διά τήν τάξιν τῶν συμπαθῶν αὐτῶν ἀνθρώπων. Διά τῶν

διατάξεων τοῦ Ν.Δ. προβλέπεται ἡ χρηματοδότησις τοῦ Συνεταιρισμοῦ μέσῳ τῆς Α.Τ.Ε. διά δανείου ἐξοφληθησομένου ἐντός δύο ἐτῶν. Προβλέπεται ἐπίσης ἡ συγκρότησις Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοιούτου, ὥστε νά ἐξασφαλίζεται ὅσον τό δυνατόν καλλίτερον ἡ ἐπιτυχία τοῦ Συν/σμοῦ. Εἷς ἐκ τῶν λόγων τῆς ἀποτυχίας τῶν προηγουμένων πειραματισμῶν, ἦτο καί ἡ ἔλλειψις σοβαρᾶς καί ἐπιβλητικῆς διοικήσεως. Αὐτοί οὗτοι οἱ ἁλιεῖς, βάσει τῆς κτηθείσης πείρας, συνεφώνησαν πρῶτον διά τήν μορφήν τῆς Διοικήσεως, οἵα ἐμφανίζεται ἐν τῷ σχεδίῳ Ν.Δ.

Τό Ν.Δ. ἐξ ἄλλου, θεραπεύει καί κάτι πολύ σημαντικόν διά τούς ἁλιεῖς. Ὅσοι ἐξ ὑμῶν, κ. συνάδελφοι, εἴχατε τήν εὐκαιρίαν νά ἐπισκεφθῆτε τάς πόλεις Μεσολογγίου καί Αἰτωλικοῦ, δέν εἶναι δυνατόν παρά νά ἠσθάνθητε κἄποιο δέος ἀντικρύζοντες τάς καλύβας μέσα εἰς τάς ὁποίας διαμένει ἕνα πλῆθος ἀνθρώπων ἀνηκόντων εἰς τήν κατηγορίαν τῶν ἁλιέων. Ζοῦν εἰς τούς χώρους αὐτούς ὑπό συνθήκας, αἱ ὁποῖαι θεωρῶ σκόπιμον νά μή ἀναφερθοῦν.

Διά τοῦ σχεδίου Ν.Δ. προβλέπεται ἡ δημιουργία εἰδικοῦ κεφαλαίου, ὥστε καθ' ἕκαστον ἔτος νά ἀνεγείρεται σημαντικός ἀριθμός οἰκιῶν πρός στέγασιν τῶν δυστυχῶν αὐτῶν ἀνθρώπων.

Κύριοι βουλευταί, τό σχέδιον Ν.Δ. τό ὁποῖον συζητοῦμεν σήμερον διῆλθεν ἀπό φάσεις πολλάς. Τελικῶς ὅμως ἐπεβλήθη εἰς τήν συνείδησιν ὅλων ὡς τό μόνον μέσον διά τοῦ ὁποίου δυνάμεθα νά θέσωμεν τέρμα εἰς τήν ἐπικρατοῦσαν ἐν τῇ λιμνοθαλάσσῃ κατάστασιν καί νά παράσχωμεν εἰς τόν κόσμον τῶν ἐν αὐτῷ ἐργαζομένων τήν δυνατότητα νά ἐξέλθῃ ἀπό τήν ἀθλιότητα μέσα εἰς τήν ὁποίαν σήμερον ζῇ. Εἰς τούς ἐλευθέρους ἁλιεῖς καί τούς ἰχθυεργάτας τῶν δύο πόλεων ἔχει γίνει πίστις πλέον ὅτι τό σχέδιον Ν.Δ. ἀποτελεῖ τήν μόνην ἐναπομείνασα διέξοδον διά τήν σωτηρίαν των. Ἐφ' ᾧ καί συνεχῶς διά παντοειδῶν ἐκκλήσεων πρός ὅλα τά κόμματα ζητοῦν τήν ἄμεσον ἐπιψήφισίν του ὡς ἀκριβῶς ἔχει.

Καί ἡ Κυβέρνησις καί ἡμεῖς, κ. συνάδελφοι, νομίζομεν ὅτι ἐπράξαμεν τό καθῆκον μας ἔναντι τῆς τάξεως τῶν ἐργαζομένων εἰς τήν λιμνοθάλασσαν. Καί ὅπως ἐπανειλημμένως ἐτονίσαμεν πρός τούς ἰδίους, δέν προσδοκῶμεν ἐκ τοῦ νομοσχεδίου οὔτε ἐνδιαφερόμεθα διά οἱανδήποτε κομματικήν ὠφέλειαν. Δι' ἕν πρᾶγμα μόνον ἐνδιαφερόμεθα: Ἐνδιαφερόμεθα νά ἴδῃ τό συντομώτερον ὁ κόσμος αὐτός μίαν καλυτέραν αὔριον.

Αἰσθάνομαι, ὅμως, τήν ὑποχρέωσιν, ὅπως καί ἀπό τοῦ βήματος τούτου ἀπευθυνθῶ πρός τούς ἁλιεῖς τῶν δύο πόλεων διά νά τούς ἐπαναλάβω διά μίαν ἀκόμη φοράν ὅτι ἡ ἐπιτυχία τοῦ Συνεταιρισμοῦ των θά ἐξαρτηθῇ κυρίως ἀπό αὐτούς τούς ἰδίους. Ἄς ἀφήσουν εἰς τό κατώφλιον

τοῦ κοινοῦ των οἴκου τάς πολιτικάς των ἀντιθέσεις, τούς μικροεγωϊσμούς καί ἐνδεχομένως τάς μικροϊδιοτελείας των καί ἄς ἀφοσιωθοῦν μέ πάθος εἰς τήν νέαν αὐτήν προσπάθειαν. Ὁμονοοῦντες καί ἐργαζόμενοι εὐσυνειδήτως, εἶναι ἀπολύτως βέβαιον ὅτι θά εὐημερήσουν. Ἔχοντες πάντοτε πρό ὀφθαλμῶν τήν σημερινήν των κατάστασιν, ἄς μή θελήσουν ποτέ νά ἴδουν τάς οἰκογενείας των βυθιζομένας καί πάλιν εἰς τήν δυστυχίαν.

Καί ἡ Κυβέρνησις καί ἡμεῖς θά παρακολουθοῦμεν μέ ἀμέριστον στοργήν καί ἐνδιαφέρον τάς προσπαθείας των καί θά τούς παρέχωμεν πᾶσαν βοήθειαν. Εἰς ἀντάλλαγμα ὅλων τῶν ἀγώνων μας καί ὅλων τῶν προσπαθειῶν μας δέν πρόκειται νά τούς ζητήσωμεν τίποτε ἀπολύτως. Ἄς ἀκούσουν τήν εἰλικρινῆ φωνήν μας. Θά ἀποτελέσῃ καί διά τήν Κυβέρνησιν καί δι' ἡμᾶς ἀντάλλαγμα ἀνεκτίμητον καί μοναδικόν τό νά ἴδωμεν ὁμονοοῦσαν καί εὐτυχοῦσαν τήν συμπαθεστάτην αὐτήν τάξιν, ἡ ὁποία μέ τό ὀλίγον αἷμα πού τῆς ἀπέμεινε γράφει ἤδη ἀπό πολλοῦ τό ἰδικόν της ποίημα τῶν "καϋμῶν" τῆς λιμνοθάλασσας (Χειροκροτήματα).

Δ. Λεονάρδος. Κύριοι βουλευταί, μέ προσοχήν ἤκουσα ἀγορεύοντα τόν ἀξιότιμον εἰσηγητήν τῆς πλειοψηφίας καί ἐθαύμασα τήν αἰσιοδοξίαν ὑπό τῆς ὁποίας κατέχεται καί τάς εὐνοϊκάς του προβλέψεις.

Ἐάν δέν ἐγνώριζα τόν εὐθύ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Βιομηχανίας χαρακτῆρα θά ἔλεγον ὅτι τό παρόν πόνημα ἐγένετο ἀκριβῶς, διά νά μή γίνῃ τίποτε.

Ὁ κ. Σταυρόπουλος πιστεύει εἰς δύο ταυτοχρόνως ἀπόψεις, δηλαδή ὅτι ὁ κόσμος αὐτός ὁ ὁποῖος ἀποζῇ ἀπό τήν λιμνοθάλασσα, εἶναι δυνατόν νά ζήσῃ τόσον μέ τήν ἐκμετάλλευσιν τῆς λιμνοθαλάσσης ὅσον καί μέ τήν ἀποξήρανσιν. Διά τόν τελευταῖον μάλιστα λόγον, μέ τήν ἴδιαν εὐαισθησίαν ἡ ὁποία διέκρινε τήν ἀγόρευσίν του ἔγραφεν εἰς τήν Ἀκρόπολιν καί ἄλλας Ἐφημερίδας περί τοῦ ἀναγκαίου τῆς ἀποξηράνσεως τῆς θαλάσσης.

Κύριοι Βουλευταί, ἀπευθύνω συγκεκριμένον ἐρώτημα εἰς τόν κ. Ὑπουργόν, περί τοῦ κατά πόσον ἡ Κυβέρνησις σκοπόν ἔχει νά βαδίσῃ τόν δρόμον τῆς καλλιεργείας τῆς λιμνοθαλάσσης ἤ πρόκειται νά προβῇ εἰς τήν ἀποξήρανσιν ταύτης.

Ἡ ἱστορία τῆς ἀποξηράνσεως, κ. συνάδελφοι, εἶναι ἱστορία παλαιά ἀνάγεται εἰς τήν περίοδον τῆς Ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς ἐν Ἑλλάδι καί μάλιστα ἀπό τοῦ 1951 ἔχουν ἔλθει εἰδικοί Ὁλλανδοί διά νά ἐξεύρουν ἔκτασιν παραλιακήν μέ ἀντικειμενικόν σκοπόν τήν ἀποξήρανσιν πρός ὄφελος τῆς γεωργίας, κατέληξαν δέ εἰς τήν λιμνοθάλασσαν τοῦ Μεσολογγί-

ου, ὡς τήν πλέον πρός τοῦτο κατάλληλον. Ἀπό τοῦ ἔτους 1954, εἰδικοί Ὁλλανδοί ἀλλά καί Ὑπουργός τῆς Κυβερνήσεως, ἐπεσκέφθησαν τό Μεσολόγγιον μέ αὐτόν τόν ἀντικειμενικόν σκοπόν, ἐδημιουργήθη μάλιστα καί παρεξήγησις ὡς πρός τήν ἐπιθυμίαν τῶν περιοικούντων ὑπέρ τῆς ἀποξηράνσεως ἤ μή.

Ν. Μπακόπουλος. Δηλαδή, θά γίνη χωράφια;

Δ. Λεονάρδος. Μάλιστα.

Ἐν συνεχείᾳ ἀντηλλάγησαν διάφοροι ἐπισκέψεις, καί ἰδικῶν μας ὑπαλλήλων εἰς Ὁλλανδίαν, ἐν τέλει δέ ὁ κ. Ἀδαμόπουλος μοί ἐδήλωσε τά ἑξῆς θαυμαστά καί μάλιστα νομίζω παρουσία καί τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Βιομηχανίας. Δηλαδή, ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἀνέλαβε δέσμευσιν ἔναντι τῆς Ὁλλανδικῆς διά τήν πραγματοποίησιν τῆς ἀποξηράνσεως καί ὅτι μάλιστα πρόκειται νά ἀποξηρανθῇ δοκιμαστικῶς ἔκτασις 3.000 περίπου στρεμμάτων. Ἐν τούτοις ὁ κ. ἐπί τῆς Βιομηχανίας Ὑπουργός, τότε μοί ἐδήλωσεν, ὅτι αὐτός πρόκειται νά καταθέσῃ σχετικόν νομοσχέδιον περί ἐκμεταλλεύσεως τῆς λιμνοθαλάσσης. Διερωτῶμαι, κ. συνάδελφοι, ἐάν οἱ ἁλιεῖς τοῦ κ. Μάρτη θά ἁλιεύουν εἰς τήν ξηράν, οἱ δέ γεωργοί τοῦ κ. Ἀδαμόπουλου θά πνίγωνται εἰς τήν θάλασσαν τοῦ κ. Μάρτη.

Ἀλλά καί τώρα, κ. συνάδελφοι, ὅτε ἡ συζήτησις λαμβάνει χώραν ἐνταῦθα, εἰς τό Μεσολόγγιον εὑρίσκεται ἐπιτροπή Ὁλλανδῶν, ἔχουσα σκοπόν τήν ἐξεύρεσιν καταλλήλου ἐκτάσεως πρός δοκιμαστικήν ἀποξήρανσιν. Ἔχω μάλιστα τήν πληροφορίαν ὅτι ἡ ἐν λόγῳ ἔκτασις ἐξευρέθη καί εἶναι ἡ πλουσιωτέρα τῶν Ἰχθυοτροφείων τοῦ ἰχθυοτροφείου Κλεισόβης τό ὁποῖον παράγει 200 χιλιάδας ὀκάδας ἰχθύων.

Δέν ἀντιτάσσομαι, κ. συνάδελφοι, εἰς τό νομοσχέδιον, καί θά τό ψηφίσω, ἀλλά θά τό ψηφίσω ὑπό ὅρους. Ἐάν τό Ὑπουργεῖον Βιομηχανίας ἐπεθύμει νά ἀκούσῃ οὐχί μονομερῶς τάς γνώμας μιᾶς μόνον μερίδος, ὤφειλε νά καλέσῃ καί τόν Βουλευτήν τῆς περιφερείας Λεονάρδον διά νά τόν ἀκούσῃ. Ὅταν ἐπεσκέφθην τόν κ. Ὑπουργόν , δέν ἐγνωριζόμεθα τότε, μοί εἶχεν εἴπη ὅτι θά μοί ἔδιδε πληροφορίας μετά 20ήμερον. Παρῆλθεν ὅμως ἔτος διά νά δώσῃ τήν ἀπάντησίν του διά τοῦ νομοσχεδίου.

Ἐάν, κύριοι συνάδελφοι, ἠρωτώμην, δέν θά ὑπεστήριζα τήν λύσιν τήν ὁποίαν ὑποστηρίζει τό Ὑπουργεῖον τῆς Βιομηχανίας σήμερον καί τήν ὁποίαν ὑπεστήριξε καί ὁ συνάδελφος κ. Σταυρόπουλος, ὁ ὁποῖος, κατά βάθος, δέν πιστεύει εἰς τήν λύσιν αὐτήν. Διότι, ἐάν πιστεύῃ εἰς τοιαύτην λύσιν, πῶς πιστεύει εἰς τήν ἀποξήρανσιν.

Κύριε Ὑπουργέ, ὁ συνεταιρισμός αὐτός θά ἀποτελῆται ἀπό δύο κατη-

γορίας ἀνθρώπων καί ἀπό δύο διάφορα ἐπαγγέλματα. Νομίζω ὅτι ἡ ἕνωσις ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι ἔχουν διάφορον ἐπάγγελμα, ἡ συνεργασία των δέν εἶναι τόσον ἁρμονική εἰς τόν συνεταιρισμόν, διότι δέν εἰργάσθησαν οἱ περισσότεροι συνεταιρικῶς.

Ἐγώ, ὄχι τό 1944, ὡς κακῶς ἀνεγράφη εἰς τό νομοσχέδιόν σας κ. Ὑπουργέ, καί ἐπ' αὐτοῦ δέν πταίετε σεῖς, ἀλλά τό 1949, ἐπί Κυβερνήσεως τοῦ ἀειμνήστου Σοφούλη, καί ὑπουργοῦντος τοῦ κ. Μαύρου, ἐγένετο ὁ Συνεταιρισμός τῶν ἁλιέων, εἰς τόν ὁποῖον περιελήφθησαν αὐτά τά 10 ἰχθυοτροφεῖα. Ὁ Συνεταιρισμός δέ τότε ἀπετελέσθη ἀπό 134 πρόσωπα. Ὁ Συνεταιρισμός αὐτός, ἀφοῦ ἐχρηματοδοτήθη κατ' ἀρχήν ἐπαρκῶς ἀπό τήν Α.Τ.Ε., μετά δύο ἔτη ἐσταμάτησε τήν λειτουργία του, διότι ὤφειλεν εἰς τήν Α.Τ.Ε. 1.200 ἑκατομμύρια δρχ. καί ἡ Α.Τ.Ε. ἠρνήθη νά συνεχίσῃ τήν χρηματοδότησιν.

Εἰς τήν εἰσηγητικήν ἔκθεσιν τοῦ ὑπό κρίσιν σχεδίου Ν.Δ. ἀναφέρεται τό ἑξῆς:

" Ἀτυχῶς, παρά τήν δοθεῖσαν διά τῆς Α.Τ.Ε. ἐνίσχυσιν, οὗτος ὁ Συνεταιρισμός ἀπέτυχεν. Ἡ κακοδαιμονία τοῦ Συνεταιρισμοῦ ἐκείνου ἐπεκτάθη καί ἐκ τῆς πλημμελοῦς λειτουργίας αὐτοῦ, τῆς δυσχερείας τῆς διοικήσεώς του, τῆς ὑποτροφικῆς ἀναπτύξεως καί ἰδίᾳ τῆς ἐλλείψεως προσώπων εὐσυνειδήτων καί ἱκανῶν.

Αὐτοί, οἱ στερούμενοι, κατά τήν εἰσήγησιν τοῦ νομοσχεδίου, εὐσυνειδησίας, καλοῦνται νά ἀποτελέσουν τόν νέον Συνεταιρισμόν. Ἡ ἀποτυχία τοῦ Συνεταιρισμοῦ ὀφείλεται εἰς τά ἑξῆς: Ὅταν τό 1949 ἐπρόκειτο νά ἱδρυθῇ ὁ Συνεταιρισμός, οἱ ἡμίσεις τῶν ἐργατῶν ἰχθυοτροφεῖς ἤθελον τήν ἵδρυσιν τοῦ Συνεταιρισμοῦ, οἱ δέ ἕτεροι ἡμίσεις νά μή γίνῃ ὁ Συνεταιρισμός. Ὅταν ἐπεκράτησεν ἡ ἰδική μου ἄποψις, νά γίνῃ ὁ Συνεταιρισμός, ἐπέμενα εἰς τόν κ. Μαῦρον, τότε Ὑπουργόν τῆς Βιομηχανίας, νά μή συμπεριλάβῃ εἰς τόν Συνεταιρισμόν ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τόν ἐσαμποτάριζαν. Παρά ταῦτα, ὁ κ. Μαῦρος τούς συμπεριέλαβε καί ἤρχισαν ἀπό τῆς πρώτης στιγμῆς αἱ ἀντιδράσεις. Καί αἱ συνεχεῖς ἀντιδράσεις, ἐπέφερον τήν ταχεῖαν πτῶσιν τοῦ Συνεταιρισμοῦ. Τότε, ἔγινε μία συγκέντρωσις τῶν ἐνδιαφερομένων, εἰς τήν ὁποίαν προσῆλθε καί ὁ τότε Ὑπουργός τῆς Βιομηχανίας κ. Μακκᾶς, ὁ ὁποῖος ἠρώτησε τά μέλη τοῦ Συνεταιρισμοῦ ἐάν ἐπιθυμοῦν νά συνεχίσῃ ὁ Συνεταιρισμός νά λειτουργῇ. Ὁ Συνεταιρισμός ἀπήντησεν, ὅτι δυνάμεθα νά συνεχίσωμεν τήν λειτουργίαν, ἐάν ἡ Ἀγροτική Τράπεζα συνεχίσῃ τήν χρηματοδότησιν, μέ τήν πεποίθησιν ὅτι τά ἑπόμενα ἔτη θά ἐκάλυπτον τήν ζημίαν. Ἡ Τράπεζα ὅμως ἀπήντησεν, ὅτι θά ἠδύνατο νά χρηματοδοτήσῃ τόν Συνεταιρισμόν περαιτέρω,

ἐάν παρεῖχε τήν ἐγγύησίν του τό Κράτος. Ὁ κ. Ὑπουργός ὅμως, ἠρνήθη νά παράσχῃ τήν ἐγγύησιν, ἡ δέ Τράπεζα ἐπέμενεν ἰδιαιτέρως ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ, καί οὕτω ἐπῆλθεν ἡ διάλυσις τοῦ Συνεταιρισμοῦ.

Ἐάν ἐκαλούμην, λοιπόν, εἰς τήν σύσκεψιν, θά ἔλεγα ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά μεταβάλωμεν ὡρισμένα πράγματα, τά ὁποῖα ἐπί μακρόν ζοῦν οἱ ἁλιεῖς. Ἐγώ θά συνεβούλευον, τά 10 ἰχθυοτροφεῖα νά λειτουργήσουν διά μικρῶν συνεταιρισμῶν, ὅπως εἶναι ὁ συνεταιρισμός Κλεισόβης, Θολῆς, Παλαιοποτάμου κλπ. Θά ἠδύνατο ἐπίσης, εἰς τά 10 ἰχθυοτροφεῖα, νά ἀπορροφηθοῦν καί πλεῖστοι ἐλεύθεροι ἁλιεῖς. Καί, ἐν τούτοις, θά ὑποχωρήσω εἰς τήν γνώμην αὐτήν καί θά δεχθῶ τόν ἐνιαῖον συνεταιρισμόν. Ἀλλά, ὅμως, θά ἤθελα νά εἴπω ὡρισμένα πράγματα. Ὡμίλησεν ὁ κ. συνάδελφος, περί νέων ἔργων καί νέων μεθόδων. Καμμία νέα μέθοδος δέν πρόκειται νά ἐφαρμοσθῇ καί κανέν νέον ἔργον δέν πρόκειται νά γίνῃ. Εἶπεν ὁ κ. συνάδελφος μόνον, ὅτι ἡ νέα μέθοδος εἶναι τό ὅτι δέν ἁλιεύωνται οἱ μικροί καί ἰσχνοί ἰχθεῖς, καί οὕτω θά μεγαλώνουν διά νά εἶναι μεγαλυτέρα ἡ ἀπόδοσίς των. Ἀλλά πόσοι εἶναι οἱ μικροί ἰχθεῖς, οἱ ὁποῖοι συλλαμβάνονται ἀπό τούς ἐλευθέρους ἁλιεῖς; Τό σύνολον τῶν ἁλιευομένων ἰχθύων, ἀνέρχονται εἰς 1.100.000 ὀκάδας. Ἐξ αὐτῶν οἱ μικροί ἀνέρχονται περίπου εἰς 15.500. Ἐάν τούς ἀφήσωμεν καί μεγαλώσουν, τό πολύ νά ἔχωμεν μίαν αὔξησιν κατά 15.000 ὀκάδων. Εἶναι αὐτό σοβαρόν ποσόν, ὥστε νά βελτιώσῃ τήν κατάστασιν; Ἀποβλέπει, εἶπεν ὁ κ. συνάδελφος, μετ' ἐμπιστοσύνης εἰς τήν νέαν διοίκησιν τῆς συνεργατικῆς. Ἄς ἴδωμεν, ὅμως ἀπό ποίους θά ἀποτελεσθῇ ἡ νέα αὐτή διοίκησις. Ἡ διοίκησις θ' ἀποτελεσθῇ 1) ἀπό τόν Πρόεδρον τῶν Πρωτοδικῶν, ὡς Προέδρου, 2) Εἰσαγγελέα Πρωτοδικῶν, ὡς Ἀντιπροέδρου, 3) τοῦ Διοικητοῦ Χωροφυλακῆς Αἰτωλοακαρνανίας, 4) ἑνός ὑπαλλήλου τῆς Α.Τ.Ε., 5) τοῦ Προέδρου τοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου Μεσολογγίου, καί τινων ἄλλων. Ἀλλά τά πλεῖστα πρόσωπα εἶναι ἄγευστα τῆς ἁλιείας καί ἀδιάφορα διά τό ἐπάγγελμα, τά ὁποῖα καλοῦνται νά ἀσκήσουν εἰς τήν διοίκησιν τοῦ συνεταιρισμοῦ. Καί ἐρωτῶ, ὁ Πρόεδρος τῶν Πρωτοδικῶν, ὅστις μέ δύο Πρωτοδίκας θά ἀπονείμῃ τήν δικαιοσύνην εἰς ὁλόκληρον τήν περιφέρειαν τριῶν ἐπαρχιῶν, θά ἔχῃ τόν χρόνον νά ἀναλάβῃ τήν Προεδρίαν τοῦ συνεταιρισμοῦ καί νά ἀσχοληθῇ μέ τά θέματα, τά ὁποῖα θά ἐνδιαφέρουν τόν συνεταιρισμόν; Θά ἀσχολῆται ὁ Πρόεδρος τῶν Πρωτοδικῶν καί ὁ Εἰσαγγελεύς μέ τήν πώλησιν τῶν ἁλιευμάτων καί τήν ἀγοράν τῶν ἀπαιτουμένων ὑλικῶν;

Ἀκόμη δέ, ὑβρίζει τό νομοσχέδιον τούς δικαστικούς τούτους προτείνων ἀντιμισθίαν εἰς αὐτούς, χωρίς νά ἐρωτηθῶσι τοὐλάχιστον. Ἀλλά τάς

γνώμας μας, θά ἀναπτύξωμεν περί τοῦ Συμβουλίου, εἰς τήν κατ' ἄρθρον συζήτησιν.

Καί τώρα εἰσερχόμεθα εἰς τό σπουδαιότερον ζήτημα καί τοῦτο εἶναι ἡ χρηματοδότησις. Ἡ Ἀγροτική Τράπεζα θά χορηγήσῃ δάνειον εἰς τόν συνεταιρισμόν 7 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, ἐπί τῇ βάσει τῶν κανονισμῶν μέ τόκους καί προμηθείας. Ἄς ἴδωμεν, ἄν ταῦτα ἐπαρκοῦν. Οὕτω, κατά τούς πρώτους μῆνας, ἀπό τοῦ Μαρτίου μέχρι καί τοῦ Ἰουνίου, ἀπαιτεῖται ποσόν δραχμῶν πέντε ἑκατομμυρίων μόνον διά μισθούς, ἐνῶ ἐξ ἄλλου ἀπαιτεῖται ποσόν μέχρι τριῶν ἑκατομμυρίων διά τήν προμήθειαν ὑλικῶν. Καί κατά τόν χρόνον τοῦτον, ἀπαγορευομένης τῆς ἐλευθέρας ἁλιείας, οὐδέ ὀκᾶν ἰχθύων θά ἐσοδεύσουν τά ἰχθυοτροφεῖα. Ἀλλά καί κατά τούς χειμερινούς μῆνας, μόλις τά ἡμερομίσθια θά κερδίζωνται ἐκ τῶν ἐσόδων τῶν ἰχθυοτροφείων.

Ν. Μπακόπουλος. Τώρα πῶς ζοῦν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, κ. συνάδελφε;

Δ. Λεονάρδος. Δουλεύουν ὡς ἐλεύθεροι ἁλιεῖς καί πολλοί ἀπό αὐτούς κερδίζουν καί 200 δραχμές, τήν ἡμέρα. Τό νομοσχέδιον τούς ἀπαγορεύει νά ἐργασθοῦν καί τούς ὑποχρεώνει νά ἐνταχθοῦν εἰς τόν συνεταιρισμόν. Λέγει τό νομοσχέδιον εἰς κάποιο σημεῖον: "Ὁ ἀριθμός τῶν ἀσχολουμένων ἁλιέων διά τήν καλλιέργειαν τῆς λιμνοθαλάσσης θά περιορισθῇ εἰς 650 (ἀναγινώσκει)". Ἀλλά ποῖοι εἶναι οἱ ἁλιεῖς πού θά ἐργάζωνται κ. Ὑπουργέ; Μόνον 100, 150. Καί τί θά κάμουν οἱ ἄλλοι; Λέγω λοιπόν ὅτι τό ποσόν τῶν χρημάτων αὐτῶν δέν εἶναι ἐπαρκές.

Ν. Μπακόπουλος. Κύριε συνάδελφε, θά σᾶς παρακαλέσω νά διευκρινίσωμεν τό ζήτημα ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ. Εἴπατε ὅτι 3-4 μῆνας δέν εἶναι δυνατόν νά εὑρεθῇ ψάρι εἰς τό Μεσολόγγι.

Δ. Λεονάρδος. Ὅταν εἶναι ἐλευθέρα ἡ ἁλιεία εὑρίσκεται. Διά τοῦ σχεδίου Ν.Δ. ἀπαγορεύεται ἡ ἐλευθέρα ἁλιεία καί συνεπῶς δέν θά εὑρίσκεται ψάρι καί συνεπῶς ἔσοδον.

Ν. Μπακόπουλος. Ἄνευ λοιπόν τοῦ σχεδίου Ν.Δ. οἱ ἄνθρωποι αὐτοί θά εὕρισκον ἐργασίαν διά 3-4 μῆνας καί θά ἠμποροῦσαν νά ζήσουν. Τώρα διά τοῦ σχεδίου Ν.Δ., τούς ἀπαγορεύεται ἡ ἁλιεία καί δέν ἠμποροῦν νά ἐργασθοῦν. Κατά συνέπειαν διά νά ζήσουν θά περιμένουν ἀπό τά χρήματα τῆς Τραπέζης.

Δ. Λεονάρδος. Μάλιστα. Ἀκριβῶς αὐτό θά συμβῇ. Διότι οἱ περισσότεροι θά κάθωνται καί τονίζω, ὅτι τά χρήματα εἶναι ἀνεπαρκῆ κατά τό πρῶτον ἔτος διά νά διατηρηθῇ ὁ συνεταιρισμός.

Ν. Μπακόπουλος. Ἀπό τήν Τράπεζαν, διατί θά πληρώνωνται;

Δ. Λεονάρδος. Ἡ Τράπεζα θά δώσῃ τό δάνειον.

Ν. Μπακόπουλος. *Καί τό δάνειον αὐτό θά χρησιμοποιηθῇ διά νά συντηροῦνται οἱ ἁλιεῖς;*

Ν. Μάρτης (Ὑπ. Βιομηχανίας). *Κύριοι συνάδελφοι, τό δάνειον θά τό χορηγήσῃ ἡ Τράπεζα διά νά κινηθῇ ἡ ἐπιχείρησις. Ὀφείλω δέ ἐπ' εὐκαιρίᾳ νά τονίσω ὅτι δέν ὑπάρχει τάξις εἰς Μεσολόγγιον, ἡ ὁποία νά μή ἐζήτησε τόν συνεταιρισμόν. Οἱ πάντες συνεφώνησαν νά γίνῃ ὁ ἀναγκαστικός συνεταιρισμός, καί ὁ Δήμαρχος καί αἱ ὀργανώσεις καί τό ἐργατικόν κέντρον καί ὅλοι.*

Ν. Μπακόπουλος. *Ἄλλο τό ζήτημα τῆς ὀργανώσεως κ. Ὑπουργέ, καί ἄλλο τό θέμα, ἐάν οἱ ἁλιεῖς μετά τήν ἀπαγόρευσιν τῆς ἁλιείας, δέν θά ἐργάζωνται καί θά περιμένουν τά χρήματα ἀπό τήν Τράπεζαν.*

Ν. Μάρτης (Ὑπ. Βιομηχανίας). *Ὁ συνεταιρισμός θά τούς πληρώνῃ καί ὄχι ἡ Τράπεζα.*

Ν. Μπακόπουλος. *Ἐάν ἔχῃ. Ἐάν δέν ἔχῃ, τί θά γίνῃ;*

Ν. Μάρτης (Ὑπ. Βιομηχανίας). *Ἡ διάταξις εἶναι σκόπιμος, διότι ἐν τῷ μεταξύ θά ὑπάρξῃ ἀνάπτυξις τοῦ ἰχθυοτροφείου.*

Δ. Λεονάρδος. *Δέν θά ἀπαντήσω εἰς τόν κ. Ὑπουργόν, εἰς τά ὅσα εἶπε θέτων ἐν ἀμφιβόλῳ τάς ἀπόψεις μου, διότι ὑπάρχουν κ. Ὑπουργέ, καί ἀντίθετοι ἀναφοραί. Ἀλλά τό ζήτημα εἶναι ὅτι δέν δίδονται οὔτε τά 7.000.000, διότι μέ μίαν διάταξιν τοῦ νομοσχεδίου ἡ Τράπεζα, ζητεῖ νά κρατήσῃ ποσόν 2.100.000 διά χρέη τοῦ παλαιοῦ συνεταιρισμοῦ. Δέν γνωρίζω πῶς εἶναι δυνατόν νά ἀναγκάζεται ἕνας συνεταῖρος νά ἀναλάβῃ βάρη διά χρέη τά ὁποῖα δέν ἔχει. Δι' αὐτό τό πρᾶγμα δέν εἶναι ἁπλοῦν κ. συνάδελφοι, καί πρέπει νά τό προσέξητε.*

Ἔχω καί ἐγώ γνῶσιν τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐπαρχίας μου καί γνωρίζω τάς ἀντιλογίας πού θά ἀκούσω. Ἐν τούτοις ὅμως δέν δύναμαι νά παραλείψω νά εἴπω τήν ἀλήθειαν καί ἀλήθεια εἶναι τά ὅσα λέγω. Διότι δέν εἶναι μόνον τά 2.000.000, τά ὁποῖα ζητεῖ ἡ Τράπεζα διά τόν διαλυθέντα πρῶτον Συνεταιρισμόν, τά ὁποῖα ὄχι μόνον εἰσέπραξε τό Κράτος ἐκ τῆς ἐνοικιάσεως τῶν ἰχθυοτροφείων, ἀλλά ἀπεκόμισε καί σεβαστόν κέρδος, καί ὤφειλε νά πληρώσῃ αὐτό τό χρέος πρός τήν Τράπεζαν τῶν ἁλιέων. Ἀλλά τό Κράτος ἐν τῇ μερίμνῃ του ὡς λέγει τώρα νά ἐξυπηρετήσῃ τούς ἁλιεῖς, ζητεῖ ἀπό αὐτούς καί ἐνοίκιον 1.000.000 ἀπό τήν θάλασσαν. Ἡ Κυβέρνησις διά τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Γεωργίας πέρυσι προκειμένου νά προβῇ εἰς τήν ἐκτέλεσιν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων ἔφερε πρός ψήφισιν νομοσχέδιον διά τοῦ ὁποίου ἔδωκεν ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ 50.000.000 δραχμ. εἰς τήν ἑταιρείαν Λεσίνι διά ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα πρός ἀποξήρανσιν τοῦ ἕλους Λεσίνι. Παρ' ὅτι ἐξέθεσα εἰς τόν κ. Ὑπουργόν τήν ἐπο-

χήν ἐκείνην τάς ἀπόψεις μου, ὅτι οὐδέν ἐδαπάνησεν ἡ ἑταιρεία, ἡ Ἐπιτροπή Ἐξουσιοδοτήσεως, ἀντιστάσεως μή ὑπαρχούσης ἐψήφισε τό νομοθέτημα ἐκεῖνο καί ἐδόθησαν τά χρήματα. Τώρα ἐρχόμεθα προκειμένου περί τῶν ἁλιέων νά γυρεύωμεν ἀπό τούς ἁλιεῖς 1.000.000 ὡς ἐνοίκιον διά τήν θάλασσαν. Πέραν ὅμως αὐτοῦ ἐμφανίζεται καί τό ἑξῆς. Εὐθύς ὡς ἀρχίσῃ νά λειτουργῇ ὁ Συνεταιρισμός καί εἰσπράττῃ εἶναι ὑποχρεωμένος νά καταβάλῃ κατά τό 1ον ἐντός δύο μηνῶν εἰς τήν Ἀγροτικήν Τράπεζαν 3.500.000 δραχμ. δηλαδή τό ἥμισυ τοῦ δανείου ἐνῷ θά ἔπρεπε ἀντί τῶν 4 δόσεων νά γίνουν αὗται τοὐλάχιστον ἑπτά. Τό 1960 ἐξ ἄλλου ἡ μίσθωσις τῶν ἰχθυοτροφείων συνεχίζεται δι' ἕνα ἀκόμη ἔτος. Θά ἦτο ὅμως δυνατόν αὐτό νά τό ὑπερπηδήσετε, κ. Ὑπουργέ, διά τῆς σιωπῆς καί νά ἀφήσετε αὐτούς νά στραφοῦν πρός τά δικαστήρια κατά τοῦ Κράτους. Διότι τό δημόσιον καί δικηγόρους ἔχει καί χρήματα, ἐνῷ οἱ πτωχοί ἁλιεῖς θά ἀναγκασθοῦν νά γίνουν θύματα διαφόρων ἐπιτειδίων δικηγόρων. Διότι θά κινηθοῦν αἱ ἀγωγαί τοῦ Συνεταιρισμοῦ, θά κινηθοῦν οἱ δικηγόροι οἱ ὁποῖοι ὡς εἶναι βέβαιον θά λάβουν χρήματα διά τήν ὑπόθεσιν αὐτήν. Νομίζω συνεπῶς ὅτι ἔπειτα ἀπό ὅσα ἀνέφερον ἐάν θέλῃ ὁ κ. Ὑπουργός πράγματι ὡς λέγει νά ἐκπληρώσῃ τό καθῆκον ἔναντι τῶν πτωχῶν ἁλιέων ὀφείλει νά μελετήσῃ τάς ὑποδειχθείσας τροπολογίας μου νά ἐξετάσῃ μέ πᾶσαν ἄνεσιν τάς γενομένας ὑποδείξεις καί τήν κατ' ἄρθρον συζήτησιν τήν προσεχῆ Τρίτην τῇ βοηθείᾳ ὅλων νά προχωρήσῃ ὁ κ. Ὑπουργός εἰς τήν παροχήν προστασίας εἰς τούς πτωχούς αὐτούς ἀνθρώπους. Ἐγώ ἐν πάσῃ περιπτώσει θά ψηφίσω τό νομοσχέδιον κατ' ἀρχήν, παρακαλῶ ὅμως τόν κ. Ὑπουργόν νά λάβῃ ὑπ' ὄψει του τάς τροπολογίας τάς ὁποίας ἐπρότεινα καί τάς ὁποίας θά συζητήσωμεν εἰς τήν κατ' ἄρθρον συζήτησιν.

Κ. Κωνσταντάρας. Κύριοι βουλευταί, διά τοῦ ὑπό κρίσιν σχεδίου Ν.Δ. ἡ Κυβέρνησις ἐπιχειρεῖ νά λύσῃ τό θέμα τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς λιμνοθαλάσσης τοῦ Μεσολογγίου. Φρονεῖ δηλαδή ὅτι διά τήν βελτίωσιν τῆς παραγωγῆς ἡ ὁποία προέρχεται μόνον ἀπό τόν φυσικόν ἐμπλουτισμόν ἐκ τῆς ἀνοικτῆς θαλάσσης, πρέπει νά ἀπαγορευθῇ ἡ ἐλευθέρα ἁλιεία καί διά νά ἐπιτευχθῇ τοῦτο ἐπιβάλλει ἀναγκαστικήν συνεταιριστικήν ἐκμετάλλευσιν. Θεωρεῖ δέ τήν λύσιν αὐτήν ἀναγκαίαν διά τούς φυτοζωοῦντας ἁλιεῖς οἱ ὁποῖοι ζητοῦν κατά μέγα μέρος τήν ψήφισιν τοῦ νομοσχεδίου, διότι πιστεύουν εἰς τάς ὑποσχέσεις, αἱ ὁποῖαι τούς ἐδόθησαν περί καλυτέρων ἡμερῶν. Τό ὑπάρχον πρό πολλοῦ θέμα ὅμως τῆς λιμνοθαλάσσης τοῦ Μεσολογγίου εἶναι ἀκανθῶδες καί ὑφίσταται σήμερον ὀξύτατον, λόγῳ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς χώρας μας πού ἐπιβάλ-

λει τήν ἄμεσον ἐκτέλεσιν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων. Ὑφίσταται, κ. συνάδελφοι, ὡς μερικόν (ἰχθυοκομική ἐκμετάλλευσις) καί ὡς γενικόν (ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα) ἐν τῇ περιοχῇ. Νομίζομεν συνεπῶς ὅτι ἡ λύσις μόνον τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς λιμνοθαλάσσης χωρίς νά κινητοποιηθῇ συγχρόνως καί ὁ μηχανισμός περί ἐγγείων βελτιώσεων τοῦ Ν.Δ. 3881/58 δέν θά φθάσῃ εἰς τά ποθούμενα ἀποτελέσματα, ὡς ὀρθῶς ἀναφέρει καί ὁ πρός τοῦτο εἰδικῶς κληθείς Ἰταλός εἰδικός ἐπιστήμων RUGGELO DE ANGELIS εἰς ἔκθεσίν του, αἱ Ἑλληνικαί λιμνοθάλασσαι δέν ἀποτελοῦν μονάδας χωριστάς, ἀλλά μή σαφῶς καθοριζόμενα τμήματα ἐλωδῶν ἐκτάσεων εἰς τά ὁποῖα πρό τῆς συστηματοποιήσεως τῆς ἁλιείας πρέπει νά γίνουν ἔργα ἐγγειοβελτιωτικά ἐν τῇ εὐρείᾳ των ἐννοίᾳ. Ἐκτός ὅμως τούτου ἐν τῇ ἐπιχειρουμένῃ διά τοῦ νομοσχεδίου λύσει πίπτει καί ἡ σκιά τῆς πρό ἐτῶν ἀποτυχούσης τῆς ὁποίας τά αἴτια ἡ Κυβέρνησις ἀποδίδει εἰς τήν ἀρρυθμίαν διά τήν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων ἐκμεταλλεύσεως καί εἰς τήν κακήν διοίκησιν. Νομίζομεν ὅτι πέραν αὐτῶν ὁ Συνεταιρισμός ἀπέτυχε κυρίως διότι δέν ἐξετελέσθησαν ἐγγειοβελτιωτικά καί ἰχθυοβελτιωτικά ἔργα ὥστε νά καταστῇ δυνατόν νά αὐξήσῃ σημαντικά ἡ παραγωγή καί τό εἰσόδημα τῆς λιμνοθαλάσσης, πρᾶγμα πού ἀποτελεῖ τήν βασικήν προϋπόθεσιν διά νά ἐπιζήσῃ ἕνας ἐνιαῖος συνεταιρισμός μέ 630 μέλη.

Δ. Λεονάρδος. Κύριε συνάδελφε, δέν θά πρέπει νά αἰτιᾶσθε τόν συνεταιρισμόν. Ἂς κάμῃ τήν χειρονομίαν ὁ κ. Ὑπουργός.

Κ. Κωνσταντάρας. Νομίζω ὅτι καί σήμερον τό θέμα δέν ἀντιμετωπίζεται παρά μόνον ἀπό τήν μίαν του πλευράν. Ἡ Κυβέρνησις νομίζει, ὅτι ἂν σταματήσῃ ἡ ἐλευθέρα ἁλιεία εἰς τήν λιμνοθάλασσαν, θά αὐξηθῇ ἡ παραγωγή εἰς 50%, ὅπως ἀνέφερε προηγουμένως καί ὁ συνάδελφος τῆς πλειοψηφίας.

Θά μοῦ ἐπιτρέψητε νά ἀναφέρω ἀπόψεις ἁλιέων, καί ἁλιεργατῶν, οἱ ὁποῖοι ἰσχυρίζονται ὅτι καί ἂν ἀκόμη σταματήσῃ ἡ ἐλευθέρα ἁλιεία δέν πρόκειται νά αὐξηθῇ ἡ παραγωγή διότι ἡ λιμνοθάλασσα ἐκτός τῶν ἄλλων εἶναι καί πτωχή ἀπό τροφάς ἐκ τῶν ὁποίων ἐκτρέφονται οἱ ἰχθεῖς διότι πράγματι εἶναι γεγονός ὅτι οἱ ἰχθεῖς τῆς λιμνοθαλάσσης Μεσολογγίου εἶναι ἰσχνοί.

Τό φαινόμενον ὅμως τοῦτο δέν ὑπάρχουν δυστυχῶς πορίσματα ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν πού νά τό ἐπιβεβαιώνουν καί δύναται νά ἀποδοθῇ καί εἰς δυσμενεῖς συνθήκας περιβάλλοντος ἀκατάλληλος θερμοκρασία μή ἀνταποκρινομένη εἰς τάς βιολογικάς ἀνάγκας τῶν ἰχθύων, πυκνότης ὕδατος κλπ. πρᾶγμα πού διαπιστοῖ ἐν τῇ ἐκθέσει του καί ὁ Ἰταλός λιμνολόγος ντέ Ἄντζελλι, ὁ ὁποῖος καί ἐπρότεινε τήν ἄμεσον διάνοιξιν

ὑποβρυχίων αὐλάκων εἰς βάθος 1.50 μ. ὑπό τήν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης διά νά ἐπιτευχθῇ καί εὐκολώτερα εἰσροή τῶν ἰχθύων ἐκ τῆς ἀνοικτῆς θαλάσσης. Χρειάζονται ἐπί πλέον καί ἄλλα ἔργα, ὅπως ἡ ἀπόφραξις τῶν παλαιῶν στομίων, ἡ διάνοιξις νέων, ἡ ἵδρυσις προτύπου ἰχθυοτροφείου, ἡ μηχανική καλλιέργεια κλπ.

Π. Σταυρόπουλος. Κύριοι συνάδελφοι, θά ἤθελα νά σᾶς τονίσω ὅτι ὁ ντέ Ἄντζελι ἀναφέρει εἰς τήν σελ. 24 τά ἑξῆς (ἀναγινώσκει). Δηλαδή ὑποστηρίζει ὅτι ἡ λιμνοθάλασσα ἀπό 180.000 στρέμματα τά ὁποῖα καταλαμβάνει σήμερον νά περιορισθῇ εἰς 60.000 στρέμματα καί ἡ ἄλλη ἔκτασις νά ἀποστραγγισθῇ.

Κ. Κωνσταντάρας. Αὐτά τά γνωρίζω, κύριε συνάδελφε, καί θά τά ἀναφέρω ἐν συνεχείᾳ. Πράγματι ὁ ντέ Ἄντζελι ἐν τῇ ἐκθέσει του, ἀναφερόμενος εἰς τό Ἀνατολικόν τμῆμα ἐκτάσεως 15.000 ἐκταρίων τό θεωρεῖ ἀκατάλληλον καί προτείνει τήν ἵδρυσιν ἁλυκῶν εἰς τό τμῆμα τοῦτο τῆς λιμνοθαλάσσης.

Διά τό δεύτερον τμῆμα 15.000 ἐκταρίων ἤτοι τήν λίμνην τοῦ Αἰτωλικοῦ, προτείνει ὅπως ἐξασφαλισθῇ μετά τῆς θαλάσσης ἀσφαλής ἐπικοινωνία της.

Διά τό τρίτον τμῆμα ἐκτάσεως 12.000 ἐκταρίων τό θέμα τῆς ἁλιείας ἤ τῆς ἀγροτικῆς ἐκμεταλλεύσεως τό ἀφήνει διά τήν λῆψιν ἀποφάσεως εἰς ἐπιμελῆ τεχνικοεπιστημονικήν μελέτην καί εἰς ἐπαρκῆ στάθμισιν ὅλων τῶν παραγόντων πού δύνανται νά ἐπιδράσουν διά τήν ὀρθήν διαμόρφωσιν γνώμης.

Κύριοι συνάδελφοι, ἐπανερχόμενος εἰς τήν ἄποψιν τῶν ἀντιτιθεμένων εἰς τό Νομοσχέδιον ἁλιεργατῶν καί ἄλλων οἱ ὁποῖοι ἰσχυρίζονται ὅτι δέν πρόκειται μέ τήν ἀπαγόρευσιν τῆς ἐλευθέρας ἁλιείας νά αὐξηθῇ ἡ παραγωγικότης εἰς τά ἐπιθυμητά ὅρια τονίζοντες ὅτι αὕτη θά αὐξηθῇ μόνον κατά ποσοστόν 10% λόγῳ ἐλλείψεως τροφῶν ἐνῷ, ἀντιθέτως θά εἶναι ἀβεβαία κατά 40% ὡς ἐξαλίευσις τῆς λιμνοθαλάσσης διότι αὕτη θά ἐκτελῆται ἀπαγορευομένης τῆς ἐλευθέρας ἁλιείας εἰς μικρόν χρονικόν διάστημα καί θά ἐξαρτᾶται ἀπό τάς καιρικάς συνθήκας.

Ἐφ' ὅσον δέν ἐπιτευχθῇ ἡ αὔξησις παραγωγῆς δέν θά αὐξηθῇ καί τό Ἐθνικόν εἰσόδημα καί κατά συνέπειαν δέν θά βελτιωθῇ καί ἡ θέσις τῶν ἁλιέων τῆς λιμνοθαλάσσης. Νά μοῦ ἐπιτρέψητε νά σᾶς ἀναγνώσω στοιχεῖα τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἁλιέων (ἀναγινώσκει). Δηλαδή περί τούς 350 ἁλιεῖς θά ἔχουν εἰσόδημα ἀνώτερον μετά τήν ἐξίσωσιν τῶν εἰσοδημάτων.

Π. Σταυρόπουλος. Κύριε συνάδελφε, ἄν σήμερον γίνεται προσπάθεια διά τήν ἵδρυσιν τοῦ ἁλιευτικοῦ συνεταιρισμοῦ, αὐτό γίνεται διότι διενερ-

γεῖται ἡ ἁλιεία ἀπό ἐλευθέρους ἁλιεῖς μέ συνέπειαν νά παρεμποδίζεται ἡ εἴσοδος σημαντικωτάτης ποσότητος ἰχθύων.

Ἄν ἀφήσωμεν τούς ἰχθεῖς ἐπί πεντάμηνον περίπου νά ἐκτραφοῦν θά ἔχωμεν μεγαλυτέραν ποσότητα παραγωγῆς. Διά τοῦ προτεινομένου σχεδίου Ν.Δ. καί διά τῶν δι' αὐτοῦ λαμβανομένων μέτρων ἀποσκοπεῖται ἡ αὔξησις τῆς παραγωγῆς καί ἡ βελτίωσις τῆς ποιότητος τῶν ἁλιευομένων ἰχθύων.

Δ. Λεονάρδος. Ὁ κ. συνάδελφος, ὑπεστήριξεν ὅτι παρεμποδίζεται ἡ εἴσοδος εἰς τήν λιμνοθάλασσαν 100.000 τόννων ἰχθύων, τήν ἐποχήν ὅμως ἐκείνην Μάρτιον, Ἀπρίλιον κανείς δέν ἐργάζεται.

Π. Σταυρόπουλος. Ὁ κ. Λεονάρδος θά ἔπρεπε νά γνωρίζῃ ὅτι κατά τήν ἐποχήν ἐκείνην ἐργάζονται οἱ ἁλιεῖς εἰς τήν λιμνοθάλασσαν.

Κ. Κωνσταντάρας. Κύριοι συνάδελφοι, δέχομαι ὅτι συντελεῖται μία ἀπώλεια ἀπό τήν ἐλευθέραν ἁλιείαν, ἀλλά ἀπείρως μεγαλυτέρα ἀπώλεια γίνεται ἀπό τήν μή ἀπόφραξιν τῶν στομίων. Δι' αὐτό θά πρέπει νά γίνῃ ἐκβάθυνσις καί τῶν ὑπαρχόντων στομίων καί νά γίνῃ καί διάνοιξις καί ἄλλων τριῶν ἀκόμη στομίων, πού κατά μέν τούς ἐπιστήμονας θ' αὐξηθῇ ἡ ἐσοδευομένη ποσότης ἰχθύων κατά 30% κατά δέ τούς κατοίκους τοῦ Μεσολογγίου θά διπλασιασθῇ καί τριπλασιασθῇ. Πρίν γίνῃ, π.χ., ἡ μπούκα τῆς Ἀγελάδος εἰς τήν Κλείσοβαν, ἐσοδεύονταν μόνον 100.000 ὀκάδων. Μετά τήν διάνοιξιν ἐσοδεύονται 250 χιλ. ὀκάδες ἰχθύων.

Δι' αὐτό θά πρέπει νά ἐκτελεσθοῦν τά ἀπαραίτητα ἔργα, διά νά ἔχωμεν αὔξησιν τῆς παραγωγῆς. Καί ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ δίδω πρωτίστην σημασίαν.

Ὡς πρός τήν ὁμόνοιαν τῶν ἀντιτιθεμένων, τήν ὁποίαν ἐπεκαλέσθη ὁ συνάδελφος κ. Σταυρόπουλος, θά πρέπει αὕτη νά ἐξασφαλισθῇ διά τῶν διατάξεων τοῦ ὑπό κρίσιν σχεδίου Ν.Δ. Διότι οἱ ἀντιτιθέμενοι, λέγουν ὅτι κατά τό μεγαλείτερον χρονικόν διάστημα θά ἐργάζωνται εἰς τό ἰχθυοτροφεῖον μόνον 150 ἁλιεργάται (βιβαράδες), ἐνῷ ὅλοι οἱ ἄλλοι θά παραμένουν ἄνευ ἐργασίας.

Ν. Μπακόπουλος. Κύριε Πρόεδρε, δύο συνάδελφοι, ἰσχυρίσθησαν ἐντελῶς ἀντίθετα πράγματα. Ὁ κ. Σταυρόπουλος εἶπεν ὅτι ἐμποδίζεται ἡ εἴσοδος 100.000 ἰχθύων λόγῳ τῆς ἁλιείας, ἡ ὁποία δέν πρέπει νά γίνεται αὐτήν τήν ἐποχήν. Ὁ κ. Λεονάρδος εἶπεν, ὅτι δέν ἐμποδίζεται ἡ εἴσοδος ἰχθύων ἐκ τῆς ἁλιείας διότι τόν Φεβρουάριον καί τόν Μάρτιον, ὁπότε γίνεται ἡ εἴσοδος ἰχθύων, δέν γίνεται ἁλιεία.

Θά παρακαλοῦσα τόν κ. Ὑπουργόν, νά μᾶς εἴπῃ τί συμβαίνει ἐπί τοῦ προκειμένου.

Π. Σταυρόπουλος. *Εἰς τήν εἰσηγητικήν ἔκθεσιν ἀναφέρεται ὅτι, ἕν ἐκ τῶν πλεονεκτημάτων θά εἶναι ὅτι δέν θά παρεμποδίζεται ἡ εἴσοδος ἰχθύων εἰς τήν λιμνοθάλασσαν Μεσολογγίου.*

Ν. Μάρτης (Ὑπ. Βιομηχανίας). *Αὐτό, βεβαίως, εἶναι ζήτημα τεχνικόν, ἀλλ' ἡ ἄποψις τῆς Ὑπηρεσίας εἶναι ὅτι ἐάν κατά τό χρονικόν διάστημα τῆς εἰσόδου τῶν ἰχθύων γίνεται ἁλιεία, ὁ γόνος ἀπομακρύνεται.*

Συνεπῶς, ἐάν ἀπαγορευθῇ ἡ ἁλιεία, κατά τό χρονικόν αὐτό διάστημα, θά ἔχωμεν μεγαλειτέραν εἴσοδον ἰχθύων.

Κ. Κωνσταντάρας. *Εἰς τήν εἰσηγητικήν ἔκθεσιν ἀναφέρεται, ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἔργων δέν πρόκειται νά ἐπιφέρῃ αὔξησιν τῆς παραγωγῆς, πρίν ἤ συστηματοποιηθῇ ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς λιμνοθαλάσσης καί μεταβληθῇ ὁ τρόπος καλλιεργείας.*

Ἡμεῖς, ἀντιθέτως, πιστεύομεν, ὅτι μόνον ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀπαραιτήτων ἔργων θά ἐπιφέρῃ τήν αὔξησιν τῆς παραγωγῆς, διά νά ἐπιζήσῃ ὁ Ο.Σ.Ε.Λ.Μ.Α. καί νά ἐπέλθῃ γενικόν ὄφελος ἀλλά δυστυχῶς διά τήν ἐκτέλεσιν ἔργων οὐδεμία διάταξις ὑπάρχει εἰς τό νομοσχέδιον.

Ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἰχθυοβελτιωτικῶν καί τῶν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων, θά πρέπει νά γίνεται ἀπό τόν Ὀργανισμόν Ἐγγείων Βελτιώσεων, σύμφωνα δηλαδή μέ τό ἄρθρον 5 τοῦ Ν.Δ. 3881/1958, καί ὄχι ἀπό τό Διοικητικόν Συμβούλιον τοῦ Συνεταιρισμοῦ.

Βεβαίως, ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων εἶναι ἕνα πρόβλημα δύσκολον, διότι ἀπαιτοῦνται ἐπιστημονικαί μελέται καί κεφάλαια. Ἀλλά ὁπωσδήποτε πρέπει, μαζί μέ τήν ρύθμισιν τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς λιμνοθαλάσσης, νά ἀποφασισθῇ καί ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀπαραιτήτων ἔργων, ἄνευ τῶν ὁποίων εἶναι ἀδύνατον νά αὐξηθῇ ἡ παραγωγή καί ὡς συνέπεια θά εἶναι νά μή ἐπιζήσῃ ὁ Συνεταιρισμός αὐτός.

Ἡμεῖς θέλομεν νά ἐπιτύχῃ ὁ Συνεταιρισμός, διά νά βελτιωθῇ ἡ κατάστασις τῶν ἁλιέων Αἰτωλικοῦ καί Μεσολογγίου, οἱ ὁποῖοι ζητοῦν μίαν λύσιν, διά νά ἐξέλθουν ἀπό τήν ἐξαθλίωσιν, εἰς τήν ὁποίαν εὑρίσκονται οἱ περισσότεροι. Ἐάν ἡ Κυβέρνησις δέν ἐνισχύσῃ τόν Ο.Σ.Ε.Λ.Μ.Α. καί δέν ἐκτελέσῃ τά ἀπαραίτητα ἔργα, θά σημαίνῃ ὅτι δέν τήν πειράζει ἐάν ἀποτύχῃ ὁ συνεταιρισμός αὐτός, ὁπότε, μετά τήν ἀποτυχίαν τοῦ πειράματος διά δευτέραν φοράν, θά προχωρήσῃ πλέον χωρίς ἀντιρρήσεις εἰς τήν ἀποξήρανσιν τῆς λιμνοθαλάσσης. Καί, συνεπῶς, θά πρέπει νά σκεφθῶμεν ὅτι αὐτήν τήν στιγμήν ἐμπαίζει ἡ Κυβέρνησις καί ἡμᾶς καί τούς ἁλιεῖς – ἁλιεργάτας καί τούς κατοίκους Μεσολογγίου-Αἰτωλικοῦ.

Ἡμεῖς ἀντιτιθέμεθα πρός τήν ἀποξήρανσιν τῆς λιμνοθαλάσσης, διά λόγους ἱστορικούς, ἀλλά καί οἰκονομικούς, διότι πιστεύομεν ὅτι, ὅταν

καταστῇ πρότυπον ἰχθυοκομικόν κέντρον ἐπιστημονικῶς ἐκμεταλλευόμενον, θά ἔχῃ, ἀπόδοσιν κατά στρέμμα μεγαλειτέραν ἀπό ὅτι ὡς γεωργική καλλιέργεια πού θά ἀπαιτηθῇ καί πολύς χρόνος διά τήν ἀπόπλυνσιν τῶν ἐκ τῆς ἀποξηράνσεως προερχομένων ἐδαφῶν.

Μᾶς ὁδηγεῖ νά τό σκεφθῶμεν ἡ προώθησις εἰς τήν διάνοιξιν τῆς διώρυγος Λυσιμαχίας καί ἡ ἐπιχειρούμενη παρά τῶν Ὁλλανδῶν δοκιμαστική ἀποξήρανσις, ἐκτάσεως 3000 στρεμμάτων. Θά ἀποτύχῃ ὁ Ο.Σ.Ε.Λ.Μ.Α.; Θά ἐπιτύχῃ τό πείραμα τῶν Ὁλλανδῶν.

Κύριοι συνάδελφοι, θά εἴπω ὀλίγα τινά διά τό θέμα τοῦ ΟΣΕΛΜΑ.

Εἰς τήν εἰσηγητικήν ἔκθεσιν τοῦ σχεδίου Ν.Δ. ἀναφέρεται, ὅτι προτιμᾶται ὁ ἀναγκαστικός συνεταιρισμός διότι ἀπέτυχεν ὁ ἐλεύθερος συνεταιρισμός καί ὁρίζεται ἕνα Διοικητικόν Συμβούλιον, τό ὁποῖον ἀποτελεῖται, κατά τό πλεῖστον, ἀπό πρόσωπα ξένα καί ἀνίδεα πρός τήν ἁλιείαν καί πρός τούς συνεταίρους, διότι θέλει νά προλάβῃ τήν προσπάθειαν καταλήψεως θέσεων πρός ἴδια συμφέροντα παρά τῶν συνεταίρων. Δηλαδή, νά μή ἐπιδιώκουν τά μέλη τοῦ συνεταιρισμοῦ, τά ὁποῖα θά εἶναι εἰς τήν διοίκησιν, ἴδια ὠφέλη. Μέ αὐτήν τήν αἰτιολογικήν βάσιν, προχωρεῖ τό νομοθέτημα εἰς τήν σύστασιν τοῦ ἀναγκαστικοῦ αὐτοῦ Συνεταιρισμοῦ, διά τοῦ ὁποίου καταργεῖται κάθε συνεταιριστική ἰδέα.

Η γενική συνέλευσις τοῦ Συνεταιρισμοῦ αὐτοῦ δέν παίζει κανένα ρόλον, ἐκτός τοῦ νά ἀναδεικνύῃ τήν μειοψηφίαν τῶν συνεταίρων εἰς τό Διοικητικόν Συμβούλιον. Δέν ἔχει ἁρμοδιότητα νά ἐγκρίνῃ τόν ἰσολογισμόν καί προϋπολογισμόν τοῦ Συνεταιρισμοῦ. Δέν δύναται νά ἐγκρίνῃ δάνεια, δέν ἔχει τό δικαίωμα νά ἐνεργῇ διαγραφάς μελῶν τοῦ Συνεταιρισμοῦ, οὔτε νά καθορίζῃ τά δικαιώματα τῶν συνεταίρων. Δέν ὑπάρχει ἐπίσης Ἐποπτικόν Συμβούλιον. Δέν ὑπάρχει πρόβλεψις εἰς τό νομοθέτημα διά τά μέσα τά ὁποῖα θά χρησιμοποιήσῃ ὁ συνεταιρισμός προκειμένου νά φθάσῃ εἰς τόν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν. Δίδεται ἐπί πλέον τό δικαίωμα εἰς τό διοικητικόν συμβούλιον νά διαλύσῃ τόν συνεταιρισμόν ὁσάκις θεωρήσῃ τοῦτο σκόπιμον. Ἀνατίθεται εἰς Δημ. ὑπαλλήλους νά χειρίζωνται ἰδιωτικά συμφέροντα. Δέν ὑπάρχουν διατάξεις εὐκόλου ἀναπροσαρμογῆς πρός τάς Γενικάς κατευθυντηρίους γραμμάς τοῦ Ο.Ε.Β.

Ὅλα αὐτά, κύριοι συνάδελφοι, εἶναι ἀτέλεια τοῦ νομοθετήματος καί ἄν θέλομεν νά ἐπιτύχῃ τό πείραμα αὐτό, θά παρεκάλουν τόν κύριον Ὑπουργόν τῆς Βιομηχανίας νά τό ἀποσύρῃ δι' ἕν μικρόν χρονικόν διάστημα, νά τό ἐπεξεργασθῇ ἐκ νέου καί νά τό ἐπαναφέρῃ, ἀρτιώτερον, πρός συζήτησιν, ἀφοῦ θά ἔχῃ διατυπωθῇ σύμφωνα μέ τάς συνεταιριστικάς ἰδέας καί πρός τόν νόμον 3881 "περί ἐγγείων βελτιώσεων".

Δ. Μερλόπουλος. *Κύριοι συνάδελφοι, εἶναι γεγονός, ὅτι ἡ σημερινή κατάστασις, ὅπως ἀνεγνωρίσθη τοῦτο ἀπό τούς εἰσηγητάς τῆς πλειοψηφίας καί μειοψηφίας, τῆς ἁλιείας καί τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς Λιμνοθαλάσσης, δέν εἶναι ἱκανοποιητική. Οἱ λόγοι εἶναι πολλοί. Κυρίως, οἱ κάτοικοι διαμαρτύρονται δι' ἔλλειψιν Κρατικοῦ ἐνδιαφέροντος, διότι δέν ἀνοίγουν τά στόμια κλπ. Διότι εἶναι κλειστά ἀπό Ἐνετοκρατίας. Διότι οὐδέν ἀπολύτως ἔργον ἔχει γίνει ὑπό τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους.*

Εἰς ὑπόμνημά του ὁ Σύλλογος "Κωστῆ Παλαμᾶ" ἀναφέρει, ὅτι ἀπό Ἐνετοκρατίας μέχρι σήμερον δέν ἔχουν ἀνοιχθῆ τά στόμια τῆς Λιμνοθαλάσσης. Δέν ἀσκεῖται καμμία ἐπίβλεψις κατά τῶν λυμεώνων τῆς Λιμνοθαλάσσης, οἱ ὁποῖοι ἀπό τήν ἀνοικτήν θάλασσαν, μέ ἀνεμότρατες καί δυναμῖτες, παρεμποδίζουν τήν εἴσοδον ἰχθύων.

Ἐπίσης, κατηγορεῖται τό Κράτος, διά τήν μή ἐκτέλεσιν ἔργων εἰς τήν Λιμνοθάλασσαν διά τήν ἀξιοποίησιν τῆς παραγωγῆς.

Φοβοῦμαι, κύριοι συνάδελφοι, ὅτι ἀντί ἔργων βελτιώσεως καί ἀξιοποιήσεως ἡ ὅλη Κυβερνητική προσπάθεια ἀποβλέπει εἰς τήν καταστροφήν τῆς Λιμνοθαλάσσης, διά τῆς ἀποξηράνσεως αὐτῆς. Κυριωτέρα ἐπιδίωξις τῆς Κυβερνήσεως, νομίζω ὅτι εἶναι ἡ ὁλοκληρωτική ἀποξήρανσις τῆς λίμνης ἤ, τοὐλάχιστον, ἑνός μεγάλου τμήματος αὐτῆς, τοῦ τμήματος Κλεισόβης. Τήν ἀποξήρανσιν ἐζήτησεν ἡ Κυβέρνησις καί ἀπό τόν εἰδικόν ἰχθυολόγον DE ANGELIS, ὁ ὁποῖος ἐκλήθη ἀπό τό ἐξωτερικόν διά τήν ἀξιοποίησιν τῶν ἰχθυοτροφείων μας. Καί σήμερον ἀκόμη, εὑρίσκεται ἐπί τόπου συνεργεῖον τεχνιτῶν Ὁλλανδῶν, τό ὁποῖον εἶναι ἕτοιμον νά θέσῃ εἰς ἐφαρμογήν τήν ἀποφασισμένην ἤδη ἀποξήρανσιν ὡρισμένου τμήματος τῆς Λιμνοθαλάσσης. Ὑπό τό πρῖσμα αὐτό, τῆς γενικωτέρας δηλαδή ἐπιδιώξεως τῆς Κυβερνήσεως τῆς ὁλοσχεροῦς ἀποξηράνσεως, θά πρέπει νά ἐξετάσωμεν τό ὑπό κρίσιν σχέδιον Ν.Δ., τό ὁποῖον δέν θά εἶναι ἀφετηρία βελτιώσεως τῆς καταστάσεως, ἀλλά ἁπλῶς, μεταβατικός σταθμός, ὁ ὁποῖος θά διευκολύνῃ τήν πραγματοποίησιν τῆς ἀποξηράνσεως, τήν ὁποίαν δέν θέλουν κάτοικοι.

Καί ὁ Ἰταλός εἰδικός συνιστᾷ τήν ἀποξήρανσιν τοῦ τμήματος Κλεισώβης, ἀλλά ἔχει ἀμφιβολίας διά τήν ἐπιτυχίαν τῆς ἀποξηράνσεως, λόγῳ ἐνδεχομένης ἀδυναμίας ἀποκλείσεως τῶν ἁλατούχων ὑδάτων. Ἐπίσης, συνιστᾷ τήν ἐκτέλεσιν ἔργων διανοίξεως μεγάλου ὀχετοῦ καί τόν ἐμπλουτισμόν τῆς λίμνης τοῦ Αἰτωλικοῦ δι' ἰχθύων, οἱ ὁποῖοι θά εἰσέλθουν διά τοῦ μεγενθυσομένου στομίου καί ἀπό τήν διακίνησιν τῶν ὑδάτων.

Οἱ κάτοικοι ἀρνοῦνται κάθε ἰδέαν ἀποξηράνσεως τῆς Λιμνοθαλάσσης

καί διότι ἀμφιβάλλουν διά τήν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου καί δι' ἱστορικούς λόγους καί διότι θά καταστραφῇ τό ὡραῖον ἱστορικόν αὐτό τοπίον. Καί διότι, ἀκόμη, διά τῆς ἀποξηράνσεως τῆς λίμνης θά δημιουργηθῇ ἐκεῖ κλῖμα νοσηρόν, λόγῳ τῶν τελμάτων πού θά μείνουν ἐκ τῶν ὀρυζώνων. Ἐπίσης, οἱ κάτοικοι λέγουν, ὅτι εἶναι ἀσύμφορος ἡ καλλιέργεια ὀρύζης ἤ ἄλλων γεωργικῶν προϊόντων σήμερον, καθ' ἥν στιγμήν εἴμεθα ὑπέρ αὐτάρκεις καί ἐπαρκεῖς εἰς γεωργικά προϊόντα, ἐνῷ δέν δυνάμεθα νά τά ἐξαγάγωμεν.

Ἐάν πρόκειται νά ἐκδηλωθῇ ἐνδιαφέρον τῆς Κυβερνήσεως δι' ἀποξηράνσεις, ὑπάρχουν ἐκτάσεις πρός τάς ὁποίας δύναται νά στραφῇ τό ἐνδιαφέρον αὐτό τῆς Κυβερνήσεως. Καί εἶναι πολλαί δεκάδες χιλιάδες στρεμμάτων βάλτοι καί τά ἁλατοῦχα (βάλτοινα) πού εἶναι εἰς τάς ὄχθας τῆς Λιμνοθαλάσσης. Χωρίς νά ὑπάρξῃ ἀνάγκη καταστροφῆς τῆς Λιμνοθαλάσσης καί ἱερῶν ἱστορικῶν Παλλαδίων, ὅπως ἡ Κλείσοβα καί γενικώτερα τό Μεσολόγγι.

Ἡ Κυβέρνησις ἰσχυρίζεται, ὅτι ἐξασφαλίζει ἐνιαίαν διοίκησιν τοῦ Συνεταιρισμοῦ καί ἐπομένως ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς Λιμνοθαλάσσης θά εἶναι δικαιωτέρα. Ἐγώ ἀμφιβάλλω ὅτι θά εἶναι δυνατόν διά τοῦ συστήματος τό ὁποῖον καθιεροῦται νά ἐπιτύχωμεν καλύτερα ἀποτελέσματα. Πάντως, εὔχομαι εὐδοκίμησιν αὐτῆς τῆς καταστάσεως.

Ἀλλά, φοβοῦμαι ὅτι δέν θά εἶναι δυνατόν νά ἐπιτύχῃ τήν ἐπιδιωκομένην ἐκμετάλλευσιν. Ἀλλ' οὔτε τό σύστημα αὐτό τῆς ἐνιαίας διαχειρίσεως ἀποδίδει τήν λιμνοθάλασσαν εἰς τούς ἐργαζομένους. Ἀτυχῶς μέ τό σύστημα διοικήσεως καί τῆς μή ἀναδείξεως τῶν ἐκπροσώπων δι' ἐλευθέρων ἐκλογῶν, ἀλλά, διά διορισμοῦ ὑπό τοῦ Νομάρχου, δέν ἀποδίδεται ἡ λιμνοθάλασσα εἰς τούς ἐργαζομένους, ἀλλά εἰς τό κόμμα. Ἡ διοίκησις τοῦ Συν/σμοῦ ἀνατίθεται εἰς πρόσωπα ξένα, ἄσχετα καί ἀδιάφορα διά τήν τύχην καί τήν εὐδοκίμησιν τοῦ Συν/σμοῦ, εἰς πρόσωπα πού παρέργως θά ἀπασχολοῦνται μέ τήν διοίκησιν τοῦ Συν/σμοῦ, ὑπογράφονται εἰς τά γραφεῖα των διά περιφορᾶς, ὡς συνήθως γίνεται ἔγγραφα καί ἀποφάσεις πού θά κρίνουν τήν τύχην τῶν ἐργαζομένων. Ἀπό τά 10 πρόσωπα τοῦ Συμβουλίου, μόνον 4 εἶναι τά ἐργαζόμενα, καί μόνον δύο θά εἶναι οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ἰχθυεργατῶν. Θά ἔπρεπε τά αἱρετά μέλη, νά αὐξηθοῦν εἰς 6 ἐκ τῶν ὁποίων τά 4 νά εἶναι ἐκπρόσωποι τῶν ἐλευθέρων ἁλιέων. Διότι αὐτοί ἀποτελοῦν τά 5/6 τῶν ἐργαζομένων, ἐνῶ ἰχθυεργάται εἶναι 100-120. Δέν ἠμπορῶ νά ἀντιληφθῶ τήν χρησιμότητα τῆς συμμετοχῆς τοῦ Διοικητικοῦ τῆς Χωροφυλακῆς, ἀκόμα καί τοῦ Προέδρου τῶν Πρωτοδικῶν καί τοῦ Εἰσαγγελέως, ἀλλά καί τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Α.Τ.Ε.,

τῆς ὁποίας τά συμφέροντα εἶναι διάφορα, ἀλλά καί ἀντίθετα καί ἐχθρικά δύναμαι νά εἴπω διά τούς ἐργαζομένους. Ἐπίσης ὅμως δέν ἀντιλαμβάνομαι ποίαν σχέσιν ἠμπορεῖ νά ἔχῃ μέ τούς ἁλιεῖς καί τήν λιμνοθάλασσαν ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου, ἀφοῦ οἱ ἁλιεῖς δέν ἀνήκουν εἰς τήν δύναμίν του. Δέν ἠμπορῶ νά γνωρίζω, καί εὔχομαι νά πραγματοποιηθῇ ἐάν θά προβλεφθῇ ἡ συμμετοχή εἰς τό Συμβούλιον ἐπιστήμονος ἰχθυολόγου, ὁ ὁποῖος θά εἶναι εἰς θέσιν νά δώσῃ κατευθύνσεις. Αὐτός καί μόνον θά εἶχε θέσιν ἐκεῖ. Ὄχι ὁ ἁπλοῦς διοικητικός ὑπάλληλος ὁ ἐπόπτης ἁλιείας.

Δ. Λεονάρδος. *Ὁ Ἐπόπτης Ἁλιείας εἶναι ἀρκετά κατατοπισμένος.*

Δ. Μερλόπουλος. *Εἶναι ὅμως διοικητικός ὑπάλληλος καί ὄχι ἐπιστήμων. Πρέπει νά μετέχῃ ἐπιστήμων.*

Ν. Μάρτης. (Ὑπουργός Βιομηχανίας). *Θά γίνῃ αὐτό, κύριοι συνάδελφοι.*

Δ. Μερλόπουλος. *Κατά τήν κρίσιν μου, τό πρόβλημα δέν ἀντιμετωπίζεται ὀρθῶς. Ἐνῷ κατά τήν εἰσηγητικήν ἔκθεσιν τοῦ νομοσχεδίου ἐντάσσονται εἰς τόν Συν/σμον 650 ἐργάται, παραμένουν ἐν τούτοις καί ἄλλοι ἁλιεῖς ὄχι μόνον τοῦ Μεσολογγίου καί τοῦ Αἰτωλικοῦ ἀλλά καί τῶν πέριξ χωρίων Νεοχωρίου κλπ. Δημιουργεῖται ἀμέσως ἅμα τῇ συστάσει τοῦ Ὀργανισμοῦ, τραγικόν πρόβλημα ἀνεργίας. Δημιουργεῖται στέρησις ἐργασίας χωρίς νά ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τό γεγονός ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοί ἔχουν κεκτημένον καί ἀναφαίρετον δικαίωμα τῆς χρήσεως τῶν αἰγιαλῶν καί ἁλιείας. Πῶς λοιπόν ἀντιμετωπίζετε, κ. Ὑπουργέ, τούς πέραν τῶν 650 ἁλιεργάτας πού θά μείνουν ἄνευ ἐργασίας; Πέραν αὐτοῦ ἡ εἰσηγητική ἔκθεσις μᾶς ὑπόσχεται ὅτι θά αὐξηθῇ καί θά βελτιωθῇ τό προϊόν τῆς ἁλιείας. Ἐάν φύγωμεν ἀπό τήν εἰσηγητικήν ἔκθεσιν καί πᾶμε εἰς τό νομοσχέδιον, θά ἴδωμεν ὅτι καί αὐτό ὑπόσχεται τήν πλήρωσιν κοινωνικῶν ἀναγκῶν. Ὑπόσχεται κατασκευήν κατοικιῶν. Ἀλλά πῶς θά γίνουν ὅλα αὐτά τά πράγματα, τά ὁποῖα καί πρέπει νά γίνουν; Ὑπόσχονται δάνειον καί ὁμιλοῦμεν περί δανείου 7.000.000 ἀπό τήν Α.Τ.Ε. Ἀλλ' ὅπως ἀνέπτυξεν ὁ εἰσηγητής τῆς μειοψηφίας, οἱ ἁλιεῖς αὐτοί ἐπί 7μηνον πρέπει νά μείνουν ἄνευ ἐργασίας. Ἀκόμη δέ καί ἀπό τά ἰχθυοτροφεῖα οὐδέν θά εἰσπράττῃ. Διότι ἀπό τά 10 τά 8 εἶναι χειμερινά καί 2 μόνον θερινά. Ὁ Ὀργανισμός θά ἰσχύσῃ ἀπό 1ης Μαρτίου 1960. Ἡ ἁλιεία εἰς τά θερινά ἰχθυοτροφεῖα θά ἐπιτραπῇ μετά τόν Ἰούλιον. Πῶς λοιπόν θά ζήσουν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί; Πῶς μέ τάς δαπάνας Συμβουλίου καί λοιπάς ἐπιβαρύνσεις πού ἐπιρρίπτομεν εἰς τόν Ὀργανισμόν, τά ἔξοδα τοῦ ὁποίου κατά μῆνα θά φθάσουν καί τό 1.000.000 τό ὁποῖον ὑπελόγισεν ὁ*

κ. Λεονάρδος; Ἑπομένως εἶναι ἐμπαιγμός καί φενάκη νά λέγωμεν ὅτι μέ τά 7.000.000, τοῦ δανείου, θά ἐξασφαλίσωμεν τήν ἱκανοποίησιν κοινωνικῶν ἀναγκῶν καί θά κάμωμεν καί σπίτια. Ἐκεῖνο πού εἶναι γεγονός, εἶναι ὅτι θά ἔχωμεν ἔλλειψιν ἐργασίας τῶν ἀποκλεισθησομένων ἁλιέων. Ἀλλά καί τόν ἐξαναγκασμόν καί τῶν 650, νά στερηθοῦν τό ψωμί των θά ἔχωμεν δηλαδή πλήρη καταβαράθρωσίν των. Διότι καί μέ τάς κρατήσεις τοῦ δανείου καί τά ἔξοδα Διοικήσεως καί Συμβουλίου εἶναι ἀδύνατον νά ἐπαρκέσῃ τοῦτο καί διά τήν συντήρησιν ἀκόμη τοῦ ἐργαζόμενου προσωπικοῦ.

Διότι, πράγματι, εἰς τόν ὀργανισμόν ἐπιβάλλονται δυσβάσταχτοι ὑποχρεώσεις. 17,5% θά κατατίθεται, ἐκ τῆς ἀξίας τῶν ἁλιευμάτων, εἰς τήν Α.Τ.Ε. μέ διαφόρους προφάσεις. Πράγματι ὅμως, διά ν' ἀποτελέσῃ τό ἀσφαλιστικόν ποσόν τῆς εἰσπράξεως τῶν χρημάτων της. Διότι πράγματι, πρόφασις εἶναι τό 2% δι' ἔργα, τό $9^{1/2}$% διά δημιουργίαν κεφαλαίου τοῦ Ὀργανισμοῦ καί κοινων. ἀνάγκας, ἤ τό 6% δι' ἀρωγήν τῶν μελῶν. Ὡς προκύπτει ἐκ τῆς εἰδικῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 28 τοῦ νομοσχεδίου, ἡ Α.Τ.Ε. δικαιοῦται νά συμψηφίζῃ πᾶσαν ἀπαίτησιν κατά τοῦ ὀργανισμοῦ. Αὐτοδικαίως καί ἄνευ δικαιώματος ἀρνήσεως ἤ ἀντιρρήσεως τοῦ Διοικ. Συμβουλίου. Πέραν ὅμως αὐτοῦ, ἐπιβάλλεται καί μία ἀδικαιολόγητος ἐπιβάρυνσις. Δηλονότι τῆς ἀποζημιώσεως τῶν ἐνοικιαστῶν τῶν ἰχθυοτροφείων, τῶν ὁποίων ἡ σύμβασις λήγει μετά ἕν ἔτος. Καί ἐνῷ τό δημόσιον ἔχει ὅλας τάς δυνατότητας νά λύσῃ τάς συμβάσεις καί πρό τοῦ χρόνου λήξεως αὐτῶν καί ν' ἀποδώσῃ ἐλευθέρως εἰς τόν ὀργανισμόν τά ἰχθυοτροφεῖα, ἐν τούτοις, δέν τό πράττει, ἀλλά δι' εἰδικῆς διατάξεως δημιουργεῖ ἐκ τῆς ἀνυπαρξίας εὐθύνας εἰς τόν ὀργανισμόν. Ἐπί πλέον ἐπιβάλλεται εἰς τό ἀκέραιον εἰς τόν ὀργανισμόν ἡ ὑποχρέωσις ἐξοφλήσεως ἑνός ξένου χρέους, ἀσχέτου πρός τόν ὀργανισμόν, τό ὁποῖον συνωμολογήθη πρό 10 ἐτῶν παρ' ἄλλων 100 ἁλιέων ἑνός συνεταιρισμοῦ, οἱ ὁποῖοι δέν ἔχουν καμμίαν σχέσιν μέ τούς 650 ἁλιεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐντάσσονται σήμερον εἰς τόν ὀργανισμόν. Μέ ποῖον ὅμως δικαίωμα ἐπιβάλλεται εἰς αὐτούς νά πληρώσουν ἕνα παγωμένο χρέος, διά τό ὁποῖον μάλιστα δέν εὐθύνονται, ὅταν εἶναι γνωστόν, ὅτι τεράστια ποσά παγωμένων πιστώσεων δέν κατεβλήθησαν ἀπό βιομηχάνους καί ἐμπορικάς ἐπιχειρήσεις. Τό ἄρθρον 36, ὁμιλεῖ σαφῶς ὅτι, ὄχι μόνον ὑποχρεοῦται, ἀλλά δικαιοῦται ἡ Τράπεζα νά συμψηφίσῃ κάθε ἀπαίτησιν παρά τοῦ ὀργανισμοῦ. Συμπέρασμα: Διά τοῦ νομοσχεδίου δημιουργεῖται ἕνας θνησιγενής ὀργανισμός, πρᾶγμα τό ὁποῖον ἀπεύχομαι, διότι δέν θέλω νά γίνω μάντις κακῶν καί εὔχομαι νά εἶμαι κακός μάντις, ἀλλά βλέπω ὅτι ὁ δημιουρ-

γούμενος ὀργανισμός, ὑπό τάς συνθήκας αὐτάς, δέν θά εἶναι ἐπαρκής νά ἐκπληρώσῃ τάς ὑποχρεώσεις, τάς ὁποίας ἐπιβάλλει τό νομοσχέδιον καί μοιραίως θά εὑρεθῶμεν εἰς τήν ἀποτυχίαν καί εἰς τήν ἀνάγκην τοῦ θανάτου τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτοῦ. Διότι, κύριοι συνάδελφοι, συγχρόνως μέ τάς εὐχάς καί τάς ἐπαγγελίας τοῦ νομοσχεδίου καί τάς εὐχάς τῆς γεννήσεώς του, ἀναγγέλλεται καί ὁ θάνατος τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτοῦ, εἰς περίπτωσιν μή ἐπιτυχίας του, ὁ ὁποῖος εἰς περίπτωσιν ἀδυναμίας ἐκπληρώσεως τῆς ἀποστολῆς του, θά κηρυχθῇ ἔκπτωτος, μέ ἀποτέλεσμα τήν ἐξαθλίωσιν τῶν ἐργαζομένων καί ὁλοκλήρου τῆς περιοχῆς. Φοβοῦμαι μάλιστα μήπως ἀντικειμενικός σκοπός εἶναι ν' ἀποτύχῃ καί ἀφοῦ ἀποτύχῃ ἡ καταδικασμένη αὐτή προσπάθεια, νά καταλήξωμεν εἰς τήν ἀποξήρανσιν τῆς λιμνοθαλάσσης. Δι' ὅλους αὐτούς τούς λόγους, παρακαλῶ τόν κ. Ὑπουργόν, νά ἀποσύρῃ τό νομοσχέδιον. Διότι τοῦτο δέν δύναται ν' ἀποτελέσῃ ὡς ἔχει σήμερον τοὐλάχιστον, μίαν ἐξασφάλισιν τῶν ἁλιέων. Τό νομοσχέδιον πρέπει ν' ἀνασυνταχθῇ ἐπί ἄλλων βάσεων, διότι δέν θά καταστῇ δυνατόν νά ἐπιτύχωμεν διά τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτοῦ, ἀλλά μόνον μέ μικρούς ἐλευθέρους συνεταιρισμούς, οἱ ὁποῖοι θά ἀναλάβουν τήν ἁλιείαν εἰς τήν λιμνοθάλασσαν καί ἄλλους διά τά ἰχθυοτροφεῖα καί ἐφ' ὅσον ἐκτελεσθοῦν ἔργα καί θά προβοῦν καί εἰς τήν βελτίωσιν δι' ἔργων τῶν ἰχθυοτροφείων. Ἀλλά συνεταιρισμούς ἐλευθέρους, ὑπαγομένους, ἄν θέλετε, εἰς ἀναγκαστικήν συνεργασίαν μεταξύ των.

Ι. Σιαφλέκης. Κύριε Πρόεδρε, ἡ εἰσηγητική ἔκθεσις τοῦ ὑπό κρίσιν σχεδίου Ν.Δ., διαπνεέται ἀπό μίαν σοβαράν πρόθεσιν ν' ἀποκαταστήσῃ τήν ὁμαλήν καί γόνιμον ἐκμετάλλευσιν τῆς λιμνοθαλάσσης τοῦ Μεσολογγίου. Δηλῶ δέ, ὅτι δέν εἶμαι ἀντίθετος πρός τήν πρόθεσιν αὐτήν τῆς Κυβερνήσεως. Ἐν τοσούτῳ ὅμως, ἡ εἰσηγητική ἔκθεσις ἐπέλεξεν ὡς τρόπον καί μέθοδον διά τήν καλλιτέραν ἀξιοποίησιν τῆς λιμνοθαλάσσης Μεσολογγίου τήν ἵδρυσιν ἀναγκαστικοῦ συνεταιρισμοῦ. Ἐν τοσούτῳ, νομίζω, κ. Πρόεδρε, ὅτι οὔτε περί ἀναγκαστικοῦ συνεταιρισμοῦ πρόκειται, ὡς τόν προτείνει ἡ Κυβέρνησις, οὔτε περί ἐλευθέρου τοιούτου, ἀλλά πρόκειται περί μίας μορφῆς συνεταιρισμοῦ δυσδιαγνώστου πράγματι, τήν ὁποίαν ἐνεφάνισεν ἡ Κυβέρνησις. Διότι, ὅταν ὑπάρχῃ ὁ ἀναγκαστικός συνεταιρισμός, ἡ γενική συνέλευσις δέν ἀποξενοῦται τῶν δικαιωμάτων της. Ὑπάρχει, βεβαίως, εἰς τόν ὀργανισμόν τῆς διοικήσεως ἕνας μεγαλύτερος ἔλεγχος, ἐν τούτοις ὅμως, ἡ κυρίαρχος γενική συνέλευσις ἀποστερεῖται τῶν δικαιωμάτων της καί διά τοῦ ὑπό κρίσιν νομοσχεδίου παύει νά ἀσκῇ οἱονδήποτε ἔλεγχον. Καί τοῦτο, ὀφείλω νά ὁμολογήσω, μοῦ προκαλεῖ ἀνησυχίας. Διότι ἐάν ἡ Κυβέρνησις ἐπεθύμει, πράγματι, τήν βελτίωσιν

τῆς θέσεως τῶν ἁλιέων, ὤφειλε νά μή ἀποστῇ τῆς ἀρχῆς ν' ἀκούεται ἡ γνώμη τῶν ἐνδιαφερομένων συνεταίρων. Τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον, ἐν προκειμένῳ, πρόκειται περί ἀνομοιογενῶν στοιχείων συνεταιρισμῶν. Πρόκειται τοὐτέστι περί ἐλευθέρων ἁλιέων καί δεύτερον περί ἁλιεργατῶν. Καί ἐάν ἀποξενωθοῦν τά στοιχεῖα αὐτά ἀπό τήν γενικήν συνέλευσιν, δέν θεραπεύομεν τήν ἀνωμαλίαν, ἀλλ' ἀντιθέτως τήν ὀξύνομεν περισσότερον. Μοῦ ἐγεννήθη ἡ ἐντύπωσις, κύριοι συνάδελφοι, ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἀκολουθεῖ ἐσφαλμένον δρόμον ἀπό τήν διάταξιν περί κυρώσεων, αἱ ὁποῖαι θά λαμβάνωνται ἄνευ τῆς γνώμης τῆς συνελεύσεως καί ὑπό τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου. Μέσα εἰς τά πλαίσια αὐτά, ἡ Κυβέρνησις ὁρίζει διά τοῦ νομοσχεδίου, ὅτι ἡ διοίκησις ἀσκεῖται ὑπό τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου. Θά ἤμουν διατεθειμένος νά συμφωνήσω, ἀλλά δέν μοῦ δίδεται τό δικαίωμα αὐτό, ὡς ἔχει ἡ σύνθεσις τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, εἰς τό ὁποῖον οἱ ἐνδιαφερόμενοι εἶναι μειοψηφία, τά δέ ἄλλα 6 μέλη ἀναρμόδια περί τήν ὑπόθεσιν, μέ τήν ὁποίαν πρόκειται νά ἀπασχοληθοῦν. Θά ἐτόλμουν, κύριοι συνάδελφοι, νά εἴπω, ὅτι πρόκειται μᾶλλον περί ἀνυπάρκτου συνεταιρισμοῦ, ὅταν τό κυρίαρχο Σῶμα τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως δέν λαμβάνῃ γνῶσιν τῶν ἰσολογισμῶν, τῶν ἀπολογισμῶν καί τῶν συναπτομένων δανείων. Καί ἐρωτᾶται, πῶς εἶναι δυνατόν νά βασιζώμεθα ὅτι ὁ συνεταιρισμός αὐτός θά προχωρήσῃ ὁμαλῶς καί θά ἀποδώσῃ, πρός ὄφελος τῶν ἁλιέων; Πῶς εἶναι δυνατόν ἀκόμη, νά φαντασθῶμεν ἑνότητα μεταξύ τῶν μελῶν τοῦ συνεταιρισμοῦ αὐτοῦ, ὅταν ἀποστρακίζωμεν τήν γνώμην των, ἐπί σοβαρωτάτων θεμάτων αὐτοῦ;

Κατά συνέπειαν πιστεύω, ὅτι οὔτε καί ἡ ἑνότης πρόκειται νά ἐπικρατήσῃ μεταξύ τῶν συνεταίρων.

Θά ἤθελα ἐν συνεχείᾳ νά κάμω ἄλλας δύο σοβαρωτάτας παρατηρήσεις.

Ἡ πρώτη ἀφορᾷ τάς διατάξεις τοῦ ὑπό κρίσιν σχεδίου Ν.Δ τάς ἀφορώσας τήν κοινωνικήν ἀσφάλισιν τῶν μελῶν τοῦ συνεταιρισμοῦ.

Διά τοῦ ἄρθρου 17 τά μέλη τοῦ συνεταιρισμοῦ ἐξαιροῦνται τῶν εὐεργετημάτων κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως τά ὁποῖα ἰσχύουν διά τούς ἄλλους ἐργάτας.

Τό νομοσχέδιον προχωρεῖ εἰς τήν καθιέρωσιν εἰδικοῦ τρόπου παροχῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως εἰς τά μέλη του. Κατά τήν γνώμην μου δέν ἐξασφαλίζεται πλήρης ἀσφάλισις καί περίθαλψις εἰς τά μέλη τοῦ συνεταιρισμοῦ διότι αἱ ἐλλείψεις εἶναι βασικαί, ὅπως π.χ. διά τό μέλος τοῦ συνεταιρισμοῦ τό συμπληροῦν τό 65ον ἔτος τῆς ἡλικίας του καί τό ὁποῖον εἰς τήν ἡλικίαν αὐτήν παύει νά εἶναι μέλος τοῦ συνεταιρισμοῦ οὐδεμία πρόνοια συνταξιοδοτήσεώς του λαμβάνεται. Καί ὅλοι γνωρίζομεν ὅτι ἐάν

ἐργασθῇ κανείς εἰς τήν ἐπίμοχθον αὐτήν ἐργασίαν καί ἀποχωρήσῃ αὐτῆς μετά πάροδον 40ετίας εἰς τήν προχωρημένην αὐτήν ἡλικίαν τῶν 65 ἐτῶν δέν εἶναι δυνατόν εἰς καμμίαν ἄλλην ἐργασίαν νά ἀπασχοληθῇ. Δι' αὐτόν τόν λόγον πρέπει νά προβλεφθῇ συνταξιοδότησις εἰς τούς ἀποχωροῦντας.

Ἐπίσης καμμία πρόβλεψις δέν γίνεται περί παροχῆς ἰατροφαρμακευτικῆς καί νοσοκομειακῆς περιθάλψεως εἰς τά μέλη καί τάς οἰκογενείας των. Τρίτον, ὁ συνεταιρισμός ἀναλαμβάνει ὑποχρεώσεις ἀνυπόπτων χρεῶν τά ὁποῖα προέρχονται ἀπό τήν διαχείρισιν τοῦ παλαιοῦ συνεταιρισμοῦ. Παραδίδεται βάρος χρέους 2.000.000 εἰς τά μέλη τοῦ νέου συνεταιρισμοῦ. Τέταρτον, τό Κράτος πρόκειται νά εἰσπράττῃ ἐνοίκιον 1.000.000 ἐτησίως διά τήν ἐκμετάλλευσιν τῆς λιμνοθαλάσσης ἀπό τά μέλη τοῦ Συνεταιρισμοῦ. Νομίζω ὅτι ἐφ' ὅσον πρόθεσις τῆς Κυβερνήσεως εἶναι νά βοηθήσῃ τούς ἀνθρώπους αὐτούς, οἱ ὁποῖοι ἔχουν περιέλθει εἰς ἀθλίαν οἰκονομικήν κατάστασιν ἡ καταβολή μισθώματος εἶναι τελείως ἄσκοπος.

Ἐπίσης ἐκεῖνο τό ὁποῖον προκαλεῖ ἰδιαιτέραν ἀγανάκτησιν εἶναι ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 32 καθ' ἥν ἐκ τῆς λύσεως τῶν νῦν μισθώσεων τήν 29 Φεβρουαρίου 1960 οὐδεμία εἰς βάρος τοῦ δημοσίου γεννᾶται ὑποχρέωσις, ὑποχρεοῦται δέ ὁ ἱδρυόμενος συνεταιρισμός εἰς ἀποκατάστασιν τῶν ἐκ τῆς λύσεως τῶν συμβάσεων τῶν μισθωτῶν ζημιῶν.

Ὅλα αὐτά τά βάρη τά ὁποῖα ἐπωμίζεται ὁ ἱδρυθησόμενος συνεταιρισμός θά παίξουν κατά τήν γνώμην μου ἀποφασιστικόν παράγοντα εἰς τήν ζωήν του. Ἐάν πράγματι θέλομεν νά ἐπιβιώσῃ ὁ συνεταιρισμός πρέπει νά τόν ἀπαλλάξωμεν ἀπό ὅλα αὐτά τά δυσβάστακτα οἰκονομικά βάρη.

Ὅλας αὐτάς τάς παρατηρήσεις ἐθεώρησα ὑποχρέωσίν μου νά διατυπώσω ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ὁμαλῆς καί ἀποδοτικῆς λειτουργίας τοῦ ἱδρυομένου Συνεταιρισμοῦ καί παρακαλῶ τόν κ. Ὑπουργόν νά τροπολογήσῃ ἀναλόγως τό ὑπό κρίσιν σχέδιον Ν.Δ.

Μ. Χριστογιῶργος. Κύριοι συνάδελφοι, ἀναμφισβητήτως τό πρόβλημα τῆς Λιμνοθαλάσσης Μεσολογγίου εἶναι ἕν ἐκ τῶν σοβαρωτέρων προβλημάτων τά ὁποῖα χρήζουν ἀντιμετωπίσεως. Τό πρόβλημα αὐτό ἀπασχολεῖ ἰδιαιτέρως τούς πενομένους ἁλιεῖς τῆς περιοχῆς Μεσολογγίου-Αἰτωλικοῦ. Εἶναι πρόβλημα περί τό ὁποῖον πολλοί μέχρι σήμερον ἠσχολήθησαν. Ἀνεπτύχθησαν διάφοροι ἀπόψεις ὅσον ἀφορᾷ τήν ἀντιμετώπισίν του. Ἡ μία ἄποψις ἀφεώρα τήν ἀποξήρανσιν τῆς Λιμνοθαλάσσης ἡ δέ ἄλλη τήν μετατροπήν της εἰς ἰχθυοτροφεῖον. Ἡμεῖς ἐδῶ θά ἀσχοληθῶμεν μέ τήν δευτέραν ἄποψιν τήν ὁποίαν προγραμματίζεται τό συζητούμενον σχέδιον Ν. Διατάγματος.

Διά τοῦ ὑπό κρίσιν σχεδίου Ν.Δ. συνιστᾶται ἀναγκαστικός συνεταιρισμός εἰς τόν ὁποῖον ἀνατίθεται ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς Λιμνοθαλάσσης Μεσολογγίου. Ὅπως ἐτόνισαν καί ἄλλοι συνάδελφοι τό αἴτημα αὐτό εἶναι καθολικόν αἴτημα τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς Μεσολογγίου. Ἐξεταστέον εἶναι τό ἄν διά τοῦ μέτρου αὐτοῦ πρόκειται νά καλυφθοῦν αἱ ἀνάγκαι τῶν ἀσχολουμένων εἰς τήν ἁλιείαν τῆς Λιμνοθαλάσσης, διότι ὁ Συνεταιρισμός συνιστᾶται καί παραδίδεται χωρίς καμμίαν κρατικήν ἐνίσχυσιν. Δεύτερον, δέν ἔχει ἐξετασθῆ ἄν τά ὑπό ἐκτέλεσιν ἔργα τοῦ ροῦ τοῦ Κάτω Ἀχελώου πρόκειται νά ἐπηρεάσουν τήν τύχην τῆς Λιμνοθαλάσσης. Διότι ἄν εἰσέλθουν τά ὕδατα αὐτά διά τῆς σήραγγος τῆς Λυσιμαχίας ὑπάρχει κίνδυνος ἡ Λιμνοθάλασσα νά καταστῇ ἄχρηστος. Καί φαίνεται ὅτι τό θέμα αὐτό δέν ἀντιμετωπίσθη καί δέν ἔχει ἐξετασθῆ τί πρόκειται νά συμβῇ ἐν προκειμένῳ.

Πέραν ὅμως ὅλων αὐτῶν πρόκειται νά ἐξετάσωμεν τήν σύνθεσιν τῶν μελῶν τοῦ Δ. Συμβουλίου. Πρῶτον ἐφ' ὅσον τό Διοικητικόν Συμβούλιον δέν ἀποτελεῖται ἀπό πρόσωπα ἔχοντα ἄμεσον σχέσιν μέ τό ἔργον τῆς Λιμνοθαλάσσης δέν νομίζω ὅτι ἔχει νά ὠφεληθῇ τό ἔργον, διότι τί σχέσιν ἔχει μέ τήν Λιμνοθάλασσαν ὁ Διοικητής Χωροφυλακῆς, ὁ Εἰσαγγελεύς, ὁ Πρόεδρος Πρωτοδικῶν καί τά ἄλλα μή αἱρετά μέλη του. Ποίαν θέσιν θά ἔχῃ ὁ Εἰσαγγελεύς ὅστις θά καλῆται νά ἀσκήσῃ τήν ποινικήν δίωξιν τῶν μελῶν τοῦ συνεταιρισμοῦ. Ποίαν σχέσιν θά ἔχῃ ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Α.Τ.Ε. ὁ ὁποῖος αὔριον λόγῳ ἀλληλοσυγκρουομένων συμφερόντων θά ἀντιδικήσῃ μέ τόν Συνεταιρισμόν; Ποίαν ὁ Πρόεδρος Πρωτοδικῶν ὁ ὁποῖος καί θά κληθῇ λίαν συντόμως νά δικάσῃ τάς δίκας μεταξύ συνεταίρων καί μισθωτῶν;

Ποίαν σχέσιν δύναται νά ἔχῃ τό Διοικητικόν Συμβούλιον μέ πρόσωπα τά ὁποῖα δέν διαμένουν μονίμως εἰς τήν περιοχήν, μέ πρόσωπα ἀναμφισβητήτως ξένα πρός τό ἔργον καί τούς ἐπιδιωκομένους σκοπούς; Ἐάν ἡ σύνθεσις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ὑπηγορεύθῃ ἀποκλειστικῶς ἐκ λόγων ὁδηγούντων εἰς τήν μή δυνατότητα παραστάσεως τῶν ἐν λόγῳ μελῶν εἰς τάς συνεδριάσεις τοῦ Συμβουλίου, τότε ἀσφαλῶς ἡ Κυβέρνησις δέν ἀποβλέπει εἰς τήν εὐόδωσιν τοῦ ἔργου. Εἰς τήν διοίκησιν ἔπρεπε νά μετέχουν πρόσωπα εἰδήμονα περί τόν σκοπόν καί σχέσιν ἔχοντα μέ τήν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς καί μέ τήν ἐμπορίαν τῶν ἰχθύων. Ποῖος, κ. συνάδελφοι, πρόκειται νά ἐμπορευθῇ τά ψάρια; Ὁ Διοικητής τῆς Χωροφυλακῆς ἤ ὁ Πρόεδρος τῶν Πρωτοδικῶν; Τό ἔργον τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως περιορίζεται εἰς μίαν συνεδρίασιν καθ' ἕκαστον Δεκέμβριον σκοπόν ἔχουσα τήν ἐκλογήν ὡρισμένων μελῶν. Πέραν τούτου ἡ Γενική

Συνέλευσις εἰς οὐδεμίαν ἐργασίαν μετέχει καί οὐδέν δικαίωμα ἐλέγχου κέκτηται. Τό δικαίωμα τῆς ἐλευθέρας ἁλιείας θά ἐσήμαινε κατά τό παρελθόν ὅτι πᾶς κάτοικος τοῦ Μεσολογγίου εἶχε τό δικαίωμα νά ἁλιεύῃ καί προσπορίζεται στοιχειωδῶς τά πρός τό ζῆν. Αὐτό τό δικαίωμα ἀπό τοῦδε καί εἰς τό ἑξῆς ἀπαλλοτριοῦται καί ἀπαλλοτριοῦται ἐσαεί. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί παρέχουν εἰς τόν Συνεταιρισμόν διά τοῦ παρόντος σχεδίου Ν. Διατάγματος τήν ἰδιοκτησίαν των, τά ἁλιευτικά των ἐργαλεῖα, περιορίζονται εἰς ἕν ἐλάχιστον ἡμερομίσθιον, ἐνῷ συγχρόνως βαρύνονται μέ ὑποχρεώσεις καί χρέη οὐδενός δικαιώματος ἀπολαμβάνοντες εἰς τήν Γενικήν Συνέλευσιν. Ἡ Γενική Συνέλευσις ἐν ἀντιθέσει πρός πᾶσαν ἄλλην Γενικήν Συνέλευσιν Συνεταιρισμοῦ οὐδέν δικαίωμα ἔχει, οὔτε τῆς ἐγκρίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ ἤ τοῦ ἰσολογισμοῦ, ἀλλά πάντα ταῦτα τά δικαιώματα μεταβιβάζονται εἰς τό Διοικητικόν Συμβούλιον.

Δ. Λεονάρδος. *Ἔχουν ὅμως τήν ὑποχρέωσιν νά πληρώσουν τά σπασμένα ἐάν ὁ Συνεταιρισμός ἀποτύχῃ.*

Π. Σταυρόπουλος. *Δέν θά πληρώσουν ἀπολύτως τίποτε.*

Μ. Χριστογιῶργος. *Ὁ Συνεταιρισμός ἔχει τόσας ἐπιβαρύνσεις ὥστε εἶναι ἀδύνατον νά προοδεύσῃ.*

Προεδρεύων Ἀναπληρ. Ἀντιπροέδρων κ. Λ. Μπατρῖνος. *Κύριε συνάδελφε, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά σᾶς ὑπενθυμίσω ὅτι ἡ συζήτησις εἶναι ἐπί τῆς ἀρχῆς, ἐνῷ ὑμεῖς ὁμιλεῖτε ἐπί συγκεκριμένων ἄρθρων. Πάντες οἱ μέχρι τοῦδε ἀγορηταί ὡμίλησαν ἐπί τῆς ἀρχῆς τοῦ ὑπό κρίσιν σχεδίου Ν.Δ. Θά παρεκάλουν ὅπως περιορισθῆτε εἰς τήν κατ' ἀρχήν συζήτησιν.*

Κ. Ροδόπουλος (Πρόεδρος Βουλῆς). *Κύριε Πρόεδρε, ἤθελα νά καταστήσω γνωστόν εἰς τούς κ.κ. βουλευτάς, ὅτι ἐάν θέλουν νά ψηφισθῇ τό σχέδιον Ν.Δ. πρέπει νά βοηθήσουν νά ψηφισθῇ σήμερον, διότι αἱ ἡμερησίαι διατάξεις τῶν ἀμέσως προσεχῶν συνεδριάσεων ἔχουν καταληφθῇ ὑπό ἄλλων νομοσχεδίων ἐξ ἴσου σοβαρῶν καί τῶν ὁποίων ἡ Κυβέρνησις θεωρεῖ ἐπείγουσαν τήν συζήτησιν.*

Συνεπῶς, δέν θέλω νά εἴπω ὅτι ἡ τυχόν ἐπιβράδυνσις τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ σχεδίου Ν.Δ. ἐπιβαρύνει τούς ρήτορας ἀλλά ἡ μή ψήφισίς του κατά τήν σημερινήν συνεδρίασιν θέλει κατ' ἀναπότρεπτον ἀνάγκην ἐπιφέρει τήν ἐπί πολλάς ἡμέρας ἐπιβράδυνσιν τῆς ἐπιψηφίσεώς του.

Δ. Λεονάρδος. *Αὐτό εἶναι ἀπαράδεκτον.*

Κ. Ροδόπουλος (Πρόεδρος Βουλῆς). *Δι' ἐσᾶς εἶναι ὅλα ἀπαράδεκτα. Συνεχίσατε κ. Πρόεδρε.*

Προεδρεύων Ἀναπληρ. Ἀντιπροέδρων κ. Λ. Μπατρῖνος. *Θά ἐφαρμοσθῇ ὁ Κανονισμός.*

Μ. Χριστογεώργος. *Κατά τόν τρόπον αὐτόν, κ. συνάδελφοι, ἔχομεν μία ἐπιβάρυνσιν 50% ἐπί τοῦ ἀκαθαρίστου εἰσοδήματος καί διερωτῶμαι πῶς εἶναι δυνατόν ὁ Συνεταιρισμός νά προοδεύσῃ. Τό ποσοστόν ὅμως ὑπερβαίνει τά 50%. Ἐάν εἶναι 1.000.000 ἡ ἐτησία παραγωγή, ἡ ἐπιβάρυνσις ἀντιστοιχεῖ πρός 10% σύν 5% σύν 2% σύνολον 17%. Ἐάν ὑπολογίσωμεν καί 9% διά τήν πρώτην 3ετίαν, τό ποσοστόν ἀνέρχεται εἰς 27%. Ὑπολογιζομένου καί ἑνός 3 ἕως 6% διά τά ἀτυχήματα, φθάνομεν τό 33%. Ἀλλά πέραν τούτου ἀπομένει ἡ ἐξαγορά τῶν μηχανημάτων, ἡ φορολογία, αἱ δόσεις πρός τήν ΑΤΕ διά τό 2ετές δάνειον, αἱ δόσεις διά τό παλαιόν χρέος, ἡ ἀποζημίωσις τῶν μισθωτῶν. Ἐπί πλέον ὀφείλομεν νά λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι δέν ὑφίσταται δικαίωμα συμμετοχῆς εἰς ἄλλον συνεταιρισμόν, τό δέ πρωτάκουστον εἶναι ὅτι δέν ὑφίσταται ἐκκαθάρισις. Δέν γνωρίζω Ἑταιρείαν ἤ Συνεταιρισμόν εἰς τόν ὁποῖον δέν λαμβάνει χώραν ἐκκαθάρισις. Φοβοῦμαι, κ. συνάδελφοι, ὅτι ὁ Συνεταιρισμός αὐτός μοιραίως ὁδηγεῖται πρός τήν ἔκπτωσίν του ὅπως τήν διαγράφει καί τό σχετικόν ἄρθρον. Πράγματι οἱ ἁρμόδιοι εἰσηγηταί τό προέβλεψαν καί συνέταξαν τήν ληξιαρχικήν πρᾶξιν τοῦ θανάτου του. Ἀλλά τό σπουδαιότερον εἶναι ὅτι οἱ ἐλεύθεροι ἁλιεῖς δέν ἔχουν πλέον δικαίωμα ἐλευθέρας ἁλιείας. Νομίζω, κ. συνάδελφοι, ὅτι τό ὑπό κρίσιν σχέδιον Ν.Δ. δέν ὁδηγεῖ εἰς εὐόδωσιν τοῦ σκοποῦ τόν ὁποῖον λέγεται ὅτι ἐπιδιώκει ἀλλά ἀντιθέτως εἰς τήν χρεωκοπίαν τοῦ Ἀναγκαστικοῦ Συνεταιρισμοῦ καί ἐν συνεχείᾳ εἰς τήν ἀποξήρανσιν τῆς λιμνοθαλάσσης.*

Π. Σταυρόπουλος. *Κύριε Πρόεδρε, θά σᾶς παρακαλέσω νά μοῦ ἐπιτραπῇ πρός διαφώτισιν τῆς Ἐπιτροπῆς νά εἴπω ὀλίγα τινά σχετικῶς μέ τό θιγέν θέμα τῆς ἀποξηράνσεως τῆς λιμνοθαλάσσης. Πολύς θόρυβος ἔχει δημιουργηθῇ δι' ἕνα ζήτημα, διά τό ὁποῖον ἅπαντες ἔπρεπε νά εἴμεθα σύμφωνοι. Καί ἰδού διατί: Ἡ λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου-Αἰτωλικοῦ, ἔχει, ὡς γνωστόν, ἔκτασιν 180.000 περίπου στρεμμάτων. Ἐξ αὐτῶν, πρόκειται, πειραματικῶς νά ἀποξηρανθοῦν, ἀρδευθοῦν καί γενικώτερον νά ἀξιοποιηθοῦν μόνον 3.000 στρέμματα, ἤτοι τό 1/6 τῆς λιμνοθαλάσσης.*

Ἡ τοποθεσία εἰς τήν ὁποίαν πρόκειται νά ἐκτελεσθῇ τό ἔργον οὔτε τούς ἁλιεῖς βλάπτει, οὔτε τόν Τουρισμόν καί οὐδέν ἱστορικόν μνημεῖον θίγει. Ἀπεναντίας, θά τονώσῃ μίαν πενομένην περιοχήν καί θά ὠφελήσῃ σημαντικῶς αὐτήν ταύτην τήν ἁλιείαν, λόγῳ τοῦ ἐμπλουτισμοῦ τῆς λιμνοθαλάσσης ἐκ τῶν χρησιμοποιηθησομένων πρός ἄρδευσιν τῆς περιοχῆς ὑδάτων. Τά ἀξιοποιηθησόμενα 3.000 στρέμματα, θά διανεμηθοῦν μεταξύ τῶν ἁλιέων μέ κλῆρον 50 ποτιστικῶν στρεμμάτων δι' ἕκαστον καί οὕτω

θά μειωθῆ κατά τό 1/5 ὁ ἀριθμός τῶν μελῶν τοῦ Συνεταιρισμοῦ ἐπ' ὠφελεία καί τῶν ὑπολοίπων.

Τό ἔργον τοῦτο θά ἐκτελεσθῆ δωρεάν ὑπό τῆς Ὁλλανδικῆς Κυβερνήσεως πρός τήν ὁποίαν ἐκφράζω τήν βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην μου καί ὑπό Ὁλλανδῶν τεχνικῶν, μοναδικῶν ὡς γνωστόν, εἰς τόν κόσμον διά τοιαύτης φύσεως ἔργα, θά δώσῃ δέ ζωήν εἰς μίαν φθίνουσαν πόλιν ὡς τό Μεσολόγγι. Τούτων οὕτως ἐχόντων, δέν νομίζω ὅτι εἶναι δυνατόν νά ὑπάρχῃ οὔτε εἷς καλόπιστος συζητητής ὁ ὁποῖος νά ἔχῃ ἀντίρρησιν διά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου (Χειροκροτήματα).

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Κύριε Πρόεδρε, ἡ τάξις τῶν ἁλιέων τῆς λιμνοθαλάσσης Μεσολογγίου-Αἰτωλικοῦ εἶναι ἀπό τάς πλέον συμπαθεῖς καί τάς πλέον ἀναξιοπαθούσας. Ἡ προστασία των ἀποτελεῖ ἱεράν ὑποχρέωσιν τῆς Πολιτείας. Διά τοῦ ἱδρυομένου συνεταιρισμοῦ ἡ θέσις των θά βελτιωθῆ αἰσθητῶς. Ἠκούσθησαν ἀμφοτέρωθεν πολλαί ἀπόψεις ἄξιαι ἰδιαιτέρας προσοχῆς, τάς ὁποίας βεβαίως θά λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὁ κ. ὑπουργός. Ὡς πρός τό ἐπίμαχον θέμα τῆς συγκροτήσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, φρονῶ ὅτι ἡ παρουσία εἰς αὐτό δικαστικῶν προσώπων καί διοικητικῶν τοιούτων θέλει ἀποτελέσει ἰσχυράν ἐγγύησιν πρός τό συμφέρον αὐτῶν τούτων τῶν ἁλιέων.

Ὡς πρός τήν ἀποξήρανσιν τῆς Λιμνοθαλάσσης ὀφείλω νά ὑπενθυμίσω τήν σύστασιν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ὅπως μή ἀλλοιωθῆ ἡ ἱστορική μορφή τοῦ τοπίου τῆς ἱερᾶς πόλεως τοῦ Μεσολογγίου, τοπίου γεμάτου ἀπό τά ἁγιώτερα κειμήλια καί μνημεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Νομίζω ὅτι κατά τήν συζήτησιν τοῦ Τεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου, ἥτις διεξήχθη ἀντικειμενικῶς, ἐπί πολιτισμένου ὄντως ἐπιπέδου, κατεδείχθη ἡ ἀνάγκη νά προηγηθοῦν τά ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα τῆς σήραγγος τῆς Λυσιμαχίας καί τῆς ἀρδεύσεως τῆς πεδιάδος τοῦ Μεσολογγίου, εἶτα δέ νά μελετηθῆ τελειωτικῶς τό θέμα τῆς ἀποξηράνσεως. Πάντως ἡ ἀπειλή ἐξαφανίσεως ἱστορικῶν χώρων, ὡς ἡ Κλείσοβα, θά μέ εὕρισκεν ἀντίθετον. Ἀπαλλοτρίωσις ἠθικῶν κτήσεων αἰωνίας ἀξίας ὑπέρ ἀμφιβόλου ὑλικῆς ὠφελείας εἶναι ἀπαράδεκτος. Ἡ ἀποτυχία δέ προηγουμένων ἔργων παρομοίας φύσεως εἰς τήν ἰδίαν περιφέρειαν πρέπει νά μᾶς κάμουν ἀκόμη περισσότερον ἐπιφυλακτικούς ὁσονδήποτε καί ἄν ἐκτιμῶμεν τήν γενναιόφρονα διάθεσιν καί τήν μεγάλην πεῖραν τῶν ἀσχοληθέντων μέ τήν ἀποξήρανσιν φίλων Ὁλλανδῶν.

Ν. Ζορμπᾶς. Κύριε Πρόεδρε, τό Μεσολόγγι ἀνήκει εἰς τήν Ἑλλάδα. Καί κάθε ζήτημα τό ὁποῖον ἀπασχολεῖ τήν ἱεράν πόλιν τοῦ Μεσολογγίου πρέπει νά τό ἐξετάζωμεν μέ μεγίστην προσοχήν καί σεβασμόν καί

ἀγάπην. Ὑπ' αὐτό τό πρῖσμα θά ἐξετάσω τό ὑπό κρίσιν σχέδιον νομοθετικοῦ Διατάγματος καί θά προσπαθήσω νά συμβάλω εἰς τήν καλυτέραν διατύπωσιν αὐτοῦ. Ἐάν ἡ Κυβέρνησις ἐστήριξε τό νέον σύστημα ἐκμεταλλεύσεως τῆς Λιμνοθαλάσσης εἰς τόν καθιερωμένον θεσμόν τοῦ ἀναγκαστικοῦ συνεταιρισμοῦ, νομίζω ὅτι θά ἦτο ἐπιτυχής ἡ διατύπωσις τοῦ νομοσχεδίου καί θά ἔπρεπε ὅλοι νά τό ψηφίσωμεν, διότι ὁ ἀναγκαστικός συνεταιρισμός εἶναι ἕνας θεσμός ὁ ὁποῖος ἐπέτυχε πλήρως εἰς τήν χώραν μας. Ἔχω ὑπ' ὄψει μου τόν ἀναγκαστικόν συνεταιρισμόν Μαστιχοπαραγωγῶν Χίου, ὁ ὁποῖος εἶχε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Ἀλλά ὁ συνεταιρισμός αὐτός εὗρε τόν ἄνθρωπόν του. Τόν ἕνα δημιουργόν καί ἐπί εἰκοσαετίαν ἤδη Πρόεδρόν του. Δυστυχῶς τῶν προσόντων αὐτῶν στερεῖται τό ὑπό κρίσιν νομοσχέδιον, διότι ἀναθέτει τάς τύχας τοῦ συνεταιρισμοῦ οὐχί εἰς τά ἐνδιαφερόμενα μέλη τοῦ συνεταιρισμοῦ καί τόν ἕνα ἐμπνευσμένον δημιουργόν του, ἀλλά εἰς πρόσωπα περαστικά ἀπό τό Μεσολόγγι καί ξένα πρός τό ἐπάγγελμα τοῦ ἰχθυοπαραγωγοῦ. Τό σχέδιον Ν.Δ. ἀπό τῆς ἀπόψεως αὐτῆς πάσχει ὀργανικῶς. Δι' αὐτό θά ἤθελα νά ἀποσυρθῇ, νά μελετηθῇ ἐκ νέου καί νά τό ἐπαναφέρῃ ὁ κ. Ὑπουργός ἀρτιώτερον διατυπωμένον ἐπί σχεδίου καθιερωμένων καί ἐφηρμοσμένων θεσμῶν, ὡς ὁ θεσμός τοῦ ἀναγκαστικοῦ ἢ ἐλευθέρου Συνεταιρισμοῦ.

Διά τοῦ ὑπό κρίσιν σχεδίου Ν.Δ. τά βάρη τῆς προηγηθείσης ἐκμεταλλεύσεως τῆς Λιμνοθαλάσσης ἐπιβάλλονται εἰς τόν νέον Ὀργανισμόν. Ἐπιβάλλονται δέ βάρη εἰς τόν Συνεταιρισμόν, τά ὁποῖα θά ἐπιπέσουν μίαν ἡμέραν ἐπί τῶν ὤμων τῶν μελῶν τοῦ Συνεταιρισμοῦ.

Ἀπό σχετικήν τροπολογίαν τοῦ συναδέλφου κ. Γαρουφαλιᾶ φαίνεται ὅτι εἰς Συνεταιρισμόν Ἄρτης ὁ ὁποῖος διελύθη, τά χρέη του ἡ Ἀγροτική Τράπεζα τά ζητεῖ νά τά εἰσπράξῃ ἀπό τά καθ' ἕκαστον μέλη. Δικαίως διά τῆς τροπολογίας του ζητεῖ ὁ κ. συνάδελφος τήν ἀπαλλαγήν τῶν μελῶν ἀπό τάς ὑποχρεώσεις αὐτάς. Τοῦτο ὅμως προκαλεῖ σκέψεις διά τήν τύχην τῶν μελῶν τοῦ διά τοῦ σχεδίου Ν.Δ. συνιστωμένου νέου Συνεταιρισμοῦ.

Φοβοῦμαι ὅτι ὁ συνεταιρισμός αὐτός τόν ὁποῖον κληροδοτοῦμεν μέ βάρη ἀπό τῆς ἱδρύσεώς του, δέν θά ἀνθέξῃ. Καί παρ' ὅλας τάς ἀγαθάς ἐλπίδας τοῦ συναδέλφου κ. Σταυροπούλου νά ἴδῃ τούς ἀνθρώπους αὐτούς εὐημεροῦντας θά τούς ἴδῃ διωκομένους διά τά χρέη καί ἔτι χειρότερον ἀπαθλιωμένους.

Π. Σταυρόπουλος. Κύριε συνάδελφε, δέν ἀναλαμβάνεται καμμία ὑποχρέωσις ἀπό τά μέλη τοῦ συνεταιρισμοῦ διά τήν περίπτωσιν ἀποτυχίας τοῦ συνεταιρισμοῦ.

Ν. Ζορμπᾶς. *Θά τήν ἀναλάβουν, κ. συνάδελφε, βάσει τῶν γενικῶν ἀρχῶν τοῦ ἰσχύοντος Συνεταιριστικοῦ μας Δικαίου.*

Ποῖος θά ἀναλάβῃ τάς ὑποχρεώσεις, ὁ Πρόεδρος τῶν Πρωτοδικῶν ἤ ὁ Διοικητής Χωροφυλακῆς; Αἱ ὑποχρεώσεις θά ἐπιπέσουν ἐπί τῶν συνεταίρων.

Νομίζω ἀκόμη, ὅτι ὀφείλει ἡ Κυβέρνησις νά ἐκκαθαρίσῃ ποίαν πολιτικήν θέλει νά ἀκολουθήσῃ ἐπί τῆς λιμνοθαλάσσης. Θέλει ἀποξήρανσιν αὐτῆς; Ἄς τό εἴπῃ, ὥστε νά καταλήξωμεν εἰς ἕνα ὁριστικόν συμπέρασμα. Θέλει νά ἀποξηράνῃ μόνον τήν Κλείσοβαν; Ἄς τό ἐκκαθαρίσῃ. Φοβοῦμαι ὅμως, μήπως ἡ ἀποξήρανσις τῆς Κλεισόβης ἀποτελέσῃ τήν ἀρχήν διά περαιτέρω ἀποξήρανσιν ὁλοκλήρου τῆς λιμνοθαλάσσης ὁπότε τί χρειάζεται τό παρόν σχέδιον Ν.Δ.; Νομίζω ὅτι τό σχέδιον Ν.Δ. πρέπει νά καταστήσῃ τόν συνεταιρισμόν ὄργανον αὐτοδιοικούμενον, καί ὄχι ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ Δ.Σ. Τήν διοίκησιν τοῦ συνεταιρισμοῦ θά πρέπει νά τήν ἀναδεικνύῃ ἡ γενική συνέλευσις. Νά γνωρίζῃ ἡ Γενική Συνέλευσις τοῦ συνεταιρισμοῦ ποῖα εἶναι τά δικαιώματά της καί νά ἀποφασίζῃ διά τήν λῆψιν μέτρων διά τήν ἐξυπηρέτησιν τῶν μελῶν του καί τήν τύχην των. Δέν πρέπει τόν ὀργανισμόν αὐτόν μέ τό ξεκίνημα νά τόν κάμωμεν θνησιγενῆ. Τό νομοσχέδιον τροφοδοτεῖ ἀπ' ἀρχῆς τόν ὀργανισμόν μέ χρέη καί βάρη πού θά ἀποδειχθοῦν δυσβάστακτα. Ὀφείλομεν νά τόν ἀπαλλάξωμεν ἀπό τά βάρη αὐτά. Τό σχέδιον Ν.Δ. διά νά καταστῇ ἀποδοτικόν καί ὠφέλιμον, ὀφείλει νά ἐκκαθαρισθῇ ἀπό τάς ἐπιληψίμους διατάξεις του, νά καταστῇ καθαρόν καί νά στερεώσῃ τόν ὀργανισμόν ἐπί βάσεως ὀρθῆς ὀργανώσεως. Ἐάν παραμείνῃ ὡς ἔχει εἰς τήν διατύπωσίν του, σύγχυσιν μόνον θά ἐπιφέρῃ καί τό ἤδη δυσεπίλυπτον πρόβλημα τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς λιμνοθαλάσσης τοῦ Μεσολογγίου θά καταστῇ βάρος δυσβάστακτον διά τήν συμπαθῆ αὐτήν περιοχήν. Ἄς προσέξῃ ὁ κ. Ὑπουργός, τάς παρατηρήσεις μας διά νά βελτιώσῃ τό σχέδιον Ν.Δ. ἵνα διά τούτου ὠφελήσῃ πράγματι.

Π. Σταυρόπουλος. *Κύριε Πρόεδρε, παρακαλῶ νά μοῦ ἐπιτραπῇ νά δώσω ὡρισμένας ἐξηγήσεις.*

Δ. Λεονάρδος. *Κύριε Πρόεδρε, διατί αὐτή ἡ διάκρισις ὑπέρ τοῦ κ. συναδέλφου νά ὁμιλήσῃ ἐκ νέου;*

Προεδρεύων Ἀναπληρωτής Ἀντιπροέδρων κ. Λ. Μπατρῖνος. *Εἰσηγητής εἶναι καί δικαιοῦται νά δώσῃ ἐξηγήσεις, ὅπως καί σεῖς ἐάν μοῦ ζητήσετε νά δώσετε ὡρισμένας ἐξηγήσεις, διότι εἶσθε εἰσηγητής, θά σᾶς τό ἐπιτρέψω.*

Π. Σταυρόπουλος. *Κύριε Πρόεδρε, λυποῦμαι διότι ὁ συνάδελφος κ.*

Λεονάρδος ἐστενοχωρήθη καί φυσικά δέν εἶχα καμμίαν πρόθεσιν νά συντελέσω εἰς τοῦτο. Ἐπειδή ὅμως, κ. Πρόεδρε, ἀπό πολλούς συναδέλφους ἐθίγη τό θέμα τί θά γίνῃ ἐν περιπτώσει διαλύσεως τοῦ συνεταιρισμοῦ καί ὅτι τά οἰκονομικά βάρη θά ἐπιπέσουν ἐπί τῶν ὤμων τῶν συνεταίρων κάμνω τήν δήλωσιν ὅτι οὐδείς συνεταῖρος θά ἐπιβαρυνθῇ. Σχετικῶς προβλέπει τό ἄρθρον 34 παράγρ. 2 τοῦ σχεδίου Ν.Δ.

Δ. Λεονάρδος. *Ποῖα, ὅσα περισσεύουν, κ. συνάδελφε; Καί ἐάν δέν περισσεύσουν τί θά γίνῃ;*

Π. Σταυρόπουλος. *Ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἐάν δέν περισσεύσουν οὐδείς τῶν συνεταίρων θά θιγῇ.*

Δ. Λεονάρδος. *Κύριε Πρόεδρε, ὁ κ. συνάδελφος κάμνει ἀσφαλῶς παρανόησιν εἰς τό ἑξῆς. Λέγομεν ὅτι ἐν περιπτώσει διαλύσεως τοῦ Συνεταιρισμοῦ τό Κράτος θά ἐνοικιάσῃ τά ἰχθυοτροφεῖα καί ἀφοῦ θά πληρωθοῦν τά ἐνοίκια καί οἱ φόροι, ἐάν ὑπάρχῃ περίσσευμα θά δώσῃ εἰς τούς συνεταίρους. Τό ἐρώτημα εἶναι ἐάν δέν ὑπάρχῃ περίσσευμα τί θά γίνῃ; Ποῖος θά πληρώσῃ; Θά κληθοῦν ναί ἤ ὄχι οἱ συνεταῖροι νά φέρουν τά οἰκονομικά βάρη;*

Ν. Μάρτης (Ὑπ. Βιομηχανίας). *Κύριε συνάδελφε, τό Δημόσιον εἰσπράττει καί σήμερον φόρους διά τήν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἰχθυοτροφείων. Οἱ φόροι αὐτοί ἐλπίζεται ὅτι θά εἶναι περισσότεροι μέ τήν ὀργάνωσιν καί τήν ἀνάπτυξιν τῶν ἰχθυοτροφείων, ἀλλά ἐν πάσει περιπτώσει ἐάν δέν ὑπάρξει περίσσευμα τό Κράτος θά ἀναλάβῃ τά βάρη.*

Μ. Κύρκος. *Ἐζήτησα τόν λόγον ἐπί τοῦ Κανονισμοῦ, κ. Πρόεδρε.*

Προεδρεύων Ἀναπληρωτής Ἀντιπροέδρων κ . Λ. Μπατρῖνος. *Ἔχετε τόν λόγον.*

Μ. Κύρκος. *Κύριε Πρόεδρε, δέν ἔχω καμμίαν ἀντίρρησιν οἱ εἰσηγηταί νά ὁμιλοῦν δίς καί τρίς καί τετράκις. Ἀλλ' ἐπειδή εἴπατε προηγουμένως, ὅτι εἰσηγητής εἶναι ὁ συνάδελφος κ. Σταυρόπουλος καί δύναται νά λάβῃ τό λόγον.*

Προεδρεύων Ἀναπληρωτής Ἀντιπροέδρων κ. Λ. Μπατρῖνος. *Δέν εἶπον αὐτό, κ. συνάδελφε. Ἐγώ εἶπον, ὅτι εἰσηγητής εἶναι καί δύναται νά δώσῃ πληροφορίας.*

Ὁ κ. Μανιαδάκης ἔχει τόν λόγον.

Κ. Μανιαδάκης. *Κύριε Πρόεδρε, διανύομεν εἰς τήν ἐποχήν μας μίαν περίοδον μελέτης καί καταρτίσεως προγραμμάτων πρός ἀξιοποίησιν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς Χώρας. Αὐτό, γίνεται εἰς ὅλα τά Κράτη. Μόνον δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου, κ. Πρόεδρε, δυνάμεθα νά αὐξήσωμεν τό ἐθνικόν μας εἰσόδημα καί νά βελτιώσωμεν τό βιοτικόν ἐπίπεδον τοῦ*

Λαοῦ μας. Ἐρωτῶν, λοιπόν· τό ὑπό κρίσιν σχέδιον Ν.Δ., εἶναι μέσα εἰς τό πνεῦμα αὐτό τῆς ἀξιοποιήσεως τῶν πλουτοπαραγωγικῶν δυνάμεων τῆς Χώρας μας, ἤ εἶναι ἕνα σχέδιον Ν.Δ. περιπτωσιολογικόν, τό ὁποῖον ἀποβλέπει εἰς τήν διασκέδασιν μιᾶς καταστάσεως; Καθ' ὅσον, ἐγώ τοὐλάχιστον γνωρίζω, ἡ Κυβέρνησις μετεκάλεσεν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ξένον εἰδικόν διά νά μελετήσῃ τά προβλήματα τά ὁποῖα σχετίζονται μέ τάς λιμνοθαλάσσας. Ἐν τούτοις, εἰς τήν εἰσηγητικήν ἔκθεσιν τοῦ σχεδίου Ν.Δ., δέν βλέπω καμμίαν φράσιν περί τῆς ἐπιλύσεως τῶν ζητημάτων τῶν λιμνοθαλασσῶν.

Ἐάν πρόκειται κ. Πρόεδρε, νά λύσωμεν τό πρόβλημα τῆς λιμνοθαλάσσης, περί τῆς ὁποίας ἀσχολεῖται τό συζητούμενον σχέδιον Ν.Δ., ἄλλαι θά πρέπει νά εἶναι αἱ σκέψεις μας. Ἐάν ὅμως εἶναι θέμα ἐξοικονομήσεως 650 ἀνθρώπων, τότε εἶναι ἄλλο ζήτημα. Ἐπειδή δέν βλέπω τίποτε σχετικόν μέ αὐτά εἰς τήν εἰσηγητικήν ἔκθεσιν τοῦ σχεδίου Ν.Δ., θεωρῶ τό ὅλον θέμα ὡς μίαν ἁπλῆν προσπάθειαν καί δι' αὐτό, δέν εἰσέρχομαι εἰς τήν οὐσίαν. Ἡ Κυβέρνησις, ὅμως, ὀφείλει νά μελετήσῃ καί νά ἐκτιμήσῃ, ἐάν αὐτή ἡ λιμνοθάλασσα, εἶναι δυνατόν νά ἀποδώσῃ, ἔστω καί μειουμένη εἰς ἔκτασιν.

Μ. Κύρκος. Κύριε Πρόεδρε, ὀλίγας λέξεις θά εἴπω ἐπί τοῦ ὑπό κρίσιν σχεδίου Ν.Δ. Ὁ μελετῶν, τόσον τήν εἰσηγητικήν ἔκθεσιν, ὅσον καί τό κείμενον τοῦ σχεδίου Ν.Δ., ἄγεται, κατά τήν ἰδικήν μου ἄποψιν, εἰς τό νά διαμορφώσῃ δύο ἐκ διαμέτρου ἀντιτιθεμένας ἀπόψεις.

Ἡ πρώτη ἄποψις εἶναι ἡ Κυβέρνησις ἀνεκάλυψεν ἕνα οἱονεί πακτωλόν καί δέν ἀσχολεῖται, εἰμή μόνον, πῶς θά τόν διαθέσῃ ἀποτελεσματικώτερον καί συστηματικώτερον. Πλεῖσται εἶναι αἱ διατάξεις τοῦ σχεδίου Ν.Δ. διά τῶν ὁποίων γίνεται λόγος περί κρατήσεων, αἱ ὁποῖαι ἀνταποκρίνονται πρός ἕνα σκοπόν. Φαίνεται, ὅτι προβλέπονται ὅτι θά εἶναι τόσο μεγάλα τά εἰσοδήματα, ὥστε νά φθάσωμεν εἰς τόν ἀριθμόν αὐτόν τῶν κρατήσεων. Καί διά νά μή στερηθῇ καί τό Δημόσιον, παίρνει καί αὐτό μερίδιον ἕνα ἑκατομμύριον δραχμάς.

Ἡ ἄλλη ἄποψις ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος, εἶναι, ὅτι δέν πρόκειται κἄν περί πακτωλοῦ, ἀλλά δέν εἶναι εἰς θέσιν νά ἐξασφαλίσῃ οὐδέ τόν ἄρτον τῶν ἀσχολουμένων εἰς τήν λιμνοθάλασσαν ἐργατῶν.

Τί πράγματι, συμβαίνει κύριοι συνάδελφοι; Συμβαίνει αὐτό τό ὁποῖον καί ἄλλοτε εἶχα τήν εὐκαιρίαν νά καταγγείλω εἰς τήν Αἴθουσαν αὐτήν. Ὅτι, δηλαδή, τά ζητήματα ἔρχονται χωρίς σοβαράν μελέτην.

Ὁ συνάδελφος κ. Μανιαδάκης, ὁμιλῶν πρό ὀλίγου, νομίζω, ὅτι ἥρπασε τόν ταῦρον ἀπό τά κέρατα. Ὡμίλησε περί ἐκμεταλλεύσεως τῶν

πλουτοπαραγωγικῶν Δυνάμεων τοῦ Τόπου. Μία, λοιπόν, ἀπ' αὐτάς εἶναι καί ἡ λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου-Αἰτωλικοῦ, ἡ ὁποία εἶναι δυνατόν νά τύχῃ ἐκμεταλλεύσεως. Ἀποδεικνύεται ὅμως, ὅτι ἠγνοήθη ἀπό τό πρόγραμμα καί εἶναι συμπτωματικόν ἁπλῶς τό θέμα, ὡς τό θίγει τό σχέδιον Ν.Δ.

Εἶμαι, κ. Πρόεδρε, ἀνεπιφυλάκτως, κατά τοῦ σχεδίου Ν.Δ. καί παρακαλῶ τόν κ. Ὑπουργόν τῆς Βιομηχανίας νά τό ἀποσύρῃ καί νά τό μελετήσῃ σοβαρώτερον, διά πολλούς λόγους καί δι' ἐκείνους τούς ὁποίους ἀνέφερεν ὁ συνάδελφος κ. Ζορμπᾶς. Διότι εἶναι βέβαιον, εἶναι μαθηματικῶς δεδομένον ὅτι αὐτός ὁ ἀναγκαστικός Συνεταιρισμός, ὡς καθιδρύεται διά τοῦ ὑπό κρίσιν σχεδίου Ν.Δ., πρόκειται νά ἀποτύχῃ. Περί τούτου δέ, ἀδιστάκτως εἶναι πεπεισμένος καί ὁ εἰσηγητής τοῦ σχεδίου Ν.Δ., κ. Ὑπουργός τῆς Βιομηχανίας, ὁ ὁποῖος φροντίζει ἀπό τοῦδε νά τόν κηδεύῃ. Διότι ἀπό τοῦδε προβλέπει ὁ κ. Ὑπουργός τήν χρεωκοπίαν τοῦ Συνεταιρισμοῦ καί λαμβάνει μέτρα, περί τοῦ τί θά πρέπει νά γίνῃ ὅταν ὁ Συνεταιρισμός κηρυχθῇ ἔκπτωτος, ἤ ὑπό διάλυσιν.

Κύριε Πρόεδρε, ὅταν ἕνας ὑπουργός εἰσηγεῖται ἕνα σχέδιον Ν.Δ. μέ φιλόδοξον εἰσηγητικήν ἔκθεσιν εἶναι δυνατόν νά παρεμβάλῃ καί τήν διάταξιν αὐτήν; Ἄς τόν ἀφήναμε τόν συνεταιρισμόν νά ζήσῃ νά ἴδωμεν τί θά ἀποφέρῃ καί ἐδῶ εἴμαστε ἐάν φθάσῃ εἰς τό σημεῖον τῆς διαλύσεως. Ὅταν ὅμως λέγωμεν ἀπό τώρα τί θά κάμωμεν εἰς τήν περίπτωσιν ἐκπτώσεώς του αὐτό ἀποδεικνύει τό ὀλιγώτερον ὀλιγοπιστίαν. Πέραν αὐτοῦ ἔχω νά κάμω μίαν οὐσιωδεστάτην παρατήρησιν. Λέγετε, κ. Ὑπουργέ, ὅτι ἡ ἐκμετάλλευσις ἀνατίθεται εἰς τούς ἁλιεῖς καί ἰχθυεργάτας. Ἰδού, τί λέγει τό σχέδιον Ν.Δ. (ἀναγινώσκει). Τό σχέδιον Ν.Δ. δέν ἀνταποκρίνεται εἰς αὐτό, διότι ἡ τεχνική Ἐπιτροπή εἰς τήν ὁποίαν ἀναφέρεται εἰσηγεῖται πρός τό Διοικητικόν Συμβούλιον.

Δέν εἶναι ἡ Τεχνική Ἐπιτροπή ἡ ὁποία εἰσηγεῖται πρός τό Διοικητικόν Συμβούλιον διά νά ληφθοῦν ἀποφάσεις. Δέν ἀποφασίζει ἡ Τεχνική Ἐπιτροπή. Ποῦ εὑρίσκεται συνεπῶς αὐτό τό ὁποῖον λέγετε, ὅτι ἀνετέθη εἰς τούς ἁλιεῖς καί τούς ἐνδιαφερομένους ἐργάτας.

Δέν εἶναι ἀληθές λοιπόν, πόθοι βεβαίως εὐσεβεῖς ὑπάρχουν, ὅτι θά εἰσπραχθοῦν τόσα ἔσοδα ὥστε νά ἐκπληρωθοῦν αἱ ἐν τῷ σχεδίῳ Ν.Δ. ἀναφερόμεναι ὑποχρεώσεις. Καί κατ' αὐτόν τόν τρόπον δέν νομίζω ὅτι προάγεται τό ἔργον τῆς ἀξιοποιήσεως τῶν πλουτοπαραγωγικῶν δυνάμεων τοῦ Τόπου.

Διά τοῦτο ἐπανέρχομαι εἰς τήν ἀρχικήν μου πρότασιν καί παρακαλῶ τόν κ. Ὑπουργόν νά ἀποσύρῃ τό σχέδιον Ν.Δ. διά νά μελετηθῇ τοῦτο

καλύτερον καί νά ἀποβῆ πράγματι πρός ὄφελος καί τοῦ ἁλιευτικοῦ κόσμου καί τῆς ἁλιείας τοῦ τόπου.

Α. Μπαλτατζῆς. Κύριε Πρόεδρε, θά εἶμαι σύντομος καί διότι ἐπιθυμῶ νά καθυστερήσω τήν ἐπιψήφισιν τοῦ ὑπό κρίσιν σχεδίου Ν.Δ. Κατά καθῆκον εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ἐκθέσω εἰς γενικάς γραμμάς τάς ἀπόψεις μου ἐπί τοῦ νομοθετήματος τούτου.

Βεβαίως, τό Νομοθετικόν τοῦτο Διάταγμα δέν εἶναι τέτοιον, δέν εἶναι ἰδανικόν, θά ἦτο δυνατόν ὁ κ. Ὑπουργός νά φέρῃ ἕνα διάταγμα διά τοῦ ὁποίου θ' ἀντιμετωπίζετο τό πρόβλημα τῆς ἁλιείας εἰς τήν περιοχήν τοῦ Αἰτωλικοῦ καί τοῦ Μεσολογγίου. Ὀφείλομεν ὅμως νά εἴμεθα ἀντικειμενικοί καί πρέπει παρά ταῦτα νά δεχθῶμεν ὅτι τό συζητούμενον νομοθετικόν διάταγμα ρυθμίζει τήν κατάστασιν τῆς ἁλιείας εἰς τήν περιοχήν αὐτήν κατά τρόπον ἀναμφισβητήτως ἐξυπηρετοῦντα τόν ἐνδιαφερόμενον κόσμον καί ἐκ παραλλήλου θά συμβάλῃ εἰς τήν ἀξιοποίησιν τοῦ ἰχθυοπαραγωγικοῦ πλούτου, εἰς τήν αὔξησιν αὐτοῦ. Τήν στιγμήν αὐτήν δέν ὑπάρχει συνεταιρισμός ὁ ὁποῖος νά ἀποβλέπῃ εἰς τήν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἁλιείας καί τῆς παραγωγῆς ὁ ὁποῖος θά συντελῇ εἰς τήν αὔξησιν τοῦ εἰσοδήματος τοῦ κόσμου ἐκείνου ὁ ὁποῖος ἀσχολεῖται μέ τήν ἐργασίαν αὐτήν. Ἡ ἐκμετάλλευσις σήμερον ἔχει ἀνατεθῇ εἰς διαφόρους ἐνοικιαστάς οἱ ὁποῖοι κατ' ἀνάγκην ἐκμεταλλεύονται τούς ἁλιεῖς καί τήν παραγωγήν ἐπιφέροντες τήν μείωσιν τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἐργαζομένων. Ἐπί πλέον ὁ σημερινός τρόπος ἐκμεταλλεύσεως ἀποβαίνει ἐξοντωτικός γιά τόν ἁλιευτικόν πλοῦτον τῆς περιοχῆς διότι ὅλοι ἀποβλέπουν εἰς τά ἄμεσα κέρδη ἀδιαφοροῦντες διά τήν αὔξησιν τῆς παραγωγῆς. Μέ τόν ἱδρυόμενον ὅμως Ὀργανισμόν εἶναι δυνατόν νά σταματήσῃ ἡ ληστρική ἐκμετάλλευσις τῆς λιμνοθαλάσσης καί νά ληφθοῦν μέτρα διά τήν αὔξησιν τοῦ ἁλιευτικοῦ πλούτου τῆς περιοχῆς. Ἐπί πλέον μέ τόν νέον Ὀργανισμόν δημιουργεῖται μία ἐπιχείρησις ἁλιευτική, ἡ ὁποία παραμερίζει πολλούς μεσάζοντας μεταξύ παραγωγῆς καί καταναλώσεως καί θά προσφέρῃ εἰς τό ἁλιευτικόν εἰσόδημα τά κέρδη τῶν ἐνοικιαστῶν καί ἄλλων μεσαζόντων.

Ἰδού διατί, νομίζω ὅτι ἡ ὀργάνωσις ἑνός Συνεταιρισμοῦ θά ἐπιτρέψῃ τήν αὔξησιν τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἁλιέων καί ἐπίσης συστηματοποιουμένης τῆς ἁλιείας θά προχωρήσωμεν εἰς τήν αὔξησιν τοῦ ἁλιευτικοῦ πλούτου τῆς περιοχῆς. Βεβαίως κατ' ἀρχήν δέν προτιμῶμεν ἕνα ἀναγκαστικόν συνεταιρισμόν, ἀλλά ἐλεύθερον συνεταιρισμόν εἰς τόν ὁποῖον βαρύνουσαν γνώμην θά ἔχῃ ἡ κυρίαρχος Γενική Συνέλευσις. Ἤδη, δέν πρόκειται κἄν περί συνεταιρισμοῦ, διότι τά συμμετέχοντα εἰς τήν διοίκησιν

πρόσωπα, καθ' ὅλα ἄξια ἐν τούτοις δέν εἶναι ἀπολύτως κατάλληλα διά τάς ἀνάγκας τοῦ Συν/σμοῦ. Ἔχομεν ἄλλοῦ ἀναγκαστικούς συνεταιρισμούς τῶν ὁποίων προεδρεύουν ἐκλεκτοί παραγωγοί καί ἐσημείωσαν μεγάλην ἐπιτυχίαν. Εἰς αὐτήν ὅμως τήν περίπτωσιν ἐπροτιμήθη ὁ Πρόεδρος τῶν Πρωτοδικῶν. Βεβαίως ὁ Πρόεδρος τῶν Πρωτοδικῶν ἔχει ἕνα κῦρος ἀναμφισβήτητον καί εὔχομαι τόσον αὐτός ὅσον καί τά λοιπά μέλη τῆς διοικήσεως νά ἐπιτύχουν. Ἀλλά αὐτή ἡ κατάστασις πρέπει ν' ἀναγνωρισθῇ ὡς μία μεταβατική καί τελικῶς θά φθάσωμεν εἰς ἕνα πραγματικόν συνεταιρισμόν, μέ τήν εὐθύνην τῶν μελῶν του καί μέ τήν δημοκρατικήν του διοίκησιν.

Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι τάς ἐλλείψεις τάς ὁποίας παρουσιάζει ἡ Διοίκησις, ἡ ὁποία στερεῖται ἐμπορικῆς πείρας θ' ἀναπληρώσῃ ἕνας ἱκανός Διευθυντής τοῦ ὁποίου ὁ ρόλος εἰς τήν ἐπιτυχίαν τῆς λειτουργίας τοῦ συνεταιρισμοῦ θά εἶναι μέγιστος. Πέραν τούτων ἐλέχθησαν καί περί τῶν χρεῶν τοῦ Συνεταιρισμοῦ καί ὁ ἀξιότιμος συνάδελφος κ. Σταυρόπουλος κατά τήν ὁμιλίαν του ἀνέφερεν ὅτι τά τυχόν χρέη τοῦ Συνεταιρισμοῦ οὐσιαστικῶς δέν θά βαρύνουν τούς ἁλιεῖς. Καλόν θά ἦτο νά ξεκαθαρισθῇ τό πρᾶγμα αὐτό καί νά ὑπάρξῃ μία σχετική δήλωσις τοῦ κ. Ὑπουργοῦ.

Ἐλέχθη ἀκόμη παρά προλαλησάντων συναδέλφων ὅτι ὁ ὀργανισμός αὐτός εἶναι θνησιγενής. Ἐγώ προσωπικῶς εὔχομαι νά ἀποδώσῃ καί ἐλπίζω ὅτι θά ἀποδώσῃ ἐφ' ὅσον ὑπάρξει κατάλληλος καθοδήγησις καί ἐπιστημονική ἐπίβλεψις. Ὁ ἀξιότιμος συνάδελφος κ. Σταυρόπουλος τοῦ ὁποίου ὀφείλω νά ἐξάρω τό βαθύ καί εἰλικρινές ἐνδιαφέρον ὑπέρ τῶν ἁλιέων καί τόν ὁποῖον πάντοτε βλέπομεν νά εὑρίσκεται πολύ κοντά εἰς τόν λαόν, διότι τόν βλέπομεν πάντοτε νά ὑποστηρίζῃ τά αἰτήματα τῆς ἀγροτικῆς τάξεως, κατά τήν ὁμιλίαν του ἀνέφερεν ὅτι τήν εὐθύνην διά τήν ἐπιβίωσιν τοῦ Συνεταιρισμοῦ αὐτοῦ θά ἔχῃ ὁ ἐνδιαφερόμενος κόσμος. Βεβαίως αὐτό εἶναι ἀληθές ἀλλά δέν θά εἶναι οἱ μόνοι οἱ ὁποῖοι θά ἔχουν τήν εὐθύνην διά τήν ἐπιτυχίαν ἀλλά εἰς τήν εὐθύνην θά μετέχουν καί ἡ Κυβέρνησις καί ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Βιομηχανίας καί ὁλόκληρος ὁ κρατικός μηχανισμός.

Μεγίστην εὐθύνην διά τήν ἐπιτυχίαν τοῦ Συνεταιρισμοῦ θά ἔχῃ ἡ Κυβέρνησις καί διά τοῦτο θά πρέπει νά ἀποστέλλῃ τό πλέον κατάλληλον διοικητικόν καί εἰδικευμένον ἐπιστημονικόν προσωπικόν, τό ὁποῖον θά καθοδηγῇ καί θά διαπαιδαγωγῇ τούς ἁλιεῖς μας. Οἱ κρατικοί ὑπάλληλοι μετέχουν τῆς Διοικήσεως καί τῶν Ἐπιτροπῶν τοῦ Συνεταιρισμοῦ καί ἀναλαμβάνουν πλέον εὐθύνας.

Ἐλέχθησαν ἐπίσης μερικαί γενικαί σκέψεις διά τήν οἰκονομικήν ἀνά-

πτυξιν τῆς Χώρας. Ἀναμφιβόλως ἡ ἁλιεία,ὅπως καί ἡ ναυτιλία εἶναι παραγωγικοί κλάδοι οἱ ὁποῖοι εὐνοοῦνται ἀπό τήν γεωγραφικήν μας θέσιν.

Χρειάζεται προγραμματισμός, χρειάζονται ἐπενδύσεις σημαντικαί διά τήν ἀνάπτυξιν αὐτοῦ τοῦ πλούτου μας. Ἔχομεν μεγάλας δυνατότητας καί ἠμποροῦμεν πολλά νά ἐπιτελέσωμεν, ὅταν ἔχωμεν πίστιν καί δημιουργικήν πνοήν. Δέν εἶναι τοῦ παρόντος νά ἐκταθῶ λεπτομερέστερον ἐπί τοῦ γενικοῦ τούτου ζητήματος. Πιστεύω, ὅμως, ὅτι ἐάν τό Κράτος διαθέσῃ τ' ἀναγκαῖα μέσα εἰς τήν ἁλιείαν, δημιουργήσῃ ψυκτικούς χώρους οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀπαραίτητοι, ὅταν ἐξασφαλισθοῦν τ' ἀναγκαῖα μέσα μεταφορᾶς πρός τάς Ἀθήνας, ὅπου ἐπίσης πρέπει νά ὑπάρχῃ ἐμπορική ὀργάνωσις εἰς τήν ἀγοράν, αὕτη θ' ἀποδώσῃ πολλά. Ἔχομεν ἀνάγκην σημαντικῶν ἐπενδύσεων διά τήν Ἀτλαντικήν ἁλιείαν, ἀλλά καί διά τήν ἁλιείαν εἰς τάς Ἑλληνικάς θαλάσσας μέ τήν ἐκπαίδευσιν καταλλήλου προσωπικοῦ, μέ τήν Διεύθυνσιν τῆς Ἁλιείας τοῦ Ὑπουργείου ἐνισχυομένην εἰς τό ἔργον της θά ἔχωμεν ἐξαιρετικά ἀποτελέσματα ὄχι μόνον εἰς τό Μεσολόγγι, ἀλλά καί εἰς ὅλην τήν Ἑλλάδα. Δέν ἐπιτρέπεται σήμερον ὅταν ὅλα τά κράτη πραγματοποιοῦν νέας κατακτήσεις ἡ Ἑλλάς νά μείνῃ καθυστερημένη.

Αὐτά, κ. Πρόεδρε, εἶχα κατά καθῆκον νά ἀναφέρω καί εὔχομαι ἡ προσπάθεια τήν ὁποίαν καταβάλλει ἡ Κυβέρνησις εἰς τήν Λίμνην τοῦ Μεσολογγίου νά ἐπιτύχῃ, ὅπως εὔχομαι ἐπίσης τό Ὑπουργεῖον Βιομηχανίας ὑπό τήν ἐμπνευσμένην καθοδήγησιν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ νά ἐπιτύχῃ εἰς τό ἔργον του. Ὁ κ. Ὑπουργός ἀπ' αὐτῆς τῆς στιγμῆς εἶναι πλέον οὐσιαστικός Πρόεδρος τοῦ Συνεταιρισμοῦ καί ἐλπίζω μέ τό ἐνδιαφέρον του τό ὁποῖον πρέπει νά εἶναι συνεχές θά ἐπιτύχῃ εἰς τήν μεγάλην αὐτήν προσπάθειαν.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Ἡ πρότασις ν' ἀποσυρθῇ τό νομοσχέδιον, δέν μέ εὑρίσκει σύμφωνον. Οὐδένα κίνδυνον διαβλέπω ἐκ τῆς ψηφίσεώς του. Τοὐναντίον, δημιουργεῖ σοβαράς ἐλπίδας ὅτι καί οἱ ἁλιεῖς θά προστατευθοῦν καί ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἁλιευτικοῦ πλούτου θά βοηθηθῇ. Συμμερίζομαι τήν αἰσιοδοξίαν τοῦ κ. Μπαλτατζῆ, διά τήν τύχην τοῦ ἱδρυομένου Ὀργανισμοῦ, καί υἱοθετῶ τήν εὐχήν του, ὅπως ἐξελιχθῇ οὗτος πρός τελειοτέραν μορφήν. Εἶναι ἀξία ἐκτιμήσεως ἡ ἐκδηλωθεῖσα ὑπό τῆς ὁλομελείας τῆς Ἐπιτροπῆς μας συμπάθεια πρός τά ζητήματα τοῦ Μεσολογγίου. Πέραν τῶν ἀκουσθέντων ὅμως, περί τοῦ ἁλιευτικοῦ του πλούτου, θά ἤθελα νά τονίσω ὅτι ὑπάρχουν καί ἄλλαι πλουτοπαραγωγικαί πηγαί, μεγαλυτέρας σημασίας, ὡς εἶναι ἡ ἐπιστημονική ὀργάνωσις καί ἐκμετάλ-

λευσις τῶν ἁλυκῶν, ἀκολούθως δέ ἡ ἵδρυσις ἐργοστασίου καυστικῆς σόδας. Ἐκ τῶν ἔργων τούτων, ὄχι μόνον ἡ περιφέρεια Μεσολογγίου-Αἰτωλικοῦ θά ὠφεληθῇ θετικώτατα, ἀλλά καί ὁλόκληρος ἡ ἐθνική μας οἰκονομία.

Ν. Μάρτης (Ὑπ. Βιομηχανίας). Κύριε συνάδελφε, δέν ὑπάρχει θέμα ν' ἀποσυρθῇ τό σχέδιον Ν.Δ. Ὅσον ἀφορᾶ τήν ἵδρυσιν ἐργοστασίου καυστικῆς σόδας, τοῦτο ἔχει ἤδη τεθῇ εἰς τό πενταετές πρόγραμμα τῆς Κυβερνήσεως καί προχωρεῖ εἰς τήν μελέτην του.

Ὁ κ. Β. Ἐφραιμίδης, ἐξέφρασε τήν ἱκανοποίησίν του, ὅτι θέματα, τά ὁποῖα εἰς τό παρελθόν προεκάλουν τό ἐνδιαφέρον μόνον τῶν τοπικῶν παραγόντων καί τῶν ἐκπροσώπων τῶν περιοχῶν ἐκείνων, σήμερον αὐτά προκαλοῦν τό γενικόν ἐνδιαφέρον, ὡς συμβαίνει μέ τό ὑπό συζήτησιν Ν.Δ., τό ἀφοροῦν τήν λιμνοθάλασσαν τοῦ Μεσολογγίου.

Ἡ προκληθεῖσα συζήτησις, λέγει, ὑπῆρξε διαφωτιστική καί ἐξέφρασε τήν ἐλπίδα, ὅτι παρέχεται ἡ εὐχέρεια εἰς τόν κ. Ὑπουργόν ν' ἀπαλείψῃ ὅσα στοιχεῖα ἀρνητικά ὑπάρχουν εἰς τό σχέδιον Ν.Δ. Διότι, ὅσον καί ἄν θέλωμεν νά μή τό παραδεχθῶμεν, ἀπό τήν συζήτησιν προέκυψεν ὅτι ὑπάρχουν ἀρνητικά στοιχεῖα εἰς τό ὑπό συζήτησιν Ν.Δ. Ὑπάρχει, εἶπε, καιρός ν' ἀπαλειφθοῦν τά σημεῖα αὐτά.

Ἡμεῖς, εἰδικώτερον, εἶπεν, ὁ κ. Ἐφραιμίδης, συμφωνοῦμεν, ἔστω καί αὐτά τά ἔργα τά ὁποῖα πρόκειται νά γίνουν, νά προγραμματισθοῦν, νά μελετηθοῦν καί νά ἐκτελεσθοῦν καί ὄχι νά παραμείνουν εἰς τά χαρτιά.

Ἐπίσης συμφωνοῦμεν, εἶπε, νά γίνῃ μία προγραμματισμένη ὀργάνωσις τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς περιοχῆς, βάσει τῶν διατάξεων τοῦ σχεδίου Ν.Δ. Ἐξέφρασε, τέλος, τήν γνώμην, ὅτι ὁ κ. Ὑπουργός, ἐφ' ὅσον μάλιστα ὑπάρχει καί χρόνος, θά λάβῃ ὑπ' ὄψει του τά ὅσα ἐξετέθησαν ἐδῶ καί θά δώσῃ διέξοδον εἰς τό δημιουργηθέν ἀδιέξοδον.

Κ. Κωνσταντάρας. Ἐπί τοῦ ζητήματος τῆς παρουσίας τῶν Ὁλλανδῶν εἰς τό Μεσολόγγιον, ἐπί τοῦ ὁποίου ὡμίλησεν ὁ κ. Σταυρόπουλος, ἐπιθυμῶ νά προσθέσω ὀλίγα τινά.

Ὁ κ. Σταυρόπουλος εἶπεν, ὅτι ἡ μελετωμένη ἀποξήρανσις ἐκτάσεως 2.500 στρεμμάτων εἰς τήν περιοχήν τῆς Λιμνοθαλάσσης, θά ἐκτελεσθῇ δωρεάν ὑπό τῶν Ὁλλανδῶν καί κατόπιν θά διανεμηθῇ εἰς τούς κατοίκους. Κανείς δέν ἔχει ἀντίρρησιν, ὅτι ἡ ἔκτασις πρόκειται νά παραμείνῃ ἐκεῖ πού εἶναι, διότι οἱ Ὁλλανδοί δέν πρόκειται νά τήν πάρουν μαζί των. Προκύπτουν ὅμως ἐξ αὐτοῦ δύο ἄλλα θέματα, πού προκαλοῦν ἀνησυχίας. Πρῶτον, ποῦ πρόκειται νά γίνῃ ἡ ἀποξήρανσις, διότι ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ προεκλήθησαν ἀντιδράσεις ἐκ μέρους τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς,

οἱ ὁποῖοι δέν ἐπιθυμοῦν νά γίνῃ εἰς περιοχάς, ὅπου ἔχουν διαδραματισθῆ ἱστορικά γεγονότα, ὅπως εἶναι ἡ περιοχή τῆς Κλεισόβης, πού εἶναι γνωστά τά συμβάντα κατά τήν δευτέραν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου καί πού παρά τό μικρόν βάθος, καλεῖται μάννα τῶν φαράδων. Τό δεύτερον θέμα πού προκύπτει, εἶναι τό τί θά γίνῃ μετά τήν ἐπιτυχίαν τῶν πειραμάτων ἀποξηράνσεως.

Ἐπιθυμῶ νά μεταφέρω τά λεχθέντα ὑπό τοῦ κ. Σταυροπούλου ὅταν συνεζητήθη τό ὑπό κρίσιν σχέδιον Ν.Δ. εἰς τό Τεχνικόν Ἐπιμελητήριον (ἀναγινώσκει). Πρόκειται δηλαδή νά γίνῃ σύγκρισις ἀποδόσεως κατά στρέμμα τῆς ἀποξηρανθησομένης ἐκτάσεως καί ἀποδόσεως κατά στρέμμα τῆς Λιμνοθαλάσσης. Τό γεγονός ὅμως αὐτό ἐδημιούργησεν ἀνησυχίας μεταξύ τῶν κατοίκων τοῦ Μεσολογγίου καί τοῦ Αἰτωλικοῦ, ἀλλά καί ὅλης τῆς χώρας ἡ ὁποία γνωρίζει τήν ἱστορικήν σημασίαν τῆς λιμνοθαλάσσης τοῦ Μεσολογγίου. Καί ἐρωτῶ, ἡ σύγκρισις αὐτή θά γίνῃ χωρίς νά μετατραπῇ ἡ περιοχή εἰς πρότυπον ἰχθυολογικόν κέντρον ἐπιστημονικῶς ἐκμεταλλευόμενον, χωρίς νά ληφθοῦν αὐστηρά μέτρα ἀπαγορεύσεως ἁλιείας διά δυναμίτιδος, χωρίς νά ἀλλάξουν αἱ ἀντιπαραγωγικαί μέθοδοι παραγωγῆς καί ἁλιείας. Κατ' αὐτόν τόν τρόπον δέν θά εἶναι δυνατόν νά ἀποδοθῇ τό μάξιμουμ τῆς παραγωγῆς τῆς λιμνοθαλάσσης. Καί ἐπειδή δημιουργεῖται ἀνησυχία καί θόρυβος, θά παρεκάλουν τόν κ. Ὑπουργόν, νά δηλώσῃ ὅτι δέν ὑπάρχει κίνδυνος καθολικῆς ἀποξηράνσεως τῆς λιμνοθαλάσσης.

Δ. Λεονάρδος. Ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Γεωργίας, προέβη εἰς δηλώσεις καί εἶπεν ὅτι ἀνελήφθη δέσμευσις τῆς Κυβερνήσεως, ἔναντι τῶν Ὁλλανδῶν.

Ν. Μάρτης (Ὑπ. Βιομ.) Ἡ ἔννοια τῆς δηλώσεως τοῦ κ. Ὑπουργοῦ Γεωργίας, εἶναι ὅτι ἀπεφασίσθη ἡ ἀποξήρανσις ἐκτάσεως 3.000 περίπου στρεμμάτων. Αὐτήν τήν στιγμήν δέν ἀπεφασίσθη τίποτε ἄλλο, οὔτε ὑπάρχει καμμία δέσμευσις. Ἄν τελικῶς ἀπό τήν μελέτην καί ἀπό τά γεγονότα ἀποδειχθῆ ὅτι τά ὠφέλη θά εἶναι πολλαπλάσια τότε θά ἀποφασίσωμεν. Πάντως δέν εἶναι δυνατόν ἀπό σήμερον νά προδικάσωμεν καί νά ἀποκλείσωμεν τίποτε. Ἡ Κυβέρνησις θά ἀκολουθήσῃ τήν ὀρθήν ὁδόν πρός τό γενικόν συμφέρον.

Ἐπίσης, ἐπιθυμῶ νά πληροφορήσω τόν κ. Κωνσταντάραν ὅτι ἡ Κυβέρνησις εἰς τό 5ετές πρόγραμμα ἀξιοποιήσεως τῶν παραγωγικῶν ἔργων, ἔχει ψηφίσει σημαντικόν κονδύλιον διά τήν ἐκμετάλλευσιν τῶν λιμνοθαλασσῶν τῆς χώρας. Νά εἶσθε βέβαιος, κ. συνάδελφε, ὅτι ἡ Κυβέρνησις θά κάμῃ ὅτι εἶναι δυνατόν διά νά ἀξιοποιηθοῦν αἱ πλουτοπαραγω-

γικαί πηγαί τῆς χώρας. Ἡ Κυβέρνησις ἀκολουθεῖ πρόγραμμα πλήρους ἀξιοποιήσεως καί ἐκτελεῖ ἔργα τεράστια τά ὁποῖα θά συντελέσουν εἰς τήν αὔξησιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καί ὅτι ὅλα ὅσα γίνονται καί ἐκτελοῦνται, γίνονται πρός τό συμφέρον τοῦ συνόλου.

Ι. Σπηλιόπουλος. Κύριε Πρόεδρε, ἐπιθυμῶ νά δώσω μίαν σύντομον ἀπάντησιν εἰς τόν κ. Κύρκον ὁ ὁποῖος γνωρίζει ὅτι πάντοτε τόν παρακολουθῶ ἀγορεύοντα μετά προσοχῆς καί σεβασμοῦ. Ἐν τούτοις πιστεύω, ἂς μοί ἐπιτραπῇ ἡ ἔκφρασις, ὅτι ὑπέπεσεν εἰς ἕν ὀλίσθημα. Εἶπε, δηλαδή ὅτι ἐφ' ὅσον εἰς τό ἄρθρον 34 τοῦ ὑπό κρίσιν σχεδίου νόμου προβλέπεται ποία θά εἶναι ἡ τύχη τῆς περιουσίας τοῦ συνεταιρισμοῦ ἐν περιπτώσει διαλύσεως, τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ κ. Ὑπουργός ἀναγνωρίζει ὅτι ὁ συνεταιρισμός εἶναι θνησιγενής. Τοῦτο ἀποτελεῖ ὀλίσθημα. Κάθε νομικόν γεγονός φέρει μίαν ἀρχήν καί ἕνα τέλος. Εἶναι ἔργον τοῦ προνοητικοῦ συντάκτου νά προβλέπῃ περί διαλύσεως πολλῷ δέ μᾶλλον ὅταν περί διαλύσεως προβλέπουσιν ὅλα τά καταστατικά. Συνεπῶς τό ἐπιχείρημα τοῦτο ὑπῆρξεν αἴολον.

Μ. Κύρκος. Ὁ κ. Σπηλιόπουλος δι' ὅσα περί ἐμοῦ προσέθεσε ἀποδεικνύει τά καλά του αἰσθήματα, ἀλλά ἂς μοί ἐπιτραπῇ νά τονίσω ὅτι εἶναι πέραν τῆς πραγματικότητος. Εἰς οὐδέν ὀλίσθημα ὑπέπεσα. Διατάξεις μεριμνοῦσαι περί διαλύσεως ἀναμφισβητήτως τίθενται εἰς τά καταστατικά. Ἐδῶ ὅμως ὁμιλοῦμεν περί ἀποτυχίας καί ὅταν μέ τόσην πεποίθησιν εἰσηγούμεθα τό ὑπό ψήφισιν σχέδιον νόμου, ἡ μνεία τῆς ἀποτυχίας τοιαύτην ἐντύπωσιν δημιουργεῖ.

Προεδρεύων κ. Λ. Μπατρῖνος. Ἐξαντληθέντος τοῦ καταλόγου τῶν ἐγγεγραμμένων ἀγορητῶν, κηρύσσεται περαιωμένη ἡ συζήτησις ἐπί τῆς ἀρχῆς.

Ἐρωτᾶται ἡ Ἐπιτροπή δέχεται κατ' ἀρχήν τό ὡς ἄνω σχέδιον Ν.Δ.;

Πολλοί Βουλευταί. Δεκτόν, δεκτόν.

Συνεπῶς τό ὡς ἄνω σχέδιον Ν.Δ. ἐγένετο δεκτόν κατ' ἀρχήν[55]».

55. Πρακτικά Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἄρθρου 35 τοῦ Συντάγματος, Περίοδος Ε', Σύνοδος Α', Συνεδρίαση 4Α'. τῆς 7ης Αὐγούστου 1959.

Περί Ἑλληνικῶν Ἐπαρχιῶν Ι

Ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας θέλοντας νά συζητηθεῖ εὐρύτερα στό Ἐθνικό Κοινοβούλιο τό θέμα τῶν Ἑλληνικῶν Ἐπαρχιῶν, στίς 18-12-1959 κατέθεσε σχετική ἐπερώτηση στή Βουλή γιά τόν Πρόεδρο τῆς Κυβερνήσεως καί τούς Ὑπουργούς Συντονισμοῦ, Ἐθνικῆς Παιδείας καί Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως περί οἰκονομικῆς καί πνευματικῆς ζωογονήσεώς των.

Συγκεκριμένα ἡ ἐπερώτηση ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Διά τούς ἀξιοτίμους κ.κ. Πρόεδρον Κυβερνήσεως καί Ὑπουργούς Συντονισμοῦ, Παιδείας καί Προεδρίας Κυβερνήσεως.

Ἐπερωτῶνται ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καί οἱ κ.κ. Ὑπουργοί Συντονισμοῦ, Ἐθνικῆς Παιδείας καί Προεδρίας Κυβερνήσεως, διότι δέν ἀντιμετωπίζεται ἐν τῷ συνόλῳ του καί καθ' ὅλην του τήν ἔκτασιν τό πρόβλημα τῆς οἰκονομικῆς καί πνευματικῆς ζωογονήσεως τῶν ἐπαρχιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀφαιματοῦνται καί φθίνουν ὄχι μόνον μή λαμβάνουσαι ὅσα δικαιοῦνται ἐκ μέρους τῆς πολιτείας, ἀλλά καί μή συνεισφέρουσαι ὅσα δύνανται πρός συντήρησιν καί ἀνάπτυξιν τοῦ Ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ, ἐντός τοῦ γνησίου πλαισίου τῶν ἱστορικῶν μας παραδόσεων ἐξ οὗ προκύπτουν κίνδυνοι ἐξασθενήσεως τῶν ζωπύρων τῆς Φυλῆς καί ἀλλοιώσεως τοῦ χαρακτῆρος της.

Ἀθῆναι τῇ 18.12.1959
Ὁ Ἐπερωτῶν Βουλευτής
Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας»

Ἡ ἀνωτέρω ἐπερώτηση υἱοθετήθηκε καί σχολιάσθηκε ἀπό τόν ἡμερήσιο Ἀθηναϊκό τύπο, χωρίς δυστυχῶς νά φθάσῃ στή Βουλή πρός συζήτηση.

Σάν δεῖγμα τοῦ σχολιασμοῦ θά δημοσιεύσουμε τό σχετικό ἄρθρο τῆς ἐφημερίδος Ἀθηνῶν «Ἔθνος» στίς 19-12-1959:

«Ὁ Βουλευτής Ναυπάκτου κ. Γεώργιος Ἀθανασιάδης-Νόβας, δι' ἐπερωτήσεώς του ζητεῖ νά μάθη ἀπό τήν Κυβέρνησιν διατί δέν ἀντιμετωπίζεται ἐν τῷ συνόλῳ του τό πρόβλημα τῆς οἰκονομικῆς καί πνευματικῆς ἀναζωογονήσεως τῶν Ἐπαρχιῶν, αἱ ὁποῖαι –λέγει εἰς τήν ἐπερώτησίν του – "ἀφαιματοῦνται καί φθίνουν, ὄχι μόνον μή λαμβάνουσαι ὅσα δικαιοῦνται ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας, ἀλλά καί μή συνεισφέρουσαι ὅσα δύνανται πρός συντήρησιν καί ἀνάπτυξιν τοῦ Ἐθνικοῦ Πολιτισμοῦ." Δέν ἀμφισβητεῖται βεβαίως ὅτι ὁ κ. Νόβας ἔχει ἀπόλυτον δίκαιον. Εἶναι καιρός ν' ἀπασχολήσῃ τήν Βουλήν τό πρόβλημα τό ὁποῖον συνθέτουν ὁ ἀενάως ἐπεκτεινόμενος ὑδροκεφαλισμός τῆς Πρωτευούσης καί ὁ ραγδαιότατα συνεχιζόμενος μαρασμός τῆς Ἐπαρχίας. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά συνεχισθῇ ἡ κατάστασις αὐτή, χωρίς νά προκύψουν σοβαρώτατοι κίνδυνοι καί διά τήν Οἰκονομίαν μας καί γενικώτερον, διά τό Ἐθνικόν σύνολον. Πρέπει συνεπῶς νά συζητηθῇ εἰς τήν Βουλήν ἡ ἐπερώτησις τοῦ κ. Νόβα τό ταχύτερον, διά νά ἐξετασθῇ τό πρόβλημα ἀπό ὅλας του τάς πλευράς καί νά ὑποδειχθοῦν τά ἀπαραίτητα πρακτικά μέτρα. Διότι, βεβαίως, δέν μπορεῖ νά ζήσῃ ἡ Ἑλλάς μέ μίαν πρωτεύουσαν, ἀπομυζῶσαν τά πάντα καί προσελκύουσαν τούς πάντας, καί μέ τήν λοιπήν χώραν διατελοῦσαν εἰς προϊοῦσαν φυματίωσιν».

1960

α) Φέρρυ Μπώτ Ἑλλάδος-Ἰταλίας

β) Σπατάλη τοῦ Δημοσίου Χρήματος

γ) Περί ἀντισυνταγματικότητας Νόμων

δ) Ἐπαναφορά ἐκπαιδευτικοῦ θέματος

ε) Ἤπειρος καί Μακεδονία

στ) Ἐκλογή τακτικοῦ Προέδρου τοῦ Σώματος

ζ) Συμμετοχή σέ Ἐπιτροπές

η) Ὑπόθεση Μαξιμιλιανοῦ Μέρτεν

θ) Ἐπερώτηση γιά τόν ἐκλογικό Νόμο

ι) Παρέμβαση γιά τούς Δικηγόρους

ια) Θλιβερά ἔκτροπα Οἰκοδόμων

ιβ) Περί βουλευτικῆς ἀσυλίας

ιγ) Συνέχεια τῆς ἐπερώτησης γιά τόν ἐκλογικό Νόμο

ιδ) Προτάσεις ἐπί τοῦ ἐκλογικοῦ Νόμου

Φέρρυ-μπώτ Ἑλλάδος-Ἰταλίας

Στήν 65ῃ συνεδρίαση τῆς 16ης Μαρτίου 1960[56], Ἠπειρῶτες Βουλευτές μέ ἀφορμή ἀναφορά τοῦ Δήμου Ἰωαννίνων, ἔφεραν πρός συζήτηση στή Βουλή τό θέμα τοῦ Φέρρυ-μπώτ Ἑλλάδος-Ἰταλίας.

Ἐπειδή ἡ ρύθμιση τῶν δρομολογίων ἦταν εὐνοϊκή γιά τή νότια Ἑλλάδα (Πάτρα) ἔναντι τῆς βορειοδυτικῆς Ἑλλάδος (Ἡγουμενίτσα), ἡ Ἤπειρος καί ἡ Αἰτωλ/νία ἦταν ἐπόμενο νά ἀνησυχήσουν γιά τήν οἰκονομική καί τουριστική τους ἀνάπτυξη.

Ἔτσι ἐνεπλάκη στή συζήτηση καί ὁ βουλευτής Αἰτωλ/νίας Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, ὁ ὁποῖος εἶπε:

«Τά ἐπιχειρήματα τῶν κυρίων συναδέλφων, εἶναι τόσον οὐσιαστικά, ὥστε δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἡ Κυβέρνησις πρέπει νά τά λάβῃ σοβαρῶς ὑπ' ὄψει της. Ἤμην προσφάτως εἰς Ἰταλίαν καί ἔχω τήν πληροφορίαν, ὅτι ἡ ἀνεξάρτητος Κυβέρνησις τῆς Σικελίας, ἐκ τοῦ φόβου, ὅτι οἱ ἐπιστρέφοντες ἐξ Ἑλλάδος τουρῖσται θά ὁδεύουν πρός τήν βορεινήν Ἰταλίαν, ἔχει σκοπόν νά δρομολογήσῃ δεύτερον φέρρυ-μπώτ μεταξύ Μεσσήνης καί Πατρῶν. Ἡ ἀπόφασις τῆς Κυβερνήσεως τῆς Σικελίας ἦτο τόσον σοβαρά, ὥστε πλούσιος Ἑλληνοαμερικανός διαμένων εἰς Ρώμην εἶχε ζητήσει νά συναντηθῇ μετά τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως. Τοῦ συνέστησα νά ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας καί νά ἐπιδιώξῃ νά συναντηθῇ μέ τόν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καί τούς ἁρμοδίους, διότι εἶχεν ὑπ' ὄψει του νά ἀναλάβῃ ἐξ ὁλοκλήρου τά ἔξοδα τῆς κατασκευῆς φέρρυ-μπώτ μεταξύ Μεσσήνης-Σικελίας καί Πατρῶν».

---

56. Ἐφημ. Συζητήσεων. σελ. 301.

Σπατάλη τοῦ Δημοσίου Χρήματος

Σέ ἐπερώτηση τοῦ Ι. Ζίγδη πρός τόν Ὑπουργό Συντονισμοῦ «περί τῆς ἐν γένει οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως» καί ἐνῶ ἀναφέρθηκε στά ἔξοδα τῆς ὑποδοχῆς καί τῶν κομματικῶν συγκεντρώσεων τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως στήν Πτολεμαΐδα, ὅπου ἔγινε κατάθεση τοῦ θεμελίου λίθου τοῦ ἐργοστασίου, ζήτησε τό λόγο καί ὁ Ἀρχηγός τῆς Νέας Πολιτικῆς Κινήσεως Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, ὁ ὁποῖος εἶπε:

«Εἶναι ἐξόχως θλιβερόν τό φαινόμενον ὅτι ὁ κ. Ὑπουργός τοῦ Συντονισμοῦ καθιεροῖ ἐπισήμως τήν ἀρχήν τῆς σπατάλης τοῦ δημοσίου χρήματος εἰς ὑποδοχάς καί κομματικάς συγκεντρώσεις. Φυσικά, αἱ ἐκφράσεις περί γελοίου κλπ. οὐδόλως ἀνταποδίδονται. Ἀλλά ὀφείλει ὁ κ. Ὑπουργός τοῦ Συντονισμοῦ νά χρησιμοποιῇ διάφορον γλῶσσαν ὁσάκις ἀπευθύνεται πρός τήν ἀντιπολίτευσιν, καί νά παρατάσσῃ οὐσιαστικά ἐπιχειρήματα. Εἶπεν ὁ κ. Ὑπουργός τοῦ Συντονισμοῦ, ὅτι ἀπήντησεν εἰς τό ἔγγραφον τό ὁποῖον τοῦ ἀπηύθυνεν ἡ Νέα Πολιτική Κίνησις. Παρά ταῦτα, ἡ ληφθεῖσα ἀπάντησις ὑπῆρξεν ἔγγραφον μή περιλαμβάνον ἀπάντησιν. Ἀλλά ἡ ἔλλειψις τῆς τοιαύτης ἀπαντήσεως τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τοῦ Συντονισμοῦ, δεικνύει τό πνεῦμα τῆς ἐκτιμήσεως τῶν ἀναγκῶν τοῦ λαοῦ, τό ὁποῖον διέπει τήν Κυβέρνησιν».

Ἡ παρεμβολή τοῦ Νόβα ἐξελίχθηκε σέ στιχομυθία μέ τόν Ὑπουργό Συντονισμοῦ καί κατέληξε ὡς ἑξῆς:

«Α. Πρωτοπαπαδάκης (Ὑπ. Συντονισμοῦ). *Εἰς τό ἔγγραφον, κύριε Πρόεδρε, τό ὁποῖον ἀπέστειλα εἰς τήν Βουλήν, ἀναφέρει τό πραγματικῶς δαπανηθέν ποσόν. Εἶναι 245.000. Καί νομίζω, κύριοι, ὅτι ἀπό πολλάς ἄλλας δαπάνας ὑπέρ τῶν ὁποίων ἔχετε καί σεῖς προσωπικῶς ἐκφρασθῆ, ἦτο πλέον ἐπιβεβλημένη αὐτή ἡ δαπάνη. Διότι δέν ἦτο μόνον θέμα, ὡς θέλετε νά τό ἀντιληφθῆτε σεῖς, τό νά ἴδουν ἀπό κινηματογράφου τήν θεμελίωσιν αὐτοῦ τοῦ ἐργοστασίου οἱ ἀγρόται. Εἶναι διάφορος ἡ ἔννοια τῆς*

συμμετοχῆς εἰς τόν ἑορτασμόν τῆς θεμελιώσεως αὐτῆς καί λυποῦμαι, διότι δέν δύνασθε νά τό ἀντιληφθῆτε.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Διά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου τούτου δέν εἴσθε σεῖς ὁ πρῶτος πού εἰργάσθη εἰς τόν τόπον αὐτόν, κ. Ὑπουργέ τοῦ Συντονισμοῦ, καί δέν ὑπήρξατε ὑμεῖς ὁ μόνος. Ἡ ἵδρυσις τοῦ ἐργοστασίου τούτου εἶχεν ἀποτελέσει πανελλήνιον ἀξίωσιν, καί εἶναι γνωστοί οἱ λόγοι διά τούς ὁποίους ἀπό καιροῦ εἰς καιρόν ἀνεβάλλετο. Εἶναι ἔργον διά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ὁποίου πολλοί εἰργάσθησαν καί πολλοί ἐμόχθησαν, ὑμεῖς δέ ὡς Ὑπουργός τοῦ Συντονισμοῦ σεβόμενος καί τόν μόχθον τῶν προκατόχων σας, ὠφείλατε νά τούς εἴχατε προσκαλέσει εἰς τήν κατάθεσιν τοῦ θεμελίου λίθου.*

Α. Πρωτοπαπαδάκης (Ὑπ. Συντονισμοῦ). *Μετά τήν ἐξήγησιν αὐτήν τῆς ὀργῆς, τήν ὁποίαν ἔδωσεν ὁ κ. Ἀρχηγός τῆς Νέας Πολιτικῆς Κινήσεως, νομίζω ὅτι δέν χρειάζεται ἀπάντησις*[57]».

57. Πρακτικά Βουλῆς, Συνεδρίαση ΠΔ΄ τῆς 29ης Ἀπριλίου 1960, σελ. 1928.

Περί ἀντισυνταγματικότητας Νόμων

Στίς 11 Μαΐου 1960 καί συγκεκριμένα στήν 92ᾳ Συνεδρίαση[58], ὅπου ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς ζήτησε ἀπό τό Σῶμα τήν ψήφιση στό σύνολο τοῦ σχεδίου νόμου «περί κυρώσεως τῆς ὑπ' ἀριθμ. 162/59 πράξεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου» καί «περί ρυθμίσεως τρόπου ἐξοφλήσεως ἀσφαλιστικῶν εἰσφορῶν καί ἄλλων τινῶν διατάξεων», ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας πῆρε τό λόγο καί εἶπε:

«Κύριε Πρόεδρε, θά ἤθελα νά κάμω μίαν παρατήρησιν, συνταγματικοῦ περιεχομένου. Ἄν καθημερινῶς ἔχωμεν συνταγματικάς παραβάσεις, ποῦ θά φθάσῃ αὐτή ἡ ὑπόθεσις; Διά ποῖον λόγον ὑπεβλήθη τό νομοσχέδιον; Ὑπεβλήθη μέ ὡρισμένην μορφήν. Εἰς τήν δευτέραν συζήτησιν προσετέθη ὁ τίτλος "καί ἄλλων τινῶν διατάξεων".

Πρόεδρος. *Δέν πρόκειται περί τοῦ νομοσχεδίου αὐτοῦ, κ. Νόβα. Πρόκειται περί ἄλλου νομοσχεδίου. Πέραν αὐτοῦ, δέν ἐπιτρέπεται πλέον συζήτησις, ἐφ' ὅσον τό νομοσχέδιον συζητεῖται εἰς τό σύνολον.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Εἰς αὐτό προσετέθησαν ἔνιοι διατάξεις, ἄσχετοι πρός τό ἀρχικόν κείμενον. Περί αὐτοῦ τοῦ νομοσχεδίου πρόκειται. Ἄλλωστε προκειμένου περί συνταγματικῆς παραβάσεως, ἀνά πᾶσαν στιγμήν ἐπιτρέπεται ἡ προβολή τῆς ἀντισυνταγματικότητος.*

Πρόεδρος. *Ὄχι κ. συνάδελφε. Τό συνταγματικῶς ἀπαράδεκτον, δέν προβάλλεται εἰς τό σύνολον. Προβάλλεται εἰς τήν κατ' ἀρχήν συζήτησιν καί εἰς τά ἄρθρα.*

Σ. Κωστόπουλος. *Τό συνταγματικῶς ἀπαράδεκτον προβάλλεται εἰς πᾶσαν περίπτωσιν.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Θά ἤθελα νά ἐρωτήσω, θά συνεχισθῇ αὐτή ἡ τακτική, τοῦ νά εἰσάγωνται καθημερινῶς νομοσχέδια ἀντισυνταγματικῶς;*

Πρόεδρος. *Τό Προεδρεῖον τό κάμνετε συνεργόν εἰς τήν παραβίασιν*

---

58. Ἐφημ. Συζητήσεων, σελ. 212.

τοῦ Συντάγματος. Ἡ Βουλή εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία ἀποφασίζει, ἄν οἱονδήποτε σχέδιον νόμου συζητούμενον, εἶναι συνταγματικῶς παραδεκτόν ἤ ὄχι.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Θά ἤθελα μίαν διευκρίνησιν ἀπό τό Προεδρεῖον. Ἄν ἐν ἐπιγνώσει δέχεται νά ψηφίζωνται καθημερινῶς νομοσχέδια, ἀντισυνταγματικῶς εἰσαγόμενα.*

Πρόεδρος. *Κύριε συνάδελφε, πῶς εἶναι δυνατόν νά κάμνετε ἐρώτησιν, ἄν τό Προεδρεῖον εἶναι ἐν γνώσει περί τῆς εἰσαγωγῆς, ἀντισυνταγματικῶς, νομοσχεδίων; Τό νομοσχέδιον ἐτροποποιήθη ὑπό τῆς Βουλῆς, συμφώνως πρός τό Σύνταγμα καί τόν Κανονισμόν καί ὑπ' αὐτήν τήν διατύπωσιν ἐμφανίζεται, κατά τήν εἰς τό σύνολον ψήφισίν του. Ἐρωτᾶται ἡ Βουλή, γίνεται δεκτόν τό νομοσχέδιον εἰς τό σύνολον;*

Πολλοί Βουλευταί. *Δεκτόν, δεκτόν».*

Ἀντιφυματικός ἀγώνας

Καί ἐνῶ τό νομοσχέδιο αὐτό ἔγινε δεκτό ἀπό τή Βουλή, ὁ Πρόεδρος συνέχισε τή συζήτηση ἐπί τῶν ἄρθρων καί τοῦ συνόλου τοῦ ἐπόμενου νόμου «περί ὀργανώσεως τοῦ Ἀντιφυματικοῦ Ἀγῶνος». Ἔχοντας τίς ἀντιρρήσεις του γιά τήν ἀντισυνταγματικότητα καί σ' αὐτό τό νομοσχέδιο ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, ζήτησε τό λόγο καί εἶπε[59]:

«Κύριε Πρόεδρε, ἐκτιμῶμεν τήν σημασίαν τοῦ νομοσχεδίου, περί καλλιτέρας ὀργανώσεως τοῦ ἀντιφυματικοῦ ἀγῶνος, καί ἀναγνωρίζομεν τήν πραγματικήν ἀνάγκην τῶν ἐπαρχιῶν νά ἐπανδρωθοῦν τά ἰατρεῖα, πολλά τῶν ὁποίων πράγματι εἶναι κενά.

Δυστυχῶς, τό νομοσχέδιον αὐτό περί καλλιτέρας ὀργανώσεως τοῦ ἀντιφυματικοῦ ἀγῶνος, ὑπέστη εὐθύς ἐξ ἀρχῆς μίαν ἀντισυνταγματικήν φυματίωσιν , ἡ ὁποία θά ὁδηγήσῃ εἰς πολλάς, περαιτέρω περιπετείας.

Ὁ κ. Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ἀντιληφθείς τήν προσβολήν τοῦ νομοσχεδίου ἀπό τήν νόσον αὐτήν, εἶχε δηλώσει εἰς τήν Βουλήν, ὅτι τά ἄρθρα 14 καί περαιτέρω ἀποσύρονται καί δέν θά εἰσαχθοῦν. Ἐπανεισάγονται μέ μίαν τροπολογίαν τῶν ἀξιοτίμων κ.κ. συναδέλφων. Ἐκτιμῶ ἀπολύτως καί συμμερίζομαι βαθύτατα τόν πόνον των διά τήν ἐπαρχίαν καί τήν κατάστασιν, ἡ ὁποία πράγματι εἶναι εἰς βάρος καί τῆς κοινωνίας

59. Ἐφημ. Συζητήσεων, σελ. 216-217.

μας καί τοῦ Ἔθνους μας, διότι ὄντως αἱ ὀρειναί ἰδίως ἐπαρχίαι ὑποφέρουν ὡς ἐπί τό πλεῖστον ἀπό ἔλλειψιν ἰατρῶν. Δέν νομίζω ὅμως, ὅτι ἡ τροπολογία αὐτή τῶν κ.κ. συναδέλφων, τήν ὁποίαν υἱοθετεῖ ὁ κ. Ὑπουργός καί τήν ὁποίαν πράγματι προσπαθεῖ νά βελτιώσῃ, ὅτι λύει τό θέμα αὐτό, καί ὅπως ὁ ἀξιότιμος προλαλήσας συνάδελφος, ὑπεστήριξε, νομίζω, ὅτι τό νομοσχέδιον αὐτό, μέ τό πρῶτον ἄρθρον θυσιάζομεν τά νειᾶτα καί μέ τό τελευταῖον εὐεργετοῦμεν τά γηρατεῖα, διότι γνωρίζετε, κ. συνάδελφοι, ὅτι δέν ἦσαν εἰς θέσιν ἕως τώρα πράγματι τά Πανεπιστήμιά μας νά βγάλουν φοιτητάς, λόγῳ ἐλλείψεως ἐργαστηρίων καί ἄλλων μέσων, ἐπιστημονικῶν, ἀρτίως κατηρτισμένους, ἀλλά τά τελευταῖα χρόνια πραγματικῶς παρατηρεῖται μία αἰσθητή βελτίωσις καί ἐδῶ καί εἰς τό Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης. Ἀλλά ἐάν τό νέον παιδί, τό ὁποῖον θά βγῇ ἀπό τό Πανεπιστήμιον, ἔχει μία ἔφεσιν εἰδικεύσεως, κανείς δέν ἔχει τό δικαίωμα αὐτήν τήν ἔφεσιν, ἡ ὁποία θά βγάλῃ ἕνα πρώτης τάξεως ἐπιστήμονα, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς νά τήν εὐνουχίσῃ καί νά εἰπῇ δέν δύνασαι νά συνεχίσῃς τήν εἰδικότητα, ἀλλά θά πᾶς στήν ἐπαρχίαν.

Γνωρίζετε καί ὑμεῖς, κ. συνάδελφοι, ὅτι ἄν μείνῃ ἄνευ πραγματικῆς, περαιτέρω, μορφώσεως, αὐτός ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀρχάριος, ὁ ἀνειδίκευτος νέος ἰατρός, δέν θά εἶναι δυνατόν νά ἀνταποκριθῇ εἰς τόν προορισμόν του. Ἡ πεῖρα δυστυχῶς μᾶς ἐδίδαξε τόσα, ὥστε νά ἠμποροῦμεν νά εἴπωμεν ὅτι τά ἄλλα ἄρθρα δέν εἶναι εὔκολον νά ἐφαρμοσθοῦν μέ τά "δύναται" καί "μέ τάς γνώμας τῶν οἰκείων σχολῶν". Ἔχω τήν πεποίθησιν, ὅτι δέν θά καταστῇ δυνατόν πράγματι τό νομοσχέδιον αὐτό νά ἐφαρμοσθῇ ἐξ ὁλοκλήρου. Δέν θά καταστῇ δυνατόν, διότι αὐτοί οἱ ὁποῖοι θά κληθοῦν νά πᾶνε νά ἐκπαιδεύσουν εἰς τάς ἐπαρχίας τούς ἀρχαρίους καί ἀπείρους ἰατρούς, ὑφηγηταί, ἐπιμεληταί κλπ., μέ διάφορα προσχήματα, δέν θά μεταβοῦν εἰς τάς ἐπαρχίας καί ἀσφαλῶς δέν θά ἐφαρμοσθῇ ἡ διάταξις καί ἔτσι εἶναι βέβαιον, ὅτι καταδικάζομεν ἕνα μέγα ἀριθμόν νέων ἐπιστημόνων νά μείνουν ἀνειδίκευτοι καί νά μή ἠμπορέσουν νά σταδιοδρομήσουν.

Κύριε Πρόεδρε, νομίζω, ὅτι καί εἰς αὐτάς τάς διατάξεις, ἐάν πράγματι ὁ κ. Ὑπουργός ἤθελε νά καταστοῦν ὄντως εὐεργετικοί, θά ἠμποροῦσεν ἡ διατύπωσις νά εἶναι διαφορετική, καί ἐννοῶ τά περαιτέρω ἄρθρα 3 καί 4, ὅτι εἶναι δυνατόν νά γίνῃ ὑποχρεωτική καί νά καταβληθῇ πράγματι μία προσπάθεια, διότι δέν πρόκειται μόνον, ὅτι θά διδάξῃ τά παιδιά, ἀλλά ὅτι ὄντως ἡ μετάβασις εἰς τάς ἐπαρχίας ἐπί ἕνα χρονικόν διάστημα εἰδικευμένων καί ἐμπείρων ἐπιστημόνων θά ἠμπορέσῃ νά προσφέρῃ περισσοτέραν ὑπηρεσίαν. Δι' αὐτούς τούς λόγους, φοβοῦμαι, ὅτι

καί εἰς τό μέλλον θά ἀνατρέψωμεν τά ἄλλα ἄρθρα τοῦ νομοσχεδίου. Δέν κατώρθωσε νά λειτουργήσῃ τό μεγαλύτερον νοσοκομεῖον τῆς Ἑλλάδος, τῆς Τριπόλεως, διότι δέν ἠμπόρεσε νά ἐπανδρωθῇ, δέν πηγαίνουν ἄξιοι λόγου ἐπιστήμονες, ὥστε νά ἐπιτελέσῃ τόν προορισμόν του τό νοσοκομεῖον αὐτό. Καί ἄν δέν ὑπῆρχεν ὁ στρατός νά τό χρησιμοποιήσῃ θά ἦτο χαμένη ὑπόθεσις.

Διά τοῦτο, ἐπαναλαμβάνω, φοβοῦμαι, ὅτι διά τοῦ νομοσχεδίου καί τῆς τροπολογίας αὐτῆς, ἐπί τοῦ παρόντος θά κατορθώσωμεν νά ἐπανδρώσωμεν μόνον μερικά ἰατρεῖα.

Θά ζημιώσωμεν ἀνεπανορθώτως νέους ἐπιστήμονας, ἐκ τῶν ὁποίων θά ἦτο ἴσως δυνατόν νά προέλθουν οἱ ἀριστεῖς τῆς αὔριον. Ἐξ ἄλλου παρέχεται, ὡς παρετήρησε προηγουμένως καί ὁ κ. Κωστόπουλος, μέ τό τελευταῖον ἄρθρον μία προστασία ὑπέρ ὡρισμένων προσώπων. Ἐπί πλέον, ἐάν αὐταί αἱ τροπολογίαι, αἱ ὁποῖαι σήμερον εἰσάγονται, ἦσαν τόσον σπουδαῖαι καί σοβαραί, θά μοῦ ἐπιτρέψῃ ὁ κ. Ὑπουργός νά κάμω αὐτήν τήν παρατήρησιν καί αὐτόν τόν ἔλεγχον, πῶς δέν εἶχεν ἐξ ἀρχῆς προβλεφθῆ νά εἰσαχθοῦν εἰς τό νομοσχέδιον; Ἐάν εἶναι τόσον ὥριμον τό θέμα θά ἀνεμένομεν ἀπό τό Ἐπιτελεῖον τοῦ Ὑπουργείου καί ἀπό τόν κ. Ὑπουργόν νά τό εἶχον εἰσαγάγει ἐξ ἀρχῆς ὡς ἄρτιον νομοθέτημα, ὥστε νά μή ἐδημιουργεῖτο καί αὐτή ἡ ἀνωμαλία τῆς ἀντισυνταγματικότητος. Καί δηλοῦμεν ἐπί τῇ εὐκαιρίᾳ, ὅτι δέν θά εἶναι δυνατόν νά ἀνεχθῶμεν περαιτέρω ἀντισυνταγματικάς διατάξεις καταφώρους, διότι αὐτή ἡ ἀσέβεια πρός τούς θεσμούς εἶναι ἐπικίνδυνος κατ' ἐμέ. Ἄνευ ἀνάγκης ἔχομεν καθημερινῶς κατάφωρον παραβίασιν τοῦ Συντάγματος. Περιφρονοῦμεν τό Σύνταγμα, περιφρονοῦμεν τό Α.Σ.Δ.Υ., περιφρονοῦμεν τό Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας. Ἐάν νομίζετε, ὅτι οἱ θεσμοί αὐτοί δέν ἐξυπηρετοῦν τόν κυβερνητικόν σας ζῆλον καί τήν πρόοδον τοῦ τόπου, φέρετε εὐθέως ἕνα νομοσχέδιον καί ζητήσατε νά καταργηθοῦν. Ἐφ' ὅσον ὅμως ἐξακολουθοῦν νά ὑπάρχουν, ἡ καθημερινή παραβίασίς των δημιουργεῖ μίαν ἠθικήν ἀτμόσφαιραν πολιτικήν, ὄχι εὐχάριστον.

(Εἰς τό σημεῖον τοῦτο τήν Προεδρικήν ἕδραν καταλαμβάνῃ ὁ Β' Ἀντιπρόεδρος κ. Λ. Καμβύσης).

Πρόεδρος. *Ἐπί τοῦ προκειμένου ποία εἶναι ἡ ἀντισυνταγματικότης τῆς συζητήσεως τῆς τροπολογίας, ἡ ὁποία ὑπεβλήθη ἀπό μέρους τῶν κ.κ. βουλευτῶν;*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Εἶπα, ὅτι προκειμένου περί ἀντισυνταγματικότητος κατά πᾶσαν φάσιν τῆς συζητήσεως τοῦ νομοσχεδίου, ἡ παρατήρησις εἶναι ἐπιβεβλημένη. Ἡ ἀντισυνταγματικότης ἔγκειται εἰς τό ὅτι*

εἰσήχθη νομοσχέδιον, τό ὁποῖον ἐτροποποιήθη κατόπιν καί προσετέθησαν πέντε ἄρθρα.

Πρόεδρος. *Ἐπί τοῦ προκειμένου, ἐπί τοῦ μόνου ζητήματος, τό ὁποῖον ἠγέρθη ἐάν ἡ ὑποβληθεῖσα τροπολογία σχετίζεται ἀμέσως μέ τό ὑπό συζήτησιν σχέδιον νόμου, ἀπεφάνθη ἡ Βουλή. Συνεπῶς δέν προκύπτει ζήτημα τοὐλάχιστον διά τήν περίπτωσιν αὐτήν.*

Ν. Μπακόπουλος. *Μέ μίαν διαφοράν, κ. Πρόεδρε, οὐσιωδεστάτην, ὅτι ἡ Βουλή διά τῆς πλειοψηφίας της, δέν ἔχει ἐξουσίαν νά ἑρμηνεύσῃ αὐθεντικῶς τό Σύνταγμα. Κοινοβουλευτικῶς ἐλύθη τό ζήτημα, ἐπιστημονικῶς εἶναι εἰς βάρος τῆς πλειοψηφίας. Ταῦτα εἰς ἀπάντησιν τῆς παρατηρήσεώς σας.*

Πρόεδρος. *Κύριε Μπακόπουλε, ἐγώ ὑπεστήριξα, ὅτι πολιτικῶς καί Κοινοβουλευτικῶς ἔγινε ἡ τακτοποίησις διά τῆς ἀποφάσεως τῆς Βουλῆς. Τώρα, ἐάν νομικῶς εἶναι ὀρθή ἤ ὄχι, εἶναι ἄλλο θέμα. Τό Προεδρεῖον ἑρμηνεύει τό ζήτημα Κοινοβουλευτικῶς.*

Ν. Μπακόπουλος. *Κοινοβουλευτικῶς ναί, πολιτικῶς ὄχι. Πολιτικῶς παραμένει ἀκεραία ἡ εὐθύνη εἰς τό Προεδρεῖον, διότι θέτει τοιαύτας διατάξεις ὑπό συζήτησιν καί εἰς τήν πλειοψηφίαν καί εἰς τήν Κυβέρνησιν, διότι ἐμμένουν εἰς τήν ψηφοφορίαν. Κοινοβουλευτικῶς ἐλύθη τό ζήτημα διά τῆς δυνάμεως τοῦ ἀριθμοῦ. Πολιτικῶς καί νομικῶς εἶναι σφάλμα».*

Ἐπαναφορά Ἐκπαιδευτικοῦ Θέματος

Στή συνέχεια τῆς συζητήσεως τῶν συσχετιθεισῶν ἐπερωτήσεων τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως[60], ὁ Ὑπουργός Παιδείας Γ. Βογιατζῆς, μέ ἀφορμή τήν ἀγόρευση τοῦ κ. Παπαληγούρα, ὁ ὁποῖος ἐμέμφθη τήν Κυβέρνηση γιά τά μέτρα τά ὁποῖα δέν ἔλαβε ὑπέρ τῆς ἐκπαιδεύσεως, διεύρυνε τή συζήτηση καί ἐπανέφερε τό ἐκπαιδευτικό θέμα, στό ὁποῖο ὡς ἦτο φυσικό ἐνεπλάκη καί ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας.

Ἀπό τήν ἐμπεριστατωμένη αὐτή ἀγόρευσή του προκύπτει (σελ. 463) ὅτι στό νομοσχέδιο «περί οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τῶν Πανεπιστημίων» κατέθεσε τροπολογία γιά τήν οἰκονομική ἐνίσχυση τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Μέ τή βοήθεια τοῦ Π. Κανελλόπουλου καί τό προσωπικό ἐνδιαφέρον τοῦ Πρωθυπουργοῦ, πέτυχε τή διάθεση ὑπέρ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ 1/10 τοῦ χορηγουμένου ποσοῦ ἐτησίως ἀπό εἰδική φορολογία στό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν.

Ἡ οἰκονομική αὐτή βοήθεια ἀναζωογόνησε τήν Ἀκαδημία καί μπόρεσε νά προχωρήσει σέ διάφορες δραστηριότητες τῆς ἁρμοδιότητάς της.

Συγκεκριμένα ὁ Νόβας εἶπε στήν μακροσκελέστατη ἀγόρευσή του:

«Νομίζω κ. Πρόεδρε, ὅτι ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Παιδείας, ἔπραξε καλῶς νά ἐπαναφέρῃ τήν συζήτησιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ θέματος, κατόπιν τῆς ἐν συναφείᾳ πρός τήν οἰκονομικήν ἐπερώτησιν συζητήσεως τῆς παρελθούσης Τρίτης. Διότι θά ἔπρεπε, πράγματι, νά διευκρινισθοῦν ὡρισμέναι ἀπόψεις τῆς Κυβερνήσεως, διά νά κρίνωμεν καί ἡμεῖς κατά πόσον ἐν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου ἔχει πράγματι συλλάβει τό νόημα καί τό πνεῦμα τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προβλήματος ἐν τῇ ὁλότητί του, ὑπό τήν σημερινήν του συγχρονισμένην μορφήν, διά νά ἠμπορέσωμεν καί ἡμεῖς νά κρίνωμεν ἐάν ἐπαρκῶς πράγματι ἐκτιμᾷ τήν ἀνάγκην νά βασισθῇ ἡ προσπάθεια τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως πρωτίστως ἐπί τῆς Παιδείας.

Εἶχον τήν τιμήν νά εἴπω εἰς τήν Βουλήν, ὅταν συνεζητοῦντο αἱ προγραμματικαί δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως: "Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ὑπο-

---

60. Ἐφημερίς Συζητήσεων τῆς Βουλῆς, Συνεδρίαση 104 τῆς 27ης Μαΐου 1960, σελ. 459, 60, 61, 62, 63, 64.

μνήσω εἰς ὅλους τούς ἀξιεπαίνως μοχθοῦντας διά τήν ὑλικήν εὐημερίαν τῆς Πατρίδος, ὅτι ὅσα ἔργα ὑποδομῆς καί ἄν τήν στηρίξουν, ἐάν ὑποδομήν τῆς ὑποδομῆς δέν ἔχουν τά ἔργα ταῦτα τήν παιδείαν, ποτέ δέν θά ἐξασφαλίσουν ἀνώτερα ἐπιτεύγματα".

Ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Παιδείας, ἀπαντῶν, διηύρυνε τό θέμα καί ἠθέλησε νά δώσῃ μίαν πλήρη εἰκόνα τῆς δραστηριότητος τῆς Κυβερνήσεως εἰς τόν ἐκπαιδευτικόν τομέα. Ἐπειδή κατέληξε μέ τήν ἀποστροφήν, ὅτι εἶχε συμφωνηθῆ νά ἀπομονωθῆ τό θέμα τό ἐκπαιδευτικόν, νά στηθῆ, ἐπί ὑψηλοτέρου βάθρου, νά ἀποχρωματισθῆ Κομματικῶς καί νά γίνῃ ζήτημα Ἐθνικόν, κατηγόρησε δέ τήν ἀντιπολίτευσιν, ὅτι δῆθεν, αὐτή παραβαίνει τήν συμφωνίαν, ὀφείλω νά ὑπομνήσω εἰς τήν Βουλήν τό ἱστορικόν τοῦ ζητήματος:

Ἡ πρότασις αὕτη ἔγινεν εἰς τήν περασμένην Βουλήν ἀπό τόν ἀξιότιμον Ἀρχηγόν, τότε, τῶν Φιλελευθέρων καί ἤδη Ἀρχηγόν τοῦ Φ.Δ.Κ., κ. Παπανδρέου. Καί τό Σῶμα ὁμοφώνως εἶχεν ἐπιδοκιμάσει τήν σύστασιν μιᾶς διακομματικῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς πρός μελέτην τοῦ ὅλου μορφωτικοῦ θέματος.

Ἐπειδή τόσον θερμῶς, ἐπεκαλέσθη ὁ κ. ὑπουργός τῆς Παιδείας τό πνεῦμα αὐτό τῆς ἑνότητος τῆς σκέψεως καί τῶν προσπαθειῶν διά τήν Παιδείαν, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά εἴπω, ὅτι δυστυχῶς, ἡ Κυβέρνησις τοῦ κ. Καραμανλῆ, δέν ἔμεινε πιστή εἰς τήν γραμμήν αὐτήν. Διότι, πρῶτον, εἶχε πολύ βραδύνει τότε νά συσταθῆ ἡ Ἐπιτροπή αὐτή, τήν ὁποίαν ὁμοφώνως τό Σῶμα εἶχεν ἐγκρίνει. Ἐγώ ὁ ἴδιος προσωπικῶς, εἰς τόν ἀξιότιμον καί τότε Προέδρον τῆς Βουλῆς, κ. Ροδόπουλον, ἐπανειλημμένως εἶχον ὑπομνήσει τήν ἀνάγκην, ὅπως ἡ ἀπόφασις τοῦ Σώματος πραγματοποιηθῆ. Ἐπί τέλους, κἄποτε συνεστήθη ἡ Ἐπιτροπή αὐτή, ἀλλά ἐπί μακρόν χρονικόν διάστημα, δυστυχῶς, δέν κατωρθώθη νά συγκροτηθῆ εἰς Σῶμα. Δέν δύναμαι νά ἀποκρύψω ἐδῶ, ὅτι ὁ κύριος λόγος διά τόν ὁποῖον τότε καρκινοβατοῦσεν ἡ συγκρότησις τῆς Ἐπιτροπῆς, ἦτο ὁ δισταγμός νά ἀνατεθῆ ἡ Προεδρία αὐτῆς εἰς τόν κ. Παπανδρέου, πρᾶγμα τό ὁποῖον ἦτο καί δίκαιον καί σκόπιμον, ἐάν ὄντως ἠθέλαμεν νά ἐργασθῶμεν ὅλοι ἀπό κοινοῦ διά τήν ἀναγέννησιν τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας. Δυστυχῶς, αὐτό τό ὁποῖον λέγω εἶναι ἀληθές. Πράγματι ἀπό στενόν Κομματικόν πνεῦμα, ἐπεχειρήθη ν' ἀποκλεισθῆ τῆς Προεδρίας τῆς Εἰδικῆς Διακοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς ὁ κ. Παπανδρέου, ὁ Πατριάρχης τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ μας ἰδεώδους, ὁ ἔχων ἐμπραγμάτως δώσει τόσας ἀποδείξεις, ὅτι πονεῖ καί ἀγαπᾷ καί κατέχει τά θέματα τῆς παιδείας.

Κοινοβουλευτική Ἐπιτροπή Παιδείας ἀπόντος τοῦ κ. Παπανδρέου,

χωρίς Πρόεδρόν της τόν κ. Παπανδρέου, θά ἦτο μία τόσον μεγάλη ἀνορθογραφία ὡς ἐάν τό "κοινοβουλευτική" τό ἐγράφαμεν μέ ὖψιλον καί ὄχι μέ ὅμικρον γιῶτα. Ἐπί τέλους μετά παρέλευσιν ἀρκετοῦ χρόνου συνεκροτήθη ἡ Ἐπιτροπή καί ὁ κ. Παπανδρέου ἐγένετο Πρόεδρός της. Ὅπως γνωρίζουν οἱ μετασχόντες συνάδελφοι, κατωρθώσαμεν νά συνέλθωμεν εἰς μίαν μόνον συνεδρίασιν διά νά ἐκλέξωμεν τόν κ. Παπανδρέου Πρόεδρον. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπῆλθεν ἡ πτῶσις τῆς Κυβερνήσεως καί ἡ διάλυσις τῆς Βουλῆς. Προηγουμένως, πρό τῆς συγκροτήσεως τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς, εἶχεν ἡ Κυβέρνησις συστήσει Ἐπιτροπήν ἐξ εἰδικῶν προσωπικοτήτων διά νά μελετήσῃ τό θέμα τό ἐκπαιδευτικόν, ὡς καί τό θέμα τῶν Γραμμάτων καί Τεχνῶν. Ὑπουργός τότε τῆς Παιδείας, ἦτο ὁ κ. Γεροκωστόπουλος, ὁ ὁποῖος μοῦ ἔκαμε τήν τιμήν νά μοῦ τηλεφωνήσῃ καί νά ζητήσῃ τήν γνώμην μου. Τοῦ ἀπήντησα, ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἐνεργεῖ πρωθυστέρως. Διότι ἔπρεπε νά συσταθῇ πρῶτα ἡ Κοινοβουλευτική Ἐπιτροπή καί ἐκείνη νά ἐνισχυθῇ μέ τεχνικόν ἐπιτελεῖον καί μέ ὅλους τούς δυνατούς πόρους ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως. Ὅτι ἔπρεπεν ἡ προσπάθεια νά προέλθῃ ἀπό ὅλα τά Κόμματα καί νά μή πάρῃ μονοκομματικήν μορφήν. Ὅ,τι, δηλαδή, τάς ἐξ εἰδικῶν τεχνικάς ἐπιτροπάς ἔπρεπε νά συστήσῃ παρ' αὐτῇ ἡ Διακομματική Κοινοβουλευτική Ἐπιτροπή καί ὄχι παρ' αὐτῇ ἡ Κυβέρνησις ἐν στενῇ μάλιστα συναρτήσει, ὡς ἐμαρτύρει τό γεγονός, ὅτι Πρόεδρος αὐτῆς θά ἦτο ὁ κ. ὑπουργός τῆς Παιδείας. Εἰς τήν ἐπιτροπήν Παιδείας δέν ἐδέχθησαν διά τούς λόγους τούτους νά μετάσχω. Ἐπειδή ὅμως συνέπεσε νά εἶμαι Πρόεδρος τῆς Τάξεως Γραμμάτων καί Τεχνῶν εἰς τήν Ἀκαδημίαν, ὑπό τήν ἰδιότητά μου αὐτήν, ἔκρινα ὅτι ἤμουν ὑποχρεωμένος νά συμπράξω εἰς τήν Ἐπιτροπήν Γραμμάτων καί Τεχνῶν. Καί αἱ δύο Ἐπιτροπαί εἰργάσθησαν φιλοτίμως καί κατέληξαν εἰς συμπεράσματα λίαν ἀξιόλογα. Εἶχον μάλιστα τήν τιμήν τό πόρισμα τῆς μορφωτικῆς Ἐπιτροπῆς, ὡς Ἀντιπρόεδρος αὐτῆς, νά τό ἐγχειρίσω εἰς τόν κ. Καραμανλῆν, ὁ ἴδιος ἐγώ εἰς τό σπίτι του. Δέν ἦτο πλέον Πρωθυπουργός. Ἐνθυμοῦμαι, ὅτι μᾶς εἶπεν, ὅτι δέν εἶναι πλέον εἰς τήν Κυβέρνησιν, ὅτι ἔχομεν ἐκλογάς, ἀλλ' ὅτι ἐν πάσει περιπτώσει μέ ὅσην δύναμιν μικράν ἤ μεγάλην ἀποκτήσῃ θά ἐνισχύσῃ τήν ἀναμορφωτικήν προσπάθειαν. Τοῦ ἀπήντησα εὐχαριστῶν καί τοῦ εἶπα, ὅτι εὔχομαι νά ἐξέλθῃ ἀπό τάς ἐκλογάς ὄχι μέ μικράν ἀλλά μέ μεγάλην δύναμιν διά νά μᾶς ἐνισχύσῃ ἐάν ἡμεῖς, ὅπως ἐλπίζαμε, ἔλθωμε στή νέα Βουλή μέ μεγαλυτέραν δύναμιν ἀπό τήν ἰδικήν του.

Ἠθέλησα νά ἀναφέρω αὐτά εἰς τήν Βουλήν διά νά πεισθῇ τό Σῶμα, ὅτι τό πνεῦμα τῆς ἐνιαίας προσπαθείας, πού ἐπεκαλέσθη ὁ κ. ὑπουργός,

δέν ἐτηρήθη ὄχι ἀπό ἡμᾶς, ἀλλά ἀπό τήν Κυβέρνησιν. Ἡ παράταξις τῆς ΕΡΕ ἐπανῆλθεν εἰς τήν σημερινήν Βουλήν, ὡς πλειοψηφία. Ἐσχημάτισε καί πάλιν Κυβέρνησιν. Ἀπό τάς προγραμματικάς δηλώσεις τῆς νέας Κυβερνήσεως διεπίστωσα μετά λύπης μου, ὅτι τό ἐκπαιδευτικόν θέμα δέν ἐτέθη ὡς αὐτόνομον θέμα κυρίας, θεμελιώδους σημασίας. Ἀκροθιγῶς καί ἀορίστως ἐγένετο μνεία τοῦ πορίσματος τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς. Περί ἀνασυστάσεως τῆς Διακομματικῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς οὔτε λόγος! Καί οὕτω, ἐφθάσαμεν εἰς τήν Κυβερνητικήν δραστηριότητα, τήν ὁποίαν ἀνέφερεν ὁ κ. ὑπουργός. Κατετέθησαν ὄχι, δυστυχῶς, εἰς τήν Βουλήν, ἀλλ' εἰς τήν Ἐπιτροπήν Ἐξουσιοδοτήσεως τά ἐκπαιδευτικά νομοσχέδια. Τό Προεδρεῖον τῆς Βουλῆς δέν μοῦ ἔκαμεν τήν τιμήν νά μέ περιλάβῃ εἰς τά μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐξουσιοδοτήσεως, ὅταν συνεζητεῖτο τό ἐκπαιδευτικόν πρόγραμμα. Ἐκεῖνο πού θέλω νά τονίσω εἶναι, ὅτι ἡ καταβληθεῖσα νομοθετική προσπάθεια δέν προσέλαβε βάθος, τόνον, ὁρμήν μεταρρυθμίσεως. Δέν εἶχεν ἄδικον ὁ κ. Παπαληγούρας, ὅταν ὑπεστήριξεν, ὅτι οὐδείς ἀντελήφθη, ὅτι εἰς τόν τομέα τῆς Παιδείας ἔλαβε χώραν μεταρρύθμισις.

Κύριε Πρόεδρε καί κύριοι βουλευταί, ἡ μεταρρύθμισις εἶναι πρᾶξις ἐπαναστατική. Ἡ μεταρρύθμισις ἀπαιτεῖ δημιουργικόν ὀργασμόν, δημιουργικήν ὁρμήν. Μέ τεχνητήν γονιμοποίησιν δέν γίνεται μεταρρύθμισις. Ἐκεῖνο πού ἐπεχειρήθη, δέν ἦτο δημιουργική μεταρρύθμισις. Ἦτο γραφειοκρατική ρύθμισις. Καί πράγματι, τά ψηφισθέντα ἐν τάχει νομοσχέδια ἐκεῖνα, ἀποτελοῦν καλήν ἀπόδειξιν τῆς ἀνεπαρκείας των. Διά νά ἐνεργοποιηθοῦν, διά νά τεθοῦν εἰς τήν ἐφαρμογήν, ἔπρεπε νά ἐκδοθοῦν 55 ὁλόκληρα Διατάγματα, τό γνωρίζει ὁ κ. ὑπουργός, καθυστεροῦν ἀκόμη κατά τό πλεῖστον. Λόγῳ ἐλλείψεως δημιουργικῆς ὁρμῆς, ὅλος ὁ μηχανισμός ἐκινήθη βραδύτατα. Τήν συγκέντρωσιν τῆς Τεχνικῆς Ἐκπαιδεύσεως εἰς τό Ὑπουργεῖον Παιδείας, μοναδικόν ἐπίτευγμα, δέν ἠμποροῦμεν νά τήν χαρακτηρίσωμεν ὡς δημιουργικήν μεταρρύθμισιν. Ἀπό καιροῦ πολλοῦ εἶχε μελετηθῆ. Ὅλοι εἴμεθα σύμφωνοι. Καί ἐγώ προσωπικῶς πρός τόν σκοπόν τοῦτον ἐκινήθην, ὅτε εἶχον τήν τιμήν δύο φοράς ἐπί ὀλίγους μῆνας νά διατελέσω ὑπουργός τῆς Παιδείας. Δοθείσης εὐκαιρίας, ὀφείλω νά ὑπενθυμίσω, ὅτι καί διά τό βραχύ τοῦ χρόνου τῆς θητείας μου καί διά τήν μεταπολεμικήν ἀθλιότητα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, δέν ἠδυνήθην νά πράξω ὅσα ἐπρέσβευα καί ὅσα ἐπεθύμουν. Ἀλλά καί τό 1950 δέν διεθέτομεν πλειοψηφίαν ἰσχυράν εἰς τήν Βουλήν, οὔτε ἡ Κυβέρνησις ἦτο συμπαγής. Δέν ἦτο δυνατόν νά θέσωμεν εἰς ἐφαρμογήν ἕνα πρόγραμμα μακρᾶς πνοῆς, ὅπως εἶναι τό ἐκπαιδευτικόν. Ἐν τούτοις, ξεχέρσωσα μέ

ἀποφασιστικήν ἐνέργειαν τό ἔδαφος καί συνέλεξα ἐπιμελῶς τόν σπόρον διά μίαν νέαν ἐκπαιδευτικήν καλλιέργειαν. Δυστυχῶς αἱ πολιτικαί περιστάσεις δέν μοῦ ἐπέτρεψαν συνέχισιν.

Ἐπανέρχομαι εἰς τήν ὑπαγωγήν τῆς τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τό Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας. Δέν ὑπάρχει καμμία ἀμφιβολία, ὅτι ὀρθῶς ὁ κ. Ὑπουργός τήν ἐπραγματοποίησεν. Ὡς πρός τήν ἐκλογήν τῶν ἐπί κεφαλῆς προσώπων, ὁ κ. Ὑπουργός παρεπονέθη, ὅτι ἠδικήθη προχθές. Νομίζω καί ἐγώ ὅτι ἀθελήτως καί καλῇ τῇ πίστει ἠδικήθη. Διότι τούς συνεργάτας, τούς ὁποίους ἐπέλεξεν ὁ ἴδιος, πράγματι τούς ἐξέλεξεν μεταξύ τῶν σχετικῶς καλλιτέρων. Ἐπί κεφαλῆς τῆς τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως ἔθεσε τόν καθηγητήν τοῦ Πολυτεχνείου κ. Κορωναῖον. Δέν ἔχω τήν τιμήν νά τόν γνωρίζω προσωπικῶς, εἶναι ὅμως ἔγκριτος ἐπιστήμων καί δέν ἀμφιβάλλω, ὅτι θά ἀνταποκριθῇ εἰς τάς ἀπαιτήσεις τοῦ ἔργου πού ἀνέλαβε. Πρέπει νά εἴπω, ὅτι θά ἦτο εὐχῆς ἔργον, ὅπως ἐπί κεφαλῆς τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως τῆς Παιδείας ἐπανέλθῃ ὁ δικαιούμενος νά ἐπανέλθῃ κ. Παπανοῦτσος, τόν ὁποῖον θεωρῶ ὡς τόν κορυφαῖον τῶν ἐκπαιδευτικῶν μας. Κληθείς ὅμως, εἶχε τήν εὐθύτητα νά δηλώσῃ εἰς τόν ὑπουργόν, ὅτι δέν θά διεξεδίκει τήν θέσιν. Εὑρέθη ὁ κ. ὑπουργός πρό φυσικῆς δυσκολίας νά ἐκλέξῃ. Ἐτοποθέτησε προσωρινῶς τόν Ἀντιπρόεδρον τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου κ. Γκιζελῆν. Δέν ξεύρω, ἠμπορεῖ καί αὐτός νά κατάγεται ἀπό τήν Εὔβοιαν, ὅπως καί ὁ κ. Κορωναῖος, ἀλλά αὐτό δέν ἔχει σημασίαν.

Εἶναι ἐκπαιδευτικός μέ πεῖραν καί μέ μόρφωσιν. Τό ἴδιον θά εἶχα νά εἴπω καί διά τόν Ἐπιθεωρητήν κ. Κυτῖνον, πού διωρίσθη μέλος τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου. Κατάγεται καί αὐτός ἀπό τήν Εὔβοιαν, ἀλλ' ἐξ ὅσων γνωρίζω, ἔχει εὐδόκιμον ὑπηρεσίαν καί ἐκτιμᾶται ἀπό τούς συναδέλφους του. Ἐφ' ὅσον ὁ κ. Ὑπουργός δέν ἔκαμε κακήν ἐκλογήν προσώπων, ἄδικον εἶναι νά ἐπικριθῇ τόσον, ἁπλῶς καί μόνον διότι τά πρόσωπα ταῦτα κατάγονται ἀπό τήν ἐκλογικήν του περιφέρειαν. Τοῦτο θά ἰσοδυνάμει μέ ἀξίωσιν νά ἀδικήσῃ τούς συμπατριώτας του, ἴσως καί τήν ἐκπαίδευσιν, διά νά μή παρεξηγηθῇ ὁ ἴδιος. Ὁ κ. Βογιατζῆς ἔχει ἐπιδείξει πολλήν φιλοτιμίαν καί ζῆλον, ὅπως ἐπανειλημμένως ἔχω ἀναγνωρίσει εἰς τήν αἴθουσαν αὐτήν. Σφάλματα διέπραξε, τοῦ μεγάλου σκοποῦ, δι' οὕς λόγους ἐξέθεσα προγενεστέρως καί δι' οὕς λόγους θά προσθέσω, ὑπελείφθη. Ἀλλά τήν φιλότιμον προσπάθειαν δέν ἠμποροῦμεν νά τοῦ ἀρνηθῶμεν. Ἀτύχημα ἦτο, ὅτι ἡ προσπάθεια αὐτή δέν ἐστηρίχθη εἰς τά πορίσματα τῆς Ἐπιτροπῆς Γεροκωστοπούλου. Διά τό γεγονός τοῦτο ἐλέγχομεν ἀδιστάκτως τήν Κυβέρνησιν. Εἰς αὐτήν δέ ἀκριβῶς τήν

ἀπάρνησιν τοῦ ἔργου τῆς Ἐπιτροπῆς, τήν ὁποίαν ἡ ἰδία εἶχε συγκροτήσει, εἰς αὐτήν ἀποδίδω τήν ἀπουσίαν πνοῆς δημιουργικῆς ἀπό τήν ἐπιδιωχθεῖσαν "δῆθεν μεταρρύθμισιν". Ἄλλως τε, διά τά ψηφισθέντα πέρυσι νομοθετήματα, οὔτε κἄν τό Ἐκπαιδευτικόν Συμβούλιον ἐκλήθη, ἄν δέν ἀπατῶμαι, νά δώσῃ γνώμην. Παρεσκευάσθησαν μέ τήν συνδρομήν ἀοράτων δυνάμεων, ἀπό τάς ὁποίας, ὅμως, ἔλλειψεν ἡ ἔμπνευσις, ὅπως καί ἡ ξηρότης τῶν εἰσηγητικῶν των ἐκθέσεων τό ἀποδεικνύει, ἀφέθησαν δέ σχεδόν τά πάντα νά ρυθμισθοῦν ἀπό τόν μακρότατον συρμόν τῶν ὑπερπεντήκοντα ἐκτελεστικῶν Διαταγμάτων. Καί ἐνῷ ἐψηφίσθησαν ἐντός δέκα ἡμερῶν τά νομοσχέδια, τά Διατάγματα δέν κατωρθώθη νά ἐκδοθοῦν οὔτε ἐντός δέκα μηνῶν. Τά πλεῖστα καθυστεροῦν εἰσέτι. Ἄρα μεταρρύθμισις δέν ὑπῆρξεν, οὔτε εἰς τά πράγματα οὔτε εἰς τά πνεύματα.

Ἡ δραστηριότης, τήν ὁποίαν μᾶς ἀνέπτυξεν ὁ κ. ὑπουργός ἀπόψε, δέν ἀφορᾷ τήν μεταρρύθμισιν, ἀφορᾷ τήν τρέχουσαν ὑπηρεσίαν, τήν γραφειοκρατικήν λειτουργίαν. Δέν θέλω νά ἀμφισβητήσω τούς ἀριθμούς, τούς ὁποίους ἔδωσεν ὁ κ. ὑπουργός διά τά σχολεῖα, τά ὁποῖα ἐκτίσθησαν καί διά τούς νέους καθηγητάς καί διδασκάλους πού διωρίσθησαν. Ἀλλοίμονον, ἐάν καί εἰς τοῦτο ἀνεστέλλετο ἡ φυσιολογική ἐξέλιξις τοῦ νόμου τῆς προόδου καί τῆς ἀνόδου. Ἤθελα, ὅμως, νά ἐρωτήσω τόν κ. ὑπουργόν, ἐάν δύναται νά βεβαιώσῃ τήν Βουλήν, ὅτι ηὐξήθη καί πόσον τό ποσοστόν τῶν 8% τοῦ προϋπολογισμοῦ μας, τό ὁποῖον διατίθεται διά τήν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν. Διότι τό ποσοστόν τοῦτο ἀποτελεῖ τό μόνον ἀντικειμενικόν κριτήριον βελτιώσεως τῶν πραγμάτων τῆς ἐκπαιδεύσεως, τό μόνον ἀκριβές μέτρον τοῦ κυβερνητικοῦ διά τήν Παιδείαν ἐνδιαφέροντος. Φοβοῦμαι πολύ, ὅτι τό ποσοστόν τοῦτο δέν ἀνῆλθεν αἰσθητῶς».

Ἡ ἐμπεριστατωμένη ἀγόρευση τοῦ Νόβα, ἀνάγκασε τόν Ὑπουργό τῆς Παιδείας νά ἐπέμβει κατ' ἐπανάληψη καί ἡ συζήτηση νά ἐξελιχθεῖ ὡς ἑξῆς:

«Γ. Βογιατζῆς (Ὑπ. Παιδείας). *Κύριε συνάδελφε, συγκριτικῶς σᾶς λέγω ὅτι ἡ αὔξησις ἀνέρχεται ἀπό 15-20%.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Ηὐξήθη καί τό ὕψος τῶν ἐσόδων μας. Συνεπῶς, ἐγώ νομίζω, ὅτι τό ποσοστόν δέν ἀνῆλθεν ἄνω τοῦ 8%.*

Γ. Βογιατζῆς (Ὑπ. Παιδείας). *Ἐάν ηὐξήθη ὁ προϋπολογισμός, τότε εἶναι ἀκόμη πιό εὐνοϊκόν. Ηὐξήθη γενικῶς τό διατειθέμενον ὑπέρ τῆς Παιδείας ποσόν κατά 15-20%.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Δηλαδή τό 8% ηὐξήθη μόνον κατά 1 1/2%. Ἡ αὔξησις εἶναι πολύ μεγαλυτέρα εἰς ἄλλους τομεῖς. Ἔχομεν τήν πληροφορίαν, ὅτι ηὐξήθησαν τά ἔξοδα τῆς Προεδρίας Κυβερνήσεως, τήν ὁποίαν καί ἐγώ εἶχον τήν τιμήν νά διευθύνω παλαιότερον, κατά 100%. Ὑποστηρίζω, ὅτι, ἐάν ηὐξήθησαν τόσον πολύ αἱ ἄλλαι δαπάναι καί δέν ηὐξήθη ἀναλόγως τό ποσοστόν ὑπέρ τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἡ Κυβέρνησις δέν δικαιοῦται νά καυχᾶται, ὅτι ὑπηρέτησε τό ἐκπαιδευτικόν ἰδεῶδες ἐπαρκῶς, ὅτι ἐνίσχυσεν ὅσον θά ἔπρεπε τήν Παιδείαν.*

Ὅσον ἀφορᾶ διά τό Ἵδρυμα Ὑποτροφιῶν, αὐτό εἶναι πράγματι ἓν Ἵδρυμα, τό ὁποῖον λειτουργεῖ μέ ἀρίστην ἀπόδοσιν. Τό διευθύνει ἱκανώτατος διανοούμενος. Εἶναι ἓν Ἵδρυμα, ἐναντίον τοῦ ὁποίου δέν ἠκούσθη κανένα παράπονον ἕως τώρα, μολονότι τά μέσα, τά ὁποῖα τοῦ δίδονται, δέν εἶναι ἀρκετά.

Ὅταν εἶχον τήν τιμήν νά εἶμαι Ὑπουργός τῆς Παιδείας, παρουσιάσθη τό φαινόμενον νά μᾶς ἁρπάζουν, ἰδίως ἀπό τήν Ἀμερικήν, διότι αὐτοί εἶχον τά περισσότερα μέσα, νέους σπουδαστάς, διάφοροι ἀντιπρόσωποι Ἀμερικανικῶν Πανεπιστημίων. Ἔκαμα τότε φιλικήν διαμαρτυρίαν εἰς τήν Ἀμερικανικήν Πρεσβείαν. Εἶπον εἰς τόν μορφωτικόν τους Ἀκόλουθον, ἕνα πολύ φιλλέληνα καθηγητήν: "Δέν ἠμπορεῖτε νά παίρνετε ἀνώριμα παιδιά 16 καί 17 ἐτῶν καί νά πηγαίνουν νά σπουδάζουν ὅ,τι θέλουν, χωρίς νά μᾶς ἐρωτᾶτε σέ ποιούς κλάδους τῆς ἐπιστήμης ἔχομεν ἀνάγκην στελεχῶν. Μᾶς λείπουν ἐργαστηριακοί ἐπιστήμονες. Μᾶς λείπουν παιδαγωγοί. Ἔχομεν 12 Παιδαγωγικές Ἀκαδημίες καί 8 μόνον εἰδικούς παιδαγωγούς. Παρακαλῶ νά μᾶς βοηθήσετε, ὥστε νά γίνῃ καλή ἐπιλογή τῶν σπουδαστῶν καί χρήσιμος εἰδίκευσίς των". Διά νά ἀντιμετωπίσω τό πρόβλημα καλύτερα –αὐτά τό 1946– ἵδρυσα στό Ὑπουργεῖον Παιδείας Γραφεῖον Ὑποτροφιῶν μέ ἕνα Τμηματάρχην καί ἕνα γραμματέα. Ἀλλά μή εὑρών τά κατάλληλα γλωσσομαθῆ κλπ. πρόσωπα ἐπροτίμησα νά μή διορίσω κανένα, ἐφ' ὅσον δέν θά ἐξυπηρετεῖτο ἐπαρκῶς ὁ σκοπός διά τῆς τοποθετήσεως οἱουδήποτε προχείρου φίλου. Δέν εἶχον τότε τήν οἰκονομικήν δυνατότητα, οὔτε καί τό πάθος, ἴσως τοῦ κ. Παπανδρέου, διά νά σκεφθῶ ριζικήν λύσιν τοῦ ζητήματος τῶν ὑποτροφιῶν. Τοῦτο ἐσκέφθη καί ἐπραγματοποίησεν ἐπί Κυβερνήσεως τοῦ Κέντρου ὁ Ἀντιπρόεδρος αὐτῆς κ. Παπανδρέου, θεμελιώσας τό Ἵδρυμα Ὑποτροφιῶν, ἀλλά μέ πολύ εὐρυτέραν προοπτικήν καί μέ πολύ γενναιοτέραν οἰκονομικήν προικοδότησιν. Τό πρόγραμμα Παπανδρέου, διά τήν ἀνάπτυξιν τῶν ὑποτροφιῶν δέν υἱοθετήθη, ἀτυχῶς, ἀπό τάς μεταγενεστέρας Κυβερνήσεις τῆς Δεξιᾶς. Καί τοιουτοτρόπως, τό Ἵδρυμα λειτουργεῖ μέν καλῶς καί ἀποδίδει

ἀναλόγως τῶν μέσων του, ὑπό τήν φωτεινήν Διοίκησιν πού ἔχει, ἀλλά δέν ἔχει ὁλοκληρώσει τόν προορισμόν του. Ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Παιδείας ὑπεσχέθη ἀπόψε, ὅτι θά αὐξηθῇ ἡ ἐπιχορήγησις. Θά παρεκάλουν νά πραγματοποιηθῇ τό ταχύτερον ἡ αὔξησις αὕτη, διά νά εὐρυνθῇ τό ὠφέλιμον ἔργον τοῦ Ἱδρύματος.

Διά τήν ὑπόθεσιν τοῦ Γυμνασίου Λεβιδίου, ἐπειδή ἀπουσιάζει ὁ κ. Παπαληγούρας, θά μοῦ ἐπιτρέψῃ νά ἐκφράσω σοβαράς ἀμφιβολίας, ἐάν οἱ καθηγηταί τούς ὁποίους ἐμνημονεύσατε, ὅτι ἀνήκουν ἐκεῖ ὀργανικῶς, ὑπηρετοῦν πράγματι σήμερον ἐκεῖ ἤ εἶναι ἀπεσπασμένοι εἰς ἄλλας ὑπηρεσίας.

Γ. Βογιατζῆς (Ὑπουργός Ἐθνικῆς Παιδείας). Ἐδῶ ἔχω τόν Ἐπιθεωρητήν καί τόν Γυμνασιάρχην. Αὐτούς ἔχω ἐδῶ. Ἡ χρονολογία εἶναι 9 Μαΐου 1960. Ὁ κ. Παπαληγούρας εἶπεν, ὅτι πρό τριῶν-τεσσάρων ἡμερῶν, ἄν δέν ἀπατῶμαι, εἶχε περάσει ἀπό ἐκεῖ.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Παρακαλῶ νά κατατεθῇ ὁ πίναξ πού μᾶς ἀνεγνώσατε διά νά ἐλεγχθῇ τό θέμα. Εἶναι λίγο περίεργον, ὁ Δήμαρχος Λεβιδίου νά διαμαρτύρεται, ὅτι ὑπηρετοῦν ἐκεῖ μόνον τρεῖς καθηγηταί, ἐξ ὧν οἱ δύο γυμνασταί καί αἱ ὑπηρεσίαι σας νά βεβαιώνουν, ὅτι διδάσκουν τάχα ὀκτώ ἤ δέκα καθηγηταί. Τό μόνον βέβαιον εἶναι, ὅτι οἱ γυμνασταί εἶναι δύο, δηλαδή συνεχίζεται ἡ κακή κατανομή τοῦ προσωπικοῦ.

Ὅσον ἀφορᾶ τό Βαρβάκειον, ὁ κ. ὑπουργός ὀρθῶς ἐπληροφόρησε τήν Βουλήν, ὅτι τοῦτο, ὅπως καί τό Πειραματικόν Σχολεῖον, εἶναι εἰδικά ἐκπαιδευτήρια, τά ὁποῖα ἐνισχύει ἰδιαιτέρως ἡ Πολιτεία πρός ἐπιδίωξιν ὡρισμένων ἀνωτέρων σκοπῶν, κυριώτερος τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ἄσκησις εἰς αὐτά τῶν μετεκπαιδευομένων λειτουργῶν. Τό προσωπικόν τοῦ Βαρβακείου ἐκλέγει, πράγματι ὁ Διευθυντής αὐτοῦ καί ἡ πρότασίς του εἶναι ὑποχρεωτική διά τόν Ὑπουργόν. Καταβάλλεται πάντοτε ἰδιάζουσα φροντίς νά ἐκλέγεται τοῦτο μεταξύ τῶν ἱκανωτέρων ἐκπαιδευτικῶν. Προσφέρει οὐσιαστικάς ὑπηρεσίας τό Βαρβάκειον, ἀλλά ἡ ἐπίδοσις καί ἀπόδοσις τῶν καθηγητῶν του δέν πρέπει νά κρίνεται εἰς βάρος τῶν ἄλλων ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν, οἱ ὁποῖοι ἐργάζονται ὑπό ἀπείρως δυσμενεστέρους ὅρους. Διότι εἰς τό Βαρβάκειον εἰσάγονται κατόπιν αὐστηρῶν ἐξετάσεων, διαγωνιζόμενοι πρός ἀλλήλους, μαθηταί ἄριστοι, ἔχοντες βαθμολογίαν σπουδῶν ἄνω τοῦ 16. Εἰσάγεται, δηλαδή, ἐκεῖ, τό ἄνθος τοῦ ἄνθους τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας, τό καλύτερον μαθητικόν ὑλικόν τῆς χώρας μας. Ἐκτός τούτου, ὁ ἀριθμός τῶν μαθητῶν εἶναι περιωρισμένος, αἱ δέ ὧραι διδασκαλίας τῶν καθηγητῶν πολύ ὀλίγαι, τρεῖς ἤ τέσσαρες, ἄν δέν ἀπατῶμαι, τήν ἑβδομάδα. Δέν ὑποτιμῶ καθόλου τό ἔργον τῶν καθη-

γητῶν τοῦ Βαρβακείου, ἀλλά δέν δύναμαι νά λησμονήσω τούς μάρτυρας καθηγητάς τῶν ἐπαρχιακῶν γυμνασίων, πού μέ διπλασίας καί τριπλασίας ὥρας παραδόσεων διαπαιδαγωγοῦν διπλάσιον καί τριπλάσιον ἀριθμόν μαθητῶν, πολύ μικροτέρας ἱκανότητος. Πρέπει νά εἴμεθα δίκαιοι ἀπέναντι ὁλοκλήρου τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ κλάδου. Ἔχουν, λοιπόν, πολλά προνόμια οἱ καθηγηταί τοῦ Βαρβακείου, ἀλλά καί τό προνόμιον νά παραμένουν 20 καί 25 χρόνια εἰς Ἀθήνας, ὅπου πλεῖστοι ἐξευρίσκουν καί ἄλλας παραδόσεις εἰς τά διάφορα Λύκεια.

Εἶναι τοῦτο ἐξ ὁλοκλήρου πρός τό συμφέρον τῆς Ἐκπαιδεύσεως; Ἤ μήπως ἔχομεν φθάσει εἰς κατάχρησιν τοῦ προνομίου; Ὁ κ. Ὑπουργός ἐτόνισε τήν ἀνάγκην καλῶν Γυμνασιαρχῶν διά τάς ἐπαρχίας. Πολλάκις Γυμνάσια 800 καί 1.000 μαθητῶν διευθύνονται ἀνεπαρκῶς. Ἐνῷ πράγματι θά εὕρισκον ἀρίστους διευθυντάς, ἐάν οἱ προνομιοῦχοι τῶν Ἀθηνῶν ἐδέχοντο νά προαχθοῦν εἰς Γυμνασιάρχας. Προσθέτω, ὅτι ὄχι μόνον Γυμνασιάρχαι, ἀλλά καί Γενικοί Ἐπιθεωρηταί τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως ἐκλέγονται πολλάκις ὄχι μεταξύ τῶν ἱκανοτέρων, διότι οὗτοι προτιμοῦν τήν πρωτεύουσαν. Ἀναμφισβητήτως τοῦτο δέν ἐξυπηρετεῖ τό γενικόν συμφέρον τῆς Ἐκπαιδεύσεως. Ἀλλ' ἐκτός τούτου, πῶς θά χρησιμοποιηθοῦν καί οἱ νεώτεροι ἄριστοι ἐκπαιδευτικοί, οἱ ὁποῖοι περατώνουν ἐδῶ τήν μετεκπαίδευσίν των ἤ ἐπανέρχονται ἀπό εἰδικάς σπουδάς εἰς τό ἐξωτερικόν; Ἡ ἔγχυσις νέου αἵματος εἰς κάθε κλάδον, εἰς κάθε εἰδικήν, μάλιστα, προσπάθειαν, εἶναι νόμος βιολογικός ἀξιοσέβαστος.

Ἀναμφισβητήτως, ἡ ἀπομάκρυνσις ὁμαδόν 25 περίπου καθηγητῶν ἀπό τάς σχολάς Βαρβακείου, Πειραματικοῦ, Ἀναβρύτων, ἐδημιούργησε τήν γενικήν ἐντύπωσιν, ὅτι σαλεύονται τά θεμέλια τῶν Ἱδρυμάτων τούτων καί καλῇ τῇ πίστει ἔφθασεν ὁ ἔλεγχος τοῦ κακοῦ μέχρι τῆς αἰθούσης ταύτης. Ἀλλά, χωρίς ἀμφιβολίαν, καλῇ τῇ πίστει ἐνήργησε καί ὁ κ. ὑπουργός, θά ἦτο δέ ἀδικία νά τοῦ ἀποδοθῇ ἡ μομφή, ὅτι δέν ἀπέβλεψεν εἰς τό συμφέρον τῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἀλλ' εἰς ἄλλας σκοπιμότητας. Δέν δύναμαι νά παραδεχθῶ, ὅτι ὁ κ. ὑπουργός δέν ἐξετίμησε τάς πραγματικάς ἀνάγκας λειτουργίας τοῦ Βαρβακείου καί δέν ἐνήργησεν ἀπό συμφώνου μέ τόν Διευθυντήν αὐτοῦ κ. Γ. Γεωργούλην. Εἶναι γνωσταί αἱ πολλαί διαφωνίαι πού ἔχω μέ τήν πολιτείαν τοῦ κ. Γεωργούλη εἰς τό Ὑπουργεῖον Παιδείας. Ἀλλά τοῦτο δέν μέ ἐμποδίζει νά πιστεύω, ὅτι ὁ κ. Γεωργούλης εἶναι σοφός καθηγητής καί θερμός ζηλωτής τῆς ἐκπαιδευτικῆς διακονίας. Ἄν εἶναι ἀληθές τό λεγόμενον, ὅτι ὁ κ. Γεωργούλης εἶναι ἀντίθετος πρός τάς σχεδιαζομένας μεταβολάς, θά παρεκάλουν τόν κ. ὑπουργόν νά ἐξετάσῃ βαθύτερον τό θέμα, διότι παρ' ὅλα ὅσα εἶπον,

φρονῶ καί ἐγώ, ὅτι δέν θά ἔπρεπε νά διασαλευθῇ ὁ καλός ρυθμός τῆς λειτουργίας τοῦ Βαρβακείου. Διατρέχομεν ἄλλως τε τόν κίνδυνον, πολλοί ἐκ τῶν μετατιθεμένων νά παραιτηθοῦν ἐντελῶς τῆς θέσεώς των, ὁπότε ἡ ζημία τῆς ἐκπαιδεύσεως θά εἶναι βεβαία καί ἐδῶ καί εἰς τάς ἐπαρχίας.

Μέ τόν κ. ὑπουργόν, εὑρισκόμεθα εἰς μεγαλυτέραν διαφωνίαν, ὅσον ἀφορᾶ τό ζήτημα τῆς Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως. Δέν δύναμαι νά συμμερισθῶ τήν αἰσιοδοξίαν του καί τήν ἐπανάπαυσίν του. Παρά τήν ἀξιέπαινον προσπάθειαν τῶν πλείστων καθηγητῶν καί τόν αὔξοντα ζῆλον τῆς φοιτητικῆς νεολαίας, ἡ Πανεπιστημιακή μας μόρφωσις χωλαίνει, λόγῳ ἐλλείψεως οἰκονομικῶν μέσων, ἀλλά καί λόγῳ ὀργανωτικῆς καθυστερήσεως. Ὑπογραμμίζεται ἀπόψε διά πρώτην φοράν ἀπό ὑπεύθυνα κυβερνητικά χείλη ἡ μεγάλη σημασία πού ἔχει ἡ ἔρευνα.

Κύριοι συνάδελφοι, πρέπει νά παραδεχθῶμεν, ὅτι εἰς τόν τομέα τῆς ἐρεύνης καθυστεροῦμεν ἀξιοδακρύτως. Τά πάντα τά κάμνομεν ἀκόμη σήμερον "εἰς τό πόδι". Σήμερον, στόν αἰῶνα τῆς τεχνολογικῆς προόδου! Δέν ἔχομεν ἀλλάξει μεθόδους ὀργανώσεως. Δέν ἔχομεν ἀποκτήσει συγχρονισμένα ἐπιτελεῖα. Δέν εἴμεθα παρασκευασμένοι νά προγραμματίσωμεν ὀρθολογιστικῶς τίς ἐπιδιώξεις μας. Μοιραίως, ὡς ἐκ τούτου, παραμένομεν ἀνοικοκύρευτοι. Πολλές φορές εὑρισκόμενος ἔξω, ἤκουσα μέ δυσφορίαν ἀπό ξένους φίλους τήν σωστήν παρατήρησιν, ὅτι ὑπολειπόμεθα αἰσθητῶς εἰς τεχνικά στελέχη. Καί ὅταν κάποτε ἦλθεν ὁ κ. Κ. Δοξιάδης ἀντιπρόσωπος τῆς Κυβερνήσεώς μας ἔξω, μετά τήν πρώτην συνεδρίασιν κάποιας Ἐπιτροπῆς, μοῦ εἶπε ξένος φίλος: "Ἔχετε τέτοιους ἀνθρώπους καί δέν τούς χρησιμοποιεῖτε"; Πραγματικά, τό νά δημιουργήσωμεν ἀνώτερα τεχνικά ἐπιτελεῖα, τό νά ἀποκτήσωμεν ἐπαρκῆ κατώτερα εἰδικευμένα στελέχη, τό νά ὀργανωθῶμεν σάν Κράτος ἐπιστημονικώτερα, τό νά συστήσωμεν ἱδρύματα ἐρευνῶν, εἶναι σήμερον ἀνάγκη ἐθνική. Δέν ἠμποροῦμεν νά ὁμιλήσωμεν περί σοβαρᾶς οἰκονομικῆς προσπαθείας, δέν ἠμποροῦμεν νά ἀποβλέψωμεν μέ θετικότητα εἰς ἀνάπτυξιν τῆς χώρας μας, χωρίς εἰδικευμένον ἔμψυχον ὑλικόν.

Ἔθιξεν ὁ κ. ὑπουργός τό θέμα τῆς ἱδρύσεως εἰς τήν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν Ἰνστιτούτου Οἰκονομικῶν Ἐρευνῶν. Εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τήν Ἀκαδημίαν, γνωρίζω, ὅτι ὁ καί εἰς αὐτήν συνάδελφος Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Κανελλόπουλος, ἐνδιαφέρεται ἐξ ἴσου. Θά μοῦ ἐπιτρέψουν ἀμφότεροι, νά εἴπω, ὅτι μέχρι στιγμῆς δέν ἔχει δημιουργηθῇ τό Διάταγμα τῆς ἱδρύσεως τοῦ Ἰνστιτούτου. Καί τούς ἐρωτῶ, διατί; Ἐφ' ὅσον ἔχει ἀναγνωρισθῇ ἡ ἀνάγκη του καί τό προβάλλετε ἀπόψε ὡς τίτλον τοῦ

ἐνεργητικοῦ τῆς Κυβερνήσεως, διατί καθυστερεῖ ἀπό ἔτους σχεδόν ἡ δημοσίευσις τοῦ Διατάγματος τούτου;

Γ. Βογιατζῆς (Ὑπ. Ἐθν. Παιδείας). *Τό Διάταγμα αὐτό, κατ' ἐφαρμογήν τοῦ ψηφισθέντος νόμου συνετάγη ὑπό τῶν ἁρμοδίων τῆς Ἀκαδημίας καί συγκεκριμένως ὑπό τοῦ κ. Ζολώτα, ὅστις καί ἐπέδειξεν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον. Συνέταξεν ὁ κ. Ζολώτας τό κείμενον τοῦ Διατάγματος, τό ἐπεξειργάσθημεν καί ἀπό ἑνός καί πλέον μηνός ἔχει φύγει ἀπό τό Ὑπουργεῖον. Πιστεύω νά ἔχῃ τελειώσει ἤδη ἡ περαιτέρω διαδικασία.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Χαίρω πολύ, διότι μετά τόσους μῆνας ἐξῆλθεν ἀπό τό Ὑπουργεῖον καί εὔχομαι νά μή ἐξαφανισθῇ εἰς τό χάος τῆς γραφειοκρατίας. Θά παρεκάλουν τόν κ. Ἀντιπρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, νά τό κρατήσῃ ὑπό σημείωσιν, ὥστε νά διεκπεραιώσῃ τό ταχύτερον καί νά καταστῇ συντόμως δυνατή ἡ λειτουργία τοῦ χρησίμου τούτου Ἱνστιτούτου, τό ὁποῖον ὀφείλεται ὄντως εἰς τήν πρωτοβουλίαν τοῦ κ. Ζολώτα.*

Ὅσον ἀφορᾷ τό Γραφεῖον Ἐρευνῶν καί Ὑπολογισμῶν τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τήν πρωτοβουλίαν ἑτέρου ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ἐπιλέκτου συναδέλφου, τοῦ ἀστροφυσικοῦ κ. Ι. Ξανθάκη. Μέ τήν ἐνίσχυσιν διακοσίων τριάκοντα πέντε χιλιάδων δραχμῶν (235.000) ἀπό τό Βασιλικόν Ἵδρυμα Ἐρευνῶν, θά προμηθευθῶμεν ἀπαραίτητα ὄργανα διά νά ἠμπορέσωμεν νά πραγματοποιήσωμεν σοβαράς ἐρεύνας καί εἰς τόν σπουδαῖον τοῦτον κλάδον τῆς Ἐπιστήμης.

Ὀφείλω νά ὁμολογήσω, ὅτι καί γενικώτερα ὑπέρ τῆς Ἀκαδημίας, ἡ Κυβέρνησις ἐπέδειξεν ἀξιέπαινον ἐνδιαφέρον. Ὅταν συνεζητεῖτο τό νομοσχέδιον "περί οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τῶν Πανεπιστημίων" ἔλαβα τήν τιμήν νά καταθέσω τροπολογίαν περί ἐνισχύσεως καί τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἐκ τοῦ ἰδίου πόρου. Ἐπικουρούμενος ἀπό τόν μή μετέχοντα τότε τῆς Κυβερνήσεως, κ. Κανελλόπουλον, ἐπροκάλεσα, κατά μεσονύκτιον συνεδρίασιν τῆς Συνταγματικῆς Ἐπιτροπῆς, τό προσωπικόν ἐνδιαφέρον τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ, μέ τήν ἔγκρισιν τοῦ ὁποίου διετέθη ὑπέρ τῆς Ἀκαδημίας τό 1/10 τοῦ χορηγουμένου ἐτησίως ἀπό εἰδικήν φορολογίαν ποσοῦ εἰς τό Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Οὕτω, ἀπό δύο ἐτῶν εἰσπράττεται περί τό 1.800.000 ἐτησίως, ποσόν τό ὁποῖον ἀναζωογόνησεν ὄντως τήν Ἀκαδημίαν καί τῆς ἐπέτρεψε νά προχωρήσῃ εἰς τήν συνέχισιν τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ, εἰς τήν ἔκδοσιν τῶν Ἀρχαίων Συγγραφέων, εἰς τήν ἔκδοσιν Λαογραφικῶν Συλλογῶν, εἰς τήν πύκνωσιν λαογραφικῶν ἐρευνῶν, εἰς τήν συμμετοχήν εἰς Διεθνῆ Ἐπιστημονικά Συνέδρια. Ἤρχισε πραγματοποιουμένη ἡ ἀποσυμφόρησις τῶν Γραφείων τῆς Ἀκαδημίας,

ὅπου συμπιέζονται ἀποπνικτικῶς μέχρι τοῦδε τά διάφορα ἐπιστημονικά της Ἀρχεῖα. Ἐάν δέ συντόμως, ὡς ἐλπίζω, ταχτοποιηθῇ νομοθετικῶς, μετά τόσον μακράν ἐκκρεμότητα, ἡ βαθμολογική καί μισθολογική ἀποκατάστασις τοῦ ἐπιστημονικοῦ της προσωπικοῦ, ἡ Ἀκαδημία θά δυνηθῇ νά ὁδεύσῃ καρποφόρως πρός ἐπιτέλεσιν τῆς ἀποστολῆς της. Διότι, κύριοι συνάδελφοι, τό ἔργον τῆς Ἀκαδημίας –πρέπει νά εἴπω– δέν εἶναι γνωστόν εἰς τούς πολλούς καί πιθανῶς παρεξηγεῖται. Νομίζεται, ἴσως, ὅτι οἱ 40 περίπου Ἀκαδημαϊκοί, συνέρχονται καί συζητοῦν, θεωρητικῶς μόνον, περί πολλῶν καί διαφόρων. Δέν ἔχουν οὕτως τά πράγματα. Ἐκτός τῶν ἄλλων της ἔργων, ἐποπτεύει ἡ Ἀκαδημία 7 Ἱνστιτοῦτα, κακῶς ἐπωνομαζόμενα Ἀρχεῖα (ἐφ' ὅσον ἔχει ἐπικρατήσει διεθνῶς ὁ ὅρος Ἱνστιτοῦτον), τά ὁποῖα ἀσχολοῦνται μέ τήν διάσωσιν καί τήν ἀξιοποίησιν τῶν θησαυρῶν τῆς Ἐθνικῆς Ἱστορίας καί τῆς Ἐθνικῆς ζωῆς, τῶν ἱστορικῶν μας ἄθλων καί τῶν πολιτιστικῶν μας ἐπιτευγμάτων. Πᾶσα ἐνίσχυσις πρός τήν Ἀκαδημίαν εἶναι ἐνίσχυσις τοῦ ἠθικοῦ πλούτου τῆς χώρας.

Δέν δύναμαι νά παραλείψω τό ζήτημα τῆς ἱδρύσεως αὐτοτελῶν σχολῶν διά τάς οἰκονομικάς καί πολιτικάς ἐπιστήμας εἰς τά Πανεπιστήμια Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης. Ὑπάρχει ἀπό τῆς ἐποχῆς τῶν Κυβερνήσεων τοῦ Κέντρου εἰς τό Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἕτοιμον νομοσχέδιον μέ πλήρη εἰσηγητικήν ἔκθεσιν. Ὁ κ. Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καί ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Παιδείας γνωρίζουν πολύ καλά ὅτι, ἐκτός ἴσως ἀπό μόνον τά Γαλλικά, εἰς ὅλα τά ἄλλα Πανεπιστήμια τοῦ κόσμου, λειτουργοῦν Σχολαί αὐτοτελεῖς οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν.

Ὁ κ. Ζολώτας ἔχει ὑποδείξει πολλάκις τήν ἀνάγκην νά ἀποκτήσωμεν καί ἡμεῖς, ὑποστηρίζει δέ, ὅτι ἡ ἵδρυσίς των δέν πρόκειται νά στοιχίσῃ σχεδόν τίποτε εἰς τό Δημόσιον. Διατί, λοιπόν, ἐπί ὀκτώ ὁλόκληρα ἔτη καθυστερεῖ τό σχετικόν νομοσχέδιον; Εἶχον εἴπει καί ἄλλοτε εἰς τήν Βουλήν, ὅτι ὑπάρχουν ἐκπαιδευτικαί μεταρρυθμίσεις ἄνευ δαπάνης, ἀνέφερα μάλιστα καί σχετικήν μελέτην τοῦ Ἰταλοῦ καθηγητοῦ καί Φιλελευθέρου βουλευτοῦ κ. Καλότζερο ("RIFORMA SENZA SPESE"). Διατί δέν τυγχάνουν ἀμέσου προτιμήσεως; Σᾶς ἐπαναλαμβάνω, ὅτι οὔτε τό Ἱνστιτοῦτον Ἐρευνῶν τῆς Ἀκαδημίας, οὔτε ἡ ἵδρυσις αὐτοτελῶν Οἰκονομικῶν Σχολῶν, πρόκειται νά συνεπιφέρουν μεγάλας δαπάνας. Διατί νά διατηροῦμεν ἐπί μεγάλῃ ζημίᾳ τήν ὑπάρχουσαν κατάστασιν; Τόσον δύσκολον εἶναι νά μετατραποῦν τά ὑπάρχοντα τμήματα εἰς αὐτοτελεῖς Σχολάς;

Ἡ Νομική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἔχει 17 ἤ 18, ἄν δέν

σφάλλω, καθηγητάς. Ἐξ αὐτῶν, δύο μόνον διδάσκουν Οἰκονομικάς καί Πολιτικάς Ἐπιστήμας. Εἶναι ἀμφότεροι ἐξαίρετοι. Ἀλλά εἶναι φύσει ἀδύνατον νά μεταδώσουν τάς ἀπαιτουμένας γνώσεις. Δέν γίνεται, παρά ἕνα πασάλειμμα. Καί ἐν τούτοις, χορηγοῦμεν διπλώματα Οἰκονομικῶν καί Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν. Δέν διστάζω, παρ' ὅλην τήν βαρύτητα τῆς λέξεως, νά χαρακτηρίσω τά διπλώματα αὐτά ὡς κίβδηλα. Ἱδρύσατε τό ταχύτερον, κ. Ὑπουργέ, τάς αὐτοτελεῖς Οἰκονομικάς Σχολάς. Καί μή ἀμφιβάλλετε διά τήν καλήν των ἐπάνδρωσιν. Πλέον τῶν ἑκατόν ἐκλεκτῶν Ἑλλήνων ἐπιστημόνων διδάσκουν σήμερον εἰς Ἀμερικανικά Πανεπιστήμια. Πολλοί ἀπό αὐτούς θά προσελκυσθοῦν προθύμως εἰς τήν Πατρίδα, προκειμένου νά παρασκευάσουν τά ἀνώτερα ἐπιστημονικά στελέχη διά τόν ἀγῶνα τῆς οἰκονομικῆς μας ἀναπτύξεως, πού εἶναι ἀγών ἐπιβιώσεως τῆς Φυλῆς μας.

Ὅσον ἀφορᾷ τάς ἄλλας Σχολάς, ὅπως ἡ ΑΣΟΕΕ, ὅπως ἡ Πάντειος, ἔχουν πολλούς ἀρίστους καθηγητάς μοχθοῦντας διά νά ἀποδώσουν ἔργον ὠφέλιμον, ἀλλά νομίζω ὅτι τά Ἀνώτατα αὐτά Ἐκπαιδευτικά Ἱδρύματα ἔχουν προορισμόν νά δώσουν τό μέν, πρῶτον, στελέχη διαχειρίσεως τραπεζιτικῶν, βιομηχανικῶν, ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων, τό δέ, στελέχη τῆς Διοικήσεως τοῦ Κράτους. Δέν ἔχουν σκοπόν νά δώσουν στελέχη ἀνωτέρας οἰκονομικῆς καταρτίσεως διά τό ἐπιτελεῖον τῆς παραγωγικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας. Ἂν πρός τό τελευταῖον τοῦτο τείνουν, ἔχουν παρεκκλίνει τοῦ πραγματικοῦ των προορισμοῦ καί φυσικόν εἶναι νά μή ὑπηρετοῦν ἀποτελεσματικῶς οὔτε αὐτόν δι' ὅν ἐτάχθησαν, οὔτε τόν κατά παρέκκλισιν προορισμόν των. Δέν τό ὑποστηρίζω ἐγώ, ὁ ἀδαής, τοῦτο. Τό ἔχει διακηρύξει ἐπισήμως ὁ πρῶτος Οἰκονομικός Σύμβουλος τῆς Διοικήσεως τῆς Κυβερνήσεως Ἀκαδημαϊκός καί Διοικητής τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος κ. Ξ. Ζολώτας. Ἰδού τί γράφει εἰς τό ἔργον του "Οἰκονομική Ἀνάπτυξις καί Τεχνική Ἐκπαίδευσις": σελ. 76: " Ἡ ἀνωτάτη ἐκπαίδευσις ἔχει ἀνάγκην πλήρους ἀναδιοργανώσεως καί συμπληρώσεως διά νά δύναται νά ἐξυπηρετῇ ἱκανοποιητικῶς ἀπό ἀπόψεως τόσον ἀριθμοῦ, ὅσον καί ποιότητος, τάς ἀνάγκας εἰς εἰδικούς ἐπιστήμονας καί τεχνικούς, αἱ ὁποῖαι θά προκύπτουν ὁλονέν καί εἰς εὐρυτέραν ἔκτασιν μέ τήν πρόοδον τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Ἡ ἀναδιοργάνωσις πρέπει νά γίνῃ βάσει σχεδίου εἰς τήν κατάρτισιν τοῦ ὁποίου εἶναι ἀνάγκη νά συμμετάσχῃ κύκλος εἰδικῶν εὐρύτερος τοῦ σχηματιζομένου, συνήθως δι' ἀναλόγους μεταρρυθμίσεις εἰς τά πλαίσια τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας.

Διά τήν Πάντειον Σχολήν γράφει: " Ἡ Πάντειος Ἀνωτάτη Σχολή Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, τῆς ὁποίας σκοπός εἶναι κυρίως ἡ δημιουργία

ἀνωτάτων διοικητικῶν στελεχῶν, πρέπει νά μεταβάλῃ ριζικῶς τό πρόγραμμά της, τό ὁποῖον ὡς ἔχει σήμερον δέν εἶναι προσηρμοσμένον πρός τόν προορισμόν της. Τοῦτο ὁμοιάζει περισσότερον πρός πρόγραμμα Νομικῆς Σχολῆς, χαρακτηριστικόν δέ εἶναι, καί τό γεγονός, ὅτι ἐκ τῶν 16 τακτικῶν καθηγητῶν της, οἱ 10 εἶναι νομικοί. Ἐκτός τῶν νομικῶν διδάσκονται, ὡς βοηθητικά τροπόν τινα, ὀλίγα οἰκονομικά μαθήματα, ἱστορία καί φιλοσοφία. Τά προβλήματα τῆς ὀργανώσεως τῆς διοικήσεως, τά ὁποῖα θά ἔπρεπε νά ἀποτελοῦν τό κέντρον τῆς διδασκαλίας, διά τούς προοριζομένους νά πλαισιώσουν τήν κρατικήν Διοίκησιν, σχεδόν ἀγνοοῦνται. Ἀκόμη δέ καί τό Διοικητικόν Δίκαιον διδάσκεται περισσότερον ἀπό θεωρητικῆς πλευρᾶς, ὡς θά ἥρμοζεν εἰς Νομικήν Σχολήν, καί ὀλιγώτερον ὡς πρακτική ἐφαρμογή.

Διά νά δυνηθῇ νά συμβάλῃ ἡ Πάντειος Σχολή εἰς τήν θεραπείαν τῆς ὑφισταμένης μεγάλης στενότητος, διοικητικῶν στελεχῶν, πρέπει νά ἀπονομικοποιηθῇ καί νά περιλάβῃ εἰς τό πρόγραμμά της τήν ὕλην, ἡ ὁποία διδάσκεται εἰς τάς ἀντιστοίχους ἀνωτάτας σχολάς τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὡς εἰς τήν ECOLE NATIONALE D' ADMINISTRATION τῆς Γαλλίας καί εἰς τάς σχολάς Δημοσίας Διοικήσεως (PUBLIC ADMINISTRATION) τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς".

Διά τήν ΑΣΟΕΕ γράφει: " Ἡ Ἀνωτάτη Σχολή Οἰκονομικῶν καί Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν, πρέπει νά ἀναδιοργανωθῇ κατά τρόπον, ὥστε νά δύναται νά ἐκληρώσῃ καλύτερον τόν ἀρχικόν της προορισμόν, ἀπό τόν ὁποῖον ἔχει ἐν μέρει ἀπομακρυνθῇ. Πράγματι, ἐνῷ ἡ Σχολή αὐτή ἱδρύθη διά νά ἐκπαιδεύσῃ ὀργανωτικά καί διοικητικά στελέχη ἐπιχειρήσεων, σύν τῷ χρόνῳ, ἀφ' ἑνός μέν ἐπεξετάθη εἰς τήν διδασκαλίαν τῆς νομικῆς ὕλης, ἀφ' ἑτέρου δέ προσηνατολίσθη περισσότερον πρός τάς οἰκονομικάς ἐπιστήμας. Κατόπιν τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς, ἡ ΑΣΟΕΕ κατέστη μῖγμα νομικῆς καί οἰκονομικῆς σχολῆς μᾶλλον, παρά σχολή "διοικήσεως ἐπιχειρήσεων", μή καλύπτουσα συστηματικῶς οὐδένα ἐκ τῶν τριῶν αὐτῶν τομέων. Ἀνεξαρτήτως τοῦ ἄν θά διατηρήσῃ ἤ ὄχι ἕν τμῆμα οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν, ἡ Σχολή αὐτή πρέπει νά ἀναδιοργανωθῇ καί νά ἀναπτύξῃ κυρίως τό τμῆμα τῆς "διοικήσεως ἐπιχειρήσεων" διά νά καλύψῃ τήν ἀνάγκην τῆς ἐκπαιδεύσεως ἀνωτάτων ἐπιχειρηματικῶν στελεχῶν, ἡ ἔλλειψις τῶν ὁποίων, ὡς ἤδη ἐλέχθη, ἀποτελεῖ σήμερον σοβαρόν ἐμπόδιον εἰς τήν οἰκονομικήν των ἀνάπτυξιν κλπ."

Τέλος διά τά Πανεπιστήμια Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης γράφει ὁ κ. Ζολώτας: "Πρέπει νά ἱδρυθοῦν δύο αὐτοτελεῖς Σχολαί Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν εἰς τά Πανεπιστήμια Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης, διά τῆς

καταλλήλου μετατροπῆς τῶν ἤδη λειτουργούντων ἐντός τῶν Νομικῶν Σχολῶν τῶν Πανεπιστημίων αὐτῶν, τμημάτων πολιτικῶν καί οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν. Ὡς ἔχουν σήμερον τά τμήματα αὐτά, εἶναι ἀδύνατον νά ἐκπαιδεύσουν ἐπιστήμονας οἰκονομολόγους εἰς ἐπίπεδον παραπλήσιον ἐκείνου τῶν ἀντιστοίχων ξένων οἰκονομικῶν σχολῶν. Τά διδασκόμενα μαθήματα, τά ὁποῖα ἐντός τοῦ ὄγκου τῆς νομικῆς ὕλης, προσλαμβάνουν βοηθητικόν χαρακτῆρα, εἶναι ἀπολύτως ἀνεπαρκῆ καί ἡ κατάρτισις τῶν πτυχιούχων εἶναι ἐλλιπεστάτη. Μόνον διά τῆς μετατροπῆς τῶν "τμημάτων" εἰς αὐτοτελεῖς σχολάς ὀργανουμένας καί διοικουμένας κατά τό πρότυπον τῶν συγχρόνων ξένων σχολῶν οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν, μέ ἐπαρκές διδακτικόν προσωπικόν καί πλῆρες πρόγραμμα διδασκαλίας τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης καί τῶν βοηθητικῶν αὐτῆς κλάδων, εἶναι δυνατόν νά λυθῇ τό πρόβλημα τῆς ἀρτίας ἐκπαιδεύσεως οἰκονομολόγων".

Καταλήγων, κ. Ὑπουργέ τῆς Παιδείας, σᾶς διαβεβαιῶ, ὅτι πολύ θά ἤθελα νά συμμερισθῶ τήν αἰσιοδοξίαν τοῦ ἐπιλόγου σας, διά τήν κατάστασιν τῆς Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως καί διά τήν συμβολήν της εἰς τό ἔργον τῆς ἀνασυγκροτήσεώς μας. Δυσκολεύομαι ὅμως. Καί μέ πολλήν ἀνησυχίαν ἐφιστῶ τήν προσοχήν σας. Ἔχει ἡ Ἀνωτάτη μας Ἐκπαίδευσις, ἐπείγουσαν ἀνάγκη ἀναδιοργανώσεως καί ἀναζωογονήσεως. Μή σᾶς διαφεύγει τοῦτο. Διαγνώσατε τάς ἀνάγκας της. Συλλάβατε τό σύγχρονον νόημά της καί τούς συγχρόνους σκοπούς της. Ἰσχυρισθήκατε, ὅτι τήν ἐβοηθήσατε αἰσθητῶς ἐπί τῆς ὑπουργίας σας. Δέν τό ἀρνοῦμαι. Ἀλλά δέν εἶναι ἀρκετόν. Ὑπολείπεται ἔργον πολύ διά νά φθάσῃ ἡ Ἀνωτάτη Ἐκπαίδευσις εἰς τό ὕψος τῆς σημερινῆς της ἀποστολῆς. Ἐλπίζω, ὅτι τόσον σεῖς, ὅσον καί ὁ κ. Ἀντιπρόεδρος, ἀναγνωρίζετε τήν καλήν μας πίστιν, ὅπως καί ἡμεῖς ἀνεγνωρίσαμεν τήν ἰδικήν σας. Ὅσα εἶπα δέν προέρχονται ἀπό ἀντιπολιτευτικήν διάθεσιν, ἀλλά ἀπό πραγματικόν ἀγνόν ἔρωτα καί θερμόν ζῆλον ὑπέρ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας, πού ἀποτελεῖ τήν χρυσῆν βάσιν πάσης προσπαθείας πρός τήν ἠθικήν καί οἰκονομικήν ἀνόρθωσιν τῆς πατρίδος μας» (Χειροκροτήματα).

Ἤπειρος καί Μακεδονία

Στήν 106η Συνεδρίαση τῆς 31ης Μαΐου 1960[61], ὅταν ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς Κ. Ροδόπουλος ἀνέγνωσε πρός τήν Ἐθνική Ἀντιπροσωπεία, ἐπιστολή τῶν Ἠπειρωτῶν Βουλευτῶν, περί τῆς ἰταμῆς καί ἀπίθανης ἔκθεσης τῆς ἡγεσίας τοῦ στρατοῦ τῆς Ἰταλίας πρός τό ΝΑΤΟ, διά τῆς ὁποίας κατά πλαστογράφηση τῆς ἱστορίας καί τῆς ζώσης πραγματικότητας ἐπιδιώχθηκε νά ἐμφανισθεῖ ἀλλοιωμένη ἡ ἐθνολογική σύνθεση τῆς ἐλευθέρας καί ἀλυτρώτου Ἠπείρου, ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας ὡς Κοινοβουλευτικός Ἐκπρόσωπος τῆς Νέας Πολιτικῆς Κίνησης, πῆρε τό λόγο καί εἶπε:

«Κύριοι βουλευταί, γενική καί δικαία ὑπῆρξεν ἡ ἀγανάκτησις τῆς κοινῆς γνώμης ἀπό τήν δημοσίευσιν τῆς ἀπιστεύτου Ἰταλικῆς ἐκθέσεως πρός τό ΝΑΤΟ περί τῆς Ἠπείρου καί τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας.

Τό κακόβουλον τοῦτο ἔγγραφον πλαστογραφεῖ τήν ἱστορικήν, ἐθνολογικήν καί γεωγραφικήν ἀλήθειαν μέ τόσον ἀφάνταστην εὐκολίαν, ὥστε νά διασπᾷ τά πλαίσια τῆς σοβαρότητος καί νά καταντᾷ αὐτόχρημα γελοῖον. (Φωναί: Μπράβο, μπράβο – Χειροκροτήματα). Διότι πράγματι γελοῖον εἶναι νά ἀμφισβητῆται ἡ ἑλληνικότης τῆς Ἠπείρου καί τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, διαμερισμάτων τά ὁποῖα ὑπῆρξαν ἀνέκαθεν κοιτίδες ἐνδόξων ἀγώνων ὑπέρ τῆς ἐλευθερίας, πατρίδες ἐθνικῶν ἡρώων καί ἐθνικῶν εὐεργετῶν, πού ἔχουν τοποθετηθῆ εἰς τό κέντρον τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανθέου.

Ὑπερακοντίζει, ἄλλως τε, τό ἀνομολόγητον τοῦτο ἔγγραφον καί αὐτήν τήν θρασεῖαν φασιστικήν προπαγάνδαν, πού μόλις περί Τσαμουργιᾶς ἐτόλμα νά κάμνῃ φιλαλβανικόν θόρυβον. Οἱ ὑπεύθυνοι πολιτικοί κύκλοι τῆς Ἰταλίας δέν εἶναι δυνατόν νά ἀγνοοῦν, οὔτε νά λησμονοῦν τάς συμφωνίας Βενιζέλου – Τιττόνι καί τήν ἀπόφασιν τῆς Συνδιασκέψεως τῶν Παρισίων τῆς 13ης Ἰανουαρίου 1920, αἱ ὁποῖαι καθώρισαν ἔκτοτε τάς κοινάς διά τούς χώρους ἐκείνους ἀπόψεις.

Θά ἐπρόσθετα, ὅτι καί καθ' ἥν στιγμήν καλλιεργεῖται πνεῦμα συνεννοήσεως μεταξύ τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν διά τήν ἀποτελεσματικήν

---

61. α) Πρακτικά Βουλῆς, Συνεδρίαση 106/31-5-60.
β) Ἐφημ. Συζητήσεων, σελ. 485, 486 και 487.

ἄμυναν τοῦ Δυτικοῦ πολιτισμοῦ, ἀκατανοήτως ὀλέθριον εἶναι νά διατυπώνωνται τόσον ἀσεβεῖς κρίσεις κατά τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἡ Ἑλλάς, ὑποστᾶσα τό 1940, ἄδικον καί βάρβαρον ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τοῦ Φασιστικοῦ καθεστῶτος, οὐδόλως ἐμνησικάκησε κατά τοῦ Ἰταλικοῦ λαοῦ, πιστεύσασα, ὅτι ὑπῆρξε καί ἐκεῖνος ἀκούσιον θῦμα τοῦ πολεμοχαροῦς δικτάτορος τῆς χώρας του.

Καί πράγματι οἱ δύο λαοί, εὑρεθέντες σύμμαχοι διαρκοῦντος ἔτι τοῦ πολέμου, ἔδωσαν εἰλικρινῶς τάς χεῖρας καί διήνοιξαν νέαν περίοδον εἰρηνικῆς συνεργασίας, τήν ὁποίαν μέχρι τῆς στιγμῆς ἐχαρακτήρισεν ἀμφοτέρωθεν εἰλικρινής διάθεσις καί καλή πίστις. Σημαντικαί δέ ἐπετελέσθησαν πρόοδοι εἰς τούς τομεῖς τῆς πνευματικῆς καί τῆς οἰκονομικῆς συνεργασίας μολονότι εἰς τόν τελευταῖον τοῦτον τομέα ἐδημιουργήθησαν ἐσχάτως βάσιμα παράπονα.

Τό ἀτυχές περιστατικόν ἔρχεται νά ταράξῃ τόν ρυθμόν τῶν Ἑλληνοϊταλικῶν σχέσεων. Ἡ Ἑλληνική Κυβέρνησις προέβη μετά βραδύτητος, ὡς ἀναγράφεται, εἰς τά διπλωματικά διαβήματα, πού ἔκρινεν ἀναγκαῖα. Ἀσφαλῶς θά κατέστησεν ἀντιληπτόν πόσον βαρέως ἐτρώθη ἡ ἐθνική φιλοτιμία τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ἡ Ἰταλική Κυβέρνησις ἔσπευσε νά καταργήσῃ τό βέβηλον ἔγγραφον καί νά τό χαρακτηρίσῃ, διά τῆς ἐνταῦθα Πρεσβείας της, ὡς μή ἀντιπροσωπεῦον οὐδεμίαν ἐπίσημον ἄποψιν καί ὡς περιέχον "δυσαρέστους ἐθνογραφικάς ἀνακριβείας".

Καί διερωτᾶται κανείς μετά βαθείας ἀπορίας, ποῖος εἶχε σήμερον συμφέρον νά δημιουργήσῃ τοιαύτας ἀναστατώσεις εἰς τούς κόλπους τῆς Δυτικῆς Συμμαχίας; Ποῖος εἶχε συμφέρον νά ἀναμοχλεύσῃ τό Βαλκανικόν καθεστώς μέ τούς ὑπαινιγμούς κατά τῆς Ἑλλάδος, ὅτι δέν ἀποδέχεται τήν πρότασιν Στόϊκα;

Καθ' ἥν στιγμήν, εἴπερ ποτέ καί ἄλλοτε, ἔντονος ἐπιβάλλεται προσπάθεια διά τήν διατήρησιν ἀρραγοῦς τῆς ἑνότητος, τῶν ἐλευθέρων Κρατῶν τῆς Δύσεως, παρόμοια ἐκ τῶν ἔνδον πλήγματα, ἀποτελοῦν θανάσιμον δοκιμασίαν.

Καλεῖται ἡ Ἑλληνική Κυβέρνησις νά πληροφορήσῃ τήν Ἐθνικήν Ἀντιπροσωπείαν, ἐάν κρίνῃ ἐπαρκεῖς τάς παρασχεθείσας ἐξηγήσεις. Ἐάν ἐπείσθη, ὅτι μόνον κατώτερα ὄργανα ἐνέχονται εἰς τήν ἰταμήν πρόκλησιν. Καλεῖται νά πληροφορήσῃ τόν Ἑλληνικόν λαόν, ἐάν ἐζήτησε τήν ἐπιβολήν κυρώσεων κατά τῶν ὑπευθύνων καί, τέλος, ἐάν ἐζήτησεν εἰς ἀντικατάστασιν τῶν δυσαρέστων ἐθνογραφικῶν ἀνακριβειῶν, τήν ἐπίσημον ἀναγνώρισιν τῶν ἐπακριβῶν καταστάσεων.

Ἐκφράζομεν τήν ἐλπίδα, ὅτι ἡ Ἰταλική Κυβέρνησις δέν θά διστάσῃ νά ἀποκαταστήσῃ πλήρως τά πράγματα. Χωρίς νά παρεξηγηθῶ, ὅτι ὑπεισέρχομαι εἰς τά ἐσωτερικά τῆς φίλης χώρας, τολμῶ νά εἴπω, ὅτι τά ὄργανα ἐκεῖνα πού ἐπροκάλεσαν μέ τάς ἐνεργείας των τό θλιβερόν ἐπεισόδιον δέν εἶναι μόνον ἐχθροί τῆς Ἑλλάδος, εἶναι ἐχθροί καί τῆς Συμμαχικῆς ὑποθέσεως, εἶναι ἐχθροί καί αὐτῆς τῆς Ἰταλικῆς Δημοκρατίας.

Ἡμεῖς πιστεύομεν, ὅτι ὅσον ἐμφανεστέρα ὑπάρξῃ ἡ τιμωρία τῶν ὑπευθύνων καί ἡ ἐξ αὐτῆς ἱκανοποίησις τῆς Ἑλλάδος, τόσον περισσότερον θά εὐχαριστηθῇ πρωτίστως αὐτός οὗτος ὁ Ἰταλικός λαός, διά τά φιλελληνικά αἰσθήματα τοῦ ὁποίου δέν ἀμφιβάλλομεν ποσῶς, πεπεισμένοι περί αὐτῶν ἐξ ἰδίας τοῦ ὁμιλοῦντος αὐτοψίας καί διαπιστώσεως.

Θά ἤθελα, προτοῦ καταλήξω νά ἐρωτήσω τήν Κυβέρνησιν ἐάν, ἐκτός τῶν πρός τήν Ἰταλικήν Κυβέρνησιν διαβημάτων, ἔσπευσε νά διαφωτίσῃ σχετικῶς καί τάς Κυβερνήσεις τῶν ἄλλων συμμάχων χωρῶν. Κυρίως δέ, ἐάν ἔσπευσε νά ἀντικαταστήσῃ τό ἀποσυρθέν ἰταλικόν ἔγγραφον μέ ἰδικόν μας ἀντέγγραφον, εἰς τό ὁποῖον νά κατοπρίζεται ἡ ἱστορική ἀλήθεια, διά νά τονίζωνται ζωηρότερον τά ἀπαράγραπτα ἐπί τῆς δούλης Βορείου Ἠπείρου δικαιώματά μας. Τό γνήσιον τοῦτο ἑλληνικόν ἔγγραφον ἔχομεν τήν ἀξίωσιν νά ἀποτελέσῃ τό ἐπισήμως ἀνεγνωρισμένον δοκουμέντο εἰς τά ἀρχεῖα τοῦ ΝΑΤΟ.

Δέν ἀγνοεῖ ἡ Κυβέρνησις, ὅτι ἀπό μέγα μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ προσάπτεται εἰς αὐτήν ἡ μομφή, ὅτι χειρίζεται ἀτόνως τά ἐξωτερικά ζητήματα, δίδουσα λαβήν εἰς τοιούτου εἴδους προσβολάς καί ζημίας εἰς βάρος μας. Θά εἴμεθα εὐτυχεῖς ἐάν πεισθῶμεν, ὅτι δύναται νά ὀρθώσῃ τό ἀνάστημά της εἰς τό ὕψος τοῦ ἱστορικοῦ ἀναστήματος τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Νέα Πολιτική Κίνησις, εὔχεται νά συνεχισθῇ ἀδιατάρακτος εἰς τό μέλλον ἡ Ἑλληνοϊταλική φιλία. Ὁ δέ ἔχων τήν τιμήν νά ὁμιλῇ, τυγχάνων Πρόεδρος τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ Διακοινοβουλευτικοῦ Ὁμίλου, ἔχει καί προσωπικῶς ἰδιαιτέραν ὑποχρέωσιν, ὡς εἰλικρινής καί δοκιμασμένος φίλος τῆς Ἰταλίας, νά ὑπογραμμίσῃ τόσον τήν θερμήν εὐχήν ριζικῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ ἐδάφους τῶν Ἑλληνοϊταλικῶν σχέσεων καί σιδηρᾶς ἐνισχύσεως τῶν θεμελίων τοῦ οἰκοδομήματος τῆς Ἑλληνοϊταλικῆς φιλίας (Χειροκροτήματα)[62]».

---

62. Στόν Κοιν. Ἐκπρόσωπο τῆς Ν.Π.Κ. τήν ἀπάντηση ἔδωσε ὁ Ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν Ε. Ἀβέρωφ-Τοσίτσας.

Ἐκλογή Ταχτικοῦ Προέδρου τοῦ Σώματος

Μέ τήν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τῆς Γ' Ταχτικῆς Συνόδου τῆς Ε' Περιόδου τῆς Βουλῆς, ἡ Κυβέρνηση Καραμανλῆ στήν Α' Συνεδρίαση τῆς 10ης Ὀκτωβρίου 1960[63] προχώρησε στήν ἐκλογή Προέδρου τοῦ Σώματος.

Πρόεδρος τοῦ Σώματος ἐξελέγη ὁ ὑποδειχθείς ὑποψήφιος τῆς ΕΡΕ Βουλευτής Λαρίσης Κ. Ροδόπουλος. Δώδεκα ψηφοδέλτια ἔφεραν τό ὄνομα τοῦ Βουλευτοῦ Αἰτωλίας καί Ἀκαρνανίας Γ. Ἀθανασιάδη-Νόβα. Προφανῶς πρόκειται γιά τούς βουλευτές τῆς Νέας Πολιτικῆς Κίνησης, οἱ ὁποῖοι ψήφισαν τόν Κοινοβουλευτικό τους Ἐκπρόσωπο.

Ἡ ἐκφώνηση τοῦ ἀποτελέσματος ἀπό τόν προσωρινό Πρόεδρο τῆς Βουλῆς ἔγινε ὡς ἑξῆς:

«Ἐψήφισαν ἐν ὅλῳ 274, ὅσα καί τά εὑρεθέντα ψηφοδέλτια. Ἐκ τούτων εὑρέθησαν 166 ψηφοδέλτια φέροντα τό ὄνομα τοῦ Βουλευτοῦ Λαρίσης Κ. Ροδοπούλου, 12 φέροντα τό ὄνομα τοῦ Βουλευτοῦ Αἰτωλίας-Ἀκαρνανίας Γεωργίου Ἀθανασιάδη-Νόβα καί 5 τό ὄνομα τοῦ Βουλευτοῦ Καβάλας Θ. Λυμπερίδη. Εὑρέθησαν ἐπίσης 90 λευκά ψηφοδέλτια καί ἕν ἄκυρον.

Συνεπῶς, Πρόεδρος τοῦ Σώματος καί κατά τήν Γ' Σύνοδον, ἐξελέγη ὁ Βουλευτής Λαρίσης κ. Κωνσταντῖνος Ροδόπουλος, ὁ ὁποῖος καί παρακαλεῖται, ὅπως καταλάβῃ τήν Προεδρικήν ἕδραν».

---

63. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 4

Συμμετοχή σέ Ἐπιτροπές.

Ἀπό τή Β΄ Συνεδρίαση τῆς 11ης Ὀκτωβρίου 1960[64] προκύπτει, ὅτι ὁ Νόβας συμμετεῖχε καί σέ πολλές Κοινοβουλευτικές Ἐπιτροπές.

Συγκεκριμένα συμμετεῖχε στήν Ἐφορευτική Ἐπιτροπή τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς ὡς τακτικό Μέλος, στήν Κοινοβουλευτική Ἐπιτροπή Διεθνοῦς Συνεργασίας ὡς Ἀντιπρόεδρος καί τέλος στήν Εἰδική Ἐπιτροπή τοῦ ἄρθρου 35 τοῦ Συντάγματος ὡς τακτικό Μέλος.

Ἀπό τήν ἀμέσως ἑπόμενη Συνεδρίαση (Γ΄ τῆς 12ης Ὀκτωβρίου 1960) προκύπτει ὅτι συμμετεῖχε καί σέ ἄλλες δύο Ἐπιτροπές. Τήν Κοινοβουλευτική Ἐπιτροπή Προεδρίας Κυβερνήσεως καί τήν Κοινοβουλευτική Ἐπιτροπή Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καί Θρησκευμάτων[65].

---

64. Πρακτικά Βουλῆς, Συνεδρίαση Β΄ τῆς 11-10-1960, σελ. 1.
65. Πρακτικά Βουλῆς, Συνεδρίαση Γ΄ τῆς 12-10-1960, σελ. 7 καί 8.

Ὑπόθεση Μαξιμιλιανοῦ Μέρτεν

Ἡ Κυβέρνηση ὅταν ξέσπασε τό σκάνδαλο Μέρτεν εἰσηγήθηκε στόν Ἀνώτατο Ἄρχοντα τήν ἐπίσπευση τῆς σύγκλησης τῆς Γ' Συνόδου γιά νά φέρει τό θέμα στή Βουλή.

Ἡ Βουλή ἀφιέρωσε τέσσερις συνεδριάσεις[66] συνολικά καί τό θέμα ἐξαντλήθηκε ἀπ' ὅλα τά κόμματα.

Θυμίζουμε ὅτι ὁ Μέρτεν ἦταν Γερμανός Ἀξιωματικός καί σέ δηλώσεις πού ἔκαμε στό Γερμανικό τύπο ἰσχυρίσθηκε ὅτι ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως συναντιόταν στήν κατοχή μαζί του στή Θεσ/νίκη σέ ὁρισμένη οἰκία. Ἐκτός ἀπό τόν Καραμανλῆ συναντοῦσε καί τόν Ὑπουργό τῶν Ἐσωτερικῶν Μακρῆ στήν οἰκία Λεοντίδου, ὁ ὁποῖος στό κρίσιμο χρονικό διάστημα ἦταν μνηστήρας τῆς μετά ταῦτα συζύγου του.

Στή Δ' Συνεδρίαση τῆς 13ης Ὀκτωβρίου 1960 ἔλαβε μέρος στή συζήτηση καί ὁ Νόβας ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Νέας Πολιτικῆς Κίνησης. Συγκεκριμένα:

«Πρόεδρος. *Ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Νέας Πολιτικῆς Κίνησεως κ. Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, ἔχει τόν λόγον.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Ἡ πολυθρύλητος καί ἀξιοθρήνητος ὑπόθεσις Μέρτεν, ἀφοῦ, ὡς μή ἔδει, ἀπησχόλησε τρεῖς φορές τό Ἐθνικόν Κοινοβούλιον νομοθετικῶς, τό ἀπασχολεῖ ἤδη ἀκόμη πανηγυρικώτερον διά τετάρτην φοράν, ὑπό μορφήν πολιτικοῦ ἐλέγχου. Ἀναμφισβητήτως αἱ σελίδες αὐταί τῶν Κοινοβουλευτικῶν μας χρονικῶν δέν εἶναι ἀπό τάς τιμητικάς.*

Ἀθλία αὐτή καθ' ἑαυτήν ἡ ὑπόθεσις πού μᾶς ἀπασχολεῖ, ἀπηθλιώθη ἔτι περισσότερον συνεπείᾳ τῶν κακῶν χειρισμῶν τῆς Κυβερνήσεως, διά τούς ὁποίους ὑπέχει αὕτη βαρεῖαν πολιτικήν εὐθύνην. Καί φαίνεται ὅτι

---

66. Γ' τῆς 12ης Ὀκτωβρίου 1960, Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 9-31.
Δ' τῆς 12ης Ὀκτωβρίου 1960, Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 38-58.
Ε' τῆς 12ης Ὀκτωβρίου 1960, Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 59-99.
Ϛ' τῆς 12ης Ὀκτωβρίου 1960, Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 101-135.

τήν εὐθύνην αὐτήν, θά τήν ἀποσείσῃ δυσκόλως. Δέν ἔχω, ἀτυχῶς, τήν ἐντύπωσιν ὅτι κατώρθωσε νά μειώσῃ τήν εὐθύνην της ἡ μέχρι τοῦδε ὑπεράσπισις τῆς θέσεώς της ἐν τῇ Βουλῇ. Ὁ κ. Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ἐκράτησεν ὁμολογουμένως χθές τήν συζήτησιν εἰς μειλίχιον τόνον εὐπρεπείας.

Ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν, ὑπῆρξεν ἀπόψε, διεξοδικώτατος καί παρέσχε πολλάς διαφωτιστικάς πληροφορίας, τάς ὁποίας εἶμαι βέβαιος, ὅτι θά λάβῃ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν ἡ δικαιοσύνη, τήν ὁποίαν ἀφορᾷ ἡ ὑπόθεσις τῆς οὐσίας. Ἀμφότεροι ὅμως περιστραφέντες εἰς τήν οὐσίαν τῆς ὑποθέσεως καί περιπλανηθέντες, ὡς νά ἦσαν εἰς τό Μ/μελές Πλημμελειοδικεῖον, ἀπό τάς λεπτομερείας της, δέν ἠδυνήθησαν νά διασπάσουν τόν πυρῆνα της.

Ὁ κ. Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ἀφοῦ ἀνέπτυξε δυσνοήτους δοξασίας περί ἀνεξελέγκτου παραγραφῆς τοῦ δοσιλογισμοῦ...[67]». (Διακόπτεται)

Ἀπό τό σημεῖο αὐτό καί μετά ἡ ἀγόρευση τοῦ Νόβα μετατράπηκε σέ στιχομυθία μέ τόν Πρόεδρο τῆς Κυβερνήσεως, τόν Ἀντιπρόεδρο καί μερικούς ἀκόμη Βουλευτές, οἱ ὁποῖοι παρενέβαιναν στή συζήτηση[68], τήν ὁποία καί ἀντιγράφουμε.

«Π. Κανελλόπουλος (Ἀντιπρ. Κυβερν.). *Τοιαύτην φράσιν δέν εἶπον. Παρακαλῶ, νά μνημονεύσητε ἔστω καί μίαν φράσιν μου τοιαύτην. Εἶναι ἠθικόν τό ζήτημα καί γνωρίζετε ἄριστα, ποία ὑπῆρξεν ἡ στάσις μου κατά τήν κατοχήν.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία. Οὐδείς ἔχει ἀντίρρησιν.*

Π. Κανελλόπουλος (Ἀντιπρ. Κυβερν.). *Καί δέν εἶπον οὔτε λέξιν, ἡ ὁποία θά ἦτο δυνατόν νά χρησιμοποιηθῇ ὡς δικαιολογοῦσα τούς δοσιλόγους. Μέ συγχωρεῖτε πάρα πολύ. Εἶμαι ὑποχρεωμένος, νά σᾶς παρακαλέσω νά ἀνεύρητε φράσιν μου. Διότι ἄλλως, μένετε ἐκτεθειμένος.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Χαίρω διά τήν διευκρίνησιν.*

Π. Κανελλόπουλος (Ἀντιπρ. Κυβερν.). *Παρακαλῶ, νά ἀνεύρετε φράσιν μου. Τίθεται ἠθικόν θέμα δι' ἐμέ. Ἠγωνίσθην κατά τήν κατοχήν, ἐκινδύνευσα, κατεδικάσθην εἰς θάνατον καί δέν δίδω εἰς οὐδένα τό δικαίωμα νά*

67. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 39.
68. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 40, 41, 42, 43, 44, 45 καί 46.

λέγη...(Παρατεταμένα χειροκροτήματα ἐκ τῆς πτέρυγος τῆς συμπολιτεύσεως) ὅτι εἶναι δυνατόν νά σκεφθῶ, νά δικαιολογήσω τόν δοσιλογισμόν.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Μετά τῆς ὀργῆς σας, ἐπῆλθε καί ἡ διευκρίνησις, διότι καί εἰς ἐμέ τόν ἴδιον ἔμενεν ἡ ἐντύπωσις ὅτι...

Π. Κανελλόπουλος (Ἀντιπρ. Κυβερν.). Νά εὕρετε παρακαλῶ τήν φράσιν τήν ὁποίαν εἶπον.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Εἴπατε, ὅτι ὑπάρχουν περιπτώσεις, κατά τάς ὁποίας οἱ ἐργαζόμενοι μέ τούς καταχτητάς, συνεργάζονται δι' ἐθνικούς λόγους. Δέν εἶναι δυνατόν μέ ἕνα καί τό αὐτό σφουγγάρι νά διαγράψωμεν τάς εὐθύνας ὅλων τῶν συνεργασθέντων μέ τόν ἐχθρόν.

Π. Κανελλόπουλος (Ἀντιπρ. Κυβερν.). Εἶπον, διά τάς τρεῖς Νομαρχίας Δυτικῆς Μακεδονίας. Μέ συγχωρεῖτε πού σᾶς διακόπτω, ἀλλά καί ἀπογευματινή ἐφημερίς σήμερον, προσπαθεῖ νά γενικεύσῃ τήν ἔννοιαν τῆς φράσεώς μου. Καί αὐτή ἡ γενίκευσις, εἶναι ἀνεπίτρεπτος καί ἀπαράδεκτος. Δέν ἀνταποκρίνεται διόλου εἰς τάς σκέψεις καί τούς λόγους μου. Εἶπον ὅτι, εἰς εἰδικάς Νομαρχίας, ὅπου ὑπῆρχεν ὁ κίνδυνος τῆς βουλγαρικῆς διεισδύσεως, ἐχρειάσθη κατά τινας ἡ ἀνάληψις τῆς εὐθύνης ἐκ μέρους τῶν Νομαρχῶν, οἱ ὁποῖοι θά ἀπέτρεπον τήν διείσδυσιν αὐτήν. Δέν ἐδικαιολόγησα διόλου τόν δοσιλογισμόν (Χειροκροτήματα).

Πρόεδρος. Ἄς προχωρήσωμεν. Προχωρήσατε, κύριε Νόβα.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Δέν ὑποθέτω νά θέλετε νά ρίψετε καί εἰς ἐμέ, τήν μομφήν τῆς κακῆς πίστεως. Καί εἰς ἐμέ, εἶχον προταθῆ ἀξιώματα τῆς κατοχῆς καί ἀπήντησα ὅτι δέχομαι νά μεταβῶ μόνον ὡς Ἐπιθεωρητής τῶν Δημοτικῶν Σχολείων εἰς τήν Μακεδονίαν. Διά τοῦτο, δέν δύναμαι νά γενικεύσω τήν ἀπαλλαγήν ἀπό πάσης αἰτιάσεως ὅλων τῶν ὑπηρετούντων κατά τήν κατοχήν ὑπό τόν ἐχθρόν. Δέν ἀμφισβητῶ, ὅτι ὑπῆρξαν καί εἰδικαί περιπτώσεις ἀνάγκης ἐθνικῆς, κατά τάς ὁποίας ἐδόθη καί ἐντολή εἰς ὡρισμένα πρόσωπα νά ἐξυπηρετήσουν ὡρισμένας νευραλγικάς περιφερείας.

Αὐτήν τήν ἐντύπωσιν τῆς γενικεύσεως, πού ὄντως ἐδημιουργήθη εἰς τήν κοινήν γνώμην, θά ἤθελον νά τήν ἀπαλείψω πραγματικῶς καί ἐγώ. Ἀλλά οὐδέποτε ἠμφεσβήτησα τούς ἀγῶνας σας κατά τήν κατοχήν ὑπέρ τοῦ Ἔθνους. Ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τό θέμα.

Ὁ κ. Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, κατέληξε χθές, εἰς τήν ἀτυχῆ ἀποστροφήν, νά μεταβληθῶμεν ἡμεῖς οἱ βουλευταί εἰς δικαστάς, καί νά ἐκδώσωμεν διά χειροκροτημάτων τήν ἀπόφασιν. Τοῦτο, εἶναι ἀπαράδεκτον. Ἡ Βουλή, δέν εἶναι δικαστήριον. Ἐφ' ὅσον ἡ Κυβέρνησις προσέφυγεν, ἐξ ἐλευθέρας της ἐκτιμήσεως, εἰς τήν δικαιοσύνην, ἐκείνη μόνον θά

κρίνῃ καί θά ἀποφασίσῃ ἐπί τῆς οὐσίας. Ἀπό ἐκείνην θά ἴδωμεν ὅλοι τό φῶς τό ἀληθινόν. Καί μόνον ἐκεῖνο τό φῶς θά διαλύσῃ, ἄς τό εὐχηθῶμεν, ὅλα τά σκοτεινά σημεῖα τῆς παναθλίας ὑποθέσεως.

Ἡμεῖς, χαρακτηρίσαντες εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τά δημοσιεύματα ὡς συκοφαντικά καί ἀποδεχθέντες τήν ἀπόφασιν τῆς Κυβερνήσεως νά προσφύγῃ εἰς τήν Δικαιοσύνην, ὑπεδείξαμεν τόν λυσιτελέστερον, κατά τήν γνώμην μας, τρόπον δικαστικοῦ καθαρμοῦ τοῦ ζητήματος. Ἀπεφύγαμεν πᾶσαν ἀκρότητα, συστήσαντες, ὡς ἐκ περισσοῦ φόβου, εἰς ὅλα τά Κόμματα ψυχραιμίαν καί ἀντικειμενικότητα. Εἴμεθα εὐτυχεῖς, διότι ἡ σύστασίς μας δέν ἔπεσεν εἰς τό κενόν. Ὅπως ἀπεφύγαμεν νά ἀναμοχλεύσωμεν τήν οὐσίαν ἐκτός τῆς Βουλῆς, ἀποφεύγομεν νά τό πράξωμεν καί ἐντός αὐτῆς. Κρατοῦμεν τήν θέσιν μας.

Γνωρίζομεν πόσον δύσκολον εἶναι νά κρατηθῶμεν εἰς τό μέσον. Νά κρατηθῶμεν εἰς τήν θέσιν τοῦ ἀντικειμενικοῦ κριτοῦ, τοῦ ἀγαθοῦ ἀνδρός. Μέ τό νά ἐκφράσωμεν εἰλικρινῶς τήν λύπην μας διά τόν συκοφαντικόν βόρβορον, πού κατεσπίλωσε τήν Χώραν μας, κινδυνεύομεν νά χαρακτηρισθῶμεν, κατά τάς Γραφάς τοῦ κ. Τσάτσου, ὡς Φαρισαῖοι. Μέ τό νά συστήσωμεν νά μή δίδεται ἐκθαμβωτική πίστις εἰς τούς συκοφαντικούς πυραύλους τοῦ Μέρτεν, κινδυνεύομεν νά χαρακτηρισθῶμεν, δέν ξέρω ἀπό ποῖον ἐξ ἴσου φανατικόν Ἀντι-Τσάτσον, ὡς Φιλισταῖοι ἤ Σαδδουκαῖοι. Ἔτσι δημιουργεῖται μέν, ἴσως, ἑβραϊκόν ζήτημα, ἀλλά τό ἑλληνικόν παραμένει ἀδιαφώτιστον.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡμεῖς κρατοῦμεν τήν κεντρικήν μας θέσιν, τήν ὁποίαν, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς προσδιωρίσαμεν μετά τόσης προσοχῆς καί ἀντικειμενικότητος, ὥστε νά μή μποροῦν νά μᾶς μετατοπίσουν τώρα ἀπό αὐτήν οὔτε τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ οἱ ὄψιμοι κεραυνοί, οὔτε τῶν συκοφαντικῶν ἰσχυρισμῶν τοῦ Μέρτεν αἱ συνεχιζόμεναι διαφεύσεις. Θέσις μας καί γραμμή μας παραμένει ὅτι, ἀσχέτως πρός τήν οὐσίαν του, τήν ὁποίαν θά κρίνουν τά Δικαστήρια, κακῶς ἐχειρίσθη ἡ Κυβέρνησις ἐξ ὑπαρχῆς τό ζήτημα, εἰς βάρος καί τῆς ἰδίας, δυστυχῶς, ὅμως εἰς βάρος καί τῆς Χώρας.

Ποῖοι ὑπῆρξαν οἱ κακοί χειρισμοί τῆς Κυβερνήσεως;

Κακῶς ἀπέλυσε διά νόμου τόν Μέρτεν μετά τήν καταδίκην του, ἀπειλοῦντα μάλιστα ἔκτοτε "νέους ἀγῶνας". Κακῶς ἐθορυβήθη ἀπό τάς ἐκτοξευθείσας συκοφαντίας του καί ἔχασε τήν ψυχραιμίαν της. Κακῶς δέν ἀπηυθύνθη ἀμέσως πρός τόν Ἑλληνικόν λαόν καί τά Πολιτικά Κόμματα πού τόν ἐκπροσωποῦν ἐπικαλουμένη τήν ἀλληλεγγύην, συμπαράστασίν των, ἐφ' ὅσον ἐθίγη ἡ τιμή τῆς Χώρας. Κακῶς ἔσπευσε νά το-

ποθετήση ἐπί διεθνοῦς πεδίου τό ζήτημα, προσφυγοῦσα εἰς τήν Γερμανικήν Κυβέρνησιν, μέ τήν προσδοκίαν ἴσως νά κόψη χεραυνοβόλως τήν γλῶσσαν τοῦ Μέρτεν. Κακῶς κατέθεσαν μόνον οἱ δύο Ὑπουργοί της μήνυσιν, χωρίς νά καταθέση ταυτοχρόνως καί ὁ ἐξ ἴσου προσβληθείς κ. Πρωθυπουργός. Κακῶς ἀπεσιώπησαν ἐντελῶς καί ἄφησαν ἀνυπεράσπιστον μίαν κυρίαν. Κακῶς ἡ μήνυσις κατετέθη εἰς τά ἑλληνικά δικαστήρια καί ὄχι εἰς τά γερμανικά. Κακῶς, μετά τήν κατάθεσιν τῆς μηνύσεως, ἤνοιξε τόν ταπεινωτικόν ἐκεῖνον διάλογον μέ τόν κ. Μέρτεν, παρακληθέντα νά προσδιορίση τούς ὅρους, ὑπό τούς ὁποίους θά ἠδοκοῦσε νά ἐπανέλθη εἰς τήν Ἑλλάδα, ἔστω καί ὡς μάρτυς μόνον. Κακῶς ἐψήφισεν εἰς τήν ἀκροτελεύτιον ὑπερεμβόλιμον συνεδρίασιν τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐξουσιοδοτήσεως εἰδικόν νομοθετικόν εἰσιτήριον ἐπανόδου του εἰς τήν Ἑλλάδα, τό ὁποῖον φεῦ, δέν θά χρησιμοποιήση, κατά πᾶσαν πιθανότητα, ὁ διεθνής, κατά τόν κ. Τσάτσον, ἀλήτης. Κακῶς, κάκιστα, ἀφοῦ οἱ ἴδιοι ἐδημιούργησαν πρῶτα διεθνές θέμα, προσπαθοῦν τώρα νά τό μεταβάλουν εἰς ἐσωτερικόν κομματικόν τοιοῦτον. Κακῶς, κάκιστα, ἐπιχειροῦν νά στηρίξουν κατηγορία κατά τῆς Ἀντιπολιτεύσεως, ὅτι αὐτή διά μεθόδων ἀλχημικῶν μετέτρεψεν ἕνα ἁπλοῦν συκοφαντικόν πταρνισμόν εἰς πολύπλοκον ἐθνικόν καί ἠθικόν θέμα. Κακῶς, κάκιστα, προσπαθοῦν ὑπερπηδῶντες τό Σύνταγμα καί τήν διάκρισιν τῶν ἐξουσιῶν νά μετατρέψουν τήν Βουλήν εἰς Δικαστήριον οὐσίας, καθιστῶντες ἐκ προοιμίου ἔτι περισσότερον διαβλητήν τήν μέλλουσαν νά διεξαχθῆ ἐρήμην δίκην.

Τά ὅσα ἀπηριθμήσαμεν, ἀποτελοῦν ἀδιάσειστα ἄρθρα κατηγορίας τῶν χειρισμῶν τῆς Κυβερνήσεως καί φυσικά θά ἐπιχειρήσω νά τά ἀναπτύξω ἕνα πρός ἕνα, διά νά ἀνατρέψω τήν ἀντεπίθεσιν. Ὄχι τήν ἀντεπίθεσιν, ἀκριβέστερον θά ἔλεγα τήν ἐπιθετικήν ἐπιστροφήν τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ ἐστράφη κατ' ἀρχάς μέ ὅλας τάς κυβερνητικάς του δυνάμεις κατά τῶν Γερμανῶν συκοφαντῶν του, χωρίς νά κατορθώση νά τούς φιμώση καί τούς ἐξουθενώση, μετεστράφη ἀπό τῆς παρελθούσης Κυριακῆς ἐναντίον τῆς Ἀντιπολιτεύσεως καί προσπαθεῖ ματαίως νά ἐπιρρίψη εἰς αὐτήν τάς εὐθύνας τῆς παγκοσμίου ἀναφλέξεως τοῦ ζητήματος καί τῆς διοχετεύσεως πολυστήλων εἰδήσεων εἰς τόν ἑλληνικόν Τύπον. Δέν δύναμαι νά λησμονήσω, ὅτι τῆς πρωθυπουργικῆς ἀντεπιθέσεως προηγήθη ἀναγνωριστικός ἀκροβολισμός τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως κατά τήν τελευταίαν συνεδρίασιν τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς. Ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Προεδρίας, ἀφοῦ ἐταλανίσθη ἐπί 15θήμερον ἀπό τήν νευρικότητα καί τήν σύγχυσιν πού τόν ἐχαρακτήρισαν κατά τήν πρώτην φάσιν τῶν ἀντιδράσεων τῆς Κυβερνήσεως, προσῆλθε κατηυνασμένος,

δῆθεν, τό παρελθόν Σάββατον εἰς τήν Ἐπιτροπήν, καί προσεπάθησε μέ φιλομειδῆ τάχα γαλήνην νά ἁπλοποιήσῃ τό ζήτημα, ἀφηγούμενος τήν ἱστορίαν του, ὡσάν μυθιστόρημα τοῦ παλαιοῦ καλοῦ καιροῦ.

Ἐπεχείρησε νά ἁπλοποιήσῃ τό ζήτημα, δυστυχῶς ὅμως τό ζήτημα δέν ἐπιδέχεται ἁπλοποίησιν. Τήν ἔκτασιν καί τόν χαρακτηρισμόν του ἀφ' ἧς ἀνέπτυξεν εἰς διεθνῆ ἀκτῖνα καί ἀφ' ἧς ἐπελήφθη αὐτοῦ ἡ Δικαιοσύνη, θά τήν προσδιορίσουν τά πράγματα καί μόνον αὐτά. Οὐδεμία πολιτική δεξιοτεχνία οὐδεμία ρητορική δυνότης καί οὐδείς ὄγκος ψήφων βουλευτικῶν εἶναι δυνατόν νά περιορίσῃ τήν ἔκτασίν του. Ὅπως δέν δύναται ἡ Κυβέρνησις, ὅπως φαίνεται ἐπιθυμοῦσα, νά μειώσῃ τήν ἔκτασίν του, ἔτσι δέν δύναται καί ἡ ἀντιπολίτευσις ὁσονδήποτε καί ἐάν τό ἐπεθύμει, νά τήν διογκώσῃ.

Τά πράγματα καί μόνον τά πράγματα, τῶν ὁποίων ἄλλως τε ἡ ροή δέν ἐσταμάτησεν ἀκόμη, αὐστηρῶς ἐρευνώμενα καί κρινόμενα ὑπό τῆς δικαιοσύνης θά θέσουν τέρμα εἰς τό ἐγερθέν σκάνδαλον. Ὁ ἀνοιχθείς ὀχετός ἀηδιάζει μέ τήν δυσωδίαν του, πάντα εὐπρεπῆ καί καλόπιστον ἄνθρωπον καί ἐξεγείρει πάντα τίμιον Ἕλληνα, ἀλλά τό συκοφαντικόν ἄγος δέν εὑρίσκει τήν λύσιν του ἀπό τά αὐθόρμητα συναισθήματα μόνον. Χρειάζεται ἔλεγχος τῶν στοιχείων ἐπί τῆς πλάστιγγος τῆς δικαιοσύνης, ἀντιμωλία, ἐξονύχισις, κρίσις, ἀπόφασις δικαστική.

Ι. Κεφαλογιάννης. Καί εἶναι περισσότερον πιστευτά αὐτά πού ὑποστηρίζει ὁ Μέρτεν; (Θόρυβος – κωδωνοκρουσίαι).

Πρόεδρος. Κύριε Κεφαλογιάννη, σᾶς παρακαλῶ πολύ μή διακόπτετε.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Πρέπει νά ἐννοήσετε ὅτι ἡ δικαιοσύνη θά ἔχῃ τόν τελικόν λόγον καί οὐδείς δύναται νά τήν ἐπηρεάσῃ.

Κ. Καραμανλῆς (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). Δέν θέτω τό ζήτημα ὑπό τήν κρίσιν τήν ἰδικήν σας. Εἶναι ζήτημα συνειδήσεως διά σᾶς, ἐάν θέλετε, νά εἴπητε τήν γνώμην σας. Ἐάν ἐπρόκειτο ἡ Κυβέρνησίς μου νά ζητήσῃ διά τῆς Βουλῆς νά καλύψῃ τό θέμα, εἶχε τήν δυνατότητα νά τό ἐμφανίσῃ κατ' ἄλλον τρόπον, ἀλλά, πρίν ἤ ἀχθῆ τό θέμα εἰς τήν Βουλήν ἡ Κυβέρνησις κατέθεσε μήνυσιν. Διότι ὅμως συνεχίζετο κατά τρόπον πολιτικῶς καί ἠθικῶς ἀπαράδεκτον ὁ θόρυβος, συνεκάλεσεν ἡ Κυβέρνησις τήν Βουλήν διά νά εἴπητε, ἐάν θέλετε νά εἴπητε τήν γνώμην σας (Χειροκροτήματα).

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Κύριε Πρόεδρε τῆς Κυβερνήσεως, μή ὁμιλῆτε μέ τοιοῦτον ὕφος. Ἐπί τῆς ἰδίας ὑποθέσεως...

Ι. Κεφαλογιάννης ... (διακόπτει μή ἀκουόμενος) (Κωδωνοκρουσίαι).

Προεδρεύων Α. Καμβύσης. Κύριε Κεφαλογιάννη, θά σᾶς ἀνακαλέσω

εἰς τήν τάξιν.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Λυποῦμαι διότι ἐγώ ὁ ὁποῖος συνέστησα ἠρεμίαν καί ἀντικειμενικότητα, προκαλῶ ἐξέγερσιν καί ἀναταραχήν. Δέν ἐνδιαφερόμεθα μόνον διά τήν τύχην τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἀλλά ἐνδιαφερόμεθα διά τό πολιτικόν μέλλον τοῦ τόπου καί ἐάν ἔχετε ὀλίγην ψυχραιμίαν νά μέ ἀκούσητε, θά ἴδητε πῶς τό τοποθετοῦμεν τό ζήτημα καί ποίους κινδύνους διαβλέπομεν ἡμεῖς ἀπό τήν μή πλήρη ἐκκαθάρισιν τοῦ ἐγερθέντος θέματος.*

Ὁ κ. Πρωθυπουργός ὑποθέτω, αὐτή εἶναι μία ὑπόθεσις, ἀφοῦ ἐπανεῦρε καί αὐτός μετά 15 ἡμέρας τήν ψυχραιμίαν του, χρησιμοποιῶν τήν μέθοδον ἁπλοποιήσεως τοῦ κ. Τσάτσου, ἀπηυθύνθη διά πρώτην φοράν εἰς τόν Ἑλληνικόν Λαόν, τήν παρελθοῦσαν Κυριακήν καί παρεισήγαγε μάλιστα εἰς τό πολιτικόν λεξιλόγιον καί μερικάς ἐκφραστικάς λαϊκάς φράσεις, ὅπως εἶναι τό κουτσομπολιό. Ἀλλά θά ἤθελα νά ἐρωτήσω τόν κ. Πρωθυπουργόν ἐάν εἶναι κουτσομπολιό ἡ νότα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πρός τήν Γερμανικήν Κυβέρνησιν, ἐάν εἶναι κουτσομπολιό τό διάβημα τοῦ κ. Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως πρός τόν ἐνταῦθα Πρεσβευτήν τῆς Γερμανίας, ἐάν εἶναι κουτσομπολιό ἡ μήνυσις ἐνώπιον τῆς Ἑλληνικῆς Δικαιοσύνης. Ἐάν αὐτά ὅλα εἶναι τά κουτσομπολιά, τότε κουτσομπολιό εἶναι καί πᾶν σχόλιον τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐπί τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς.

Κ. Καραμανλῆς (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). *Αὐτά ἔπρεπε νά τερματίσουν τήν ὑπόθεσιν. Διατί δέν ἐτερματίσθη;*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Διά τῆς εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῆς ἠμποροῦμεν νά εἴπωμεν ὅτι κουτσομπολιό εἶναι καί ἡ παροῦσα συζήτησις εἰς τήν Βουλήν καί ἡ μέλλουσα νά διεξαχθῇ δίκη, κουτσομπολιό εἶναι καί ἡ ἐκστρατεία ἀνά τήν Γερμανίαν πλείστων ἐγκρίτων Δημοσιογράφων ἀνηκόντων καί εἰς Ἐφημερίδας φιλικάς πρός τήν Κυβέρνησιν. Ἡμεῖς δέν κουτσομπολεύομεν, ἀλλά κατηγοροῦμεν ἐνσυνειδήτως τήν Κυβέρνησιν διά κακόν χειρισμόν τοῦ ζητήματος.*

Κατηγοροῦμεν τήν Κυβέρνησιν, ὅτι κακῶς ἐχειρίσθη ἐξ ὑπαρχῆς τό ζήτημα. Ἀτυχεῖς ἦσαν καί ὁ Νόμος 3933 καί ὁ Νόμος 4016, ἀτυχές καί τό Ν. Δ/γμα τοῦ παρελθόντος Σαββάτου. Ἐάν ἡ Κυβέρνησις εἶχε πραγματικά τόσον στερεάν ἐκτίμησιν τῆς ἀνάγκης ἠθικῶν θυσιῶν διά νά προσεγγίσωμεν περισσότερον καί νά ἀποκαταστήσωμεν φιλικωτέρας σχέσεις μέ τήν Γερμανίαν καί τό Γερμανικόν κεφάλαιον, ἀλλά καί διά νά συντελέσουν καί εἰς τήν σύσφιγξιν τῶν ἐσωτερικῶν σχέσεων μέ τό Ν.Α.Τ.Ο., δέν εἶχε παρά νά κόψῃ τόν γόρδειον δεσμόν, ἀντί νά μεταπί-

πτῃ ἀπό πτώσεως εἰς πτῶσιν καί ἀπό παλινῳδίας εἰς παλινῳδίαν. Μέ ὅλας αὐτάς τάς παλινωδίας της κατώρθωσε νά ἀναξέῃ ἑκάστην φοράν τάς ὄντως ἀνεπουλώτους πληγάς τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς καί νά ἐκθέτῃ καί τό γόητρον τῆς ἑλληνικῆς δικαιοσύνης. Θά ἔπρεπε διά τό παρόν ζήτημα νά χωρήσῃ εἰς μίαν γενναίαν καί ἀποφασιστικήν πρᾶξιν ἡ ὁποία θά τήν ἐτίμα. Ὡς διεμορφώθησαν, κύριοι, ἀνά τόν κόσμον αἱ μεταπολεμικαί συνθῆκαι, πραγματικά δέν θά ἦτο δυνατόν νά διατηρηθοῦν ἐπί πολύ ἀνώμαλοι καί ψυχραί σχέσεις μέσα εἰς τούς κόλπους τῆς Δυτικῆς Συμμαχίας. Ἐνθυμοῦμαι μίαν φράσιν τοῦ Καβούρ ὁ ὁποῖος ἔλεγε εἰς τήν πολιτικήν "τίποτε παραλογώτερον τῆς μνησικακίας". Καί ἐνθυμούμεθα ὅλοι πόσον γενναιοφρόνως καί ἀποφασιστικῶς εἶχε τείνει τήν ἑλληνικήν χεῖρα ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος πρός τόν Κεμάλ Ἀτατούρκ. Ἡ Κυβέρνησις ἠθέλησε νά ἀρυστῇ ἐλαφρυντικά ἀπό τόν Νόμον τῆς Κυβερνήσεως Πλαστήρα. Ἀλλά ὁ Νόμος ἐκεῖνος, ὅπως ἀνεπτύχθη εἰς τήν Βουλήν, διετήρει πλήρη ἐποπτείαν καί ἔλεγχον τῆς ἑλληνικῆς δικαιοσύνης ἐπί τῆς παραπομπῆς ἐγκληματιῶν πολέμου εἰς Γερμανικά Δικαστήρια. Διετηρεῖτο εἰς τάς χεῖρας μας ἡ ἰσχύς ἤ μή τῆς ποινικῆς ἀγωγῆς, οὔτε ἴσχυε τό δεδικασμένον τῶν Γερμανικῶν Δικαστηρίων ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως καί τῆς ἐγκρίσεως τῆς ἰδικῆς μας Ἐπιτροπῆς ἐγκληματιῶν πολέμου. Ἐπεκαλέσθη ἐπίσης ἡ Κυβέρνησις τήν περίπτωσιν τοῦ Στρατηγοῦ Ἀντρέ. Ὁ Ἀντρέ δέν ἀπεφυλακίσθη διά Νόμου, ἀπεφυλακίσθη διά τοῦ Συμβουλίου τῶν Χαρίτων, διά τῆς κανονικῆς ὁδοῦ τήν ὁποίαν πᾶς ἐγκληματίας δύναται νά ἀκολουθήσῃ. Τό Συμβούλιον Χαρίτων ἀπεφάνθη ὑπέρ τῆς μετριάσεως τῆς ποινῆς.

Εἷς βουλευτής. Διά πολιτικούς λόγους.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Ἐγώ δέν σᾶς λέγω ὄχι καί διά πολιτικούς λόγους, ἀλλά ἐπαναλαμβάνω, ὅτι ἐνήργησεν ἡ Κυβέρνησις ἐκείνη διά τῆς κανονικῆς ὁδοῦ καί διά τοῦ Συμβουλίου Χαρίτων, ἀνέλαβε τήν εὐθύνην δυνάμει ἀποφάσεως Συμβουλίου τῶν ἁρμοδίων Δικαστικῶν ὀργάνων νά περιορίσῃ τά ἔτη φυλακίσεως τοῦ Στρατηγοῦ Ἀντρέ. Πολύ περισσότερον σεῖς μετά 9 ἔτη θά ἦτο δυνατόν νά τάμετε τό ζήτημα ριζικῶς καί νά μή δημιουργήσετε ὅλας αὐτάς τάς ἐξευτελιστικάς παλινωδίας εἰς τάς ὁποίας ἔχομεν περιπέσει. Ἀλλά ἐκεῖνα τά προηγούμενα, κύριοι, μᾶς ἔδωσαν καί δύο διδάγματα τά ὁποῖα καί αὐτά θά ἔπρεπε νά τά ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν. Τό ἕνα δίδαγμα εἶναι ὅτι καί ἐπί τῇ βάσει ἐκείνου τοῦ Νόμου καί τοῦ μεταγενεστέρου ἰδικοῦ σας Νόμου οὐδείς ἀπολύτως Γερμανός ἐδικάσθη εἰς τήν Γερμανίαν, τό δέ δεύτερον δίδαγμα εἶναι ὅτι ὁ Ἀντρέ ἐπανελθών εἰς τήν Γερμανίαν δέν παρέλειψε νά ἐκφράσῃ καί ἐκεῖνος τήν

εὐγνωμοσύνην του μέ πικρόχολα σχόλια ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Ταῦτα τά διδάγματα ἐν συναφείᾳ, ἐν συναρτήσει καί μέ τάς γρανικωτέρας ἐθνικάς ἀνάγκας, ἔπρεπε νά εἶχον ὁδηγήσει τήν Κυβέρνησιν εἰς γενναιοτέραν καί ὁλοσχερῆ ἐκκαθάρισιν τοῦ ζητήματος τῶν Γερμανῶν ἐγκληματιῶν πολέμου. Ἀντί τούτου ὑπέπεσεν εἰς ἀλλεπαλλήλους ἐμβαλωτικάς λύσεις, ὅπως ὅταν εἰς ἄλλην περίπτωσιν, αὐτό ἐλησμονήθη, ἀπέλυσεν ἐκ τῶν φυλακῶν καί ἕνα Λοχαγόν Γερμανόν δήμιον τοῦ Διστόμου βάσει τοῦ Νόμου 2239 μολονότι ὁ Νόμος ἐκεῖνος περιεῖχε ρητήν διάταξιν ὅτι δέν ἀφορᾷ τούς ἐγκληματίας πολέμου.

Ἐπίσης, θά ἠδύνατο νά μή ἐξαιρέσῃ, κατόπιν ὅλων αὐτῶν τῶν διδαγμάτων καί τῆς προϊστορίας, καί ὅταν ἡμεῖς ἔχωμεν κάμει τήν ἀρχήν καί ἔχωμεν ἀνοίξει τό αὐλάκι πρός αὐτήν τήν ἐπιείκειαν, θά ἠδύνατο βάσει τοῦ Νόμου 3933 νά μή ἐξαιρέσῃ τόν Μέρτεν διά νά τόν ἀπολύσῃ κατόπιν, κατάδικον ὄντα, πρός διασυρμόν τῆς Ἑλληνικῆς Δικαιοσύνης. Αὐτά ἀποδεικνύουν ὅτι δέν εἶχε τήν γενναιότητα νά λάβῃ ἕν ριζικόν μέτρον καί οὕτω ἐξέθεσε τήν χώραν εἰς συνεχεῖς ἐξευτελισμούς μέ τά σπασμωδικά της ἡμίμετρα.

Κατηγοροῦμεν τήν Κυβέρνησιν ὡς μή διαγνώσασαν ἐγκαίρως ὅτι διώκουσα τόν Μέρτεν εἶχεν εἰς τούς κόλπους της μίαν ἀδυναμίαν, τήν ἀτυχῆ σύμπτωσιν νά εἶχε διατέλει ὑπάλληλος τῆς ὑπηρεσίας του ἡ νῦν σύζυγος τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν. Λυποῦμαι, διότι σκληρόν καθῆκον μᾶς ἐπιβάλλει νά κάμωμεν μνείαν αὐτοῦ τοῦ γεγονότος καί μετά τήν ἔκθεσιν, τήν ὁποίαν μᾶς ἔκαμεν ὁ κ. Μακρῆς, διότι τοῦτο ἀποτελεῖ κατ' ἐμέ τόν σκληρόν πυρῆνα τῶν ἄλλων ἀσυστάτων κατηγοριῶν τοῦ Μέρτεν. Ἡ Βουλή μετά πολλῆς λεπτότητος κατά τήν συζήτησιν τότε τῆς ἀποφυλακίσεως τοῦ Μέρτεν, εἶχεν ἀποφύγει νά ἐπεξεργασθῇ τό θέμα δεχθεῖσα τότε σιωπηρῶς τάς εξηγήσεις τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν. Ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν πραγμάτων, ὀρθόν θά ἦτο νά μή ὑπῆρχεν εἰς τούς κόλπους τῆς Κυβερνήσεως οὔτε ὅταν ἐδικάζετο, οὔτε ὅταν ἀπελύετο ὁ Μέρτεν, ἕν τόσον ἀσθενές σημεῖον. Ἐθεωρήθη ὡς μία ἀνεπαίσθητος ἀμυχή. Γνωρίζομεν ὅμως, ὅτι ἀπό μίαν ἀδιόρατον ἀμυχήν μπορεῖ νά ἐπέλθῃ μόλυνσις, διαπύησις καί τέτανος ἀκόμη. Δέν γνωρίζω ποῖος ἐσυμβούλευσε τήν κ. Μακρῆ νά προσέλθῃ εἰς τήν δίκην καί νά καταθέσῃ ὅσα κατέθεσεν. Ὁ κ. Μακρῆς μᾶς εἶπεν ἀπόψε, ὅτι ὁ ἴδιος τήν ἐσυμβούλευσε βάσει στοιχείων, τά ὁποῖα ἡμεῖς δέν γνωρίζομεν, διότι κατά τήν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς, ὅταν συνεζητήθη ὁ χαριστικός νόμος τοῦ Μέρτεν, ἡ Βουλή μετά πολλῆς λεπτότητος ἀπέφυγεν, ὅπως εἶπα, νά ἐπεξεργασθῇ περισσότερον τό θέμα, δεχθεῖσα τάς ἐπεξηγήσεις τοῦ κ. Ὑπουργοῦ

τῶν Ἐσωτερικῶν.

Κύριοι βουλευταί, ὀφείλετε νά προσέξετε διά νά ἀντιληφθῆτε, διότι τά λάθη εἶναι ἀνθρώπινα, ὅτι οἱασδήποτε Κυβερνήσεως ἡ πρᾶξις θά ἐσταθμίζετο μόνον ὡς πρᾶξις πολιτική, ὅπως ἡ πρᾶξις τοῦ ἀειμνήστου Πλαστήρα. Ἀλλά, μέ Κυβέρνησιν πού συνέπεσε νά ἔχῃ αὐτήν τήν ἀτυχῆ, τήν ὄχι κολάσιμον ἐπαφήν, εἰς τό ἀσθενές αὐτό σημεῖον, δέν μπορεῖτε νά ὑποστηρίξετε ὅτι ὄντως εἶναι καθαρά πολιτική πρᾶξις, ἐντελῶς ἀνεπίληπτος διά τήν κοινήν γνώμην, ἡ ὁποία εἶναι ὁ ἐντολεύς καί ὁ κριτής ὅλων μας.

Κατηγόρησα, κύριοι, προηγουμένως ἐν συντομίᾳ τήν Κυβέρνησιν, ὅτι μετά τήν ἐκτόξευσιν τῶν καταπληκτικῶν αὐτῶν συκοφαντιῶν ἐτρομοκρατήθη καί ἀπώλεσε τήν ψυχραιμίαν της. Ὅσα ἐλαφρυντικά καί ἄν τῆς ἀναγνωρίσωμεν, δέν ἐλαττώνουν τήν εὐθύνην της διά τόν ἀδέξιον χειρισμόν τοῦ θέματος. Ὁ ἰδικός μας Ἰσοκράτης, ἄν δέν ἀπατῶμαι, εἶπεν: "Φοβοῦ τάς διαβολάς κἄν ψευδεῖς ὦσιν". Ὁ Ναπολέων εἶπεν ὅτι "ὑπάρχουν συκοφαντίαι ἐνώπιον τῶν ὁποίων καί ἡ αὐτή ἀθωότης χάνει τό θάρρος της".

Ἐλησμόνησεν ἡ Κυβέρνησις τό ρητόν τοῦ Κικέρωνος, ὅτι τίποτε δέν εἶναι γοργότερον τῆς συκοφαντίας. Τίποτε δέν ἐκστομίζεται εὐκολώτερον, τίποτε δέν γίνεται προθυμότερα δεκτόν, τίποτε δέν διαδίδεται εὐρύτερον. Ἐπίσης, ἐλησμόνησε μίαν συμβουλήν τοῦ Ταχίτου πού λέγει: Περιφρόνησε τήν συκοφαντίαν καί ἐκπνέει. Δεῖξε ὅτι εἶσαι πειραγμένος καί μήν ἀφήνεις νά φαίνεται ὡς ἀλήθεια. Μέ συγχωρεῖτε δι' αὐτήν τήν σωσσώρευσιν τῶν ἀποφθεγμάτων πού ἀποδεικνύουν τήν συκοφαντίαν ὅτι ἀνέκαθεν ἦτο ὡς μία ἀπό τάς μεγαλυτέρας κακίας. Ἀλλ' ἀφοῦ ὑφιστάμεθα τά παθήματα, ἀναγάγωμεν τοὐλάχιστον καί μερικά μαθήματα. Τό τελευταῖον ἀπόφθεγμα εἶναι τοῦ Σαπφώρ καί λέγει ὅτι "ἡ συκοφαντία εἶναι ἡ σφίγγα πού σέ τριγυρίζει, καί τήν ὁποίαν δέν πρέπει νά πειράξῃς, ἐκτός ἄν εἶσαι βέβαιος ὅτι μέ τό πρῶτον κτύπημα θά τήν σκοτώσῃς. Ἄν δέν τήν σκοτώσῃς σοῦ ἐπιτίθεται μέ περισσότερη λύσσα".

Ἡ Κυβέρνησις δέν ἐπέτυχε νά σκοτώσῃ τήν σφίγγα μέ τό πρῶτο κτύπημα καί ἐδέχθη τήν λυσσασμένη ἐπίθεσιν ὅλης τῆς συκοφαντικῆς σφιγγοφωλιᾶς τοῦ Μέρτεν καί μαζί μέ αὐτήν ὅλοι μας.

Κατηγοροῦμεν, περαιτέρω, τήν Κυβέρνησιν ὅτι ἀφοῦ μέ τά πρῶτα σπασμωδικά της μέτρα, ὅπως ἡ ἐξαφάνισις ἀπό τό περίπτερο τοῦ περιοδικοῦ Σπῆγγελ....

Κ. Καραμανλῆς (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). Αὐτό διεψεύσθη κατ' ἐπανάληψιν. Ἡ ἀπαγόρευσις γίνεται κατά δύο τρόπους. Ἤ ἀπό τήν Ἀστυ-

νομίαν ἢ ἀπό τήν Εἰσαγγελίαν. Τίποτε τοιοῦτον δέν ἔγινεν. Ἐμέ μοῦ τό ἔφερεν εἰς τό σπίτι μου διευθυντής ἀντιπολιτευομένης ἐφημερίδος.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Δέν ἔχομεν ἀπόδειξιν τοῦ πράγματος. Ἀλλά θά σᾶς εἴπω ὅτι ἐφ' ὅσον ἀπό τάς πλέον φανατικάς ἐφημερίδας σας ἐκτοξεύονται κρίσεις, ὅτι κακῶς ἐχειρίσθη τό ζήτημα ἡ Κυβέρνησις, δέν εἶναι δυνατόν νά μοῦ εἴπητε ὅτι δέν ὑπάρχει κακός χειρισμός. Ἡ Κυβέρνησις διέψευσεν ὅτι ἀστυνομικά ὄργανα τό ἀπέσυρον. Ὅμως ὑπῆρξαν μαρτυρίαι ἀπό τά περίπτερα, ὅτι ἀπεσύρθησαν ὅλα τά περιοδικά αὐθεσπερί.*

Π. Κανελλόπουλος (Ἀντιπρόεδρ. Κυβερνήσεως). *Αὐθεσπερί εἴπατε. Τήν Δευτέραν ἐκυκλοφόρησε. Τό ἀπόγευμα τῆς Τρίτης εἰς τάς 6 δέν τό εἶχα ἀκόμη καί ἔστειλα –σᾶς βεβαιῶ ἐπί τῷ λόγῳ μου– τόν κλητῆρα, ὁ ὁποῖος εὑρῆκε τό πρῶτον ἀντίτυπον. Ὁ κ. Τσάτσος δέν εἶχε καί τό ἐπῆρεν ἀπό τό γραφεῖον μου. Καί ξαναέστειλα εἰς τάς 8 τό βράδυ τόν κλητῆρα μου καί εὑρῆκε καί ἄλλο τεῦχος. Ἑπομένως, διαψεύδεται αὐτό, τό ὁποῖον λέγεται, ὅτι αὐθεσπερί ἐξηφανίσθησαν τά τεύχη.*

Τ. Τριανταφυλλάκος (Ὑφυπ. Προεδρ. Κυβερν.). *Κύριε συνάδελφε, εἶμαι ὑποχρεωμένος, πρός ἀποκατάστασιν τῆς ἀληθείας νά σᾶς πληροφορήσω ὅτι οὐδεμία ἐνέργεια ἐξ οἱασδήποτε πλευρᾶς ἐσημειώθη ἀμέσως ἢ ἐμμέσως πρός παρεμπόδισιν τῆς ἐλευθέρας κυκλοφορίας τοῦ περιοδικοῦ "Ντέρ Σπῆγκελ". Σᾶς λέγω συγκεκριμένως δέ ὅτι τήν Δευτέραν 26 Σεπτεμβρίου περί ὥραν 8ην ἑσπερινήν ἀπέστειλα ὑπάλληλον τοῦ γραφείου μου διά νά ἀγοράσῃ ἕν τεῦχος τοῦ περί οὗ ὁ λόγος περιοδικοῦ, δέν εὗρε δέ τοῦτο εἰς τό πρῶτον περίπτερον εἰς τό ὁποῖον ἀπετάθη, ἀλλ' εἰς τό τέταρτον ἐξ ὅσων ἐπεσκέφθη. Καί ὡς μοῦ ἐλέχθη τοῦτο ὀφείλεται εἰς τό γεγονός ὅτι εἶναι περιωρισμένος ὁ ἀριθμός τῶν εἰσαγομένων ἐν Ἑλλάδι ἀντιτύπων. Πέραν τούτου σᾶς πληροφορῶ, ὅτι ἔχω εἰς τάς χεῖρας μου ἐπιστολήν τοῦ ὑπευθύνου ἐν Ἀθήναις πράκτορος τοῦ περιοδικοῦ κ. Μαζαράκη, ὁ ὁποῖος διαβεβαιοῖ ὅτι οὐδέν μέτρον ἐλήφθη πρός παρεμπόδισιν τῆς ἐλευθέρας κυκλοφορίας τοῦ "Ντέρ Σπῆγκελ", καί ἀναφέρει ὅτι λόγῳ τῆς παρουσιασθείσης ἐντόνου μεγάλης ζητήσεως δέν κατέστη δυνατόν νά ἱκανοποιηθῇ πλήρως αὕτη, παρέστη δέ ἀνάγκη συμπληρωματικῆς παραγγελίας καί ἄλλων τευχῶν. Νομίζω, συνεπῶς, ὅτι δέν ἐπιτρέπεται ἀπό τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς νά ὑποστηρίζωνται τοιούτου μεγέθους ἀνακρίβειαι.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Ἄν καί ἔγινεν ἀφορμή νά διαφωτισθῇ περισσότερον ἡ κοινή γνώμη καί ἐπί τοῦ σημείου τούτου, εἰς τό ὁποῖον βλέπω ὅτι ἀποδίδεται σημασία, χαίρω πολύ. Πάντως ὑπάρχουν μαρτυρίαι ὅτι*

τά φύλλα τοῦ περιοδικοῦ ἐσαρώθησαν αὐθωρί, δέν ξεύρω ἀπό ποίους. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐπειδή κάτι ξεύρω καί ἐγώ ἀπό λεπτομερείας, ἀλλά δέν θέλω νά ἐκθέσω πρόσωπα, δέν εἶναι μόνον τό πότε ἔφθασε τό περιοδικόν καί πότε ἡ "Ἠχώ" τοῦ Ἀμβούργου, τήν ὁποίαν, ἐνῷ ἐξεδόθη εἰς τάς 17 Σεπτεμβρίου, ἡ Κυβέρνησις ὑπεστήριξεν ὅτι ἔλαβε μετά 15 ἡμέρας, χάρις εἰς τό γραφεῖον ἐκεῖ, ὅπου ὑπηρετοῦν 8 ὑπάλληλοι καί οἱ ὁποῖοι δέν ξέρω τί κάνουν, ἐκτός ἄν ἀποτελοῦν διμοιρίαν ἑτοίμην νά ἐκστρατεύσῃ κατά τοῦ Στρατηγοῦ Ντέ Γκώλ.

Πραγματικά ὅμως ὑπάρχει μία εὐθύνη, ὅτι τόσον βραδέως ἐπληροφορήθη ἡ Κυβέρνησις ἕνα τόσον σοβαρόν θέμα.

Π. Κανελλόπουλος (Ἀντιπρ. Κυβερνήσεως). Εἷς ὑπάλληλος ὑπάρχει μόνον ἐκτός τοῦ Διευθυντοῦ. Καί πάλιν ἐσεῖς διαψεύδεσθε.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, οἱ πρῶτοι χειρισμοί τῆς Κυβερνήσεως διήγειρον εἰς τό ἔπακρον τήν ἀνησυχίαν τῆς Κοινῆς Γνώμης. Ἐπηκολούθησε κατόπιν ἡ διοχέτευσις πολυστήλων εἰδήσεων καί ἐδημοσιεύθησαν μέ πηχυαίους τίτλους καί εἰς τάς ἰδικάς της φιλικάς ἐφημερίδας. Κατά τήν ἰδικήν μου ἀντίληψιν, ἡ Κυβέρνησις ἔρριψεν εἰς τήν ἑστίαν τοῦ πυρός βενζίνην 100 ὀκτανίων καί ὅταν περιεζώθη ἀπό τάς φλόγας τότε ἐξεπλήσσετο διατί ἡ πυρκαϊά ἔλαβε τοιαύτας διαστάσεις.

Κατηγοροῦμεν τήν Κυβέρνησιν ὅτι κακῶς ἐτοποθέτησεν ἐπί διεθνοῦς πεδίου τό ζήτημα προσφυγοῦσα εἰς τήν συναντίληψιν τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως ὑπό τό κράτος τῆς πρώτης ταραχῆς καί ζητήσασα ἐκεῖθεν πιστοποιητικά. Δέν γνωρίζω μέ ποίας εὐφραδεῖς ἀποστροφάς ὁ κ. Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως διετύπωσε τό διάβημά του πρός τόν πρεσβευτήν τῆς Γερμανίας. Εἶμαι ὅμως βέβαιος ὅτι τήν ἀνακοίνωσιν τοῦ πρεσβευτοῦ κ. Ὑψηλάντη, γενομένην τήν 29 Σεπτεμβρίου, δέν θά τήν ἐνέκρινε καί δέν θά τήν ὑπέγραφεν, ὡς εἶχε συνταχθῇ, ἡ Κυβέρνησις σήμερον. Διότι καί τά 4 ἄρθρα της, τά ὁποῖα ὑποθέτω οὔτε κἄν ἐδημοσιεύθησαν αὐτούσια εἰς τόν Γερμανικόν τύπον, ἀποτελοῦν κατ' ἐμέ πενιχρά ἐπιχειρήματα ὄζοντα δικολαβικῆς νοοτροπίας.

Ἡ συκοφαντία, κύριοι, ἔδει νά ἀντιμετωπισθῇ ἀπό τῆς πρώτης στιγμῆς εὐθαρσῶς, κατηγορηματικῶς καί ὑπερηφάνως, μέ πλήρη ἀπαξίωσιν καί μέ καταπελτικήν περιφρόνησιν. Αὐτή εἶναι ἡ γνώμη μου, τήν ὁποίαν θέλει νά ἀκούσῃ ὁ κ. Πρωθυπουργός, ὅπως εἶπεν προηγουμένως.

Τό ὅτι ὁ Ἕλλην Πρωθυπουργός εὑρέθη ἤ δέν εὑρέθη τήν ἐποχήν τῆς κατοχῆς εἰς τήν Θεσσαλονίκην, τό ὅτι ὁ κ. Καραμανλῆς ἐγνώριζεν ἤ δέν ἐγνώριζεν τόν κ. Μακρῆν, τό ὅτι οὐδεμίαν συγγένειαν εἶχε πρός τήν κ. Δοξούλαν Μακρῆν, τό ὅτι ὁ κ. Μακρῆς κατά τά ἔτη ἐκεῖνα δέν εἶχεν

οὔτε ἁπλῆν γνωριμίαν μέ τήν μετέπειτα σύζυγόν του, ὅλαι αὐταί αἱ λεπτομέρειαι, αἱ ὁποῖαι ἔχουν καί ὀλίγην μορφήν κουτσομπολιοῦ, ἀλλ' ὡς τοιαῦται, δέν ἦτο δυνατόν νά προκαλέσουν τό ἐνδιαφέρον τῆς γερμανικῆς Κοινῆς Γνώμης καί δυσκόλως ὡς ἦτο φυσικόν θά ἔσπευδεν νά τάς τοποθετήσῃ ἐπί τῆς πλάστιγγος καθ' ἥν στιγμήν ἐπί τοῦ ἀντιθέτου δίσκου τῆς πλάστιγγος ἦσαν αἱ χονδροειδεῖς συκοφαντίαι τοῦ Μέρτεν. Διά τούς λόγους τούτους καί ἡ διακοίνωσις, κατά τήν γνώμην μου, τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως, δέν ὑπῆρξεν οὔτε συντριπτική διά τόν Μέρτεν, οὔτε ἱκανοποιητική δι' ἡμᾶς, οὔτε ἁπλέτως διαφωτιστική διά τόν γερμανικόν λαόν. Ὑποστηρίζομεν, ὅτι αἱ ἐνέργειαι τῆς Ἑλλάδος πρός τήν Γερμανίαν ἔπρεπε νά ἦσαν περισσότερον ἐμφαντικαί καί κατακόρυφοι. Τό ὕψιστον ἀξίωμα τοῦ Πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος καί ἡ προσωπικότης τοῦ κ. Κωνσταντίνου Καραμανλῆ ἔπρεπε νά εἶναι ἀρκετά διά νά ἀποτινάξουν ἀκαριαίως πάντα ρύπον χωρίς τήν ἀνάγκην νά προσκομισθοῦν πιστοποιητικά τά ὁποῖα ἠμποροῦσαν καί ἀπό ἕνα τυχαῖον γεγονός νά διαψευσθοῦν κἄποτε. Ἐν πάσῃ περιπτώσει κατ' ἐμέ τά ἐπιχειρήματα ἐκεῖνα προσκομιζόμενα εἰς μίαν ξένην μεγάλην χώραν, μέ τάς ἰδικάς της ἀντιλήψεις, μέ τά ἰδικά της ζητήματα, μέ τήν ἰδικήν της νοοτροπίαν, δέν ἦτο δυνατόν νά βαρύνουν καθόλου καί ἀσφαλῶς ἐβάρυναν ὀλιγώτερον ἀπό μίαν κατηγορηματικήν διάψευσιν. Ποτέ δέν ἐφανταζόμην ὅτι ἐάν ἔγραφεν ἕνας Ἕλλην δημοσιογράφος, ὅτι ὁ κ. Ἀντενάουερ μετέβη εἰς τήν Βραζιλίαν νά συναντηθῇ μέ τόν Μπόρμαν, ὅτι ὁ κ. Ἀντενάουερ θά ἔσπευδε νά διαψεύσῃ καί νά εἴπῃ ὅτι ἦτο εἰς τό Κόμο τῆς Ἰταλίας ἤ εἰς τά λουτρά ἤ ἀλλοῦ. Διά τήν ξένην κοινήν γνώμην περισσοτέραν ἐντύπωσιν θά ἔκαμε μία κατηγορηματική καί εὐθαρσής ἀνακοίνωσις πολύ περισσότερον ἀποτελεσματική.

Τό μόνον συμπλήρωμα ἑνός τοιούτου ὑπερηφάνου διαβήματος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πρός τήν Γερμανίαν θά ἦτο ἡ ὑποβολή τῆς μηνύσεως εἰς τά Γερμανικά Δικαστήρια. Ἐδημοσιεύθησαν εἰς τόν τύπον καί ἠκούσθησαν ἀπό τοῦ βήματος τούτου τά σοβαρά ὄντως ἐπιχειρήματα κατά τῆς σκοπιμότητος τοιαύτης ἐνεργείας. Ποτέ δέν διενοήθημεν νά θέσωμεν τοῦτο ὡς ζήτημα γενικῆς ἀρχῆς, ὡς κανόνα τόν ὁποῖον πρέπει νά τηροῦν οἱ θιγόμενοι ἑκάστοτε πολιτικοί. Ὑπῆρξεν ὅμως ἐδῶ μία εἰδική περίπτωσις λόγῳ τῆς προϊστορίας της, ἡ ὁποία θά ἐπέτρεπε μίαν ἐξαίρεσιν, ὅπως καί ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος συνεβούλευσεν. Ὑπουργοί καταφεύγοντες εἰς τά δικαστήρια διά προσωπικάς των ὑποθέσεις τιμῆς, πρέπει νά παύσουν νά εἶναι Ὑπουργοί.

Ἡμεῖς κατηγοροῦμεν τήν Κυβέρνησιν, διότι δέν προσέφυγεν εἰς τά

γερμανικά δικαστήρια. Τοῦτο δέν ἔχει ποσῶς τήν ἔννοιαν ὅτι διενοήθημεν νά θίξωμεν τήν ἑλληνικήν δικαιοσύνην, ἡ ὁποία πράγματι ἵσταται εἰς τό ὕψος της καί οὐδείς εἰς τόν κόσμον ἔχει τό δικαίωμα νά ἀμφισβητῇ τό κῦρος της καί τό γόητρόν της. Ἄπαγε τῆς βλασφημίας. Οὔτε διενοήθημεν νά δυσχεράνωμεν τἄχα τήν θέσιν τῆς Κυβερνήσεως. Ὅλως ἀντιθέτως ἠθελήσαμεν νά ἐξέλθῃ ἡ Κυβέρνησις ἀλώβητος ἀπό τήν δεινήν δοκιμασίαν τοῦ γοήτρου της, ἡ ὁποία ἐπιπίπτει καί ἐπί τοῦ γοήτρου τῆς Χώρας.

Διατί, κύριοι, κατελήξαμεν εἰς τήν γνώμην, ὅτι ἔπρεπε νά καταφύγωμεν εἰς τά γερμανικά δικαστήρια; Θά σᾶς τό εἴπω.

Κύριοι συνάδελφοι, ὅταν ἡμεῖς ἀποκρυσταλώναμεν τήν γνώμην τῆς προσφυγῆς εἰς τά γερμανικά δικαστήρια, ἦτο ἡ πρωΐα τῆς 29 Σεπτεμβρίου. Τήν ἑπομένην ἐδημοσιεύθη ἡ ἀνακοίνωσίς μας. Ὁ Ἀθηναϊκός τύπος ἀνέγραφε τήν εἴδησιν, ὅτι ἡ Κυβέρνησις καί ὁ κ. Μακρῆς ἰδιαιτέρως, ἐμελέτων τό θέμα καί δέν εἶχον διευκρινίσει ἐάν θά ὑπεβάλοντο αἱ μηνύσεις εἰς τά γερμανικά ἤ εἰς τά ἑλληνικά δικαστήρια, πρᾶγμα τό ὁποῖον ἔδιδε τήν ἐντύπωσιν ὅτι ἐθεώρει ἀμφότερα ἁρμόδια. Ὁ Ἀθηναϊκός τύπος, ἀκόμη καί ὁ φιλικός πρός τήν Κυβέρνησιν τύπος –καί ἔχω ἐδῶ τά ἀποκόμματα ἐάν τό ἀμφισβητήσῃ κανείς– ἡ "Καθημερινή", τό "Βῆμα", τό " Ἔθνος", συνίστων ὅπως ἡ μήνυσις ὑποβληθῇ εἰς τά γερμανικά δικαστήρια, ἀδιάφορον ἐάν τινές ὑπανεχώρησαν κατόπιν.

Δέν ἐξητάζαμεν λοιπόν τότε τήν ἀπόφασιν τῆς Κυβερνήσεως νά μή προσφύγῃ εἰς τά γερμανικά δικαστήρια, ἀλλά τήν ἀμφιταλάντευσίν της ἐάν θά προσφύγῃ εἰς τά γερμανικά ἤ εἰς τά ἑλληνικά δικαστήρια. Εἴχομεν δέ καί τήν ἀπήχησιν τῆς κοινῆς γνώμης, τήν ὁποίαν ἐκφράζει ὁ τύπος. Καί ἔτσι ἀπεφασίσαμεν νά συμβουλεύσωμεν τήν λύσιν αὐτήν, διότι πιστεύομεν ὅτι μόνον δίκη εἰς τά γερμανικά δικαστήρια κατ' ἀντιμωλίαν διεξαγομένη, μέ αὐτοπρόσωπον παρουσίαν τῶν κατηγορουμένων καί ὅλων τῶν πολυπληθῶν μαρτύρων, μόνον τοιαύτη δίκη θά ἔθετε τακτόν καί σφραγιστόν τέρμα εἰς τήν συκοφαντίαν. Ἡ προσφυγή εἰς τά ἑλληνικά δικαστήρια οὐδένα ἔχει σκοπόν. Διότι ὁ Μέρτεν δέν θά προσέλθῃ εἰς τήν δίκην. Θά ἐξακολουθήσῃ δέ τήν τακτικήν τῶν ἐπιθέσεων καί μετά τήν ἐρήμην καταδίκην του, κυρίως λόγῳ αὐτῆς, εἰς τρόπον ὥστε νά δηλητηριάζεται συνεχῶς ἡ ἐθνική μας ἀτμόσφαιρα.

Ἐπιμένομεν δι' ὅλους αὐτούς τούς λόγους, εἰς τήν γνώμην μας, ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἤ ἔπρεπε νά ἀγνοήσῃ τά λεχθέντα κατά ὑποκειμενικήν της κρίσιν, ἤ ἔπρεπε νά καταγγείλῃ εἰς τά γερμανικά δικαστήρια.

Κατηγοροῦμεν τήν Κυβέρνησιν, διότι ὑπέβαλον μήνυσιν οἱ κ.κ. Μα-

κρῆς καί Θεμελῆς χωρίς νά ὑποβάλῃ τοιαύτην καί ὁ ἐξ ἴσου προσβληθείς κ. Πρωθυπουργός. Καί ἐρωτῶμεν: Ἐπί τῇ βάσει ποίων κριτηρίων προέτρεψεν ἤ ἐπέτρεψεν ἤ δέν ἐπέτρεψεν τούς Ὑπουργούς του ἀπό τοῦ νά ὑποβάλουν μήνυσιν καθ' ἥν στιγμήν ὁ ἴδιος δέν ἀπεφάσισε νά ὑποβάλῃ. Εὐλόγως γεννᾶται ἡ παρεξήγησις ὅτι οἱ κ.κ. Μακρῆς καί Θεμελῆς εἶναι κατά ἕνα τρόπον διαβλητοί, ἐνῷ ὁ κ. Πρωθυπουργός παρομοίως συκοφαντούμενος εἶναι κατά τόν ἴδιον τρόπον ἀδιάβλητος.

Κ. Καραμανλῆς (Πρόεδρος Κυβερν.) *Γνωρίζετε καλῶς, ὅτι ἡ ὑπόθεσις ἡ ὁποία ἀφορᾷ τόν Μακρῆ, ἀφορᾷ καί τόν Πρωθυπουργόν. Ἐάν ἀποδειχθῇ δέ διά τόν πρῶτον, ὅτι δέν ὑφίσταται θέμα, δέν ὑφίσταται καί διά τόν ἄλλον. Συνεπῶς ὅτι δι' ἀμφοτέρους ὑπάρχει τό ἴδιον θέμα, δέν ἐνομίσαμε ὅτι ἔπρεπε νά ὑποβληθοῦν δύο μηνύσεις ἀλλά μία. Αὐτό θά ἦτο δυνατόν οἱοσδήποτε πολίτης μέ ὀλίγην καλήν πίστιν νά τό ἀντιληφθῇ.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Αὐτήν τήν διχασμένην προσωπικότητα τῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία εἶναι κατά ἕνα μέρος τρωτή καί κατά τό ἄλλο μέρος ἄτρωτος, δέν δυνάμεθα νά τήν ἐννοήσωμεν. Δέν ὑπάρχει ἀχίλλειος πτέρνα εἰς τάς Κυβερνήσεις καί μόνον αὐτή τρωτή. Ὅλο τό σῶμα της εἶναι καί πρέπει νά εἶναι ἐξ ἴσου εὐθίκτως τρωτόν.*

Εἷς βουλευτής. *Ὁμιλεῖ μή ἀκουόμενος.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Σᾶς ἐνοχλῶ; Θέλετε νά χαίρω διότι σᾶς ἐνοχλῶ; Ἤ νά λυποῦμαι; Ὡς βουλευτής τῆς Ἀντιπολιτεύσεως πρέπει νά χαίρωμαι, δέν ἠμπορεῖτε νά μείνετε ἀνενόχλητοι μετά τόσας συζητήσεις καί νά μείνετε μόνον μέ τά ἰδικά σας χειροκροτήματα (Χειροκροτήματα).*

Κατηγοροῦμεν τήν Κυβέρνησιν, ὅτι μέ ὅλας τάς πρώτας ἐνεργείας της ἄφησεν ἀνυπεράσπιστον μίαν κυρίαν, παρασιωπήσασα ἐντελῶς αὐτήν καί δώσασα τήν ἐντύπωσιν εἰς τήν κοινήν γνώμην, ὅτι ἐάν πράγματι συνέβαινε νά τήν ἐγνώριζον κατά τήν κατοχήν, οἱ κ.κ. Καραμανλῆς καί Μακρῆς καί νά εἶχον φιλικήν ἐπαφήν μαζί της, τοῦτο καί μόνον θά ἤρκει διά νά ἐκκολάψῃ εἰς αὐτούς ὑποψίας. Ἀκριβῶς δέ αὐτή ἡ προφύλαξις ἤ τοὐλάχιστον ἡ ἐπιφύλαξις, προσδιορίζει ποῦ ἔγκειται τό ἀσθενές σημεῖον τῆς ὅλης κατηγορίας καί ποῖοι δισταγμοί τῶν Κυβερνητῶν συνετέλεσαν ἴσως, εἰς τό νά διατηρηθῇ ἡ σπίθα τῆς συκοφαντίας κάτω ἀπό τήν χόβολην τῆς προϊστορίας.

Κατηγοροῦμεν τήν Κυβέρνησιν, ὅτι μετά τήν ὑποβολήν τῆς μηνύσεως ἤνοιξεν ἕναν ἀπαράδεκτον διάλογον συμβιβασμοῦ μέ τόν κατάδικον Μέρτεν. Ὁ διάλογος αὐτός ἐθεμελίωσε τήν ἀερογέφυραν πού ἐβάπτισεν ὁ κ. Κανελλόπουλος. Ἐπροτείναμεν εἰς τόν Μέρτεν νά ψηφίσωμεν εἰδικόν νόμον

πού νά τοῦ ἐπιτρέπῃ νά ἐπανέλθῃ μετά τιμῶν εἰς τήν Ἑλλάδα καί νά δεχθῇ νά καταδικασθῇ ἐκ νέου, ὡς συκοφάντης αὐτήν τήν φοράν, διά νά σωθῇ ἡ ὑπόληψις τῶν κρατικῶν μας ἀξιωμάτων. Ἐπειδή φυσικά τοῦτο δέν ἤρκει εἰς τόν Μέρτεν, τοῦ ἐπροτείναμεν νά τόν ἀπαλλάξωμεν τῆς κατηγορίας παραιτούμενοι τῆς ἐναντίον του μηνύσεως, μολονότι ἐγνωρίζαμεν, ὅτι ἡ ἔγκλησις εἶναι ἀδιαίρετος καί ὅτι ἡ παραίτησις ἀπό μέρους αὐτῆς θά κατεδάφιζεν ὁλόκληρον τήν κατηγορίαν δι' ὅλους τούς ὑποδίκους.

Δέν εἶναι οἱ εἰδήσεις τῶν ἐφημερίδων ἀπό τήν Γερμανίαν πού ἐδημιούργησαν τό σκάνδαλον τῆς ἀερογεφύρας, ἀλλά αἱ προτάσεις τῆς Κυβερνήσεως καί αἱ ἀντιπροτάσεις τοῦ Μέρτεν αὐταί κατέστησαν τήν ἀερογέφυραν ταπεινωτικήν διά τήν Ἑλλάδα.

Ἄν ὅλα αὐτά δέν τά εὑρίσκῃ ἡ Ἐθνική ἀντιπροσωπεία ἐξευτελιστικά, ἄς περιορισθῶ νά ἐκφράσω τήν ἀπορίαν μου, ἀλλά τότε εἶναι ἀδύνατον νά ἐννοήσω τί ἐννοοῦσεν ὁ Κυβερνητικός τύπος ὅταν τόσον ἐπιμόνως ἔγραφεν, ἐπί πολλάς ἡμέρας, ὅτι ὄντως ἐγένετο κακός χειρισμός τοῦ ζητήματος. Ἐάν ὅμως ἔγινε κακός χειρισμός, δέν δύναται νά παραμείνῃ οὗτος ἀνεξέλεγκτος καί νά καλυφθῇ ἀπό τήν ἀλληλεγγύην τῆς πλειοψηφίας, ὄχι μόνον διότι ἐξέθεσεν ἤδη βαρύτατα τό γόητρον τοῦ Κράτους, ἀλλά καί διότι οἱ κακοί χειρισμοί, παραμένοντες ἀτιμώρητοι, δύνανται νά ἐπαναληφθοῦν καί νά ζημιώσουν ἀνεπανορθώτως καί ἄλλα ἠθικά συμφέροντα τῆς Πολιτείας.

Εἰς ὅ σημεῖον περιῆλθον τά πράγματα, ἄς εὐχηθῶμεν ἵνα ὁ Μέρτεν δεχθῇ τό νομοθετικόν εἰσιτήριον ἐπανόδου τό ὁποῖον τοῦ ἐπρομηθεύσατε καί ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τῆς Ἑλληνικῆς Δικαιοσύνης, διά νά ὑποχρεωθῇ νά ἀναρροφήσῃ τά συκοφαντικά του ἐμέσματα.

Κατηγοροῦμεν τήν Κυβέρνησιν ὅτι, ἐντείνουσα τόν κακόν χειρισμόν, σύμφωνα μέ τό ρητόν ὅτι "ὁ φόβος ἑνός κακοῦ ὁδηγεῖ πολλάκις εἰς τό χειρότερον", ἐπροσπάθησε νά δημιουργήσῃ πέριξ τῆς ὑποθέσεως σκοτεινά παρασκήνια καί κακοβούλους δακτύλους, διασπείρασα ἀνά τόν κόσμον ὁλόκληρον πληροφορίας, ὅτι δῆθεν ἡ χαμερπής ἐπίθεσις τοῦ Μέρτεν ὀφείλετο εἰς οἰκονομικούς τῆς Γερμανίας, ἔχοντας λόγους νά εἶναι δυσαρεστημένοι ἀπό τήν Ἑλληνικήν Κυβέρνησιν.

Πάντα ταῦτα ἦσαν παραμύθια, ἰδόντα τό φῶς τῆς δημοσιότητος εἰς τήν πρώτην σελίδα Κυβερνητικῆς ἐφημερίδος, καί, δυστυχῶς, μεταδοθέντα ταὐτοχρόνως ὑπό ἀγνώστου πηγῆς εἰς Μπόν διά νά ἀναμεταδοθοῦν ἐκεῖθεν ὡς δῆθεν προερχόμενα ἀπό Γερμανικούς κύκλους.

Ὅλαι αὐταί αἱ πληροφορίαι διαψεύδονται. Ἀνεγράφη ὅτι δυσηρεστήθησαν εἰς τήν Γερμανίαν διά τήν σύμβασιν ἀλουμινίου, ἐνῷ οὔτε κἄν

ἐνδιαφέρθη ἡ Γερμανική Κυβέρνησις.

Κ. Τσάτσος (Ὑπ. Πρ. Κυβερν.). *Αὐτή εἶναι πληροφορία τῶν Γερμανικῶν Ἐφημερίδων; Ὄχι, τῶν ἀντιπολιτευομένων.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Θά μοῦ ἐπιτρέψητε νά ἐπιμείνω. Ἡ εἴδησις ἐδημοσιεύθη εἰς ἀπογευματινήν ἐφημερίδα ἐμπνεομένην ἐκ τῶν Κυβερνητικῶν κύκλων τήν "Βραδυνήν". Ἡ εἴδησις μετεδόθη εἰς τήν Βόνην καί ἐκεῖθεν διοχετεύθη ὡς δῆθεν πληροφορία προερχομένη ἐκ τῶν Γερμανικῶν κύκλων.*

Κ. Καραμανλῆς (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). *Θά σᾶς παρακαλέσω νά ἀναζητήσετε τάς Ἐφημερίδας τῶν ἡμερῶν ἐκείνων καί θά ἴδητε ὅτι ὅλα αὐτά ἀνεγράφησαν καί εἰς τάς ἀντιπολιτευομένας Ἐφημερίδας. Ἀπορῶ πῶς συμβαίνει νά καταλογίζετε εἰς τήν Κυβέρνησιν τάς εὐθύνας τῶν ὅσων γράφουν αἱ ἀντιπολιτευόμεναι ἐφημερίδες. Ἀναγνώσατε τάς ἐφημερίδας, ἀνεξαρτήτως τῶν ἀντιλήψεων τάς ὁποίας ἔχετε διά τήν ὑπόθεσιν, ἀνεξαρτήτως τῶν διαθέσεων τάς ὁποίας ἔχετε ἐναντίον τῆς Κυβερνήσεως, ἀνεξαρτήτως τοῦ πῶς ἀντιλαμβάνεσθε τά πράγματα, θά σᾶς παρακαλέσω ὅταν ὁμιλῆτε νά εἶσθε ἀκριβής διότι ὅταν ἐπαναλαμβάνω ὅλα αὐτά ἀνεγράφησαν εἰς ἐφημερίδας τῆς ἀντιπολιτεύσεως πῶς εἶναι δυνατόν νά καταλογίζετε εὐθύνας εἰς τήν Κυβέρνησιν ὅτι διοχετεύει αὐτά τά πράγματα εἰς τόν Τύπον (Χειροκροτήματα).*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Καί εἰς τό σημεῖον αὐτό σφάλεσθε. Σᾶς παρακαλῶ νά τό προσέξετε ἰδιαιτέρως, κ. Πρόεδρε.*

Κ. Καραμανλῆς (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). *Ἐπαναλαμβάνω ὅτι αἱ ἐφημερίδες ἦσαν ἀντιπολιτευόμεναι.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Μήν ἐπιμένετε. Ἐπρωτοδημοσιεύθησαν εἰς τό φύλλον τοῦ Σαββάτου τῆς 1.10.1960 τῆς "Βραδυνῆς". Ἀνέγραφε τά ἑξῆς "...ἀναγιγνώσκει..." Σᾶς πληροφορῶ ὅτι αἱ ἄλλαι Ἐφημερίδες εἶχον τήν ἑπομένην τηλεγράφημα ἀπό τήν Βόνην εἰς τό ὁποῖον μετέδιδον τήν εἴδησιν αὐτήν ὡς πληροφορίαν τῶν Γερμανικῶν κύκλων. Ἐπιμένω ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ καί θά σᾶς παρακαλέσω, κ. Πρόεδρε, νά ἐλέγξητε καί τούς συνεργάτας σας διά νά ἐξακριβωθῇ ἡ ἀλήθεια. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ ἀπόπειρα αὐτή ἔγινεν ἐντεῦθεν καί ἄν εἶναι καταδικαστέα πρέπει νά ἀναζητηθοῦν οἱ δράσται.*

Θά ἠμποροῦσα ἄλλως τε νά προκαλέσω τόν κ. Πρωθυπουργόν νά μᾶς ἐνημερώσῃ ἐάν ὄντως ἡ Κυβέρνησις εἶχε πληροφορίας ὅτι ἐξεδηλώθη τοιαύτη ἀντίδρασις ἐκ μέρους Γερμανικῶν κύκλων, διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι δέν εἶχε τοιαύτην. Ἐπιμένω καί παρακαλῶ ἰδιαιτέρως τήν Κυβέρνησιν νά δηλώσῃ ἐάν ἔχῃ τήν ἐλαχίστην ὑπόνοιαν ὅτι ὁ Μέρτεν ὑπῆρξεν

ὄργανον Γερμανικῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων. Ἐάν δέν ἔχῃ, ὅπως δέν δύναται νά ἔχῃ, τότε ἄς κρίνει ἡ ἰδία διά ποίους λόγους κατέφυγον εἰς διασποράν τοιούτων πληροφοριῶν οἱοιδήποτε εἶναι ἐκεῖνοι πού τό ἔπραξαν. Δηλαδή, ἐνῷ ἡ βασική δικαιολογία ὅλων τῶν Κυβερνητικῶν εὐνοιῶν πρός τούς ἐγκληματίας πολέμου καί τόν Μέρτεν προσωπικῶς, ἦτο ἡ καλλιέργεια φιλικωτέρων σχέσεων μέ τήν Γερμανίαν καί μέ τό Γερμανικόν κεφάλαιον, ἡμεῖς οἱ ἴδιοι, ἐν τῇ παραζάλῃ μας προσπαθοῦντες νά περισώσωμεν καί ἐγώ δέν γνωρίζω τί ἐρίψαμεν ἀσυνειδήτως μίαν τορπίλλην διά νά καταστρέψωμεν πᾶν ὅτι εἶχε κερδιθῇ μέ τόσας θυσίας μνήμης, πόνου καί ἀγανακτήσεως.

Κατηγοροῦμεν τήν Κυβέρνησιν ὅτι ἀφοῦ κακῶς, κάκιστα ὑπεδαύλισε τήν ἀνάφλεξιν τοῦ θέματος ἐπί διεθνοῦς ἐκτάσεως, προσπαθεῖ τώρα νά τό μεταβάλλῃ εἰς ἐσωτερικόν τοιοῦτον ἐξάπτουσα τόν φανατισμόν τῶν φίλων της καί ἐπιδεινοῦσα τήν βαρείαν νέφωσιν καί τόν ὀξύν ἠλεκτρισμόν τῆς πολιτικῆς μας ἀτμοσφαίρας.

Προέβλεψεν ὅτι θά ἐντρεπώμεθα μετ' ὀλίγον χρόνον διά τά γενόμενα. Ἡμεῖς τῆς ἀπαντῶμεν ὅτι ἐντρεπόμεθα ἀπό τοῦδε.

Κατηγοροῦμεν τήν Κυβέρνησιν ὅτι προσπαθεῖ νά ἐπιρρίψῃ τάς εὐθύνας πού τήν βαρύνουν, εἰς τούς ὤμους τῆς ἀντιπολιτεύσεως διότι δέν ἔκαμεν, δῆθεν, ἡ ἀντιπολίτευσις ἐκεῖνο πού αὐτή ἡ ἴδια ἡ Κυβέρνησις δέν εἶχε τήν ἱκανότητα νά πράξῃ, δηλαδή νά ἀντιπαρέλθῃ τό θέμα, πτύουσα εὐθύς ἐξ ἀρχῆς κατά πρόσωπον τῶν συκοφαντῶν. Ἐπροσπάθησεν ἡ Κυβέρνησις λίαν ὀψίμως πείσῃ τήν κοινήν γνώμην ὅτι δέν ὑπάρχει, δῆθεν, ὑπόθεσις καί ὅτι ὅλα εἶναι δημιουργήματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως καί τοῦ κιτρίνου Τύπου. Τά πράγματα ὅμως βοοῦν ὅτι ὑπάρχει ὑπόθεσις κατά κοινήν ἐκτίμησιν καί αὐτῆς ταύτης τῆς Κυβερνήσεως, καί ἡμῶν τῶν ἀντιπολιτευομένων, οἱ ὁποῖοι ἀπό ὕψιστον καθῆκον δέν ἦτο δυνατόν νά μείνωμεν ἀδιάφοροι ἐνώπιον τοῦ δημιουργηθέντος ζητήματος, ζητήματος εἰς τό ὁποῖον πρῶτος ὁ ἀρχηγός τῶν Φιλελευθέρων Δημοκρατικοῦ Κόμματος κ. Παπανδρέου ἔδωσε τόν χαρακτηρισμόν ὅτι "δέν εἶναι μόνον προσωπικόν καί πολιτικόν. Ἔχει καταστῆ καί ἐθνικόν καί ἠθικόν θέμα". Ὡς τοιοῦτον ἀκριβῶς ὑφίσταται τό θέμα καί εἰς τήν γενικήν συνείδησιν τοῦ λαοῦ ἥτις θά εἶναι ὁ Ἄρειος Πάγος ἐνώπιον τοῦ ὁποίου θά κριθῇ ἡ δικαστική ἀπόφασις καί ὄχι ἡ ἰδική μας, μόνον εἰς τήν αἴθουσαν αὐτήν, ψηφοφορία.

Καταβάλλει ἡ Κυβέρνησις ἐμφανῆ προσπάθειαν, παραμερίζουσα τό Σύνταγμα καί ὑπερπηδῶσα τήν διάκρισιν τῶν ἐξουσιῶν, νά μεταβάλῃ τήν Βουλήν εἰς Δικαστήριον, ζητοῦσα ἀπό αὐτήν νά κρίνῃ τήν οὐσίαν

ὑφισταμένης δικαστικῆς διαφορᾶς. Ἡ Βουλή δέν δύναται, οὔτε πρέπει, φυσικά, νά πράξῃ τοῦτο. Αἱ λειτουργίαι τοῦ Κράτους, ὡς γνωστόν, εἶναι κεχωρισμέναι. Ἄλλη ἡ λειτουργία τοῦ Νομοθετικοῦ παράγοντος καί ἄλλη ἡ Δικαστική. Εἴμεθα βεβαίως καί Σῶμα ἐλέγχου, ἀλλά ἐλέγχου αὐστηρῶς πολιτικοῦ. Διάφορος, θά ἦτο ἡ ἄποψις ἐάν ἐπρόκειτο περί πράξεων ἤ παραλείψεων Ὑπουργῶν κατά τήν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων των. Ἐνῷ ἐν προκειμένῳ ἡ ὑπόθεσις ἀνάγεται εἰς τόν ἰδιωτικόν βίον καί δή πρό δεκαπενταετίας καί πλέον.

Πᾶσα ὑπέρβασις τῶν ὁρίων τοῦ πολιτικοῦ μας ἐλέγχου, ἐλέγχου ἀφορῶντος τόν πολιτικόν χειρισμόν τῆς ὑποθέσεως ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως, πᾶσα παρέκβασις καί παρέκβασις εἰς τό ἔργον τῆς Δικαιοσύνης εἶναι ἀπαράδεκτος καί λίαν ἐπιζημία. Διότι θά καταστήσῃ ἀκόμη περισσότερον διαβλητήν τήν ἤδη ἐλαττωματικήν δίκην. Ὅπως θά ἐξασθενίσῃ σοβαρῶς τήν ἠθικήν ἰσχύν τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως ἡ τυχόν παρουσία εἰς τήν δίκην τῶν μηνυτῶν περιβεβλημένων τό Ὑπουργικόν των ἀξίωμα.

(Φωναί – διαμαρτυρίαι).

Λ. Μπουρνιᾶς. Ὁμιλεῖ μή ἀκουόμενος.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Δέν ἔχομεν ἀνάγκην τῆς Ε.Δ.Α. Ἡνωμέναι μετ'ὀλίγον ὅλαι αἱ λαϊκαί δυνάμεις τῆς ἐθνικόφρονος ἀντιπολιτεύσεως, θά ἔχωμεν τό 45%. Καί ὅταν κυβερνήσωμεν πάλιν ἡμεῖς –καί θά κυβερνήσωμεν διότι πρέπει νά κυβερνήσωμεν πρός τό συμφέρον τοῦ πολιτεύματος– θά ὑποβιβάσωμεν πάλιν τό ποσοστόν τῆς Ε.Δ.Α. εἰς 10%.

Ἡ δίκη αὐτή, ἀπό τήν ὁποίαν θά ἐξαρτηθῇ ἡ ἐκκαθάρισις ἤ μή τοῦ συκοφαντικοῦ ἄγους, πρέπει νά μή ἀφήσῃ ἀμφιβολίας εἰς κανένα. Πρέπει νά μή ἀφήσῃ οὐδαμοῦ σκοτεινά σημεῖα. Πρέπει νά καταστήσῃ ἀδύνατον καί εἰς τόν ἀσπονδότερον ἐχθρόν τῆς Κυβερνήσεως νά κάμῃ καί τήν ἐλαχίστην, ἔστω, πολιτικήν ἐκμετάλλευσιν εἰς βάρος της.

Ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε τακτικῆς της δέν μᾶς ἔχει πείσει ἡ Κυβέρνησις ὅτι συνέλαβε τό πραγματικόν ἠθικόν νόημα τοῦ δημιουργηθέντος ζητήματος. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι θά διαφωτισθῇ ἀπό τήν συζήτησιν εἰς τήν Βουλήν καί θά τό ἀνεύρῃ. Ἡμεῖς ἀπεφύγαμεν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς νά ἀναμοχλεύσωμεν τήν οὐσίαν ἐκτός τῆς Βουλῆς. Ἀποφεύγομεν νά τήν ἀναμοχλεύσωμεν καί ἐντός αὐτῆς. Θέλομεν ἡ δικαιοσύνη νά ἐξονυχίσῃ τά ὑπάρχοντα στοιχεῖα καί νά τά κρίνῃ ἀνεπηρεάστως. Ἐδῶ μέσα μᾶς ἐπηρεάζουν προφανῶς τά κομματικά μας συμφέροντα.

Ἀλλ' ἐν τῇ παρούσῃ ὥρα, κύριοι συνάδελφοι, δέν πρόκειται περί τῶν κομματικῶν μας συμφερόντων. Πρόκειται περί τῆς τιμῆς τῆς χώρας,

πρόκειται περί τῆς ἐθνικῆς φιλοτιμίας μας, πρόκειται περί τῆς θέσεώς μας ἀνάμεσα εἰς τά ἄλλα σύμμαχα ἔθνη τοῦ κόσμου. Πρόκειται περί τῆς πολιτικῆς γαλήνης τοῦ τόπου μας καί τοῦ ἠθικοῦ ὀξυγόνου τῆς πολιτικῆς μας ἀτμοσφαίρας. Οὐδείς ἀπό ἡμᾶς ἔχει τό δικαίωμα οὔτε νά μονοπωλήσῃ τήν τιμήν τοῦ Ἔθνους, οὔτε νά τήν διαθέσῃ κατ' ἀτομικήν του ἀρέσκειαν. Εἴμεθα συνιδιοκτῆται, συνδιαχειρισταί καί συνυπεύθυνοι τῆς τιμῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος καί, εἴτε τό θέλομεν εἴτε δέν τό θέλομεν εἴμεθα ἠθικῶς ἀλληλέγγυοι πρός αὐτήν.

Ὅταν προσβάλλεται τό ἑλληνικόν ὄνομα, ἡ προσβολή ἀνταναχλᾶ εἰς ὅλους μας. Γιατί ὅταν καλοῦμε κάθε τόσον τόν Ἑλληνικόν λαόν νά χύσῃ τό αἷμα του διά τό γόητρον καί τό μεγαλεῖον τῆς Πατρίδος, δέν ἔχομεν κανένα δικαίωμα ἡμεῖς, πού δέν χύνομεν εἰς τούς ἐδῶ πολιτικούς προμαχῶνας τό αἷμα μας, δέν ἔχομεν κανένα δικαίωμα, λέγω, νά χύνωμεν αὐθόνως τόν σίελόν μας ὄχι κἄν διά νά πτύσωμεν τούς ὑβριστάς τῆς Ἑλλάδος ἀλλά διά νά πτύσωμεν ἑαυτούς καί ἀλλήλους. Εἶμαι πολύ μικρός καί ἀσήμαντος διά νά κάμω τόν διδάσκαλον τοῦ γένους πρός οἱονδήποτε. Ἀλλ' ὡς ὁ ἔσχατος τῶν Ἑλλήνων ὑψώνω πρός τήν Ἑλληνικήν Ἀντιπροσωπείαν τήν εἰλικρινῆ μου ἔκκλησιν ὅπως πειθαρχήσῃ εἰς τό ἠθικόν της καθῆκον καί μόνον ὅπως πειθαρχοῦν τυφλῶς ἐν ὥρᾳ μάχης οἱ στρατιῶται τῆς Πατρίδος εἰς τό ἐθνικόν των καθῆκον καί πίπτουν. Εἶναι μάχη ἐθνική καί ἡ παροῦσα, ὅσον καί ἄν εἶναι ἀναίμακτος. Μάχη πού πρέπει νά κερδιθῆ μέ περιφανῆ νίκην. Ἡ νίκη αὐτή ἀνήκει μόνον εἰς τήν ἀλήθειαν. Οὔτε ἡ Κυβέρνησις μπορεῖ νά τήν ὑφαρπάσῃ μέ τεχνάσματα. Οὔτε ἡ ἀντιπολίτευσις μπορεῖ νά τήν ὑφαρπάσῃ μέ στρατηγήματα. Ἐάν δέν διαλάμψῃ ἀστραποβολοῦσα κυκλικῶς πρός ὅλας τάς διευθύνσεις ἡ ἀλήθεια, δέν δύναται νά ὑπάρξῃ νίκη οὔτε διά τήν Κυβέρνησιν οὔτε διά τήν ἀντιπολίτευσιν. Θά ὑπάρξῃ μόνον ἧττα. Καί ἡ ἧττα θά εἶναι, δυστυχῶς, τῆς Ἑλλάδος.

Ὅλα τά προτερήματα καί ὅλα ἴσως τά ἐλλατώματα τῆς Ἕλληνος μαζί διηθούμενα μέσα στό καθολικό ἐθνικό του ὑποσυνείδητο, καταστα-λάζουν εἰς ἕνα βασικό ἠθικό στοιχεῖο πού μέ αὐτό μεγαλουργεῖ ἐν πολέμῳ σάν ἐθνικός στρατιώτης, μέ αὐτό δημιουργεῖ ἐν εἰρήνῃ σάν κοινωνικός βιοπαλαιστής. Τό βασικόν αὐτό στοιχεῖον τῆς δρώσης ὑπάρξεώς μας τό γνωρίζομεν ὅλοι. Εἶναι τό φιλότιμον. Καί εἶναι τό φιλότιμον στήν ἑλληνικήν ψυχήν ὄχι μόνο ἐπεξεργασμένη, ἀνώτερη και εὐγενέστερη μορφή ἐθνικῆς φιλοτιμίας, ἀλλά καί ἀνάφλεξις ἀξιοπρεπείας καί ἔκρηξις ὑπερηφανείας καί ἔξαρσις γενναιότητος. Ὅταν ἡ ἐθνική φιλοτιμία ἐτρώθη ὅπως ἐτρώθη μέ δεινήν προσβολήν τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος ἐν γένει

καί τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματούχων τῆς Πολιτείας μας εἰδικῶς, φυσικώτατον ἦτο ὁ Ἑλληνικός λαός νά ἀντιδράσῃ ὡς ἀντέδρασε, διά καθολικῆς δηλαδή, ἠθικῆς ἐξεγέρσεως, τῆς ὁποίας ἀδάμαστον καί ἀπαράγραπτον αἴτημα εἶναι νά κολασθοῦν αὐστηρῶς οἱ ὑπαίτιοι καί τῆς συκοφαντίας καί τοῦ διασυρμοῦ διά νά ἐπέλθῃ ὁ ἀναγκαῖος καθαρμός τοῦ ἄγους. Ἡ Κυβέρνησις ἔδειξεν ὅτι θά ἐπροτίμα, μᾶλλον νά ἀδρανίσῃ ἡ ψυχή τοῦ Ἔθνους. Θά ἤθελεν ἀφοῦ διετυμπάνισεν ἡ ἴδια τόν κακοήθη λόγον, νά ἐφαρμόσῃ ὁ Ἑλληνικός λαός τήν παραίνεσιν τοῦ Σολομῶντος: " Ἀκήκοας λόγον; Συναποθανείτω σοι". Καί ὁ κ. Πρωθυπουργός μέ τάς ἀνακοινώσεις του καί ὁ κ. Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως μέ τάς χθεσινάς του χειμαρρώδεις ὑποθήκας προσεπάθησαν νά κακοχαρακτηρίσουν τήν τόσον ζωηρῶς ἐκδηλωθεῖσαν πανελλήνιον ἀντίδρασιν. Τούς ἀπαντῶμεν ὅτι ἡ ἀντίδρασις αὐτή ὅσον καί ἄν τούς δυσαρεστῇ δέν εἶναι ἐκδήλωσις νοσηρά, εἶναι ὅλως ἀντιθέτως ἐκδήλωσις ἀποδεικνύουσα ἠθικήν ὑγείαν καί ζωτικότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Εἶναι ἐκδήλωσις σημειοῦσα τήν ἀρχήν τοῦ τέλους.

Ἠπείλησεν ὁ κ. Πρωθυπουργός –δέν γνωρίζω πρός ποίους ἐστρέφετο ἡ ἀπειλή, πρός ἡμᾶς ἤ πρός τούς φίλους του– ἠπείλησε προσφυγήν εἰς τόν κυρίαρχον λαόν. Ἀποδεχόμεθα τήν πρόκλησιν. Ἀξιοῦμεν μόνον ἐκ λόγων ἀπολύτως πατριωτικῶν, ὅπως προηγηθῇ ὁριστική ἀπόφασις τῆς δικαιοσύνης τερματίζουσα τελειωτικῶς τό φλέγον ἐθνικόν καί ἠθικόν θέμα. Οὐαί καί ἀλλοίμονον ἐάν φθάσωμεν εἰς τάς κάλπας πρό τῆς δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως καί κατακλείσουν τόν ἐκλογικόν στίβον ἀποτρόπαια συνθήματα, ὅπως τά ἐπαπειλούμενα. Τοῦτο θά ἐσήμαινε νεόν ἀγεφύρωτον ἐθνικόν διχασμόν μεταξύ δοσιλογισμοῦ καί ἀντιδοσιλογισμοῦ. Ὄλεθρος! Τό ζιζάνιον τοῦτο πρέπει νά ἐκριζωθῇ ὁριστικῶς ἀπό τό ἑλληνικόν πολιτικόν ἔδαφος.

Ὁ κ. Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ἐπηρεασμένος προφανῶς ἀπό τόν συνεχιζόμενον φωτογραφοπόλεμον, ἐξέφρασε χθές τόν φόβον ὅτι δέν ἀποκλείεται νά παρουσιασθῇ κάποτε κάποια φωτογραφία, παρασκευασμένη κιβδήλως μέ φωτομοντάζ, εἰς τήν ὁποίαν νά συνεπιδεικνύονται ὁ κ. Καραμανλῆς, ὁ κ. Μακρῆς, ἡ κυρία Μακρῆ καί ὁ Μέρτεν. Ἄν αὐτό τό κάποτε τοῦ κάποιου φωτομοντάζ πραγματοποιηθῇ εἰς παραμονάς ἐκλογῶν, φαντάζεται ὁ φαντασθείς τήν ἐγκληματικήν ἰδέαν κ. Κανελλόπουλος ποῖος συγκλονιστικός κυκεών θά σείσῃ ἐκ θεμελίων τήν Χώραν;

Ἰδού διατί ἐμεῖς ἐπιμέναμεν νά διεξαχθῇ ἡ δίκη εἰς τήν Γερμανίαν καί νά ἐξαναγκασθῇ ὁ Μέρτεν νά ἐξαντλήσῃ ὅλον τό ὑπαρκτόν ἤ ἀνύπαρκτον βάθος τοῦ συκοφαντικοῦ του φακέλλου.

Κύριοι συνάδελφοι, καταλήγων θέλω νά τονίσω εἰς τήν Κυβέρνησιν καί τήν πλειοψηφίαν ὅτι ἀνάγκαι ἐθνικαί καί συμφέρον πατριωτικόν ἐπιβάλλουν νά μή λησμονοῦν ὅτι ἀντιπροσωπεύουν εἰς τήν Βουλήν αὐτήν μόνον τό 40% τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Καί ἄν ὑποτεθῇ...

Νικηταρᾶς Βαρβιτσιώτης. *(Δέν ἠκούσθη).*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Ἐκλέγομαι κατά σύμπτωσι 35 χρόνια καί δέν γνωρίζω πῶς ἐκλέγεσθε σεῖς.*

Πρόεδρος. *Κύριε Βαρβιτσιώτη, ὄχι διακοπάς.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Καί ἄν ὑποτεθῇ ὅτι αὐτό τό 40% εἶναι ἀκριβές ὅπερ δέν πιστεύω, καί ἄν ὑποτεθῇ ὅτι αὐτό τό ποσοστόν διά τῶν δηλώσεων τῆς Κυβερνήσεως καί τῶν παταγωδῶν σας χειροκροτημάτων καί τῶν ἐκδηλώσεων τῶν Δήμων καί Κοινοτήτων διά τηλεγραφημάτων τῶν Ἀγροτικῶν Συνεταιρισμῶν καί τῶν ἐξωραϊστικῶν συλλόγων πεισθῇ ὅπερ δέν εἶναι βέβαιον, ὅτι πράγματι τά πάντα ἔχουν καλῶς εἰς τήν ὑπόθεσιν Μέρτεν, καί πάλιν τοῦτο δέν σώζει τήν κατάστασιν. Δι' αὐτό ἔσπασα ἀπόψε τά στήθη μου καί ἐγώ καί ὄχι διά κομματικόν συμφέρον. Ἐάν δέν πεισθῇ καί ἡ πλειοψηφία τῆς λαϊκῆς μάζης, τό ἄλλο 60%, ὅτι ὄντως ἡ σκευωρία κατέρρευσεν δικαστικῶς, ἡ κατάστασις δέν σώζεται. Βαρεῖα μορφή δηλητηριάσεως θά ἐφέρπῃ εἰς τόν ἐθνικόν ὀργανισμόν καί ἡ δηλητηρίασις αὐτή γνωρίζομεν εἰς ποῖον βραδύ ἀλλ' ἀσφαλῆ θάνατον μᾶς ὁδηγεῖ. Ἐνῷ, κύριοι, πρόκειται περί κλασσικῆς περιπτώσεως ἀπαιτούσης χειρουργικήν ἐπέμβασιν, ἡ Κυβέρνησις ἐπιμένει νά θεραπεύσῃ παθολογικῶς καί δή μέ ἐμπειρικά καταπλάσματα τό νοσογόνον αὐτό ἀπόστημα. Λάθος σας μέγα. Σᾶς ἔχει μεταδοθῇ ἄνωθεν ἡ πεποίθησις ὅτι κατέχετε τό ἀλάθητον καί πάντοτε ὁμιλεῖτε, ἴστασθε καί δράττετε ἀπό θέσεως ἀλαθήτου. Κύριοι συνάδελφοι, τό λάθος εἶναι διά τούς ἀνθρώπους. Δέν ἀποκλείεται κάποτε καί σεῖς νά ἔχετε διαπράξει λάθη. Ἴσως εἰς τήν ὑπόθεσιν Μέρτεν ἐκάματε ἕνα λάθος εἰς τήν ζωήν σας καί τό λάθος ἦτο μοιραῖον. Προτοῦ τελειώσω, κ. συνάδελφοι, θά ἤθελον νά εἴπω εἰς τούς ὑπευθύνους. Ἄς μή σᾶς μεθύσουν τά παταγώδη καί ἐκκωφαντικά χειροκροτήματα τῶν ὀπαδῶν σας. Ἐνωτισθῆτε ἔστω καί τήν τελευταίαν στιγμήν τόν κώδωνα τοῦ κινδύνου πού κρούομεν καί ἡμεῖς μέ ἀγνήν ἐθνικήν συνείδησιν καί μέ καθαρά πατριωτικά χέρια. Ἐάν ἐσεῖς ἀρκῆσθε εἰς μίαν τυπικήν δικαίωσιν, ἡμεῖς σᾶς παρωθοῦμεν καί σᾶς ὑποβοηθοῦμεν πρός μίαν δικαίωσιν οὐσιαστικήν καί πλήρη, διότι αὐτό ἀπαιτεῖ συμφέρον τῆς Πατρίδος μέγα (Ζωηρά χειροκροτήματα ἐκ τοῦ Κέντρου καί τῆς ἀριστερᾶς)».*

Θέμα Χάϊνεμαν καί Πάσσερ

Στήν ΣΤ' Συνεδρίαση τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1960[69] καί ἐνῶ συζητιόταν ἀκόμη τό θέμα Μέρτεν ὁ Ὑπουργός Οἰκονομικῶν πληροφόρησε τή Βουλή ὅτι ὁ Γερμανός βουλευτής καί πρώην Ὑπουργός Χάϊνεμαν καί ὁ συνεργάτης του Πάσσερ ἀνήκουν στήν ἄκρα ἀριστερά τοῦ Κόμματός τους.

Ἐπειδή ὁ χαρακτηρισμός αὐτός δέν βρῆκε σύμφωνο τό Γ. Ἀθανασιάδη-Νόβα, ἀπάντησε ὡς ἐξῆς:

«Κύριε Πρόεδρε, ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν ὁμιλήσας πρό ὀλίγου, ἐπληροφόρησε τήν Βουλήν ὅτι ὁ Γερμανός βουλευτής καί πρώην Ὑπουργός κ. Χάϊνεμαν, ἐπίλεκτον μέλος τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος τῆς χώρας, καθώς καί ὁ συνεργάτης του κ. Πάσσερ, ἀνήκουν εἰς τήν ἄκραν ἀριστεράν τοῦ Κόμματός των καί εὑρίσκονται ὑπό τήν ἐπίδρασιν τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας. Ἐπειδή ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν εἶναι ἀναρμόδιος νά ἔχῃ καί νά δίδῃ ὑπευθύνους τοιαύτας πληροφορίας παρακαλῶ νά δηλωθῇ πρός τήν Βουλήν ἐκ μέρους τοῦ ἁρμοδίου κ. Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν ἄν υἱοθετῇ οὗτος ὅσα εἶπεν ὁ Συνάδελφός του καί ἄν εἶναι πρός τό γενικώτερον συμφέρον τῆς χώρας νά ἀκούωνται εἰς τήν αἴθουσαν τοιοῦτοι χαρακτηρισμοί ἀφορῶντες εἰς τά ἐσωτερικά ξένης φίλης καί συμμάχου χώρας».

---

69. Πρακτικά Βουλῆς σελ. 105.

Ἐρεθίσθηκε ὁ Καραμανλῆς

Κατά τή διάρκεια τῆς ἴδιας συνεδριάσεως, ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Κ. Καραμανλῆς ἐρεθίσθηκε ἀπό τίς εὔστοχες ἀπαντήσεις τοῦ Γ. Ἀθανασιάδη-Νόβα καί σέ κάποιο σημεῖο τῆς ἀγορεύσεώς του, σύμφωνα μέ τήν ἀποκάλυψη τοῦ βουλευτῆ Ε. Ἀρβανιτάκη γιατί ἡ φράση ἀπαλείφθηκε ἀπό τά ἐπίσημα πρακτικά τῆς προηγούμενης συνεδριάσεως εἶπε: «ἀφήσατε αὐτά τά καμώματα...»

Καί ὁ Ἀρβανιτάκης στή συνέχεια τῆς ἀγόρευσής του διερωτήθηκε: «Εἶναι φράσις αὐτή πού μπορεῖ νά ἐκστομισθῇ ἀπό χείλη πρωθυπουργικά; Ὅταν λοιπόν ὁ Πρωθυπουργός λέγῃ αὐτά, τί θέλει νά λέγουν οἱ βουλευταί;»

Στή συνέχεια, ἀμέσως μετά τόν Ἀρβανιτάκη, τό λόγο πῆρε ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, ὁ ὁποῖος ἀπάντησε ὡς ἑξῆς στό θέμα πού προέκυψε:

«Κατά τήν χθεσινήν ἀγόρευσίν μου, κ. Πρόεδρε, εἶχον τήν ἀτυχίαν νά ἐρεθίσω ὑπέρ τό δέον τόν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καί ἠναγκάσθην μάλιστα νά τοῦ εἴπω, ὅτι δέν πρέπει νά παίρνῃ ἐκεῖνο τό ὕφος. Ὅταν ἐτελείωσα τήν ἀγόρευσίν μου, συνάδελφοι μοῦ εἶπον ὅτι ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ἀπευθυνθείς εἰς ἐμέ, ὡμίλησεν εἰς τόν ἐνικόν καί συνώδευσε τήν διακοπήν του μέ μίαν λέξιν τήν ὁποίαν δέν θά ἐπεθύμουν νά ἀναφέρω. Ἀνέγνωσα τά πρακτικά καί δέν εἶδον τήν λέξιν ἐκείνην. Αἱ ἐφημερίδες ὅπως ἀνέγραψαν ὅτι ἡ λέξις αὐτή ἐξεστομίσθη ὑπό τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καί πρό ὀλίγου ἀπό τοῦ βήματος ὁ συνάδελφος κ. Ἀρβανιτάκις ἐβεβαίωσε τό αὐτό πρᾶγμα.

Δέν ἀνήκει οὔτε εἰς τό ἦθος μου, οὔτε εἰς τό ὕφος μου, οὔτε εἰς τήν κοινοβουλευτικήν μου, οὔτε εἰς τήν οἰκογενειακήν μου πολιτικήν παράδοσιν, τοιοῦτον φρασεολόγιον. Καί ὁλόκληρος ὁ βίος μου τό ἔχει ἀποδείξει. Διά τοῦτο δέν ἤμουν προπαρεσκευασμένος, νά φθάσῃ καί νά εἰσέλθῃ εἰς τά ὦτα μου τοιαύτη φράσις τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ, ἄν ὄντως διέφυγε τοῦ ἔρκους τῶν ὀδόντων του. Ἐπειδή δέν τό ἤκουσα ὁ ἴδιος καί δέν τό ἀνεῦρον εἰς τά ἐστενογραφημένα πρακτικά, εὔχομαι νά μή εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐξεφράσθη ὄντως.

Μέ τοιοῦτον τρόπον ἠμπορεῖ νά ἀπευθύνεται εἰς τούς συνεργάτας του, ἀλλά ὄχι εἰς τούς ἀντιπάλους του.

Πρόεδρος. *Εἰς τά πρακτικά, δέν ἀναγράφονται. Ἑπομένως, νομίζω, ὅτι πρέπει νά μή ἀναφερώμεθα εἰς ὅσα ἐπληροφορήθημεν ἀπό ἄλλους ὅτι ἐλέχθησαν ἤ ὅσα ἐνομίσθη ὅτι ἠκούσθησαν».*

Ἐπεισόδιο Ἀρβανιτάχη – Κανελλόπουλου.

Στήν ἐξέλιξη τῆς ΣΤ' Συνεδρίασης προέκυψε ἕνα ἐπεισόδιο τοῦ Ἀρβανιτάχη μέ τόν Κανελλόπουλο, διότι ὁ πρῶτος ἰσχυρίσθηκε «ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀξιωματικοί δέν ἔκαμαν τό καθῆκον των» κατά τόν πόλεμο τοῦ σαράντα.

Τό ἐπεισόδιο πῆρε τέλος μέ τή διευκρίνηση πού ἔκαμε ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Νέας Πολιτικῆς Κινήσεως Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας.

Γιά καλύτερη πληροφόρηση ἀντιγράφουμε ὁλόκληρη τή στιχομυθία τῆς συζήτησης[70].

«Π. Κανελλόπουλος (Ἀντ. Κυβ.) *Κύριε Πρόεδρε, δέν εἶχον προσέξει κατά τήν ἀγόρευσιν τοῦ κ. Ἀρβανιτάχη ὅτι διετυπώθησαν –ἐλπίζω ἄνευ προθέσεως– φράσεις αἱ ὁποῖαι θίγουν τό Σῶμα τῶν Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν. Εἶπεν ὁ κ. Ἀρβανιτάκης, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀξιωματικοί δέν ἔκαμαν τό καθῆκον των. Εἶπε συγκεκριμένως ὅτι κατά τό διάστημα τῆς Κατοχῆς δέν ἔκαμαν τίποτε ἄλλο παρά νά ἀσχολοῦνται μέ τήν ἐξυπηρέτησιν τῶν ὑλικῶν των ἀναγκῶν.*

Ἡ διατύπωσις ἦτο βαρεία καί εἶναι ἄντικρυς ἀντίθετος πρός τήν ἀλήθειαν. Πιθανόν ὡρισμένοι, ἐλάχιστοι νά μή ἔπραξαν τό καθῆκον των. Ἀλλά ὁ μέγας ἀριθμός τῶν Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν, ὁ παμμέγιστος ἀριθμός, ἀφοῦ ἔγραφε σελίδας δόξης εἰς τήν Ἀλβανίαν, ἔπραξε τό καθῆκον του εἴτε εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν καί τήν Ἰταλίαν, εἰς τό Ἐλ Ἀλαμέϊν καί τό Ρίμινι, ὡς καί εἰς τά πελάγη καί τόν ἀέρα, εἴτε ἐδῶ εἰς τήν Ἑλλάδα, εἰς τά βουνά, ὡς καί εἰς τάς πόλεις, ὅπου μετεῖχον οἱ ἀξιωματικοί μας ὡρισμένων ὀργανώσεων αἱ ὁποῖαι ὑπηρέτησαν τήν ὑπόθεσιν τῆς νίκης τῶν Συμμάχων καί τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος κατά τρόπον ἐξαιρέτως ἀποτελεσματικόν (Παρατεταμένα χειροκροτήματα).

Θά ἤθελα νά βεβαιώσω τήν Βουλήν, ὅτι καί ὡρισμένοι ἀνώτατοι ἀξιωματικοί ἤ ἀνώτεροι, οἱ ὁποῖοι παρέμειναν εἰς τάς Ἀθήνας, παρέμειναν κατόπιν ἐντολῆς τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Καΐρου, κατόπιν προσωπικῆς

---

70. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 109.

μου ἐντολῆς. Πρίν ἤ ἀναχωρήσω ἐξ Ἑλλάδος εἶχε καταρτισθῆ καί εἶχεν ὀργανωθῆ ὁλόκληρος ὑπηρεσία πληροφοριῶν καί ἀγῶνος ἐπί κεφαλῆς τῆς ὁποίας ἦσαν ἄριστοι ἀξιωματικοί, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι μετά ταῦτα ἐγένοντο Ἀρχηγοί εἴτε τοῦ Ἐπιτελείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, εἴτε τοῦ ΓΕΣ ὅπως ὁ Κιτριλάκης, ὁ Τσακαλῶτος, ὁ ὁποῖος μετά ταῦτα ἦλθεν εἰς τήν Μ. Ἀνατολήν καί ἐπολέμησεν εἰς τό Ρίμινι, ὅπως ὁ Δόβας καί ὅπως πολλοί ἀκόμη ἄλλοι. Ὅλοι αὐτοί κατέχοντες ἀσυρμάτους, καταρτίσαντες ὁλόκληρα δίκτυα πληροφοριῶν καί ἐν Ἀθήναις καί ἐν Θεσσαλονίκῃ, εἰργάσθησαν κατά τρόπον λίαν ἐπικίνδυνον, ἐκτεθέντες εἰς τούς αὐτούς κινδύνους εἰς τούς ὁποίους ἐξετέθησαν ὅσοι ἠγωνίσθησαν εἰς τά πεδία τῶν μαχῶν εἴτε τοῦ ἐξωτερικοῦ, εἴτε τῶν βουνῶν. Ἐπομένως χρειάζεται κάποια προσοχή εἰς τήν διατύπωσιν γνώμης περί τῆς δράσεως καί τοῦ ἤθους τῶν Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν. Δέν χρειάζεται κἄν προσοχή. Χρειάζεται θαυμασμός. Δέν χρειάζεται κἄν ἐπιφυλάξις εἰς τήν κρίσιν μας περί αὐτῶν. Χρειάζεται βαθύτατος σεβασμός καί θαυμασμός ἀπεριόριστος (Παρατεταμένα χειροκροτήματα).

Ε. Ἀρβανιτάκης. Χαίρω, κ. Πρόεδρε, διότι ὁ σεβαστός μου Ἀντιπρόεδρος Κυβερνήσεως, ἔθεσε τό ζήτημα. Διότι ἐγώ προηγουμένως εἶχον δηλώσει ἀπό τοῦ Βήματος, ὅτι ἡ συντριπτική πλειοψηφία τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἔπραξε τό ἐθνικόν της καθῆκον κατά τάς χρισίμους ἐκείνας στιγμάς. Καί δέν νομίζω, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀξιωματικοί δέν ἀποτελοῦν τόν Ἑλληνικόν Λαόν. Τό ὅτι ὅμως ὑπῆρξε μεγαλυτέρα ἀναλογία –διά νά διευκρινίσω– τῶν ἀξιωματικῶν οἱ ὁποῖοι δέν ἔπραξαν τό καθῆκον των εἶναι γεγονός καί τό θεωρῶ ὡς τοιοῦτον.

Δ. Ἰατρίδης. Ἐάν δέν ἀναφέρετε ὀνομαστικῶς, τότε εἶσθε συκοφάντης.

Τινές βουλευταί. Ὄχι ὀνόματα.

Πρόεδρος. Ἀφῆστε παρακαλῶ τά ὀνομαστικῶς.

Ε. Ἀρβανιτάκης. Τότε παρακαλῶ κ. Πρόεδρε, νά ἀνακαλέσῃ ὁ κ. Ἰατρίδης, διότι ἄλλως πρέπει νά ἀπαντήσω. Ἡ Κυβέρνησις καί τό Προεδρεῖον μοῦ λέγουν νά μή ἀναφέρω ὀνόματα. Συνεπῶς δέν εἶμαι συκοφάντης.

Εἷς βουλευτής. Εἶναι δυνατόν νά ὀνομάσητε 10.000 ἀξιωματικούς;

Ε. Ἀρβανιτάκης. Τότε τί θέλετε νά ὀνομάσω; Ὑπῆρξαν Ἕλληνες ἀξιωματικοί οἱ ὁποῖοι αὐτήν τήν στιγμήν κυκλοφοροῦν ἐλεύθεροι εἰς τήν Θεσσαλονίκην καί εἶναι πρός ἐντροπήν τοῦ Ἔθνους καί οἱ ὁποῖοι ἐντύθηκαν μέ Γερμανικήν στολήν καί ἐβοήθησαν τά Γερμανικά στρατεύματα ὑποχωροῦντα.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Ἐκ μέρους τῆς Νέας Πολιτικῆς Κινήσεως ὀφείλω νά δηλώσω ἐπί τῆς ἐγερθείσης παρεξηγήσεως ὡρισμένης φράσεως τοῦ κ. Ἀρβανιτάκη, ὅτι συμφωνοῦμεν ἀνεπιφυλάκτως μέ τάς δηλώσεις τοῦ κ. Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως, γνωρίζοντες καί διαπιστοῦντες ὅτι ὁ Ἐθνικός Στρατός ἐν τῷ συνόλῳ του ἐστάθη πάντοτε εἰς τό ὕψος τῆς ἱερᾶς ἀποστολῆς του, τό δέ Σῶμα τῶν Ἑλλήνων Ἀξιωματικῶν ἀπετέλεσε κατά τήν κατοχήν τό στέλεχος τῆς ἠθικῆς ἀντιστάσεως τοῦ Ἔθνους καί τό νεῦρον τῆς ἐμπράκτου ἀντιδράσεώς του κατά τῶν κατακτητῶν (Χειροκροτήματα)».*

Ἐπερώτηση γιά τόν ἐκλογικό Νόμο

Στή 16η Συνεδρίαση τῆς 11ης Νοεμβρίου 1960[71], συζητήθηκε ἐπερώτηση τῆς Νέας Πολιτικῆς Κίνησης πού ἀπευθυνόταν πρός τόν Πρόεδρο τῆς Κυβερνήσεως καί τόν Ὑπουργό Ἐσωτερικῶν μέ θέμα «γιατί ἄφησαν ἐκκρεμές μέχρι σήμερον τό θέμα τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου, ἐνῷ τό ὑπέρτατον συμφέρον τῆς Χώρας ἐπέβαλε τήν ἔγκαιρον ψήφισιν νέου, δικαίου καί ἀντιπολωτικοῦ ἐκλογικοῦ Νόμου».

Παίρνοντας πρῶτος τό λόγο ὁ Κοινοβουλευτικός Ἐκπρόσωπος τῆς Ν.Π.Κ. Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας εἶπε:

«Κύριοι συνάδελφοι, ἐλπίζω ὅτι μετά τήν προηγηθεῖσαν θύελλαν θά ἐπακολουθήσῃ, ὡς συμβαίνει καί εἰς τούς φυσικούς νόμους ἡ γαλήνη ἐκείνη μέ τήν ὁποίαν πρέπει νά συζητήσωμεν τό θέμα τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου. Ἡ Νέα Πολιτική Κίνησις εἶχε τονίσει στήν προγραμματική της διακήρυξι ὅτι ἡ κοινοβουλευτική μας Δημοκρατία διέρχεται κρίσιν καί δι' ἄλλους μέν λόγους, κυρίως ὅμως διότι "καθιερώθη ἡ ἀνήθικος τακτική τῆς ψηφίσεως εἰς παραμονάς ἐκλογῶν ἐκβιαστικῶν ἐκλογικῶν νόμων, πρός ὄφελος τοῦ κυβερνῶντος κόμματος. Ἀναπόφευκτος τούτου συνέπεια ὑπῆρξεν ἡ ἀδυναμία συγκροτήσεως βιωσίμων κομμάτων, ἡ ἀποσύνθεσις τῆς δημοσίας ζωῆς καί ἡ εἴσοδος τῆς Χώρας εἰς πολιτικήν ἀνωμαλίαν".

Καί διότι: "ἐν ὀνόματι ἀδιαλλάκτου δῆθεν ἐθνικοφροσύνης, ἐχαλκεύθη συνειδητῶς ἡ πόλωσις. Χάριν τῆς παντί τρόπῳ διατηρήσεως τῆς ἐξουσίας, δέν ἐδίστασε τό κυβερνῶν κόμμα νά ἐνισχύσῃ τήν ἄκραν Ἀριστεράν, θέτον τόν Λαόν πρό τοῦ ἀπαραδέκτου διλήμματος τῆς ἐπιλογῆς μεταξύ τῆς σημερινῆς Κυβερνήσεως καί τῆς ΕΔΑ. Ἡ πολιτική ὅμως αὕτη ὑπονομεύει τά θεμέλια τοῦ πολιτειακοῦ καί κοινωνικοῦ καθεστῶτος.

Ἡ συζητουμένη ἐπερώτησίς μας εἶναι ἀπότοκος τῶν προγραμματικῶν μας ἐκείνων δηλώσεων. Δέν ἀποβλέπει εἰς τήν ἐκμαίευσιν ἀπόψε ἑνός ὡρισμένου ἐκλογικοῦ συστήματος. Ἀποβλέπει εἰς τήν διαπίστωσιν τῆς

---

71. α. Πρακτικά τῆς Βουλῆς, σελ. 363, 364, 365, 366, 367.
β. Ἐφημ. Συζητήσεων, σελ. 453, 454, 455, 456, καί 457.

ὑψίστης ἀνάγκης –ἀνάγκης αὐτόχρημα ἐθνικῆς– ὅπως διά κοινῆς συναισθήσεως τῶν πολιτικῶν μας εὐθυνῶν καί διά εὐρείας κατά συνέπειαν συνεννοήσεως προβῶμεν εἰς τόν ἔγκαιρον καταρτισμόν ἐντίμου ἐκλογικοῦ νόμου, ἀνταποκρινομένου εἰς τάς παρούσας χρισίμους περιστάσεις τῆς Πολιτείας μας. Ἐάν ἐπί τῆς βάσεως αὐτῆς εὑρεθῶμεν σύμφωνοι, ὅτι δηλαδή πρέπει νά καθιερωθῇ ἐγκαίρως τίμιον ἐκλογικόν σύστημα, ὅσον ἔνεστιν εὐρυτέρας ἀποδοχῆς, τό ὁποῖον, χωρίς βασικάς ἀντιρρήσεις, νά ἰσχύσῃ ἐπί πολλάς περιόδους, τότε εὔκολον εἶναι νά προχωρήσωμεν περαιτέρω εἰς τόν καθορισμόν τῆς μορφῆς καί τῶν λεπτομερειῶν τοῦ συστήματος. Ἐκεῖνο πού θά μᾶς ἱκανοποιήσῃ βαθέως, ἄν ἀποτελέσῃ τό συμπέρασμα τῆς ἀρχομένης συζητήσεως, εἶναι τό νά ἀποσκυβαλισθῇ διά παντός ἡ ἀπαράδεκτος ταχτική τῆς ψηφίσεως, εἰς παραμονάς ἐκλογῶν, βιαστικῶν καί ἐκβιαστικῶν νόμων. Διότι τοιαύτης φύσεως νόμοι συνθλίβουν τάς πολιτικάς ἰδεολογίας, καθιστοῦν ἀδύνατον τήν δημιουργίαν κομμάτων ἀρχῶν, νοθεύουν τό λαϊκόν φρόνημα, ἀναδεικνύουν κυβερνήσεις ἐλαττωματικάς –κάθ' ὅ μειοψηφούσας οὐσιαστικῶς–, ἐξαθλιώνουν τόν δημόσιον βίον καί φθείρουν τό δημοκρατικόν πολίτευμα.

Ἡμεῖς οἱ προερχόμενοι ἐκ τοῦ Δημοκρατικοῦ Κέντρου ἔχομεν εἰς τό ἐνεργητικόν μας –ἐκεῖ ἄς τό τοποθετήσω– ὅτι εἰς παραμονάς ἐπίσης ἐκλογῶν, τό 1952, ἐψηφίσαμεν τό πλειοψηφικόν σύστημα, ἐν πλήρει ἐπιγνώσει ὅτι τοῦτο θά ὡδήγει εἰς ἐκλογικήν συντριβήν μας. Ἐνθυμοῦμαι, μάλιστα, ὅτι μετά τάς ἐκλογάς ἐκείνας εἶχεν ἐπισκεφθῆ τάς Ἀθήνας ὁ τότε Πρωθυπουργός τῆς Ἰταλίας ἀείμνηστος Ντέ-Γκάσπερι. Εἰς μίαν δεξίωσιν μέ πῆρε ἰδιαιτέρως καί μέ ἐρώτησεν ἔκπληκτος: "Ἐπειδή καί ἐγώ θά κάμω σέ λίγο ἐκλογές, δέν μοῦ λέτε, παρακαλῶ, πῶς συνέβη νά ψηφίσετε ἐκλογικό νόμο, πού ἔφερε πανίσχυρο τόν ἀντίπαλό σας;" Τοῦ ἀπήντησα ὅτι ὁ νόμος ἐκεῖνος ὠφείλετο στήν ἱπποτική συμφωνία τῶν δύο στρατηγῶν, πού ἀρχήγευαν τότε στά δύο μεγαλύτερα πολιτικά κόμματα.

Γ. Παπανδρέου. Πλάνη προβλέψεως ἐκ μέρους τοῦ Ἀρχηγοῦ.

Κ. Τσιγάρας. Ἀπαίτησις τῶν Ἀμερικανῶν ἦτο νά μήν ἀκούεται ἡ φωνή τῆς Ε.Δ.Α.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Θά μακρυγοροῦσε κανείς ἐάν ἤθελε νά ἀναδιφήσῃ τό ὅλον θέμα καί νά διηγηθῇ τάς διαφόρους φάσεις του.

Ν. Μπακόπουλος. Πάντως δέν ἦτο ἐν γνώσει τῆς συντριβῆς μας. Δέν προεβλέπαμεν τήν συντριβήν μας. Προεβλέπαμεν νίκην.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Κύριε συνάδελφε, εἶχον τήν τιμήν νά εἶμαι Ὑπουργός τῆς Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως καί ἑκατοντάκις εἰς τόν ἀείμνηστον Πλαστήραν, ἐρωτηθείς κατ' ἰδίαν, τοῦ εἶπον: "Μήν τό συζη-

τεῖτε, Ἀρχηγέ. Εἶναι χίλια τά ἑκατόν βέβαιον ὅτι ἐάν δώσωμεν τό πλειοψηφικόν σύστημα, πού ἀπαιτεῖ ὁ Συναγερμός, θά συμπληρώσωμεν τήν ἤτταν μας καί ὁ Συναγερμός θά ὑπερβῇ τούς 200 βουλευτάς".

Ν. Μπακόπουλος. *Ἀπό ἡμᾶς κανείς δέν τό ἐπερίμενεν αὐτό.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Ὁ ἀείμνηστος Πλαστήρας, λεβέντης ὡς ἦτο καί ἥρως, ἔστριβε τό μουστάκι καί μοῦ ἔλεγε: "Βρέ Γιῶργο καί αὐτό νά γίνῃ τήν ἄλλην τετραετίαν θά ἔλθωμεν πανίσχυροι. Καί δέν ἀπεκλείετο τοῦτο ἐάν ἐπιζοῦσαν καί κονταροχτυποῦντο ἐκ νέου οἱ δύο Ἀρχηγοί, εἰς προσεχεῖς ἐκλογάς.*

Γ. Παπανδρέου. *Ἔστριβε τό μουστάκι, βέβαιος καί διά τήν ἄμεσον νίκην.*

Ν. Μπακόπουλος *Εἰς τόν Παπάγον ἔλεγε: "Πές ποῖον σύστημα ἐκλογῆς θέλεις διά νά σέ συντρίψω". Καί συνετρίβημεν ἡμεῖς.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Πραγματικῶς μέ τήν πίστιν, τόν ἐνθουσιασμόν καί τήν λεβεντιά, ἡ ὁποία τόν διέκρινε, ἐπίστευεν ὅτι θά ἐφέραμεν 230 βουλευτάς. Τόν εἶχον ἐπισκεφθῇ καί εἰς Παρισίους ὀλίγας ἑβδομάδας πρό τοῦ θανάτου του καί μοῦ ἐπανέλαβε τήν ἰδίαν αἰσιοδοξίαν.*

Ἀλλά, κύριοι Συνάδελφοι, ὁ ἐκλογικός νόμος δέν πρέπει νά εἶναι προϊόν οὔτε συμφεροντολογικῆς ἀλχημίας οὔτε ἱπποτικῆς γενναιότητος, οὔτε παρατόλμου λεβαντιᾶς. Πρέπει νά εἶναι προϊόν πολιτικῆς σκέψεως καί προσεκτικῆς μελέτης, ἐάν θέλωμεν, διά τῶν ἀναβαπτίσεων εἰς τήν κολυμβήθραν τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας νά ἀποκτήσωμεν καί ἡμεῖς κάποτε ὄχι ἐφημέρους πλειοψηφίας ἀλλά μακρόβια πολιτικά Κόμματα Ἀρχῶν, πού μόνον αὐτά θά ἐξυγιάνουν καί θά ἐξυψώσουν τόν δημόσιον βίον μας. Καί ὁ νόμος τοῦ 1952 ἀπέδωσεν ἰσχυροτάτην πλειοψηφίαν, ἀλλά δέν ἀπέδωσεν ἀποκρυστάλλωσιν. Ἡ πλειοψηφία διεσπάσθη συντόμως, ὁ Συναγερμός κατεποντίσθη καί ἐλησμονήθη ἀπό τούς ὀπαδούς του ἐξ ὁλοκλήρου. Ἐάν διετηρήθη ἡ πλειοψηφία τῆς Δεξιᾶς, ὑπό ἄλλον τίτλον, τοῦτο ὀφείλεται εἰς γνωστούς λόγους.

Καί ἡ σημερινή σας πλειοψηφία, κύριοι Συνάδελφοι, δέν θέλω νά σᾶς θίξω, ἀλλά δέν δύναμαι καί νά παραλείψω τήν διαπίστωσιν, μπορεῖ ν' ἀποτελεῖ παράταξιν, ἀλλά δέν ἀποτελεῖ Κόμμα Ἀρχῶν. Ὁ κύριος συνεκτικός δεσμός σας εἶναι ἡ Ἐξουσία. Καί μόνον ὅταν θά τήν χάσετε, τότε θά δοκιμασθῇ ἡ κομματική σας συνοχή. Τότε θά χαλυβδωθῇ ἡ ἰδεολογική σας πίστις, ἄν ὄντως ἔχετε ἀποκτήσει ψυχήν πολιτικοῦ κόμματος ἐνιαίου. Ἐγώ τά εὔχομαι καί τά δύο πρός τό καλόν τοῦ Τόπου. Καί νά φύγετε, δηλαδή, ταχέως ἀπό τήν Ἐξουσίαν καί νά διατηρήσετε ἐπί μακρά ἔτη τήν πολιτικήν σας συνοχήν, ὀργανούμενοι εἰς Κόμμα Συντηρη-

τικῶν Ἀρχῶν. Διότι Συντηρητικοί εἴσθε. Ὅπως εἴμεθα ἡμεῖς Προοδευτικοί ὑπό τήν εὐρυτάτην ἔννοιαν.

Ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τό θέμα:

Ἀξιοῦμεν σήμερον ἔγκαιρον καί ἔντιμον ἐκλογικόν νόμον, ὄχι διά νά ἐξυπηρετηθῇ κανένα συγκεκριμένον πολιτικόν συμφέρον τῆς παρατάξεώς μας, ἀλλά διά νά ἐξυπηρετηθῇ τό γενικόν συμφέρον τῆς Πατρίδος καί μόνον.

Κύριοι βουλευταί, διά νά διατηρηθῇ ἡ συζήτησις εἰς ὅρια ἀντικειμενικά καί εἰς ἐπίπεδον περιοπῆς, πρέπει εὐθύς ἐξ ἀρχῆς νά ὁμολογηθῇ ὅτι σύστημα ἐκλογικόν ἰδανικόν, ἀπολύτως δίκαιον καί παγκοίνως ἀσπαστόν, δέν εἶναι, ὄντως, δυνατόν νά ὑπάρξῃ. Πιστή καί ἀκριβής ἀπεικόνισις τῆς λαϊκῆς βουλήσεως, πανομοιότυπος φωτογράφησις τῆς κοινῆς γνώμης, εἶναι ἀδύνατον νά ἐπιτευχθῇ. Ἡ ἀντιπροσώπευσις μόνον κατά πλάσμα εἶναι ἐφικτή. Ἀλλά τό πλάσμα τοῦτο δέον νά εἶναι τίμιον καί ἀνόθευτον. Δέον νά εἶναι πλάσμα καί ὄχι ἔκτρωμα.

Καθώς γνωρίζετε, καλύτερον ἐμοῦ, τό ἀντιπροσωπευτικόν σύστημα πολιτικῆς διοικήσεως εἶναι προϊόν τῶν τελευταίων δύο αἰώνων. Ἡ ἀρχαία Δημοκρατία τόσον τῆς Ἑλληνικῆς, ὅσον καί τῆς Ρωμαϊκῆς ἀκμῆς, ἦτο ἄμεσος, μέ ἀπ' εὐθείας συμμετοχήν τοῦ λαοῦ εἰς τά κυβερνητικά πράγματα. Ἂς ἐνθυμηθῶμεν ὅτι ἐδῶ στήν Ἑλλάδα ἡ ἔκφρασις τῆς πολιτικῆς Ἀρχῆς ἦτο ἀπό τούς Ὁμηρικούς ἔτι χρόνους δημοκρατική. Ἂς ἐνθυμηθῶμεν καί τήν γειτονικήν μας Ἐκκλησίαν τοῦ Δήμου. Ἐδῶ πλησίον εἰς τόν λόφον τῆς Πνυκός, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Δήμου συνεδρίαζε καθ' ἑκάστην καί ὁ κάθε πολίτης εἶχε τό δικαίωμα νά λάβῃ τόν λόγον καί νά ἐκφράσῃ τάς γνώμας του.

"Τίς ἀγορεύειν βούλεται!".

Ἀκόμη καί εἰς τήν θεωρίαν τοῦ Ζάν-Ζάκ Ρουσσώ, ἑνός ἐκ τῶν Πατριαρχῶν τῆς νεωτέρας Δημοκρατίας, ἡ ἔννοιά της ἦτο κλασσική, ἦτο ἄμεσος. Ὁ Ρουσσώ, καθώς ξέρετε, ἐδογμάτιζεν ὅτι ἡ λαϊκή κυριαρχία δέν δύναται νά ἐκπροσωπηθῇ, διότι πᾶσα ἐκπροσώπησις ἀποτελεῖ εἰς τήν πραγματικότητα ἕνα εἶδος ἀποξενώσεως.

Τῆς ἀντιπροσωπευτικῆς Δημοκρατίας πατήρ μέν ὑπῆρξε τό μέγεθος τῶν πολιτειῶν, τό πλῆθος τῶν πολιτῶν, μήτηρ δέ ἡ κατάργησις τῆς δουλείας. Πῶς θά ἐχωροῦσεν ἡ Πνύξ τάς ἑκατοντάδας χιλιάδας, τά ἑκατομμύρια τῶν πολιτῶν, καί πῶς, ἀφοῦ δέν ὑπῆρχαν πλέον δοῦλοι, θά ἄφηναν κάθε ἡμέραν οἱ πολῖται τάς ἐργασίας των διά νά ἀσχοληθοῦν μέ τά κοινά;

Ἔτσι ἐφευρέθησαν ἐξ ἀνάγκης οἱ ἀντιπρόσωποι καί ἔτσι ἐχαλκεύθησαν

ἐξ ἀνάγκης τά ἐκλογικά συστήματα. Λιτά, λακωνικά, ἐκφραστικά περιγράφει τήν μετάβασιν εἰς πρόσφατον σύγγραμμά του ὁ Γάλλος καθηγητής τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου κ. Μωρίς Ντυβερζέ. "Ὁ ἀγών ὑπέρ τῶν δημοκρατικῶν ἰδεωδῶν, γράφει, συγχέεται ἐφεξῆς μέ τόν ἀγῶνα ὑπέρ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου. Δημοκρατία καί ἐκλογαί εὑρίσκονται βαθειά συνδεδεμέναι εἰς τήν πρᾶξιν, πολύ πιό βαθειά ἀπ' ὅ,τι εἶναι στούς θεωρητικούς των δεσμούς". Κατά τήν ἐξέλιξιν, ἡ ἰδέα τῆς Δημοκρατίας ἐθεωρήθη συνώνυμος μέ τήν ἰδέαν τοῦ φιλελευθέρου καθεστῶτος, συνεταυτίσθη μέ τήν ἐκλογικήν ἐλευθερίαν.

Εἰς τάς Δημοκρατίας Δυτικοῦ τύπου, λυδία λίθος τῆς γνησιότητός των εἶναι ἡ ἐκλογική λειτουργία. "Αἱ ἐκλογαί, γράφει ὁ Ντυβερζέ, παρουσιάζονται κατ' αὐτόν τόν τρόπον ὡς τό βασικόν μέσον διατηρήσεως ἑνός καθεστῶτος δημοκρατικοῦ, ὑπό τήν σημερινήν ἔννοιαν τοῦ ὅρου».

Ἀναμφισβήτητος εἶναι ἡ βασική ἀξία τῶν ἐκλογῶν εἰς τήν ζωήν τῶν Δημοκρατιῶν καί ἀνάλογος ἡ σημασία τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου. Ἂς μή θεωρηθῇ ὡς ὑπερβολή ἄν ὑποστηριχθῇ ὅτι ἀπό τήν φυσιολογικήν ἐκλογικήν λειτουργίαν ἐξαρτᾶται κατά μέγα μέρος ἡ ὁμαλή λειτουργία ὅλου τοῦ πολιτειακοῦ ὀργανισμοῦ.

Ἡ πρᾶξις τῶν τελευταίων αἰώνων μᾶς διδάσκει, ὅτι ὅπου ἐπαγιώθησαν βασικοί θεσμοί, ἕνας ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι καί ὁ ἐκλογικός νόμος, ἐκεῖ μόνον ὁ Κοινοβουλευτισμός ἤνθισε καί ἀνθεῖ, ἐκαρποφόρησε καί καρποφορεῖ πλουσιοπαρόχως, ὑπέρ τῆς χώρας καί τοῦ λαοῦ.

Παρ' ἡμῖν, ἔπειτα ἀπό τέσσαρες αἰῶνες δουλείας, ἀπό τά πρῶτα ἀκόμη χρόνια τῆς ἀπελευθερώσεως, διά λόγους φυσικούς, ἀναποτρέπτους, τό πλᾶσμα τῆς λαϊκῆς ἐκπροσωπήσεως μετεβλήθη εἰς ἔκτρωμα, μέσα εἰς τά κοχλάζοντα πάθη καί τά μαινόμενα συμφέροντα.

Χαρακτηριστικόν εἶναι ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποι ἤ "παραστάται", ὅπως τούς ἔλεγαν τότε, τῆς Α΄ ἐν Ἐπιδαύρῳ Συνελεύσεως τό 1822, εἶχαν ἐκλεγῆ χωρίς νά ὑπάρχῃ κάν ἐκλογικός νόμος ὡσεί δι' ἀμώμου συλλήψεως! Ἀλλά τί σημασίαν εἶχαν τότε οἱ τύποι πρό τῆς ὑπερόχου οὐσίας, τήν ὁποίαν ἐξέφραζε τό γεγονός ὅτι μετά τόσους αἰώνας δουλείας συνήρχετο ἐπί τό αὐτό ἡ πρώτη ἐλευθέρα συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων ὡς Ἔθνους! Τά αὐθόρμητα δάκρυα χαρᾶς καί ἀγαλλιάσεως, μέ τά ὁποῖα οἱ ἀντιπρόσωποι κατησπάζοντο ἀλλήλους, ἐπεκύρωσαν αὐθεντικῶς τήν ἐκλογήν των καί καθηγίαζαν τούς τίτλους των.

Ἔπειτα ἐπηκολούθησεν βροχή ἐκλογικῶν νόμων, ὁ πρῶτος τῶν ὁποίων, καθιερώσας καθολικήν καί ἔμμεσον ψηφοφορίαν ὑπῆρξεν ὁ τῆς Β΄ ἐν Ἄστρει Συνελεύσεως τό 1823. Ἐπηκολούθησαν ὁ τῆς Γ΄ ἐν Τροιζῆνι

Ἐθν. συνελεύσεως τό 1826, τό "Ψήφισμα περί Ἐκλογῶν τοῦ Πανελληνίου" τό 1828 ἐπί Καποδίστρια. Κατόπιν τῶν ἐν Ἄργει Δ΄ καί Ε΄ Ἐθνοσυνελεύσεων τό 1829 καί 1831. Ἀκολούθως, ἐπί Ὄθωνος, ὁ μή ἐφαρμοσθείς ἐκλογικός νόμος τοῦ 1833. Καί τέλος, μετά τήν ἀπόκτησιν τοῦ Συντάγματος, ὁ ἐκλογικός νόμος τῆς 15 Μαρτίου 1844, ὅστις καθιέρωνε τήν ἐπαρχιακήν περιφέρειαν καί τήν ἄμεσον διά ψηφοδελτίου ἐκλογήν.

Ἀλλά αἱ ἐκλογαί ἐκεῖναι ὅλαι, καθ' ὅλην τήν διάρκειαν τῆς συνταγματικῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος, ἦσαν παρωδία ἐκλογῶν, ἀπετέλουν πραγματικόν ὄργιον, διεξήγοντο διά πυρός καί σιδήρου, ἐξηλέγχοντο δέ κατά τόν πλέον, μέχρις ἀναιδείας, αὐθαίρετον τρόπον. Αἱ κάλπαι συνετρίβοντο καί παρεβιάζοντο, ἀλλ' ἡ ἀπόφασις τοῦ Ἐκλογοδικείου ἐβεβαίου ὅτι ἐπρόκειτο περί ἁπλῆς "συστολῆς τῶν σανίδων". Αἱ σφραγίδες κατεστρέφοντο ὁλοσχερῶς καί ὅμως ἐβεβαιοῦτο ὅτι συνέβη "τυχαία σύντριψις". Ἀναπολῶ περιστατικόν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀπό τά ἐκλογικά χρονικά τῆς ἰδιαιτέρας μου πατρίδος Ναυπακτίας.

Εἶχεν ἐκλεγῆ βουλευτής αὐτῆς ὁ ἡρωϊκός ἀγωνιστής τοῦ 1821 Ἰωάννης Φαρμάκης. Ἀλλά δέν ἦτο φίλος τῆς Κυβερνήσεως Κωλέττη. Καί ἠκυρώθη ἡ ἐκλογή του ἐπί τῇ βάσει ἐνστάσεως ὅτι ὑπῆρχεν εἰς τά Δημοτολόγια τῆς Ἐπαρχίας ἐγγεγραμμένος καί ἄλλος τις Ἰωάννης Φαρμάκης, ὁ ὁποῖος δέν εἶχε κάν ὑποβάλει ὑποψηφιότητα! Καί ἐκρίθη ὅτι οἱ ψῆφοι πού ἔλαβεν ὁ ὑποψήφιος Ἰωάννης Φαρμάκης ἀνῆκον κατά ἕνα μέρος, εἰς τόν ἄλλον συνώνυμόν του Ι. Φαρμάκην καί ἄς μή ἦτο κάν ὑποψήφιος!

Μέ παρόμοια δικαιολογητικά εἶχον ἀκυρωθῆ καί πολλαί ἄλλαι ἐκλογαί.

Ἔχομεν κατόπιν, μετά τήν μεταπολίτευσιν, τούς ἐκλογικούς νόμους τοῦ 1864, τήν πρότασιν νόμου Κουμουνδούρου τό 1871 "περί εἰσαγωγῆς τοῦ ἀναλογικοῦ συστήματος". Ὁ Νόμος τοῦ 1877 εἶναι ὁ πρῶτος πού ἐξησφάλισεν ἐλευθέρας ἐκλογάς καί δικαστικήν ἐξέλεγξιν αὐτῶν. Ὁ Νόμος τοῦ Τρικούπη τοῦ 1886 εἰσήγαγε τήν εὐρεῖαν ἐκλογικήν περιφέρειαν. Ὁ Δηλιγιάννης τό 1890 ἐπανέφερε τήν στενήν περιφέρειαν, τήν ὁποίαν διετήρησεν καί ὁ νόμος τοῦ ἰδίου τό 1895. Ὁ νόμος τοῦ Γ. Θεοτόκη τό 1906 ἐπανέφερε τήν εὐρεῖαν περιφέρειαν, τήν ὁποίαν διετήρησεν καί ὁ νόμος τοῦ Μαυρομιχάλη τό 1909.

Ἡ μεταγενεστέρα περίοδος μᾶς εἶναι σχεδόν σύγχρονος καί ὅλοι ἐνθυμούμεθα τά ἐκλογικά της χρονικά, τά ὁποῖα ἀπό ἀπόψεως συχνῆς μεταβολῆς ἐκλογικοῦ συστήματος εἶναι παρόμοια μέ τά προγενέστερα.

Ἀνέτρεξα εἰς τήν ἐκλογικήν μας ἱστορίαν διά νά συναγάγω τό συμπέρασμα ὅτι μᾶς βαρύνει κακή κληρονομία. Ὅλαι σχεδόν αἱ κυβερνήσεις,

καλαί καί κακαί, ἠθέλησαν εὐμετάβλητον τόν ἐκλογικόν νόμον, διά νά τόν χρησιμοποιοῦν, σχεδόν πάντοτε, ὡς ὅπλον ἐπικρατήσεώς των, ἀναλόγως τῶν εἰδικῶν προεκλογικῶν συνθηκῶν καί συμφερόντων των. Δέν εἶναι κατά συνέπειαν, ἄπορον διατί δέν κατορθώσαμεν νά συμπήξωμεν κόμματα ἀρχῶν, ἀλλά μόνον προσωποπαγεῖς ἑκάστοτε πολιτικάς καταστάσεις, αἱ ὁποῖαι ἀποδίδουν ὀλιγώτερα ἢ περισσότερα, ἀναλόγως τοῦ ἀναστήματος τοῦ ἀρχηγοῦ. Ἐλάχιστα ὅμως συντελοῦν εἰς τήν διαπαιδαγώγησιν τῶν πολιτῶν, εἰς τήν ἀνάπτυξιν σταθερῶν πολιτικῶν ἰδεῶν, εἰς τήν ὀργάνωσιν κομμάτων ἀρχῶν καί εἰς τήν στερέωσιν τῆς Δημοκρατίας ἐπί παγίων, πολιτικῶν βάσεων, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τάς μόνας σταθεράς βάσεις καί τῆς ἠθικῆς τοῦ λαοῦ ἀνατάσεως καί τῆς ὑλικῆς αὐτοῦ εὐημερίας.

Ἀπό τήν ἁμαρτωλήν μας αὐτήν ἐκλογικήν προϊστορίαν, δέν δύνανται βεβαίως νά συναχθοῦν συμπεράσματα ἐλαφρυντικά οὔτε δι' ἡμᾶς τούς συγχρόνους ὅλους, οὔτε διά τήν παροῦσαν Κυβέρνησιν, πολύ περισσότερον. Αἱ νέαι συνθῆκαι τῆς ζωῆς, ἡ ἀναμφισβήτητος ὡρίμανσις τοῦ λαοῦ, οἱ ποταμοί αἱμάτων, μέ τούς ὁποίους ἀνεκτήθη ἀπό τούς Φασίστες καί τούς Ναζίστες ἡ δημοκρατική ἐλευθερία, τό γεγονός ὅτι ἡ ἰδική μας κοινοβουλευτική δημοκρατία, Δυτικοῦ Τύπου, ἀποτελεῖ τό παλλάδιον τοῦ πολιτικοῦ μας "πιστεύω".

Γ. Παπανδρέου. Διατί Δυτικοῦ τύπου; Ἁπλῶς Δημοκρατία.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Ὑπάρχει καί ἄλλος τύπος Δημοκρατίας.

Ν. Μπακόπουλος. Τό πιστεύετε;

Γ. Παπανδρέου. Τό πιστεύουν ἄλλοι συνάδελφοι. Ἐγώ ὁμιλῶν ἀντικειμενικά καί βάσει ἐπιστημονικῶν ἀπόψεων, ὀφείλω νά εἴπω, ὅτι καί ἐκεῖνοι πού δέν πιστεύουν στήν ἀνατολικοῦ τύπου δημοκρατίαν, τήν συζητοῦν καί τήν ἐρευνοῦν.

Ἐπανερχόμενος εἰς τό θέμα, τονίζω, ὅτι ὅσα προανέφερα, καί ἰδίως ἡ κοινή μας πίστις εἰς τήν Βασιλευομένην Δημοκρατίαν, μᾶς ἐπιβάλλουν ὡς πρώτιστον πολιτικόν μας καθῆκον τήν ἐξασφάλισιν τιμίων καί γνησίων ἐκλογῶν, πρός ὅσον ἔνεστι πιστοτέραν ἔκφρασιν τοῦ λαϊκοῦ φρονήματος.

Αἱ λαϊκαί ροπαί καί τάσεις, τά λαϊκά ρεύματα ἰδεῶν, πρέπει νά ἐκφράζωνται ἐλευθέρως, ἀβιάστως εἰς τήν Βουλήν. Δέν πρέπει νά ἀποφράσσωνται, νά ἀναχαιτίζωνται, νά συμπιέζωνται. Διότι εἶναι δυνάμεις ζωνταναί, στοιχεῖα ἀδάμαστα, ἀθάνατα. Δέν καταπνίγονται, δέν ἀποσβένυνται. Μοιραία συνέπεια πάσης ἀποπείρας στραγγαλισμοῦ των θά εἶναι, ἀργά ἤ γρήγορα, ἡ βιαία ἔκκρηξις.

Ἡ Ν.Π.Κ. προσδιώρισεν ἀπό καιροῦ, ὅτι τό ἀναγκαιοῦν σήμερα ἐκλογικόν σύστημα πρέπει νά εἶναι ἀντιπολωτικόν καί ἀντιδιαλυτικόν.

Ἔχομεν, κ. συνάδελφοι, πρό ἡμῶν μίαν δεδομένην πολιτικήν πραγματικότητα καί πρός αὐτήν πρέπει νά προσαρμόσωμεν τό ἐκλογικόν μας σύστημα, ἐάν θέλωμεν νά ὑπηρετήσωμεν τήν χώραν καί ὄχι τά κομματικά μας συμφέροντα.

Ποῖα εἶναι ἡ πολιτική μας πραγματικότης; Ἔχομεν Κυβέρνησιν πάσχουσαν ἐξ ἀδυναμίας. Διότι στηρίζεται μέν εἰς βάθρον πλειοψηφίας ἐντός τῆς Βουλῆς, ἀλλ' ἐκτός αὐτῆς ἔχει μειοψηφοῦν λαϊκόν ἔρεισμα. Ἔχομεν Ἀντιπολίτευσιν πάσχουσαν ἐξ ἀναπηρίας, ὄχι μόνον λόγῳ κατακερματισμοῦ, ἀλλά καί λόγῳ πολιτικῆς ἀχρηστεύσεως ὡρισμένου μέρους της.

Α. Μπριλλάκης. Ὄχι ἀχρηστεύσεως.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Προτιμᾶτε "ἀχρησίας"; Ἐν τούτοις ὑφίστασθε πολιτικήν ἀχρήστευσιν, ἐφ' ὅσον ἀποκλείεται νά ἔλθητε εἰς τήν ἐξουσίαν.

Δέν πρόκειται νά κρίνω αὐτήν τήν στιγμήν τήν ἰδεολογίαν τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς, οὔτε νά ἐξετάσω τά συστατικά τῆς Δημοκρατίας Ἀνατολικοῦ τύπου. Διαπιστώνω μόνον τήν ἀναμφισβήτητον θέλησιν τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ νά κυβερνᾶται μέ τήν προσιδιάζουσαν εἰς τάς παραδόσεις του καί εἰς τάς ἐπιδιώξεις του, εἰς τήν ὅλην του κοσμοθεωρίαν, νά κυβερνᾶται, λέγω, μέ Δημοκρατίαν Δυτικοῦ τύπου.

Τούτου δοθέντος, ἐξεταστέον ποῖον εἶναι τό κεντρικόν νόημα τῆς Δημοκρατίας τοῦ Δυτικοῦ τύπου. Χωρίς ἀντιλογίαν, τοῦτο εἶναι ἡ ἄνετος δυνατότης ὁμαλῆς ἐναλλαγῆς κυβερνήσεων. Δημοκρατία Δυτικοῦ τύπου μέ μίαν καί τήν ἰδίαν Κυβέρνησιν, διατηρουμένην δι' ἐκλογικῶν ἐκάστοτε τεχνασμάτων εἰς τήν ἀρχήν οὔτε νοεῖται, οὔτε εἶναι δυνατόν νά βιώσῃ καί νά ἐπιβιώσῃ. Τό ἔδαφος τῆς Δημοκρατίας Δυτικοῦ τύπου καλλιεργεῖται καί ἐμπλουτίζεται καί ἀποδίδει ὁλονέν περισσότερα μόνον διά τοῦ συστήματος τῆς ἀμειψισπορᾶς. Τά ἀθέμιτα χημικά λιπάσματα τῶν ἐκλογικῶν ταχυδακτυλουργιῶν τό ἐκτραχύνουν, τό πτωχαίνουν, τό φθείρουν. Τό προπαρασκευάζουν διά νά γίνῃ ἀσφοδελός λειμών καταστροφικῶν δικτατορικῶν ἐπιχειρήσεων.

Ὑποστηρίζομεν ἐπιμόνως ὅτι τό προσεχές, τό ἐγκαίρως προσεχές, ἐκλογικόν μας σύστημα, πρέπει νά εἶναι ἀντιπολωτικόν. Ἀλλοίμονον ἄν ἡ πόλωσις μεταξύ Δεξιᾶς καί Ἀριστερᾶς, τήν ὁποίαν ὑπέθαλψε μέχρι τοῦδε ἡ Κυβέρνησις πρός ἴδιον κομματικόν ὄφελος, συνεχισθῇ, ἐνταθῇ, ὁλοκληρωθῇ.

Εἶναι φύσει ἀδύνατον νά λειτουργήσῃ τό Δημοκρατικόν μας πολίτευμα μέ δύο ἀντίπαλα κόμματα, ἐκ τῶν ὁποίων τό ἕνα θά πιστεύῃ καί τό ἄλλο δέν θά πιστεύῃ εἰς τήν κοινοβουλευτικήν μας Δημοκρατία. Ἀποκλείεται ἡ ἐναλλαγή, διότι τό δεύτερον κόμμα θά εἶναι ἀδύνατον νά ἀνέλθῃ εἰς τήν ἐξουσίαν, ἀφοῦ ἀνερχόμενον πρόκειται νά ἀνατρέψῃ τό ἰσχῦον πολίτευμα.

Θεωρῶ περιττόν νά χρωματίσω ζωηρότερον τήν εἰκόνα μιᾶς τοιαύτης πολώσεως.

Βεβαίως, ἡ Ἀντιπολίτευσις τοῦ Δημοκρατικοῦ Κέντρου, καλῶς ὀργανουμένη, θά ὑπερφαλαγγίσῃ καί τήν Δεξιάν καί τήν Ἀριστεράν εἰς τρόπον, ὥστε τά δύο κύρια ἀντίπαλα κόμματα νά παραμείνουν ἡ Δεξιά καί τό Κέντρον. Ἀλλά, κύριοι βουλευταί, ἡμεῖς, ὡς ἔχουν σήμερον τά πράγματα, μέ τήν ὕπαρξιν εἰς τούς κόλπους τοῦ Κοινοβουλίου καί εἰς τόν στίβον τῆς πολιτικῆς ζωῆς μιᾶς τόσον ἀξιομάχου Ἀριστερᾶς, ἡμεῖς, λέγω, ἀμφιβάλλομεν ἄν καί τότε θά συμφέρῃ εἰς τήν Χώραν ἡ συμπύκνωσις τῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων εἰς δύο μόνον νομιμόφρονα κόμματα. Διότι ὁ κίνδυνος τῆς πολώσεως δέν εἶναι μόνον ἐκλογικός. Ἔχει καί δευτέραν φάσιν. Εἶναι καί μετεκλογικός. Καί τρίτη δύναμις ἄν ἀπομείνῃ ἡ Ἀριστερά, δύναται νά ἀποβῇ ρυθμίστρια τοῦ πολιτικοῦ βίου. Τοῦτο, ὅμως δέν εὐνοεῖ τήν ὁμαλότητα καί τήν διά ταύτης ἐμπέδωσιν τῶν ἐλευθέρων θεσμῶν. Πολύ περισσότερον ἐπίκινδυνος κατάστασις θά δημιουργηθῇ ἄν συμβῇ ἐκ τοῦ ἐκλογικοῦ ἀποτελέσματος νά ὑποχρεωθοῦν εἰς συνεργασίαν τά δύο ἄλλα κόμματα διά νά δώσουν κυβέρνησιν καί ἀπομείνῃ μόνον ἡ Ἀριστερά ὡς μόνη ἀντιπολίτευσις.

Ἐκλογικοί νόμοι ἀποβλέποντες εἰς τήν ἀνάδειξιν δύο μόνον κομμάτων ἐπιτρέπεται νά προτιμηθοῦν μόνον ἐκεῖ ὅπου δέν ἔχει συμπυκνωθῇ σημαντική δύναμις τῆς ἄκρας Ἀριστερᾶς.

Ἀλλά, ἐκτός τούτου, ἡ ἐγχωρία μας πρόσφατος ἱστορία ἀποδεικνύει ὅτι καί χωρίς τούς κινδύνους πού δημιουργεῖ ἡ παρεμβολή τῆς Ἀριστερᾶς, ἡ ὕπαρξις μόνον δύο κομμάτων δέν προάγει τά πολιτικά μας ἤθη. Ἔχομεν διανύσει μακράν περίοδον δικομματισμοῦ καί ἐνθυμούμεθα ὅλοι πόσον συνετέλεσεν εἰς τό νά ὀξυνθοῦν τά πάθη, νά διαταραχθῇ βαθέως ὁ δημόσιος βίος, νά ὀπισθοχωρήσῃ ὁ τόπος, ἀκόμη δέ καί νά ζημιωθῇ βαρέως τό Ἔθνος.

Ἐγώ προσωπικῶς, κύριοι συνάδελφοι, μπορῶ νά ἐξομολογηθῶ ὅτι πολιτευόμενος ἐνεργῶς ἐπί 35, περίπου, χρόνια, οὐδέποτε ἀνέπνευσα εἰς πολιτικήν ἀτμόσφαιραν πλέον ἥρεμον καί ζωογόνον, παρά μόνον ἐπί τῶν ἡμερῶν τῆς Οἰκουμενικῆς Κυβερνήσεως τοῦ 1926-1928, ὁπότε, χάρις

κυρίως εἰς δύο πολιτικούς ἄνδρας ὑψηλοῦ πατριωτικοῦ ἀναστήματος, τόν Γεώργιον Καφαντάρην καί τόν Ἰωάννην Μεταξᾶν, κατεπνίγησαν τά πάθη τοῦ παρελθόντος καί συνετελέσθη ἀπό κοινοῦ πλούσιον ὑπέρ τῶν κοινῶν ἀναδημιουργικόν ἔργον. Ἂς μή λησμονοῦμεν ὅτι καί τό 1949 εἰς τήν συνεργασίαν τῶν παλαιῶν κομμάτων ὀφείλεται ἡ σωτηρία τῆς Δημοκρατίας μας, ἀνήκει δέ πᾶς ἔπαινος εἰς τόν ἀείμνηστον Θεμιστοκλῆν Σοφούλην καί εἰς τόν κ. Κωνσταντῖνον Τσαλδάρην.

Π. Κανελλόπουλος (Ἀντιπρ. Κυβ.). Νά μοῦ ἐπιτρέψετε μίαν μικράν διόρθωσιν; Λυποῦμαι, διότι παρεμβαίνω ἀλλά καί σεῖς θά συνομολογήσετε μαζί μου ὅτι κατά τό πρῶτον ἔτος τῆς διετίας συνέβαλον καί ἄλλοι Ἀρχηγοί, οἱ ἀείμνηστοι Π. Τσαλδάρης, Α. Παπαναστασίου καί Α. Μιχαλακόπουλος. Καί εἶχεν οὐσιώδη σημασίαν ἡ συμβολή τοῦ ἀειμνήστου Π. Τσαλδάρη ὡς Ἀρχηγοῦ τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος. Ἀσφαλῶς καί τοῦ Ι. Μεταξᾶ, ὁ ὁποῖος καί παρέμεινε μετά ταῦτα ἕν ἔτος ἔχει σημασίαν ἡ συμβολή, ἀλλά ἐν πάσῃ περιπτώσει τήν βασικήν ἀπόφασιν τήν ἔλαβον τότε ὁ Παναγῆς Τσαλδάρης, ὡς Ἀρχηγός τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος καί οἱ Ἀρχηγοί τῶν Δημοκρατικῶν Κομμάτων, ἰδίᾳ ὁ Καφαντάρης ὁ ὁποῖος ἦτο Ἀρχηγός τῆς μεγαλυτέρας μερίδος.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Εἶναι ἀκριβῆ ὅσα εἶπεν ὁ κ. Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως. Ἐπιθυμῶν νά εἶμαι συνοπτικός παρέλειψα τήν συμμετοχήν ἀρχικῶς εἰς τήν Οἰκουμενικήν τῶν ἀειμνήστων Π. Τσαλδάρη, Α. Μιχαλακοπούλου καί Α. Παπαναστασίου, τῶν ὁποίων ἡ συμβολή ὑπῆρξεν ὄντως μεγάλη. Βεβαίως ὅμως οἱ Γ.Καφαντάρης καί Ι.Μεταξᾶς συνεχίσαντες μέχρι τέλους τήν συνεργασίαν ἔφεραν εἰς πέρας τό δημιουργικόν ἔργον τῆς Οἰκουμενικῆς.

Σ. Μερκούρης. Κύριοι συνάδελφοι, ἐλησμονήσατε τόν δημιουργόν τῆς Οἰκουμενικῆς Κυβερνήσεως, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε τότε ὁ Γεώργιος Κονδύλης, ὁ ὁποῖος ἀνέτρεψε τήν δικτατορίαν Παγκάλου. Ἐκάλεσε τούς πολιτικούς Ἀρχηγούς εἰς ἐπανειλημμένας συναντήσεις ἔφερεν εἰς ἐπαφήν τό Λαϊκόν Κόμμα τότε μέ τόν ἀείμνηστον Καφαντάρην καί ἐγένετο ἡ Οἰκουμενική Κυβέρνησις. Ἐφ' ὅσον ἀνεφέρθητε ἱστορικῶς, δίκαιον εἶναι νά ἀναφέρετε καί τόν Γεώργιον Κονδύλην πού ἔδωσε τήν δυνατότητα εἰς τά πολιτικά κόμματα ἀνατροπῆς τῆς δικτατορίας τοῦ Παγκάλου καί δημιουργίας Οἰκουμενικῆς Κυβερνήσεως.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Ἀσφαλῶς πολλά θά ἠδύνατο νά λεχθοῦν ἀκόμη, ἀλλά δέν πρόκειται νά γράψωμεν ἐδῶ ἱστορίαν. Θά ἦτο παράλειψις ἄν εἰς αὐτήν τήν ἀναδρομήν μου δέν ἐμνημόνευα ἐδῶ ὅπως ἔχω καθῆκον καί τάς Κυβερνήσεις τοῦ Δημοκρατικοῦ Κέντρου τοῦ 1950-52.

Μολονότι δέν ἐθεωροῦντο ἰσχυραί, ἐν τούτοις εἰς περιστάσεις πολύ δυσχερεστέρας τῶν σημερινῶν, μέ ἐλαχίστην πλειοψηφίαν, ἐν μέσῳ ἐρειπίων καί σεισμῶν, εἰς οἰκονομικήν ἐποχήν ἰσχνῶν ἀγελάδων, κατώρθωσαν διά τῆς συνεργασίας νά ἀποδώσουν ἔργο δυναμικόν καί νά ἐξαγάγουν τό Κράτος ἀπό τό χάος εἰς τό ὁποῖον εἶχε περιέλθει.

Γνωρίζω ὅτι ἰσχυραί Κυβερνήσεις θεωροῦνται διά τῆς ἁπλουστεύσεως τῶν ὅρων ὡς πανάκεια. Δυστυχῶς, ἡ πεῖρα ἔχει ἀποδείξει ὅτι κάθε ἄλλο παρά πανάκειαν ἀποτελοῦν. Τοὐναντίον ἀπεργάζονται πολλάκις ἀποτόμους κατακρημνίσεις, παρασυρούσας τό πᾶν, ὅταν μάλιστα δέν εὑρίσκωνται εἰς πραγματικήν ἁρμονίαν μέ τήν πλειοψηφίαν τῆς κοινῆς γνώμης.

Δέν θέλω νά σᾶς κουράσω ἐπί πολύ ἀκόμη, δεδομένου μάλιστα ὅτι θά λάβουν τόν λόγον καί ἄλλα ἐπίλεκτα μέλη τῆς Νέας Πολιτικῆς Κινήσεως, τά ὁποῖα καί θά ἐξονυχίσουν λεπτομερῶς τό θέμα.

Συνοφίζων, ἐπαναλαμβάνω ὅτι σύστασίς μας ἐπίμονος εἶναι νά ληφθῇ ἐγκαίρως ἀπόφασις περί καταρτίσεως ἐντίμου ἐκλογικοῦ νόμου μακρᾶς διαρκείας. Ὁ νόμος οὗτος, διά λόγους ἐθνικούς ὑψίστης σκοπιμότητος, πρέπει νά ἀποκλείσῃ πᾶσαν ἰδιαιτέραν εὔνοιαν πρός δύο μόνον κόμματα. Ἐγκληματικόν θά εἶναι νά ἐξαναγκασθοῦν οἱ Ἕλληνες νά συνταχθοῦν εἰς δύο ἐκλογικούς λόχους, μέ μόνην ἐπιδίωξιν νά ὠφεληθῇ ἐξ ἀντιδράσεως ἡ Κυβέρνησις. Τά ἐκλογικά μέτωπα ἀποτελοῦν νοθεία τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος καί ὑποσκάπτουν τήν ἠθικήν του εὐρωστίαν. Ἀσύμφορον ἐξ ἄλλου θά εἶναι νά δημιουργηθοῦν τεχνηταί διαιρέσεις τῆς κοινῆς γνώμης, μέ συνέπειαν τήν κονιορτοποίησιν τῶν κοινοβουλευτικῶν δυνάμεων. Ἀπαράδεκτον, τέλος, εἶναι νά πραγματοποιηθοῦν τήν παραμονήν τῶν ἐκλογῶν ἀφύσικοι ἑνώσεις, λόγῳ ὑψηλῶν ποσοστῶν συμμετοχῆς εἰς τόν κορβανᾶν τῶν ψήφων.

Ὀρθῶς ὑποστηρίζεται ὅτι πλήν τοῦ συστήματος τῆς Βαϋμάρης, τό ὁποῖον, παρά τήν θεωρητικήν του ἀξίαν, δέν δύναται νά ἔχῃ σήμερον πρακτικήν ἐφαρμογήν, ὅλα τά ἄλλα συστήματα εἶναι εἴδη ἐνισχυμένης ἀναλογικῆς. Σημασίαν ἔχει τό ποῦ θά σταματήσῃ ἡ ἐνίσχυσις. Τοῦτο πρέπει νά προσδιορισθῇ μέ ἀκριβῆ στάθμισιν τῶν πραγμάτων καί μέ αὐστηράν ἐκτίμησιν τῆς ἀναγκαιούσης ὑποβοηθήσεως αὐτῶν, πρός τόν μοναδικόν σκοπόν νά εὐοδωθῇ ἡ προοδευτική ἐξέλιξις τοῦ πολιτικοῦ μας βίου.

Κύριοι βουλευταί, πρέπει νά παραδεχθῶμεν ὅλοι ὅτι ἡ ἀστάθεια καί ἡ συνεχής μεταβολή τοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος ἀποτελεῖ τήν παγίαν ἀδυναμίαν τοῦ πολιτικοῦ μας βίου. Σήμερον ἔχομεν φθάσει, λόγῳ καί τῶν περιστάσεων, εἰς τό κορύφωμα τῆς ἀνωμαλίας.

Ὁ πολιτικός κόσμος ἐν τῷ συνόλῳ του πρέπει ν' ἀντιμετωπίσῃ μέ φρόνησιν, πρέπει νά μελετήσῃ μέ περίσκεψιν τό θέμα. Ἂς ἀτενίσωμεν τήν ἀλήθειαν κατά πρόσωπον. Σοβαρός εἶναι ὁ κλονισμός τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ λαοῦ πρός τά πολιτικά κόμματα καί πρός τά πολιτικά πρόσωπα. Ἐξ ἄλλου, νέαι γενεαί εἰσβάλλουν εἰς τόν στῖβον μέ ἄσβεστον δίψαν ἰδανικοῦ, μέ ἀκάθεκτον ὁρμήν δράσεως. Καί μέ δυσκολίαν, δυστυχῶς, βιοποριστικῆς ἀπασχολήσεως καί μελλοντικῆς ἐξασφαλίσεως. Εὑρισκόμεθα πρό σοβαρῶν κοινωνικῶν ζυμώσεων. Εὑρισκόμεθα πρό σοβαρῶν πολιτικῶν ἀνακατατάξεων. Ὁ πολιτικός κόσμος πρέπει ν' ἀναλάβῃ μέ φλέγουσαν συνείδησιν τάς εὐθύνας του. Ἐάν ἡμεῖς μέ τήν ὥριμον πεῖραν μας δέν θελήσωμεν ἤ δέν κατορθώσωμεν νά μορφώσωμεν συγχρονισμένην πολιτικήν ζωήν καί νά ρυθμίσωμεν σταθερῶς τό βῆμα τῆς προόδου, ἀναπόφευκτα θά εἶναι εἰς τό ἐγγύς μέλλον τά πλέον παράτολμα ἅλματα. Καί τά ἅλματα εἰς τήν πολιτικήν ζωήν σπανίως εἶναι σωτήρια.

Ὁ μέλλων νά ψηφισθῇ, ἐλπίζομεν δέ τάχιστα, ἐκλογικός νόμος θά ἀποδείξῃ ἐάν ἔχωμεν σαφῆ ἐπίγνωσιν τῶν εὐθυνῶν μας, ἐάν ἔχωμεν εἰλικρινῆ πίστιν εἰς τήν Δημοκρατίαν μας, ἐάν ἔχωμεν ἄδολον ἀφοσίωσιν εἰς τά συμφέροντα τῆς Πατρίδος (Χειροκροτήματα)».

Ὅπως θά δοῦμε στή συνέχεια, ἡ συζήτηση ἐπεκτάθηκε καί συνεχίστηκε καί σέ ἐπόμενες συνεδριάσεις.

Παρέμβαση γιά τούς δικηγόρους

Ὅταν στήν 21η Συνεδρίαση τῆς 18ης Νοεμβρίου 1960[72] συζητήθηκε ἐκτός Ἡμερησίας Διατάξεως ὡς ἐπεῖγον τό θέμα τῶν ἀσκουμένων δικηγόρων, οἱ ὁποῖοι δέν προσῆλθαν στίς ἐξετάσεις τους μέ κύριο αἴτημα ὅτι, ἐφόσον ἀπορριφθοῦν 4 φορές, δέν δύνανται πλέον νά γίνουν δικηγόροι, ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, ὡς Ἐκπρόσωπος τῆς Νέας Πολιτικῆς Κίνησης πῆρε τό λόγο καί εἶπε:

«Κύριε Πρόεδρε, δέν νομίζω, ὅτι εἰς πᾶσαν περίπτωσιν εἶσθε ὁ μόνος ἁρμόδιος νά κρίνετε ἐάν εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νά λάβωμεν ἤ ὄχι τόν λόγον. Ἐφ' ὅσον ἐτέθη ἕνα ζήτημα καί ὁ κ. ὑπουργός θά ἀπαντήσῃ, εἴμεθα ὅλοι ὑποχρεωμένοι νά ἐκθέσωμεν τάς ἀπόψεις μας.

Πρόεδρος. *Ὑποχρεωμένοι δέν εἶσθε, δικαιοῦσθε ἴσως, ἀλλά καί ἐγώ ἔχω ὡρισμένα δικαιώματα, κ. Νόβα. Δέν ἔχετε μόνον ἐσεῖς, ἔχω καί ἐγώ καθήκοντα καί δικαιώματα ἐν τῇ αἰθούσῃ αὐτῇ.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Ἤθελα, ἐκ μέρους τῆς Νέας Πολιτικῆς Κινήσεως, νά τονίσω καί ἐγώ, ὅτι εἶναι τόσον εὔλογα τά αἰτήματα τῶν ὑποψηφίων δικηγόρων, ὥστε παρακαλοῦμεν ὅλοι τόν κ. ὑπουργόν τῆς Δικαιοσύνης καί τήν Κυβέρνησιν νά τά μελετήσῃ σοβαρῶς καί νά λάβῃ ἀμέσως μέτρα, διότι τό ζήτημα εἶναι ἐπεῖγον καί φλέγον καί πρόκειται περί κοινωνικῶν στελεχῶν τοῦ μέλλοντος, τά ὁποῖα πρέπει ἡ Πατρίς νά τά περιβάλῃ μέ ἰδιαιτέραν φροντίδα καί στοργήν».*

---

72. α. Ἐφημ. Συζητήσεων, σελ. 564.
β. Πρακτικά Βουλῆς σελ. 456.

Θλιβερά ἔκτροπα οἰκοδόμων

Ἀντικείμενο τῆς πρό τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως τῆς ΛΑ' Συνεδριάσεως τῆς 2ας Δεκεμβρίου 1960 συζήτησης, ὑπῆρξε ἡ ἀνακοίνωση τῆς Κυβέρνησης γιά τά θλιβερά ἔκτροπα τῶν Οἰκοδόμων Ἀθηνῶν-Πειραιῶς πού συνέβησαν τήν 1-12-60 στή διάρκεια τῆς ἀπεργίας τους.

Μετά τίς ἀπόψεις τῆς Κυβερνήσεως πού ἐκφράσθηκαν ἀπό τόν Ὑπουργό Ἐργασίας Α. Δημητρᾶτο καί τόν Ὑφ. Ἐσωτερικῶν Ε. Καλαντζῆ τό λόγο πῆρε ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Νέας Πολιτικῆς Κίνησης Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας ὁ ὁποῖος, διακοπτόμενος ἀπό τόν Ὑπουργό, τόν Ὑφυπουργό καί λοιπούς συναδέλφους, σέ μία θυελλώδη καί μακρά συνεδρίαση, τελικά εἶπε τά ἑξῆς:

«Ἐκφράζομεν τήν βαθυτάτην λύπην μας διά τά αἱματηρά γεγονότα τοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου, τά ὁποῖα συνετάραξαν, ὡς εἶναι διαπιστωμένον, εὐρύτατα, βαθύτατα καί ὑψηλότατα τήν κοινήν γνώμην τῆς Χώρας, ἐξακολουθοῦν δέ νά τήν κρατοῦν ἐν συγκινήσει, ὅπως ἀποδεικνύει ἡ ἀποφινή πολύωρος, μέ πλήθουσα τήν Αἴθουσαν μας, συνεδρίασις τοῦ Κοινοβουλίου, ὅπως ἀποδεικνύει καί ἡ συγκέντρωσις πολυπληθῶν ἀκροατῶν εἰς τά Θεωρεῖα.

Κύριοι συνάδελφοι, ἀνήκει, ὁμολογουμένως, πᾶσα τιμή εἰς τά ὄργανα τῆς τάξεως τά ὁποῖα, ὅπως πολλάκις ἐπανελήφθη εἰς τήν Αἴθουσαν ταύτην ἀπόψε, εἶναι παιδιά τοῦ Λαοῦ καί τά ὁποῖα ἔχυσαν μέ προθυμίαν καί αὐταπάρνησιν τό αἷμα των διά νά ἐπιτελέσουν τό ἐπιτεταγμένον των καθῆκον. Ἀνήκει συγχρόνως, πᾶσα συμπάθεια καί εἰς τά ἄλλα θύματα, εἰς τούς ἐργάτας ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι, μέ πίστιν ἀγνήν εἰς τά συνδικαλιστικά των δικαιώματα, ἔχυσαν καί ἐκεῖνοι αἷμα, διά νά ὑπερασπίσουν τά δικαιώματά των, λόγῳ μακρῶν παρελκύσεων τῆς ἱκανοποιήσεώς των.

Ἐλέχθη ὅτι πρέπει νά διατηρήσωμεν ὑψηλόν τό ἠθικόν τῶν ὀργάνων τῆς τάξεως. Εἴμεθα σύμφωνοι. Ἀλλά εἰς ἡμᾶς τοὐλάχιστον δέν εἶναι δυνατόν νά ἐπιρριφθῇ οὐδεμία αἰτίασις, ὅτι καί τό παράπαν διενοήθημεν ἤ συνετελέσαμεν εἰς τό νά ὑποσκαφθῇ τό ἠθικόν τῶν ὀργάνων τῆς τάξεως.

Ἡ Κυβέρνησις εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία ἐνσωμάτωσε τό Κράτος εἰς τό Κόμμα, ὑποσκάπτει τό ἠθικόν τῶν ὀργάνων τῆς τάξεως καί δέν τά ἀφήνει νά εἶναι εἰς ἐκεῖνο τό ὕψος εἰς τό ὁποῖον ἀπαιτεῖ τό Ἔθνος.

Κανείς ἀπό τήν παράταξιν τοῦ Δημοκρατικοῦ Κέντρου δέν εἶναι διατεθημένος νά ἐπιδοκιμάσῃ οἱανδήποτε προσχεδιασμένην διατάραξιν τῆς τάξεως καί μάλιστα ἐάν συμβῇ νά τήν ἔχουν ὑποκινήσει πολιτικά ἐλατήρια.

Ὁ κ. Ὑφυπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν μᾶς ἀπηύθυνεν ἔκκλησιν ὅπως ἀπό κοινοῦ ἀντιμετωπίσωμεν κοινούς κινδύνους. Δεχόμεθα τήν ἔκκλησιν διά νά τοῦ ἀπαντήσωμεν ὅτι θά ἦτο περιττόν νά γίνῃ καί ὅτι δέν ἔχομεν ἀνάγκην ἀπό μαθήματα πατριωτισμοῦ οὔτε ἀπό μαθήματα ἀσκήσεως κοινωνικῆς πολιτικῆς. Διότι ἔχομεν καί ἡμεῖς ἕνα παρελθόν καί εἴς τήν αἴθουσαν αὐτήν καί εἰς τά ἐδώλια ἐκεῖνα καί δυνάμεθα νά καυχηθῶμεν ὅτι ἐπί τῶν ἡμερῶν μας δέν ἦτο εἰς αὐτήν τήν ὀξύτητα καί εἰς αὐτόν τόν βαθμόν ἀνεπτυγμένος ὁ κίνδυνος τοῦ κομμουνισμοῦ, τόν ὁποῖον σεῖς κατωρθώσατε νά ἐξογκώσετε καί νά ἐπαυξήσητε ὥστε, νά ἀποτελῇ σήμερον εἰς τόν πολιτικόν βίον τῆς Ἑλλάδος μίαν μεγάλην ἀνωμαλίαν. Οὐδείς δύναται, κ. συνάδελφοι, νά ἀρνηθῇ μετά τάς γενομένας διαπιστώσεις ὅτι ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχῃ βαρεία εὐθύνη εἰς βάρος τῆς Κυβερνήσεως διότι δέν κατώρθωσε νά προλάβῃ ὡς ἦτο τό κύριον καθῆκον της, τά αἱματηρά γεγονότα.

Καί νά τά προλάβῃ πρῶτον πολιτικῶς διά τῆς ἀσκήσεως γενικῆς, πραγματικῆς, οὐσιαστικῆς, κοινωνικῆς πολιτικῆς, μέ τήν ἔγκαιρον ἐν προκειμένῳ ἱκανοποίησιν τῶν δικαίων αἰτημάτων τά ὁποῖα καί ἡ ἰδία ὡμολόγησεν ὅτι ἦταν δίκαια. Νά προλάβῃ τέλος κατασταλτικῶς μετά τάς πληροφορίας μάλιστα, τάς ὁποίας ἡ ἰδία ὡμολόγησεν ὅτι εἶχε περί ὀργανουμένης ἀπό μηνῶν προκλήσεως ταραχῶν.

Δέν κατώρθωσε νά τά προλάβῃ οὔτε τήν τελευταίαν στιγμήν μέ μίαν ἐγκαιροτέραν καί σκοπιμοτέραν διάταξιν τῶν δυνάμεών της κατά τήν προχθεσινήν ἡμέραν.

Λυποῦμαι, διότι ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν ὑπῆρξε καί τήν ἐσπέραν ταύτην ἐπιμηθεύς καί ὄχι προμηθεύς καί ἐπομένως ἄτονος κατά τήν γνώμην μας. Μᾶς ἀνέγνωσε μαρτυρικάς καταθέσεις, αἱ ὁποῖαι φυσικά δέν ἔχουν τό δικαστικόν κῦρος, δέν ἀποτελοῦν καί τήν πραγματικήν ἀλήθειαν.

Ἐάν ἐπί τῶν λεπτομερειῶν τῆς διεξαχθείσης συγκρούσεως ἀποδίδῃ τόσην σημασίαν ὁ κ. Ὑπουργός, καί νομίζει ὅτι πρέπει νά εἶναι μέ ὅλας της τάς λεπτομερείας εὐρύτατα διαφωτισμένη ἡ κοινή γνώμη, τότε θά

ἐκφράσω τήν διαμαρτυρίαν ὅτι ἡ κοινή γνώμη ἔχει καί ἄλλα ὄργανα διαφωτίσεως καί λυποῦμαι διότι καί εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν, ἐπειδή ἀνεφέρθησαν καί φωτογραφίαι διά τήν δημιουργίαν ἐντυπώσεων, λυποῦμαι διότι εἰς τήν ἀπόκτησιν τῶν στοιχείων τούτων τά ὄργανα τῆς διαφωτίσεως τῆς κοινῆς γνώμης τά ὁποῖα λόγῳ τοῦ ἐπαγγέλματός των εἶναι εἰς πλεονεκτικήν θέσιν νά συλλάβουν τάς λεπτομερείας καί νά τάς διατυπώσουν πιστότερον δυστυχῶς καί πάλιν τά ὄργανα τοῦ τύπου κατεδιώχθησαν καί ἐδάρησαν.

Πολλαί φωτογραφίαι, αἱ ὁποῖαι μποροῦν νά μᾶς διαφωτίσουν κατεσχέθησαν καί κατεστράφησαν.

Ε. Καλαντζῆς (Ὑφ. Ἐσωτ.) *Δέν εἶναι ἀληθές αὐτό τό ὁποῖον λέγετε.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Ἀνέγνωσα διαμαρτυρίαν ἐνθικόφρονος ἐφημερίδος τῆς ὁποίας ἐδάρη ὁ συντάκτης.*

Ε. Καλαντζῆς (Ὑφ. Ἐσωτ.). *Σᾶς πληροφορῶ –διότι ἀναγνωρίζω εἰς σᾶς ὅτι εἶσθε καλῆς πίστεως συζητητής, σᾶς πληροφορῶ ὅτι μόνον ἀπό ἕνα δημοσιογράφον κατά σύμπτωσιν συντάκτην τῆς Αὐγῆς, ὁ ὁποῖος συνελήφθη ἐντός τοῦ χώρου τῶν ταραχῶν διετυπώθη κατηγορία. Αὐτό ὅμως δέν ἀλλοιώνει τήν πραγματικότητα ἐάν πράγματι πρόκειται περί κακοποιήσεως ἤ ὄχι. Ὁ ἐν λόγῳ δημοσιογράφος ἤχθη ἐνώπιον τῆς προανακρίσεως καί ὑπάρχει ἡ κατάθεσίς του ἡ ὁποία μάλιστα εἶναι ἄκρως ἀντικειμενική.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Κύριε Ὑφυπουργέ, τῶν Ἐσωτερικῶν, ὀφείλω ὡς παλαιός καί ἐγώ δημοσιογράφος, γνωρίζων καί τάς δυσχερείας, ἀλλά καί τήν εὐθύνην τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτοῦ, καθώς καί τάς ὑπηρεσίας τάς ὁποίας προσφέρει, ὀφείλω ἐντόνως νά διαμαρτυρηθῶ διότι ἀλλεπάλληλα κρούσματα ἔχουν σημειωθῇ εἰς βάρος ἐργατῶν τοῦ τύπου καί αὐτά ἀσφαλῶς δέν συντελοῦν οὔτε εἰς τήν διαλεύκανσιν τῶν προκυπτόντων γεγονότων, οὔτε εἰς τήν καλλιέργειαν πολιτικοῦ βίου ὁμαλοῦ καί διαφωτισμένου.*

Ε. Καλαντζῆς (Ὑφ. Ἐσωτ.) *Πάντως σᾶς πληροφορῶ ὅτι δέν συνέβησαν αὐτά.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Εἶπεν ὁ κ. Ὑπουργός, ὅτι εἶχε καί πληροφορίας, τάς ὁποίας ἐπιστοποίησεν ἐκ τῶν γεγονότων, ὅτι ἀλλάζει τό κλῖμα, διότι ἐπιθυμεῖ ἡ ἄκρα ἀριστερά νά δημιουργήσῃ ἀλλαγήν κλίματος. Νομίζω, ὅτι δέν εἶναι εὔκολον εἰς οὐδεμίαν πολιτικήν παράταξιν καί πολύ περισσότερον δέν εἶναι εὔκολον εἰς τήν ἄκραν ἀριστεράν μέ τήν μειοψηφίαν τήν ὁποίαν ἐκπροσωπεῖ εἰς τήν χώραν αυτήν ἔναντι ὅλων μας δέν εἶναι εὔκολον κατά τό δοκοῦν νά μεταβάλῃ τό κλῖμα ἡ ἄκρα ἀριστερά.*

Ἀλλαγή τοῦ κλίματος, καί οἱαδήποτε ἀλλαγή πρέπει νά ἔχῃ ἔδαφος διά νά στηριχθῇ καί ἀτμόσφαιραν διά νά ἀναπτυχθῇ. Φοβοῦμαι μήπως πράγματι βαίνομεν πρός ἀλλαγήν τοῦ κλίματος, ἀλλά δέν ὀφείλεται τοῦτο εἰς τάς δολίας προσπαθείας τῆς ἄκρας Ἀριστερᾶς, ἀλλά ὀφείλεται εἰς τά κατ' ἐξακολούθησιν σφάλματα τῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία δέν κατώρθωσε νά ἀσκήσῃ θετικήν κοινωνικήν πολιτικήν, ἡ ὁποία, νά τό παραδεχθῆτε, ξεύρει ὡς μέχρι τῆς στιγμῆς ἔχει ἀποδειχθῇ, μόνον νά ἀμύνεται καί ὄχι νά ἐπιτίθεται κατά τῆς ἄκρας Ἀριστερᾶς. Αὐτή εἶναι ἡ διαφορά μας τήν ὁποίαν ἐτονίσαμεν εἰς τήν πολιτικήν μας διακήρυξιν, ὅτι δηλαδή ἡμεῖς θά ἀποκτήσωμεν κοινωνικήν πολιτικήν ἐπιτιθέμενοι καί ὄχι ἀμυνόμενοι. Οἱαδήποτε προσπάθεια οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως ἐάν δέν ἔχῃ παραλλήλως καθωρισμένην σαφῶς κοινωνικήν πολιτικήν, ἡ ὁποία νά ἀποβλέπῃ εἰς ἄμεσα ἐπιτεύγματα ὑπέρ τῶν ἐργαζομένων τάξεων καί γενικώτερον τοῦ λαοῦ, δέν εἶναι δυνατόν νά εὐδοκιμήσῃ. Ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Ἐργασίας, εἶναι καί παλαιός μου φίλος καί παλαιός συνεργάτης εἰς τήν δημοσιογραφίαν. Ἀπό ὅσα εἰς τήν ἐφημερίδα ἐκείνην ἔγραφα, δέν πρόκειται νά ἀναιρέσω ποτέ τίποτα. Δέν ξέρω ἄν καί ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Ἐργασίας τά προσυπογράφει καί σήμερον ὅλα τά ἄρθρα τά ὁποῖα εἶχε δημοσιεύσει εἰς τήν ἐφημερίδα ἐκείνην, τόν "Νέον Κόσμον". Τόν θεωρῶ ἄνθρωπον ἱκανόν, καί ἐκφράζω τήν ἀπορίαν μου, πῶς μέ τόσην ἱκανότητα καί μέ τόσην ἀναμφισβήτητον ἀγάπην πρός τόν ἐργαζόμενον κόσμον, μέ τόσην γνῶσιν τῶν ζητημάτων τῶν ἐργατικῶν, μέ τόσας πληροφορίας, αἱ ὁποῖαι ὑπῆρχον ἀπό πάσης πλευρᾶς, ὅτι ἡ κατάστασις ἦτο ἐκρηκτική, πῶς δέν κατώρθωσεν, ὁ ἱκανώτατος αὐτός ἄνθρωπος νά πείσῃ τούς ἐκπροσώπους τῆς συνδικαλιστικῆς κινήσεως, ὅτι δέν τούς ἐμπαίζει! Διότι ἔχομεν ἔγγραφα εἰς τά ὁποῖα λέγουν καί ἐπαναλαμβάνουν ὅτι ἐμπαιζόμεθα ἀπό τόν κ. Ὑπουργόν. Πῶς σεῖς, δέν κατωρθώσατε νά τούς πείσετε περί τοῦ ἀντιθέτου. Νά τούς πείσετε, δηλαδή, ὅτι δέν τούς ἐμπαίζετε, ἀλλά σοβαρῶς καί εἰλικρινῶς ἀσχολεῖσθε διά τήν προσεχῆ ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγνωρισθέντων ὡς δικαίων αἰτημάτων. Ἀτυχῶς ἡ Κυβέρνησις ἀκολουθεῖ κατά κανόνα τήν τακτικήν τῆς παρελκύσεως καί τοῦ ἐκφυλισμοῦ τῶν ζητημάτων.

Α. Δημητρᾶτος (Ὑπ. Ἐργ.). Νά σᾶς εἴπω τήν γνώμην μου εἰς τό συγκεκριμένον ἐρώτημα. Ὁ Γενικός Γραμματεύς τῆς Ὁμοσπονδίας Οἰκοδόμων, μετά τήν δοθεῖσαν λύσιν, θά ἔπρεπε νά τερματίσῃ τήν ἀπεργιακήν κίνησιν, διότι ἦτο γνωστόν, ὅτι ἐστερεῖτο σοβαρᾶς ἐπιρροῆς ἐπί τῶν οἰκοδόμων ἐργατῶν. Μοῦ εἶπεν ὅμως ὅτι ἐπειδή ἔχει κάμει τήν προετοιμασίαν τῆς συγκεντρώσεως, θά γίνῃ διά νά ἀνακοινώσῃ τήν λύσιν

καί δέν πρόκειται νά συμβῇ ἀπολύτως τίποτε καί ὅτι ἔχει τήν βεβαιότητα, ὅτι ὅλοι θά πειθαρχήσουν εἰς αὐτόν. Τότε τοῦ εἶπον τό ἑξῆς: Ἔχω ἀντίθετον γνώμην. Ξεύρω τήν ἐπιρροήν σου καί ξεύρω καί πολύ καλά ποῖαι περίπου δυνάμεις θά σέ περιβάλλουν. Φοβοῦμαι μήπως χάσης τόν ἔλεγχον τῆς συγκεντρώσεως. Μετά τά θλιβερά γεγονότα ὁ ἴδιος μοῦ εἶπεν, ὅτι ἡ διαπίστωσις τήν ὁποίαν εἶχα κάμει, ἦτο ὀρθή. Δηλαδή ὅτι θά ἔχανε τόν ἔλεγχον τῆς συγκεντρώσεως.

Κ. Μανιαδάκης. Κύριε Πρόεδρε, ἐπί πέντε ὥρας ἀκούομεν τούς ρήτορας νά ὁμιλοῦν διά τά γεγονότα, τά ὁποῖα ἔλαβον χώραν. Κανείς, ὅμως, δέν μᾶς εἶπε περί τῆς δειγματοληψίας τῶν συλλήψεων καί τῶν τραυματισθέντων. Δηλαδή, τί ποσοστόν ἐξ αὐτῶν εἶναι κομμουνισταί, τί ποσοστόν οἰκοδόμοι καί τί ποσοστόν ἦσαν ξένα στοιχεῖα, διά νά ἴδωμεν ἦτο συγκέντρωσις οἰκοδόμων ἤ εἶχον παρεισφρήσει ἄλλα στοιχεῖα, ἄλλων ἐπαγγελμάτων; Οἱ συλληφθέντες εἶναι 180 καί οἱ τραυματισθέντες 80 περίπου. Τί ποσοστόν ἐξ αὐτῶν ἀντιπροσωπεύει ἑκάστη τῶν κατηγοριῶν πού ἀνέφερα;

Ε. Καλαντζῆς (Ὑφυπ. Ἐσωτερικῶν). Κύριε συνάδελφε, ἡ θέσις τῆς Κυβερνήσεως, ὡς πρός τά ἔκτροπα, ἐξηγήθη. Εἰς τήν συγκέντρωσιν, τό ἥμισυ τοὐλάχιστον ἦσαν οἰκοδόμοι καί τό ἕτερον ἥμισυ ἦσαν διαφόρων ἄλλων ἐπαγγελμάτων.

Π. Παπαληγούρας. Αὐτό δέν δύνασθε νά τό γνωρίζετε.

Ε. Καλαντζῆς (Ὑφυπ. Ἐσωτερικῶν). Τό τί δύναμαι νά γνωρίζω ἐγώ, δέν δύνασθε σεῖς νά τό γνωρίζετε. Θά παρεκάλουν νά μέ ἀφήσετε νά συμπληρώσω τήν ἀπάντησίν μου. Μέ ἐκπλήσσει ὁ τρόπος, μέ τόν ὁποῖον θέλετε νά μέ διακόψητε, τήν στιγμήν, κατά τήν ὁποίαν δίδω ἀπάντησιν εἰς τό ἐρώτημα τοῦ κ. Μανιαδάκη. Ἐπαναλαμβάνω, κύριε Πρόεδρε, ὅτι συνελήφθησαν 182. Δέν ἀναλαμβάνω, βεβαίως, τήν εὐθύνην τοῦ ἀριθμοῦ αὐτοῦ, διότι πολλοί τῶν συλληφθέντων ἀπελύθησαν ἀμέσως. Ἐκ τῶν 182, οἱ 130 ἦσαν οἰκοδόμοι καί ἐδήλωσα προηγουμένως, ὅτι ἐκ τῶν κρατηθέντων ἐξ αὐτῶν καί παραπεμφθέντων μέ κατηγορίαν, τό μεγαλύτερον μέρος εἶναι κομμουνισταί καί 3-4 εἶναι ἐκτοπισμένοι ἀδειοῦχοι. Ἀπουσίαζεν ὁ κ. Μανιαδάκης καί δέν ἤκουσε τάς ἀνακοινώσεις μου αὐτάς.

Κ. Μανιαδάκης. Ἡ ἀπάντησίς σας, δέν μέ ἱκανοποιεῖ. Εἴπατε, ὅτι 130 ἦσαν οἰκοδόμοι; Οἱ ἄλλοι ποίων ἐπαγγελμάτων ἦσαν; Χρειάζεται τοῦτο νά διευκρινισθῇ, διά νά φωτισθῇ ἡ Βουλή, ποῖοι εἶχον λάβει μέρος εἰς τήν συγκέντρωσιν.

Ε. Καλαντζῆς (Ὑφυπ. Ἐσωτερικῶν). Ἦσαν διαφόρων ἐπαγγελμά-

των, ξένων πρός τό ἐπάγγελμα τοῦ οἰκοδόμου.

Κ. Μανιαδάκης. *Διά νά συλληφθοῦν, θά πῆ ὅτι ἦσαν μαχητικοί. Ἐπίσης διά νά τραυματιστοῦν, σημαίνει ὅτι ἦσαν εἰς τήν πρώτην γραμμήν, μαχητικοί.*

Ε. Καλαντζῆς (Ὑφυπ. Ἐσωτερικῶν). *Νομίζω, ὅτι ἡ ἀπάντησίς μου ὑπῆρξε πλήρης καί ὡς πρός τό θέμα τῆς ποιότητος τῆς συγκεντρώσεως καί ὡς πρός τήν κατηγορίαν τῶν συλληφθέντων καί παραπεμφθέντων.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Κύριε Πρόεδρε, ἐπειδή αἱ διακοπαί δημιουργοῦν περιπλόκους ἐπιπλοκάς, παρακαλῶ, ὅπως μή ἐπιτρέψητε εἰς τό ἑξῆς τοιαύτας. Κύριοι βουλευταί, εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ κ. ὑφυπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν, ἔδωσεν ὀψίμως πληροφορίας εἰς τήν Βουλήν, αἱ ὁποῖαι θά ἔπρεπεν, ἴσως, ἀπό χθές νά ἔχουν δοθῆ. Διότι πρέπει νά ὁμολογηθῆ, ὅτι τό χθεσινόν τρίπτυχον τῶν δηλώσεων τῶν τριῶν ὑπουργῶν, δέν ὑπῆρξεν ἱκανοποιητικόν διά τήν κοινήν γνώμην καί νομίζω καί διά τόν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως. Ἐπίσης, ἕνα ἄλλο σημεῖον, ὑπῆρξεν ἀσαφές. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι μεταξύ τῶν συλληφθέντων εἶναι καί τρεῖς ἀδειοῦχοι ἐκτοπισμένοι. Αὐτοί εἶναι οἰκοδόμοι ἤ ὄχι καί ποῦ συνελήφθησαν;*

Β. Ἐφραιμίδης. *Τούς συνέλαβον ἀπό τούς δρόμους.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Ἀλλά κύριοι βουλευταί, ἐπανέρχομαι εἰς τόν κ. ὑπουργόν τῆς Ἐργασίας.*

Ε. Καλαντζῆς (Ὑφυπ. Ἐσωτερικῶν). *Κύριε συνάδελφε, οἱ συλληφθέντες κομμουνισταί, εἶναι τῶν ἑξῆς κατηγοριῶν : (Ἀναγινώσκει). Δέν ἐνόμιζα, ὅτι ἔπρεπε νά καταπονήσω τήν Ἐθνικήν Ἀντιπροσωπείαν, ἀναφερόμενος εἰς τάς ἰδιότητας αὐτῶν.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Ἀπό τάς ἀνακοινώσεις σας, μοῦ μένει μία ἀπορία, ὅτι διά πρώτην φοράν ἀκούω ὅτι ἔχομεν κομμουνιστάς πολλῶν κατηγοριῶν. Ἐγώ δέν δύναμαι νά ἀντιληφθῶ αὐτήν τήν βαθμολόγησιν τῶν κομμουνιστῶν. Δέν γνωρίζω καί πολλοί συνάδελφοι ἐδῶ μέσα, ὡρισμένοι τῶν ὁποίων θά εἶναι κομμουνισταί, εἰς ποίαν κατηγορίαν ἀνήκουν.*

Ε. Καλαντζῆς (Ὑφυπ. Ἐσωτερικῶν). *Ἐάν δέν εὑρεθῆτε ἐντός τοῦ στρατῶνος, δέν δύνασθε νά ἔχετε σαφῆ ἀντίληψιν ἐπί τῶν διαφόρων κατηγοριῶν τῆς Γ', τῆς Β', κλπ. Οἱ δεκανεῖς, οἱ λοχίαι καί οἱ ἐπιλοχίαι, σᾶς εἶναι γνωστοί, διότι ἄν σεῖς δέν ἀνήκατε προσωπικῶς, εἰς τινα ἐξ αὐτῶν τῶν βαθμῶν, ὅμως συνυπηρετήσατε μετ' αὐτῶν. Ἐπειδή ὅμως, δέν εἰσήλθατε εἰς τούς στρατῶνας τῶν κομμουνιστῶν δέν γνωρίζετε τάς διαβαθμίσεις των.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Ἐπανέρχομαι καί εἰς τά λεχθέντα ὑπό τοῦ κ. ὑπουργοῦ τῆς Ἐργασίας. Ἐγένετο πολύ συζήτησις διά τό ζήτημα τῆς ὥρας κατά τήν ὁποίαν τόν ἐπεσκέφθησαν οἱ ἐργάται καί τό Προεδρεῖον των. Δέν νομίζω ὅτι αὐτό ἔχει πολλήν σημασίαν. Σημασίαν δέν ἔχει ἡ ὥρα τῆς κατά τήν ἔκκρηξιν τῶν ταραχῶν ἐπαφῆς τοῦ κ. ὑπουργοῦ μέ τούς συνδικαλιστάς ἐκπροσώπους τῶν ἐργατῶν, σημασία ἔχει ἡ ὥρα κατά τήν ὁποίαν ἔπρεπε νά πραγματοποιηθῇ ἐκεῖνο πού εἶχεν ὑπεσχεθῇ, ὥστε νά προληφθοῦν τά μετέπειτα γεγονότα. Τοῦτο ἔχει σημασίαν καί δέν διευκρινήσθη ἀπό τόν κ. ὑπουργόν. Ὁ κ. ὑπουργός ἔκαμε σειράν διαψεύσεων, ἐνεργειῶν, αἱ ὁποῖαι ὅμως ἀπό ἐνυπόγραφα κείμενα τῶν συνομοσπονδιῶν δέν διαψεύδονται, ἀλλά ἐπικυροῦνται. Καί οὕτω μένει ἡ ἀμφιβολία εἰς τήν Βουλήν ἐάν πραγματικῶς ὁ χειρισμός τοῦ ζητήματος ἦτο ὁ ἐνδεδειγμένος.*

Α. Δημητρᾶτος (Ὑπ. Ἐργασίας). *Κύριε συνάδελφε, θά σᾶς ἀπαντήσω. (Θόρυβος, κωδωνοκρουσίαι ἐκ τῆς πτέρυγος τῆς Ἀντιπολιτεύσεως).*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Παρακαλῶ μή κάνετε διακοπάς διά νά τελειώσω.*

Α. Δημητρᾶτος (Ὑπ.Ἐργασίας). *Ἐπειδή μέ ἠρωτήσατε, θέλω νά σᾶς δώσω τήν ἀπάντησιν. Ἐάν βεβαίως ἐπιμένετε εἰς τό ἐρώτημά σας.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Ἔχομεν τήν ὁμολογίαν τῶν ἐγγράφων τῶν οἰκοδόμων καί τῆς Ὁμοσπονδίας κατά τάς ὁποίας ἡ εὐθύνη ὅλης αὐτῆς τῆς περιπετείας εἶναι ἀποδεδειγμένη κατά τήν ἰδικήν μας κρίσιν. Κύριοι συνάδελφοι, δέν θά εἰσέλθω εἰς τά λεπτομερειακά θέματα ἐπί τῶν ὁποίων ἄλλως τε ἐγένετο μακρά συζήτησις. Ἕνα σημεῖον μόνον θέλω νά τονίσω. Ὅτι μέ συσσώρευσιν πολλῶν ἑκατομμυρίων δραχμῶν προεισπραχθεισῶν, ἀνηγέρθη ἕνας πρωτότυπος Βωμός. Ὁ Βωμός τοῦ Ἀγνώστου Ἐργάτου, εἰς τόν ὁποῖον ἀνήκουν τά ἑκατομμύρια αὐτά, ἀλλά δέν τοῦ ἀποδίδονται μολονότι τά διεκδικεῖ ζῶν καί ὑπάρχων. Δέν ξέρω ἄν ὁ Βωμός αὐτός τιμᾶ τόν Ἄγνωστον Ἐργάτην, πάντως δέν τιμᾷ τήν γνωστήν Κυβέρνησιν, πού τόν ἀνήγειρε καί τόν συντηρεῖ. Τά χρήματα αὐτά ὁμολογουμένως ἀνήκουν εἰς τούς οἰκοδόμους, οἱ ὁποῖοι μολονότι ἐργάζονται σήμερον ἐπιμόχθως καί εἶναι ἠσφαλισμένοι εἰς τό ΙΚΑ, κινδυνεύουν νά μή ἔχουν αὔριον σύνταξιν λόγῳ τῆς μή ἐπικολλήσεως τῶν ἀναλόγων, δεδουλευμένων δέ, ἐνσήμων.*

Θέλω νά εἴπω εἰς τό σημεῖον αὐτό, ὅτι πρέπει νά ἐννοήσῃ ἡ Κυβέρνησις ὅτι εἶναι τελείως διάφορον πρᾶγμα, τί κάμουν καί τί θέλουν νά κάμουν οἱ κομμουνισταί καί τελείως διάφορον πρᾶγμα τί κάμει ἡ Κυβέρνησις. Εἶναι ἀνεπίδεκτη ἐλέγχου ἡ ἀριστερά διά τάς ἐνεργείας της καί διά

τό πῶς θά ἐκμεταλλευθῇ κάθε περίστασιν. Ἐπιδεκτικοί ἐλέγχου, εἶσθε σεῖς, οἱ ὁποῖοι καί εἰς τήν περίστασιν αὐτήν, ὅπως καί εἰς ἄλλας περιπτώσεις παρομοίας, δέν ἐκάματε ἐκεῖνο πού εἶναι ὠφέλιμον εἰς τόν τόπον. Σεῖς ὁ ὁποῖος κρούετε τόν κώδωνα τοῦ κινδύνου ὅτι ἐπιχειρεῖται φθορά ὅτι ὑποσκάπτεται τό ἀγνόν συνδικαλιστικόν πνεῦμα διά τῆς πολιτικῆς τήν ὁποίαν ἀκολουθεῖτε, σεῖς δίδετε λαβάς εἰς τούς κομμουνιστάς καί τά μέσα διά τῶν ὁποίων ἠμποροῦν νά φθείρουν καί νά ὑποσκάψουν τόν ἀγνόν συνδικαλισμόν. Θά ἤθελον δέ νά σᾶς ὑποβάλω καί τό ἑξῆς ἐρώτημα. Σεῖς ὁ ὁποῖος εἶσθε ἕνας παλαιός συνδικαλιστής καί πρωτεργάτης ὡρισμένων φιλεργατικῶν νόμων, πῶς ἐξηγεῖτε τό ὅτι καί οἱ δύο Ὁμοσπονδίαι καί ἡ παλαιά, ἡ γνωστή μέ τήν δρᾶσιν της τήν ἐθνικήν καί ἡ νέα ὑπό τόν κ. Γονῆν, πῶς εἶναι δυνατόν νά διάκεινται τόσον ἐχθρικῶς ἐναντίον σας; Εἶναι ἕνα ἐρώτημα εἰς τό ὁποῖον δέν ἠμπορῶ νά δώσω ἐξήγησιν. Νομίζω ὅτι ἀσκεῖτε πολιτικήν, ἡ ὁποία δέν ἔχει συνδικαλιστικάς βάσεις, ἀλλά ἀπευθύνεται εἰς τό πολύ πλῆθος τό ὁποῖον εἶναι εὐάλωτον εἰς κομματικάς προπαγάνδας.

Α. Δημητρᾶτος (Ὑπ. Ἐργασίας). Ἀναγνωρίζω καί εἶμαι φίλος τῆς παλαιᾶς Γ.Σ.Ε.Ε. καί τῶν ἐργατικῶν κέντρων τά ὁποῖα ἀνήκουν εἰς αὐτήν. Ἀλλά καί δέν ἀγνοῶ τάς ἐπαγγελματικάς ὀργανώσεις, αἱ ὁποῖαι δροῦν ἀνεξαρτήτως, ἀντιπροσωπεύουν μίαν ζωντάνια καί διεκδικοῦν δίκαια ἐργατικά αἰτήματα. Πάντως εἶμαι ὑποχρεωμένος, εἴτε ἀπό τήν παλαιάν Συνομοσπονδίαν, εἴτε ἀπό ἄλλας ἐπαγγελματικάς ὀργανώσεις, ὅταν διατυπώνωνται τά αἰτήματα νά τά ἐξετάζω, ἀνεξαρτήτως τῶν συμπαθειῶν μου.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Χαίρω ἰδιαιτέρως διά τήν δήλωσίν σας ὅτι εἶσθε φίλος πρός τήν παλαιάν Ὁμοσπονδίαν, τῆς ὁποίας ὁ Γεν. Γραμματεύς συμπίπτει νά εἶναι καί συμπατριώτης μου. Σᾶς ἔθεσα ὅμως τό ἐρώτημα, πῶς δικαιολογοῦνται τά ἔγγραφα αὐτά τά ἐμπιστευτικά τά ὁποῖα ἀπεστάλησαν πρός τόν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καί αἱ διαμαρτυρίαι τῶν ὀργανώσεων αἱ ὁποῖαι λέγουν ὅτι δέν ἱκανοποιοῦνται τά αἰτήματά των. Εἰς ἕνα ἔγγραφόν του πρός τόν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως ἡ Ὁμοσπονδία γράφει τά ἑξῆς: "Δέν γνωρίζομεν διατί ὁ κ. ὑπουργός τῆς Ἐργασίας ὁ ὁποῖος τυγχάνει καί φίλος μας ἀντιδικεῖ." (ἀναγινώσκει).

Καταγγέλει ἡ Γενική Συνομοσπονδία ὅτι ἐδόθησαν ὄχι 35.000 πού εἴπατε κ. Ὑπουργέ, ἀλλά 171.000 καθ' ἥν στιγμήν δέν ἐδόθη οὔτε μία δραχμή εἰς τήν Γενικήν Συνομοσπονδίαν. Καταγγέλλει μέ ἐμπιστευτικόν ὑπόμνημα πρός τόν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως.

Α. Δημητρᾶτος. *(Ὑπ. Ἐργασίας). Ἔχει διατυπωθῇ ἐρώτησις καί ἐπερώτησις. Ὅταν ἔλθῃ τό θέμα θά ἀπαντήσω ἐπ' αὐτοῦ.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Ἐν συνεχείᾳ εἰς τό ἔγγραφον ἀναγράφονται τά ἑξῆς. (Ἀναγινώσκει). Ἐγώ νομίζω ὅτι δέν χρειάζεται νά δίδωνται ἐνισχύσεις ἐπί τῇ εὐκαιρίᾳ ἐθνικῶν ἑορτῶν. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὅταν ἤμουν Ὑπουργός ἐπ' εὐκαιρίᾳ μιᾶς ἐθνικῆς ἑορτῆς ἦλθον ὡρισμένα σωματεῖα διά νά τούς δώσω ἐνίσχυσιν. Δύναμαι νά διαβεβαιώσω τήν Βουλήν ὅτι δέν ἔδωσα οὔτε μίαν δραχμήν εἰς κανένα. Ὅταν ἤμουν Ὑπουργός τῆς Παιδείας ἦλθεν ἕνας ἐκπρόσωπος μιᾶς ὀργανώσεως εἰθισμένος εἰς τοιαύτας ἑορτάς καί μοῦ ἐζήτησε νά τοῦ χορηγήσω τό Κεντρικόν Θέατρον. Καί μοῦ εἶπε, σεῖς, ἠξεύρετε ὅτι ἐγώ οὐδέποτε ἐζήτησα προσωπικῶς ἀπό σᾶς καί τήν Κυβέρνησιν καμμίαν ἐξυπηρέτησιν. Τοῦ ἀπήντησα ὅτι εἶσθε ὁ μόνος ὁ ὁποῖος ἐζητήσατε ἀπό ἐμένα τοιαύτην ἐξυπηρέτησιν διά τήν ὁποίαν εἶμαι τελείως ἀντίθετος. Βλέπω ὅμως ὅτι αὐτή ἡ κακή συνήθεια συνεχίζεται. Γράφει εἰς τό ἔγγραφον ἐν συνεχείᾳ τά ἑξῆς: "Εἰς τήν ἱστορικήν ἐπέτειον τοῦ ΟΧΙ (Ἀναγινώσκει)".*

Ἀπό τάς καταγγελίας αὐτάς τῶν συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων ἀποδεικνύεται ὅτι δέν ἀσκεῖτε τήν ἐνδεδειγμένην πολιτικήν. Δέν θέλω νά κουράσω τήν Βουλήν περισσότερον, διότι πράγματι ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε λεπτομερειῶν περί τοῦ πῶς διεξήχθησαν αἱ σκηναί εἶναι δυνατόν νά ὑποστηριχθῇ ἡ μία ἤ ἄλλη ἄποψις περί τοῦ ποῖος τάς ἐπροκάλεσε καί διά ποῖον λόγον τάς ἐπροκάλεσεν. Ἠκούσθησαν πολλαί γνῶμαι. Ἐγώ νομίζω ὅτι μόνον μία δικαστική ἐξονύχισις θά ἦτο δυνατόν νά δώσῃ ἕνα συμπέρασμα ἀδιάσειστον διά κάθε εὐσυνείδητον ἄνθρωπον.

Ὁ κ. Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ὡμίλησε περί αἰσθημάτων κοινωνικῶν, τά ὁποῖα ὑπάρχουν εἰς τήν ἰδικήν μας κοινωνικήν παράταξιν καί δέν ὑπάρχουν εἰς ἄλλας. Δέν ὑπάρχει καμμία ἀμφιβολία ὅτι καί τῆς Δημοκρατίας καί τῆς παρούσης κοινωνικῆς συνθέσεως προτέρημα εἶναι ὅτι καλλιεργεῖ τά αἰσθήματα τῆς ἀγάπης καί τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης ἔξω ἀπό ὑπολογισμούς καί πολιτικάς ἀντιθέσεις. Ἀλλά θά ἤθελον νά εἴπω εἰς τόν κ. Ἀντιπρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, ὅτι ἐνῷ δέν ἀμφισβητοῦμεν τά αἰσθήματά των, ἀμφισβητοῦμεν ὅμως τήν ἱκανότητα τῆς Κυβερνήσεως νά πραγματοποιήσῃ ὅσα αἱ ἰδέαι καί τά αἰσθήματα τῆς Δημοκρατίας ἐπιβάλλουν νά πραγματοποιηθοῦν ὑπέρ τῶν ἐργαζομένων τάξεων.

Ὅλα τά ἔγγραφα τῶν Συνομοσπονδιῶν ὁμιλοῦν ἀπό πολλῶν μηνῶν περί συσωρεύσεως ἐκρηκτικῆς ἀτμοσφαίρας. Νομίζω, ὅτι καί εἰς τάς ἰδιαιτέρας των συζητήσεις, δέν θά παρέλειψαν νά ἐκθέσουν αὐτήν τήν γνώ-

μην. Γνωρίζομεν ὅλοι ὅτι ἐσχάτως ἔχει ἐπέλθει μία σημαντική ὕψωσις τιμῶν τῶν εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης. Γνωρίζομεν ὅλοι, ὅτι ἐδημιουργήθη διά λόγους πολλούς ἄλλους κυρωθέντας καί ἄλλους μή κυρωθέντας ἀκόμη, μία βαρεία ἠθική ἀτμοσφαῖρα εἰς τήν χώραν. Ὅταν ἔχωμεν τοιαῦτα ἀναμφισβήτητα γεγονότα δέν εἶναι δυνατόν νά ἐντοπίσετε ὅλας τάς εὐθύνας εἰς τήν ἄκραν ἀριστεράν ὑποστηρίζοντες ὅτι αὐτή ἔχει πράγματι τήν ἱκανότητα καί τήν σατανικότητα νά δημιουργῇ τεχνικόν κλῖμα, νά δημιουργῇ τεχνητήν ἀτμοσφαῖραν δυσφορίας. Ὅταν ὁ ὑψιπόδαρος τιμάριθμος τό ἐπιβεβαιοῖ, ὅταν σεῖς καταδιώκεσθε ἀπηνῶς ἀπό τόν ἀμείλικτον αὐτόν ἐχθρόν τῆς φτωχολογιᾶς καί ὅταν τό ἠξεύρετε ὅτι πολιορκεῖσθε τόν τελευταῖον καιρόν ἀπό τήν ἀγανάκτησιν τῶν κοινωνικῶν τάξεων, ἀπό τήν ὀργήν δι' ὡρισμένας πράξεις σας, αἱ ὁποῖαι ἦλθον εἰς φῶς καί αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἀσυγχώρητοι, ὅπως π.χ. εἶναι τό ζήτημα τοῦ λαδιοῦ καί τοῦ σίτου πού ἐπωλήθησαν εἰς τό ἐξωτερικόν καί τώρα οἱ πτωχοί μας χωρικοί τά ἀγοράζουν εἰς πολύ ὑψηλοτέραν τιμήν δέν ἠμπορεῖτε νά λέγετε ὅτι δέν ὑπάρχει δυσπραγία, ὅτι ὅλα πᾶνε καλά καί ὅτι πταίει μόνον ἡ ἄκρα ἀριστερά. Πρέπει νά παραδεχθῆτε ὅ,τι ὑπάρχει πράγματι κλῖμα δυσαρεσκείας ἐναντίον σας καί ὅτι ἔχομεν εἰσέλθει εἰς νέαν φάσιν, εἰς νέαν πραγματικότητα τοῦ πολιτικοῦ μας βίου. Καί μέσα εἰς τήν νέαν αὐτήν πραγματικότητα πρέπει καί σεῖς νά ἀναλογισθῆτε τάς εὐθύνας σας καί νά προσπαθήσετε μέ οὐσιαστικώτερα μέσα νά ἀντιμετωπίσητε τήν κατάστασιν.

Σᾶς εἶπον καί προηγουμένως, καταλήγων δέ, ἐπαναλαμβάνω ὅτι δέν κατωρθώσατε μέχρι τοῦδε, παρά νά ἀμύνεσθε κρατικῶς ἐναντίον τοῦ κομμουνισμοῦ, ἀμυνόμενοι δέ ὑποχωρεῖτε διαρκῶς διά νά φθάσετε εἰς τήν ἀκρόπολιν κἄποιαν στιγμήν ὅπου ἠξεύρετε πόσον εὔκολα πίπτει. Ἐάν θέλετε πράγματι νά ἀποσοβήσωμεν τούς κινδύνους, ἐάν θέλετε νά ἐπιτύχωμεν οἰκονομικήν ἀνάπτυξιν καί νά ἀναπλάσωμεν τόν δημόσιον βίον τῆς χώρας, ὀφείλετε νά ἀντιληφθῆτε ὅτι χωρίς κοινωνικήν πολιτικήν σταθεράν δέν διεξάγεται ἀποτελεσματική πολιτική ἐπίθεσις πρός ἀνάσχεσιν τοῦ κομμουνισμοῦ. Ἐάν δέν εἴσθε εἰς θέσιν νά ὑψώσετε τό βιοτικόν ἐπίπεδον τοῦ λαοῦ, σεβασθῆτε ἐνεργῶς καί ὄχι μέ λόγια τά συνδικαλιστικά του δικαιώματα, νά ἀξιοποιήσετε ὅλας τάς ἠθικάς καί ὑλικάς δυνάμεις τῆς Δημοκρατίας, τοῦτο σημαίνει ὅτι, δέν δύνασθε νά ἀντιμετωπίσετε ἐπιθετικῶς κάι ἀποτελεσματικῶς τόν κομμουνισμόν, ὁ ὁποῖος ὑπερεξογκώθη ἐπί τῶν ἡμερῶν σας, ἐνῷ ἐπί τῶν ἰδικῶν μας ἡμερῶν ἦτο περιωρισμένος εἰς ἀκίνδυνα ὅρια.

Ἀλλά ἐάν δέν δύνασθε νά ἐπιδιώξετε πλέον τό βασικόν τοῦτο αἴτημα

τῆς ἐσωτερικῆς σας πολιτικῆς, πρέπει νά ἀναλογισθῆτε τάς τεραστίας εὐθύνας σας καί νά τό ἀφήσητε τό δυσχερές τοῦτο ἔργον εἰς ἄλλους ἱκανωτέρους σας (Χειροκροτήματα)[73]».

73. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 663, 664, 665 καί 666.

Περί Βουλευτικῆς ἀσυλίας

Ὅπως εἶναι γνωστό ὁ βουλευτής ἀπολαμβάνει ἀσυλίας. Προκειμένου νά δικασθεῖ ὁποιοδήποτε ἀδικήμά του στά ποινικά δικαστήρια, ὁ Εἰσαγγελέας ζητάει ἀπό τή Βουλή τήν ἄρση τῆς ἀσυλίας. Ἡ Βουλή εἰσάγει τό θέμα πρός συζήτηση καί τελικά ἀποφαίνεται μέ ψηφοφορία.

Περίπτωση ἀσυλίας βουλευτῶν ἐσυζητεῖτο καί στήν 35η Συνεδρίαση τῆς 7ης Δεκεμβρίου 1960[74], ὅταν ὁ Κοινοβουλευτικός Ἐκπρόσωπος τῆς Νέας Πολιτικῆς Κίνησης Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας πῆρε τό λόγο καί ἐξέθεσε τίς ἀπόψεις του ὡς ἑξῆς:

«Μολονότι τό θέμα συνεζητήθη ἐξαντλητικῶς ἐλπίζω δέ καί ὅτι διεφωτίσθη ἐπαρκῶς, χωρίς νά εἰσέλθω εἰς λεπτομερείας, αἰσθάνομαι τήν ὑποχρέωσιν νά τονίσω καί ἐγώ, ὅτι ἡ ἰσχύουσα τά τελευταῖα ἔτη Νομολογία τοῦ Σώματος εἶναι, νά θεωρῆται παραδεκτή ἡ ἄρσις τῆς βουλευτικῆς ἀσυλίας, μόνον δι' ἀδικήματα καθαπτόμενα τῆς τιμῆς τοῦ βουλευτοῦ ὅταν δέν εἶναι ἐφικτή, δι' ἄλλων μέσων, ἡ ἀποκατάστασις αὐτῆς. Ἀπό τῆς ἀρχῆς αὐτῆς δέν εἶναι σκόπιμον νά ἀπομακρυνθῶμεν σήμερον, διότι θά ὁδηγηθῶμεν εἰς κίνδυνον περιορισμοῦ τῆς ἐλευθέρας ἀσκήσεως τῶν βουλευτικῶν καθηκόντων. Ἐν τῇ πράξει ὁ βουλευτής, εἶναι ὑποχρεωμένος νά παρακολουθῇ τόν δημόσιον βίον ἐξ ἀμέσου ἐπαφῆς ἐν τῇ περιφερείᾳ του καί νά ἐλέγχῃ, ὄχι μόνον ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ, ἀλλά πολλάκις καί ἐπί τόπου, τάς ὑπηρεσίας τῶν Κρατικῶν ὀργάνων. Ὅταν οἱ κύριοι βουλευταί τῆς Συμπολιτεύσεως ἔχουν τήν ἐλευθερίαν νά ἐπεμβαίνουν καί συχνάκις νά ἐπηρεάζουν, δυστυχῶς, τάς ἐνεργείας τῶν περιφερειακῶν ὀργάνων, δέν εἶναι δυνατόν νά περιορισθοῦν τά δικαιώματα τῶν βουλευτῶν τῆς Ἀντιπολιτεύσεως, ὑποθαλπομένου τοῦ πνεύματος τῆς ὑποβολῆς ἐναντίον των μηνύσεων ἐπί ἐξυβρίσει τῶν Ἀρχῶν. Οὐδείς ἀμφισβητεῖ καί οὐδείς ἀμφιβάλλει, ὅτι οἱ βουλευταί πρέπει νά ἔχουν καί

---

74 α. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 734, 735.
β. Ἐφημ. Συζητήσεων, σελ. 203.

ἔχουν ὑψηλήν συναίσθησιν καί τῶν δικαιωμάτων των καί τῶν καθηκόντων των. Ἄς μή δώσωμεν ἡμεῖς ἀφορμήν εἰς περαιτέρω ἐκτράχυνσιν τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἔθνους καί τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Κράτους. Καί ἄς μή μᾶς διαφεύγῃ, ὅτι ἡ ἄρσις τῆς ἀσυλίας θεωρεῖται ἀπό τήν κοινήν γνώμην ὡς ἔνδειξις ἐνοχῆς, ἐφ' ὅσον οἱ συνάδελφοί του ἐπέτρεψαν τήν παραπομπήν του εἰς τήν δικαιοσύνην. Διά τοῦτο, πλήν τῆς περιπτώσεως, πού ὁ ἴδιος ὁ βουλευτής ζητεῖ τήν ἄρσιν τῆς ἀσυλίας του, πρέπει νά εἴμεθα φειδωλοί καί νά κρίνωμεν αὐστηρῶς ἑκάστην περίπτωσιν, ὑπό τό πρῖσμα τῆς γενικωτέρας σκοπιμότητος, διά τά καλῶς ἐννοούμενα συμφέροντα τοῦ Κοινοβουλευτισμοῦ καί τῆς Χώρας.

Εἰδικῶς σήμερον, ὁπότε εἰσερχόμεθα μετ' ὀλίγον εἰς τό τελευταῖον ἔτος τοῦ βίου τῆς Βουλῆς καί βαίνομεν πρός ἐκλογάς, δέν θά ἦτο καθόλου σκόπιμον νά δημιουργήσωμεν περαιτέρω ἔξαψιν τῶν παθῶν εἰς βάρος τῆς γαλήνης τοῦ τόπου, διά τῆς ἀθρόας παραπομπῆς συναδέλφων καί μάλιστα κατ' ἐπιλογήν οὐχί, ὡς ἐλέχθη, ἄμεμπτον. Ἐφιστῶ τήν προσοχήν τοῦ Σώματος, ἐν πνεύματι ἐξυπηρετήσεως τοῦ Κοινοβουλευτισμοῦ καί τῆς γαλήνης τοῦ τόπου».

Συνέχεια τῆς ἐπερώτησης περί τοῦ Ἐκλογικοῦ νόμου.

Ἡ παροῦσα συζήτηση τῆς Μ΄ Συνεδριάσεως τῆς 13ης Δεκεμβρίου 1960[75] ἀποτελεῖ συνέχεια τῆς 16ης Συνεδριάσεως τῆς 11ης Νοεμβρίου 1960, ὅπου κατέθεσε ἡ Ν.Π.Κ. ἐπερώτηση γιά τήν ἔγκαιρη ψήφιση νέου, δικαίου καί ἀντιπολωτικοῦ ἐκλογικοῦ νόμου.

Συνεχίζοντας λοιπόν ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας τή συζήτηση γιά τό θέμα τοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος γενικότερα εἶπε:

«Κύριοι Βουλευταί, ἡ Ν.Π.Κ. αἰσθάνεται πολλήν ἱκανοποίησιν διότι ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἰδικῆς της ἐπερωτήσεως συζητεῖται τό θέμα τοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος εὐρέως, δύναμαι δέ νά εἴπω καί διαφωτιστικῶς. Ἡ συζήτησις ἐγενικεύθη ὥστε νά λάβουν μέρος καί νά ἀκουσθοῦν αἱ γνῶμαι ὅλων τῶν ἀρχηγῶν τῶν κομμάτων. Ἐπεξετάθη δέ τόσον πολύ ὥστε νά περιλάβῃ ὅλον τό πολιτικόν πρόβλημα τῆς χώρας, τό ὁποῖον ἀναμφισβητήτως ἐμφανίζεται τήν στιγμήν αὐτήν ὑπό μορφήν ὀξεῖαν.

Ἐπιφυλάσσομαι εἰς τό πέρας τῆς συζητήσεως, ἐάν χρειασθῇ, νά διατυπώσω καί ἐγώ τά συμπεράσματά μου. Σπεύδω νά εἴπω ἀπό τοῦδε ὅτι ἡ συζήτησις ὑπῆρξεν ὠφέλιμος καί νομίζω ὅτι παρά τήν οὐχί ἀπολύτως σαφῆ καί ἐναρμονισμένην διατύπωσιν γνωμῶν τῶν διαφόρων μελῶν τῆς Κυβερνήσεως, ἐγώ τοὐλάχιστον ἀκούω ὡρισμένα καθαρίσματα ἀπό τά ὁποῖα φαίνεται ὅτι τό ὠόν ἔχει ἤδη τεχθῆ, ὅτι ἡ ἐκκόλαψις ἤρχισεν καί ὅτι μετά τάς διακοπάς θά ἔχωμεν τόν νεοσσόν τοῦ νέου ἐκλογικοῦ νόμου.

Θά ἤθελα νά προσθέσω, ὅτι ἀπόψε ὁ κ. Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως αἰφνιδίασε τήν Βουλήν θέσας ἕνα θέμα τό ὁποῖον εἶναι ὄχι ἁπλῶς σημαντικόν, ἀλλά σπουδαιότατον. Καί εἶναι θέμα τοιαύτης φύσεως, ὥστε δέν ἐπιδέχεται συγκίνησιν. Διότι ἤ ὑπάρχει ἤ δέν ὑπάρχει ἐντός τῆς Αἰθούσης ταύτης καί ἀνά τό πανελλήνιον θέμα ἠθικῆς τάξεως. Καθώς εἶπε προηγουμένως καί ὁ κ. ἐκπρόσωπος τῆς ΚΕΑ, ἡ Κυβέρνησις ἔχαμε χθές διά στόματος τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ τήν δήλωσιν ὅτι ἀπαξιοῖ νά

---

75. Πρακτικά Βουλῆς σελ. 893, 894.

ἀπαντήσῃ εἰς τάς κατατεθείσας ἐρωτήσεις, ἀλλά ὁ κ. Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἀπόψε ἔθεσε τό ζήτημα ὑπό γενικωτέραν θεωρητικήν ἔννοιαν. Τοιαύτης φύσεως θέματα δέν λύονται μέ θεωρίες, οὔτε εἰσάγονται αἰφνιδιαστικῶς εἰς τό Σῶμα, ὅταν μάλιστα διά τά πλέον ἀσήμαντα θέματα ἔχει καθιερωθῇ νά προηγῆται συνεννόησις, ὥστε νά παρίστανται κατά τάς συζητήσεις αὐτῶν, ὅλοι οἱ ἀρχηγοί τῶν πολιτικῶν κομμάτων, καθώς καί οἱ ἀνακινήσαντες ἕκαστον θέμα βουλευταί. Ὁ προτιμηθείς ὑπό τοῦ κ. Ἀντιπρόεδρου τῆς Κυβερνήσεως τρόπος, οὔτε Κοινοβουλευτικός εἶναι, οὔτε κἄν ἐξυπηρετικός τῆς οὐσίας τοῦ θέματος. Δέν εἶναι δυνατόν τοιαῦτα θέματα νά παρουσιάζωνται ὡς καρυκεύματα εἰς ἄλλην ἐπερώτησιν ἀφορῶσαν ἄλλα ἀντικείμενα. Ἀφ' ἧς ὁ κ. Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἔθεσε τό θέμα καί ὁ κ. Ἀρχηγός τῶν Φιλελευθέρων καί ὁ κ. ἐκπρόσωπος τῆς ΚΕΑ εἶπον τήν γνώμην των εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νά εἴπωμεν καί ἡμεῖς τήν ἰδικήν μας γνώμην.

Ἡ θέσις μας εἶναι ὅτι εὑρισκώμεθα ὑποχρεωμένοι νά συμφωνήσωμεν καί μέ τάς δύο ἀκουσθείσας ἀπόψεις. Συμφωνῶ μέ τόν κ. Ἀντιπρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως ὅτι ἐν γενικεύσει δημιουργεῖται ἕνα τεράστιον θέμα ἠθικῆς τάξεως. Θεωρητικῶς τό ἔθεσε πολύ ὀρθά καί οὐδείς θέλει ἤ δύναται νά ἀμφισβητήσῃ τό ἱερόν μας χρέος ὡς δημοκρατικῶν πολιτῶν νά σεβώμεθα τήν παράδοσιν καί νά τηροῦμεν τούς ἠθικούς κανόνας. Αὐτή εἶναι ἡ βάσις καί τῆς κοινωνίας καί τῆς πολιτείας. Εἰς αὐτήν τήν βάσιν στηρίζεται ὁ Κοινοβουλευτικός βίος. Ἡμεῖς κ. βουλευταί, ἠμποροῦμεν νά εἴπωμεν ὅτι ἔχομεν ἐκ τοῦ παρελθόντος ἀποδείξεις πῶς σεβόμεθα τήν παράδοσιν καί πῶς τηροῦμεν τούς ἠθικούς κανόνες, εἴτε ἐν τῇ Κυβερνήσει εἴτε ἐν τῇ Ἀντιπολιτεύσει εἴμεθα. Ὀρθῶς ὑπεμνήσθη ἡ περίπτωσις τῆς ἀδίκου καί ἀνοικείου ἐπιθέσεως κατά τοῦ ἀειμνήστου Καρτάλη. Θά ὑπενθυμίσω καί ἄλλην περίπτωσιν ἐπί ἀειμνήστου Πλαστήρα. Ἐζητήθη τότε ἕν δάνειον παρά τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ γραφείου του κ. Μοάτσου, διά τήν ἀπόκτησιν μιᾶς στέγης, ὅπως τοῦτο συμβαίνει ἄλλωστε διά πλείστους ὅσους πολίτας. Ἡ αἴτησις ἐκείνη ἀπεσύρθη εὐθύς ὡς ἐσχολιάσθη δημοσίᾳ. Καί εἰς τάς δύο αὐτάς περιπτώσεις ἠσκήθη δριμεῖα κριτική ὡς μή ὤφειλεν. Ἀλλά καί ἡμεῖς αὐτοί, ἀπό τήν ἀρχήν τῆς ἐμφανίσεώς μας εἰς τήν πολιτικήν ζωήν, ὑπέστημεν ἐπίθεσιν ἀπό ὄργανα τοῦ Κράτους, ἀπό ἐφημερίδας μέ κατευθυνόμενα ἄρθρα καί σκίτσα, ἀπό τό ραδιόφωνον κλπ. καί κατεβλήθη κάθε προσπάθεια νά διαβληθῇ καί συντριβῇ ἡ προσπάθεια τῆς Νέας Πολιτικῆς Κινήσεως ἅμα τῇ ἐκδηλώσει της.

Γ. Βαλοῦρδος. Κύριε Πρόεδρε, τό δάνειον δέν ἐζητήθη ὑπό τοῦ ἀειμνήστου στρατηγοῦ Πλαστήρα. Γεγονός εἶναι ὅτι τό ἐζήτησεν ὁ Ἰωάννης

Μοάτσος, ἐν ἀγνοίᾳ του καί ὅταν τό ἐπληροφορήθη ὁ στρατηγός τόν ἐπετίμησε καί ἐδήλωσεν ὅτι, οὐδέποτε, ἐζήτησε καί πρόκειται νά ζητήσῃ δάνειον διά νά ἀποκτήσῃ στέγην.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Ἀλλά δέν εἶναι μόνον αὐτό. Εἶμαι φίλος τῆς παραδόσεως καί νομίζω ὅτι μέ τόν ἀγαπητόν συνάδελφον κ. Κανελλόπουλον εἴμεθα σύμφωνοι εἰς ὡρισμένας θεωρίας, ὡς ἡ θεωρία τοῦ ἱστορισμοῦ, ἥτις εἶναι ἕν ἀπό τά δυσκολώτερα θέματα ἐθνικῆς καί πολιτικῆς ἀγωγῆς. Συμφωνοῦμεν ὡς πρός τάς πλευράς αὐτάς, ἀλλά δέν εἶναι δυνατόν νά δεχθῶμεν ὅτι συμφωνοῦν καί αἱ θεωρίαι τῆς Κυβερνήσεως πρός τάς πράξεις της. Διότι πλέον αὐτῶν περί τῶν ὁποίων ὡμίλησα ὑπάρχουν καί ἄλλαι πράξεις, αἱ ὁποῖαι ἔλαβον χώραν εἰς τό ἐγγύς παρελθόν. Δέν ἀφοροῦν τήν παροῦσαν Κυβέρνησιν, ἀλλά ἡμεῖς τήν θεωροῦμεν ὡς συνέχειαν τῆς Κυβερνήσεως Παπάγου. Θά ἐνθυμεῖσθε ὅτι, ὅταν ἔγινεν ἡ Κυβέρνησις ἐκείνη, διετάχθη δικαστικός ἔλεγχος τῆς διαχειρίσεως τῶν ὑπουργῶν τῆς προκατόχου Κυβερνήσεως. Αὐτό ἦτο ἄηθες, αὐτό συνέτριβε τήν κοινοβουλευτικήν παράδοσιν. Τό χείριστον δέ εἶναι ὅτι ἐνῷ ἔγινεν ὁ δικαστικός ἔλεγχος τῶν ὑπουργῶν μιᾶς κυβερνήσεως, δέν ἐδημοσιεύθη τό πόρισμα! Μάλιστα, ὅταν ἐπανῆλθον τότε ἀπό τό ἐξωτερικόν ὑπεχρεώθην νά ἴδω τόν στρατάρχην δι' ὡρισμένα ἐθνικά ζητήματα καί διεμαρτυρήθην πρός αὐτόν διά τό συμβάν.*

Καθώς βλέπετε, αἱ προσβολαί ἐναντίον τῆς πολιτικῆς παραδόσεως καί τῶν ἠθικῶν κανόνων ἔχουν βαρύτατην προϊστορίαν καί δέν προέρχονται ἀπό ἡμᾶς τῆς πτέρυγος τοῦ Κέντρου. Ἐπί τοῦ προκειμένου, νομίζω ὅτι, ἐφ' ὅσον ἡ Κυβέρνησις διά τόν ἀξιότιμον κ. Ἀντιπρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως ἤγειρε τό θέμα τοῦτο ἐντός τῆς Βουλῆς, δέν εἶναι δυνατόν νά ἀποφύγωμεν μίαν σοβαράν καί ἐμπεριστατωμένην συζήτησιν ὑπό αὐτοῦ.

Προτείνω, λοιπόν, εἰς τό Σῶμα, ὅπως δεχθῇ καί ὁρισθῇ ἡμέρα εἰδικῆς συζητήσεως τοῦ τεραστίου αὐτοῦ ἠθικοῦ θέματος, παρουσίᾳ ὅλων τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν. Μή νομίζετε, ὅτι εἶναι δυνατόν διά διαφόρων κοινοβουλευτικῶν τεχνασμάτων καί ἐκτορικῶν πυροτεχνημάτων νά λύωνται τοιαύτης φύσεως ζητήματα. Γεγονός εἶναι ὅτι ἔχει δημιουργηθῆ εἰς τήν Χώραν βαρεῖα πολιτική ἀτμόσφαιρα σκανδαλισμοῦ καί ἐφ' ὅσον ἡ Κυβέρνησις ἀπαξιοῖ πλέον νά ἀπαντήσῃ, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά προτείνω ὅπως τό Σῶμα ὁρίσῃ ἡμέραν, ἵνα συζητηθῇ καί ξεκαθαρισθῇ τό θέμα, διότι ἐφ' ὅσον ἐδημιουργήθη εἰς τήν δημοσίαν γνώμην τοιαύτη συγκίνησις θά ἀποβῇ ὀλέθριον διά τόν πολιτικόν κόσμον καί παραμείνῃ τό θέμα ἐκκρεμές χωρίς νά συζητηθῇ καί ἐκκαθαρισθῇ. Κάμνω ἔκκλησιν πατριωτικήν ἰσχυροτέραν ἀπό ἐκείνην τοῦ κ. Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνή-

σεως, ὅπως καθορισθῇ, ἡμέρα εἰδικῆς καί ἐμπεριστατωμένης συζητήσεως ἐπί τοῦ θέματος παρόντων ὅλων τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν καί τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ, διά νά σώσωμεν τήν κινδυνεύουσαν Δημοκρατίαν (Χειροκροτήματα)».

Ἐπειδή στή συνέχεια ἐνεπλάκη στή συζήτηση καί ὁ Ὑπουργός Ἐσωτερικῶν Δ. Μακρῆς, ἀντιγράφουμε ὁλόκληρο τό διάλογο:

«Δ. Μακρῆς (Ὑπ. Ἐσωτ.). *Θά σᾶς παρεκάλουν νά ἀποσαφηνίσετε κατά τρόπον συγκεκριμένον, ποία ἀκριβῶς εἶναι ἡ πρότασίς σας.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Κύριε Ὑπουργέ, εἶναι δυνατόν νά ζητῆται ἀπό ἕνα οἱονδήποτε βουλευτήν, ἡ κατάθεσις ὡρισμένων ἐγγράφων καί αὐτά νά μή κατατίθενται;*

Δ. Μακρῆς (Ὑπ. Ἐσωτ.). *Ἐάν ἐνδιαφέρεσθε ἁπλῶς διά τά ἔγγραφα, σᾶς πληροφορῶ, ὅτι οἱ ἁρμόδιοι Ὑπουργοί θά πράξουν τό καθῆκον των. Ἐκάματε ὅμως καί μίαν πρότασιν, ὅπως ὁρισθῇ ἡμέρα συζητήσεως. Ἐπί ποίου ἀκριβῶς θέματος;*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Ἐπί τοῦ θέματος τό ὁποῖον ἔθεσεν ὁ κ. Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως.*

Δ. Μακρῆς (Ὑπ. Ἐσωτ.). *Ὁ κ. Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ἔθεσε σαφῶς θέμα κινδύνου τῆς Δημοκρατίας, λόγῳ τῶν νέων μεθόδων συκοφαντήσεως τοῦ πολιτικοῦ κόσμου αἱ ὁποῖαι εἰσήχθησαν προσφάτως.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Μάλιστα. Συνομολογοῦμεν τόν κίνδυνον τῆς Δημοκρατίας ἐκ τοῦ συνόλου τῶν περιπτώσεων καί εἴμεθα πρόθυμοι νά συζητήσωμεν.*

Δ. Μακρῆς (Ὑπ. Ἐσωτ.). *Τότε ἡ πρότασίς σας, ἀπαλλασσομένη μετά τήν διαπίστωσιν καί ἀναγνώρισιν τῶν κινδύνων τοῦ πολιτεύματος ἐκ τῆς νέας ἀπαραδέκτου τακτικῆς, εἶναι καί ὀρθή καί ἐποικοδομητική».*

Προτάσεις ἐπί τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου.

Στή ΜΒ΄ συνεδρίαση τῆς 15ης Δεκεμβρίου 1960[76] πού εἶναι συνέχεια τῆς Μ΄ τῆς 13ης Δεκεμβρίου, ὁ Νόβας, προκειμένου νά ὁλοκληρώσει τίς σκέψεις του περί τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου πού ἡ παράταξή του, προκάλεσε μέ ἐπερώτηση στή Συνεδρίαση 16η τῆς 11ης Νοεμβρίου, ἔλαβε τό λόγο καί εἶπε:

«Ἡ παρουσία τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καί ἡ λῆψις παρ' αὐτοῦ θέσεως ἐπί τοῦ θέματος, ἦτο ἀναγκαία, ἦτο ἀπαραίτητος. Δέν ἦτο δυνατόν πλέον νά παραταθῇ ἡ δημιουργηθεῖσα κατάστασις καί μάλιστα μετά τήν χθεσινήν ἔκρηξιν, τήν δικαίαν ἔκρηξιν τοῦ κ. Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως, ὁ ὁποῖος κυμανθείς μεταξύ ὀργῆς καί σωφροσύνης, κατώρθωσε νά συνδυάσῃ ἀμφότερα ἀριστοτεχνικῶς καί μέ ὠργισμένην σωφροσύνην ἤ σώφρονα ὀργήν νά ἀξιώσῃ, ὅπως τό δημιουργηθέν θέμα, τό ἀπτόμενον τῆς ὑπολήψεώς του, τύχῃ κεραυνοβόλου ἐκκαθαρίσεως. Ἡ στάσις τοῦ κ. Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως ἐξετιμήθη δικαίως καί ἐντός καί ἐκτός τῆς αἰθούσης ταύτης ὅπως ἀποδεικνύουν καί τά γραπτά σχόλια τοῦ Τύπου καί τά προφορικά σχόλια τῶν κοινωνικῶν κύκλων. Ἀναμφισβήτητον τυγχάνει ὅτι ὁ κ. Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ὡς παγκοίνως ἀναγνωρίζεται, εἶναι ἀνεπιλήπτου προσωπικῆς ἐντιμότητος. Ἐν τούτοις, παρά τό γενικῶς ἀνεγνωρισμένον τοῦτο προσόν, ἐθεώρησε καθῆκον του νά ἀξιώσῃ αὐθημερόν τήν ἐκκαθάρισιν τοῦ δημιουργηθέντος θέματος. Εἶχε μείνει εἰς τήν κοινήν γνώμην, κ. Πρόεδρε, καί εἰς τό Σῶμα νομίζω, μία ἐντύπωσις, ὅτι ὁ κ. Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἦτο λίαν αὐστηρός διά τόν ἑαυτόν του καί λίαν ἐπιεικής διά τούς ἄλλους. Διότι ἐνῷ αὐτό ὑπεστήριξε χθές, καί ὀρθῶς δέν ἀπηξίωσε προσοχῆς τά δημοσιευθέντα, πρό ὀλίγων ἡμερῶν εἶχεν ὑποστηρίξει, ὅτι ὀρθῶς ἐπίσης ἀπαξιοῖ ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως νά δώσῃ ἐξηγήσεις εἰς ἄλλα τεθέντα ἐρωτήματα. Φοβοῦμαι, ὅτι ἡ κοινή γνώμη εἶχε

---

76. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 925, 926 καί 927.

θέσει μεταξύ τῶν δύο ἐρωτηματικῶν ἕν θαυμαστικόν, ὄχι εὐχάριστον διά τόν κοινοβουλευτικόν μας βίον καί ἐν γένει τήν δημοσίαν μας ζωήν. Διά τοῦτο τονίζω, ὅτι πράγματι ὑπῆρξεν ἀπόψε λίαν ἐπίκαιρος ἡ παρέμβασις τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, ἀποτελοῦσα ἀναγνώρισιν τῆς χθεσινῆς προτάσεώς μου περί τῆς ἀνάγκης εἰδικῆς συζητήσεως τοῦ ὅλου θέματος. Ὅπως γνωρίζετε, δέν εἶναι δυνατόν νά ὑπάρχουν δύο εἰδῶν κοινοβουλευτικαί εὐθιξίαι. Ὁ ἠθικός Κῶδιξ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν εἶναι εἷς καί μόνον».

Στό σημεῖο αὐτό διεκόπη ἀπό τόν πρόεδρο τῆς Κυβερνήσεως Κ. Καραμανλῆ, ὁ ὁποῖος τοῦ ἀπάντησε ὡς ἑξῆς:

«Κ. Καραμανλῆς (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). *Δέν ὑπάρχει τοιοῦτον θέμα. Μή κάμετε τήν διάκρισιν αὐτήν, διότι ἡ περίπτωσις εἶναι διάφορος. Πρῶτον, ἐδόθη ἀπάντησις ἀπό τόν ἁρμόδιον Ὑπουργόν, ὁ ὁποῖος εἶπεν, ὅτι αὐτά, διά τά ὁποῖα ἐρωτᾶτε, τά γνωρίζετε, ἤ ἄν δέν τά γνωρίζετε, ἠμπορεῖτε νά τά μάθετε. Συνεπῶς, νά τά προμηθευθῆτε, νά τά κρίνετε καί ἄν ὑπάρχῃ κἄτι τό ἐπίμεπτον, νά μᾶς κατηγορήσετε. Ἑπομένως, ἐδόθη ἀπάντησις.*

Λυποῦμαι πολύ, διότι ἡ ἰδιότης σας, ἡ πολιτική, σᾶς φέρει πολλάκις εἰς ἀντίθεσιν μέ τόν πνευματικόν ἄνθρωπον. Διότι, ἡ ἐπιθυμία σας, ἐνδεχομένως, νά ἐμφανισθῆτε μαχητικός, ὡς ἐκπρόσωπος μιᾶς ὁμάδος, σᾶς παρασύρει πολλάκις εἰς ὑπερβολάς. Λέγω, λοιπόν ὅτι δέν ὑπάρχει θέμα διαφορᾶς εὐθιξίας. Ὑπάρχει θέμα διαφορᾶς θέματος, διαφορᾶς περιπτώσεως».

Συνεχίζοντας ὁ Νόβας τήν ἀγόρευσή του συμπλήρωσε:

«Κύριε Προέδρε, ἐφ' ὅσον ἐπεκαλέσθητε τόν πνευματικόν ἄνθρωπον, ἐνόμιζον ὅτι θά μοῦ δώσετε τό προνόμοιον τῆς ποιητικῆς καί ὄχι τῆς ἐκπροσωπευτικῆς ἀδείας! Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἐπιθυμῶ νά σᾶς βεβαίωσω, ὅτι ἤμην καί εἶμαι, πάντοτε, καλῆς πίστεως καί ἐκεῖνο τό ὁποῖον λέγω, τό σκέπτομαι τιμίως καί τό ἐκφράζω εἰλικρινῶς.

Ὁπωσδήποτε, μετά τήν ἀποφινήν σας ἀγόρευσιν, δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι μέ τήν ἀνάληψιν νέας πρωτοβουλίας, μέ τήν χάραξιν νέας στρατηγικῆς, ἡ ὁποία ἔχει μορφήν ἀντιπερισπασμοῦ, δημιουργεῖται μία βάσις, ἐπί τῆς ὁποίας, ἐνδεχομένως, θά μπορέσωμεν νά προχωρήσωμεν πρός τήν κάθαρσιν. Ἐπροτάθη ἀπόψε νά συγκροτηθῇ ἕν δικαστικόν συμβού-

λιον, τό ὁποῖον θά εἶχεν εὑρεῖαν δικαιοδοσίαν συγκεντρώσεως στοιχείων καί κρίσεως αὐτῶν. Εἶναι, ἴσως, μία λύσις. Ἀναμένομεν τήν ὑποβολήν τοῦ νομοσχεδίου, διά νά κρίνωμεν κατά πόσον θά εἶναι δυνατόν νά ἐπιτελέσῃ τόν προορισμόν του, διότι ἐκ προοιμίου, δέν δυνάμεθα, δέν δυνάμεθα νά τό παραδεχθῶμεν. Καί σήμερον ὅμως, δυνάμεθα, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς νά διατυπώσωμεν δύο τινάς ἐπιφυλάξεις. Πρῶτον, φοβοῦμαι, μήπως, ἐν τῇ γενικεύσει ὅλων αὐτῶν τῶν ἐρευνητέων θεμάτων, διαλυθοῦν τά ὑπάρχοντα στοιχεῖα συγκεκριμένων τινῶν περιπτώσεων, δέν ἀποκλείεται νά παραπεμφθοῦν τά πάντα, τελικῶς, εἰς τάς ἑλληνικάς καλένδας! Δεύτερον, πρέπει νά ὁμολογήσετε, ὅτι δέν θά εἶναι ἐν ἴσῃ μοίρα ὅλοι οἱ χρινόμενοι, διότι τό δικαστικόν αὐτό Συμβούλιον θ' ἀποτελῆται ἀπό ὑπαλλήλους, σεῖς δέ, εἶσθε Κυβέρνησις. Καί ἐκεῖνοι εἶναι ὑπάλληλοι, μέ τούς ὁποίους...

Πολλοί βουλευταί. Ὄχι, ὄχι.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Σέβομαι καί τιμῶ τήν δικαιοσύνην καί τήν δικαστικήν καί τήν διοικητικήν. Ἀναγνωρίζω, ὅτι οἱ ἐπί κεφαλῆς τῆς δικαιοσύνης εἶναι πρόσωπα ἀνεπίληπτα καί πρόσωπα περιωπῆς. Ἐν τῷ συνόλῳ ὅμως, γνωρίζετε ὅλοι, ὅτι ἄλλη εἶναι ἡ ψυχολογία τῶν ἀτόμων ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν κυρίων καθηκόντων των καί ἄλλη ἡ ψυχολογία τῆς ὁμάδος, ἡ ὁποία δημιουργεῖται εἰς τά συμβούλια, ἰδίως ὅταν ἀσχολοῦνται μέ ἄσχετα θέματα.

Σέβομαι καί τό δικαστικόν λειτούργημα καί τά πρόσωπα πού τό ἀσκοῦν. Εὔχομαι, ἄν τό νομοσχέδιον ὑποβληθῆ καί ἐγκριθῇ, νά λειτουργήσῃ τό Συμβούλιον αὐτό κατά τρόπον, ὁ ὁποῖος θά μᾶς ἐπιτρέψῃ, ὄντως, νά αἰσθανθῶμεν τό ποθητόν αἴσθημα ἀνακουφίσεως, μετά τήν δεινοπάθησιν ὅλων μας ἐν μέσῳ τῆς πνιγηρᾶς ἀτμοσφαίρας πού ἔχει δημιουργηθῆ εἰς τόν τόπον μας ἐσχάτως καί τήν ὁποίαν, μέ εἰλικρίνειαν πρέπει νά φροντίσωμεν ὅλοι νά τήν διασκεδάσωμεν καί νά τήν ἐξυγιάνομεν.

Ἀλλά, θά ἤθελα νά ἐπιστήσω τήν γενικήν προσοχήν, ἐπί τοῦ ὅτι, δέν εἶναι δυνατόν, μέ τήν ἵδρυσιν ἑνός Συμβουλίου τιμῆς, τό ὁποῖον, ἀσφαλῶς, θά ἀπαιτήσῃ πολύ χρονικόν διάστημα διά νά λειτουργήσῃ, δέν εἶναι δυνατόν νά ἀνασταλῇ ἡ πολιτική ἔρευνα καί ὁ κοινοβουλευτικός ἔλεγχος. Γνωρίζετε, ὅτι διαρκούσης τῆς προγενεστέρας Βουλῆς ἔγινε μία ἔκτακτος Κοινοβουλευτική Ἐπιτροπή, διά νά ἐξετάσῃ τά θέματα τῆς Παιδείας, καί γνωρίζετε, ὅτι ἐπί ὁλοκλήρους μῆνας δέν κατώρθωσε νά συνέλθῃ καί συνῆλθεν εἰς μίαν συνεδρίασιν μόνον.

Εἶναι ἐκ φύσεως βραδυποροῦντα τά ἔκτακτα Συμβούλια. Διά τοῦτο, θέλω νά τονίσω, ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά συμπνιγῇ ὁ ἔλεγχος ὁ κοινο-

βουλευτικός. Δέν εἶναι δυνατόν, στοιχεῖα, τά ὁποῖα θά τίθενται εἰς τήν διάθεσιν τοῦ Συμβουλίου, νά μή εἶναι δυνατόν νά προσκομισθοῦν, μετά τῆς ἰδίας εὐχερείας, εἰς τήν Ἐθνικήν Ἀντιπροσωπείαν, ἡ ὁποία δέν παύει νά εἶναι τό πραγματικά ἀνώτατον Δικαστήριον καί ἡ ἔκφρασις τῆς θελήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Δέν εἶναι ἐν τούτοις ἐπιτρεπτόν οἱανδήποτε πρότασιν, τείνουσαν εἰς τόν σκοπόν τοῦ καθαρμοῦ, νά τήν ἀποκρούσωμεν ἐκ προοιμίου. Ἀναμένομεν τό νομοσχέδιον, διά νά κρίνωμεν τάς δυνατότητας τῆς ἀποτελεσματικῆς ἐφαρμογῆς του, ἐάν καί ὅταν καταστῇ νόμος. Ἀλλ' ὅ,τι καί ἄν συμβῇ ἐν τῇ ἐξελίξει, τό προταθέν μέτρον ἀποτελεῖ μείωσιν τοῦ Κοινοβουλίου, τό ὁποῖον ἦτο εἰς θέσιν καί δι' ἐξεταστικῆς τῶν πραγμάτων Ἐπιτροπῆς, ἀλλά καί μόνον δι' αὐστηροῦ ἐλέγχου, νά δώσῃ τήν λύσιν τοῦ ἠθικοῦ καθαρμοῦ. Τοῦτο, δέν εἶναι δυνατόν νά μή τό ἐπισημάνωμεν, διά τήν ἱστορίαν τοῦ τόπου. Ἀλλοίμονον ἄν καθιερωθῇ νά ἐξερχόμεθα ἀπό τούς θεσμούς καί νά καταφεύγωμεν εἰς Συμβούλια καί Ἐπιτροπάς πρός στήριξιν τῆς Βουλῆς καί τῆς Δημοκρατίας.

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία, κύριε Πρόεδρε, ὅτι εὑρισκόμεθα πρό ἐκτροχιασμοῦ. Λυποῦμαι, διότι ἔγιναν ὑπερβολαί, διότι ἔγιναν καταχρήσεις δυνάμεως, διότι τά ἤθη, δέν εὑρίσκονται εἰς τό ὕψος πού ἔπρεπε νά εἶναι.

Ἀλλά πρώτην φοράν συμβαίνει ἡ Κυβέρνησις, ἡ ὁποία πάντοτε ἔχει τήν βασικήν εὐθύνην τῆς διαπλάσεως τῶν ἠθῶν, ἀντί νά προσέλθῃ πρός συνεννόησιν, ὁμολογοῦσα πρῶτα τήν ἰδίαν της εὐθύνην καί τά ἴδια της σφάλματα, προσέρχεται ὡς κατήγορος! Ὡς ἐάν πταίουν ὅλοι οἱ ἄλλοι καί ὡσάν αὐτή, ἡ ὁποία ἀσκοῦσα τήν ἐξουσίαν, ἐδημιούργησε τήν ὑπερεξόγκωσιν τῆς ἀριστερᾶς καί ἐδημιούργησε τό κλῖμα τῆς ἠθικῆς ἐξαθλιώσεως, νά εἶναι ἀνεύθυνος. Καί νά κατηγορῇ μόνον τούς ἄλλους καί νά νομίζῃ ὅτι αὐτή εἶναι ἄτρωτος καί ἀλεξίσφαιρος. Αὐτό δέν δυνάμεθα νά τό δεχθῶμεν. Ἡ Κυβέρνησις εἶναι κατηγορουμένη, ὄχι κατήγορος. Ἀλλ' εἰς ὅ σημεῖον ἔχουν περιέλθη τά πράγματα, ὑποχρεούμεθα νά ἀναμείνωμεν τό νομοσχέδιον διά νά τό κρίνωμεν ἀντικειμενικῶς καί μέ γνώμονα τό γενικόν συμφέρον. Ἐλπίζομεν ὅμως ὅτι δέν θά περιλάβῃ μόνον τά ὅσα, ἐν συνόψει ἴσως, ὁ κ. Πρωθυπουργός ἀνέφερεν, ἀλλά θά διερευνήσῃ εὐρύτερον ὅλων τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν καί τήν οἰκονομικήν κατάστασιν καί τόν ἐν γένει τρόπον τῆς ζωῆς των. Σημερον, συνεκινήθην ὅταν ἀνέγνωσα ὅτι ἕνας γενναῖος στρατιώτης τῆς Πατρίδος, τοῦ ὁποίου ἡ μνήμη ἁρμόζει καί εἰς τήν αἴθουσαν αὐτήν νά τιμηθῇ ὁ Κωνσταντῖνος Βεντήρης, διέταξε εἰς τήν διαθήκην του νά γραφῇ ἐπί τοῦ τάφου του αἱ λέξεις "λιτότης-ἁπλότης". Πράγματι, ἔχομεν ἀνάγκην τῆς λιτότητος καί τῆς ἁπλότητος ἐάν θέλωμεν νά διατηρήσῃ τά πατροπαράδοτα χαρακτηριστι-

κά του ὁ ἐθνικός βίος. Ἂς μή λησμονῶμεν ὅτι εἴμεθα πολιτικοί ἄνδρες, ἂς μή λησμονῶμεν ὅτι κατά τά "Πολιτικά" τοῦ Ἀριστοτέλους τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν "πολυπραγμονεῖται πᾶς ὁ βίος καί πᾶσα παιδεία". Κατά συνέπειαν, πρέπει νά εἴμεθα πρόθυμοι καί νά μή νομίζωμεν ὅτι μειούμεθα ὅταν ἐλεγχώμεθα. Ὁ ἀγών μας εἶναι συνεχής, περιέχει καί δρᾶσιν καί ἀντίδρασιν. Εἰς τήν φαρέτραν μας ὑπάρχουν καί τά ὅπλα τῆς ἐπιθέσεως καί τά ὅπλα τῆς ἀμύνης. Ἡ χρησιμοποίησις καί τῶν δύο εἶναι πρᾶξις ἐξ ἴσου τιμία. Εἶναι κακή ἡ ἀντίληψις ὅτι ἐάν χρησιμοποιήσωμεν τά ὅπλα τῆς ἀμύνης μας, μειούμεθα. Ἡ εὐθιξία ἡ πολιτική πρέπει ἀκριβῶς νά ὁδηγῇ εἰς τήν ἰσοτιμίαν καί τήν πρόχειρον χρῆσιν ἀνά πᾶσαν στιγμήν καί τῶν ὅπλων τῆς ἐπιθέσεως καί τῶν ὅπλων τῆς ἀμύνης.

Ἐάν ἐπέμεινα εἰς τόσην ἐπιφύλαξιν ἀπέναντι τοῦ ἐξαγγελθέντος νομοσχεδίου τοῦ ἠθικοῦ καθαρμοῦ, τό ἔπραξα διότι φρονῶ ἐφ' ὅσον καταλήξωμεν εἰς μίαν τόσον γενναίαν προσπάθειαν, μέ θυσίαν τοῦ κοινοβουλευτικοῦ γοήτρου, πρέπει νά ἐπιτύχωμεν βέβαιον, θετικόν, πλῆρες ἀποτέλεσμα διά νά ἀπολυμάνωμεν τό παρελθόν καί νά χαράξωμεν νέαν γραμμήν πορείας τοῦ πολιτικοῦ μας βίου. Θά ἤθελα νά καταλήξω μέ ἕνα ἄλλο ἀπόφθεγμα ἐφ' ὅσον ἔχει γίνει στά μέσα τοῦ χρόνου πολλή χρῆσις καί κατάχρησις τῆς Ρωμαίας "γυναικός τοῦ Καίσαρος" ἡ ὁποία πολύ ἐγήρασε πλέον, θά ἤθελα νά καταλήξω μέ ἕνα ἀπόφθεγμα τῆς Ἑλληνικῆς χρηστομαθείας. Παραδίδεται ὅτι ἕνας μηχανικός παρουσιάσθη μίαν ἡμέραν εἰς ἕνα ἄρχοντα τῶν Ἀθηνῶν καί τοῦ εἶπε: "Τό σπίτι σας εἶναι φτιαγμένο, ὥστε ἀπό ὅλες τίς μεριές σέ ἀκοῦνε καί σέ βλέπουν. Δῶσε μου ἕνα τάλαντον νά σοῦ τό διασκευάσω, ὥστε οὔτε νά σέ ἀκούουν οὔτε νά σέ βλέπουν". Καί ἐκεῖνος ἀπήντησε: "Δέκα λαβών (τάλαντα) πᾶσαν μου ποίησον καταφανῆ τήν οἰκίαν, ἵνα ὁρῶσιν οἱ πολῖται πῶς διαιτῶμαι".

Κ. Καραμανλῆς (Πρ. Κυβ.). Ἀμφιβάλλεται ὅτι εἰς τήν περίπτωσιν τήν ἰδικήν μου ὑπάρχει αὐτό; Θά ἐπιθυμοῦσα νά ἀναλάβετε τόν ρόλον αὐτόν διά νά κάμωμεν διάλογον. Θά ἐπιθυμοῦσα νά κάμετε τήν ἐπερώτησιν σεῖς διά νά συζητήσωμεν.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Δέν δύναμαι νά δεχθῶ ὑποτίμησιν ἄλλων συναδέλφων. Εἴμεθα ὅλοι ἴσοι ἐφ' ὅσον ἔχομεν τήν ψῆφον τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Κ. Καραμανλῆς (Πρ. Κυβ.) Εἶναι ζήτημα ἰδικῆς μου κρίσεως, καί ὄχι ἰδικῆς σας.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Δέν ἀμφισβητῶ τήν ἐλευθερίαν τῆς κρίσεώς σας. Πῶς νομίζετε ὅτι ἔθιξα ἐσᾶς, ὅταν καί σεῖς εἴπατε καί ἐγώ λέγω ὅτι πρέπει νά κριθῶμεν ὅλοι;»

1961

α) Συνέχεια ἐπί τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου

β) Περί Ἑλληνικῶν Ἐπαρχιῶν ΙΙ

Συνέχεια ἐπί τοῦ ἐκλογικοῦ Νόμου.

Ἡ παροῦσα ἀγόρευση τοῦ Γ. Ἀθανασιάδη-Νόβα πού ἔγινε στήν 44η Συνεδρίαση τῆς 16-1-1961[77], εἶναι ἡ τελευταία περί τοῦ ἐκλογικοῦ Νόμου. Θυμίζουμε ὅτι οἱ τρεῖς προηγούμενες ἔγιναν στίς 11-11-1960 (16η Συνεδρίαση) ἡ πρώτη, στίς 13-12-1960 (Μ΄ Συνεδρίαση) ἡ δεύτερη, καὶ στίς 15-12-1960 (ΜΒ΄ Συνεδρίαση) ἡ τρίτη.

Συγκεκριμένα, ἀφοῦ πῆρε τό λόγο, εἶπε:

«Κύριοι βουλευταί, μετά τήν ἀποψινήν δήλωσιν τοῦ ἀξιοτίμου κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ἐπαναλάβω ἐνώπιον τοῦ Σώματος μίαν δήλωσιν τήν ὁποίαν εἶχον κάμει καί ὀλίγας ἡμέρας πρό τῶν διακοπῶν, ὅτι ἡ Ν.Π.Κ. αἰσθάνεται ἱκανοποίησιν, διότι ἐγγράψασα τήν ἐπερώτησιν περί τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου, προεκάλεσεν εὐρυτάτην συζήτησιν καί διαφώτισιν τοῦ Σώματος, καί ἐπέκτασιν τῆς συζητήσεως, ὡς εἶπεν καί ὁ ἀξιότιμος κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ἐφ' ὅλου τοῦ πολιτικοῦ προβλήματος τῆς Χώρας. Θέλω νά πιστεύετε, ὅτι αἰσθάνομαι πολύ εὐχαρίστησιν, διότι ἀπόψε εἴμεθα σύμφωνοι εἰς μέγα μέρος ἐπί τῶν δηλώσεων τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, τοὐλάχιστον, ὅσον ἀφορᾷ τήν διαπίστωσιν τῆς βαθυτέρας πληγῆς τοῦ πολιτικοῦ μας προβλήματος. Ἀναπτύσσων, κύριοι, τήν περίπτωσιν ἐπί τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου, εἶχον προβῆ εἰς τήν ἰδίαν διαπίστωσιν, διά νά μή δημιουργηθῇ μάλιστα καί παρεξήγησις, ὅτι ἀνεφερόμην μόνον εἰς τό πρόσφατον παρελθόν, ἀφ' ἧς ἡ Ἑλλάς ἐπέτυχε τήν ἀνεξαρτησίαν της, διά νά καταλήξω εἰς τό συμπέρασμα, ὅτι πράγματι ὑπῆρξεν ἕν ἐκ τῶν βαθυτέρων αἰτίων τῆς πολιτικῆς μας κακοδαιμονίας τό γεγονός, ὅτι μεταβάλλομεν ἑκάστοτε τό ἐκλογικόν σύστημα εἰς τάς παραμονάς τῶν ἐκλογῶν ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ πλειοψηφοῦντος τήν στιγμήν ἐκείνην Κόμματος. Ἡμεῖς ἐτονίσαμεν τήν ἀνάγκην ὑπάρξεως ἐγκαίρως τιμίου ἐκλογικοῦ νόμου εὐρείας ἀποδοχῆς καί μακρᾶς ἐφαρμογῆς. Οὔτε ἐπίσπευσιν τῶν ἐκλογῶν ἐζητήσαμεν, οὔτε προσεδιορίσαμεν χρονικῶς τό ὅριον ἐκεῖνο κατά τό ὁποῖον θά ἔπρεπε νά

---

77. Ἐφημ. Συζητήσεων, σελ. 444, 445 καί 446.

εἰσαχθῇ εἰς τήν Βουλήν νέος ἐκλογικός νόμος. Θέλω νά ἐλπίζω, ὅτι αἱ ἀποφιναί δηλώσεις τοῦ ἀξιοτίμου κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, ἀποτελοῦν ἀναγνώρισιν, ὅτι ὁ ἐν νεκροφανείᾳ ὑπάρχων σήμερον ἐκλογικός νόμος, δέν εἶναι δυνατόν νά νεκραναστηθῇ καί νά χρησιμοποιηθῇ ἐκ νέου εἰς τόν τόπον μας. Μέ τήν ἀναληφθεῖσαν πρωτοβουλίαν, εἶμαι βέβαιος, ὅτι θά εὕρωμεν τήν εὐκαιρίαν νά καταλήξωμεν εἰς ἕνα ἐκλογικόν νόμον, ὁ ὁποῖος θά εἶναι ἀπηλλαγμένος οἱουδήποτε τεχνάσματος, πρᾶγμα τό ὁποῖον ἡ πολιτική μας ἱστορία ἔχει γνωρίσει ἐπανειλημμένως. Ὁ ἀξιότιμος κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως μᾶς εἶπεν περαιτέρω, ὅτι καί ἡ Ἀντιπολίτευσις ἔχει εὐθύνην, διότι δέν κατορθώνει νά ἑνοποιήσῃ τάς δυνάμεις της καί νά δημιουργήσῃ ὁμαλήν πολιτικήν διαδοχήν εἰς τόν τόπον. Τοῦτο εἶναι ἀναμφισβήτητον. Ἐγώ δέν εἶμαι διατεθειμένος νά διαφωνήσω ἐν προκειμένῳ. Θεωρῶ ὡμολογημένον, ὅτι καί τό ἰδικόν μας καθῆκον εἶναι νά παραμερίσωμεν κἄθε προσωπικήν φιλοδοξίαν καί ἀποβλέποντες εἰς τό συμφέρον τοῦ τόπου νά ὀργανώσωμεν ἑνιαῖον Κόμμα προοδευτικόν, τό ὁποῖον θά δώσῃ τό ταχύτερον τήν δέουσαν διαδοχήν εἰς τόν τόπον.

Ἀλλά, ἐκ τῶν πραγμάτων, κύριοι, τό θέμα εἶναι ὄντως δυσχερές. Δέν εἶναι δυνατόν ὅμως ἡ πτέρυξ ἐκείνη νά κατηγορήσῃ τήν πτέρυγα τήν ἰδικήν μας, διότι ἐάν θελήσωμεν νά ἀνατρέξωμεν εἰς τό πρόσφατον παρελθόν, θά ἴδωμεν, ὅτι δέν ἠδυνήθη καί ἡ πτέρυξ ἐκείνη νά δημιουργήσῃ πάγιον Κόμμα ἀρχῶν. Μετά τόν πόλεμον, κύριοι, ἐνεφανίσθητε ὡς λαϊκόν Κόμμα. Τό ἐγκαταλείψατε ὅμως καί κατόπιν ἐνεφανίσθη ἡ περίπτωσις τοῦ Στρατάρχου Παπάγου, τόν ὁποῖον ἡμεῖς εἴχομεν περιβάλει μέ ὅλας τάς ἐπιβαλλομένας τιμάς, τήν ὑπογραφήν δέ καί ἐμοῦ φέρουν τά Διατάγματα, τά ὁποῖα ἀνεγνώρισαν μίαν ἐξέχουσαν θέσιν ἐν τῷ Ἔθνει εἰς τόν Στρατάρχην Παπάγον. Εἶχον τήν γνώμην, ὅμως ὅτι δέν θά ἔπρεπεν οὗτος νά κατέλθῃ εἰς τόν πολιτικόν στίβον, ὡς κατῆλθε, συγκρατήσας τήν Δεξιάν προσωρινῶς. Ἀποθανόντα τόν ἀντικατεστήσατε ὁλοσχερῶς καί διελύσατε τόν Συναγερμόν.

Εἷς βουλευτής. Ὁμιλεῖ μή ἀκούμενος (Φωναί–Θόρυβος).

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Ἐπειδή, κύριοι, εἰς τάς διαπιστώσεις εἴμεθα σύμφωνοι καί δυνατόν νά διαφωνοῦμεν εἰς τά συμπεράσματα, δέν θά ἤθελα νά προκαλέσω ὀξύτητα εἰς τήν συζήτησιν. Ἀλλά ἐάν εὑρεθῶμεν εἰς τόσην ἀδυναμίαν καί ἡμεῖς νά πράξωμεν τό πολιτικόν μας καθῆκον διά τῆς ἑνώσεως, τήν ὁποίαν ἐξακολουθῶ νά θεωρῶ δυνατήν, δέν θά καταφύγωμεν εἰς ὑμᾶς διά νά μᾶς ἀποκαλύψητε τό μυστικόν μέ τό ὁποῖον κατωρθώσατε νά μή διαιρεθῆτε καί νά εὑρίσκεσθε ἡνωμένοι ἐνώπιον τῆς

Βουλῆς. Ἡ συνταγή διά τῆς ὁποίας τό ἐπετύχατε εἶναι γνωστή, ἀλλά δέν ζητοῦμεν νά τήν ἀντιγράψωμεν. Συνεπῶς, δέν δύνασθε νά καυχᾶσθε, ὅτι σεῖς ὑπηρετεῖτε τόν τόπον μέ συνέπειαν καί ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δέν δυνάμεθα νά συννεννοηθῶμεν μεταξύ μας, διότι ἄλλως τε εἶναι γεγονός, ὅτι ἡμεῖς ἐμφορούμεθα ἀπό ἰδέας ζωτικωτέρας καί πλέον συγχρονισμένας, διά τοῦτο δέ καί περισσότερον διασπαστικοί. (Φωναί – θόρυβος).

Π. Οἰκονομίδης. *... (Ὁμιλεῖ μή ἀκουόμενος)...*

Πρόεδρος. *Κύριε Νόβα, προχωρήσατε.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Ὁμολογῶ, ὅτι δέν ἀνέμενον αὐτάς τάς διαμαρτυρίας. Καί ἄλλην φοράν ἔκαμα σχετικήν νύξιν καί δέν εἶδον νά διαμαρτύρεσθε. Εἶναι πρός τιμήν σας, διότι ἀποτελεῖτε ἕνα Κόμμα συντηρητικῶν ἀρχῶν, διότι ἡ συντηρητικότης ἐνέχει καί αὐτή δυνάμεις ζωογόνους καί ἰσχυράς. Ἄλλο τό ζήτημα, ἐάν αἱ συντηρητικαί ἀρχαί αὗται δέν εἶναι ἱκαναί νά ὁδηγήσουν εἰς τήν πρόοδον τῆς Δημοκρατίας.*

Συνεπῶς, δέν βλέπω τόν λόγον νά διαμαρτύρεσθε ἐπί τῇ ἁπλῇ διαπιστώσει, ὅτι εἶσθε Κόμμα συντηρητικῶν ἀρχῶν καί νά διαμφισβητῆτε τήν ἰδικήν μας περισσότερον ἐξελικτικήν ἰδεολογίαν.

Κύριοι συνάδελφοι, ὑπεστηρίξαμεν καί ἐξακολουθοῦμεν νά ὑποστηρίζωμεν, καί εἰς τό σημεῖον αὐτό θά ἐπιστήσω τήν προσοχήν σας, ὅτι ἡμεῖς μή ζητήσαντες οὔτε ἐπίσπευσιν τῶν ἐκλογῶν, οὔτε συγκεκριμένην χρονολογίαν τακτήν ὑποβολῆς τοῦ νέου πολιτικοῦ νόμου, ἐζητήσαμεν τοῦτο: Ὁ ἐκλογικός νόμος νά ψηφίζεται ἐφεξῆς εἰς χρόνον ἀφιστάμενον ἐπαρκῶς ἀπό τῶν ἐκλογῶν. Δέν νομίζω, ὅτι ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως μέ αὐτάς τάς διαπιστώσεις πού ἔκαμεν ἐκ τοῦ παρελθόντος καί μέ τήν διάγνωσιν ὡρισμένων πληγῶν τοῦ πολιτικοῦ μας βίου, δέν νομίζω, ὅτι θά ἤθελον νά συνεχισθῇ τό ὑπάρχον ἱστορικόν περί τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου καθεστώς, τό ὁποῖον δέν ἐδίστασα καί δέν διστάζω νά τό χαρακτηρίσω ὡς ἐπιζήμιον, διότι ἀναμφισβητήτως ἀνακόπτει τήν πολιτικήν μας ἐξέλιξιν. Δέν νομίζω, ὅτι ὡς συμπέρασμα ὅλης τῆς μακρᾶς συζητήσεως εἶναι δυνατόν νά συναχθῇ ἀπό οἱονδήποτε συνάδελφον ἡ γνώμη, ὅτι αὐτό τό καθεστώς πρέπει νά τό συνεχίσωμεν ἔτσι, ὥστε νά ἐπιτρέπεται εἰς τά πολιτικά Κόμματα τά πλειοψηφοῦντα ἑκάστοτε κυβερνῶντα, ὅσα ἔχουν διανύσει πλέον τόν φυσικόν των βίον καί ἔχουν φθαρῇ, τότε, εἰς παραμονάς τῶν ἐκλογῶν νά ὑποβάλλουν καί νά ἐπιβάλλουν τόν ἐκλογικόν νόμον τῆς ἀρεσκείας των. Νομίζω, ὅτι πρέπει νά διακόψωμεν μέ βαθεῖαν τομήν τόν ἀπαράδεκτον τοῦτον ἐθισμόν καί ὅλοι ἀπό συμφώνου νά παραδεχθῶμεν, ὅτι δέν εἶναι ὠφέλιμον γενικώτερον εἰς τήν Χώραν νά

καραδοκῶμεν μέχρι τῆς παραμονῆς τῶν ἐκλογῶν πότε θά ἀποκρυσταλλωθοῦν τά ρευστά κομματικά μας συμφέροντα, διά νά ὑποβάλλωμεν τόν συμφέροντα κομματικῶς ἐκλογικόν νόμον, ὁ ὁποῖος νά ἀποτελῇ ἕνα σωσίβιον τοῦ Κόμματός μας καί μόνον. Ὁ νέος ἐκλογικός νόμος ὑπό τάς σημερινάς ἰδιαίτατα περιστάσεις, πρέπει νά εἶναι σωσίβιον τοῦ κινδυνεύοντος νά καταποντισθῇ Κοινοβουλευτισμοῦ καί τῆς ἀπειλουμένης νά καταβυθισθῇ Δημοκρατίας. Δέν δύνανται, τήν Κοινοβουλευτικήν Δημοκρατίαν νά τήν σώσουν πλέον καθεστωτικῆς μορφῆς παρατάξεις, ὅσον καί ἐάν ἀπορροφήσουν ἐν ὀνόματι τοῦ ἀντικομμουνιστικοῦ ἀγῶνος ὅλας τάς κρατικάς δυνάμεις. Τήν Δημοκρατίαν θά τήν σώσῃ ἡ ἀποκρυστάλλωσις πολιτικῶν ἰδεῶν παγίων, θά τήν σώσῃ ἡ ὀργάνωσις πολιτικῶν Κομμάτων ὑγιῶν μέ σταθεράς πολιτικάς ἀρχάς. Θά τήν σώσῃ ἡ σταθερά καί ἀπρόσκοπτος ἐξέλιξις ἀπό τήν πολιτικήν μορφήν τήν ὁποίαν ἔχει σήμερον, εἰς μορφήν συγχρονισμένης πολιτικῆς καί οἰκονομικῆς Δημοκρατίας. Ἐάν τοῦτο ἔχωμεν ὑπ' ὄψει, δέν ὑπάρχει καμμία ἀμφιβολία, ὅτι πρέπει ἀπό κοινοῦ νά υἱοθετήσωμεν νέον ἐκλογικόν νόμον, ὁ ὁποῖος διά ρητῆς συμφωνίας κυρίων, νά ἰσχύσῃ ἐπί πολλάς καί μακράς, ἀλλεπαλήλους ἐκλογικάς περιόδους. Διότι αὐτή ἡ ἀνάπλασις τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς, τήν ὁποίαν ὅλοι ἐπιθυμοῦμεν, αὐτή ἡ ἐξυγίανσις τοῦ δημοσίου μας βίου, τήν ὁποίαν ὅλοι ἐπαγγελόμεθα, δέν εἶναι δυνατόν νά ἐπιτευχθῇ, σύμφωνα μέ τήν μέχρι τοῦδε παράδοσίν μας καί τήν μέχρι τοῦδε ἐκλογικήν μας τακτικήν. Οὔτε εἶναι δυνατόν νά ἐπιτευχθῇ εἰς τό διάστημα μιᾶς κοινοβουλευτικῆς 4ετίας. Εἶπεν ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ὅτι ἐδόθησαν ἐσχάτως ἀφορμαί ἀναταραχῆς, λόγῳ ἀδιστάκτου, ὅπως τόν ἐχαρακτήρισε, διασυρμοῦ. Ὅλοι καταδικάζομεν τόν ἀδίστακτον διασυρμόν καί ἀλλοίμονον, ἐάν ἦτο κανείς εἰς τήν αἴθουσαν αὐτήν, ὁ ὁποῖος νά υἱοθετήσῃ τοιαύτην μέθοδον διεξαγωγῆς τῶν πολιτικῶν ἀγώνων.

Ἐκπλήσσομαι ὅμως ὀλίγον ἀπό ἱστορικῆς ἀπόψεως, διότι ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως τό γεγονός αὐτό τό θεωρεῖ ὡς πρωτοφανές καί μόνον εἰς αὐτόν ἐπισυμβαῖνον. Ὅποιος εἰσέρχεται εἰς τήν πολιτικήν ζωήν γνωρίζει, ὅτι εἶναι πιθανώτατον νά ἀντιμετωπίσῃ αὐτάς καί ἄλλας δεινοτέρας συμφοράς. Δέν ἤθελα νά εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ἐπεκταθῶ ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ. Σᾶς εἶπα καί ἄλλοτε, ὅτι εἰς τό ἰδικόν μας παρελθόν δέν ὑπάρχει περίπτωσις κατά τήν ὁποίαν νά ἐξετοξεύθη ἐναντίον ἄλλης πολιτικῆς παρατάξεως ὁ ρύπος τοῦ διασυρμοῦ. Ἀλλά σεῖς ἠνέχθητε νά παραπεμφθῇ ἡ ἰδική μας πολιτική διαχείρισις εἰς δικαστικά πρόσωπα, χωρίς νά δημοσιευθῇ ποτέ τό ἀποτέλεσμα.

Πρόεδρος. Εἰς τό θέμα, κ. Νόβα, εἴμεθα ἐπί τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Ἀναφέρομαι, ἐπί πλέον, καί εἰς τήν κατηγορίαν περί φοροδιαφυγῆς τοῦ ἀειμνήστου Καρτάλη. Ὅλαι αὐταί αἱ ὑπερβολαί εἶναι μέχρις ἑνός σημείου ἀνθρώπιναι καί δέν εἶναι δυνατόν νά ἐκλείψουν ὁλοσχερῶς. Ἀλλά καί δέν εἶναι δυνατόν νά τάς κατηγορῇ ἡ κυβερνῶσα παράταξις εἰς βάρος τῆς Ἀντιπολιτεύσεως, ὅταν τό ἰδικόν της παρελθόν εἶναι βεβαρυμένον μέ ἀναλόγους πράξεις βαρυτέρας εὐθύνης. Ἐπαναλαμβάνω, ὅτι καταδικάζομεν ἀδιστάκτως πάντα ἀδίστακτον διασυρμόν, ἀπαιτοῦντες ὅμως ἀπό τήν ἄλλην πλευράν νά ὑπάρχῃ μία διστακτική εὐθιξία, οὕτως ὥστε νά μή λαμβάνῃ ἀνεπίτρεπτον ἔκτασιν οἱαδήποτε βάσιμος κρίσις ἤ ἐπίκρισις καί νά μή τροφοδοτοῦνται περαιτέρω αἱ ἐγειρόμεναι ὑπόνοιαι ἐκ τῆς κακῆς διαχειρίσεως ὡρισμένων θεμάτων, νά καυτηριάζωνται δέ αὐθωρεί ὅλαι αἱ σκανδαλώδεις παραβάσεις. Καί θά ἤθελον, καταλήγων, ἐπί τοῦ σημείου τούτου νά ὑπενθυμίσω ἐκεῖνο, τό ὁποῖον εἶπεν ὁ ἀείμνηστος Ντεσανέλ, ὁ Πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, ὅτι δηλαδή ὁ πολιτικός ἀνήρ ἠμπορεῖ νά πλήττῃ μέ τό μέτωπόν του τά ἄστρα, ἀλλά συχνά εἶναι ὑποχρεωμένος νά βαδίζῃ μέ τά πόδια βυθισμένα εἰς τήν λάσπην. Μέσα εἰς αὐτήν τήν πραγματικότητα ὑπάρχουν εὐρέα περιθώρια, ὥστε νά ρυθμίσωμεν τήν πολιτικήν μας ζωήν ἐπί ὑγιεστέρων βάσεων. Πρίν κατέλθω τοῦ βήματος, κύριοι συνάδελφοι, θέλω νά ἐκφράσω καί πάλιν τήν ἱκανοποίησίν μου, διότι ἡ ἐπερώτησίς μας ἔδωσεν ἀφορμήν εἰς τήν εὐρεῖαν αὐτήν συζήτησιν καί εἰς τάς ἀποφινάς δηλώσεις τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως. Ἴσως θά εἶναι δυνατόν καί προτιμητέον ἡ προεργασία καί αἱ ἐπερωτήσεις ἐπί τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου νά ἀρχίσουν ἀμέσως τώρα, ἀλλά δέν εἶναι δυνατόν νά διατυπωθῇ ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ σοβαρά ἀντίρρησις. Δυνάμεθα νά ἀναμείνωμεν μέχρι τοῦ Μαρτίου, ἀρκεῖ νά μή ἐπαναληφθῇ ἡ προσφιλής τακτική τῶν παρελκύσεων. Ἐκεῖνο, τό ὁποῖον ἤθελα νά τονίσω καί πάλιν ἔτι περισσότερον, εἶναι, ὅτι πράγματι, ὅπως καί ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, νομίζω, ὑπέλαβε, πρέπει νά κατανοήσωμεν πλέον, ὅτι ὁ ἐκλογικός νόμος δέν εἶναι ἀποκλειστικόν ἰδιοπαρασκεύασμα τῆς κομματικῆς μας κουζίνας, οὔτε τῆς ἰδικῆς μας, οὔτε τῆς ἰδικῆς σας. Ὁ ἐκλογικός νόμος εἶναι ὁ μόνος πολιτικός νόμος, ὁ κατ' ἐξοχήν πολιτικός νόμος. Αὐτός καί μόνον ζωοποιεῖ καί τήν Κυβέρνησιν καί τό Κράτος καί τήν Πολιτείαν. Αὐτός εἶναι ὁ νόμος "μήτρα", ὁ ὁποῖος περιέχει, ἐν σπέρματι, ὅλους τούς ἄλλους νόμους. Σπεύδω νά σᾶς εἴπω, ὅτι οἱ χαρακτηρισμοί αὐτοί δέν εἶναι ἐφευρήματα ἰδικά μου. Ἔχουν διατυπωθῇ ἀπό διασήμους σοφούς Συνταγματολόγους, οἱ ὁποῖοι εἶναι σύμφωνοι, ὅτι δέν εἶναι τίμιον, δέν εἶναι ἠθικόν –τό χαρακτηρίζουν ἐπαχθές, τό χαρακτηρί-*

ζουν ἐπιζήμιον– τό νά ἐναλλάσσωνται τά ἐκλογικά συστήματα συχνά. Συμφωνῶ, λοιπόν, μέ τήν διαπίστωσιν πού ἔκαμε καί ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ὅτι ἐκεῖνο, τό ὁποῖον μᾶς χρειάζεται, ἐάν θέλωμεν νά κάμωμεν βαθεῖαν τομήν εἰς τήν μέχρι τοῦδε πολιτικήν μας, ἀκαταστασίαν, εἶναι νά ψηφίσωμεν ἕνα ἀδιάβλητον ἐκλογικόν νόμον κοινῆς συμφωνίας, δυνάμενον νά ἰσχύσῃ ἐφ' ἑξῆς εἰς μακράν σειράν περιόδων. Ὁ νέος ἐκλογικός νόμος πρέπει νά ἀποσοβήσῃ τήν πόλωσιν, πρέπει νά ἀποτρέψῃ τήν συγκρότησιν εὐκαιριακῶν μετώπων, τά ὁποῖα συνοθυλεύουν τό λαϊκόν φρόνημα καί φθείρουν τό Πολίτευμα, πρέπει νά μᾶς δώσῃ πιστήν ἀπογραφήν τῶν πολιτικῶν δυνάμεων τῆς Χώρας καί ἐναργῆ ἀπεικόνισιν τῶν πραγματικῶν ροπῶν τῆς κοινῆς γνώμης.

Ἐλέχθη, κύριοι συνάδελφοι, προσφυῶς, ὅτι ὁ Καταστατικός Χάρτης, τό Σύνταγμα ἑκάστης χώρας, εἶναι ἡ Κοινωνία ἐν ἀναπαύσει, ὁ δέ ἐκλογικός νόμος εἶναι ἡ Κοινωνία ἐν πορείᾳ. Ἂς συνεργασθῶμεν ὅλοι μαζί, ὥστε νά κατευθύνωμεν τήν πορείαν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινωνίας, ὄχι πρός τούς χρονίζοντας φατριασμούς καί οὔτε πρός τήν νάρκην τοῦ ἐλλοχεύοντος ὁλοκληρωτισμοῦ, ἀλλά νά τήν κατευθύνωμεν πρός τόν αἴθριον ὁρίζοντα τῆς ἀληθοῦς κοινωνικῆς καί οἰκονομικῆς Δημοκρατίας (Χειροκροτήματα)».

Περί Ἑλληνικῶν Ἐπαρχιῶν ΙΙ

Ὅταν τό Φεβρουάριο τοῦ 1960 συστήθηκε ἡ Νέα Πολιτική Κίνηση, τήν ὁποίαν ἀποτέλεσαν οἱ Στ. Ἀλλαμανῆς, Γ. Βοραζάνης, Τζών Γκλαβάνης, Φωκ. Ζαΐμης, Ἰω. Ζίγδης, Δημ. Κωστῆς, Κ. Λιδωρίκης, Ἐμμ. Λουλακάκης, Γ. Μαῦρος, Γ. Μελᾶς, Κ. Μητσοτάκης, Δημ. Παπασπύρου, Π. Παπαληγούρας, Γ. Ράλλης καί Ἰω. Τούμπας, ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας ἀναδείχθηκε ἐπικεφαλῆς τους ὡς Κοινοβουλευτικός Ἐκπρόσωπος.

Ὡς Κοινοβουλευτικός Ἐκπρόσωπος, λοιπόν, τῆς Νέας Πολιτικῆς Κίνησης, ὁ Νόβας ἔδειξε ἰδιαίτερη πολιτική κινητικότητα καί μέ τίς ἀνεπανάληπτες ἀγορεύσεις του ἔκαμε μεγάλη ἐντύπωση στό Σῶμα γιά τήν ἐπιθετική ὁρμή, τή μεστότητα τῶν ἐπιχειρημάτων του καί τή δύναμη τοῦ λόγου.

Ὁ πόνος του γιά τήν ἐγκατάλειψη τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαρχίας καί τή μή ἰσόρροπη πρός τά ἀστικά κέντρα τῆς χώρας μας ἀνάπτυξή της, ξαναέφερε στήν ἐπικαιρότητα τήν ἐπερώτησή του περί τῶν Ἑλληνικῶν Ἐπαρχιῶν, ἐνισχυμένη αὐτή τή φορά μέ τίς ὑπογραφές τῶν Γ. Μαύρου, Ι. Ζίγδη, Σ. Ἀλλαμανῆ, Π. Παπαληγούρα, Ε. Λουλακάκη καί Α. Κωστῆ, οἱ ὁποῖοι τήν υἱοθέτησαν ἀπό τήν πρώτη στιγμή καί τῆς ἔδωσαν μάλιστα καί τήν πρέπουσα σημασία.

Ἡ ἐπερώτηση μέ παραπλήσιο μέ τήν προηγούμενη κείμενο κατατέθηκε στή Βουλή στίς 4-6-1960, συζητήθηκε εὐρύτατα σέ δεκαπέντε συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς[78] καί συνετέλεσε κατά πολύ στή διαφώτιση καί στή συνειδητοποίηση τῶν μεγάλων προβλημάτων τῆς Ἐπαρχίας καί τοῦ καλύτερου τρόπου ἀντιμετωπίσεώς τους.

---

78. α) Συγκεκριμένα ἡ ἐπερώτηση συζητήθηκε στίς ἑξῆς Συνεδριάσεις τοῦ Σώματος:
Συνεδρίαση 67, τῆς 22ας Φεβρουαρίου 1961, Ἐφημ. συζητήσεων σελ. 225-246.
Συνεδρίαση 69, τῆς 24ης Φεβρουαρίου 1961, Ἐφημ. συζητήσεων σελ. 275-298.
Συνεδρίαση 71, τῆς 28ης Φεβρουαρίου 1961, Ἐφημ. συζητήσεων σελ. 318-338.
Συνεδρίαση 74, τῆς 3ης Μαρτίου 1961, Ἐφημ. συζητήσεων σελ. 395-413.
Συνεδρίαση 76, τῆς 7ης Μαρτίου 1961, Ἐφημ. συζητήσεων σελ. 437-455.
Συνεδρίαση 79, τῆς 10ης Μαρτίου 1961, Ἐφημ. συζητήσεων σελ. 491-509.
Συνεδρίαση 81, τῆς 14ης Μαρτίου 1961, Ἐφημ. συζητήσεων σελ. 543-564.

Συγκεκριμένα, ἡ ἐπερώτηση ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Διά τούς Ἀξ. κ.κ. Πρόεδρον Κυβερνήσεως καί Ὑπουργόν Συντονισμοῦ.

Ἐπερωτῶνται οἱ κ.κ. Πρόεδρος Κυβερνήσεως καί Ὑπουργός Συντονισμοῦ διότι δέν λαμβάνουν τά προσήκοντα μέτρα διά τήν τόνωσιν τῶν ἐπαρχιῶν καί τήν ἰσόρροπον ἀνάπτυξιν πόλεων καί ὑπαίθρου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 4 Ἰουνίου 1960

Οἱ Ἐπερωτῶντες Βουλευταί

Γ. ΜΑΥΡΟΣ, Γ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ-ΝΟΒΑΣ, Ι. ΖΙΓΔΗΣ, Σ. ΑΛΑΜΑΝΗΣ, Π. ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ, Ε. ΛΟΥΛΑΚΑΚΗΣ, Α. ΚΩΣΤΗΣ.

Ἡ ἀγόρευση τοῦ Γ. Ἀθανασιάδη-Νόβα στή συγκεκριμένη ἐπερώτηση ὑπῆρξε μακροσκελέστατη, μνημειώδης καί μέ πολύ ἐνδιαφέρον γιά τήν ἐπαύριο ὁλοκλήρου τοῦ Ἔθνους.

Κράτησε τρεῖς ὁλόκληρες ὧρες στή Συνεδρίαση τῆς 25ης Ἀπριλίου 1961 καί ἀπεικόνισε πιστότατα τή μορφή καί τίς συνθῆκες ζωῆς τῶν ἐπαρχιακῶν καί ἰδιαίτερα τῶν ὀρεινῶν πληθυσμῶν. Τέλος, ἀνέπτυξε ὁλόκληρο σύστημα διοικητικῆς καί οἰκονομικῆς ὀργανώσεώς τους γιά νά ἐπιτευχθεῖ πραγματική βελτίωση τῆς ἐπικρατούσας ἐξαθλιωτικῆς κατάστασης καί οὐσιαστική ἀνύψωση τοῦ βιοτικοῦ τους ἐπιπέδου.

Συγκεκριμένα εἶπε:

α) Γενικά

«Ἡ Κοινοβουλευτική ὑπέρ τῆς Ἐπαρχίας σταυροφορία, τήν ὁποίαν ἐπροκάλεσεν ἡ ἐπερώτησίς μας, καθώς καί αἱ συναφεῖς ἐπερωτήσεις τῶν

Συνεδρίαση 94, τῆς 24ης Ἀπριλίου 1961, σελ. 382-396.
Συνεδρίαση 95, τῆς 25ης Ἀπριλίου 1961, σελ. 414-439 (ἡ ὁμιλία τοῦ Νόβα).
Συνεδρίαση 98, τῆς 28ης Ἀπριλίου 1961, σελ. 489-501.
Συνεδρίαση 103, τῆς 5ης Μαΐου 1961, σελ. 591-609.
Συνεδρίαση 105, τῆς 9ης Μαΐου 1961, σελ. 631-642.
Συνεδρίαση 110, τῆς 16ης Μαΐου 1961, σελ. 28-39.
Συνεδρίαση 113, τῆς 19ης Μαΐου 1961, σελ. 115-126.
Συνεδρίαση 115, τῆς 23ης Μαΐου 1961, σελ. 159-167.

β) Ἡ ἀγόρευση τοῦ Γ. Ἀθανασιάδη Νόβα περί Ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν, κυκλοφόρησε καί σέ ἀνάτυπο.

ἄλλων ἀξιοτίμων συναδέλφων, ἀποτέλεσεν αἰσθητήν ἠθικήν ἐνθάρρυνσι γιά τούς ἐπαρχιακούς πληθυσμούς, πού τόσο σκληρά ἐργάζονται γιά τόν ἐπιούσιο τῶν οἰκογενειῶν των, ἀλλά καί γιά τήν ἐπαύριον ὁλοκλήρου τοῦ Ἔθνους.

Θέλω νά ἐλπίζω ὅτι πέραν τῆς ἠθικῆς αὐτῆς ἐνθαρρύνσεως θά συντελέσῃ καί στήν ἀποκόμισι θετικῶν συμπερασμάτων, ἐνισχυτικῶν τῆς καταβαλλομένης γιά τήν ἀνάπτυξι τῶν ἐπαρχιῶν κρατικῆς προσπαθείας. Ἀπορῶ μάλιστα γιατί ἡ Κυβέρνησις δέν ἔμεινε καί αὐτή εἰλικρινῶς εὐχαριστημένη ἀπό τήν εὐρεῖα, ἐμπεριστατωμένη καί ἐπί ὑψηλοῦ ὡς ἐπί τό πολύ ἐπιπέδου συγκρατηθεῖσα συζήτησι, ἀλλά ἐξεδήλωσεν, ὑπό τό κράτος ἀδικαιολογήτου ἐκνευρισμοῦ, ἔλλειψι ψυχραιμίας καί κατανοήσεως. Ὡς εἶχα τήν εὐκαιρία νά παρατηρήσω καί ἄλλοτε, κατέχεται ἀπό τήν ψύχωσι τοῦ ἀλαθήτου καί ἀδυνατεῖ νά ἐπωφεληθῇ τῶν βοηθημάτων, πού τῆς προσφέρει ἑκάστοτε ὁ καλόπιστος ἔλεγχος τῆς Ἀντιπολιτεύσεως. Ἕνα ἀπό τά προτερήματα τῆς Κυβερνήσεως, (διότι ἐγώ δέν ἀρνοῦμαι ὅτι ἔχει καί τοιαῦτα), εἶναι ἡ αἰσιοδοξία της. Τό κακόν ὅμως εἶναι ὅτι αὕτη ἔχει καταστῆ παθολογικῶς ὑπερτροφική καί ὡς ἐκ τούτου αὐτοκαταστρέφεται.

Φέρουσα συνεχῶς ἡ Κυβέρνησις τό ρόδινο φακό τῆς αἰσιοδοξίας, βλέπει συνήθως παραμορφωμένη τή ζῶσα πραγματικότητα καί ὑπερπηδῶσα τή ροή της, ἐπαναπαύεται μέ τή συλλογή εὐπλάστων στατιστικῶν στοιχείων ἐπί τῆς ἄμμου τῶν ὁποίων οἰκοδομεῖ τήν εὐδαιμονία της, πού δέν συμπίπτει, ἀτυχῶς, νά εἶναι πάντοτε καί εὐδαιμονία τοῦ λαοῦ. Ὁ μῦθος τῆς εὐημερίας, πού διασαλπίζουν ὑπουργοί καί ραδιόφωνα, βρίσκεται σέ πλήρη διαφωνία μέ τήν πραγματική κατάστασι τήν ὁποία, φυσικά, πιστότερα ἀπεικονίζουν ἐπίσημες ἐκθέσεις ὅπως π.χ. ἡ ἐμπιστευτική ἔκθεσι τῆς Εἰδικῆς Ἀποστολῆς τοῦ "Διεθνοῦς Νομισματικοῦ Ταμείου", συνταχθεῖσα τόν Μάρτιον τοῦ 1960.

Δέν θά ἀποπειραθῶ νά εἰσέλθω στό στατιστικό λαβύρινθο, διότι, ἄλλωστε, οἱ ἀριθμοί ἐχρησιμοποιήθηκαν "κατά κόρον", σάν βαρύ πυροβολικό στίς κύριες φάσεις τῆς μάχης. Τώρα, ὑποχρεωμένος νά διεξαγάγω ἕνα εἶδος μάχης ὀπισθοφυλακῶν, πρέπει νά χρησιμοποιήσω ἀγχέμαχα ὅπλα, τά ὁποῖα θά δανεισθῶ ἀπό τήν παρατήρησι τῆς τρεχούσης ζωῆς καί ἀπό τήν καθημερινήν πεῖρα. Θά προσπαθήσω ἄλλωστε νά μήν ἐπαναλάβω ὅσα οἱ προηγηθέντες ρήτορες πλέον ἢ ἐπαρκῶς ἀνάπτυξαν.

Γιά τήν ἀπεικόνισι τῆς πραγματικῆς καταστάσεως εἰς ἐμέ ἀρκοῦν οἱ ἁπλοῖ ἀριθμοί τοῦ μέσου ἀγρότη, οἱ ὁποῖοι ἐκφράζουν εὐγλώττως καί πειστικῶς τό σημερινό του παράπονο.

"Πρῶτα ἤθελα ἔνδεκα ὀκάδες καλαμπόκι γιά ν' ἀγοράσω ἕνα ντρίλινο παντελόνι. Τώρα θέλω πενήντα καί δέν φτάνουν". "Πρῶτα μοῦ περίσσευαν καί πενήντα δραχμές νά τίς βάλω στό Ταμιευτήριο. Τώρα, πού μεγάλωσαν καί τά παιδιά καί δουλεύουν κι αὐτά, δέ μποροῦμε νά χορτάσουμε ψωμί". "Πρῶτα εἴχαμε τήν ὀκᾶ τετρακόσια δράμια τώρα τήν ἔχουμε τριακόσα".

Γνωρίζω ὅτι τό κλείσιμο τῆς περίφημης ψαλίδας δέν εἶναι εὔκολο. Καί μοῦ φαίνεται ἀπίστευτο ὅτι, ἀπό ὅλον τόν κόσμο, μόνον στή Νέα Ζηλανδία ἔχει ἐπιτευχθῆ τό θαυματουργικό κλείσιμο! Ὀρθά ἔχει λεχθῆ ὅτι ἡ ἰσοτιμία τοῦ βιομηχανικοῦ καί τοῦ ἀγροτικοῦ εἰσοδήματος ἔχει γίνει σήμερα τό περιπαθές ὄνειρο τῆς γενεᾶς μας, ὅπως τῶν πατέρων μας ἦταν ἡ ἰσοτιμία χρυσοῦ καί χαρτονομίσματος. Τό ζήτημα εἶναι νά μή ἀνοίγεται, ὅπως δυστυχῶς, συμβαίνει ἐδῶ σ' ἐμᾶς, ὅλο καί περισσότερο ἡ ψαλίς, μέ κίνδυνο νά ξεβιδωθῆ κάποτε ἀπό τό πολύ ἄνοιγμα καί τό σκέλος της τό βιομηχανικό πλήξῃ θανάσιμα τόν ἀγρότη!

Συμπέρασμα, κύριοι, τῶν οὐσιαστικῶν ἀγορεύσεων τῶν ἀξιοτίμων συναδέλφων, πού προηγήθηκαν ἐπί τοῦ βήματος τούτου, καί τῶν μακρῶν ἀπαντήσεων τῶν ἀξιοτίμων κ.κ. Ὑπουργῶν, συμπέρασμα ἀκόμη καί τοῦ φωνογραφικῶς ἀποδοθέντος ἀπό ἐμέ παραπόνου τοῦ μέσου ἀγρότη, εἶναι ὅτι ἡ ὕπαιθρος διέρχεται κρίσι δεινή. Πίπτει ἡ γεωργική παραγωγή. Πίπτουν οἱ τιμές τῶν προϊόντων της. Πίπτει τό γεωργικό εἰσόδημα. Πίπτει τό βιοτικό ἐπίπεδο. Ἀνεργία μαστίζει τή νεολαία. Ὑποαπασχόλησι μαραίνει τόν πληθυσμό. Ὑποσιτισμός λυμαίνεται τήν ὕπαιθρο. Πανικός φυγῆς κυριαρχεῖ στόν ἀγροτικό κόσμο. Ἀποδεκατίζονται τά χωριά. Ρημάζουν τά σπίτια. Ἀγριεύουν τά χωράφια..

Ἡ εἰκόνα δέν εἶναι καθόλου εὐχάριστη. Καί ὁ κίνδυνος προσλαμβάνει διαστάσεις κινδύνου ἐθνικοῦ. Δέν λέγω ὅτι ἐνώπιον τοῦ κινδύνου αὐτοῦ τό Κράτος ἀναισθητεῖ. Καί στοργή ἐκδηλώνεται καί μέριμνα λαμβάνεται. Δέν λέγω ὅτι ἡ Κυβέρνησι ἀδιαφορεῖ καί ἀδρανεῖ ἀναλγήτως. Καί δρᾶ καί λαμβάνει μέτρα. Λέγω ὅμως ὅτι ἡ δραστηριότης της εἶναι ἀνοργάνωτη ἤ κακῶς ὀργανωμένη. Λέγω ὅτι τά μέτρα της, ὅπως τά ἔχει μεθοδεύσει, εἶναι ἐμβαλωματικά καί ἀνεπαρκῆ. Οἱ δαπάνες εἶναι σεβαστές, τά ἀποτελέσματα πενιχρά. Δέν ὑπάρχει οὔτε πνεῦμα, οὔτε πρᾶξις νοικοκυρωσύνης καί μάλιστα νοικοκυρωσύνης-δημιουργικῆς. Στήν περίστασι πού περνᾶμε καί στόν κίνδυνο πού διατρέχουμε, δέν ἀρκεῖ ἕνα τυπικό κυβερνητικό ἐνδιαφέρον. Χρειάζεται ἔνθερμος ζῆλος. Χρειάζεται ἀνώτερος οἶστρος. Τό ἐνδιαφέρον πρέπει νά ὑψωθῆ σέ πάθος. Ἄν ὑπῆρχε τό ὑψηλόν πάθος, πρῶτα-πρῶτα θά εἶχαν ἀναπλασθῆ οἱ ἐκτελε-

στικοί ὀργανισμοί, διά μέσου τῶν ὁποίων λειτουργεῖ τό Κυβερνητικόν ἐνδιαφέρον. Τήν ὀπισθοδρομική γραφειοκρατία θά εἶχεν ἀντικαταστήσει ἐμπνευσμένη πρωτοβουλία μέ θάρρος εὐθύνης καί ὀργασμό δημιουργίας. Ὁ καθυστερημένος Μανδαρινισμός θά εἶχε παραχωρήσει τή θέσι του σέ συγχρονισμένο Κρατικό μηχανισμό. Ἀπό τούς ἁρμοδιωτέρους παράγοντες τονίζεται ἡ ἀνάγκη τῆς ριζικῆς ἀναμορφώσεως τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, ἰδίως αὐτοῦ πού ἀπασχολεῖται μέ τά οἰκονομικά προβλήματα. Ὅλοι οἱ κρατικοί καί παρακρατικοί θεσμοί ἀπαιτοῦν σήμερα βασική μεταρρύθμισι. " Ἄνευ θεσμολογικῆς ἐπαναστάσεως καμμία οἰκονομική ἀνάπτυξι δέν εἶναι δυνατή", διάβαζα τελευταῖα σέ σοβαρό οἰκονομικό περιοδικό. Καί τό προσυπογράφω.

Θά ἰσχυρισθῆ ἡ Κυβέρνησι ὅτι καταρτίζεται μελέτη ἀναδιοργανώσεως τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν. Στήν ἐποχή τῶν διαπλανητικῶν πυραύλων πρόοδος ἐποχουμένη ἁραμπᾶ ἀποτελεῖ παρωδίαν. Χωρίς ἰσχυρή ἀναδημιουργική πνοή, χωρίς παλμό ἠφαιστειώδη, δέν γίνονται ἐπαναστατικές μεταρρυθμίσεις! Ἄν δέν τροφοδοτήσουμε καί πάλι τίς ἑλληνικές καλένδες, φοβοῦμαι ὅτι θά προχωρήσουμε ἄλλη μιά φορά σέ ἁπλῆ νομικοποίησι τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν! Ἀλλά δέν εἶναι αὐτό πού μᾶς λείπει, οὔτε αὐτό πού μᾶς χρειάζεται – εἶναι κάτι ἀντίθετο ἴσως. Καί χωρίς νά θέλω νά θίξω τούς ἀσχολουμένους μέ τή μελέτη τῆς ἀναδιοργανώσεως – οὔτε ἐνθυμοῦμαι εἰς ποίους ἔχει ἀνατεθῆ – κρίνω ὅτι θά ἦτο ἀπείρως σκοπιμώτερο νά εἶχεν ἀνατεθῆ σέ μία Διακομματική Κοινοβουλευτική Ἐπιτροπή τό ἔργον. Αὐτή νά ἐκλέξῃ τό ἐπιτελεῖο της καί αὐτή νά τοῦ ἐμπνεύσῃ ἀνανεωτικό ζῆλο.

Γιά νά ἔχουν λείψει οἱ ἀπαιτούμενες ψυχικές, ἐπιστημονικές καί ὀργανωτικές προϋποθέσεις τό Κυβερνητικό ἔργο, στόν τομέα τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, δέν πῆρε τήν ἔξαρσι πού ἀπαιτεῖτο. Ἀντί νά λάβῃ τή μορφή δημιουργικῆς ἐξορμήσεως, ἔμεινε στήν ἀμορφία σπασμωδικῶν μέτρων. Καί ὄχι κάν μέτρων, ἀλλά ἡμιμέτρων.

Εἶναι φανερό ὅτι δέν εἶχε συλληφθῆ ξάστερα καί δέν εἶχε συνειδητοποιηθεῖ ὁλοκληρωμένα οὔτε τό νόημα οὔτε τό περιεχόμενο τοῦ πελωρίου προβλήματος, οὔτε κάν τό γενικό του περίγραμμα. Γιά τοῦτο ὁ προγραμματισμός ὑπῆρξε βραδύς καί ἀτελής. Γιά τοῦτο δέν κατορθώθηκε ἀποσαφήνισι τῶν σκοπῶν. Γιά τοῦτο ἡ ἱεράρχησι τῶν ἀναγκῶν ἀγνοήθηκε. Γιά τοῦτο ἡ καταβαλόμενη προσπάθεια δέν ἀνταποκρίνεται στό μέγεθος τοῦ ἔργου. Γιά τοῦτο ἡ ἐκτέλεσι δέν γίνεται κατά τρόπο πλημμελῆ, μολονότι ὑπέρ τό δέον πολυδάπανο. Γιά τοῦτο ἡ ἀπόδοσι καθυστερεῖ ἐπικινδύνως γιά τήν οἰκονομική τύχη τῆς Χώρας.

β) Ἡ καθυστέρηση τοῦ Γεωργικοῦ Τομέα

Γνωρίζετε πολύ καλύτερα ἀπό ἐμέ ποίους κινδύνους συσσωρεύει ἡ ἀναμφισβήτητη καθυστέρησι τοῦ γεωργικοῦ τομέως. Τήν τελευταία τριετία ἡ ἀγροτική οἰκονομία σημειώνει ὄχι ἁπλῶς στασιμότητα ἀλλά κάμψι. Ἐκεῖ ὅμως, δηλαδή στήν πρωτογενῆ παραγωγή, θεμελιώνονται τά βάθρα τῆς οἰκονομίας μας. Καί ὅταν αὐτά κλονίζονται, κλονίζεται ὅλο τό οἰκονομικό μας οἰκοδόμημα. Ἡ ἀναταραχή εἶναι ἐμφανής. Καί δέν μποροῦσε νά μήν εἶναι. Σέ μία χώρα ὑποανάπτυκτη ὅπως ἡ δική μας, οἱ ἐπενδύσεις ἔπρεπε νά εἶναι ταχύτερα καί πολύ περισσότερο ἀποδοτικές σέ παραγωγικότητα. Δυστυχῶς ὁ ρυθμός αὐξήσεως τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων καί αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος εἶναι πολύ διαφορικός. Τό ἴδιο συμβαίνει στίς πιστοδοτήσεις.

Ἡ Ἀγροτική Τράπεζα μᾶς πληροφορεῖ ὅτι τό τοποθετημένο καί δουλεῦον στή Γεωργία κεφάλαιο ὑπερδιπλασιάσθη ἀπό τό Σεπτέμβριο τοῦ 1955 ἕως τό Σεπτέμβριο τοῦ 1960. Ἦταν τότε 3.356,2 ἑκατομμύρια δραχμαί, ἦταν ἀντιστοίχως πέρισυ 7.687,9 ἑκατομμύρια δραχ. Ἀνέρχεται τώρα σέ 8.500 περίπου ἑκατομ. δραχ. Ἐρωτᾶται: Ὑπερδιπλασιάσθηκε καί τό γεωργικό εἰσόδημα; Αὐξήθηκε ἔστω, σέ βαθμό ἱκανοποιητικό; Δυστυχῶς ἡ ἀπάντησι εἶναι ἀρνητική...

Ὅπως κριτήριο τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἐπενδύσεων εἶναι ἡ αὔξηση τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, ἔτσι καί κριτήριο ἐπιτυχίας τῶν ἀγροτικῶν πιστοδοτήσεων πρέπει νά εἶναι ἡ αὔξησι τοῦ γεωργικοῦ εἰσοδήματος. Χωρίς αὐτήν ὁδηγούμεθα σέ ἀδυναμία ρευστοποιήσεως τοῦ κεφαλαίου, ὁδηγούμεθα σέ πάγωμα τῶν πιστώσεων. Σέ πολλά διαμερίσματα, (ὅπως λ.χ. στήν Κέρκυρα) ἔχομε ἤδη ὑπερβῆ κάθε ὅριο πιστωτικῆς ἀντοχῆς. Μπορεῖ νά συνεχισθῆ ὁ ὑπερδανεισμός, μέ τόν ὁποῖο ἕως τώρα ἐτονώσαμε τήν ὕπαιθρο – καί τήν ἐτονώσαμε, τό πιό πολύ, πρός ἐνίσχυσι τῆς καταναλωτικῆς της δυνάμεως; Ἀσφαλῶς ὄχι! Βλέπω τυχαίως στό πρόσφατο "Δελτίον Ἀγροτικῆς Τραπέζης" ὅτι 42 παραγωγοί τῆς Νάξου ἐνισχύθησαν μέ μεσοπρόθεσμα δάνεια συνολικοῦ ποσοῦ 665.000 δρχ. δι' ἐκβαθύνσεις καί ἐντοιχίσεις φρεάτων, κατασκευήν ὑδατοδεξαμενῶν κλπ. Στό ἴδιο νησί 14 ἀκτήμονες καί ἡμιακτήμονες παραγωγοί ἐνισχύθηκαν μέ δάνειο μεσοπρόθεσμο 244.000 δρχ. γιά τήν ἐξαγορά γαιῶν πρός γεωργική των ἀποκατάστασι. Ἐπίσης στήν Ἐπαρχία Κορινθίας ἐνισχύθηκαν προσφάτως μέ δάνεια μεσοπρόθεσμα 195 καί 150 χιλιάδων δραχμῶν ἀντιστοίχως δύο γαλακτοκομικοί συνεταιρισμοί. Στήν ἴδια πε-

ριφέρεια τόν παρελθόντα Δεκέμβριο ἔγιναν χορηγήσεις μεσοπροθέσμου πίστεως δι' ἀρδευτικάς βελτιώσεις Δραχμ. 550.000, διά ποιμνιοστάσια Δραχμ. 100.000, διά πτηνοτροφεῖα Δραχμ. 91.000, δι' ἀγοράν πευκοτεμαχίων Δραχμ. 130.000 (ἀκτήμονες 11). Στήν ἴδια περιφέρεια Κορινθίας (Λυκοποριά) ἐχορηγήθη δάνειον μέσης διαρκείας Δραχμ. 250.000 γιά τήν ἐπένδυσι ὑδραυλάκων. Τέλος στό Δερβένι Κορινθίας, ἐχορηγήθησαν τελευταίως ἀνάλογα δάνεια μακρᾶς διαρκείας γιά τήν ἀνέγερσι πέντε νέων πτηνοτροφείων.

Χωρίς νά παρεξηγηθῶ ὅτι ὑπαινίσσομαι ἰδιαίτερη εὔνοια πρός τίς ἰδιαίτερες ἐκλογικές των περιφέρειες, ἐπειδή οἱ κ.κ. Ὑπουργοί τοῦ Συντονισμοῦ καί τῆς Γεωργίας εἶναι οἱ κυρίως ἐπερωτώμενοι, τούς ἐρωτῶ ἁπλῶς: Νομίζουν ὅτι θά εἶναι δυνατό νά ξαναδανείσουν καί τό ἑπόμενο ἔτος τά ποσά αὐτά στούς συμπολίτες των ἐάν συνεχισθῆ σ' ὅλη τή Χώρα ἡ κάμψι τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς καί ἡ χαμηλή ἀπόδοσι; Πολύ περισσότερο δέ, θά μποροῦν νά ἐλπίζουν καί ἄλλες ἐπαρχίες, ὀλιγώτερον ἕως τώρα εὐνοημένες, ὅτι θά εὐνοηθοῦν εἰς τό προσεχές μέλλον σέ τέτοιο ὕψος δανειοδοτήσεως, ἐάν συνεχισθῆ ἡ σημερινή γενική κατάστασι τῆς ἀγροτικῆς μας οἰκονομίας; Ἡ ὑπερεπιδότησι μοιραίως θά περιορισθῆ ἀνάλογα μέ τήν πτῶσι τοῦ ρυθμοῦ τῆς ρευστοποιήσεως. Ἄν δέν ἐσημειώνετο μικρή ἀνάπτυξι τῆς κτηνοτροφίας καί τῆς ἁλιείας, ἡ κάμψι τῆς φυτικῆς παραγωγῆς θά ἔπρεπε νά μᾶς εἶχε τρομοκρατήσει ὅλους καί πρωτίστως τήν Ἀγροτική Τράπεζα.

Δ. Θανόπουλος (Ὑφ. Γεωργίας). Θά μοῦ ἐπιτρέψετε νά σᾶς δώσω στοιχεῖα, διά νά ἴδητε, τί ἔκαμε τό Ὑπουργεῖον Γεωργίας εἰς τήν ἰδιαιτέραν σας περιφέρεια, τά ὁποῖα εἶναι περισσότερα ἀπό αὐτά, τά ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τήν Ἔκθεσιν. Σᾶς πληροφορῶ δέ, ὅτι εἰς τόν προγραμματισμόν τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας, ὅσον ἀφορᾶ τό 1961, ἀναγράφονται πολύ περισσότερα ποσά, διότι μέ τήν χρηματοδότησιν καί τήν ἐνίσχυσιν τήν ὁποίαν ἐκάμαμε εἰς ὅλα αὐτά τά χρόνια, δέν νομίζομε, ὅτι ἐπετελέσθη πλήρως ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπός, εἰς ὅ σημεῖον ἐλπίζομεν. Ἑπομένως διά τό 1961 ἔχομε προγραμματίσει πολύ μεγαλύτερον ποσόν καί νά μή ἀνησυχεῖτε.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Χαίρω πού τό ἀκούω. Δέν δύναμαι νά τό ἀμφισβητήσω, ἐφ ὅσον τό λέγετε, ὅτι θά προγραμματίσετε μεγαλύτερα ποσά. Ἀλλά δέν ἀρκεῖ αὐτό. Ἡ ἀπορρόφησις ἐνδιαφέρει. Ἔχει σπάσει ἡ ἀντοχή τοῦ κόσμου, διότι δέν πραγματοποιοῦνται ποτέ ἐξ ὁλοκλήρου τά προγραμματιζόμενα διά τά ὁποῖα ἐπί πλέον δέν ἱεραρχοῦνται δικαίως αἱ ἀνάγκαι. Διανέμονται σάν κόλλυβα μεγάλα ἤ μικρά ποσά δεξιά καί ἀρι-

στερά καί κατά κανόνα σπαταλῶνται χωρίς νά ἀποπερατώνονται ὅλα τά ἔργα. Ὅπου δέ γίνεται καί δανεισμός εἰσπράττονται πειστικῶς τά δανεισθέντα ἐνῶ τό ἔργον εἶναι εἰσέτι ἡμιτελές καί οὐδέν ἀπέδωσε. Θά σᾶς παρακαλέσω ὅμως, ἐπειδή ἔχω διαρθρώσει τήν ὁμιλίαν μου εἰς κεφάλαια, νά μοῦ ἐπιτρέψετε νά συνεχίσω ἄνευ διακοπῶν, νά ὁλοκληρώσω τόν ἔλεγχον καί εἰς τό τέλος μοῦ δίδετε ἀπάντησιν.

Ε. Ἀρβανιτάκης. Τό ἀγροτικόν εἰσόδημα τά δύο τελευταῖα χρόνια ἠλαττώθη ἤ ηὐξήθη;

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Ἠλαττώθη.

Δ. Θανόπουλος (Ὑφ. Γεωργίας). Οἱ ἀριθμοί οἱ ὁποῖοι ἀνεφέρθησαν κατ' ἐπανάληψιν καί ἀπό τόν Ὑπουργό Συντονισμοῦ καί ἀπό τούς ἀγορητάς τῆς Ἀντιπολιτεύσεως – ἀξιολόγους οἰκονομολόγους – ἀπό τόν κ. Μαῦρον καί ἄλλους λέγουν, ὅτι ἀπό τό 1955...

Ε. Ἀρβανιτάκης. Τώρα ἔχομε τό 1958-60.

Δ. Θανόπουλος (Ὑφ. Γεωργίας). Τό 1958-60 εἴχαμεν μίαν κρίσιν τοῦ γεωργικοῦ εἰσοδήματος εἰς διεθνές ἐπίπεδον. Ἔχομε λοιπόν μίαν αὔξησιν πολύ μικράν, ἀλλά ἐν συνεχεία...

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Παρέρχεται ἡ ὥρα καί θά μοῦ ἐπιτρέψετε νά μή δεχθῶ ἄλλας διακοπάς, διότι θά καταστῆ ἀδύνατον νά ἀναπτύξω τήν ἐπερώτησιν. –Προχωρῶ:

Τό φλέγον κεντρικό μας ζήτημα εἶναι: ἡ αὔξησι τοῦ γεωργικοῦ εἰσοδήματος μέ ταχύ ρυθμό. Ἐφ' ὅσον ὁ ταχύς αὐτός ρυθμός δέν ἐπιτυγχάνεται ἡ οἰκονομία μας θά νοσῆ ἐπικινδύνως. Κριτήρια τῆς προόδου μας δέν εἶναι τά ποσά τῶν ἐπενδύσεων καί τῶν πιστοδοτήσεων, εἶναι ἡ σύγκρισι τοῦ ρυθμοῦ τῆς αὐξήσεως παραγωγῆς μέ τά ἄλλα Κράτη. Ἄς κατανοήσωμε βαθύτερα τήν οὐσία τοῦ προβλήματος καί ἄς μήν ἐξευτελίζομε, ὅπως τόσες ἄλλες ἔννοιες στόν τόπο μας, καί τήν ἔννοια τοῦ προγραμματισμοῦ. Μέ κομματικούς φανατισμούς καί εὔκολα χειροκροτήματα δέν λύονται τά πελώρια προβλήματα πού μᾶς πολιορκοῦν.

γ) Κατασκευάζουν ἀλλά δέν δημιουργοῦν

Μεγαλαυχεῖ ἡ Κυβέρνησις γιά τόν κατασκευαστικόν ὀργασμό, πού παρατηρεῖται. Ἡμεῖς ἀνησυχοῦμε, ὅπως ἀντιλήφθητε, διότι ὁ ὀργασμός αὐτός δέν προσλαμβάνει δημιουργικό χαρακτῆρα. Τή διαφορά μεταξύ τοῦ κατασκευάζειν καί τοῦ δημιουργεῖν φαίνεται ὅτι δέν τήν ἀντιλαμβάνεται ἤ δέν τήν ἐκτιμᾶ δεόντως ἡ Κυβέρνησις.

Ἀλλ' ἐκτός τούτου, ἔχει προσβληθῆ ἀπό ἕνα ἀθεράπευτον ἐθισμό.

Όταν δέν μπορεῖ ν' ἀρνηθῆ πλέον ὅτι ἕνα πρᾶγμα πηγαίνει κακά, συνηθίζει ν' ἀπαντᾶ ὅτι τά ἴδια συμβαίνουν παντοῦ. Ἀλλ' ἄν τά κακά, τά ἀσύμφορα, τά ἀπαράδεκτα συμβαίνουν παντοῦ, αὐτό δέν πρέπει νά μᾶς καθησυχάζει. Ἀπεναντίας πρέπει νά μᾶς ἀνησυχῆ περισσότερο. Καί πρέπει νά πολλαπλασιάζη τή δύναμι τῆς ἀντιδράσεώς μας.

Προσφιλής εἶναι, στόν κ. Ὑπουργό τῆς Προεδρίας ἰδιαιτέρως, ἡ ἀναδρομή στήν Ἱστορία, ὡσεί γιά νά δικαιολογήσουν ἀπό τούς τάφους οἱ τεθνεῶτες πρόγονοι ὅσα ἀδυνατοῦν νά δικαιολογήσουν ἐπί τοῦ στίβου τῆς βιοπάλης οἱ ζῶντες ἐπίγονοι. " Ἄς μήν ἀνησυχοῦμε γιά τήν αἰμορραγία τῆς μεταναστεύσεως, διότι ἀπό 30 αἰῶνες αὐτό εἶναι ἡ μοῖρα τῆς Φυλῆς μας!" Ὡσάν νά μπορῆ νά γίνη σύγκρισι τῆς σημερινῆς ἀναγκαστικῆς φυγομανίας τῶν ἀλκιμωτέρων νέων μας στά πέρατα τῆς γῆς, μέ τήν ἀποικιακή ἐξάπλωσι τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν Πόλεων πρός τή Μεσόγειο καί τόν Εὔξεινο Πόντο, ἤ μέ τήν κοσμογονική ἐξόρμησι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάντρου στήν Ἀσία, ἤ μέ τήν αὐτοκρατορική προβολή τοῦ Βυζαντίου στίς γειτονικές του περιοχές! Τότε ξεχυνόμαστε νικηφόροι νά μεταδώσουμε τόν πολιτισμό μας σέ λαούς ὑποδεέστερους. Τώρα μεταναστεύουμε πτωχοπρόδρομοι νικημένοι καί κακῶς ἔχοντες σέ χῶρες πιό πολιτισμένες γιά νά ἐξασφαλίσουμε τό μεροδοῦλι μας καί τό μεροφάϊ μας. Ποιά σύγκρισι μπορεῖ νά ὑπάρχη μεταξύ τοῦ ἑνός καί τοῦ ἄλλου; Όταν, μάλιστα, στή σημερινή ἐποχή σάν ὕψιστο ἐθνικό συμφέρον προβάλλει ἡ ἀνάγκη νά διατηρηθῆ ἡ δυναμικότης καί τό σφρῖγος καί ἡ γονιμότης τῶν Ἐπαρχιῶν, ἰδίᾳ τῶν βορείων, γιατί ἀλλοιῶς κινδυνεύει αὐτή αὔτη ἡ ἐπιβίωσι τῆς Φυλῆς!

"Δέν εἶναι τόσον ὀξύ τό δημογραφικό πρόβλημα", ἐδογμάτισε ὁ φιλαπόδημος κ. Ὑπουργός τῆς Προεδρίας. Πρώτη φορά βλέπω θεράποντα ἰατρόν, ὁ ὁποῖος ἐπισκεπτόμενος πυρέσσοντα καί ἀλγοῦντα καί ἐξαντλημένον ἀσθενῆ τόν νοσηλεύει μέ τή διάγνωσι ὅτι ἡ νόσος του δέν εἶναι ἀκόμη πολύ ὀξεῖα! Ἀλλ' ὅταν γίνη ἀκόμη ὀξύτερη θά εἶναι ἀδύνατο πλέον νά σωθῆ ὁ ἀσθενής, ὁσονδήποτε εὔστροφος καί ἄν εἶναι ὁ τότε Ὑπουργός τῆς Προεδρίας! Ἐν τῷ μεταξύ ὁ ἀριθμός τῶν μονίμως μεταναστευσάντων ἐξ Ἑλλάδος κατοίκων της ὑπερδιπλασιάσθη ἐντός ἑνός ἔτους. Ἀπό 23.684 τοῦ 1959 ἔφθασε 47.768 τό 1960!

δ) Ἡ ἀστυφιλία ἐρημώνει τά χωριά

Ἀγωνιζόμεθα ὅλοι γιά τή σωτηρία καί τήν ἐπιβίωσι καί τήν ἀνάπτυξι τῆς Ἐπαρχίας. Μέ τό ὅρο Ἐπαρχία ἐννοοῦμε, φυσικά, τό σύνολο τοῦ

ἐκτός τῆς Πρωτευούσης ἑλληνικοῦ χώρου. Ὁ χῶρος αὐτός διαιρεῖται ἀπό φυσικές καί κοινωνικές συνθῆκες σέ ἐπαρχιακά ἀστικά κέντρα, σέ πεδινές περιοχές καί σέ περιοχές ἡμιορεινές καί ὀρεινές. Σέ ὅλες αὐτές τίς περιοχές τοῦ ἐπαρχιακοῦ χώρου, ἡ οἰκονομική, κοινωνική καί πνευματική ἀνάπτυξι καθυστερεῖ. Κάθε ἄλλο παρά ἰσόμετρη εἶναι μέ τήν ταυτόχρονη ἀνάπτυξι τῆς Πρωτευούσης.

Στήν ἀναμφισβήτητη αὐτή διαφορά ἔγκειται ἡ μεγάλη ἀδικία, πού προσγίνεται στήν Ἐπαρχία. Καί τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι τό κεντρικό κατηγορῶ τοῦ ἐλέγχου μας. Ἄν ὁ ὑδροκεφαλισμός ἦτο καθεστώς ἀλγεινό μέν ἀλλά ὑγιές καί ὠφέλιμο γιά τή βιωσιμότητα τοῦ Ἔθνους, ἡ θυσία τῆς Ἐπαρχίας θά εἶχε τήν δικαίωσί της. Ἀτυχῶς, ὁ ὑδροκεφαλισμός ἀποτελεῖ βαρύτατη νόσο, πού ἀφοῦ νεκρώση πρῶτα τήν Ἐπαρχία, θά νεκρώση ἔπειτα πολύ σύντομα καί τόν ὅλον ἐθνικό Ὀργανισμό.

Ὑποστηρίζεται ἀπό τήν Κυβέρνησι ὅτι ὁ οὐρμπανισμός εἶναι διεθνές φαινόμενο. Κανείς δέν τό ἀμφισβητεῖ. Ἀλλά πουθενά δέν ἔχει τήν ἰδιάζουσα, τήν αὐτόχρημα θανάσιμη μορφή πού ἔχει στή Χώρα μας. Γιατί σ' ἐμᾶς ἡ ἀσφυκτική συσσώρευσι γίνεται σχεδόν μόνον ἐδῶ στήν Ἀθήνα, ἐνῶ ἀλλοῦ σκορπίζεται σέ πολλά μεγάλα ἀστικά κέντρα. Στή γειτονική μας π.χ. Ἰταλία ἀπό τό 1951 ἕως τό 1957 ἔφυγαν ἀπό τήν ὕπαιθρο 1.200.000 ἀγρότες. Ὑπολογίζουν δέ ὅτι κάθε τρία λεπτά τῆς ὥρας ἕνας ἄνθρωπος ἐγκαταλείπει τούς ἀγρούς γιά νά προσέλθη στίς πόλεις. Ἀλλά ἐκεῖ, πρῶτον, δέν πηγαίνουν ὅλοι στή Ρώμη. Πᾶνε καί στό Μιλάνο καί στό Τορίνο καί στή Μπολώνια καί στή Γένοβα καί στή Νεάπολι καί σέ πολλές ἄλλες πόλεις. Δεύτερον, ἐκεῖ πού πᾶνε θά χρησιμοποιηθοῦν ἀμέσως σέ δευτερογενῆ παραγωγή καί δέν θά πάψουν νά συνεισφέρουν στήν οἰκονομική ἀνάπτυξι τῆς Χώρας των. Ἐνῶ ἐδῶ σ' ἐμᾶς συμφοροῦνται ὅλοι στήν Ἀθήνα καί παραμένουν ἐπί πολύ ἄνεργοι γιά νά γίνουν στό τέλος μεταπρατίσκοι τοῦ ποδαριοῦ, "πλασιέδες", "δοσάδες", ὀνειροπόλοι τῆς μεταναστεύσεως στό ἐξωτερικό.

Ἀλλά μή νομίσετε ὅτι καί στίς ἄλλες πλουσιώτερες χῶρες δέν ἀγωνιοῦν γιά τήν ἀφαιμάτωσι αὐτή τῆς ὑπαίθρου. Ὅσο κι ἄν τή θεωροῦν ἀναπόφευχτη θυσία τῶν ἀγρῶν πρός τόν ἀστικό Μινώταυρο τῆς βιομηχανίας, θυσία πού ἐξυψώνει ἀκόμη πιό πολύ τήν ἠθική ἀξία τῆς Ἐπαρχίας σάν πηγῆς ἐθνικῶν δυνάμεων, ὅμως παντοῦ δυσανασχετοῦν γιά τό φαινόμενο. Γιατί παντοῦ ἡ ἔξοδος ἀπό τούς ἀγρούς, σάν φαινόμενο δυναμικό πού εἶναι, παρασύρει τούς πιό ἱκανούς, τούς πιό τολμηρούς, τούς πιό προικισμένους. Καί ἀφήνει πίσω τούς ὑποδεέστερους. Ἀκόμη καί ἀπό πολιτική ἄποψι δυσαρεστεῖ ἔξω ἡ ἀστυφιλία. Σέ ὅλες τίς ἀστικές χῶρες

ὑπάρχει περισσότερη ἐμπιστοσύνη στόν ἀγρότη παρά στόν ἐργάτη. Ἐξ ἄλλου στούς ἀγρότες δευτέρας ἐπιλογῆς, πού παραμένουν στά χωράφια, δέν μπορεῖ νά στηριχθῆ μέ βεβαιότητα ἡ προσπάθεια οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς ὑπαίθρου, πού ἀποτελεῖ παντοῦ τό κύριο μέλημα τῆς Δημοκρατίας. Ἐνθυμούμενοι τό Βιργίλιο, πού γράφει ὅτι οἱ γεωργοί θά ἦσαν εὐτυχεῖς ἄν ἐγνώριζαν τήν ἰδίαν των εὐτυχίαν, οἱ σημερινοί Ἰταλοί λένε ὅτι οἱ ἀγρότες τους θά ἦσαν εὐτυχεῖς ἐάν δέν ἐγνώριζαν τήν ἐλκυστικώτερη εὐτυχία τῶν ἄλλων, δηλαδή τῶν ἀστῶν...

Ἐν πάση περιπτώσει, ἀσχέτως πρός ποῖον βαθμόν ὀξύτητος παραδέχεται ὁ κ. Τσάτσος, τό δημογραφικό πρόβλημα εἶναι σοβαρώτατο καί ἄν δέν ἀνασχεθῆ τό ρεῦμα τῆς φυγῆς τῶν νέων ἀπό τά χωριά, ματαιοπονοῦμε προγραμματιζόμενοι καί ἐπιχειροῦντες τήν οἰκονομική τους ἀνάπτυξι. Πῶς θά δώσουμε μάχη χωρίς μαχητάς; Πῶς θά ἀναζωογονήσουμε τά χωριά ὅταν δέν ὑπάρχουν χωριανοί; Καί δυστυχῶς τό ἐργατικό δυναμικό τῶν χωριῶν μας, ἰδία τῶν ὀρεινῶν, ἔχει μειωθῆ στό ἕνα τρίτο.

Θά παρακαλοῦσα τούς κ.κ. Ὑπουργούς νά προσέξουν ἕνα μικρό τεῦχος ἐκδοθέν πέρυσι ἀπό τόν ἰατρό κ. Ἀλεξ. Κρίκο. Ὅσα γράφει γιά τήν ὀρεινή του γενέτειρα Κερασιά τῆς Δωρίδος ἰσχύουν γιά ὅλα τά ὀρεινά χωριά. Τό 1900 ἡ Κερασιά εἶχε 112 οἰκογένειες, 645 κατοίκους. Τό 1942, 76 οἰκογένειες, 340 κατοίκους. Τό 1960, 53 οἰκογένειες, 164 κατοίκους. Τό 1914 ἀπό τούς 594 κατοίκους, πού εἶχε τότε, δούλευαν στά χωράφια οἱ 319 ἐπί 9 μῆνες καί ἐπί 15 ὥρες τήν ἡμέρα. Τώρα δουλεύουν 90 μόνον καί αὐτοί θά εἶναι, ὡς ἐπί τό πλεῖστον, γέροι.

Τούς βλέπει κανείς, ἀπομεινάρια τῆς καλῆς ἐποχῆς τῶν βουνῶν μας, νά δουλεύουν ὡς τά βαθειά τους γεράματα ἀκούραστοι, θυμόσοφοι, χαριτολόγοι. "Δουλεύεις ἀκόμα, παπούλη, σ' αὐτή τήν ἡλικία;!» ρώτησαν πέρυσι στήν Εὐρυτανία ἕναν ἐνενηκονταετῆ γέροντα σκυμμένον στά χωράφια. Κ' ἐκεῖνος ἀπάντησε: " Ἐγώ δούλευα πέρυσι ποῦημαν μικρότερος καί δέ θά δουλέψω φέτο, πού μεγάλωσα!».

Στήν ἰδιαίτερή μου ἐπαρχία, τή Ναυπακτία, ὑπάρχουν χωριά, πού δέν ἔχει μείνει οὔτε ἕνας νέος. Τά κορίτσια μένουν ἀνύπαντρα, τά σπίτια νεκρώνονται, τά σχολειά ἀραιώνονται...Μερικά κινδυνεύουν νά καταργηθοῦν.

Εἶχα τήν εὐτυχία νά βρεθῶ γιά τήν ἐθνική μας ἑορτή στά Καλάβρυτα. Πληροφορήθηκα ὅτι στήν τελευταία ἀπογραφή ὅλα ἀνεξαιρέτως τά χωριά παρουσίασαν αἰσθητή μείωσι τοῦ πληθυσμοῦ. Ἄκουσα πώς σέ κάποιο χωριό, ἄν θυμοῦμαι καλά στήν Κέρτεζη, φοιτοῦσαν ἄλλοτε στό Δη-

μοτικό Σχολεῖο 310 μαθητές καί τώρα φοιτοῦν μόνον 140! Στή Φθιώτιδα οἱ ἀριθμοί εἶναι ἀπαισιώτεροι.

Θά μείνωμε ἀπαθεῖς ἐνώπιον αὐτῆς τῆς καλπαζούσης φυματιώσεως;

ε) Πολυτελῆ ἔργα στήν Ἀθήνα, εὐτελῆ στίς Ἐπαρχίες

Γιά τά πολυτελῆ ἔργα, πού γίνονται στήν Ἀθήνα, ἔναντι τῶν εὐτελῶν τῆς Ἐπαρχίας, ἡ Κυβέρνησις προβάλλει τήν δικαιολογία ὅτι τάχα γίνονται ἀπό τοπικούς πόρους. Ἀλλά πῶς μπορεῖ νά θεωρηθοῦν τοπικοί οἱ πόροι τῶν Ἀθηνῶν ὅταν ἀπορρέουν ἀπό τό μόχθο καί τό ὑστέρημα ἑκατοντάδων χιλιάδων ἐπαρχιωτῶν, πού συρρέουν καθημερινῶς ἐδῶ, ἄλλοι γιά νά ἐγκατασταθοῦν καί ἄλλοι γιά νά διεκπεραιώνουν τίς ὑποθέσεις των: Ἡ Ἀθήνα εἶναι ἡ κεντρική δεξαμενή τῆς ἰκμάδος ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Ὅλοι πληρώνουμε ἀδρά τό φόρο τῆς ὑποτελείας μας. Πρωτεύουσά μας εἶναι. Ὅλοι τήν ἀγαποῦμε καί ὅλοι τήν ἔχουμε καμάρι μας. Ἀλλ' ὅταν ἀκοῦμε, οἱ ἐπαρχιῶτες, ὅτι ξοδεύονται πολλές δεκάδες ἑκατομμυρίων ὄχι γιά νά ἐξωραϊσθῆ ἀλλά γιά ν' ἀσχημήνη ἡ Πλατεῖα Ὁμονοίας, ἐνῶ μέ τά ἴδια χρήματα θά εἶχε διανοιγῆ μία νέα ἐθνική ὁδός, πού θά ἔσωζε κάποια ἐπαρχία, αἴ, τότε, μέ τό δίκηο μας, νομίζω, παραπονούμεθα καί διαμαρτυρόμεθα. Διότι, πράγματι, δέν ὑπάρχει καμμία ἀπολύτως ἰσομετρία ἀναγκῶν καί σκοπιμοτήτων καί δαπανῶν!

Ὑποχρεοῦμαι νά σᾶς ἀναφέρω δύο - τρία χτυπητά παραδείγματα, πού ἀποδεικνύουν τήν τεραστία διαφορά, πού ὑπάρχει μεταξύ τοῦ ὁδοποιητικοῦ ὀργασμοῦ τῆς πρωτεύουσας καί τοῦ συγκοινωνιακοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν ἐπαρχιῶν. Μιά ὁλόκληρη περιοχή τῆς Ἐπαρχίας Ξηρομέρου εἶναι φυλακισμένη μεταξύ τῆς παραλίας τοῦ Ἰονίου πελάγους καί τῶν Ἀκαρνανικῶν ὀρέων Περγαντί καί Μπούμστου. Δέν ἔχει ἐπικοινωνία οὔτε μέ τήν ὑπόλοιπη ἐπαρχία, οὔτε μέ τό Μεσολόγγι, πού εἶναι διοικητική πρωτεύουσα, οὔτε μέ τό Ἀγρίνιο, πού εἶναι ἐμπορικό κέντρο. Τό 1951, ἐπί Κυβερνήσεως Δημοκρατικοῦ Κέντρου, ἔγινε διάνοιξις δημοσίας ὁδοῦ μήκους 30-35 χιλιομέτρων, πού ἐξυπηρετεῖ τά ἀπομονωμένα χωριά Μύτικα, Κανδήλα, Ἀρχοντοχῶρι, Ἀετό καί Μπαμπίνι, πληθυσμό 6.000 περίπου κατοίκων, καθώς καί τή νῆσο Κάλαμο, μέ 2.000 περίπου κατοίκους. Ἡ ὁδός αὐτή, πού εἶναι μέσον πραγματικῆς ἀπελευθερώσεως φυλακισμένων πληθυσμῶν, παραμένει ἐπί μακρά χρόνια – καί δή χρόνια ἀφειδοῦς σπατάλης – τελείως ἐγκαταλειμμένη καί, φυσικά, ἀδιάβατη ἀπό αὐτοκίνητο. Ματαίως διαμαρτύρονται οἱ πληθυσμοί, τούς ὁποίους, ἀπομονωμένους ἔξω τόπου καί χρόνου, συνδέει μέ τήν ἄλλην Ἑλλάδα τό

βαπόρι τῆς ἀγόνου γραμμῆς, πού περνάει κάθε βδομάδα, ἐπιχορηγούμενο μέ σημαντικό ποσό, πού ἄν χρησίμευε σάν τοκοχρεωλύσιο, θά μποροῦσε νά ἐξευρεθῆ ἀμέσως τό κεφάλαιο πού χρειάζεται γιά τήν ἀποπεράτωσι τοῦ δρόμου.

Ἄλλη περίπτωσι εἶναι ἡ ἐσωτερική ὁδός Ἀνθοφύτου – Γαύρου – Γολεμίου – Καταφυγίου – Ἀναβρυτῆς τῆς Ναυπακτίας. Ἡ ὁδός αὐτή ἀρχίζει ἀπό τήν ὑπ' ἀριθ. 24 ἐπαρχιακήν Ναυπάκτου – Πλατάνου καί μέχρι μέν τοῦ Γαύρου ἔχει χαρακτηρισθῆ ὡς διακλάδωσις τῆς ἐπαρχιακῆς, ἡ δέ ὑπόλοιπος τυγχάνει κοινοτική. Τό συνολικό της μῆκος εἶναι 20 περίπου χιλιόμετρα καί ἔχει κατά καιρούς καί κατά διαστήματα διανοιγῆ μέ προσωπική ἐργασία τῶν κατοίκων σέ πλάτος 4-5 μέτρων. Μέχρις Ἀνθοφύτου τό καλοκαῖρι μπορεῖ νά φθάση δυσκόλως αὐτοκίνητο. Ἐδῶ καί τρία χρόνια τό Κράτος ἐνδιαφέρθηκε γιά τόν ἡμιτελῆ δρόμο, πού θά ἀνακουφίση πέντε ὀρεινά κτηνοτροφικά χωριά, πλουσίας παραγωγῆς εὐζώνων! Ἐδόθηκαν μερικά χρήματα ἀπό τό πρόγραμμα Μ.Κ.Ε., ἀναγγέλθηκε ὅτι τό δρόμο θά τόν τελειώση ὁ στρατός. Καί ἐπί τρία συνεχῆ χρόνια, Κύριοι Βουλευταί, ἐλησμονήθηκεν ἐκεῖ ἕνας λοχίας κι ἕνα κομπρεσσέρ, πού ὑποτίθεται ὅτι, μέ τή βοήθεια ἐνίοτε καί 2-3 στρατιωτῶν, κατασκευάζουν δρόμο. Ἀρχικά εἶχε σταλῆ καί μία μπολτόζα, πού, γιά νά χρησιμοποιηθῆ ἀλλοῦ, δέν ξαναφάνηκε! Ἐρωτῶ ἄν αὐτό δέν ἀποτελεῖ ἐμπαιγμό πρός τούς ἀτυχεῖς πληθυσμούς, τί ἀποτελεῖ; Ἴσως σαδιστικό μαρτύριο Ταντάλου!

Σημειωτέον ὅτι σύμφωνα μέ ἐπίσημη ἀναφορά ἁρμοδίας Ἀρχῆς, γιά τήν ἀποτελείωσι τοῦ δρόμου μέ κατασκευή γεφύρας μεταξύ Ἀνθοφύτου καί Γαύρου ἀνοίγματος 10 μέτρων καί μέ κατασκευή τοίχων ἀντιστηρίξεως ἐκ ξηρολιθοδομῆς ἀπαιτοῦνται μόνον 800.000 δραχμαί. Πόσον στοιχίζει ἐπί τρία χρόνια ὁ ἐξορισθείς ἐκεῖ Λοχίας μέ τούς ἐναλλασσομένους στρατιῶτες του καί τό μονομαχοῦν κατά τῶν βράχων κομπρεσσέρ, δέν γνωρίζω. Ἀλλ' οὔτε καί τό γνωρίζει, πιστεύω ἄλλος κανείς.

Τρίτη περίπτωσις εἶναι ἡ ἀδικαιολογήτως χρονίζουσα σύνδεσις τῆς Ναυπακτίας μέ τήν Εὐρυτανία. Στό ὀρεινό συνοριακό κόμπο τῶν δύο ἐπαρχιῶν, οἱ κάτοικοι τῶν γειτονικῶν χωριῶν Κρικέλλου, Δομνίστης, Νεοχωρίου, Ἀραχώβης, Κλεπᾶς, Ἁγ. Δημητρίου μέ προσωπική ἐργασία καί μέ εἰσφορές ἀποδήμων χωριανῶν ἀπό τήν Ἀμερική ἔχουν διανοίξει ἀμαξιτούς δρόμους διαβατούς τό καλοκαῖρι. Ἔχει βοηθήσει ἐκατασταχοῦ καί τό Κράτος, ἰδίως σέ τεχνικά ἔργα. Ἀπομένει ἕνα μικρό κομμάτι μεταξύ Ἁγ. Δημητρίου, Νεοχωρίου καί Ἀραχώβης, γιά νά ἑνωθοῦν οἱ δρόμοι καί ἀποκατασταθῆ ἡ ἐσωτερική συγκοινωνία τῶν δύο ἐπαρχιῶν,

πού συναποτελοῦν μία ἐκκλησιαστική περιφέρεια, ἀλλ' ἐπικοινωνοῦν μεταξύ τους ἤ μέσον Ἀγρινίου ἤ μέσον Ἀμφίσσης-Λαμίας. Ἡ ἕνωσις τῶν διανοιγέντων δρόμων θά διευκόλυνε πολύ τούς νομαδικούς πληθυσμούς τῆς Εὐρυτανίας, πού μετακινοῦνται πρός τούς κάμπους τοῦ Μεσολογγιοῦ καί πού ἀναγκάζονται τώρα νά ἀνεβοκατεβαίνουν στά χωριά τους μέσον Ἀγρινίου - Καρπενησίου, κάνοντας διπλάσια διαδρομή. Ἕνα ἤ δύο τό πολύ χιλιόμετρα ὑπολείπονται νά κατασκευασθοῦν καί ἕνα μόνο σημαντικό τεχνικό ἔργο παρεμβάλλεται, μία γέφυρα παραποτάμου. Οἱ κάτοικοι εἶναι πάντοτε ὁλοπρόθυμοι νά προσφέρουν προσωπική ἐργασία, δεδομένου μάλιστα ὅτι τά ἐξυπηρετούμενα χωριά τῆς Ναυπακτίας – Ἀράχωβα, Νεχῶρι, καί Ἅϊ Δημήτριος – δέν μετακινοῦνται τό χειμῶνα ἀλλά παραμένουν ἐπί τόπου. Καί ὅμως τά καλοκαίρια ἔρχονται καί παρέρχονται χωρίς τά λίγα μέτρα καί τό ἕνα γεφῦρι νά μποροῦν ἐπί τέλους νά κατασκευασθοῦν! Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τόν δρόμο πρός Ριγάνι καί Λουτρά Στάχτης Ναυπακτίας. Γιά ἐλάχιστα χιλιόμετρα δρόμου, σταματημένου ἀπό τό 1952, καταδικάζεται σέ ἀπομόνωσι ὁλόκληρη περιφέρεια. Ἐπί ἐννέα χρόνια δέν κατέστη δυνατόν νά διανοιγοῦν τά ἀπαιτούμενα 3 ἤ 4 χιλιόμετρα ὥστε νά ἀποδεσμευθοῦν ἀπό τούς Βράχους οἱ ἀτυχεῖς πληθυσμοί.

Δέν ἀμφιβάλλω ὅτι σέ πολλές ἄλλες ἐπαρχίες, ἄν ὄχι σέ ὅλες, παρουσιάζονται παρόμοιες περιπτώσεις δρόμων, πού ἀρχίζουν κάποτε γιά λόγους δημοκοπικούς καί παραμένουν ἡμιτελεῖς γιά λόγους ἀνοικοκύρευτης πολυπραγμοσύνης ἤ ἐπί τό λαϊκώτερον Κρατικῆς "τσαπατσουλιᾶς".

Σ. Γκίκας (Ὑπ. Συγκοιν. καί Δημ. Ἔργων). Κύριε συνάδελφε, θά σᾶς ἀπαντήσω μετά τό πέρας τῆς ὁμιλίας σας.

Δ. Θανόπουλος (Ὑφ. Γεωρ.). Κύριε συνάδελφε, ἐπιθυμῶ νά σᾶς ὑπενθυμίσω, ἐπειδή ἀνεφέρθητε εἰς τήν ὀρεινήν Ναυπακτίαν, ὅτι κατά τά ἔτη 1957, 1958 καί 1959...

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Ἐννοεῖτε τούς δασικούς δρόμους;

Δ. Θανόπουλος (Ὑφυπ. Γεωργίας). Ἀκριβῶς. Ἔγιναν δέ εἰς τήν περιφέρειαν, τήν ὁποία ἀναφέρατε, τά ἑξῆς:

Διηνοίγησαν μέχρι καί ἐντός τῶν δασῶν δασικοί δρόμοι: εἰς τήν ἐπαρχίαν Βάλτου 20 χιλιόμ., εἰς τήν ἐπαρχίαν Ἀγρινίου 27 χιλιόμ., εἰς τήν ἐπαρχίαν Μεσολογγίου 21 χιλιόμ. καί εἰς τήν ἐπαρχίαν Ναυπακτίας 43 χιλιόμ. Ἐδαπανήθησαν δέ ἐν συνόλῳ δραχ. 12.776.000.

Σᾶς πληροφορῶ,ὅτι διά τό ἔτος 1961 ὑπάρχει πρόγραμμα διανοίξεως ὁδῶν, τό ὁποῖον θά στοιχίση 6 ἑκατομμύρια δραχμῶν. Τό πρόγραμμα περιλαμβάνει τήν συμπλήρωσιν τῶν ἤδη διανοιχθεισῶν καί τήν διάνοιξιν

νέων. Κατά συνέπειαν ἐγένετο ἔν σοβαρόν ἔργον, τό ὁποῖον παρελείψατε νά ἀναφέρετε. Τό ἔργον τοῦτο ὠφέλησε τήν περιφέρειάν σας καί οἰκονομικῶς καί ἐκπολιτιστικῶς, ἐνισχύθη δέ καί θά ἐνισχυθῆ τό εἰσόδημα τῶν ὀρεινῶν κατά τά ἄνω ποσά, κατά τά 90%, τῶν ὁποίων ἀντιπροσωπεύονται ἡμερομίσθια τοῦ ὀρεινοῦ πληθυσμοῦ.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Εἶναι εὐχάριστοι αἱ πληροφορίαι σας διά τό μέλλον. Ἀλλά ὁπωσδήποτε ὑπάρχει τό παρόν. Καί ὡς πρός τό παρόν, ὀφείλω νά τονίσω ὅτι οὐδεμία ἱεράρχησις τῶν ἀναγκῶν ὑφίσταται. Οἱ δρόμοι τούς ὁποίους ἀνεφέρατε ὅτι διηνοίχθησαν ἀποτελοῦν βέβαια ἔργον σημασίας, ἀλλά ἐν τούτοις δέν εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἔπρεπε νά προτιμηθοῦν. Καί αὐτό ἐννοῶ ὅταν λέγω ὅτι δέν ὑφίσταται ἱεράρχησις τῶν ἀναγκῶν. Εἰς τήν ἐπαρχίαν Ναυπακτίας ὁ σπουδαιότερος τῶν διανοιγέντων δρόμων ἔγινε μέ δάνειον τοῦ Βασιλικοῦ Ἱδρύματος. Δυστυχῶς δέ ἡ ἀπόδοσις πολλῶν ἐξ αὐτῶν δέν εἶναι μέχρι τῆς ὥρας ἡ προσδοκηθεῖσα. Φοβοῦμαι ὅτι δέν θά ἐξασφαλισθοῦν σοβαροί μόνιμοι πόροι. Ἀλλά περί τῆς ὀρεινῆς οἰκονομίας θά ὁμιλήσω ἐν ἐκτάσει μετ' ὀλίγον.*

στ) Δασικοί δρόμοι καί Ἐθνική ὁδοποιΐα

Δ. Θανόπουλος (Ὑφυπ. Γεωργίας). *Κύριε συνάδελφε, θά πρέπει νά ἔχετε ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ διάνοιξις αὐτῶν τῶν ὁδῶν γίνεται πρό παντός διά νά διευκολύνωμεν τήν ἀξιοποίησιν τοῦ δασικοῦ μας πλούτου καί εἶναι τεραστία ἡ ὠφέλεια τῶν παραδασικῶν πληθυσμῶν, διότι ἐργάζονται καί εἰσπράττουν τά ἡμερομίσθια. Δέν παραλείπομεν ὅμως νά ἐξυπηρετοῦμεν καί τόν κοινωνικόν παράγοντα καί ὑποβαλλόμεθα εἰς δαπάνας προκειμένου νά ἐξυπηρετήσωμεν κοινωνικῶς διάφορα χωρία, τά ὁποῖα συνδέομεν μέ τό κέντρον.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Γνωρίζω καί ἐγκρίνω τόν σκοπόν. Ὁμολογῶ ὅτι οἱ δασικοί δρόμοι διανοίγονται ταχέως, καλῶς καί μέ κόστος μικρό. Ἡ δασική ὑπηρεσία εἶναι ἀξιέπαινη διά τοῦτο, ὅσον δέν εἶναι ἐν συγκρίσει ἡ ὑπηρεσία Δημοσίων Ἔργων. Βεβαίως ἀκολουθεῖται κἄποια τοπική σκοπιμότης, ἀλλά τήν διασπᾶ τό ἀσυντόνιστον τῶν ἐκτελουμένων ἔργων.*

Σ. Γκίκας (Ὑπ. Συγκ. καί Δημ. Ἔργων). *Κύριε συνάδελφε, νομίζω ὅτι ὑπάρχει συντονισμός, ὁ ὁποῖος συνεδέθη καί ἔχει ἐκδηλωθῆ μέ τό 5ετές πρόγραμμα, τό ὁποῖον καθωρίσθη καί ἀφορᾶ τήν ἐκτέλεσιν ὁδικοῦ δικτύου 6.000 χιλιομέτρων. Ἡ μελέτη τῶν ἔργων αὐτῶν ἐγένετο ἀπό τάς ἁρμοδίας Ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου Δημ. Ἔργων καί Γεωργίας καί ἐτέθη ὑπ' ὄψει τῶν Ὑπουργῶν καί τελικῶς ὑπό τόν κ. Πρόεδρον τῆς*

Κυβερνήσεως. Ἡ κατασκευή τῶν ἔργων αὐτῶν ἀνελήφθη ἀπό στρατιωτικάς μονάδας. Κατά συνέπειαν ὑπάρχει συντονισμός.

Εἰς τό 5ετές πρόγραμμα προβλέπεται δαπάνη 50 ἑκατομμυρίων δραχμῶν διά τήν ἐπαρχίαν σας. Γίνεται ἐπί πλέον ὁ τεράστιος δρόμος Ἀντιρρίου – Ἡγουμενίτσης, ὅστις στοιχίζει ἑκατοντάδας ἑκατομμυρίων.

Θ. Δεσύλλας. *Ὁ ὁποῖος εἶναι ἀδιάβατος. Διά τόν δρόμον αὐτόν δυσφημούμεθα καί προκαλοῦμεν τάς διαμαρτυρίας τοῦ Ἰταλικοῦ Τουρισμοῦ. Χθές ἀκριβῶς ἐταξίδευσα καί ἐμαρτύρησα κυριολεκτικῶς διερχόμενος ἀπό τόν δρόμον αὐτόν, διότι διηνοίχθη εἰς πολλά σημεῖα. Καί ποῖος ξεύρει πότε θά τελειώση.*

Σ. Γκίκας (Ὑπ. Συγκ. καί Δημ. Ἔργων). *Ἔχομεν τήν φιλοδοξίαν νά παραδώσωμεν τόν δρόμον αὐτόν κατά τό τμῆμα Ἰωάννινα – Ἀγρίνιον εἰς ἀρχικήν κυκλοφορίαν εἰς τό τέλος τοῦ 1961.*

Θ. Δεσύλλας. *Κύριε Ὑπουργέ, δέν θά τελειώση οὔτε τό 1963.*

Σ. Γκίκας (Ὑπ. Συγκ. καί Δημ. Ἔργων). *Κύριε συνάδελφε, πέστε μου ἕνα δρόμον ὁ ὁποῖος δέν παρεδόθη ἐντός τῆς δηλωθείσης παρ' ἐμοῦ προθεσμίας.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Κύριε Ὑπουργέ, διεκρίναμεν καί ἡμεῖς τήν δυσπιστίαν τῶν Ἰταλῶν, ὡς πρός τήν δυνατότητα ἐγκαίρου χρησιμοποιήσεως τοῦ ὁδικοῦ δικτύου Ἠπείρου – Αἰτωλοακαρνανίας. Καί ἀντί νά προγραμματίσητε κατασκευήν ὑπερπολυτελῶν δρόμων, ὅπως εἶναι ἡ ὁδός Σουνίου – Χαλκίδος, θά ἔπρεπε νά ληφθῆ φροντίς ἀποπερατώσεως τῆς ἐγκαταλελειμμένης ὁδοῦ Ναυπάκτου – Ἀμφίσσης.*

Σ. Γκίκας (Ὑπ. Συγκ. καί Δημ. Ἔργων). *Συμφωνῶ μέ τήν χρησιμότητα τῆς ὁδοῦ αὐτῆς. Τό τρέχον ἔτος ἐλπίζω νά φθάσωμεν μέχρι Λιδωρικίου.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Πρός τόν σκοπόν αὐτόν ἀπηυθύνθην καί πρός τόν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, ὁ ὁποῖος μοῦ εἶπεν "θέλεις νά ἀφήσωμεν τόν δρόμον Ἀθηνῶν – Θεσσαλονίκης, ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ μέχρι τά σύνορα, διά νά κάμωμεν τόν δρόμον αὐτόν;" Τοῦ ἀπήντησα, ὅτι πρέπει νά γίνουν καί οἱ δύο δρόμοι. Ἄλλωστε μέ τήν δρομολόγησιν καί τοῦ ἑτέρου φέρρυ-μπώτ καλοῦμε χιλιάδας τουριστῶν νά ἐπισκεφθοῦν τήν χώραν μας. Τί θά συμβῆ; Θά τούς ὑποχρεώνωμεν νά ἐπιστρέφουν πίσω διά νά πᾶνε μέσω Πατρῶν; Διότι ὁ δρόμος αὐτός (Δελφῶν - Ναυπάκτου) εἶναι ἄβατος.*

Σ. Γκίκας (Ὑπ. Συγκ. καί Δημ. Ἔργων). *Νομίζω κ. συνάδελφε, ὅτι εἶναι ὑπερβολή αὐτό, τό ὁποῖον λέγετε, ὅτι ὁ δρόμος αὐτός εἶναι ἄβατος. Ἐγώ ἐπῆρα τό αὐτοκίνητόν μου, τό ὁποῖον εἶναι χαμηλόν καί ἐκινήθη*

μεταξύ Ἀμφίσσης – Ναυπάκτου μέ ταχύτητα 40 χιλιομέτρων τήν ὥραν. Δέν εἶναι, λοιπόν, τά πράγματα ὅπως τά παριστάνουν. Βεβαίως ὁ δρόμος παρουσιάζει ἀρκετάς ἐλλείψεις καί μόνιμος σκέψις μας εἶναι νά τόν ἀνακατασκευάσωμεν τό ταχύτερον. Δέν εἶναι ὅμως ἀδιάβατος.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Εὔχομαι ἡ μόνιμος σκέψις σας νά γίνῃ τό ταχύτερον καί γόνιμος. Ὀφείλω ὅμως νά συνεχίσω τόν ἔλεγχον ἐπί τῇ βάσει τῆς σημερινῆς πραγματικότητος.

Ὁ Πλήρης ἐγκατάλειψη τῆς ὁδοῦ Δελφῶν - Ναυπάκτου

Ἐπαίρεται ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Προεδρίας γιά τά τουριστικά του ἔργα. Δέν ἀρνούμεθα τήν ἀρχοντική ἁπλοχεριά του, περί τῆς ὁποίας ἐπίκειται εἰδικός ἔλεγχος στή Βουλή καί δέν θέλω νά προεξοφλήσω τίποτε. Ἀρνούμεθα ὅμως ὅτι ἡ ἁπλοχεριά του ἐξεδηλώθη δαφιλῶς ὑπέρ τῶν ἐπαρχιῶν. Ἐπαρχιακές ἀρτηρίες βασικῆς τουριστικῆς σημασίας, ὅπως ἡ ὁδός Ἀντιρρίου-Δελφῶν, πού συμπληρώνει τόν περιηγητικό κύκλο τῆς Κεντρικῆς Ἑλλάδος, ἔχουν διαγραφῆ ἀπό τό τουριστικό "Πιστεύω" τῆς Κυβερνήσεως, μέ ἀνυπολόγιστη ζημία τοῦ κεφαλαίου τῆς βιομηχανίας τῶν ξένων, ὅπως θά καταφανῆ στό μέλλον. Διότι εἶναι ἀδύνατον νά μή δυσφορήσῃ καί νά μήν κακομιλήσῃ ὁ Τουρίστας, πού θά κάμῃ τό γύρο τῆς Κεντρικῆς Ἑλλάδος, ὅταν φθάσῃ στούς Δελφούς καί δέν μπορεῖ ἀπό ἐκεῖ νά κατεβῇ, διά μέσου τῆς γραφικῆς Δωρίδος, στό Ἀντίρριο, πού ἀπέχει 130 χιλιόμετρα, ἀλλά πρέπει νά ἐπιστρέψῃ καί πάλι ἀπό τόν ἴδιο δρόμο πού ἦλθε, δηλαδή μέσω Ἀθηνῶν, κάνοντας τριπλάσιο δρόμο. Καί δρόμο γνωστόν ἤδη σ' αὐτόν. Τοῦτο εἶναι βαρύ σφάλμα γιά ὅσους κατέχουν τήν τουριστική ψυχολογία, πού ἀναζητεῖ διαρκῶς τό ἄγνωστο καί τό νέο, ὅσο τό δυνατό σέ περισσότερη ἔκτασι.

Μόλις διάβασα πρό τινων ἡμερῶν στίς ἐφημερίδες τήν εἴδησι ὅτι πρόκειται νά κατασκευασθῆ νέα λεωφόρος Σουνίου – Χαλκίδος, ἀναγκάσθηκα νά διαμαρτυρηθῶ τηλεγραφικῶς γιά τήν ἀνάλγητη καταδίκη τῆς ὁδοῦ Δελφῶν – Ἀντιρρίου. Ἡ διαμαρτυρία μου ἔμεινε, ὡς εἰκός διά τήν Κυβέρνησι, χωρίς ἀπάντησι! Κάνω ἐκ νέου θερμή ἔκκλησι πρός τήν Κυβέρνησι νά ἀναθεωρήσῃ τήν ἀδικαιολογήτως ἔμμονη δυσμένειά της κατά τῆς ὁδοῦ Δελφῶν – Ἀντιρρίου καί νά διατάξῃ τήν ἄμεση ἐπισκευή τοῦ τμήματος τούτου, ὥστε νά γίνῃ ἀνέτως διαβατό. Μέχρις ὅτου καταστῆ δυνατή ἡ κατασκευή νέας παραλιακῆς ὁδοῦ ἐπί τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ Κορινθιακοῦ, πού θά εἶναι πολύ συντομώτερη καί ἀπό πολλές ἀπόψεις χρησιμώτατη στή Χώρα μας.

Τήν ἔκκλησί μου πρός τήν Κυβέρνησι ἐπεκτείνω ἀπό τοῦ Βήματος τούτου καί πρός τούς κ.κ. Συναδέλφους Βοιωτίας, Φωκίδος καί Αἰτωλοακαρνανίας. Εἶμαι βέβαιος γιά τό ἐνδιαφέρον ὅλων, ἀσχέτως πρός τήν πολιτική των ἀπόχρωσι. Γνωρίζω ὅτι μετά τήν ἐκτροπή τῆς ὁδοῦ Ἀθηνῶν – Θεσσαλονίκης πρός Ὀρχομενό καί Καμμένα Βοῦρλα, ἡ συντήρησι τῆς παλαιᾶς μέσω Λεβαδείας – Ἀραχώβης ὁδοῦ, μόνον μέ τήν προέκτασί της ἀπό Δελφούς πρός Ἀντίρριο θά ἐξασφαλίση ὁλοκληρωμένον ἐνδιαφέρον. Ἐάν, Κύριοι συνάδελφοι τῆς Βοιωτίας, τῆς Φθιώτιδος καί τῆς Αἰτωλοακαρνανίας, ἀποδεχθοῦμε τήν διάνοιξι νέας πολυτελοῦς ὁδοῦ ἀπό τό Σούνιο πρός τή Χαλκίδα, προτοῦ ἀποκατασταθῆ στήν ἀρτιότητα πού πρέπει ἡ μεγάλη τουριστική ἀρτηρία Ἀθηνῶν–Λεβαδείας–Δελφῶν–Ἀντιρρίου, θά προδώσωμε βαρέως ὅλοι τήν ἐντολή τῶν ἐκλογέων μας, ἀλλά καί τό πραγματικό τουριστικό συμφέρον ὁλοκλήρου τῆς Χώρας. Ἄν ἡ Κυβέρνησι μυωπάζει, ἔχομε τή δύναμι, ἄν θέλωμε, νά τῆς ἀνοίξωμε τά μάτια. Ὅταν ἡ ὁδός αὐτή γίνη διαβατή, μόνον τότε τό τουριστικό ρεῦμα, πού προσδοκοῦμε νά δημιουργήσουν τά πορθμεῖα " Ἐγνατία" καί " Ἄππια", καθώς καί τά ὡραῖα ἐπιβατηγά μας τῆς Ἀδριατικῆς, μόνον τότε τό ρεῦμα τοῦτο θά ἀποκτήση φυσιολογική λειτουργία καί ὁλοκληρωτική ἀπόδοσι. Ὅταν ἡ ὁδός αὐτή καταστῆ χρησιμοποιήσιμη εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ μοναδικός ἐλαιῶνας τῆς Ἀμφίσσης καί οἱ εἰδυλλιακές Δωρικές κοιλάδες θά συμπληρώνουν ἱκανοποιητικά τήν εὐχάριστη αἴσθησι τοῦ Ἑλληνικοῦ τοπίου, πού θά ἔχουν δημιουργήσει στούς ξένους τουρίστες ἡ Ἤπειρος, ἡ Πελοπόννησος καί ἡ Ἀττική. Ἡ δέ διέλευσίς των ἀπό τή Ναύπακτο, ὅλων καί ἰδιαιτέρως τῶν Ἰταλῶν, ὅπου τό "Λέπαντο" εἶναι πασίγνωστο λόγω τῆς κοσμοϊστορικῆς Ναυμαχίας τοῦ 1571, θά ἐνισχύση μέ τήν καλλονή τοῦ τοπίου καί μέ τή γραφικότητα τῶν μεσαιωνικῶν κάστρων, τό θησαυρό τῶν εὐχαρίστων ἐντυπώσεών των ἀπό τήν Ἑλλάδα. Ἄς μή λησμονοῦν οἱ Ἄρχοντες τοῦ Τουρισμοῦ ὅτι ἡ γεωμετρική πρόοδος τῆς τουριστικῆς κινήσεως, πού προσδοκοῦμε, ἐξαρτᾶται κατά κύριο λόγο ἀπό τό βαθμό ἱκανοποιήσεως τῶν πρώτων ἐπισκεπτῶν μας, οἱ ὁποῖοι ἐπιστρέφοντες στίς πατρίδες των, θά μᾶς ἐξαποστείλουν μέ τούς καλούς των λόγους τά ἐπακολουθοῦντα κύματα ἐπισκεπτῶν. Ἡ βιτρίνα τῆς Ἀθήνας καί τῶν περιχώρων της, μπορεῖ νά διαφημίζη περισσότερο τούς κυβερνητικούς ὁδοποιούς. Ἀδικεῖ ὅμως ὄχι μόνον τήν ἐπαρχιακήν Ἑλλάδα ἀλλά καί τήν ὅλη τουριστική μας ἀνάπτυξι ὁ ἐξαντλητικός καλλωπισμός τῆς βιτρίνας αὐτῆς καί μόνον. Ἡ ἀποκατάστασι ἰσομέτρου ὁδικοῦ ἐνδιαφέροντος καί γιά τίς ἐπαρχίες εἶναι πλέον ἤ ἀναγκαία καί δή κατεπειγόντως.

Σέ πολλές ἐπαρχίες προγραμματισμένα ἀπό ἐτῶν ἀπαραίτητα ξενοδοχειακά ἔργα διεγράφησαν μυστηριωδῶς καί ἀνεξηγήτως τήν τελευταίαν στιγμήν. Ἄλλα δέ ἀπό αὐτά, ἐκτελεσθέντα, ὅπως τά ξενοδοχεῖα Μεσολογγίου καί Καρπενησίου, ἔγιναν τόσο στενόχωρα ὥστε νά εἶναι ἀντιοικονομικά, καθώς ἀπέδειξεν ἡ λειτουργία των.

Σ. Γκίκας (Ὑπ. Δημ. Ἔργων). *Κύριε συνάδελφε, θέλω νά σᾶς διακόψω διά νά σᾶς εἴπω τά ἑξῆς: Δέν εἶμαι βέβαια τελείως ἐνήμερος δι' ὅσα λέγετε. Ἀπό ὅσα ὅμως γνωρίζω, εἰς ὡρισμένα ξενοδοχεῖα, ὅπως π.χ. τοῦ Μεσολογγίου, εἶναι δυνατή ἡ ἐπέκτασίς του μέχρι διπλασιασμοῦ τῶν δωματίων του. Αὐτό προβλέπεται εἰς τά σχέδιά του ὅπως ἐπίσης ἔχουν ἀφήσει καί ἕναν χῶρον διά νά συγκεντρώνωνται οἱ Μεσολογγῖται καί δέχωνται τούς φίλους των.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Μποροῦσε νά λείψη τό ὑπερπολυτελές ξενοδοχεῖο τῆς Πάρνηθος καί νά ἔχουν γίνει εὐρυχωρότερα τά ἐπαρχιακά ξενοδοχεῖα. Ὡς πρός τήν ἀρτιότητα τῆς κατασκευῆς των, δι' αὐτά μέν πού ἀνέφερα, δέν ἔχω ἀκούσει παράπονα. Ἀκούω ὅμως π.χ. ὅτι τό ἀπό ἔτους λειτουργοῦν καί ἀκόμη μή παραληφθέν ξενοδοχεῖον τῆς Σύρου, ἔχει πλημμελῆ κατασκευήν. Ἕνα κάποιο δικαίωμα ἀνεξελέγκτου, ἕνα κάποιο προνόμιο ἀσυδοσίας τείνει νά καθιερώση ἡ ὑπηρεσία τοῦ Τουρισμοῦ ὅπως ἀποδεικνύει καί ἡ ἀνέγερσι τοῦ ξενοδοχείου Σουνίου παρά τήν ἀπόφασι τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας. Ἀλλά πᾶσα πάντως ἀσυδοσία εἶναι ἀπαράδεκτη, ἰδίως μετά τίς διαπιστούμενες ἀταξίες καί ὑπερβάσεις. Τό ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον μου γιά τόν Τουρισμό εἶναι γνωστό καί ὅσα λέγω δέν εἶναι παρά ξεχείλισμα πόνου.*

η) Νά γίνουν ἐργοστάσια στίς Ἐπαρχίες

Ἡ πρόοδος καί ἡ εὐημερία τῶν ἐπαρχιακῶν ἀστικῶν κέντρων ἐξαρτᾶται κατά κύριο λόγο ἀπό τήν παραγωγικότητα καί τήν εὐημερία τῆς ἀγροτικῆς ἐνδοχώρας των, κατά δεύτερο λόγο δέ ἀπό τήν ἀνάπτυξι τοπικῶν βιομηχανιῶν καί βιοτεχνιῶν. Ἐπειδή ἔγινε στίς προηγούμενες συνεδριάσεις πολύς λόγος γιά τό νόμο περί προστασίας τῆς ἐπαρχιακῆς βιομηχανίας, ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ νά ὑπενθυμίσω ὅτι εἶμαι ὁ πατήρ της. Ὅτι εἶχα ἐγώ τήν τιμή νά εἰσηγηθῶ καί νά ἐπιμεληθῶ τήν ἐπιψήφησί του, ὡς Ὑπουργός τότε τῆς Βιομηχανίας (Καθώς ἐπίσης καί τοῦ Νόμου περί μεταλλευτικῶν ἐρευνῶν γιά τήν ἀξιοποίησι τοῦ ὑπεδάφους μας). Λυποῦμαι διότι ἐκ τῆς μετέπειτα ἐφαρμογῆς του, (μολονότι ὡς ἐβεβαίωσεν ὁ κ. Ὑπουργός τοῦ Συντονισμοῦ τόν ἐγιγάντωσε τάχα διά τροποποι-

ήσεως τόν Νόμον ἐκεῖνον τοῦ Δημοκρατικοῦ Κέντρου), δέν ἀπέδωσε μέχρι τοῦδε ὅλους τούς καρπούς πού προσδοκούσαμε.

Χωρίς ὀρθολογισμένη ἐγκατασπορά, κύριοι Βουλευταί, τῶν νέων βιομηχανιῶν στά διάφορα ἐπαρχιακά κέντρα, ποτέ δέν θά ἀποκατασταθῆ δικαιότερη κατανομή τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καί ποτέ ἡ Ἐπαρχία δέν θά ζωογονηθῆ! Ἐάν ἡ οἰκονομικοκοινωνική ἀνάπτυξι τῶν ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν ἔφθασε ἀνέτως ἐκεῖ πού ἔφθασε καί ἀνέτως ἐξελίσσεται πρός συνεχῆ ἄνοδο, τοῦτο δέν ὀφείλεται μόνο στήν ταχεῖα ἐκβιομηχάνησι ἀλλά καί στήν ταυτόχρονη ἀποκέντρωσι τῆς βιομηχανικῆς δραστηριότητος. Μεγάλες, καθώς ξέρετε, βιομηχανίες ἔχουν ἔξω στίς ἄλλες χῶρες τίς ἐγκαταστάσεις των σέ δευτερεύουσες πόλεις ἤ καί σέ ἀσήμαντες πολίχνες. Ἐξαιρετικά εὐχάριστο θά εἶναι ἐάν ὅλες οἱ νέες βιομηχανίες ἐγκατασταθοῦν ἐφεξῆς στίς ἐπαρχίες μας, ὅπως ὑπαγορεύουν ἐν πολλοῖς καί τά πράγματα.

Ἡ βιομηχανία π.χ. τῆς σόδας, πού προώρισται νά καλύψη ἐμπορικές ἀνάγκες ὅλης τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καί τῆς Ἄπω ἀκόμη, δέν συμφέρει νά ἱδρυθῆ ἀλλοῦ παρά στό Μεσολόγγι. Ἡ βιομηχανία τοῦ ἀζώτου καί τά ζαχαροποιεῖα θά εὐεργετήσουν ὡρισμένες περιφέρειες καί τό σημειώνομε μέ ἰδιαίτερη εὐχαρίστησι, μολονότι ὡς πρός τά τελευταῖα ἐσημειώθηκαν ἀδικίες σέ βάρος τευτλοπαραγωγικῶν περιφερειῶν.

Στό σημεῖο αὐτό θά ἤθελα νά παρατηρήσω ὅτι ἕως τώρα ὄχι μόνον δέν ὠφελεῖτο ὅσο θά ἔπρεπεν ἡ Ἐπαρχία ἀπό τή βιομηχανική μας ἀνάπτυξι, ἀλλά, δυστυχῶς, αὐτή, σάν ἀπόπαιδο τῆς Δημοκρατίας μας, πληρώνει ὅλα τά σπασμένα μέ τή διατήρησι δασμοβιώτων βιομηχανιῶν. Στήν Ἐπαρχία καί στούς ἀγρότες της ἐπιπίπτει τό οἰκονομικό βάρος. Ἀκριβοπληρώνονται ὅλα τά μέσα παραγωγῆς, καθώς πολλάκις ἔχει ἀναγραφῆ καί σ' ἐπίσημες ἐκθέσεις ἁρμοδίων παραγόντων. Ἄν τά γεωργικά προϊόντα μας δέν μποροῦν ν' ἀποκτήσουν συναγωνιστικό κόστος, τοῦτο κατά μέγα μέρος ὀφείλεται στό ὑψηλό κόστος τῶν μέσων παραγωγῆς - μηχανῶν, ἐργαλείων, λιπασμάτων. Καί τό ὑψηλό κόστος τούτων ὀφείλεται στή δασμολογική προστασία τῶν ἀντιστοιχουσῶν βιομηχανιῶν. Πάντοτε, πανταχόθεν τά πάντα στήν καμπούρα τοῦ ἀγρότη! Καί κατόπιν ἐκπλησσόμεθα γιατί δέν μπορεῖ νά ἀνακτήση τό σφρῖγος της ἡ Ἐπαρχία! Ἡ μέχρι τοῦδε βιομηχανική μας ἀνάπτυξι δέν κατατάσσεται ἀτυχῶς στά μέτρα προστασίας τῆς Ἐπαρχίας, ἀλλά στά μέσα ἐξοντώσεώς της. Εὐχόμεθα ν' ἀντιστραφοῦν εἰς τό μέλλον οἱ ὅροι. Καί θά εἴμεθα εὐτυχεῖς ἄν ἡ ἀντιστροφή τῶν ὅρων ἀρχίση ἀπό τή μελετώμενη ἵδρυσι βιομηχανίας φωσφορικῶν λιπασμάτων. Ἐντόνως συνιστῶ στήν Κυβέρ-

νησι νά λάβη σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν καί νά ἱκανοποιήση ἐπί τοῦ προκειμένου τά δίκαια αἰτήματα τῶν Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν. Ἀλλοίμονον ἄν καί ἡ βιομηχανία αὐτή ἐξυπηρετήση μόνον τά συμφέροντα τῶν ἀστῶν κεφαλαιούχων καί ὄχι μέ κάθε δυνατή προτίμησι τά συμφέροντα τῶν δεινοπαθούντων ἀγροτῶν. Δέν ἐπεκτείνομαι περισσότερον ἀφοῦ ἐζητήθη εἰδική συζήτησις περί τοῦ θέματος. Ἐπί κυβερνήσεως Κέντρου ἀπεφασίσθη ἡ χρηματοδότησις τῶν λιπασμάτων πρός μείωσιν τῆς τιμῆς των, ἀλλά περιορίζομεν συνεχῶς τήν χρηματοδότησιν αὐτήν καί ἐάν αἱ πληροφορίαι μου εἶναι ἀκριβεῖς, ἐφέτος τήν διεγράψατε ὁλοτελῶς.

Δ. Θανόπουλος (Ὑφ. Γεωργίας). *Κύριε συνάδελφε, ἡ χρηματοδότησις διά τά λιπάσματα ἐξακολουθεῖ κατά 50% εἰς ὁλόκληρον τήν Ἑλλάδα, εἰδικῶς δέ ὅσον ἀφορᾶ τόν πληθυσμόν τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν πού σᾶς ἐνδιαφέρει περισσότερον, προβλέπεται χρηματοδότησις εἰδικωτέρα πέραν τοῦ 50% διά τήν χορήγησιν τῶν λιπασμάτων.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Εὔχομαι νά εἶναι ἀκριβεῖς αἱ ἰδικαί σας πληροφορίαι καί ὄχι αἱ ἰδικαί μου. Τό λαμβάνω ὑπό σημείωσιν, διά νά ἐλέγξω τήν πηγήν τῶν ἰδικῶν μου πληροφοριῶν.*

θ) Βιοτεχνία καί Χειροτεχνία

Ἀλλά καί περί βιοτεχνίας καί χειροτεχνίας ἔγινε λόγος γιά νά ἀποδειχθῆ ἡ εὐεργετική πρόνοια τῆς Κυβερνήσεως ὑπέρ τῆς Ἐπαρχίας. Στόν τομέα αὐτό ἔγινε ὄντως κάποια ἀρχή ἐκτελέσεως. Θά ἐνθυμῆται ἡ Βουλή τάς παρατηρήσεις μου ὅταν ἐψηφίζετο νομοσχέδιον περί προστασίας τῆς βιοτεχνίας καί χειροτεχνίας. Ἐπειδή εἴχαμε πεῖρα ἀπό προγενέστερες ἀσκόπους κατασπαταλήσεις ὑλικοῦ καί χρήματος, ἐπιστήσαμε τήν προσοχή τῆς Κυβερνήσεως γιά νά μήν ἐπαναληφθῆ τό φαινόμενο. Δυστυχῶς δέν εἶμαι βέβαιος ὅτι τό φαινόμενο δέν ἐπαναλαμβάνεται. Εἶπα ἔκτοτε καί ἐπαναλαμβάνω ὅτι τό θέμα τῆς βιοτεχνίας καί χειροτεχνίας προτοῦ ἀποκτήση ἐμπορικό χαρακτῆρα, ἔχει χαρακτῆρα λαογραφικό, καλλιτεχνικό, αἰσθητικό. Καί ἄν δέν θεμελιωθῆ στόν φυσικό του πρωτογενῆ χαρακτήρα, ποτέ δέν θά προκόψη γιατί δέν θά προσφέρη στήν ἀγορά –ἐσωτερική καί διεθνῆ– γνήσια πρωτότυπα προϊόντα διαφορετικά ἀπό τῶν ἄλλων χωρῶν. Ὡς τοιαῦτα μόνον θά ζητοῦνται καί θά ἀπορροφῶνται τά προϊόντα τῆς βιοτεχνίας μας.

Ἡ προσπάθεια γιά τήν ἀνάπτυξι τῆς βιοτεχνίας καί χειροτεχνίας ἀπαιτεῖ λαογραφική ἐπιστημοσύνη, λεπτή καλαισθησία καί ζωντανή φαντασία. Δέν ξέρω κατά πόσον ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Βιομηχανίας ἀνεζήτη-

σε τό ἐπιτελεῖον τοῦ Ἱδρύματος μεταξύ προσώπων διαθετόντων τά προσόντα ταῦτα. Ἐκεῖνο πού ξέρω εἶναι ὅτι ὅταν ἵδρυε τόν Ὀργανισμόν μᾶς ἀνεκοίνωσε στήν αἴθουσαν αὐτήν ὅτι θά ἔθετεν ἐπί κεφαλῆς αὐτοῦ τόν ἄλλοτε Διευθυντή τοῦ Ὀργανισμοῦ Βάμβακος. Δέν γνωρίζω τόν κύριον καί δέν ἐνθυμοῦμαι οὔτε τό ὄνομά του. Ἐνθυμοῦμαι ὅμως ὅτι ἐρωτήσας τότε πολλούς συναδέλφους, συνέλεξα περί αὐτοῦ τάς καλυτέρας πληροφορίας. Ἀλλ' ὁ Διευθυντής ἐκεῖνος δέν ἐτοποθετήθη, δέν ξέρω διά ποίους λόγους. Καί ἀκούω ὅτι τέσσερες Διευθυνταί διέπουν τόν Ὀργανισμόν, ἀπό τό Συμβούλιον τοῦ ὁποίου παρητήθησαν ἤ ἀπέχουν τά ἁρμοδιώτερα πρόσωπα. Τό γεγονός ὅτι Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου εἶναι, ἄν δέν ἀπατῶμαι, ὁ κ. Πόγγης, πρόσωπον ἐξαιρετικῶν προσόντων, ἀποτελεῖ βεβαίως μίαν ἐγγύησιν. Ἀλλά δέν ξέρω, λόγω τῶν πολλῶν του ἀσχολιῶν, ἄν διαθέτη ὑπέρ τοῦ Ὀργανισμοῦ ἐπαρκῆ χρόνο. Ἡ διαφημισθεῖσα ἐπιτυχής ἔκθεσις προϊόντων στό Παρίσι (καίτοι ἀμφισβητεῖται ἡ ἐπιτυχία της) μᾶς εὐχαριστεῖ ἀλλά δέν μᾶς καθησυχάζει. Δέν θά ἤθελα νά ὑπάρχουν καθόλου ἀμφιβολίες γιά τήν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ, ὑπέρ τοῦ ὁποίου, ὅπως θά ἐνθυμεῖσθε, διαθέσαμε γενναιοδώρως ἀρκετά ἑκατομμύρια ἐτησίως μέ τό νόμο περί φορολογίας 1/2% ἐπί τῶν εἰσαγομένων ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ ἐμπορευμάτων διά νά προωθήσωμε τήν ἐξαγωγήν τῶν ἰδικῶν μας προϊόντων.

Ἡ ἀνάπτυξι τῆς Βιοτεχνίας καί Χειροτεχνίας θά ἔχη σπουδαῖες γιά τίς ἐπαρχίες συνέπειες. Θά δώση σέ χιλιάδες ἀνθρώπους, ἰδίᾳ κορίτσια, καί δουλειά καί χρῆμα καί ἱκανοποίησι ἐθνική. Θά τονώση τούς δεσμούς μας μέ τήν παράδοσι καί θά ἐπιρρώση τή συνειδητοποίησι τῆς λαϊκῆς μας τέχνης. Ἡ οἰκονομική ἐνίσχυσι θά ὑποβοηθήση τήν ὑλική ἐπιβίωσι τῆς Φυλῆς μας. Ἀλλά τήν ἐπιβίωσί της θά τήν ὡραιοποιήση καί θά τήν ἐξάρη ἡ ἀξιοποίησι τῶν ἠθικῶν θησαυρῶν τῆς ἐθνικῆς κληρονομίας.

Δ. Θανόπουλος (Ὑφ. Γεωργίας). Κύριε συνάδελφε, ξέρετε μέ πόσην στενοχώριαν ἀναγκάζομαι νά κάνω μίαν διακοπήν. Τό θέμα αὐτό δέν εἶχε γίνει ἀντικείμενον προσοχῆς μέχρι τῆς τελευταίας Κυβερνήσεως Καραμανλῆ ἀπό κανέναν. Ἤδη ἔχει ἐπισημανθῆ καί ἀνεξαρτήτως τῶν σφαλμάτων ὅσον ἀφορᾷ τά πρόσωπα, δέν γνωρίζω καί δέν ἠμπορῶ νά εἴπω ὑπευθύνως τήν γνώμην μου, ἔχει ἱδρυθῆ Διεύθυνσις εἰς τό Ὑπουργεῖον Βιομηχανίας, ἔχει γίνει εἰδικός Ὀργανισμός, διατίθενται χρήματα καί γνωρίζω καί ὁ ἴδιος διότι προεδρεύω μιᾶς Ἐπιτροπῆς τῆς προόδου τῆς ὀρεινῆς οἰκονομίας εἰς τήν ὁποίαν συμμετέχουν καί ἀντιπρόσωποι τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας τοῦ κλάδου τῆς βιοτεχνίας καί οἰκοτεχνίας, ἔχει δηλαδή σημειωθῆ σημαντική πρόοδος. Σεῖς δέ ὡς καλλιτέ-

χνης πραγματικός γνωρίζετε ὅτι ὑπάρχει ἡ παράδοσις ἰδίως εἰς τόν Ἑλληνικόν λαόν. Θά πρέπει νά περάση μία χρονική περίοδος διά νά δημιουργηθοῦν αἱ κατάλληλοι συνθῆκαι καί νά ἔχωμεν ἀπόδοσιν.

Ἐπειδή γνωρίζω τήν καλήν σας πίστιν καί τήν σοβαρότητα τῶν λόγων σας ἐπερίμενα νά εἴπητε λόγια κολακευτικά καί ἐπαίνους διά τήν Κυβέρνησιν, ἡ ὁποία εἶχε τήν πρωτοβουλίαν νά κάμη αὐτά, τά ὁποῖα ἔκαμε. Καί πρέπει νά ἐλπίζωμεν, ὅτι μέ τήν βοήθειαν ὅλων ὁ κλάδος αὐτός ἀσφαλῶς θά σημειώση σημαντικήν πρόοδον, ὥστε νά ὑποβοηθήση τήν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας μας.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Ὑπῆρχε! Δέν εἶναι πρωτότυπος ἡ σύλληψις τῆς Κυβερνήσεως. Πρό πολλῶν δεκαετηρίδων ἔχει ἀρχίσει ἡ σταυροφορία ὑπέρ τῆς Λαϊκῆς Τέχνης καί διεσώθησαν τά μοτίβα τῶν θησαυρῶν της.

Δ. Θανόπουλος (Ὑφ. Γεωργίας). Οὐδεμία ὅμως ἄλλη Κυβέρνησις δέν εἶχε τήν πρωτοβουλίαν.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Οὔτε πρωτότυπος εἶναι ἡ σύλληψις, οὔτε ἐκ τοῦ μηδενός ἐδημιουργήθη. Προϋπῆρχε καί ὁ πυρήν τοῦ Κυβερνητικοῦ ἐνδιαφέροντος.

Δ. Θανόπουλος (Ὑφ. Γεωργ.). Ἡ πρωτοτυπία δέν συνίσταται εἰς τήν σύλληψιν. Ἡ πρωτοτυπία συνίσταται εἰς τήν ἀπόφασιν νά κάμη αὐτό, τό ὁποῖον δέν ἔκαμε μέχρι τοῦδε οὐδεμία Κυβέρνησις. Διʼ αὐτό λέγω ὅτι ὀφείλεται ἔπαινος εἰς τήν Κυβέρνησιν.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Φυσικόν εἶναι νά κάμετε τήν ὑπόμνησιν ὅτι ἐπί τῶν ἡμερῶν σας προωθήθησαν πολλά ἔργα. Διότι σεῖς κυβερνᾶτε μακαρίως εἰς τήν ὥραν τῶν εὐκόλων ἀποφάσεων. Ἡμεῖς ἐκυβερνήσαμεν ἐν μέσῳ ἐρειπίων εἰς τάς σκληράς ὥρας τῆς ἐκκαθαρίσεως καί τῆς προπαρασκευῆς. Ἐάν σεῖς, κυβερνῶντες ἐπί 9 ἔτη γαλήνης καί εὐεξίας, δέν ἐλαμβάνατε οὔτε κἄν αὐτάς τάς ἀποφάσεις, τότε οὐαί καί ἀλλοίμονον διά τήν χώραν μας.

Δ. Θανόπουλος (Ὑφ. Γεωργίας). Ὅλοι μας ἀναγνωρίζομεν τήν καλήν πίστιν σας καί τήν σοβαρότητα καί ἐπεριμέναμεν νά μᾶς ἀναγνωρίσετε ὡρισμένα πράγματα. Μέ τήν πολιτικήν σταθερότητα εἶχε τόν καιρόν ἡ Κυβέρνησις, πολιτευομένη ὀρθῶς ἀπό πλευρᾶς οἰκονομικῆς, νά ἐξασφαλίση οἰκονομικήν καί δημοσιονομικήν σταθερότητα. Δέν εἴχαμεν οἰκονομικήν κρίσιν. Ὡς ἠξεύρετε ἡ βοήθεια ἐξ Ἀμερικῆς εἶναι ἀπολύτως περιωρισμένη. Ὑπάρχουν ὅμως ἄφθονα τά μέσα, λόγῳ τοῦ αἰσθήματος τῆς ἐμπιστοσύνης, τήν ὁποίαν ἐδημιούργησεν ὁ Καραμανλῆς πρός τήν Ἑλληνικήν δραχμήν.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Διά τήν σταθεροποίησιν τῆς Δραχμῆς εἴχαμε λάβη ἡμεῖς τά πρῶτα αἱματηρῶς αὐστηρά μέτρα. Ἐπί ἐκείνου τοῦ θεμελίου οἰκοδομεῖτε. Ἀλλά θά μοῦ ἐπιτρέψετε νά ἐπαναλάβω προηγουμένην μου παρατήρησιν, ὅτι, δέν εἶναι δυνατόν νά ἐγκαταλείψω τόν εἰρμόν τῆς ὁμιλίας μου καί τά θέματα τοῦ ἐλέγχου μου διά νά παρασυρθῶ εἰς γενικήν πολιτικήν συζήτησιν. Πάντως εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νά ὑπενθυμίζωμεν ἑκάστοτε καί ἡμεῖς τά πραγματικά γεγονότα καί τόν ροῦν τῆς ἐξελίξεώς των. Σεῖς νομίζετε, ὅτι τά πάντα ἀρχίζουν ἀπό σᾶς! Ἡ μακρά ἄσκησις τῆς ἐξουσίας, σᾶς ἐδημιούργησεν ὡρισμένα ψυχολογικά συμπλέγματα, ἄκρως νοσηρά, ἀπό τά ὁποῖα θά προσπαθήσωμεν νά ἀπαλλάξωμεν καί σᾶς καί τόν τόπον διά τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ὅταν ἔλθη ἡ ὥρα τῆς κρίσεως.*

Δ. Θανόπουλος (Ὑφ. Γεωργ.). *Σεῖς συστηματικῶς ἀρνεῖσθε, ὅτι ἡ σημερινή Κυβέρνησις ἔχει ἐργασθῆ. Καί αὐτό εἶναι τό παράπονο τό ἰδικόν μας καί τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι, ἀναγνωρίσατε ὅτι ἐκάμαμεν κάτι. Σεῖς μᾶς ἀρνεῖσθε τά πάντα. Δέν εἶναι ἀληθές, ὅτι δέν ἔχομεν κάμει τίποτε.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Πῶς δέν ἐκάματε! Ὅλαι αἱ Κυβερνήσεις κάμνουν. Ἀκόμη καί ἄνευ βοηθείας τῶν Κυβερνήσεων, ἔξω αὐτῶν, δημιουργεῖ ἡ ἰδιωτική πρωτοβουλία, δημιουργεῖ ὁ λεγόμενος αὐτοματισμός τῆς οἰκονομίας. Ὅταν κάμωμεν αὐτάς τάς ἐκπτώσεις, τότε θά μείνη τό ἀληθές ἐνεργητικόν σας πρός ἐκτίμησιν, ἀλλά ἀφοῦ θά κάμωμεν καί τούς ὑπολογισμούς τῆς κακῆς ἱεραρχήσεως τῶν ἀναγκῶν καί τῆς ἀλογίστου ἐν πολλοῖς σπατάλης.*

Ἐν πάσῃ περιπτώσει λυποῦμαι, διότι μέ τάς διακοπάς παρατείνω τήν ὁμιλίαν μου. Διά νά ἐξαντλήσω τό θέμα τῆς βιοτεχνίας ἔχω ἀκόμη νά εἴπω ὅτι δέν θά κατακρίνω τόν κ. Ὑπουργόν τῆς Βιομηχανίας γιά τό γεγονός ὅτι ἡ πρώτη Βιοτεχνική Σχολή ἱδρύθη στήν γεννέτειρά του Μουσθένη τῆς Καβάλας, θά ἤθελα ὅμως νά πληροφορηθῶ ἄν ἱδρύθησαν ἤ θά ἱδρυθοῦν καί ἄλλες σχολές σέ περιοχές ὅπου ἡ λαϊκή μας τέχνη ἔχει καί ρίζες παραδόσεως καί καρπούς καλλιεργείας, ὅπως π.χ. εἶναι ἡ Ἤπειρος, τά Δωδεκάνησα κ.ἄ.

ι) Ἡ πνευματική ἐξύφωση τῆς Ἐπαρχίας.

Ἐξαιρετικά σοβαρή ἐθνική σκοπιμότης ἐπιβάλλει τόν ἐμπλουτισμό τῶν ἐπαρχιακῶν κέντρων μέ πνευματικά ἐνδιαφέροντα. Εἶναι συγκινητική καί παρήγορη ἡ δίψα τῆς Ἐπαρχίας γιά πνευματική τροφή. Παντοῦ

ὑπάρχουν φιλολογικοί καί καλλιτεχνικοί μορφωτικοί σύλλογοι, παντοῦ ἱδρύονται βιβλιοθῆκες –καί τό οὐσιαστικό εἶναι: βιβλιοθῆκες πολυσύχναστες –παντοῦ ὀργανώνονται ἐνδιαφέρουσες ἐπιστημονικές ἤ λογοτεχνικές διαλέξεις, ζωγραφικές ἐκθέσεις, τοπικές συναυλίες μέ πληθωρικά ἀκροατήρια. Ἀποδείχνει τοῦτο ἀνώτερες ψυχικές ἀνησυχίες, ὑγιέστατη ἔφεσι ἀνόδου σέ ψηλότερο πολιτιστικό ἐπίπεδο.

Στόν τομέα αὐτό πρέπει νά ὁμολογηθῆ ὅτι παρέχει σημαντική βοήθεια τό Κράτος, μέ τήν ἀποστολή βιβλίων, μέ τήν περιοδεία κινητῶν βιβλιοθηκῶν, μέ τήν ἐνίσχυσι θεάτρων. Ἡ ἵδρυσις τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου Θεσσαλονίκης καί ἡ ἐπιτυχής διοικητική καί καλλιτεχνική του πλαισίωσι εἶναι ἕνα ἀξιόλογο βῆμα προόδου. Ἡ παρουσία τοῦ κ. Θεοτοκᾶ καί τοῦ κ. Καραντινοῦ ἀποτελοῦν ἐγγύησι. Ἐπίσης ἐπαινετή εἶναι ἡ οἰκονομική ἐνίσχυσι τῆς Ἑταιρείας Λογοτεχνῶν, πού θά ἐπιτρέψη τή συχνότερη μετάβασι κορυφαίων λογογράφων στίς ἐπαρχίες γιά τήν ὠφελιμώτατη ἐπικοινωνία τους μέ τό διψασμένο κοινό. Ἐλπίζω νά προικοδοτηθοῦν ἀναλόγως καί οἱ ἄλλες Λογοτεχνικές Ἑταιρεῖες.

Γιά νά θεμελιωθῆ ὅμως βαθύτερα ἡ πνευματική ἀνύψωσι τῆς Ἐπαρχίας, γιά νά ἀκτινοβολήση εὐρύτερα καί ἀσφαλέστερα ὁ πολιτιστικός φάρος, πρέπει νά δημιουργηθοῦν στά κυριώτερα σημεῖα τοῦ ἐπαρχιακοῦ μας ὁρίζοντος μονιμώτερες ἑστίες ἐπιστημονικῆς καί αἰσθητικῆς καλλιεργείας. Χαίρω διότι ἡ Κυβέρνησις ἐβεβαίωσεν ὅτι μελετᾶ τήν ἵδρυσι Ἀνωτάτων Σχολῶν εἰς Ἐπαρχιακά Κέντρα. Ἡ πνευματική καί καλλιτεχνική ἀποκέντρωσι προώρισται ν' ἀποδώση πολυτίμους καρπούς γιά τήν ποθούμενη πολιτιστική ἔξαρσι τῆς Χώρας. Μεταξύ τῶν πρώτων μέτρων πρέπει νά εἶναι καί ἡ ἀνέγερσι Δημοτικῶν Θεάτρων στίς κυριώτερες πόλεις, πού λείπουν. Τό καλό Θέατρο προσελκύει καλούς θιάσους.

Ἐπείγουσα ἀνάγκη εἶναι νά ἀποκτήση ὑπεύθυνη ὀρθή κατεύθυνσι τό διάχυτο σ' ὅλες τίς ἐπαρχίες φίλαθλο πνεῦμα τῆς νεολαίας, τό ὁποῖον πρέπει νά ὁμολογηθῆ ὅτι δέν καλλιεργεῖται οὔτε ὑγιῶς, οὔτε ἐπαρκῶς, μέ τήν ποδοσφαιρομανία καί τήν προποκερδομανία μόνον!..

Προσφέρεται στόν ἀθλητικό τομέα ἐκλεκτό ὑλικό, καί σωματικό καί ψυχικό. Μεγάλο θά εἶναι τό ἐθνικό κέρδος, ἄν τό διαπλάσωμε καί τό ἀξιοποιήσωμε. Στή Χώρα, ὅπου ἐκπηγάζει τό ὀλυμπιακό φῶς, δέν ἐπιτρέπεται νά ἔχωμε τόσο χαμηλή ἀπόδοσι στόν διεθνῆ στίβο. Περιέσωσε τό Ἑλληνικό γόητρο στήν τελευταία Ὀλυμπιάδα ἡ λαμπρά νίκη τῆς Α.Υ. τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου. Τό παράδειγμά του πρέπει νά μᾶς κεντρίση πρός εὐρύτερες ἐπιδιώξεις.

ια) Θεμελιώδης βάση εἶναι τό Σχολεῖο

Προτοῦ κλείσω τό κεφάλαιον τῶν πνευματικῶν, καλλιτεχνικῶν καί ἀθλητικῶν ὑπέρ τῆς Ἐπαρχίας ὑποχρεώσεων, ὀφείλω νά παρατηρήσω ὅτι ὅλες οἱ εἰδικές προσπάθειες δέν πρόκειται νά εὐοδωθοῦν καί νά καρποφορήσουν ἄν δέν ἐξυγιανθῆ καί ἄν δέν στερεωθῆ ἡ θεμελιώδης βάσις των. Καί βάσις των θεμελιώδης εἶναι τό Σχολεῖο. Μέ πόνο καρδιᾶς ἄγομαι νά εἴπω ὅτι τό Σχολεῖό μας ἀπέχει πολύ ἀπό τό νά ἔχη φθάσει στήν ἁρμόζουσαν περιωπήν ἀκμῆς. Παρά τούς ἀόκνους καί ἀξίους παντός ἐγκωμίου μόχθους τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ τόσον τῆς Στοιχειώδους ὅσον καί τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, ἡ ἐκπαιδευτική μας ἀπόδοσις ὑστερεῖ. Καί πῶς νά μήν ὑστερεῖ ἀφοῦ ἐν ἔτει 1961 ἰσχύουν ἀκόμη –ἄκουσον!, ἄκουσον!– τά ἀναλυτικά προγράμματα τοῦ 1914 διά τά Δημοτικά Σχολεῖα καί τοῦ 1935 γιά τά Γυμνάσια!! Ὑστερεῖ ἀκόμη διότι ἀνεπαρκής εἶναι ὁ ἀριθμός τῶν διδασκόντων, ἀνεπαρκῆ εἶναι τά διδακτικά κτίρια, ἀνεπαρκῆ τά ἐποπτικά ὄργανα, ἀνεπαρκῆ τά σχολικά βιβλία, ἀνύπαρκτος ὁ ἐπαγγελματικός προσανατολισμός, ἄγνωστος ἡ ἀγωγή τοῦ πολίτου. Καί μόνον γιά τό καθεστώς τῶν σχολικῶν βιβλίων θά μποροῦσε νά χαρακτηρισθῆ ἀξιοθρήνητος ἡ ἐκπαιδευτική μας κατάστασι. Ὑπάρχει, κύριοι Βουλευταί, καθώς ξέρετε, ὁ Ὀργανισμός Ἐκδ. Σχολ. Βιβλίου. Ὀργανισμός μέ βέβαιη πελατεία 1.500.000 ἀγοραστῶν τό χρόνο θά ἔπρεπεν ὄχι ἁπλῶς νά ἔχη εὐδοκιμήσει ἀλλά νά ἔχη μεσουρανήσει ἀπό ἠθική καί οἰκονομική ὀλβιότητα!... Θά ἔπρεπεν ὄχι μόνον νά ἐκδίδη τά καλύτερα σχολικά βιβλία τοῦ κόσμου, ἀλλά νά ἔχη ἐπεκτείνη τήν ἐκδοτική του δραστηριότητα καί πρός τά ἐπιστημονικά συγγράματα γιά τήν εὔωνο προμήθειά των ἀπό τούς φοιτητάς. Θά ἔπρεπεν ἀκόμη νά ἔχη προχωρήσει καί στήν ἔκδοσι εὐθηνῶν λογοτεχνικῶν βιβλίων τῆς Γραμματείας μας. Ἀντί τούτου, φυτοζωεῖ. Καθ' ἣν ἐποχήν τό Ἵδρυμα Εὐγενίδη ἐκδίδει ὡραιότατα ἀπό πάσης ἀπόψεως καί φθηνά βιβλία –ἔργον πού ἀξίζει νά ἐξαρθῆ καί ἀπό τό Βῆμα τοῦτο. Ἐπιχείρησα ὅταν ἤμουν ὀλιγόμηνος Ὑπουργός τῆς Παιδείας τό 1950 νά ἐξυγιάνω τόν Ο.Ε.Σ.Β., ἀλλά δυστυχῶς δέν μέ ἐβοήθησεν –καί τό λέγω μέ παράπονον ἔντονον– οὔτε ἡ Διοίκησι, οὔτε ἡ συμπράττουσα στό Συμβούλιο τοῦ Ὀργανισμοῦ Δικαιοσύνη. Καί ἐπέπρωτο μετά ἔτη πολλά νά δικαιωθῆ ἡ διάγνωσί μου μέ δικαστικές καταδίκες...

Ἤδη ὁ Ὀργανισμός διοικεῖται καλύτερον, ἀλλά δέν ἔχει ἀκόμη ἐπιδοθῆ μέ τήν ἀπαιτούμενη δημιουργητικότητα στόν προορισμό του. Δέν

ἀμφισβητῶ τό ζῆλο τοῦ νῦν κ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας γιά τήν βελτίωσι τῆς καταστάσεως στόν τομέα τοῦτον τῆς ἁρμοδιότητός του. Ἀλλά δέν κατώρθωσεν, ἀτυχῶς, παρά τήν μακράν θητείαν του, νά δαμάση τά πράγματα. Χρησιμοποιοῦνται ἀκόμη, κύριοι Βουλευταί, στά σχολεῖα μας βιβλία γραφέντα πρό δεκαπέντε καί εἴκοσι ἐτῶν, βιβλία θλιβερῶς καθυστερημένα καί γελοίως ἀναχρονιστικά. Βιβλία, πού ἀγνοοῦν τόν μεγάλο Πόλεμο, ἀρνοῦνται τίς ἐπιστημονικές κατακτήσεις, περιφρονοῦν τήν ἀνθρώπινη πρόοδο. Ὁ ἐθνικός καί πολιτικός ἀναδασμός τῆς Ὑδρογείου ἀποκρύπτεται πεισμόνως ἀπό τά σχολικά μας βιβλία. Ἡ ἵδρυσι τόσων νέων Κρατῶν, πού ἀνάκυψαν ἀπό τούς πολέμους, δέν ἔχει ἀκόμη ἐπικυρωθῆ ἀπό τόν Ὀργανισμό Ἐκδ. Σχολ. Βιβλίων, ἀφοῦ ἐπιμένει νά διδάσκεται ἡ προπολεμική γεωγραφία! Οὔτε τῆς πυρηνικῆς ἐπιστήμης τάς προόδους ἔχει ἀκόμη ἀναγνωρίσει. Ἀλλ' οὔτε κάν τίς ἰδικές μας ἐσωτερικές συναλλακτικές μεταβολές! Τά σχολικά μας βιβλία ἀπεχθάνονται τά κιλά καί ἐπιμένουν ὅτι τό μετρικό μας σύστημα ἐξακολουθεῖ νά εἶναι ἡ ὀκᾶ καί τά δράμια, ἡ πῆχυ καί τά ρούπια! Ὅπως ἐπίσης δέν ἐγκρίνουν τήν ἀναπροσαρμογή τῆς δραχμῆς καί τιμολογοῦν μέ τά παληά ἑκατομμύρια. Καγχάζουν δέ οἱ εὐφυέστατοι μικροί μαθητές τῶν χωριῶν μας ὁσάκις ἐκφωνοῦνται ἀπό τά βιβλία τους προβλήματα ἀναφερόμενα σέ ὀκάδες καί δράμια, σέ πήχεις καί ρούπια, σέ ἑκατομμύρια τῆς κατοχικῆς ἐποχῆς! Κἄτι παραπλήσιο συμβαίνει μέ τά βιβλία τῆς ἱστορίας. Ὁ καθηγητής κ. Ἠλ. Γεωργίου ἀποκαλύπτει σωρείαν ἱστορικῶν ἀνακριβειῶν τους, δημοσιεύσας πρός τοῦτο εἰδικό τεῦχος ἀπό 100 περίπου σελίδας! Τά σχολικά μας ἐγχειρίδια θεωροῦνται στή Γερμανία κατώτερα καί ἐκείνων τοῦ Μαρόκου!

Εἶναι ἤ δέν εἶναι ἀπίστευτη, ἀπαραδειγμάτιστη καί ἐξοργιστικῶς ἀπαράδεκτη ἡ συνεχιζόμενη κωμικοτραγική αὐτή κατάστασι; Καί ὅμως, ἀντί νά καοῦν σωρηδόν τά προκατακλυσμιαῖα αὐτά βιβλία, ἔχω τήν πληροφορίαν ὅτι ἔγιναν πρό ὀλίγων ἐτῶν ὁλοκαύτωμα τοῦ πυρός ἄλλα βιβλία, πού εἶχαν τό ἐγκληματικό περιεχόμενο νά γράψουν τό ὠόν αὐγό καί τήν ὄρνιθα κότα! Τῆς μάνας μας ἡ ζωντανή γλῶσσα μᾶς ἐνοχλεῖ. Τά ἀχρηστευμένα σταθμά τῶν παπούληδών μας δέν μᾶς ἐνοχλοῦν. Ἡ ὀκᾶ, ὀκᾶ, ἀλλά τό αὐγό ὠόν!...

Γιά νά εἶμαι σαφέστερος καί δικαιότερος πρέπει νά προσδιορίσω ὅτι ὁ Ὀργανισμός ἐκδίδει ὅλα τά βιβλία τῶν Γυμνασίων, γιά τή Στοιχειώδη ὅμως Ἐκπαίδευσι μόνον τά Ἀναγνωστικά καί τή Γραμματική. Ἀνατυπώνει δέ συνεχῶς παλαιά, καθυστερημένης ὕλης βιβλία, διότι δέν ἔχουν ἐγκριθῆ νεώτερα. Διαγωνισμός πρός συγγραφήν Γεωγραφίας ἀπέτυχε

πρό διετίας, διότι ἀπό τά 70 ὑποβληθέντα συγγράμματα δέν ἐνεκρίθη κανένα! Ὅπως δέν ἐνεκρίθη κανένα ἀπό τά 20 ὑποβληθέντα ἐγχειρίδια "Ἀγωγῆς τοῦ Πολίτου". Ἐρωτᾶται : Εἶναι προτιμώτερο νά διατηροῦμε τήν ἀγεωγράφητη Γεωγραφία τοῦ 1935 ἤ νά εἴχαμε μίαν, ὄχι τελείαν ἔστω, γεωγραφίαν τοῦ 1960; Ἐρωτᾶται : Διετάχθη ἐπανάληψι τοῦ διαγωνισμοῦ γιά τή συγγραφή της ἤ ὄχι; Ἐρωτᾶται, τέλος : Ἀφοῦ τόσον ὑπολείπονται οἱ σχολικοί μας συγγραφεῖς, γιατί δέν συγκροτοῦνται ἐπιτροπές συγγραφέων; Ὑπεστηρίχθη ὅτι θά ἦτο ἀντισυνταγματική ἡ συγγραφή βιβλίων ὑπό ἐπιτροπῆς. Τό ἀρκετά καλό βιβλίο γιά τούς Ἀναλφαβήτους τό συνέγραψε, νομίζω, ἐπιτροπή. Ἐπίσης τό περίφημο Ἀναγνωστικό "Ἥλιος" τό εἶχε συγγράψει ἐπιτροπή. Ἦταν ἔξοχο καί ὑποδειγματικώτατο στό εἶδος του, ἰσάξιο μέ τά "Ψηλά Βουνά" τοῦ Ζαχ. Παπαντωνίου. Γιατί δέν ἀνατυπώνεται; Ἀφοῦ μάλιστα ἀποτελῆ ἰδιοκτησία τοῦ Κράτους; Ἀλλά ποιά μπορεῖ νά εἶναι ἡ ἀντισυνταγματικότης δυνάμει τῆς ὁποίας στραβώνονται τά παιδιά τοῦ λαοῦ; Ἐδῶ πιστοποιεῖται καθημερινῶς ἀπό τό Συμβούλιο Ἐπικρατείας σωρεία ἀντισυνταγματικῶν παραβάσεων ἐπί σοβαρωτέρων θεμάτων. Καί φοβούμεθα μόνον τήν δῆθεν ἀντισυνταγματικότητα τῆς συγγραφῆς ἀρτίων σχολικῶν βιβλίων ἀπό ἐπιτροπές; Φοβούμεθα δηλαδή μήπως κατά τή γνωστή παροιμία, στάξη ἡ οὐρά στό πηγάδι!...

Μιλῶντας γιά τά σχολικά βιβλία καί γιά τήν ἀνάγκη τῆς βελτιώσεως τοῦ ποιοῦ των, ἐν σχέσει πάντοτε μέ τήν ἐθνική μας μέριμνα γιά τήν πνευματική ἐνίσχυσι τῆς Ἐπαρχίας, δέν μπορῶ νά παραλείψω τή σύστασι ὅπως ληφθῆ εἰδική πρόνοια γιά τή λεπτομερέστερη διδασκαλία τῆς τοπικῆς ἱστορίας σέ κάθε περιφέρεια. Τοῦτο θά τονώση τούς δεσμούς μέ τή γενέτειρα, πού τόσο εὔκολα χαλαρώνονται στήν ἐποχή μας. Εἶναι ἀπαράδεκτο νά γεννιοῦνται καί νά ζοῦν τά παιδιά μας σέ ἱερούς ἱστορικούς χώρους τῆς πατρίδος μας καί ν' ἀγνοοῦν, συνήθως, ὅλως διόλου, τήν ἱστορία τους. Ἀπαράδεκτο εἶναι νά μή λένε ὅσα πρέπει στήν ψυχή τους τά κάστρα μας, τά μνημεῖα μας, οἱ ναοί μας, τά βουνά μας, ὅπου ἔγιναν ἔνδοξες μάχες, οἱ θάλασσές μας, ὅπου ἔγιναν κοσμοϊστορικές ναυμαχίες. Ἀπαράδεκτο εἶναι ἀκόμα νά ἀγνοῆται ἡ βιογραφία τῶν ἐντοπίων διαπρεπῶν προσώπων, πού ἀναδείχτηκαν μέσα στό Ἔθνος, ξεκινημένα πολλές φορές ἀπό μιά ταπεινή καλύβα τῆς Ἐπαρχίας... Ἡ τοπική ἱστορία πρέπει νά ριζώση βαθειά στίς ψυχές τῶν νέων γιά νά γίνη πιό συνειδητός ὁ δεσμός τους μέ τόν τόπο πού γεννήθηκαν. Τό τοπικό παράδειγμα, κατάλληλα μεταδομένο στίς τρυφερές ψυχές, ἀποτελεῖ ἠθική καταβολή βασικῆς ἀξίας. Ὁ σκοπός μας δέν εἶναι νά ἐπιβιώση ἡ Ἐπαρχία

σάν οἰκονομικοκοινωνική μονάς, ἀλλά καί σάν ἠθικό κεφάλαιο, σάν ψυχικό μέγεθος. Ὁ σκοπός μας δέν εἶναι νά κάνωμε τούς ἐπαρχιῶτες κοσμοπολίτες, ἀλλά νά τούς διατηρήσουμε ἐπαρχιῶτες, ὅμως συνειδητούς, μορφωμένους, πολιτισμένους. Καί τό μάθημα τῆς Λαογραφίας πρέπει νά διδάσκεται συστηματικά στά Σχολεῖα μας γιά νά συνδέη συνειδητά τή σύγχρονη ζωή μας μέ τή ζωή τῶν πατέρων μας.

Δ. Θανόπουλος (Ὑφ. Γεωργ.). Ἀποδίδω μεγάλην σημασίαν εἰς ὅσα εἴπατε διότι εἶσθε νομίζω ὁ ἁρμοδιώτερος παράγων νά ἀσχοληθῆτε μέ τό θέμα αὐτό τῆς Παιδείας γενικῶς, καί εἶναι πολύτιμοι αἱ συμβουλαί καί αἱ ὑποδείξεις τάς ὁποίας κάνετε πρός τήν Κυβέρνησιν. Ἀλλά δέν νομίζετε ὅτι τό θέμα αὐτό ὅπως ἀναλυτικῶς τό ἀναπτύσσετε δέν ἠμπορεῖ νά ἔχη θέσιν εἰς τήν συζήτησιν τῆς ἐπερωτήσεως περί Ἐπαρχίας; Χάνει τήν ἀξίαν του. Θά εἶχε ἀποτέλεσμα πολύ ἱκανοποιητικώτερον ἐάν εἴχετε τήν καλωσύνην ὑποβάλλοντες μίαν ἐπερώτησιν, ὅλα αὐτά τά θέματα τά ἀπευθύνατε πρός τόν ἁρμόδιον Ὑπουργόν.

ιβ) Χωρίς καλή Παιδεία δέν γίνεται ἀνασυγκρότηση

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Ἄν μέ ἀφήνατε νά τελειώσω, θά ἐπείθεσθε ὅτι ἔθιξα καί ἐρεύνησα τό θέμα τῆς Παιδείας σέ συσχετισμό μέ τήν οἰκονομική προσπάθεια τοῦ Κράτους καί τῆς Κυβερνήσεώς σας, πού τό ἐκπροσωπεῖ σήμερα, σέ συσχετισμό μέ τή δαπανηρή ἐκστρατεία γιά τήν οἰκονομική μας ἀνασυγκρότησι πού δέν μπορεῖ ποτέ νά ἐπιτύχη ἄνευ τῆς ἐπαρκοῦς τονώσεως τῶν Ἐπαρχιῶν. Διαφεύγει ὅμως ἀπό τήν Κυβέρνησι ὅτι ἡ ὑποδομή τῆς οἰκονομίας εἶναι ἡ Παιδεία, ὅτι ὅσα καί ἄν ἐπιχειρηθοῦν στούς ἄλλους τομεῖς, ὅσα καί ἄν πραγματοποιηθοῦν ἀκόμη στή Γεωργία ἤ στήν Βιομηχανία, ἄν αὐτά δέν στηριχθοῦν σέ μία Παιδεία φωτισμένη, ἐμπνευσμένη, συγχρονισμένη, δέν εἶναι δυνατόν νά στερεωθοῦν, νά ριζώσουν ἐπί τοῦ ἐδάφους καί νά καρποφορήσουν. Εἶναι τραγικό γεγονός νά διαπιστώνεται ὅτι δέν κατωρθώσαμε ἀκόμη νά δώσωμε στήν Παιδεία τήν προτεραιότητα, ἡ ὁποία τῆς ἀνήκει. Καί μέ ἀναγκάζετε νά βεβαιώσω κάτι πού ἐδιάβασα καί προσφάτως στίς ἐφημερίδες, ὅτι δηλαδή ἡ πρόοδος τῆς Ρωσίας ὀφείλεται στήν ἀπόλυτη προτεραιότητα πού ἔδωσε στήν Παιδεία. Εἶναι ἀκριβέστατον. Τό διεπίστωσα ὁ ἴδιος, ὅταν εἶχα ἐπισκεφθῆ σάν Ἀκαδημαϊκός τή Μόσχα, ὅτι πράγματι κατώρθωσαν ἐκεῖ νά ἐξαλείψουν καθ' ὅλη τήν ἀχανή τους χώρα τόν ἀναλφαβητισμόν μέ τό νά ὀργανώσουν κατ' ἀπόλυτη προτεραιότητα τήν Παιδεία καί νά παράσχουν τόσες διευκολύνσεις στά παιδιά τοῦ Λαοῦ, προικοδοτοῦντες

τά ἄριστα μεταξύ τούτων, ὥστε ἐντός ὀλίγου χρόνου νά ὑψωθῆ σέ ἀπίστευτο βαθμό τό μορφωτικό καθεστώς τῆς Χώρας.

Πρέπει καί ἡμεῖς οἱ ὑποανάπτυκτοι, οἱ ὑστεροῦντες ἕως τώρα σέ συγχρονισμένη μόρφωσι, νά χωνέψωμε, νά πιστέψωμε βαθειά ὅτι ὅσα καί ἄν λέμε μέ χοντρά λόγια γιά προγραμματισμούς καί γιά μεγαλεπήβολα ἔργα, ὅλα εἶναι αὐθαίρετα, ἐάν δέν στηριχθοῦν πρό παντός ὄχι σέ ὑλικά ἀλλά σέ μορφωτικά κεφάλαια μέ τόν συγχρονισμό τῆς Παιδείας καί μέ τήν σύντονη ἱκανοποίησι τῶν ἐπειγόντων αἰτημάτων τῆς ἐξυψώσεώς της. Ἄνευ Παιδείας φωτεινῆς, Παιδείας πού νά οἰστρηλατῆ καί νά ἐμπνέη καί νά πλουτίζη ὄχι μόνο μέ γνώσεις ἀλλά καί μέ ἦθος καί μέ φρόνησιν καί μέ πίστι, δέν εἶναι δυνατόν νά πραγματοποιήσωμεν ἔργα μεγάλα καί σταθερά. Ἡ Παιδεία, κ. Συνάδελφοι, εἶναι ἡ σκοπιμότερη καί ἀσφαλέστερη ἐπένδυσις. Ὅλας τάς ἄλλας ἐπενδύσεις ἐνδέχεται νά τάς χάσωμε διότι μπορεῖ νά μή ἀποδώσουν τά προσδοκώμενα. Κάθε ἐπένδυσις ὅμως πού δίδεται πρός ἀνάπτυξι τῆς Παιδείας δέν χάνεται ποτέ. Διότι ὁ θησαυρός τῆς μορφώσεως, πού ἀποκτᾶ κάθε ἄνθρωπος, εἶναι ἀναφαίρετος ἐφ' ὅρου ζωῆς.

Τήν ἀναμφισβήτητη αὐτή ἀλήθεια ἔχει διδάξη πρῶτος ὁ δικός μας ὁ Πλούταρχος, γράφοντας ὅτι πόλεμος, αἰχμαλωσία, ἀσθένεια μπορεῖ νά μᾶς ἀφαιρέσουν καί πλοῦτον καί δόξαν καί μεγαλεῖον καί ὅλα τά ἐπί τῆς γῆς ἀγαθά ἀλλά ὄχι ποτέ καί τήν παιδείαν, ὄχι τό φῶς τῆς διανοίας μας, πού εἶναι ἀναφαίρετον ἀπό οἱανδήποτε καταδρομήν τῆς τύχης ἀπό οἱανδήποτε ἐχθρικήν βία. Ἰδού διατί κάθε μας προσπάθεια βιωτική, κοινωνική, ἐθνική πρέπει νά ἀρχίζη καί νά τελειώνη μέ τήν Παιδεία.

Θά ἦταν ἴσως περιττό νά τονίσω πόσον ἐγώ, λόγω τῶν ἄλλων ἰδιοτήτων μου, εἶμαι θερμότατος ὑπέρμαχος ἀπεριορίστων ὑπέρ τῆς Ἐπαρχίας πνευματικῶν ἐκχωρήσεων, πού θά θρέψουν ἀνά τά πέρατα τῆς Χώρας ἁγνές ἑλληνικές ψυχές, θά ζωογονήσουν γνήσια ἐθνικά κύτταρα καί θά καλλιεργήσουν αὐθόρμητα ταλέντα μέσα ἀπό τά σπλάχνα τοῦ λαοῦ μας. Ἀλλά ἡ πρώτη μου ἀξίωσι εἶναι νά δώσουμε στήν Ἐπαρχία καλά σχολεῖα, φωτεινά βιβλία, ἐξυψωμένους ἐπαγγελματικά δασκάλους. Καί ποτέ δέ θά εἶναι ἐξυψωμένοι ἄν δέν τούς ἱκανοποιήσουμε καί ἠθικά καί μισθολογικά. Πρέπει ἀκόμη νά δώσουμε ἀποτελεσματική περίθαλψι στά γυμνά καί πεινασμένα παιδάκια τοῦ χωριοῦ, πού τόσο σπαραξικάρδια περιγράφουν τήν ἐξαθλίωσί τους πολλές ἐπίσημες ἐκθέσεις. Εἶναι ἀνηλεής καί ἀνοικτίρμων εἰρωνία νά μιλᾶμε περί εὐημερίας ὅταν διαπιστοῦνται τόσα θύματα γυμνητείας καί ὑποσιτισμοῦ ἀνάμεσα στά σχολαρούδια τῶν χωριῶν μας, τούς αὐριανούς αὐτούς εὐζώνους τῆς ἀειμάχου πατρίδας μας...

Πρό μηνός, πού εἶχα τήν εὐχαρίστησι νά βρεθῶ στά Καλάβρυτα, παρετήρησα μέ πολλή χαρά ὅτι οἱ μικροί μαθητές εἶχαν ἱκανοποιητικά καλήν ὄψι. Μέ πληροφόρησαν ὅτι στήν πόλι λειτουργεῖ ὑπηρεσία τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, πού τροφοδοτεῖ ἐπαρκῶς τό πρωινό συσσίτιο τῶν παιδιῶν. Στά χωριά ὅμως, πού προσφέρεται μόνον γάλα, καί τό ψωμί, ἔστω καί καλαμποκίσιο, εἶναι λιγοστό στίς περισσότερες οἰκογένειες, ὁλοφάνερες εἶναι σ' αὐτά οἱ δυσμενεῖς συνέπειες τοῦ ὑποσιτισμοῦ τῶν παιδιῶν.

Προτοῦ κλείσω τό κεφάλαιο τοῦτο τῆς ὁμιλίας μου, θά ἤθελα νά ἐπαναλάβω ἀκόμα μία φορά, ἀπό τό Βῆμα τοῦτο, ὅτι διαπράττομε βασικόν ὀλέθριο σφάλμα μέ τό νά μή δίνουμε ἀπόλυτη προτεραιότητα στό θέμα τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας. Εἶπα καί ξαναλέγω ὅτι ἡ Παιδεία ἀποτελεῖ τήν ὑποδομήν τῆς ὑποδομῆς στήν προσπάθεια τῆς ἀνασυγκροτήσεως. Ἐάν ἡ Παιδεία μας δέν ἐκσυγχρονισθῆ καί δέν ὑψωθῆ σέ ἀνώτατο ἐπίπεδο, ἡ ἀνασυγκρότησι εἶναι μαθηματικῶς βέβαιο ὅτι θά ἀποτύχη. Ἐγκληματοῦμε κατά τῆς Πατρίδος μας ἀφήνοντας τήν Παιδεία νά φυτοζωῆ μέ χαμηλότατο ὑπέρ αὐτῆς ποσοστό δημοσίας δαπάνης, καί μέ ἀδυναμία προσαρμογῆς στίς σύγχρονες ἀπαιτήσεις.

ιγ) Ο τομέας τῆς Γεωργίας

Στό τομέα τῆς Γεωργίας ἔχομε σύγχρονη πολιτική παράδοσι, γιά τήν ὁποία μποροῦμε νά εἴμαστε ὑπερήφανοι. Ἀπό τά χρόνια τοῦ Καποδίστρια καί τοῦ Ὄθωνα ἕως τά σημερινά, τό μεγάλο πρόβλημα τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας ἀντιμετωπίστηκε ἀπό τούς πολιτικούς μας μέ φωτεινό πνεῦμα, μέ πρακτική σκέψι καί μέ θαρραλέα μέτρα. Γιά νά ἐνθυμηθῶ τά χρονικῶς πλησιέστερα, θ' ἀναφέρω ἐνδεικτικά ὅτι μέ τή διανομή τῶν τσιφλικιῶν στούς ἀκτήμονες ἐπί Κυβερνήσεως Βενιζέλου στά 1917, μέ Ὑπουργό Γεωργίας τό Γεώργιο Καφαντάρη, μεγάλον κοινοβουλευτικόν ἄνδρα, πού δέν τιμήθηκε ὅσο πρέπει ἡ μνήμη του, προηγηθήκαμε ἀπό πολλές ἄλλες Εὐρωπαϊκές χῶρες στήν ἀποκατάστασι τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης στούς ἀγρούς, ἀλλά καί στήν οὐσιαστική ἀξιοποίησι τῆς γῆς μας ἀπό τά τίμια χέρια στά ὁποῖα εἶναι ἐμπιστευμένη ἀπό γενεές γενεῶν...

Ἡ ἀπορρόφησι κατόπιν ἐνάμισυ ἑκατομμυρίου ἀδελφῶν μας ξερριζωμένων ἀπό τίς προαιώνιες Πατρίδες τῆς Ἀνατολῆς καί τῆς Θράκης, ἀποτέλεσεν ἕνα πραγματικό θαῦμα. Σημαντικός σταθμός γιά τήν πρόοδο τῆς Γεωργίας μας ὑπῆρξεν ἡ ἵδρυσις τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης.

Ἐμπνευσμένοι ἀπόστολοι τῆς γεωργικῆς Ἰδέας, σάν τόν ἀλησμόνητο Σπῦρο Χασιώτη, δέν ἔλειψαν. Συνεχής ἦταν ὁ εἰλικρινής πόνος καί ἡ ἐνδελεχής φροντίδα γιά τή βελτίωσι τῆς γεωργικῆς μας παραγωγῆς, γιά τήν ἀνύψωσι τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῆς ὑπαίθρου.

Μεταπολεμικά ὁ βαθμός καί ὁ ρυθμός τοῦ ἐνδιαφέροντος ἐντάθηκε : Ἡ ἀμερικανική βοήθεια καί σέ ἐπιστημονική καθοδήγησι καί σέ οἰκονομικά μέσα καί σέ προμήθειες μηχανικῶν ἐφοδίων καί σέ τεχνικές ἐφαρμογές, ἦταν πολύτιμη.

Σήμερα ὅλος ὁ κόσμος, φυσικά δέ καί ἐμεῖς, βρισκόμαστε μπροστά σέ μιά νέα φάσι τοῦ γεωργικοῦ φαινομένου. Ἡ μηχανοποίησι ἀπό τή μιά μεριά καί ἡ ἐμποροποίησι ἀπό τήν ἄλλη τείνουν ν' ἀλλάξουν τή γνώριμη μορφή τοῦ γεωργικοῦ βίου. Βέβαια ἡ εἰδυλλιακή ἐποχή τοῦ Ἡσιόδου καί τοῦ Βιργιλίου, ἡ ἐποχή τῆς αὐτοκαλλιεργείας καί τῆς αὐτοκατανα-λώσεως, ἔχει πρό πολλοῦ παρέλθει. Ἀλλά πολύ πέραν τούτου, ἀκούονται σήμερα νεωτεριστικά συνθήματα παράτολμα. Ὅπως π.χ. "Γεωργία ἰδιωτική – κεφάλαια κρατικά". Ἤ "Δέν πωλεῖται ὅ,τι παράγεται, ἀλλά παράγεται ὅ,τι πωλεῖται". Ἀκούονται παραδοξολογίες ὅπως "Γεωργία χωρίς γῆ", πού ἐννοοῦν φυσικά, τά θερμοκήπια πρωΐμου παραγωγῆς. Προτείνεται ἀκόμη καί αὐτή ἡ ἀλλαγή τοῦ ὀνόματος: Ὄχι πλέον "agriculture" ἀλλά "agribusiness", λένε στήν Ἀμερική. Ὄχι πλέον "agricoltura" ἀλλά "agriaffari" ἤ "agrigiro", λένε στήν Ἰταλία. Γεωργία δέν εἶναι πλέον ἡ φυτική παραγωγή ἀλλά ὁλόκληρος ὁ κύκλος τῶν οἰκονομικῶν δραστηριοτήτων, πού συνδέεται ἀμέσως ἤ ἐμμέσως μέ τήν παραγωγή τῆς γῆς.

Τό ἐμπόριο ἐπιβάλλει τήν κυριαρχία του. Αὐτό κατά κύριο λόγο ρυθμίζει σήμερα τήν ἀγροτική πολιτική. Ὄχι ἡ παραγωγή τῶν προϊόντων ἀλλά ἡ ἐμπορική των τοποθέτησι προσδιορίζει τήν βιωσιμότητα τῆς γεωργίας. Ὁ γεωργός χάνει ὅλο καί πιό πολύ τήν αὐτονομία του καί τήν αὐτάρκειά του. Τό νά περιμένης τή σωτηρία μόνο ἀπό τούς ἀγρούς καί ὄχι ἀπό τήν κυκλοφόρησι τῶν προϊόντων, θεωρεῖται πλέον σήμερα φαντασιοκοπία καί αὐταπάτη. Ἡ δίψα τῆς γῆς ἔχει κατευνασθῆ. Τήν ἀναπληρώνει ἡ δίψα τοῦ προϊόντος. Παρατηρεῖται ὅτι αὐτοί οὗτοι οἱ Γάλλοι ἀγρότες, τόσο συνδεμένοι μέ τό πατροπαράδοτο ἐπάγγελμά τους, δέν ἔχουν πλέον τό μάτι καρφωμένο στή γῆ, ἀλλά στά προϊόντα της. Στήν Ἰταλία ἀποκαταστάθηκε ὡς διά μαγείας ἡ "Κοινωνική εἰρήνη τῆς ὑπαίθρου". Ἡ οἰκονομικοτεχνική ἐξέλιξι καί ἡ ἀραίωσι τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ ἔχουν καταστήσει πολύ εὐχερέστερη τή λύσι τῶν ἐγγείων προβλημάτων –ἀλλά τούς ἐλαττώνουν τή σημασία. Τά τελευταία δώδεκα χρό-

νια μοίρασε τό Κράτος στούς ἀγρότες –ὁμιλῶ πάντοτε γιά τήν Ἰταλία– 621.000 ἐκτάρια, ἀγόρασαν δέ οἱ ἴδιοι ἀπό μεταπωλήσεις μέ δικά τους οἰκονομικά μέσα ἄλλο 1.000.000 ἐκτάρια. Κορεσμός! "Κανείς δέν ἔχει πιά δίψα γιά γῆ", παρατηροῦν εἰδικοί Ἰταλοί. Ζητήματα τῆς ἐγγείου ἰδιοκτησίας, ἱκανά νά ρίξουν πρό ὀλίγων χρόνων Κυβερνήσεις, ἔχουν τελείως κατασιγασθῆ. Ἀπό τόν ἐμπορικόν ὁρίζοντα κυρίως μειδιοῦν τώρα αἱ ἐλπίδες ἤ ἀπειλοῦν οἱ κίνδυνοι...

Δ. Θανόπουλος (Ὑφ. Γεωργίας). *Ἡ Κυβέρνησις ἀντελήφθη τήν νέαν αὐτήν μορφήν τῆς γεωργικῆς οἰκονομίας καί ἐπ' αὐτῆς ἐβάσισε τό πενταετές γεωργικόν της πρόγραμμα. Αὐτό ἐπιδιώκει τό πρόγραμμα ἀναδιαρθρώσεως τῶν καλλιεργειῶν, ὥστε νά παράγωνται προϊόντα, τά ὁποῖα ἀποδίδουν ὑψηλότερον εἰσόδημα καί εἶναι ἐξαγώγιμα. Ὅπως καί ἡ ἐπιβαλλομένη πειθάρχησις διά τοῦ Νόμου 4035 εἰς τά ὀπωροκηπευτικά.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Μόνον, κύριε Ὑφυπουργέ, πού δέν βλέπομε νά πραγματοποιεῖται ὄντως τό βῆμα πρός τήν ἀναδιάρθρωσιν μέ ρυθμόν ἱκανοποιητικόν.*

Δέν συζητεῖται ὅτι ἡ προστασία τοῦ ἐδάφους, ἡ ἀρδευτική ἐπάρκεια, ἡ τελειοποίησι τῆς καλλιεργείας, ἡ αὔξησι τῆς ἀποδόσεως, ἡ βελτίωσι τῆς ποιότητος τῶν προϊόντων θά παραμείνουν πάντοτε βασικές ἐγγυήσεις τῆς ἱκανοποιήσεως τοῦ ἀγροτικοῦ μόχθου. Ἀλλά δέν ἀρκοῦν! Γιά νά καταστοῦν οἱ ἀγροί πλουτοφόροι δέ φτάνουν πιά ὁ χρηματοδότης, ὁ γεωπόνος καί ὁ ἀγροφύλαξ. Χρειάζονται καί ὁ ἀγορανόμος καί ὁ μεταφορεύς καί ὁ...ἐμποροφύλαξ! Χαρακτηριστικά ἔχει γραφῆ:

" Ἄν μιά φορά ἡ διανομή τῶν ἀγαθῶν ἔδινε τήν ἐντύπωσι ἑνός δικτύου διωρύγων, ὅπου τά νερά ἔτρεχαν μόνα τους μέ φυσική ροή, τώρα δίνουν τήν ἐντύπωσι ἑνός συμπλέγματος σωλήνων ἀναγκαστικῆς διοχετεύσεως, πού ἐξαποστέλλουν τό νερό στό ἔδαφος μέ ὑψηλή πίεσι".

Ἐθεώρησα χρήσιμο νά ἐπεκταθῶ ὡς ἀνωτέρω γιά νά τονίσω τήν ἀνάγκη τῆς ἄγρυπνης παρακολουθήσεως τῶν ἐξελίξεων καί τῆς ἔγκαιρης προσαρμογῆς μας σ' αὐτές. Τό σύμπλεγμα τῶν σωλήνων ἀναγκαστικῆς μέ ὑψηλή πίεσι διοχετεύσεως τῶν ἀγαθῶν τῆς γῆς παρουσιάζεται σάν ἕνα ἀποτρόπαιο μηχανικό τέρας, πού θά ἔπρεπε νά μᾶς τρομάζη πολύ, γιατί θά ἦταν δύσκολο νά ἐξοικειωθοῦν μαζί του οἱ δοκιμασμένες ἤδη ἀνεπαρκεῖς ἱκανότητες τῆς ἰδικῆς μας Κυβερνήσεως. Διαφοροποιεῖ τήν προοπτική ἡ εἴσοδός μας στήν Κοινή Ἀγορά. Δέν μᾶς ἀνακοινώθηκαν ἀκόμα οἱ λεπτομέρειες τῶν συμφωνηθέντων. Γενικώτατα κρίνοντες δέν ἐπικρίνουμε, φυσικά, τήν εἴσοδο, ἀπεναντίας ἐπικρίνουμε τήν καθυστέρη-

σί της καί τήν μή ὁλοκληρωτικήν εἰσδοχήν μας, ἐπισείουμε δέ τόν κίνδυνο τῆς συνθλίψεώς μας λόγω μή ἐπαρκοῦς, ἐνδεχομένως, συναγωνιστικότητος. Ἀλλά στό σημεῖο τοῦτο προτιμῶ, παρ' ὅλους τούς δικαιολογημένους φόβους, νά εἴμαστε αἰσιόδοξοι κ' ἐλπιδοφόροι...

Ἑδραία πεποίθησίς μας πρέπει νά παραμείνη ὅτι παρ' ὅλες αὐτές τίς μεγάλες μεταμορφώσεις, ἡ Γεωργία παντοῦ, καί πολύ περισότερον ἐδῶ σ' ἐμᾶς, θά ἐξακολουθήση ν' ἀποτελῆ τή βάσι τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Οὔτε τοῦ Ξενοφῶντος τό ἀξίωμα : "Εὖ μέν γάρ φερομένης τῆς γεωργίας ἔρρωνται καί αἱ ἄλλαι τέχναι ἅπασαι, ὅπου δ' ἄν ἀναγκασθῆ ἡ γῆ χερσεύειν, ἀποσβέννυνται καί αἱ ἄλλαι τέχναι σχεδόν τι καί κατά γῆν καί κατά θάλατταν", θέλει ποτέ ἀτονήση. Οὔτε τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου τό ἀπόφθεγμα : "Τόν ὑπήκοο πού θά μοῦ κάμη τό ἕνα στάχυ δύο θά τόν τιμήσω περισσότερο ἀπό τίς πνευματικές κορυφές τοῦ βασιλείου μου", θά πάψη νά ἔχη ἰσχύν. Ἀπό τήν Γεωργία θά ξεκινᾶ καί σ' αὐτήν θά ἐπιστρέφη πᾶσα προσπάθεια οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Στή σιωπηλή Γῆ καί στούς ἁπλοϊκούς ἐργάτες της θά λογοδοτοῦν ἐσαεί ὅλοι οἱ λαλίστατοι καί βαθυστόχαστοι μεγιστάνες τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης. Λυδία λίθος τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου πάσης Κυβερνήσεως θά εἶναι ἡ ἀκμή τῆς Γεωργίας καί ἡ εὐημερία τῶν γεωργῶν.

Ἡ Κυβέρνησις ἐπαίρεται ὅτι ἡ γεωργική της πολιτική στέφεται ὑπό ἐπιτυχίας. Ἡμεῖς τό ἀμφισβητοῦμε. Ἡ μακρά συζήτησι, πού διεξήχθη, διεπίστωσε κάμψι τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, μείωσι τοῦ γεωργικοῦ εἰσοδήματος, ὑπεραύξησι τῶν ἀγροτικῶν χρεῶν. Αὐτά δέν συνιστοῦν ἐπιτυχία.

ιδ) Δέν ὑπάρχει εὐημερία ἀλλά δυσπραγία

Ἐρωτῶ ἔτσι παραδειγματικά:

Ὑπάρχει κανείς στήν αἴθουσα τῆς Βουλῆς, ὁ ὁποῖος μπορεῖ νά ἰσχυρισθῆ ὅτι τή στιγμή αὔτη εὐημεροῦν λ.χ. οἱ καπνοπαραγωγοί τοῦ Ξηρομέρου, τῆς Τριχωνίας, τῆς Μακρυνείας, πού τούς ἀφαιρέθηκε ἀπό τήν Κυβέρνησι καί αὐτό τό σχηματισμένο στήν Ἀγροτική Τράπεζα κεφάλαιο αὐτοχρηματοδοτήσεως, ἀνερχόμενο σέ 220, ἄν δέν ἀπατῶμαι, ἑκατομμύρια δραχμῶν; Ἤ μήπως εὐημεροῦν οἱ 3000 καπνεργάτες τοῦ Ἀγρινίου, πού μέ τήν ἀποφασισθεῖσα μεταφορά τῶν καπνῶν πρός ἐπεξεργασία σέ ἄλλες πόλεις, τούς κόβεται κυριολεκτικά τό ψωμί; Ἤ, κατά πολύ περσσότερο, εὐημεροῦν, δῆθεν, οἱ ἀπόκληροι τῶν ὀρεινῶν χωριῶν τῆς Ἠπείρου, τῆς Δωρίδος, τῆς Εὐρυτανίας, τῆς Ναυπακτίας, ὅπου κανένα,

σχεδόν, προϊόν δέν ἐκχρηματίζεται, ἀλλά καί ἄν ἐκχρηματίζεται, ὅπως π.χ., τό γάλα τοῦτο πωλεῖται πρός 2.30 δρχ. τό κιλό, καθ' ἥν στιγμήν ὁ καφές πληρώνεται πρός δύο δραχμές τό φλυτζάνι; Καί ὅμως οἱ πληθυσμοί αὐτοί τοῦ ἐλαχίστου μέσα στόν πολιτισμένο κόσμο κατά κεφαλήν εἰσοδήματος, ἀκοῦνε κάθε μέρα ἀπό τά ραδιόφωνα καί ἀπό τόν κυβερνητικό Τύπο ὅτι εὐημεροῦν!! Ἄν ἡ Κυβέρνησι δέν μπορεῖ νά συλλάβη τό νόημα καί τή μορφή ἄλλης εὐημερίας, παρά μόνον αὐτῆς πού δοκιμάζουν σήμερα οἱ ἀγροτικοί πληθυσμοί, τότε θά ἔπρεπε νά ἀπελπιστοῦμε ὁλότελα γιά τή δυνατότητα ἐπιβιώσεως τῆς Φυλῆς μας. Ἀλλά, βέβαια, δέν εἶναι ἔτσι! Καί εἶναι εὐτύχημα ὅτι πλησιάζει ἡ ὥρα τῆς ἐκλογικῆς εὐημερίας, πού ἀσφαλῶς θά δώση στή Χώρα νέα Κυβέρνησι ὀλιγώτερον αἰσιόδοξη στά ραδιόφωνα καί περισσότερον ἀποδοτική στήν πραγματικότητα.

Δ. Θανόπουλος (Ὑφυπ. Γεωργίας). Πέραν τῶν ἀδυναμιῶν, τάς ὁποίας ἔχει ἡ οἰκονομία μας ἐξ ἀντικειμένου, δέν εἴχομεν προετοιμασίαν τεχνικήν. Ὑπάρχει, ὡς γνωρίζετε ἐδῶ, καί ἕνας ὑποκειμενικός παράγων, τόν ὁποῖον προσπαθοῦμεν νά κατανικήσωμεν καί εἰς τόν ὁποῖον ἠμπορεῖτε ὅλοι σας νά βοηθήσετε. Εἶναι ἡ παράδοσις τοῦ ἕλληνος ἀγρότου, ὁ ὁποῖος, ἀντιλαμβάνεσθε, ὅτι μετά δυσκολίας, παρά τά μέσα τό ὁποῖα χρησιμοποιεῖ καί τήν πειθώ καί τήν προπαγάνδαν καί τά οἰκονομικά κίνητρα, δέν θέλει νά ἀπομακρυνθῆ ἀπό τήν παράδοσίν του, δηλαδή νά πάη σέ νέες καλλιέργειες πού νά παράγη προϊόντα, τά ὁποῖα νά δύνανται νά διατεθοῦν εὐκόλως καί βεβαιωθεῖτε, ἐπειδή γνωρίζετε καί ἔχετε ὑπ' ὄψιν τήν παράδοσιν τή ἑλληνικήν καί ἀπό τό φιλοσοφικόν σας πνεῦμα καί τήν φιλοσοφικήν σας ἀντίληψιν, ὅτι εἶναι ὁ παράγων αὐτός ὁ πλέον δύσκολος, τόν ὁποῖον προσπαθοῦμεν νά κατανικήσωμεν. Σᾶς φέρω ἕνα παράδειγμα. Εἰς τήν ἰδιαιτέραν μου περιφέρειαν τήν Καρδίτσαν, καθυστερῆται ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀρδευτικῶν ἔργων τοῦ Μέγδοβα ἐξ αἰτίας ἀνταρσίας καί ἀντιδράσεως τῶν ἀνθρώπων, τούς ὁποίους πρόκειται νά ἐξυπηρετήση ἡ ἄρδευσις. Αὐτό εἶναι βεβαιωμένον καί δέν ξεύρω ἐάν ὑπάρχουν συνάδελφοι ἐδῶ ἐκ τῆς ἐπαρχίας μου νά βεβαιώσουν τοῦ λόγου τό ἀληθές. Δύο χρόνια καθυστέρησις καί τοῦτο διότι ἔχομεν μίαν πραγματικήν δημοκρατίαν καί δέν ἐννοοῦμεν διά τοῦ Συντάγματος νά λαμβάνωμεν μέτρα διά νά ἐξουδετερώσουμε αὐτούς, οἱ ὁποῖοι ἀντιδροῦν εἰς τήν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων αὐτῶν.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Εἶναι βέβαιον ὅτι δέν ἔχετε ἐξασφαλίσει μέχρι τῆς στιγμῆς τήν συνεργασίαν τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος. Ἡ ἀντίδρασις συνεπεία προσκολλήσεως εἰς τήν παράδοσιν δέν ἀρκεῖ νά δικαιο-

λογήση ἐξ ὁλοκλήρου τό γεγονός. Τά ἔργα ἔχουν διαβληθῆ λόγω τῆς σπατάλης, πού παρατηρεῖται καί τῶν καθυστερήσεων. Ὑπερβάσεις δαπανῶν καί ὑπερβάσεις χρονικῶν ὁρίων, ἔλλειψις ἐγκαίρου καί πειστικοῦ ἀποτελέσματος, ἔχουν δυσφημήση τά ἔργα. Δέν τά ἔχει ἀγαπήση ὁ λαός διότι δέν τά ἔχει πιστέψη. Διασαλπίζονται τά μεγάλα ἐγγειοβελτικά ἔργα: Φράγματα ἀνεγείρονται, ποταμοί τιθασσεύονται, ἀλλά τάς πεδιάδας καταρδεύουν ἕως τήν ὥραν μόνον τά ἑκατομμύρια τῶν ὑπερβάσεων! Τό ἔργον τοῦ Ἀχελώου προϋπολογίσθη 45.000.000 δρχ. καί ἐστοίχισε 66.000.000. Τό ἔργον τοῦ Ἀξιοῦ προϋπολογίσθη διά 38.000.000 καί ἐστοίχισε 110.000.000, χωρίς νά ὑπάρχη ἐξασφαλισμένη παροχή ὕδατος! Τό φράγμα τοῦ Ἀχελώου ἀνηγέρθη πρό 4ετίας χωρίς νά προηγηθῆ ἐδαφομηχανική ἔρευνα, πού ἔπρεπε ν' ἀποτελέση τό πρῶτο κεφάλαιο τῆς μελέτης. Αὐτή ἐκτελεῖται μόλις τώρα ἐκ τῶν ὑστέρων ὑπό Ἰταλικῆς Ἑταιρείας μέ γεωτρήσεις παρά τά θεμέλια καί θά στοιχίση, ὡς λέγεται δύο ἕως τρία ἑκατομμύρια δραχμῶν. Τίς οἶδεν πόσα θά στοιχίση ἡ ἐνίσχυσι τῶν θεμελίων, ἄν χρειασθῆ νά γίνη, ὅπερ ἀπεύχομαι.

Σ. Γκίκας (Ὑπουργός Συγκοιν. καί Δημ. Ἔργων). Νά σᾶς δώσω μίαν ἐξήγησιν. Εἶχε γίνει πλήρης τεχνική ἔρευνα καί μάλιστα ἔγινε κατά τοιοῦτον τρόπον ὥστε νά δύναται νά δεχθῆ καί ἐπί πλέον καί μίαν γέφυραν, ἡ ὁποία, ὅπως ξεύρετε, κατασκευάζεται τώρα. Ἀλλά πάντοτε εἰς τά φράγματα παρουσιάζονται ἀνωμαλίαι κατά ὡρισμένας περιόδους. Εἶχε παρουσιασθῆ εἰς ἕνα φρᾶγμα τῆς Κερκίνης μία ἀνωμαλία καί πραγματικῶς ἐκάμαμεν ἕνα ἐντονώτατον ἀγῶνα διά νά ἐπιτύχωμεν τήν σταθεροποίησιν τοῦ φράγματος καί ἐπί τῇ εὐκαιρία πού εἴχομεν φέρει τούς εἰδικούς ἐκείνους τεχνικούς ἐσκέφθημεν νά κάμωμεν μίαν ἔρευναν ἡ ὁποία θά μᾶς ἔδιδε τά στοιχεῖα ἐκεῖνα νά γνωρίζωμεν ὡς προμηθεῖς ἐάν θά ἔπρεπε νά ἐπέμβωμεν διά νά ἐνισχύσωμεν ἤ ὄχι τό φράγμα. Δέν εἴχομεν καμμίαν ἀπόδειξιν ὅτι δέν εἶχον πραγματοποιηθῆ ἐκεῖνα πού ἔπρεπε νά γίνουν.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Ἡ ἐδαφολογική ἐξέτασις ἔγινε κατόπιν. Γίνεται μόλις τώρα.

Σ. Γκίκας (Ὑπ. Συγκ. καί Δημ. Ἔργων). Ἐφαρμόσαμεν τά σχέδια τῆς Ἀμερικανικῆς Ἑταιρίας καί ἡ μελέτη ἔγινεν, ἐάν δέν ἀπατῶμαι, τό 1950 ἤ 1951.

ιε) Τό ἔργον τοῦ Ἀχελώου

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Πάντως αὐτό ἀποτελεῖ μίαν λεπτομέρειαν,

σημαντικήν βέβαια. Ἀλλά ἔχουν ἐγερθῆ ἀμφιβολίαι καί διά τήν ἐπιτυχίαν τοῦ ὅλου ἔργου. Θά ἐπιτελέση τόν σκοπόν του; Ὅταν ἀπεφασίζετο τό ἔργον ἐφαντασιοκοπούσαμε ὅτι θά ἀξιοποιήση 500.000 στρέμματα. Μέχρι τῆς ὥρας, δέν ἀρδεύονται παρά ἐλάχιστα μόνον στρέμματα, ὅσα περίπου καί πρό τοῦ φράγματος, ἀναμένεται ὅμως ὅτι μέχρι τέλους Ἀπριλίου θά ἔχη παραδοθῆ ἀρδευτικό δίκτυο γιά 25.000 στρέμματα. Ἀλλά θά παραδοθῆ; Σημειωτέον ὅτι τό ὅλον ἔργον, σύμφωνα μέ τό σημερινό του ρυθμό, δέν πρόκειται νά ἀποπερατωθῆ πρό τοῦ 1970 τοὐλάχιστον!

Σ. Γκίκας (Ὑπ. Δημ. Ἔργων). Δέν εἶμαι βέβαιος διά τό τέλος Ἀπριλίου, ἀλλά προβλέπεται ὅπως παραδώσωμεν 20 χιλ. στρέμματα πρός ἄρδευσιν ἐντός αὐτῆς τῆς περιόδου. Ἐκεῖνο τό θέμα διά τό ὁποῖον ὑπάρχει ἀσυμφωνία, τρόπον τινά, μεταξύ τῶν ὑπηρεσιῶν μας καί τῶν ἀγροτῶν τῆς περιοχῆς εἶναι τό ὅτι παρουσιάζουν δυσκολίας εἰς τό νά ἀρχίσωμεν ἐφέτος τό καλοκαίρι ὅσον ἀφορᾷ τά δευτερεύοντα δίκτυα, καί τοῦτο διότι θά ἠμποδίζοντο ὡρισμέναι καλλιέργειαι τήν στιγμήν κατά τήν ὁποίαν ἡμεῖς θά ἀσχολούμεθα μέ τήν κατασκευήν τῶν ἔργων. Ἀλλά εἶναι ἀδύνατον αὐτό τό πρᾶγμα νά ἐπιτευχθῆ. Δηλαδή νά ἐπιτευχθοῦν καί τά δύο ταυτοχρόνως, καί ἡμεῖς νά κατασκευάσωμεν τό ἔργον καί αὐτοί νά καλλιεργήσουν. Πέρυσι ὑπεχωρήσαμεν, ἀλλά ἐφέτος νομίζω ὅτι θά πρέπει νά προχωρήσωμεν διά νά τελειώση αὐτό τό πρᾶγμα. Ἀρχίζει ἡ ἀπόδοσις τῶν μεγάλων αὐτῶν ἔργων ἀπό ἐφέτος, τόσον εἰς τήν πεδιάδα τῆς περιοχῆς σας, ὅσον καί εἰς τήν πεδιάδα τῆς Θεσσαλονίκης καί νομίζομεν ὅτι ἐφ' ἑξῆς θά βαίνουν μέ αὔξουσαν πρόοδον, διότι τό 1961 εἶναι τό ἔτος πού ἀποδίδονται πλήρη ἀρδευτικά ἔργα.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Πρό ἑνός περίπου ἔτους καί ἀκριβῶς τήν 15 Μαΐου 1960 εἶχε τεθῆ σέ δοκιμαστική λειτουργία ἡ ὀγδόη διῶρυξ τοῦ δικτύου, ἡ ὁποία προβλέπεται νά ἐξυπηρετήση περί τά 30.000 στρέμματα. Μετά μεγάλης δυσκολίας ἀρδεύτηκαν τότε περίπου 2.000 στρέμματα διαφόρων καλλιεργειῶν καί 500 στρέμματα ὀρύζης. Ἀπό τή δοκιμαστική ἐκείνη λειτουργία δέν εἶχαν μείνει καθόλου ἱκανοποιημένοι οἱ γεωργοί. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὁ Τ.Ο.Ε.Β.Π. Ἀγρινίου εἶχεν ἀποστείλει στούς ἁρμοδίους Ὑπουργούς καί σ' ἐμᾶς τούς Βουλευτάς ἔντονη τηλεγραφική διαμαρτυρία γιά τήν "ἐσφαλμένη κατασκευή τῶν ἀρδευτικῶν ἔργων συνεπεία τῆς ὁποίας θά καταστῆ ἀδύνατος ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν καλλιεργειῶν εἰς ὕδωρ". Κατά τήν τελευταίαν μου ἐπίσκεψιν στό Ἀγρίνιο ἐπεκοινώνησα μέ ἁρμοδίους παράγοντες καί βεβαιώθηκα ὅτι ἡ ἀνησυχία τῶν πληθυσμῶν ἐξακολουθεῖ νά ὑφίσταται, παρά τά διαβήματα πού εἶχαν προη-

γηθῆ ἐδῶ στήν Ἀθήνα, ὁπότε εἶχεν ἐπανεξετασθῆ τό ὅλον θέμα, σέ κοινή σύσκεψι τῶν ἁρμοδίων ἐπιτελῶν τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας καί τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων, παρισταμένων καί κυβερνητικῶν Βουλευτῶν. Ἔχω γνῶσιν τῆς τελευταίας γραπτῆς διαβεβαιώσεως τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας, πού περιέχεται στό ὑπ' ἀριθ. 6608/705 ἀπό 8.2.61 ἔγγραφό του. Μέ τό ἔγγραφο αὐτό παρέχεται ἡ διαβεβαίωσι τῆς καλῆς λειτουργίας τοῦ δικτύου καί τῆς ἀσφαλοῦς ἐξυπηρετήσεως ἁπασῶν τῶν καλλιεργειῶν, "ἐφ' ὅσον τηρηθῆ ἡ προϋπόθεσις συστηματοποιήσεως τῶν ἐδαφῶν".

Ἐν τῷ μεταξύ ἔχει ἐπέλθει πλήρης καλλιεργητική ἀναστάτωσι στήν πεδιάδα τοῦ Ἀγρινίου, ὅπου, ζοῦν οἱ γεωργοί μέ τήν ἀποζημίωσι τῶν χωραφιῶν πού τούς ἔκοψαν καί πού, φυσικά, ἐφαγώθηκε πλέον. Χωρίς νά τούς δοθῆ ἀκόμα νερό, προτοῦ λειτουργήση δηλαδή ἀκόμα τό ἔργον, τούς ζητοῦν ἐκ τῶν προτέρων νά πληρώσουν τίς χρηματικές εἰσφορές τους! Ἐπίκειται μάλιστα ἡ ἵδρυσι εἰδικοῦ Ὀργανισμοῦ γιά τήν εἴσπραξι τῶν εἰσφορῶν τούτων. Χθές ἀκόμα μοῦ ἐτηλεφώνησαν ἀπό τό Ἀγρίνιο ὅτι ἐκρηκτικός ἀναβρασμός ἐπικρατεῖ στήν περιοχή τῶν ἔργων.

Τό χειρότερο εἶναι ὅτι, σύμφωνα μέ ὡρισμένες πληροφορίες, πού εὔχομαι νά μήν εἶναι ἀληθινές, ἀπειλεῖται ὁλική ἀποτυχία τοῦ ἔργου, διότι ὑπάρχει, ὡς λέγεται, φόβος νά μήν ἐξασφαλισθῆ παροχή ἐπαρκοῦς ὕδατος. Ἔφθασε μέχρι τοῦ πληθυσμοῦ ἡ φήμη ὅτι μεταξύ τῶν Ὑπουργείων Γεωργίας καί Δημοσίων ἔργων ἔχει ἐκδηλωθῆ διαφωνία γιά τήν ἐπιτυχία ἤ ὄχι τοῦ ἔργου καί τό ἕνα ἐπιρρίπτει εὐθῦνες στό ἄλλο. Ἀλλά ἐάν ἡ γεωργοοικονομική μελέτη δέν ἦταν ὄντως ἀρτία, οὔτε ἡ τεχνική ἐκτέλεσι ὑπῆρξε τελεία. Ἀπόδειξι ὅτι ἐκτελεῖται ἐκ τῶν ὑστέρων ἐδαφομηχανική μελέτη τῶν θεμελίων τοῦ φράγματος. Ἀπόδειξι ὅτι μόνον ἡ κατασκευαστική πλευρά ἐπισπεύσθηκεν ὑπό τήν πίεσι τῶν μεγάλων ἐργολάβων καί ἕως ἐκεῖ πού ἐνδιαφέροντο αὐτοί. Δηλαδή ἕως ἐκεῖ πού φθάνει τό τσιμέντο, τό ἔργο προχώρησε ταχύτερα, ἐνῶ τά συμπληρωματικά ἔργα, δηλαδή τά δευτερεύοντα καί τριτεύοντα ἀρδευτικά δίκτυα, πού θά ἀξιοποιήσουν τό συλλεκτικό φράγμα, καρκινοβατοῦν.

Λέγεται, ἐκεῖ, ἐπί τόπου, ὅτι μετά τρία ἔτη θά εἶναι δυνατόν, συμπληρουμένων τῶν ἀρδευτικῶν ἔργων, νά ποτίζωνται τά 40% τῶν γεωργικῶν ἐδαφῶν καί ὅτι τά ὑπόλοιπα θά μείνουν διά παντός ξερικά. Ἀντιλαμβάνεσθε ὁποῖος ἐφιάλτης βαρύνει τά στήθη τῶν χωρικῶν. Ὑπάρχουν δέ βάσιμες ἐνδείξεις ὅτι δέν ἐπῆγαν καλά τά ἔργα. Διότι ἐνῶ ἡ μεγάλη ἐλπίς τῶν ἀγροτῶν ἦταν νά ἐξασφαλισθῆ ἡ ἐπέκτασι τῆς ὀρυζοκαλλιεργείας, τώρα τούς γίνεται ἐπίμονος προπαγάνδα νά τραποῦν πρός

τήν βαμβακοκαλλιέργεια ἤ νά σπείρουν τριφύλλια καί φασόλια. Ἀλλά τά τριφύλλια τῆς Ναυπάκτου καί τοῦ Γαλατᾶ μένουν ἀπώλητα, ὅπως τά φασόλια μας μένουν στίς ἀποθῆκες καί εἰσάγομε ἀπό τήν Αἰθιοπία! Ἐνῶ δέ πέρυσι τά φασόλια τῆς Παραχελωΐτιδος ἐπωλήθησαν 8 Δραχμ. τό κιλό, ἐφέτος προσφέρονται μόνον 3,80 Δραχ.! Πῶς νά πάρη κουράγιο ὁ παραγωγός μέ τίς ἀλλοπρόσαλλες αὐτές καθοδηγήσεις; Καί πῶς νά μή φοβηθῆ ἀποτυχία τοῦ ἔργου ὅταν βλέπη μέ τά μάτια του ὅτι ἐγκαταλείπεται ἡ ἵδρυσι ὑδροηλεκτρικοῦ ἐργοστασίου μεταξύ Ζαπαντίου καί Δοκιμίου, ἐνῶ προεβλέπετο τοῦτο καί ἐνῶ ἔγιναν δαπανηρότατες πρός τοῦτο ἀπαλλοτριώσεις ἐντός τοῦ Ζαπαντίου καί ἐνῶ ἐκόστισε βαρύτατα εἰς τεχνικά ἔργα ἡ πρόβλεψίς του; Διατί ἐγκατελείφθη τόσον ἀργά, ὕστερα ἀπό τόσες δαπανηρές θυσίες;

ιστ) Ἡ σήραγγα Λυσιμαχίας

Ἀλλά μήπως δέν συμβαίνει τό ἴδιο μέ τήν σήραγγα τῆς Λυσιμαχίας; Καί ἐκεῖ προεβλέπετο στήν ἔξοδό της ὑδροηλεκτρικό ἐργοστάσιο, ἡ δέ πρόβλεψί του κατέστησε ἐξ ἀρχῆς δαπανηρότερο τό ἔργο. Διατί, ὡς λέγεται, ἐματαιώθη;

Σ. Γκίκας (Ὑπ. Συγκ. καί Δημ. Ἔργων). Νομίζω ὅτι ἀπό τῆς πλευρᾶς τοῦ ὑδροηλεκτρικοῦ ἔργου, θά ἔπρεπε νά σᾶς πληροφορήσω ὅτι αὐτό δέν ἦτο ἀπό τά κύρια ἔργα τά ὁποῖα συνεπάγονται προσθέτους ἐργασίας. Ἐγένετο σκέψις, δεδομένου ὅτι αὐτό θά γίνῃ ὁπωσδήποτε, διά νά ἠμπορέσουν νά ἀξιοποιηθοῦν τά 40.000 στρέμματα ἄν θά ἦτο δυνατή ἡ κατασκευή ἑνός ὑδροηλεκτρικοῦ ἔργου, πρᾶγμα τό ὁποῖον ἐπίσης εἶναι δυνατόν. Δέν ἐχάσαμεν τό πλεονέκτημα, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἀπεφασίσαμεν νά κατασκευάσωμεν τό ὑδροηλεκτρικόν ἔργον. Ὁ ἀρχικός προϋπολογισμός ἦτο 135 ἑκατ. δρχ. Καί προεβλέπετο εἰς τήν σύμβασιν, ἡ ὁποία ἔγινε μέ τήν ἐργοληπτικήν Ἑταιρίαν, δεδομένου ὅτι δέν ἦτο δυνατόν νά ἐξακριβωθῆ τό ὑπέδαφος εἰς ποίαν κατάστασιν εὑρίσκετο, ὅτι ἐάν ἦτο τῆς τάδε συνθέσεως ἦτο τῆς τάδε τιμῆς, ἐάν ἦτο τῆς ἄλλης συνθέσεως τῆς τάδε τιμῆς. Ἐάν ἦτο τῆς κατηγορίας τήν ὁποίαν συνηντήσαμεν εἰς τήν ἀρχήν, καί ἐλπίζομεν νά μήν συνεχισθῆ, τότε θά γίνουν τά ἔργα ἀπολογιστικῶς. Αὐτό εἶναι ἕνα πρᾶγμα τό ὁποῖον δέν ἠμπορεῖ νά προβλέψῃ κανείς, τήν στιγμήν κατά τήν ὁποίαν παρουσιάζονται μερικά ἀπρόοπτα τοῦ ὑπεδάφους.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Διά τούς λόγους τούτους ἀκριβῶς, κ. Ὑπουργέ, ἀπέφυγα ἐπιμελῶς νά ἐπικρίνω τήν βραδεῖαν πρόοδον τοῦ

ἔργου καί τά ἀτυχήματα τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ. Ἐκτιμῶ δεόντως τάς ἀντικειμενικάς συνθήκας. Ἀλλά γενικώτερα τό ὅλον ἔργον δέν μοῦ φαίνεται ὅτι ἐμελετήθη ἐπαρκῶς ἀπό οἰκονομοτεχνικῆς πλευρᾶς.

Ἡ κατασκευή τῆς σήραγγος Λυσιμαχίας ἤρχισε τό θέρος 1959. Θά ἔχη ὁλικόν μῆκος 6,5 χιλιόμετρα. Ἐδημοπρατήθη καί κατεκυρώθη γιά 80.000.000 Δραχμ. συνολικῆς δαπάνης. Μέχρι τοῦδε ἔχει διανοιγῆ ὁλιγώτερον ἀπό ἕνα χιλιόμετρο, –920 μέτρα. Γι' αὐτά ἐκαλύφθη ἤδη δαπάνη 40-50.000.000 δραχμῶν. Δηλαδή τό ἥμισυ καί πλέον τῆς προϋπολογισθείσης γιά ὅλο τό ἔργο δαπάνης. Ἤτοι, σύμφωνα μέ τήν ἀπό τά πράγματα βγαλμένη πλέον τώρα πρόβλεψι, τό ὅλον ἔργον θά στοιχίση 250 ἤ καί 300 ἴσως ἑκατομμύρια Δραχμ., ποσόν ὑπερτριπλάσιον τῆς προϋπολογισθείσης δαπάνης. Ὑπέρβασις 300%! Ἐρωτῶ τούς ὑπευθύνους: Τό προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα δικαιολογεῖ τό ὕψος τῆς δαπάνης;; Ἡ γεωργοοικονομική μελέτη θά τό ἐπρότεινεν ὡς λυσιτελές μέ πρόβλεψι δαπάνης 300 ἑκατομ. δραχμῶν; Φοβοῦμαι πολύ ὅτι θά ἀναγκασθῆτε νά διακόψετε τό ἔργον...

ιζ) Οἱ ὑπερβάσεις

Ἤθελα νά γνωρίζω ἄν συγκινεῖται ἤ ὄχι ἡ Κυβέρνησι ἀπό αὐτόν τόν κατακλυσμό τῶν ὑπερβάσεων, πού παρακολουθεῖ ὅλα τά ἐκτελούμενα ἔργα. Οἱ ὑπερβάσεις αὐτές δέν εἶναι δυνατόν νά εἶναι αὐθαίρετες ἔτσι ὡσάν πρωτάκουστα φυσικά φαινόμενα! Κάπου ὀφείλονται ἤ σέ ἀπροβλέπτους παράγοντας, πού κατά κακή μας τύχη ἀπίστευτον ἐπενήργησαν πανομοιοτύπως εἰς ὅλα τά ἔργα, ἤ σέ μελέτες ἐλλιπεῖς, πρᾶγμα γιά τό ὁποῖο κάποιοι πρέπει νά εὐθύνωνται, ἤ σέ κακό σύστημα ἐκτελέσεως, γιά τό ὁποῖο πάλι κάποιοι εὐθύνονται. Ἐρευνᾶ ἄραγε νά ἀνεύρη τίς εὐθῦνες ἡ Κυβέρνησι ἤ ὁ παράγων Κόμμα δέν τό ἐπιτρέπει; Τά περισσότερα ἔργα, ἐν ὅλω ἤ ἐν μέρει γίνονται ἀπολογιστικῶς.

Σ. Γκίκας (Ὑπ.Συγκ. καί Δημ. Ἔργων). Εἰς τήν προκειμένην περίπτωσιν, ἰσχύει μόνον ἐφ' ὅσον εὑρίσκετο αὐτῆς τῆς κατηγορίας ὑπέδαφος. Ἐάν εὑρεθῆ καλύτερον, καί ἐλπίζομεν νά εὑρεθῆ καλύτερον, τότε ἰσχύουν αἱ ἐργοληπτικαί τιμαί.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Τό ἀπολογιστικό σύστημα εὐνοεῖ περισσότερο τό κυβερνητικό κόμμα διότι ἐπιτρέπει τόν διορισμό ὑπεραρίθμων ἐπιστατῶν, ἀποθηκαρίων, σημειωτῶν καί ἐργατῶν...Οὐδείς ἐργάτης προσλαμβάνεται ἄνευ σημειώματος ἰσχύοντος Βουλευτοῦ!

Σ. Γκίκας (Ὑπ. Δημ. Ἔργων). Δέν ὑπάρχει ἀπολογιστικόν σύστημα.

Σᾶς εἶπον ὅτι αὐτό ἰσχύει μόνον κατά τήν περίπτωσιν κατά τήν ὁποίαν τό ὑπέδαφος θά ἦτο καταρρέον, ὁπότε δέν ἦτο δυνατόν νά προβλεφθοῦν αἱ ἴδιαι τιμαί. Τότε καί μόνον θά εἶναι ὑποχρεωμένη ἡ Ἑταιρία νά τό κάμη ὑπό τόν ἔλεγχόν μας κατά τρόπον ἀπολογιστικόν.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Ἐν τούτοις καί εἰς τό φράγμα Ἀχελώου ἔγιναν ἐργασίαι ἀπολογιστικῶς. Ἀλλά δέν ἔχω τόν ἀπαιτούμενον χρόνον νά ἐπεκταθῶ περαιτέρω ἐπί τοῦ θέματος τῶν μεγάλων ἐγγειοβελτικῶν ἔργων. Παρατηρῶ μόνον ὅτι ἄν σημειοῦται τοσαύτη καί τοιαύτη ἀκαταστασία εἰς τά μεγάλα ἔργα, μποροῦμε νά φαντασθοῦμε εὐκόλως τί γίνεται εἰς τά ἀπειροπληθῆ μικρά, διά τά ὁποῖα ἐλπίζω νά μιλήσω κατωτέρω.*

ιη) Ἡ Διοίκηση τῆς Γεωργίας

Ἄς ἐξετάσωμε τώρα τή διοικητική καί τή μορφωτική πλευρά τῆς γεωργικῆς μας πολιτικῆς.

Ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Γεωργίας κατέβαλε φιλοτίμους προσπαθείας νά παρουσιάση τά πάντα καλῶς ἔχοντα στόν τομέα τῆς εὐθύνης του. Θά μοῦ ἐπιτρέψη νά τό ἀμφισβητήσω. Ἀπό τήν ἐπαρχιακή σκοπιά θεωροῦνται καθαρότερα οἱ πραγματικές καταστάσεις. Ἐκεῖνο, πού βλέπομε ἐμεῖς οἱ ἐπαρχιῶτες, δέν ἐμφανίζει καθόλου τήν εἰκόνα ἑνός συστήματος διοικήσεως μελετημένου, ὀργανωμένου λειτουργοῦντος μέ ρυθμό κεντρικό καί μέ παλμό ἐνιαῖο. Οἱ βασικές ὀργανωτικές ἀδυναμίες τῆς Διοικήσεως εἶναι κατάδηλες. Καί συνιστοῦν κλασική μορφή ἀποδιοργανώσεως! Ἐν ὀνόματι τοῦ συντονισμοῦ ἐπέρχεται πλήρης ἀποσυντόνισι. Ἐν ὀνόματι τῆς εἰδικότητος ἐπέρχεται πλήρης διάσπασις τῆς διοικήσεως. Φυσικό ἐπακόλουθο εἶναι σπατάλη χρόνου, σπατάλη χρήματος, ἀναπηρία τοῦ ἔργου.

Ξέρετε ποιά εἶναι ἡ σύνθεσι ἤ μᾶλλον ἡ ἀποσύνθεσι τῶν γεωργικῶν ὑπηρεσιῶν σ' ἕνα Νομό, στό Νομό Αἰτωλοακαρνανίας, ἄς ποῦμε;

Ὑπάρχει ὁ Διευθυντής Γεωργίας στό Μεσολόγγι. Ὑποτίθεται ὅτι εἶναι ὁ φορεύς τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους, πλήν ὅμως δέν ἔχει ἁρμοδιότητα ἐποπτείας ἐπί τῶν ἄλλων σχετικῶν ὑπηρεσιῶν, οὔτε ἐνιαία διαχείρισι ἔχει. Τό σύστημα τῶν Γεωργικῶν Ταμείων ἐγκατελείφθη κακῶς κατά τήν γνώμη μου ἐνῶ εἶχεν ἀποδώσει. Ἐντελῶς ἀνεξάρτητο, ὑπαγόμενο στό Ἰνστιτοῦτο Θεσσαλονίκης, εἶναι τό Κέντρο Σιτοπαραγωγῆς... Ὑπάρχει ἡ Ὑπηρεσία Ἐγγείων Βελτιώσεων στό Ἀγρίνιο μέ δική της αὐτόνομη συγκρότηση καί δική της οἰκονομική ἐξυπηρέτησι.

Ὑπάρχουν τά Γραφεῖα Ὀργανισμῶν Βάμβακος καί Καπνοῦ. Ὅλα αὐτά ἀποτελοῦν καπετανάτα χωρίς καμμιά σύνδεσι μεταξύ τους. Στήν ἰδιαιτέρα μου πατρίδα Ναύπακτο ὑπάρχει ἐπαρχιακός γεωπόνος, προϊστάμενος τοῦ ἑαυτοῦ του. Ὑπάρχει γεωπόνος τοῦ Κέντρου Σιτοπαραγωγῆς ἐντελῶς ἀνεξάρτητος. Ὑπάρχουν δύο γεωπόνοι ἐφαρμογῶν, δρῶντες αὐτοτελῶς. Ὑπάρχουν δύο ὑπάλληλοι Ἀγροτικῆς οἰκοκυρικῆς. Ὅλοι αὐτοί δέν ἔχουν καμμία ἀλληλοεξάρτησι. Πρόκειται περί ἱκανῶν καί φιλοτίμων ὑπάλλήλων, οἱ ὁποῖοι κάνουν, ὅ,τι μποροῦν. Ἀλλά τό ζήτημα εἶναι τί μποροῦν νά κάμουν, μέ αὐτές τίς ἀποσυνθετικές συνθῆκες. Δέ μοῦ φαίνεται νοητό νά καταβάλλεται ἐπί τόπου μιά Κρατική προσπάθεια βελτιώσεως τῆς σιτοπαραγωγῆς καί ὁ ἁρμόδιος Διευθυντής τῆς Γεωργίας νά μήν ἔχει κανένα δικαίωμα ἐποπτείας καί παρακολουθήσεως!

Σπαταλᾶ τό χρόνο του σέ ἀτομικές διδασκαλίες ὁ γεωπόνος σιτοπαραγωγῆς, γιατί δέν ὑπάρχει φορεύς πού ν' ἀναλάβη ὁμαδικά τή συμβουλευόμενη ἀλλαγή τῆς ποικιλλίας σταριοῦ. Οἱ γεωπόνοι ἐφαρμογῶν καταβάλλουν κι' αὐτοί ἀτομικές προσπάθειες. Οἱ τοπικές ἐπιτροπές ἐφαρμογῶν, πού ἔχουν συσταθῆ, εἶναι γραμμένες στά χαρτιά. Δέν συνέρχονται σχεδόν ποτέ κι ἄν συνέρχονται λαμβάνουν μέρος μόνο τά μέλη πού εἶναι τοπικές Ἀρχές καί σπανιώτατα προσέρχονται οἱ ἰδιῶτες.

Κανείς δέν ὑποτιμᾶ τή βασική σημασία πού ἔχει ἡ ἐπιμόρφωσι τῶν ἀγροτοπαίδων. Στά χαρτιά φαίνεται ὅτι ἔχουν συγκροτηθῆ μορφωτικοί σύλλογοι, ἀποτελούμενοι ἀπό τούς ἀποφοίτους τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Ἀγροτόπαιδας. Στήν πραγματικότητα οὐσιαστική μετεκπαίδευσι δέν γίνεται. Πηγαίνουν οἱ γεωπόνοι, συμπράττουν οἱ δημοδιδάσκαλοι, ἐπιτυγχάνεται κάποια συνάθροισι, δελεάζουν συχνά τά παιδιά μέ τίποτε μικρά δῶρα, τά παρασύρουν σέ καμμιά ἐκδρομή, ἀλλά συστηματική, πραγματική, οὐσιαστική ἐπιμορφωτική ἐργασία δέν γίνεται.

Δ. Θανόπουλος (Ὑφ. Γεωργ.). Νομίζω, ὅτι ἔχομεν σημαντικάς προόδους, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι δέν διαθέτομεν καί τό ἐπαρκές προσωπικόν, ἀπό ἀπόψεως γεωπόνων. Αὐτό δέν εἶναι διότι ἐλλείπει ἡ διάθεσις εἰς τήν Κυβέρνησιν. Ἐλλείπουν καί τά μέσα τά ἀνάλογα. Ὅπως ξέρετε, μέ τάς γεωργικάς ὀργανώσεις λειτουργοῦν σχολεῖα μικρᾶς διαρκείας, τριῶν μηνῶν.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Ἡ φοίτησις δέν εἶναι ὑποχρεωτική, εἶναι ἐθελουσία. Πηγαίνουν παιδιά ἀπό 12-22 ἐτῶν. Ἡ διαφορά ἡλικίας διασπᾶ τήν ἑνότητα τῆς προσπαθείας.

Δ. Θανόπουλος (Ὑφ. Γεωργ.). Προσπαθοῦμεν νά πείσωμεν τά παιδιά νά πᾶνε. Εἴπομεν ὅτι ἔχομεν Δημοκρατίαν.

ιθ) Ἀπέτυχε ἡ μόρφωση τῶν ἀγροτοπαίδων.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Ἐπί δέκα περίπου χρόνια καταβάλλεται αὐτή ἡ προσπάθεια. Ἔχουμε δημιουργήσει στελέχη ἀγροτοπαίδων μέ φωτεινότερη συνείδηση, μέ πλουσιώτερη πεῖρα, μέ φλογερώτερο ζῆλο; Δέν νομίζω ὅτι χωρεῖ ἀπάντησι καταφατική. Πρέπει νά διαταχθῆ αὐστηρή ἀξιολόγησι τῆς δεκάχρονης αὐτῆς ἐργασίας καί νά ἐξακριβωθῆ ὑπευθύνως ἄν ἀπέδωσεν ἤ ὄχι. Νά βεβαιωθῆ ποῖοι εἶναι οἱ λόγοι γιά τούς ὁποίους δέν ἀπέδωσε. Γιατί ἡ κρατοῦσα γνώμη εἶναι ὅτι δέν "τό πιάσαμε" τό θέμα τῶν ἀγροτοπαίδων. Μπορεῖ νά φταίη ἡ μεγάλη διαφορά ἡλικίας μεταξύ τῶν παιδιῶν, πού ποικίλλει ἀπό 13-20,21 χρόνων. Πάντως ποτέ δέν ἐπανέρχονται στά ὑποτιθέμενα δεκαπενθήμερα μαθήματα τά ἴδια ἀκριβῶς παιδιά. Ἀλλάζει συνεχῶς ἡ σύνθεσι τῶν παρόντων. Ἐρωτῶ : Χωρίς συνέχεια, κ' ἔτσι στά ἁρπαχτά, μπορεῖ νά τούς μείνη πραγματικό μορφωτικό κέρδος; Κατά τή γνώμη μου τό ἀκολουθούμενο σύστημα ἐπιμορφώσεως τῶν ἀγροτοπαίδων πρέπει νά μεταβληθῆ γιατί, ὡς λειτουργεῖ, δέν ἀποδίδει. Ἄν θά εἶναι προτιμώτερο νά γίνεται ἡ ἐπιμόρφωσι στά σχολεῖα ἤ ἄν πρέπει νά ἐπανασυσταθοῦν τά κατώτερα γεωργικά σχολεῖα τοῦ Χασιώτη, δέν τό ξέρω. Πρέπει νά μελετηθῆ ἀπό τούς εἰδικούς. Πάντως ἡ ἐπί τόπου γενική ἀγροτική ἐπιμόρφωσι δέν ἀποδίδει. Ματαιοπονοῦμε. Σκοπιμώτερο θά ἦταν νά παρασκευάζαμε λιγώτερους ἐπιμορφωμένους ἀγροτόπαιδας, ἀλλά μέ πραγματικό ἐξοπλισμό. Ἴσως θά ἔπρεπε νά πληθυνθοῦν αἱ Σχολαί τοῦ τύπου Πατρῶν, Βέλλο Λαρίσης, πού νά μᾶς προμηθεύσουν τούς ἀπαραιτήτους γεωργοτεχνίτες.*

Δ. Θανόπουλος (Ὑφ. Γεωργ.). *Ὅπως ξέρετε, πέραν τῶν σχολείων μικρᾶς διαρκείας, εἶναι τά λεγόμενα κινητά σχολεῖα. Δηλαδή,σέ κάθε σχολεῖον καί κατά ὡρισμένην χρονικήν περίοδον ὅλοι οἱ Γεωπόνοι πηγαίνουν νά παραδίδουν μαθήματα εἰς τά σχολεῖα. Ἐπίσης γίνονται μαθήματα εἰς τούς ἐνήλικας μέ τόν σκοπόν διαπαιδαγωγήσεως. Ἐπίσης γίνονται καλλιέργειαι, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουν εἰς διαφόρους γεωργούς, τούς ὁποίους παρακολουθοῦν οἱ Γεωπόνοι.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Ὁ κ. Ξ. Ζολώτας, στήν τελευταία του μελέτη, προτείνει τήν ἵδρυσι τριταξίων ἤ διταξίων ἀγροτικῶν σχολείων ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως ὅλων τῶν ἀποφοίτων τῶν Δημοτικῶν Σχολείων τῆς ὑπαίθρου, τήν ἵδρυσιν Μέσων Ἀγροτικῶν Σχολῶν, τήν ἀποστολή ἀγροτοπαίδων σέ ἀγροκτήματα τοῦ ἐξωτερικοῦ.*

Δ. Θανόπουλος (Ὑφ. Γεωργ.). *Κάμνομεν ἐκθέσεις καί καθιερώνομεν*

καί βραβεῖα, διά νά τούς κολακεύσωμεν καί νά κινήσωμεν τόν ζῆλον καί τήν ἄμιλλαν.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Εὐχαρίστως εἶδα ὅτι διατίθεται πίστωσι 25,9 ἑκατ. Δραχ. γιά τήν ἀποπεράτωσι κτιρίων σέ κέντρα γεωργικῆς ἐκπαιδεύσεως καί γιά τόν ἐξοπλισμό τους μέ τό ἀναγκαῖο ὑλικό. Προβλέπεται, μέ τήν ἴδια πίστωσι, ἀνέγερσι καί ἐξοπλισμός 12 νέων κέντρων ἐπαγγελματικῆς γεωργικῆς ἐκπαιδεύσεως πρός ἐφαρμογήν βελτιωμένων μεθόδων καλλιεργείας. Εὔχομαι νά πραγματοποιηθοῦν τό ταχύτερον τά ἐπαγγελλόμενα.

Ὅσα ὑλικά κεφάλαια καί ἄν δαπανηθοῦν, ὅσοι γεωπόνοι κι' ἄν ἐπιστρατευθοῦν, ὅσα τεχνικά μέσα κι' ἄν διατεθοῦν, χωρίς ἕνα πλούσιο στέλεχος ἀπό εἰδικευμένους νέους ἀγρότες, ἡ ἀνάπτυξι τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας δέν εὐοδοῦται. Αὐτοί θά ἔχουν στόν ἀγῶνα τῆς βελτιώσεως τή θέσι καί τή χρησιμότητα πού ἔχουν οἱ ὑπαξιωματικοί στό στράτευμα. Ἄν μπορεῖ νά ὑπάρξη στράτευμα χωρίς ὑπαξιωματικούς, ἄλλο τόσο μπορεῖ νά ὑπάρξη ἀγροτική ἀνάπτυξι χωρίς προπαρασκευασμένα τοπικά στελέχη.

Δ. Θανόπουλος (Ὑφ. Γεωργίας). Γίνεται προσπάθεια διαφωτίσεως τοῦ ἀγροτικοῦ κόσμου ἀπό ραδιοφώνου.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Ἄς μή θίξωμε τό ζήτημα τοῦ ραδιοφώνου. Διότι ἡ μονοπώλησίς του ἀπό τήν Κυβέρνησιν ἔχει καταλύσει τήν δημοκρατικήν ἀρχήν τῆς ἰσότητος. Ἐγώ τοὐλάχιστον προσωπικῶς δέν τό χρησιμοποιῶ καθόλου διά ν' ἀποφεύγω τήν ἀγανάκτησιν πού μοῦ προκαλεῖ ὁ ἀποκλειστικός καί μονότονος λιβανωτός τῶν ἔργων καί ἡμερῶν τῆς Κυβερνήσεως. Προτιμῶ νά συνεχίσω τήν ὁμιλίαν μου.

Εἶναι βεβαιωμένο ὅτι μέσα στόν ἀγροτικό κόσμο δέν ἐκδηλώνεται προθυμία νά μορφωθοῦν τά παιδιά του, γιά νά μείνουν ἀγρότες. Ἡ ἔννοια τῆς μορφώσεως συμπίπτει σ' αὐτούς μέ τήν ἔννοια τῆς λυτρώσεως ἀπό τόν ἀγροτικό μόχθο, τῆς ἀλλαγῆς τρόπου ζωῆς, τῆς λαμπρότερης σταδιοδρομίας. Χαρακτηριστικό εἶναι ἕνα ἀνέκδοτο πού μοῦ ἔχουν διηγηθῆ : Σ' ἕνα χωριό τῆς Ρούμελης φοιτοῦσαν ἀρκετοί ἀγροτόπαιδες στήν ἐπιμόρφωσι καί μεταξύ αὐτῶν διέπρεπεν ἕνας καλός μαθητής. Κάποτε πού ξαναπῆγε ὁ Γεωπόνος δέν τόν βρῆκε καί ρώτησε τόν πατέρα του γιατί ἔλειπε τό παιδί ἀπ' τό μάθημα:

— Σ' εὐχαριστῶ πολύ, κύρ-Γεωπόνε, τοῦ ἀπάντησε ὁ πατέρας. Σ' εὐχαριστῶ πού τ' ἄνοιξες καλά τά μάτια τοῦ παιδιοῦ μου καί πέτυχε πρῶτος στή στρατιωτική Σχολή Ὑπαξιωματικῶν!

Ἀπό τήν καριέρα τοῦ Ὑπαξιωματικοῦ τῆς ὑπαίθρου, προτίμησε τήν καριέρα τοῦ ὑπαξιωματικοῦ τοῦ λόχου.

Κάτι περισσότερο ἀποδίδει ἡ διαφώτισι πού γίνεται στά ἀγροτοκόριτσα. Αὐτά παρακολουθοῦν μέ περισσότερη προθυμία τά μαθήματα οἰκοτεχνίας, μαγειρικῆς, ὑγιεινῆς, ὑφαντουργίας, λαχανοκομίας, οἰκονομικῆς διαρρυθμίσεως τοῦ χώρου τοῦ σπιτιοῦ, μαθήματα πού τούς δίνουν, περιοδεύοντας, δασκάλες ἀγροτικῆς οἰκοκυρικῆς.

Ἡ φοίτησι εἶναι καί γιά τά κορίτσια ἐθελοντική καί ἄταχτη. Οὔτε καθωρισμένο πρόγραμμα ὑπάρχει. Οἱ Δασκάλες, ἄλλες ἔχουν δίπλωμα εἰδικῶν σχολῶν, ὅπως εἶναι ἡ Χαροκόπειος, ὅπως εἶναι τό «Ἑλληνικό Σπίτι» τῆς Κας Ἀγγελικῆς Χατζημιχάλη, (πού πολύ δίκαια ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Προνοίας μέ τελευταία τροπολογία ἐπεξέτεινεν τήν ἰσχύν τῶν τίτλων του γιατί πραγματικά εἶναι ἄριστο σχολεῖο), ἄλλες εἶναι ἁπλῶς τελειόφοιτες τοῦ Γυμνασίου, μέ μετεκπαίδευσι ἐπί ἕνα χρόνο στή Γεωπονική Σχολή Θεσσαλονίκης. Πληρώνονται κατά 50% ἀπό τό Κράτος καί κατά 50% ἀπό τίς Κοινότητες. Τώρα τελευταῖα, ἄν δέν ἀπατῶμαι, ἀνέλαβε τά 75% τῆς δαπάνης τό Κράτος. Ἡ ἀπόφασι εἶναι ὀρθή. Μολονότι οἱ ἀγροτοδασκάλες αὐτές δέν ἔχουν, βέβαια, ὁλοκληρωμένη μόρφωσι, ἐν τούτοις, μέ τή φιλοτιμία πού ἔχουν πολλές ἀπό αὐτές, ἀποβαίνουν χρήσιμες στά χωριά. Γιατί, ἄλλωστε, εἶναι πολύ προσφορώτερο τό πεδίο τῆς δράσεώς των: τό σπίτι καί ὁ κῆπος του, ὅπου οἱ χωριατοποῦλες βρίσκονται σέ διαρκῆ καρποφόρο δρᾶσι ὑπό συνθῆκες εὐνοϊκώτερες. Ἐνῶ τά ἀγροτόπαιδα πολλές φορές, καί νά θέλουν, δέν μποροῦν νά χρησιμοποιήσουν τά φῶτα πού τούς μεταδίδει ὁ Γεωπόνος. Ὁ κλῆρος εἶναι μικρός, τό ἔδαφος ἄγονο, ὅλες οἱ συνθῆκες δυσμενεῖς.

Δέν πρέπει νά παραλείψω νά παρατηρήσω ὅτι καί αἱ Ἀγροτικές μας βιβλιοθῆκες δέν ἐκπληροῦν κανένα σχεδόν προορισμό. Συσσωρεύονται ἐκεῖ βιβλία, πού κατά 99% μένουν ἀδιάβαστα. Ἄν τύχη στό χωριό κανένας συνταξιοῦχος τό ξεφυλλίζει... Ἐρωτῶ ἄν μέ τέτοιες συνθῆκες ἀξίζει τόν κόπο καί τό χρῆμα νά γίνονται αὐτές οἱ ἀποστολές βιβλίων. Καί ἐρωτῶ ἀκόμα μήπως θά ἦταν χρησιμώτερο νά μοιράζωνται μικρά ἐντυπωσιακά φυλλάδια ἀπό 1-4 σελίδες, μέ κατάλληλη ἑλκυστική ἐκτύπωσι.

Ἔχω τήν ἐντύπωσι ὅτι ἡ δημιουργημένη κατάστασι ἀπογοητεύει τούς εὐσυνειδήτους γεωπόνους καί τούς μαραίνει τό ζῆλο. Κατατρίβονται χωρίς ἀποτέλεσμα. Πολλοί θέλουν νά φύγουν. Θά συνιστοῦσα στόν κ. Ὑπουργόν τῆς Γεωργίας νά συγκαλέση ἕνα εὐρύ συνέδριο ἐμπείρων Γεωπόνων ἀπό τούς χιλίους, περίπου, πού αὐλακώνουν τήν Ἑλλάδα, καί ἀπό τούς 600 πού βρίσκονται συγκεντρωμένοι στά ἐπιτελεῖα τῶν Ἀθηνῶν, καί νά ἐπανεξετάση ἐκ βάθρων τό θέμα γενικώτερα μέν τῆς

ὅλης ὀργανώσεως τῶν γεωργικῶν ὑπηρεσιῶν, εἰδικώτερα δέ τῆς ἐπιμορφωτικῆς προσπαθείας.

κ) Ἀνάγκη περιφερειακοῦ προγραμματισμοῦ

Πολλά ἐλέχθησαν γιά τήν ἀποτυχία τοῦ γενικοῦ προγραμματισμοῦ τῆς γεωργικῆς ἀναπτύξεως καί γιά τήν ἀνάγκη ἐφαρμογῆς περιφερειακοῦ προγραμματισμοῦ. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι δέν εἴχαμε οὔτε τόσο βαθειά ἀνάσα, οὔτε τόσο γερά κότσια γιά νά ἐπιχειρήσουμε ταυτόχρονη γεωργική ἀνάπτυξι ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου. Μιά τέτοιας ἐκτάσεως προσπάθεια ἦταν τόσο ἀντιοικονομική καί τόσο ὑπερδυναμική γιά μᾶς, ὥστε ἐπόμενο ἦταν νά μή σημειώση ἐπιτυχία.

Ἀλλά ἡ Κυβέρνησί μας θέλγεται πάντοτε ἀπό τά μεγάλα ἔργα καί περιφρονεῖ τά μικρότερα. Θέλετε ἀπόδειξι; Ἐνῶ ἦταν στό χέρι της νά ἐκτελέση ὥριμα, μελετημένα, χρησιμότατα μικρότερα ἔργα δέν τά ἐπροτίμησε. Δέν ὁμιλῶ γιά το ἔργο τῆς πεδιάδος τοῦ ποταμοῦ Μόρνου, ἐπειδή ἐνδιαφέρει καί τήν ἰδιαιτέραν μου ἐπαρχία καί δέν θέλω νά νομισθῆ ὅτι ἐπιχειρῶ δημαγωγία. Ἐν τούτοις πρέπει νά εἴπω ὅτι διά τό ἔργο αὐτό ἔγινε ἀναγνωριστική μελέτη, νομίζω ἀπό τό τεχνικό γραφεῖο Κραντονέλη. Ἔχουν περάσει ἔκτοτε πέντε χρόνια καί καμμιά δέν ἐδόθηκε συνέχεια. Πολύ περισσότερο δέν ὁμιλῶ γιά τό ἔργο ἀρδεύσεως τῶν περί τήν Ναύπακτον μικρῶν πεδιάδων, πού ἐπίσης ἔχει μελετηθῆ, ἀλλά παραμένει ἀνεκτέλεστο. Προτιμῶ νά μιλήσω γιά τό ἔργο της Κοιλάδος τοῦ Βουραϊκοῦ, πού ἐχάρηκα ὁ ἴδιος τήν φυσική της ὁμορφιά πρό μηνός περίπου. Τό 1946 ἔγινε πλήρης μελέτη ἀπό Ἀμερικανικό μηχανικό συνεργεῖο. Ἐπί 15 χρόνια δέν κατέστη δυνατόν νά προωθηθῆ τό ἔργο στήν ἐκτέλεσι! Στά 1956 ἐγνώσθη ὅτι ἀπεφασίσθη ἡ ἐκτέλεσι. Ἀλλά πάλι σκάλωσε. Στά 1958 ἀκούστηκε ὅτι τό ἔργο πρόκειται νά ξαναμελετηθῆ. Καί ἀπό τότε πάλι σταμάτησε κάθε ἐνέργεια. Ἀφοῦ ὑπάρχει Ἀμερικανική συγχρονισμένη μελέτη ποίου εἴδους καί ποίου κύρους ἄλλη μελέτη χρειάζεται; Τί νά μελετηθῆ; Τό πρόβλημα κραυγάζει: Ἀποστράγγισι! Στό πεδινό τμῆμα τῆς λεκάνης, πού ὑπολογίζεται σέ 10.000 στρέμματα, τά 5-6.000 πάσχουν ἀπό ὑγρασία. Ἀποστραγγίξτε τα ἐπί τέλους! Ἀλλά μήπως δέν βοοῦν στεντωρίως ὅλα τά ἀπαραίτητα ἔργα ὑποδομῆς; Νερό! βοοῦν. Αὐτό εἶναι πού λείπει. Δῶστε το! Ἀρχίστε ἀπό τό νερό. Δῶστε το ἄφθονο καί ἀδιαφορῆστε τί θά ποτίση. Τρέχοντας τό νερό θά καθορισθοῦν καί τά ὑπόλοιπα. Δόξα τῷ Θεῷ, γεωτρύπανα ἔχομε τώρα ἄφθονα. Γιατί δέν ἀνοίγουν ἀδιάκοπα τίς κάθετες, ζωογόνες τομές τους; Θά

μοῦ πεῖτε λείπουν οἱ μελέτες. Ἀπαραίτητες εἶναι οἱ μελέτες ἀλλά νά μή γίνονται καί τροχοπέδες! Ἔπειτα δέν φαίνεται νά ὑπάρχη τεχνική δυσχέρεια γιά τίς μελέτες. Ἡ γενναιόδωρη μόδα νά κάνουν τίς μελέτες ὄχι οἱ ὑπηρεσίες τοῦ Δημοσίου ἀλλά οἱ ἰδιωτικοί τεχνικοί οἶκοι, μόδα πού μᾶς στοιχίζει ἀκριβά, διευκολύνει τά πράγματα. Ὑπάρχουν δέ, δόξα τῷ Θεῷ, ἑξακόσιοι γεωπόνοι ὅλων τῶν εἰδικοτήτων στό ἐν Ἀθήναις Ἐπιτελεῖο τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Γεωργίας, ἱκανοί νά ἐλέγξουν παραχρῆμα τίς καλοπληρωμένες ἰδιωτικές μελέτες. Ἄν καί θά ἦταν ἀρκετό ἐπί τοῦ παρόντος ν' ἀρχίσουν νά ἐκτελοῦνται ἔστω καί μόνον οἱ ὑπάρχουσες μελέτες, πού μουχλιάζουν στά συρτάρια τοῦ Ὑπουργείου. Ὅρα καί Βουραϊκό!

Ἡ Κυβέρνησι, ἀναγκασθεῖσα νά παραδεχθῆ ὅτι πρέπει νά προτιμηθοῦν τά περιφερειακά προγράμματα, σύμφωνα καί μέ τήν ὑπόδειξι τοῦ κ. Ζολώτα, ἐμνημόνευσε τίς προγραμματισμένες μελέτες τῶν 7 λεκανῶν ἀπορροῆς. Ἀλλά ἡ περίπτωσι πρέπει νά ἐγγραφῆ στό παθητικό της καί ὄχι στό ἐνεργητικό της. Δέν θέλω νά ἐξετάσω αὐτή τή στιγμή ἄν καλῶς ἤ κακῶς προτιμήθηκαν αὐτές οἱ λεκάνες πού προτιμήθηκαν, οὔτε μέ σκανδαλίζει τό γεγονός ὅτι 3 ἐπί τῶν 7 ἀνήκουν σέ ἐκλογικές περιφέρειες ἰσχυρῶν Ὑπουργῶν. Ἡ μία π.χ. εἶναι στήν περιφέρεια τῆς Νάξου, ἡ ἄλλη στῆς Φλωρίνης (Σακολέβα), ἡ ἄλλη στῆς Καβάλας. Θά μποροῦσα νά παρατηρήσω, χωρίς νά μέ παρεξηγήση ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Βιομηχανίας, ὅτι ἡ περιφέρεια Καβάλας δέν ἔχει, ἄν δέν ἀπατῶμαι, ὀρεινή οἰκονομία ὑπό ἔντονη μορφή. Ἀλλά τά ὑποδειγματικά αὐτά ἔργα ἀποφασίστηκαν γιά τήν ἐξυπηρέτησι τῆς ὀρεινῆς μόνον οἰκονομίας. Καί πῶς δέν θά ἦταν δίκαιο τό παράπονο τῆς ὑπερορεινῆς Δωρίδας, πού ἀγνοήθηκεν ὁλωσδιόλου; Οἱ ἄλλες τέσσερες λεκάνες εἶναι τοῦ Μικροῦ Δερείου τῆς περιφερείας Ἔβρου, Τερπύλου τοῦ Κιλκίς, Καρπενησιώτη τῆς Εὐρυτανίας καί τοῦ Βουραϊκοῦ, πού σᾶς ἐξιστόρησα. Ἀπό δύο χρόνια ἔχουν προτιμηθῆ οἱ 7 αὐτές λεκάνες καί γιά τίς ἕξ δέν ἔχει γίνει ἀκόμη οὔτε μία ὄχι μελέτη ἀλλ' οὔτε κάν προμελέτη! Ἴσως ἔχουν γίνει μόνον ἀναγνωρίσεις ἀπό «ὁμάδας μελετητῶν», πού δέν εἶμαι βέβαιος ἄν συμμετέσχον σ' αὐτές, ὡς ἔδει, δασολόγος καί γεωπόνος ἤ ἐνεπιστεύθη ὁ κ. Ὑπουργός τό ἔργον εἰς προχείρως χεροτονηθέντας «οἰκονομολόγους» ἀποφοίτους τῆς Ἀνωτάτης Ἐμπορικῆς Σχολῆς. Διότι, ἄν ἡ πληροφορία μου εἶναι ἀκριβής, διωρίσθησαν, ἄνευ διαγωνισμοῦ, φυσικά, μερικές δεκάδες ἐξ αὐτῶν, ὅπως καί πολλοί τελειόφοιτοι, ἁπλῶς, τοῦ Γυμνασίου. Χαίρω εἰλικρινῶς ὅταν ἀκούω ὅτι βρίσκουν ἀπασχόλησι τόσοι νέοι ἄνθρωποι. Ἔπαψα πλέον νά δυσανασχετῶ διότι ἡ ἐπιλογή γίνεται μόνον ἀπό τό Κόμμα. Θά μοῦ ἀρκοῦσε νά ἐκπληρώνεται μόνον ὁ σκοπός τῆς

δαπάνης. Ἀλλά ἐκπληρώνεται μέ αὐτό τόν τρόπο; Ἔχουν ἀποδώσει τίποτε αὐτά τά παιδιά; Μετέβησαν κἄν ἐπί τόπου; Συνέλεξαν καί ἁπλά, ἔστω, στοιχεῖα;

Δ. Θανόπουλος (Ὑφ. Γεωρ.). Ὅλα τά συνεργεῖα ἀποτελοῦνται ἀπό δασολόγους πεπειραμένους, ἀπό μηχανολόγους, ἀπό οἰκονομολόγους τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, μέ πεῖραν καί μόρφωσιν. Αὐτά δέ τά παιδιά, περί τῶν ὁποίων ὡμιλήσατε, εἶναι βοηθητικοί παράγοντες τῶν συνεργείων. Ἐπειδή ἐξετιμήσατε τήν προσπάθειαν αὐτήν, διά τήν ἐπιτελικήν ἐργασίαν πρέπει νά σᾶς πληροφορήσω, ὅτι εὑρισκόμεθα εἰς τό τέρμα τῆς ὑποβολῆς τῶν ἐκθέσεων ἐπί ὅλων τῶν λεκανῶν.

κα) Περί ὀρεινῆς Οἰκονομίας

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Τό γεγονός εἶναι, πάντως, ὅτι μετά δύο ὁλόκληρα χρόνια δέν ἔχομε οὔτε κάν προμελέτες γιά τίς 6 λεκάνες. Καί δύο χρόνια εἶναι ὑπερανώτατο ὅριο γιά τή μελέτη ἑνός περιωρισμένου τοπικοῦ ἔργου. Ἀλλά μήπως καί γιά τήν τόσο ἐπαρκῶς μελετημένη λεκάνη τοῦ Βουραϊκοῦ ἔγινε τίποτε; Ἡ Κυβέρνησι θά ἦταν σέ πλεονεκτικώτερη θέση σήμερα ἄν μποροῦσε νά μᾶς ἀπαντήση; Ἰδού: Σέ ἑφτά ἐπαρχίες ἔλυσα τό παραγωγικό τους πρόβλημα! Παρά πού μᾶς ἀπαντᾶ παρατάσσοντας τάς ἑκατοντάδας ἑκατομμύρια δαπάνης τῶν μεγαλεπηβόλων ἔργων της, πού ἐπί τοῦ παρόντος ἐπλούτισαν μόνον τούς ἐργολάβους καί ὄχι τούς γεωργούς!

Τό θέμα τῶν 7 λεκανῶν μᾶς ἔφερε στό κεφάλαιο τῆς ὀρεινῆς οἰκονομίας. Καί ἐπ' αὐτοῦ θά σᾶς παρακαλέσω νά μοῦ ἐπιτρέψετε νά ἐνδιατρίψω λίγο. Καθώς εἶναι γνωστό, ἡ Χώρα μας ὑπολογίζεται ὅτι ἔχει ἔκτασι 132.562.000 στρεμμάτων. Ἀπό αὐτά μόνον τά 17.000.000, δηλαδή τό 12.81% εἶναι πεδινά. Ἡ ἡμιορεινή ἔκτασι, ὕψους μέχρι 500 μέτρων, ἀντιπροσωπεύει 34.123.000 στρέμματα, ἤτοι 25.74%, ὅπου ζοῦν τά 17.8% τοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ ὀρεινή ἔκτασι, ὕψους μέχρι 1000 μέτρων, περιλαμβάνει 36.357.000 στρέμματα, ἤτοι τά 27.43%, ὅπου ζοῦν τά 16.8% τοῦ πληθυσμοῦ. Μένει ἡ ὑπέρ τά 1000 μέτρα ἔκτασι τῆς λεγομένης ὑποαλπικῆς καί ἀλπικῆς ζώνης, πού ὑπολογίζεται σέ 15.000.000 περίπου στρέμματα μέ τό 3.5% τοῦ πληθυσμοῦ.

Βάσει τῶν ἀριθμῶν αὐτῶν, μποροῦμε νά εἰποῦμε ὅτι τά 65% τῆς Χώρας, ὅπου ζοῦν τά 38.1% τοῦ πληθυσμοῦ, ἤτοι περίπου 3.100.000 ψυχές, ἀποτελοῦν τόν ὀρεινό μας χῶρο. Ἐδῶ τά προβλήματα εἶναι περισσότερο ποικίλλα, περισσότερο εὐαίσθητα, περισσότερο δύσλυτα.

Τά προβλήματα τῶν πεδινῶν περιοχῶν γενικεύονται ἀφ' ἑαυτῶν, συνάπτονται ἀμέσως μέ τά σπουδαιότερα οἰκονομικά καί ἐμπορικά θέματα τῆς Χώρας, ἐπιδέχονται λύσεις καθολικάς μέ ὀλίγα μεγάλα, βασικά τεχνικά ἔργα. Ἡ τύχη τῶν κυρίων ἐξαγωγικῶν μας προϊόντων θά σφραγίση καί τήν τύχη τῶν πεδινῶν διαμερισμάτων. Ἕνας ἀνώτερος βαθμός εὐημερίας εἶναι καί ὁρατός καί ἐφικτός. Δέν συμβαίνει ὅμως τό ἴδιο μέ τά ὀρεινά διαμερίσματα. Ἐδῶ ὁ πλοῦτος δέν πρόκειται νά εἰσελάση ποτέ. Πρόκειται ἁπλῶς νά φύγη ἡ πεῖνα καί ἡ γύμνια, ὥστε νά μείνη ἡ φτώχεια σέ μορφή ἀνθρωπινότερη, σέ βαθμό ὑποφερτό. Πρόκειται περί τοῦ πῶς θά πάψη ἡ λιτότης νά εἶναι ἀθλιότης, πῶς θά πάψη ἡ ὀλιγάρκεια νά εἶναι λιμοκτονία! Θά ἐχρειάζοντο ἄλλες τόσες συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς ἐάν ἠθέλαμε νά συζητήσωμε εὐσυνείδητα, σέ ὅλη του τήν ἔκτασι μέ τίς ἀπειράριθμες λεπτομέρειες πού ἔχει, τό ζήτημα τῆς ὀρεινῆς οἰκονομίας, ἤ μᾶλλον τό ζήτημα τῶν ὀρεινῶν πληθυσμῶν. Καί γι' αὐτό δέν εἶναι ζήτημα κρατικό. Εἶναι ζήτημα ἐθνικό. Δέν εἶναι οὔτε ζήτημα κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ, οὔτε ζήτημα ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου. Εἶναι ζήτημα φυλετικοῦ δυναμισμοῦ, εἶναι ζήτημα Ἑλληνικῆς ἱστορίας, ἑλληνικῆς διαρκείας.

Θά τούς διατηρήσωμε τούς ὀρεινούς πληθυσμούς ἐκεῖ ἐπάνω στά ἀπόρθητα κάστρα τῆς Φυλετικῆς ἀντοχῆς, ἐκεῖ ἐπάνω στά ἀπρόσβλητα Ἀραράτ τῆς Ἐθνικῆς Κιβωτοῦ; Ναί ἤ ὄχι. Φυσικά, ἡ ἱστορική ἠχώ τριῶν χιλιάδων χρόνων πολλαπλασιασμένη ἀπό τό 1821, ἀνανεωμένη ἀπό τήν ἐθνική ἀντίστασι τοῦ 1941-1942, ἀπαντᾶ μ' ἕνα κατηγορηματικό «ναί». Ἄν τό «ναί» αὐτό τό υἱοθετήση ἡ πολιτική μας εὐθύνη, τότε οἱ ὑποχρεώσεις μας εἶναι βαρειές. Δέν μποροῦμε ν' ἀφήσουμε οὔτε ἕνα δευτερόλεπτο ἐπί πλέον τούς πληθυσμούς ἐκείνους στή σημερινή τους ἀπερίγραπτη ἀθλιότητα, στή σημερινή τους ἀκατάσχετη φθορά!

Κρίνων τίς Κυβερνητικές δηλώσεις τοῦ 1958, εἶχα παρατηρήσει ὅτι σχετικά μέ τό θέμα τῶν ὀρεινῶν πληθυσμῶν, ἦσαν πολύ πιό στενές, πολύ πιό ψυχρές ἀπό τάς δηλώσεις τῆς πρώτης Κυβερνήσεως Καραμανλῆ τό 1956. Καί τά πράγματα μέ ἐδικαίωσαν. Διότι ἐλέγχων σήμερα τήν τριετῆ πολιτεία της ἔναντι τῶν ὀρεινῶν πληθυσμῶν, εἶμαι ὑποχρεωμένος ν' ἀποφανθῶ ὅτι ὅσα ὑπέρ αὐτῶν ἔπραξε δέν εἶναι ἐπαρκῆ, δέν εἶναι ἀνάλογα πρός τό μέγεθος τῆς ἐθνικῆς ἀνάγκης.

Ἄς ἴδωμεν πῶς ἀντιμετώπισεν ἡ Κυβέρνησις ἐν τῷ συνόλῳ τό ζήτημα τῆς ὀρεινῆς οἰκονομίας. Πρό δυόμισυ ἐτῶν συνέστησε μίαν δωδεκαμελῆ ἐπιτροπήν ἀπό ὑπαλλήλους τῶν τριῶν Ὑπουργείων – Συντονισμοῦ, Βιομηχανίας καί Γεωργίας. Ὑποτίθεται ὅτι ἡ ἐπιτροπή αὐτή ἔπρεπε νά

συνεδριάζη κάθε Τρίτην, ἀλλ' ἐπί μακρούς, μῆνες, οὐδέποτε συνεδρίασεν, διότι, εἰρήσθω ἐν παρόδω, οὐδεμία ἀποζημίωσι προεβλέφθη διά τά μέλη της. Δέν ἐπρόκειτο ἄλλωστε ν' ἀσχοληθῆ κατ' ἀποκλειστικότητα διά τό σπουδαιότατο ἔργο, πού τῆς ἀνετέθη, ἀλλά παρεπιμπτόντως.

Ἐχάθη μέ τήν ἀτυχῆ αὐτήν ἐπιτροπή πολύτιμος χρόνος. Εἰς αὐτήν ὀφείλεται καί ἡ ἀπονέκρωσις τῆς προσπαθείας τῶν 7 λεκανῶν, ἀλλά δέν θά ἐπιμείνω περισσότερον ἐλέγχων τήν ἀποτυχίαν της, διότι ὁ κ. Ὑπουργός ἐπείσθη ἐν τέλει περί αὐτῆς καί εἰσήγαγε, ψηφισθέντα ὑπό τῆς Βουλῆς, νόμον περί ἱδρύσεως εἰδικῆς Διευθύνσεως Ὀρεινῆς Οἰκονομίας.

Αὐτό ἔπρεπε νά εἶχε γίνει εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἐάν ὑπῆρχε σύλληψις τοῦ θέματος, βαθύτερος πόνος καί ζωηρότερο ἐνδιαφέρον γιά τούς ὀρεινούς πληθυσμούς. Πρέπει νά παρατηρήσω ὅτι καί μετά τήν ψήφισι τοῦ νόμου ἐσημειώθη χρονοτριβή ἀδικαιολόγητη, μέχρις ὅτου τοποθετηθῆ Διευθυντής καί ἐμφανισθῆ ἡ λειτουργία τῆς σπουδαίας αὐτῆς ὑπηρεσίας. Ἄν ἔχη ἤδη συγκροτηθῆ εὔχομαι ν' ἀνταποκριθῆ ἐπαρκῶς στίς μεγάλες ἀπαιτήσεις τῶν ἁρμοδιοτήτων της.

χβ) Ὑφυπουργεῖο ὀρεινῆς Οἰκονομίας

Ἀλλά δέν μπορῶ νά μή δηλώσω ὅτι ἐμέ τοὐλάχιστον οὔτε αὐτή ἡ λύσι μέ ἱκανοποιεῖ καί μέ καθησυχάζει. Εἶναι τόσης σπουδαιότητος τό ἔργο τῆς ἐπιβιώσεως τῶν ὀρεινῶν πληθυσμῶν, ὥστε θά ἐπρότεινα νά ἱδρυθῆ εἰδικόν Ὑφυπουργεῖον δι' αὐτούς. Ὠνόμασε σέ προηγούμενη συνεδρίασι ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Γεωργίας τόν παρ' αὐτῷ συνάδελφόν του «ὑφυπουργόν Δασῶν». Διατί νά μήν εἶναι Ὑφυπουργός τῆς Ὀρεινῆς Οἰκονομίας; εἰς τόν ὁποῖον φυσικά, νά ὑπάγονται καί τά Δάση καί ἡ Κτηνοτροφία... Ἄλλη βαρύτητα θά ἔπαιρνε ἡ προσπάθεια καί ἄλλη πνοή θά ἐμφυσοῦσε, ἄλλον παλμό θά μετέδιδε ἕνα πολιτικό πρόσωπο, πού θά ἐπωμίζετο αὐτήν καί μόνον ἀποκλειστικῶς τήν εὐθύνην. Τήν εὐθύνην τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Ὀρεινῆς Οἰκονομίας!

Εἶπα προηγουμένως ὅτι δέν ἀπέδωσεν ἡ μέχρι τοῦδε ὑπέρ τῶν ὀρεινῶν πληθυσμῶν μέριμνα τῆς Κυβερνήσεως. Γιά νά παραδεχτοῦμε ὅτι ἀπέδωσε ἔπρεπε νά ἔχη αὐξηθῆ τό εἰσόδημά τους, ἔπρεπε νά ἔχη ὑψωθῆ αἰσθητῶς τό βιοτικό τους ἐπίπεδο, ἔπρεπε νά ἔχη ἀναχαιτισθῆ ἡ φυγή πρός τήν Ἀθήνα. Ἀλλά τίποτε ἀπό αὐτά δέν συνέβη. Στήν ψυχή τῶν ὀρεινῶν δέν ἐνισχύθη ἡ δύναμις ἀντοχῆς, δέν ἔπεσε κάν ὁ σπόρος τῆς ἐλπίδας γιά ἕνα καλύτερο μέλλον. Δέν τούς συγκίνησεν ὅσο θά ἔπρεπε ἡ

φροντίδα τῆς πολιτείας γιά τήν κατάστασί τους καί τήν τύχη τους. Δέν τούς ἱκανοποίησαν σέ ἀρκετό βαθμό τά ληφθέντα μέτρα. Δέν τούς ἐθέρμαναν τήν ἀγάπη γιά τά δυστυχοῦντα χωριά των.

Θά μοῦ ἀπαντήση ὁ κ. Ὑπουργός; Δέν ἐπιδοτήσαμε τά πεζούλια, δέν ἐπιδοτήσαμε τά ψυχανθῆ, τά φουντούκια, τά οἰκόσιτα ζῶα; Δέν ἐκτελέσαμε μικρά ἐγγειοβελτικά ἔργα; Δέν κατασκευάσαμε δασικούς δρόμους; Δέν συνεχίσαμε τήν Πρόνοια-Ἐργασία; Καί θά ... μᾶς ἀποστομώση μέ τήν παράταξι μερικῶν ἑκατομμυρίων δραχμῶν πού ξοδεύτηκαν. Γιά ὅλα αὐτά τά ἐρωτηματικά καί γιά ὅλα αὐτά τά ἑκατομμύρια ὑπάρχουν ἀπαντήσεις. Ἀλλ' ἡ ἁπλούστερη εἶναι τούτη: Παρ' ὅλα αὐτά δέ μπορέσατε νά ἐπιδοτήσετε μέ νέον θάρρος τήν ψυχή τοῦ ὀρεινοῦ ἀγρότη ! Καί ὅταν αὐτό δέν ἐπιτευχθῆ, τίποτε δέν κατορθώνεται.

κγ) Δέν ὑπάρχει Κράτος καί Πατρίς, ὑπάρχει μόνον Κόμμα καί Βουλευτής

Σκοποί βρέθηκαν εὐκόλως καί χρήματα ξοδεύτηκαν ἀφειδῶς. Ἀποτελέσματα ἀνάλογα δέν πραγματοποιήθηκαν. Γιατί δέν ὑπῆρξεν –ἐπαναλαμβάνω– οὔτε καλομελετημένος προγραμματισμός, οὔτε ἀποσαφήνισι σκοπῶν, οὔτε ἱεράρχησι ἀναγκῶν. Ἔχω στά χέρια μου τά δημοσιευθέντα προγράμματα δημοσίων ἐπενδύσεων ὀρεινῆς οἰκονομίας καί κατανομῆς τῶν πιστώσεων. Ἡ πραγματικότης ἀποδεικνύει ὅτι τά χρήματα μοιράζονται σάν κόλλυβα γιά νά ἐξυπηρετοῦνται τά κομματικά πρωτίστως συμφέροντα. Οἱ ἐπαρχιακές ἐφημερίδες εἶναι γεμάτες ἀπό ἀνακοινώσεις βουλευτῶν ὅτι «τῇ ἐνεργείᾳ των» ἐνεκρίθη αὐτή ἤ ἐκείνη ἡ πίστωσι, τό ὁποῖον σημαίνει ὅτι ἄνευ τῆς ἐνεργείας των δέν θά ἐνεκρίνετο ἤ ὅτι θά ἐπροτιμᾶτο ἀπό τάς ὑπηρεσίας ἄλλη ἀλλαχοῦ διάθεσις. Παντοῦ καί πάντοτε τά πάντα χορηγεῖ μόνον τό Κόμμα ! Τό Κράτος, ἡ Πολιτεία οὐδέποτε ἀνταποδίδει ἤ καί εὐεργετεῖ. Τό Κράτος στέλνει μόνον τούς χωροφύλακες καί τούς εἰσπράκτορες. Αὐτοί δέν πηγαίνουν «τῇ ἐνεργείᾳ» τῶν βουλευτῶν. Πηγαίνουν ἀπ' εὐθείας ἀπό τό «μυσαρόν» Κράτος! Δέν διάβασα ποτέ ὅτι «τῇ ἐνεργείᾳ» τοῦ τάδε Βουλευτοῦ εἰσπράχτηκαν διά ... προσωπικῆς κρατήσεως τόσα χρήματα ἀπό τόσους χρεωφειλέτες τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης!... Τό Κόμμα ὁλοένα μόνον δίνει, τό Κράτος ὁλοένα μόνον εἰσπράττει ! Τό Κόμμα εὐκολύνει, τό Κράτος καταδυναστεύει! Ἡ Πατρίδα ταλαιπωρεῖ τό Λαό μέ ὅ,τι πιό δυσάρεστο. Τά εὐχάριστα τά χορηγεῖ μόνον ὁ Κυβερνητικός Βουλευτής ! Αὐτά διδάσκομε στό Λαό μέ τήν πολιτική μας συμπεριφορά. Κ' ἔπειτα περιμένομε νά τό ἀγαπήση

ὁ Λαός τό Κράτος! Κ' ἔπειτα παραπονούμεθα γιατί καθυστερεῖ ἡ ἀγωγή τοῦ πολίτου... Ὡσάν δέ νά μήν τοῦ ἔφθαναν τοῦ ἀτυχοῦς ὀρεινοῦ ἀγρότη ὁ χωροφύλακας κι ὁ δασικός, τώρα τοῦ στέλνομε καί τόν οἰκονομικό ἔφορο νά ἐλέγξῃ τά κατώγια του καί τά κοτέτσια του, γιά νά τοῦ προσδιορίσῃ τό τεκμαρτό του εἰσόδημα καί τοῦ φορολογήσῃ μέ 3% τό κλωτσοτύρι του καί τόν τραχανᾶ του! Δηλαδή τοῦ ξαναλέμε ἄλλη μιά φορά ἀκόμα, καί μάλιστα μέ περισσότερη ἐνοχλητικότητα : «Παράτα τα καί φύγε, εὐλογημένε, αὐτά τά ἀχάριστα βουνά!!»

κδ) Οἱ Ἀγροτικές Συντάξεις

Κύριοι Ὑπουργοί, Κύριοι Βουλευταί!

Μᾶς λείπει ἡ στοιχειώδης ψυχολογική ἱκανότης καί ἐμπειρία. Μᾶς λείπει ἡ στοιχειώδης κατανόησι τῆς εὐπαθείας τοῦ ὀρεινοῦ ἀγρότη. Μᾶς λείπει, κατά ἕναν τρόπο, ἡ εἰλικρινής συμπόνια για τή δυστυχία του.

Περιόδευσα σέ ἀρκετά χωριά τώρα τίς ἡμέρες τοῦ Πάσχα καί μπορῶ νά σᾶς βεβαιώσω ὅτι ἐματαιοπονήσατε ψηφίζοντες, ὅπως τόν ἐψηφίσατε, τό Νόμο περί Ἀγροτικῶν Ἀσφαλίσεων καί Συντάξεων. Οἱ χωρικοί –πολύ δικαίως– ὄχι μόνον δέν τόν ἀναγνωρίζουν, ἀλλά τόν μισοῦν καί τόν ἀπεχθάνονται, ἤ τόν εἰρωνεύονται καί τόν σαρκάζουν. Τό 3% ἐπί τοῦ τεκμαρτοῦ εἰσοδήματος θά ἐπαναστατοῦσε τούς ἀγρότες ἐάν δέν μεσολαβοῦσε **ἡ δήλωσις τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Δημοκρατικοῦ Κέντρου ὅτι ἐρχόμενος εἰς τήν Ἐξουσία θά τό καταργήσῃ.**

Δ. Θανόπουλος (Ὑφ. Γεωρ.). Δέν γίνεται πλήρης διαφώτισις τῶν ἀγροτῶν ἐπί τοῦ νόμου αὐτοῦ. Διότι ἀναφέρεται ἀπό τούς βουλευτάς τῆς ἀντιπολιτεύσεως μόνον ἡ φορολογία, τήν ὁποίαν ἐπιβάλλει καί δέν ἀναφέρεται τί παρέχει εἰς τούς ἀγρότας ὁ Νόμος αὐτός. Δέν ἀναφέρεται οὔτε ἡ ἀσφάλεια τοῦ εἰσοδήματος, οὔτε ἡ ἰατροφαρμακευτική περίθαλψις, οὔτε ἡ καθολική ἀσφάλεια τοῦ γήρατος ὅλων τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀγρότου. Ὡρισμένοι μάλιστα βουλευταί, εἶπαν ὅτι ἡ φορολογία ἀνέρχεται εἰς 6 ἤ 9%, διά νά δημιουργήσουν ἀντίδρασιν.

κε) Τά μικρά ἐγγειοβελτικά ἔργα

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Ἐπανέρχομαι στό θέμα τῶν ἐγγειοβελτικῶν ἔργων, γιά τά ὁποῖα σκορπίζονται σάν κόλλυβα οἱ πιστώσεις, καταντᾶ δέ νά διανέμονται καί μέ καυγάδες διαρπαγῆς ἀκόμη. Ἤκουσα ὅτι στή Λέσβο ἐπενέβη ἡ Ἀστυνομία διά νά ἐπιβάλη τή δικαιότερη ἤ τήν ἀδικό-

τερη διανομή τῶν πιστώσεων. Κατά κανόνα, ἄλλωστε, οἱ πιστώσεις χορηγοῦνται τμηματικά καί μέ ἐπιβράδυνσι πάντοτε μεγάλη. Τίς περισσότερες φορές φθάνουν τήν τελευταία στιγμή τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους καί οἱ Νομάρχες σπεύδουν νά τίς διαθέσουν ὅπως - ὅπως μήν τύχη καί δέν «ἀπορροφηθοῦν». Γιατί ἡ ἁπλῆ «ἀπορρόφησι» ἀποτελεῖ τό κριτήριο τῆς ἱκανότητος τῶν Ὑπηρεσιῶν. Καί ὄχι ἡ σκόπιμος, ἡ ἐπωφελής ἀπορρόφησις. Αὐτή σχεδόν δέν τήν ἐλέγχει κανείς. Ξοδεύτηκαν ὅλα τά χρήματα; Ἔγινε τό ξόδεμα σύμφωνα μέ τίς διατάξεις τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ; Αὐτό μᾶς φθάνει. Ἀλλά καί ὅταν δέ γίνεται τό ξόδεμα πολύ τίμια, ἀρκεῖ μιά ἰσχυρή ἐπέμβασι γιά νά σκεπαστοῦν ὅλα !

Δέν ἀρνοῦμαι ὅτι καί μέ τήν εὐσυνείδητη σύμπραξι τῶν τοπικῶν παραγόντων πολλά μικρά ἐγγειοβελτικά ἔργα ἄγονται σέ πέρας. Τά σημαντικώτερα ὅμως καθυστεροῦν, φθείρονται προτοῦ τελειώσουν καί σπανίως ἀποδίδουν ὅ,τι ἐπροσδοκήθη. Εἶναι εὔκολο νά κομπορρημονοῦμε ξοδεύοντας, ἀλλά εἶναι δύσκολο νά νοικοκυρευθοῦμε εἰσπράττοντας. Ὅταν ἀποδεικνύεται –ἄς τό ἐπαναλάβω– ὅτι ἡ Κυβέρνησι ἔχει χάσει τόν ἔλεγχο τῶν τριῶν - τεσσάρων - πέντε μεγάλων ἐγγειοβελτικῶν ἔργων, πῶς εἶναι δυνατόν νά διατηρήση τόν ἔλεγχο τῶν ἑκατονταπλασίων, τῶν χιλιοπλασίων μικρῶν; Στά κουτουροῦ πᾶμε καί ὅπου τό βγάλει ἡ ἄκρη. Στό κάτω-κάτω ἄς εἶναι καλά καί ὁ αὐτοματισμός τῆς οἰκονομίας, ἄς εἶναι καλά καί ἡ ἰδιωτική πρωτοβουλία πού μᾶς βγάζουν ἀσπροπρόσωπους...

κστ) Τά χρέη τῶν Κοινοτήτων

Οἱ Κοινότητες εἶναι καταχρεωμένες καί οὐδέποτε θά μπορέσουν νά ἀπαλλαγοῦν ἀπό τά χρέη τους. Ἔχω καταθέσει στή Βουλή ἀπόφασιν «Ἀναγκαστικῆς Παραιτήσεως» τοῦ Κοινοτικοῦ Συμβουλίου Ἀραχώβης Ναυπακτίας, μιᾶς ἀπό τίς πλέον προοδευτικές καί τίς πιό μονίμως κατοικούμενες ὀρεινές κοινότητες. Μέ τήν κατακράτησι τῶν χρεῶν της ἀπό τό Δημόσιο Ταμεῖο εἶναι ἀδύνατον νά συντηρηθῆ. Τό ἴδιο συμβαίνει μέ ὅλες, σχεδόν, τίς Κοινότητες. " Ἐλᾶτε νά σηκώσετε τά ἔργα σας καί νά μᾶς τά πάρετε πίσω ! Δέν μποροῦμε νά πληρώσουμε χρέη !" φωνάζουν τά χωριά, καί μέ τό δίκηο τους. Γιατί συμβαίνει κάτι ἀνάποδο. Τά μεγάλα ἔργα τῶν πεδιάδων τά χρηματοδοτεῖ ἐξ ὁλοκλήρου τό Κράτος. Τά μικρά τῶν βουνῶν πρέπει νά τά πληρώσουν καί οἱ κάτοικοι. Θά μοῦ πῆτε : "Μά τά μεγάλα θά ἀποδώσουν πολλά ὑπέρ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας!" Θά σᾶς ἀπαντήσω : "Ναί, μά τά μικρά θά ἀποδώσουν ἐλάχιστα.

Πῶς θά μπορέσουν οἱ φτωχοί νά τά ξεπληρώσουν;» Καί πράγματι : Ἐλάχιστα μπορεῖ νά βελτιωθῆ στά ὀρεινά ἡ ἀπόδοσι. Τό 100 μπορεῖ νά γίνη 120. Περισσότερο ὄχι! Ἀλλά δέν πρέπει νά λησμονοῦμε ὅτι ἡ ἀνάγκη νά συγκρατηθῆ ὁ ὀρεινός πληθυσμός στά βουνά του δέν εἶναι θετικά οἰκονομική, εἶναι ἀρνητικά οἰκονομική καί θετικά ἐθνική. Ἄν κατέβουν ὅλοι κάτω, τί γίνεται ἡ πεδινή οἰκονομία, τί γίνεται ἡ ἀστική οἰκονομία, πῶς ἐξισορροποῦνται καί πῶς γαληνεύουν καί πῶς εὐσταθοῦν; Καί τί γίνεται τό Γένος χωρίς τίς ὀρεινές πηγές καθαροῦ αἵματος;

Δ. Θανόπουλος (Ὑφ. Γεωργ.). *Κύριε Νόβα ἀνέφερα ὡρισμένα στοιχεῖα εἰς τήν ὁμιλίαν μου. Ὅσον ἀφορᾷ τήν περιφέρειάν σας θά σᾶς ἀναφέρω στοιχεῖα καί ἀριθμούς καί θά δεῖτε ὅτι πράγματι μᾶς ἀδικῆτε: Ἱδρύσαμε Διεύθυνσι Ὀρεινῆς Οἰκονομίας εἰς τό Ὑπουργεῖον, ἀλλ' ὁ ἀποψινός ἀγορητής προχωρεῖ ἔτι περαιτέρω καί λέγει ὅτι θά πρέπει νά ἱδρυθῆ καί Ὑφυπουργεῖον διά τήν ὀρεινήν οἰκονομίαν. Ἀλλά δέν εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ ὀρεινή οἰκονομία δέν ἐβελτιώθη σημαντικά εἰς ὡρισμένας μάλιστα περιοχάς, ὅπου συνδυάζεται ἡ οἰκονομία μέ τήν ἐκμετάλλευσιν τῶν δασῶν.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Ἔχετε ὀλίγην ὑπομονήν καί θά πληροφορηθῆτε τήν γνώμην μου διά τό μέγα θέμα τῆς ὀρεινῆς οἰκονομίας.*

Διαφημίζεται σά μεγάλη ἐπαναστατική πρᾶξι ἡ ἀναδιάρθρωσι τῶν καλλιεργειῶν. Ὅπως καί εἶναι. Μά δέν διαγράφονται στόν ὁρίζοντα οἱ ἀποφασιστικές ἐκεῖνες κινήσεις πού θά τήν ἐπιβάλλουν. Δέν βλέπομε καμμία προεργασία νά κατεβοῦν τά χωράφια στούς παχειούς κάμπους καί ν' ἀνέβουν τ' ἀμπέλια στίς φτενές βουνοπλαγιές. Ὅπως καί ἡ περί Ἠπείρου εἰδική ἔκθεσις ὀρθῶς ἐπρότεινε.

κζ) Θετική ὀργάνωση τοῦ ὀρεινοῦ χώρου

Θά σᾶς ἐκούραζα πολύ ἄν ἔμπαινα στίς λεπτομέρειες τῆς ἀναρχούμενης πολυπραγμοσύνης, μέ τήν ὁποία νομίζει ἡ Κυβέρνησις ὅτι ὀργανώνει δῆθεν τήν ὀρεινή οἰκονομία. Αὐτό πού ἔπρεπε νά ἔχη τόν παλμό δημιουργικοῦ ὀργασμοῦ, δέν εἶναι παρά μιά ἐπιφανειακή ἀναμπουμπούλα. Ἐπειδή πολύ ἐκράτησα τό Βῆμα καί μαντεύω ὅτι τό αὐστηρότερο ἐρώτημα πού μποροῦσε νά μοῦ ἀπευθυνθῆ εἶναι: "Τί προτείνετε σεῖς ὅτι πρέπει νά γίνη;", σπεύδω νά παρατρέξω ἄλλες παρατηρήσεις, πού εἶχα νά κάνω, καί νά δώσω ἀπάντησι στό ἀναμενόμενο ἐρώτημα :

Προτείνω, ὅπως εἶπα προηγουμένως, νά ἱδρυθῆ Ὑπουργεῖον Ὀρεινῆς Οἰκονομίας μέ φωτεινό καί πεπειραμένο ἐπιστημονικό ἐπιτελεῖο, πού θ'

ἀσχοληθῆ κατ' ἀπόλυτη ἀποκλειστικότητα μέ τά προβλήματα τοῦ ὀρεινοῦ μας χώρου. Τῶν προβλημάτων αὐτῶν πρέπει νά συλληφθῆ ξάστερα ἡ πραγματική οὐσία. Καί μέ δυνατή φαντασία, ἐμπνευσμένη ἀπό τά ἔλατα καί ὄχι ἀπό τά χαρτοκούμπια τῶν ὑπηρεσιακῶν φακέλλων, μέ πρακτικό πνεῦμα, ἐμπλουτισμένο ὄχι μόνον ἀπό τά ἀλλαχοῦ κρατοῦντα ἀλλά κυρίως ἀπό τά παρ' ἡμῖν βιούμενα, νά καταρτισθῆ ἐναρμονισμένο, ἱεραρχημένο, πειθαρχημένο πρόγραμμα. Θά μελετηθῆ προσεκτικά τό τοπίον, τό ἔδαφος, τό κλῖμα, τά ἐπιχώρια ἤθη καί ἔθιμα, ἡ ψυχολογία τῶν κατοίκων, ἡ ἀποθησαυρισμένη ἀπό αἰῶνες μόχθου ἐμπειρία των. Προτοῦ ζητηθοῦν καί διατεθοῦν χρηματικαί πιστώσεις, θά ἐξασφαλισθῆ ἡ ψυχική πίστωσι, πού μόνον ἡ ἀγάπη καί ἡ ἐμπιστοσύνη τῶν πληθυσμῶν μπορεῖ νά χορηγήσει. Οἱ ὀρεινοί πληθυσμοί πρέπει νά πεισθοῦν ὅτι κάτι ἀλλοιώτικο, κάτι σοβαρότερο, κάτι θετικώτερο ἐπιχειρεῖται. Πρέπει νά διαλυθῆ στή συνείδησι τῶν χωρικῶν ἡ ἀντίληψι ὅτι τά χρήματα, πού ξοδεύει τό Κράτος εἶναι μόνο γιά φάγωμα ἀπό τούς μηχανικούς καί ἀπό τούς ἐργολάβους. Αὐτοί οἱ ἴδιοι πρέπει νά πάψουν νά λένε κοροϊδευτικά γιά τό «Πρόνοια - Ἐργασία» : "Πᾶμε νά φᾶμε τά λεφτά", καί νά ποῦν: "Πᾶμε νά ἀξιοποιήσουμε τά λεφτά". (Παρένθεσι : Θά προτιμοῦσα γιά τοῦτο, τά χρήματα αὐτά τοῦ «Πρόνοια - Ἐργασία», νά τούς δίδωνται σάν ἐπιδότησι τοῦ ἡμερομισθίου τους γιά τήν ἴδια τους ἀτομική ἐργασία στήν ἰδιωτική τους μικρή ἰδιοκτησία). Οἱ χωρικοί πρέπει νά συνεργασθοῦν φιλικά, ἀδελφικά μέ τό Δημόσιο καί νά πάψουν νά τό θεωροῦν ἐχθρό τους καί ἀντίδικό τους. Πρέπει ν' ἀγαπήσουν τήν προστατευτική παρέμβασι τοῦ Δημοσίου ὅπως ἀγαποῦν τήν εὐεργετική παρουσία τοῦ Βασιλικοῦ Ἱδρύματος ἤ τίς ὑπηρεσίες τοῦ Καναδοαμερικανικοῦ Ἱδρύματος Ἀναπτύξεως, πού ἐργάζονται ἀθόρυβα, ὅμως ἀποτελεσματικά, σέ πολλά βουνήσια διαμερίσματα, ὅπου κατακτοῦν πρίν ἀπό τήν ὑλική ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ των, τήν ἠθική ἐκτίμησι τοῦ πληθυσμοῦ.

κη) Κύριοι φορεῖς: Κοινότητα καί Συνεταιρισμός

Ἕνας Ὑφυπουργός τῆς ὀρεινῆς Οἰκονομίας μέ φαντασία, μέ πόνο, μέ πεῖρα, ἐκλέγοντας ἐπιτυχῶς τό ἐπιτελεῖο του, γρήγορα θά ἐπείθετο ὅτι ἡ προσπάθεια ἀναπτύξεως τῆς ὀρεινῆς ζώνης σέ δύο κυρίως φορεῖς, σέ δύο κυρίως συντελεστές πρέπει νά στηριχθῆ: Στίς Κοινότητες καί στούς Συνεταιρισμούς. Μόνον ἔτσι μπορεῖ νά εὐδοκιμήση. Οἱ Κοινότητες πρέπει νά ἐξυγιανθοῦν καί νά πέσουν στά καταλληλότερα χέρια. Σήμερα εἶναι ζήτημα ἄν τό ἕνα τρίτο τῶν Προέδρων εἶναι στό ὕψος τῆς ἀποστολῆς

των. Οἱ Συνεταιρισμοί πρέπει νά εἶναι γενικοί. Δέν ὑπάρχουν ἐπαρχῆ πρόσωπα νά πλαισιώσουν εἰδικούς συνεταιρισμούς στά χωριά. Ὁ καλός Πρόεδρος τῆς Κοινότητος καί ὁ καλός Πρόεδρος τοῦ Συνεταιρισμοῦ, ἐπειδή ἡ προσπάθεια ἔχει καί πολιτιστικό χαρακτῆρα, ἔχει καί ἐθνικό περιεχόμενο, πρέπει νά ἔχουν συμπαραστάτες τόν καλόν Ἱερέα, τόν καλό Δημοδιδάσκαλο, τόν καλό Γιατρό, τόν καλό Γραμματέα τῆς Κοινότητος.

κθ) Βαθμός καί μισθός στούς Ἱερεῖς, στούς Δασκάλους καί Γραμματεῖς Κοινοτήτων

Κύριοι συνάδελφοι, ἔχει ἀποδειχθῆ καί ἔχει ἀναγνωρισθῆ διεθνῶς ὅτι ἡ ἐπένδυσι σέ προσωπικό κεφάλαιο, σέ ἀνθρώπινο κεφάλαιο εἶναι ἀπό τίς πιό ἀποδοτικές. Σάν τήν καλύτερη ἐπένδυσι γιά τά ὀρεινά μας διαμερίσματα θεωρῶ τήν ἱκανοποιητική μισθοδοσία τοῦ Ἐφημερίου, τοῦ Δημοδιδασκάλου, τοῦ Γραμματέως τῆς Κοινότητος. Ἄλυτο παραμένει τό ζήτημα τῆς μισθοδοσίας τοῦ Κλήρου. Διαρκῶς ἀναβάλλεται ἡ βασίμως διεκδικούμενη βαθμολογική καί μισθολογική ἐξίσωσι τῶν Ἐκπαιδευτικῶν μέ τούς ἄλλους Δημοσίους ὑπαλλήλους. Ἐσχάτως παρεχωρήθη ἀσήμαντη «σταδιακή» αὔξησι τῶν μισθῶν. Δέν ἀρκεῖ ! Καταντᾶ ἐμπαιγμός ! Ρητές ὑποσχέσεις ἔχουν λάβει οἱ κοινοτικοί ὑπάλληλοι ὅτι θά συσταθῆ εἰδικός λογαριασμός ἐνιαίου ταμείου μισθοδοσίας των, ἀλλά τίποτε δέν ἐπραγματοποιήθη.

Θά ἐτολμοῦσα ν' ἀπομονώσω τούς ἱερεῖς, τούς δημοδιδασκάλους, τούς κοινοτικούς γραμματεῖς τῶν ὀρεινῶν διαμερισμάτων γιά νά ζητήσω εἰδική ὑπέρ αὐτῶν ἄμεση μισθολογική αὔξησι. Οἱ κοινοτικοί γραμματεῖς εἶναι ἡ ψυχή τῶν κοινοτήτων καί πρέπει ὁ κλάδος των νά ὀργανωθῆ καί νά σταθεροποιηθῆ. Δέν ἔχομε καμμία ἐγγύησι ὅτι Πρόεδροι τῆς Κοινότητος θά ἐκλέγονται οἱ καλύτεροι, ἀλλά μποροῦμε νά ἐξασφαλίσουμε ἐγγυήσεις ὅτι θά ἔχουμε τούς καλυτέρους γραμματεῖς κοινότητος, ἄν τό ἐπιδιώξωμε.

λ) Πῶς θά ἐξασφαλίσουμε μονίμους Κοινοτικούς Ἰατρούς

Τό ζήτημα τῶν γιατρῶν εἶναι ἐπίσης σημαντικώτατο, ὄχι μόνο γιά τήν προστασία τῆς ὑγείας τῶν πληθυσμῶν, ἀλλά καί γιά τήν πολιτιστική τους πρόοδο. Οἱ γιατροί πρέπει νά πυκνωθοῦν στά ὀρεινά χωριά καί

νά ριζώσουν ἐκεῖ. Μέ τά κοινοτικά καί ἀγροτικά ἰατρεῖα δέν τό ἐλύσαμε τό ζήτημα. Σχεδόν ἀνεξέλεγκτα ἐργάζονται ἐκεῖ πάνω στά βουνά οἱ ξένοι γιατροί. Κρούσματα βασίμων παραπόνων γιά ἔλλειψι προθυμίας ἀκούονται. Ὅλοι ἐπιζητοῦν νά φύγουν μέ τήν πρώτη εὐνοϊκή εὐκαιρία, πού θά τούς παρουσιασθῆ.

Πολλοί στά χωριά πεθαίνουν ἀνοσήλευτοι γιατί δέν ἔχουν χρήματα νά στείλουν ζῶο νά φέρουν τό γιατρό. Πολλές λεχῶνες γεννοῦν ἀκόμη σήμερα χρεμασμένες μέ καναβιδιές ἀπό τά πάτερα τῆς στέγης. Πρέπει ν' ἀποκτήσουμε ἕνα στέλεχος νέων γιατρῶν ἐντοπίων, ἀποφασισμένων, ἤ μᾶλλον ὑποχρεωμένων νά ἐγκατασταθοῦν καί νά μείνουν στά χωριά των. Ὅπως ἐπιλέγονται καί σπουδάζουν δωρεάν ἐπίλεκτα παιδιά τοῦ Λαοῦ στή Στρατιωτική Ἰατρική Σχολή Θεσσαλονίκης κι' ἔτσι ἔχει μονίμους καλούς γιατρούς τό στράτευμα. Θά ἐπρότεινα νά καλέση ἡ Πολιτεία καί ἄλλα τόσα φτωχά παιδιά ἀπό τά ὀρεινά διαμερίσματα, νά τά σπουδάση δωρεάν καί νά τά ὑποχρεώση νά παραμείνουν μέ μακρά θητεία στά χωριά τῆς καταγωγῆς των. Μόνον ἔτσι θά ἔχωμε ἄρτιο στέλεχος ἐθελοντῶν τῆς ὑγείας, ἀλλά καί τῆς πολιτιστικῆς ἀναπτύξεως τῶν ὀρεινῶν χωριῶν.

λα) Ἀνακεφαλαίωση προτάσεων γιά τήν ὀργάνωση τῶν ὀρεινῶν χώρων

Ἀκακεφαλαιώνω καί ἱεραρχῶ τήν πρότασί μου ὑπέρ τῆς ὀρεινῆς ἐπαρχίας:

Ἵδρυσις Ὑφυπουργείου Ὀρεινῆς Οἰκονομίας. Βασικές οἰκονομικές μονάδες καί φορεῖς τῆς ἀναπτύξεως: ἡ Κοινότης καί ὁ Συνεταιρισμός.

Ἀπαραίτητοι συμπαραστάτες: Ὁ παπᾶς, ὁ δάσκαλος, ὁ γιατρός, ὁ γραμματεύς τῆς Κοινότητος. Διά μέσου αὐτῶν θά καταστῆ πολύ εὐκολώτερο τό ἔργο τοῦ γεωπόνου, τοῦ δασοκόμου, τοῦ κτηνιάτρου κλπ., πού, βέβαια, πρέπει νά ἀνεβαίνουν αὐτοπρόσωπα στό βουνό καί νά μή τό βομβαρδίζουν μέ χαρτιά ἀπό τίς πόλεις. Γιατί ἕως τώρα εἶναι βέβαιο ὅτι ἡ Κρατική ὑπηρεσία καί μέριμνα ἐκφυλλίζεται ὅσο προχωρεῖ πρός τά ὀρεινά.

Πρώτη γενική ἐπιδίωξι: Πλῆρες, στερεό, ὁλόχρονης χρησιμοποιήσεως συγκοινωνιακό δίκτυο ἀμαξιτῶν δρόμων. Οἱ καλοί δρόμοι εἶναι τά ἰσχυρότερα σιδεροστέφανα πού μποροῦν νά σταματήσουν τή διαρροή τῶν ὀρεινῶν πληθυσμῶν καί νά τούς περισφίξουν μέ σχετική ἄνεσι στά χωριά τους. Παράλληλα δέ, καί τήν ἐπάνοδο τῶν ξενητεμένων κατά τίς θερινές

διακοπές θά διευκολύνουν καί τόν ἐσωτερικό τουρισμό θά προσελκύσουν. Χωρίς καλοστρωμένους καί στερεούς δρόμους, περιττό εἶναι νά μιλοῦμε για ἐπιβίωσι καί περαιτέρω ἀνάπτυξι τῆς ὀρεινῆς κοινωνίας.

Δευτέρα γενική ἐπιδίωξι: Ἐξηλεκτρισμός καί ὀριστική συμφιλίωσι μέ τό νερό ὥστε νά πάψη νά εἶναι καταστροφικός ἐχθρός καί νά γίνη πολύτιμος φίλος τῶν ὀρεινῶν. Ὑπάρχουν παντοῦ στά βουνά μας ἀρκετά νερά καί γιά ὕδρευσι καί γιά ἄρδευσι. Ἔτσι πού ρέουν τώρα ἀδάμαστα μόνον καταστροφές διαβρώσεως κάνουν. Τό αἴτημα τῆς παροχῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος καί στήν ὕπαιθρο πρέπει νά δικαιωθῆ τό ταχύτερο.

Τρίτη γενική ἐπιδίωξι: Διανομή στά χωριά ἐφοδίων ὄχι μόνο γεωργικῶν, ἀλλά καί ἐπισιτιστικῶν. Σκέπτομαι πόσο ἀνηλεῶς ἄδικο εἶναι νά συγκεντρώνουμε τό στάρι μέ τόσες αἰσχροκέρδειες τῶν ἐκμεταλλευτῶν τῆς συγκεντρώσεως, πού καταγγέλθηκαν ἀπό τό Βῆμα τοῦτο, νά τό φτηνοπωλοῦμε ἔξω γιά κτηνοτροφές, καί οἱ ὀρεινοί πληθυσμοί νά τό ἀκριβοπληρώνουν καί νά μήν τό βρίσκουν. Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τό λάδι. Αὐτά τά δύο βασικά ἐπισιτιστικά ἐφόδια θά μποροῦσε νά διοχετεύωνται στά χωριά ἀπό τίς ἀποθῆκες τῶν συγκεντρώσεων διά τῶν συνεταιρισμῶν σέ προσιτές τιμές. Ἡ ἀνακούφισις τῶν ὀρεινῶν θά εἶναι οὐσιαστική.

Κατά τόν ἴδιο τρόπο μποροῦσε νά διατίθενται καί ἐφόδια ἱματισμοῦ. Ὅπως γίνεται σήμερα μέ τά λιπάσματα, πού φτάνουν στά χωριά μέ ἐνιαία τιμή. Αὐτήν –τῶν λιπασμάτων– ἦταν ἡ αἰσθητότερη ἀνακούφισι, πού χάρισε τό Κράτος ἐπί Δημοκρατικοῦ Κέντρου στούς ἀγρότες. Πλήν ὅμως καί αὐτήν πάει νά τήν μειώση ἡ Κυβέρνησις, περικόπτουσα συνεχῶς τή σχετική ἐπιδότησι. Ἐφέτος, νομίζω, τήν κατάργησεν ὅλως διόλου. Ὡσάν νά τό ἔχουμε κατάρα νά μή φθάση ποτέ στά χωριά μας φτηνό κανένα χρήσιμο εἶδος!...

Ὅταν οἱ προϋποθέσεις αὐτές πραγματοποιηθοῦν, ὅλα τά ἄλλα θά ἐπακολουθήσουν μονάχα τους. Εἶμαι βέβαιος ὅτι μέ τέτοια ὀργάνωσι και τέτοια ἐποπτεία δέν θά γίνονται ἀψυχολόγητα πειράματα, ὅπως π.χ. μέ τό σύνθημα: " Ἐλᾶτε πᾶρτε μηλιές καί φυτέψτε ἄφθονες!". Οἱ χωρικοί ἐπίστεψαν ὅτι τά δενδρύλλια τούς δίδονται χάρισμα. Κ' ἔπειτα τούς ἦρθε ἡ πανταχοῦσα ὅτι θά πληρώσουν τήν ἀξία τους. Ἐνῶ δέ ἡ μηλίτσα καρποφορεῖ μετά δέκα σχεδόν χρόνια, ἀπαιτήθηκε μόλις μετά δύο χρόνια ἡ πληρωμή τῶν δενδρυλλίων. Ἀπό ποιό εἰσόδημα θά ἔβγαζεν ὁ χωρικός αὐτό τό νέο, τό παραπανιστό ἔξοδο; Ἀφῆστε πού, στό ἀναμεταξύ, βλέπουν οἱ νεοφώτιστοι ὅτι οἱ προηγηθέντες μηλοκόμοι δέν καλοπωλοῦν τό προϊόν τους...καί μαραίνονται οἱ ἴδιοι πρίν ἀπό τά μῆλα τους!

λβ) Ἀξιοποίηση τῶν δασῶν

Σοβαρό θέμα τοῦ ὀρεινοῦ χώρου εἶναι ἡ ἐκμετάλλευσι τῶν δασῶν. Ὁ Νόμος 4173 πού ἀποβλέπει στήν ὀργάνωσι τοῦ ὀρεινοῦ χώρου δέν ἐτέθη σέ πραγματική ἐφαρμογή. Παρ' ὅλα δέ ὅσα ἐβεβαίωσαν οἱ κ.κ. Ὑπουργοί, ἡ ἐκμετάλλευσι τῶν δασῶν γίνεται μέχρι τοῦδε πρός ὄφελος τοῦ Κράτους καί τῶν μεγαλοεπιχειρηματιῶν, ὄχι πρός ὄφελος τοῦ πτωχοῦ ὀρεινοῦ ἐργάτη. Οἱ δασικοί συνεταιρισμοί χρεωκοποῦν. Καί πῶς μποροῦσε νά τό ἀποφύγουν ἀφοῦ τούς δίδεται ἡ ἐκμετάλλευσι μέ τόσο ὑψηλό μίσθωμα, ὅπως εἶναι οἱ 350 δραχμές τό κυβικό! Προσθέστε τήν ἐπισήμανσι καί πολλῶν παλαιῶν σάπιων δέντρων, προσθέστε τίς διαφορές στόν κυβισμό, προσθέστε τίς καθυστερήσεις τοῦ Δασάρχη γιά τήν ἐκκαθάρισι κλπ. καί θά βγάλετε τό συμπέρασμα ὅτι οἱ δασεργάτες δουλεύουν σκληρότατα γιά ἕνα πολύ χαμηλό ἡμερομίσθιο 30-40 δραχμῶν, κόβοντας ἕνα κυβικό τήν ἡμέρα. Εἶναι ἀληθές ὅτι τό μίσθωμα ἐμειώθη ἐφέτος σέ 320 καί σέ 280 δραχμές τό κυβικό στή Ναυπακτία, σέ 220 στή Δωρίδα. Ἀλλά μή νομίσετε ὅτι στίς ὀρεινές ἐπαρχίες πού ἀνέφερα, πρόκειται περί μεγάλων ποσοτήτων ξυλείας. Ἐνδεικτικά ἀναφέρω ὅτι ἐφέτος π.χ. ἔχουν ἐγκριθῆ 300 κυβικά στήν Ἀρτοτίνα, 180 στό Ζοριάνου. Στή Ζαρούχλα τῶν Καλαβρύτων, πού ἔχουν ὑλοτομηθῆ 3.000 κυβικά, παραμένουν ἐπί τρία χρόνια ἀπώλητα καί φθείρονται μέσα στά δάση, γιατί δέ συμφέρει στούς δασεμπόρους. Ἡ ξυλεία αὐτή τοῦ ἐλάτου, εἶναι κατωτέρας ἀξίας καί μικρό μέρος της χρησιμοποιεῖται ὡς οἰκοδομήσιμη. Ἡ κυρία της χρησιμοποίησι εἶναι γιά σταφιδοκιβώτια. Δυστυχῶς ἐπροτιμήσαμε νά φέρνομε χάρτινα κιβώτια ἀπό τό ἐξωτερικό, πληρώνοντας μέ συνάλλαγμα, παρά νά χρησιμοποιοῦμε τά αὐτόχθονα ἐλατά μας. Τά κιβωτοεργοστάσια τῶν Πατρῶν ἔκλεισαν. Καί οἱ ἐργοστασιάρχες τους ἔγιναν εἰσαγωγεῖς χαρτοκιβωτίων. Ἡ Κυβέρνησις πρέπει νά προσέξη τήν περίπτωσι αὐτή, γιατί 25.000 κυβικά ἐγχωρίου ξυλείας τό χρόνο εἶναι τώρα ἀζήτητα.

λγ) Ἡ κατάργηση τῆς γιδοβοσκῆς

Ἀκόμη σπουδαιότερο εἶναι τό θέμα τῆς ὀρεινῆς κτηνοτροφίας, ἀφ' ὅτου μάλιστα σάν πρῶτο δασοπονητικό μέτρο ἐπροτάθη ἡ κατάργησι τῆς γιδοβοσκῆς. Λυπᾶμαι πού μοῦ εἶναι ἀδύνατο στήν ἀποψινή συνεδρίασι νά ἀναπτύξω τό θέμα τοῦτο, ὅπως τό εἶδα πρόσφατα τό περυσινό καλοκαῖρι ἐξελισσόμενο στά βουνά τῆς Ρούμελης. Ἄσχετα πρός τήν ἀπαραποίητη

πραγματικότητα, ὅτι στά πουρναροτόπια τῆς Ἠπείρου, τῆς Δωρίδας, τῶν Καλαβρύτων, τῆς Ναυπακτίας, τῆς Εὐρυτανίας καί ἄλλων ἐπαρχιῶν εἶναι ἀδύνατο νά φτουρήση τό πρόβατο καί μόνον τό γίδι μπορεῖ νά διατηρηθῆ, ἄσχετα καί πρός τό εἰδικό θέμα τῆς κλαδονομῆς, πού πρέπει νά συνδιαλλαγῆ ἡ ἐπιστημονική ἀκαμψία μέ τήν ποιμενική πεῖρα, τό ζήτημα τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς αἰγοβοσκῆς θά ἔπρεπε νά μεθοδευτῆ σκοπιμώτερα. Δέν εἶναι δυνατόν ἀπό τή μιά ὥρα ἕως τήν ἄλλη νά ἐξαφανισθῆ ἡ γίδα χωρίς νά ἐξασφαλισθῆ ἄλλος πόρος ζωῆς γιά τούς γιδοβοσκούς. Ὁ Ἑλβετός ὀργανωτής Ρυζιέρ εἶχεν ἐκφράσει πέρυσι στά Καλάβρυτα τήν ἔκπληξί του γιά τήν ἀπότομη καρατόμησι τῆς γίδας χωρίς νά προηγηθῆ ἄλλη ἀποκατάστασι τοῦ γιδοβοσκοῦ καί ἔλεγε ὅτι ἄν αὐτό συνέβαινε στήν εἰρηνικώτατη Ἑλβετία θά ξεσηκωνόταν ἐπανάστασι!

Τό σύνθημα δέον νά εἶναι τοῦτο: Νά φύγη ἡ γίδα ἀπό ὅσα βουνά πρέπει νά φύγη, ἀλλά νά μείνη ὁ βοσκός. Γιατί ἄν μαζί μέ τή γίδα φύγη καί ὁ βοσκός, φεύγουν καί τά βουνά τά ἴδια! Καί ὅπως ἔλεγε κάποιος γερο-τσοπάνος: "Καλά εἶναι τά δέντρα, ἀλλά γιά ποιόν θά τά φκιάσετε; Ἐμεῖς θά φύγουμε ἀπ' τά βουνά καί πρέπει νά βρῆτε ἀνθρώπους νά στείλετε νά καμαρώνουν τά ὄμορφα δέντρα!"

Ὁ πλουτοπαραγωγικός κλάδος τῆς κτηνοτροφίας πρέπει νά ἀναπτυχθῆ μέ ταχύτερο ρυθμό: "Ἡ ἀνάπτυξίς του ἀποτελεῖ βασική προϋπόθεσι γιά τήν ἐντατικοποίησι τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας" γράφει ὁ κ. Ζολώτας. Τά κτηνοτροφικά προϊόντα, περισσότερο ἀπό οἱοδήποτε ἄλλο ἀγροτικό προϊόν, ἀντιμετωπίζουν δυναμική ζήτησι στήν ἐσωτερική ἀγορά. Βεβαιότατη εἶναι ἡ προοδευτική αὔξησι τῆς καταναλώσεώς των ἐφ' ὅσον θά βελτιοῦται ἡ οἰκονομική κατάστασι τῆς χώρας. «Gagner son biftek» εἶναι τό νέο σύνθημα, πού κυριαρχεῖ σήμερα στήν Εὐρώπη. Μόλις κερδίζεται τό ψωμί, ἔρχεται ἡ ὥρα νά κερδιστῆ καί τό μπιφτέκι! Τούτων οὕτως ἐχόντων, πῶς δικαιολογεῖται νά διατηροῦμε κτηνοτροφική παραγωγή κατώτερη καί τῶν σημερινῶν ἀκόμη ἀναγκῶν τῆς ἐσωτερικῆς καταναλώσεως; Πῶς δικαιολογεῖται ἡ εἰσαγωγή τόσων ποσοτήτων κρέατος καί γαλακτοκομικῶν προϊόντων ἀπό τό ἐξωτερικό; Ἕνα ἀπό τά χαρακτηριστικώτερα ὀξύμωρα σχήματα τῆς οἰκονομίας μας εἶναι καί αὐτό. Γιά τήν ἀνάπτυξι τῆς κτηνοτροφίας πρέπει νά καταβληθῆ κατεπειγόντως προσπάθεια ὅσον ἔνεστι πιό σύντονη.

λδ) Ἄστεγοι, Ἀχτήμονες, Γεωργοεργάτες

Ἡ κατάστασι τῆς ἐρημώσεως τῶν ὀρεινῶν χωριῶν, ἐπειδή φεύγουν

μᾶλλον οἱ εὐπορώτεροι καί μένουν οἱ φτωχότεροι, παρουσιάζει καί τοῦτο τό ἀντίξοο φαινόμενο. Νά εἶναι ἀκατοίκητα καί νά ρεύουν τά σχετικῶς καλά σπίτια τῶν ἀποδημησάντων, ἐνῶ οἱ παραμένοντες στά χωριά τους ἄποροι κατοικοῦν σέ πρωτόγονες καλύβες καί ταράτσες μέ χωματοσκεπή. Καί ἐνῶ ἀπό τούς τελευταίους αὐτούς λείπει γεωργικός κλῆρος, τά χωράφια τῶν μετοικησάντων μένουν ἀκαλλιέργητα καί φθείρονται καί λογγώνουν. Δέν πρόκειται γιά περίπτωσι ἀσήμαντη. Ἕνα ἀπό τά πρῶτα μέτρα πού θά ληφθοῦν γιά τή διάσωσι τῶν ὀρεινῶν χωριῶν πρέπει νά εἶναι ἡ διάθεσι τῶν χέρσων χωραφιῶν τῶν ἀπόντων σ' ἐκείνους πού παράμειναν. Τολμῶ νά προτείνω νά τ' ἀγοράση τό Κράτος καί νά τά διαθέση στούς πένητες. Θά εἶναι τό πρῶτο βῆμα τοῦ ἀναδασμοῦ τῆς γῆς, πού προτείνει ὁ κ. Ζολώτας καί πού στά ἀνώμαλα ὀρεινά ἐδάφη εἶναι δυσκολώτατο νά ἐπιχειρηθῆ ἐπιτυχῶς σέ κλίμακα εὐρύτερη.

Παρακαλῶ νά μοῦ ἐπιτρέψετε μιά μικρή ὑποσημείωσι στήν τελευταία σελίδα τῆς Ἱερεμιάδος τῶν ὀρεινῶν. Πρόκειται γιά τούς γεωργοεργάτες, γιά τούς ἐνδεεῖς βουνήσιους, πού κατεβαίνουν στούς κάμπους τῆς Ἀμφίσσης, τοῦ Ἀγρινίου, τοῦ Αἰγίου νά ἀργατευτοῦν στά χωράφια, στ' ἀμπέλια, στά ληοστάσια καί νά γυρίσουν μέ ἕνα τσουβάλι στάρι ἤ μέ ἕνα τενεκέ λάδι στά χωριά τους. Καμμιά προστατευτική πρόνοια δέ λαμβάνεται γι' αὐτούς. Ἄνδρες καί γυναῖκες, ὑπό ἀθλιέστατες συνθῆκες στοιβάζονται τό χειμῶνα σέ ἐλεεινές ἀποθῆκες, κακοτρῶν, κακοκοιμοῦνται, κακοδασκαλεύονται, χάνουν τήν ὀρεινή τους παρθενιά, χάνουν τήν περηφάνεια τους, τήν ἀξιοπρέπειά τους, τήν ὑγεία τους. Ἐφέτος στήν Ἄμφισσα πολλά μπουλούκια ἀπό τέτοιους Θεσσαλούς γεωργοεργάτες ἔμειναν ἐπί πολλές μέρες ἄνεργοι, ἐδειναπάθησαν νηστικοί καί ἄστεγοι, ὅσο πού ἀναγκάστηκε ἡ Ἀστυνομία νά τούς ἐπισιτίση καί νά τούς ἐπαναπατρίση μέ φορτηγά αὐτοκίνητα. Χρειάζεται νά ληφθῆ εἰδική πρόνοια γιά τήν κατηγορία αὐτή τοῦ ἐργατικοῦ μας δυναμικοῦ, πού ἀποτελεῖται ἀπό ἀρκετές χιλιάδες ψυχές.

λε) Τό ἐθνογραφικό καί λαογραφικό θέμα

Αἰσθάνομαι ὅτι σᾶς ἐκούρασα καί ὅτι εἶναι καιρός νά...καταστρέψω τόν λόγον, ὅπως ἔλεγαν οἱ παλαιότεροι. Ἀλλά δέν μπορῶ νά τό κάμω προτοῦ θίξω ἄλλο σπουδαῖο ἐθνικό θέμα, πού ἔχει ἄμεση σχέσι μέ τήν παντοειδή φθορά τῆς Ἐπαρχίας, καί συνδέεται μέ τήν πρότασί μας γιά τήν πνευματική ἀποκέντρωσι. Εἶναι τό ἐθνογραφικό, τό λαογραφικό μας θέμα. Ἡ πίεσι τῆς πολιτιστικῆς ἐξελίξεως, τό ἀστυφιλικό ρεῦμα, πού

ἐρημώνει τά χωριά μας, κάνει συγχρόνως καί ἕνα ἄλλο μεγάλο κακό: Φθείρει καί ἀλλοιώνει τίς κατά παράδοσι μορφές τοῦ ἐθνικοῦ μας βίου. Τό θησαυροφυλάκιο τοῦ ἐθνικοῦ μας πολιτισμοῦ δέν τό σχηματίζουν μόνο οἱ πολεμικές μας νίκες, οἱ πνευματικοί μας θρίαμβοι, τά καλλιτεχνικά μας ἐπιτεύγματα. Τό σχηματίζουν καί τῆς καθημερινῆς ζωῆς τοῦ λαοῦ οἱ ἐκδηλώσεις, τά διά μέσου τῶν αἰώνων διαπλασθέντα ἤθη του καί ἔθιμά του, οἱ τέχνες του, τά τραγούδια του, οἱ χοροί του, ὁ οἰκιακός του βίος, ὁ ἐπαγγελματικός του βίος, ὅλον τό οἰκοδόμημα τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς του. Θεματοφύλακες τῆς ζωντανῆς αὐτῆς ἐθνικῆς κληρονομιᾶς ἦσαν οἱ ἐπαρχιακοί καί ἰδίως οἱ ὀρεινοί πληθυσμοί. Τώρα πού αὐτοί ἀποσυντίθενται καί μεταμορφώνονται, ὁλοφάνερος εἶναι ὁ κίνδυνος νά διασπασθῆ ἡ παράδοσι, νά διακοπῆ ἡ συνέχεια κάι νά ἀλλοιωθῆ ἡ μορφή τῆς Ἑλληνικῆς διαρκείας.

Ἀμείλιχτος, φυσικά, εἶναι τῆς ἐξελίξεως καί τῆς προόδου ὁ νόμος, ἀπηνής, ἀκαταμάχητος. Ὅμως κάθε δυνατή ἀντίδρασι ἐπιβάλλεται νά γίνη. Ἡ κρίσι τοῦ χωριοῦ δέν εἶναι μόνο οἰκονομική. Εἶναι καί πνευματική καί κοινωνική. Ὁ λαός τῆς Ἐπαρχίας ἔχασε τήν πίστι του πρός τόν ἑαυτό του, δηλαδή πρός τόν ἐκ παραδόσεως πολιτισμό του. Ἔπαψε νά ἔχη ἀξία γι' αὐτόν ἡ ζωή ὅπως τήν ἐγνώρισεν ἀπό τούς προγόνους του. Τόν ἐκθαμβώνουν οἱ νέες μορφές τῆς ἀστικῆς ζωῆς. Ποιός ἔδειξε τό ἀπαιτούμενον ἐνδιαφέρον γιά τή σύνδεσι τῶν νέων αὐτῶν μορφῶν τοῦ βίου πρός τήν ἐθνική μας παράδοσι; Καί ὅμως ἡ ἐθνική μας παράδοσι ἔχει ἀκόμα πάμπολλα βιώσιμα καί γόνιμα στοιχεῖα, δοκιμασμένα ἀπό τή λαϊκή ἐμπειρία πολλῶν αἰώνων. Τά στοιχεῖα αὐτά τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ μας πρέπει νά διασωθοῦν. Ὄχι μόνο γιατί ἔχουν σοβαρή ἐπιστημονική ἀξία γιά τήν ἱστορία τοῦ Ἔθνους, ἀλλά καί γιατί θά βοηθήσουν πολύ γιά τήν ἀναστύλωσι τῆς κλονισμένης πίστεως τοῦ λαοῦ στήν ἀξία τῆς δικῆς του πατροπαράδοτης ζωῆς, γιατί θά τονώσουν ξανά τήν ἀγάπη τοῦ καθενός μας πρός τόν τόπο τῶν πατέρων του. Ἀποτελεῖ καθῆκον ἱερό νά περισωθοῦν, ὅσο εἶναι καιρός ἀκόμα, ὅσο ζοῦν οἱ γεροντότεροι, πού ἀποτελοῦν τίς μοναδικές πηγές, νά περισωθοῦν ὅλοι οἱ θησαυροί τῆς λαογραφίας μας ἕως τό τελευταῖο τραγούδι, ἕως τό τελευταῖο παραμῦθι. Μέσα σ' αὐτούς τούς λαογραφικούς θησαυρούς κρύβονται οἱ ἀψευδέστερες ἀποδείξεις τῆς ἀδιάσπαστης ἑνότητας τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆς Φυλῆς μας, κρύβονται τά αὐθεντικώτερα πιστοποιητικά τοῦ ἐθνικοῦ μας ὁμοουσίου. Ἡ ἑλληνικότης μας δέν κυροῦται μόνον ἀπό τούς παπύρους τῶν βιβλιοθηκῶν καί ἀπό τά μάρμαρα τῶν μνημείων, κυροῦται ἀπό τήν καθημερινή ἀνάσα, τόν καθημερινό παλμό τοῦ ἑλληνικοῦ στήθους. Πῶς ἡ

ἀρχαία Ἑλλάς ἔγινε Βυζάντιο καί πῶς τό Βυζάντιο ἔγινε ἡ σύγχρονη Ἑλλάδα, πειστικώτερα ἀπό κάθε ἄλλο τίτλο τό βροντοφωνοῦν τά λαογραφικά μας στοιχεῖα. Καί τά στοιχεῖα πρέπει νά τά περισώσουμε, ὅπως εἶναι ἀκόμα ὁλοζώντανα μέσα στούς ἀγνούς πληθυσμούς τῆς Ἐπαρχίας. Δέν μπορεῖτε νά φαντασθῆτε πόσον ἔντονος ἀγώνας γίνεται στίς γειτονικές μας χῶρες γιά νά ἀμφισβητηθοῦν καί νά διεκδικηθοῦν τά κληροδοτήματα τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ πρόοδος στή συλλογή καί στήν ἐπεξεργασία τοῦ λαογραφικοῦ ὑλικοῦ εἶναι καταπληκτική σ' ὅλες τίς ἄλλες Βαλκανικές χῶρες. Καί μήν ἀμφιβάλλετε ὅτι ἡ ἐπεξεργασία καί ἡ παρουσίασι τοῦ ὑλικοῦ δέν εἶναι πάντοτε ἄδολη, ἀνυστερόβουλη. Κάθε προσπάθεια καταβάλλεται νά ἀποχρωματισθῆ ἡ Ἑλληνοβυζαντινή ἐπίδρασι καί νά προβληθῆ ὁ σλαυϊκός χαραχτήρας σ' ὅλες τίς πολιτιστικές ἐκδηλώσεις. Ἡμεῖς ὑστεροῦμε πολύ. Ὑστεροῦμε τόσο ὥστε δέν ἔχουμε κἄν Λαογραφικό Μουσεῖο στήν Ἀθήνα, ἐνῶ ὑπάρχουν σ' ὅλες τίς ἄλλες Βαλκανικές πρωτεύουσες, καί σέ πολλές δεύτερες πόλεις, ὅπως λ.χ. στά Σκόπια καί στήν Ἀχρίδα...Ἔρχονται ξένοι μελετητές καί ρωτοῦν ποῦ κεῖται τό Λαογραφικό μας Μουσεῖο καί ἀποροῦν γιά τήν ἔλλειψί του. Μιά πού ἔτυχε νά τό ἀναφέρω, κάνω ἔκκλησι, τώρα πού ἐρυθμίστηκε τό ζήτημα τοῦ Ἐθνολογικοῦ Μουσείου, νά προχωρήσουμε ἀποφασιστικά στήν ἵδρυσι μεγάλου Λαογραφικοῦ Μουσείου στήν Ἀθήνα καί μικρότερων στή Θεσσαλονίκη, στά Γιάννενα, στήν Πάτρα, στήν Κέρκυρα, στήν Κομοτινή, στήν Κρήτη. Συνιστῶ στούς κ.κ. Ὑπουργούς τῆς Παιδείας καί Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως νά προσέξουν ἕνα περισπούδαστο ἄρθρο τοῦ Ὑφηγητοῦ κ. Γ. Σπυριδάκη στήν «Καθημερινή» τῆς 1ης Φεβρουαρίου ἐ.ἐ.

Καθώς βλέπετε, ἡ Ἐπαρχία δέν ζητάει μόνο νά μεταλαμπαδευθοῦν σ' ἐκείνην πνευματικά φῶτα ἀπό τήν Πρωτεύουσα, ζητάει νά προσφέρη κι' αὐτή πολιτιστικές ἀξίες στήν πρωτεύουσα. Ἡ ἀφαιμάτωσι τῆς Ἐπαρχίας δέν ἀφαιρεῖ ἀπό τόν ἐθνικόν ὀργανισμό μόνον ζωϊκά κύτταρα, ἀφαιρεῖ καί ἠθικά κεφάλαια. Πρέπει τό ταχύτερο νά ὀργανώσουμε σ' εὐρύτερη βάσι τή λαογραφική μας ἀντεπίθεσι. Ἀλλοιῶς σέ λίγες δεκαετηρίδες μέσα, ἡ ξένη κοινή γνώμη θά ἔχη παραπλανηθῆ καί θά ἔχη πιστέψει ὅτι δέν ὑπῆρξε στά Βαλκάνια ἐπιδρῶσα, κυριαρχοῦσα Βυζαντινή Τέχνη, ἀλλά μόνον πρωτότυπη Σλαυική!

λστ) Τό ἔργο τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

Πρέπει νά προσθέσω πρός καθησύχασή σας ὅτι ἔντονη καί συστηματι-

κή ἐργασία διεξάγεται στό Λαογραφικό Ἀρχεῖο τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ὀφείλω νά ὁμολογήσω ὅτι ἡ προσωπική πρό διετίας ἐπέμβασι τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ, κατόπιν αἰτήσεώς μου, ὑποστηριχθεῖσα καί ὑπό τοῦ ἁπλοῦ τότε βουλευτοῦ κ. Κανελλοπούλου, ἐνίσχυσε τούς πόρους τῆς Ἀκαδημίας εἰς τρόπον ὥστε, ἐκτός τῶν ἄλλων, καί τό φυτοζωοῦν ἕως τότε Λαογραφικό της Ἰνστιτοῦτο, ἀνέκτησε ζωή καί δρᾶσι. Πλουτισθέν, ἀσθενῶς καί πάλιν μέ προσωπικό καί μέ μηχανήματα, ἄρχισε ν' ἀνταποκρίνεται στή σπουδαία του ἀποστολή. Τυπώνονται αὐτή τή στιγμή τόμος ἐπιλογῆς Δημοτικῶν Τραγουδιῶν καί τόμος Μουσικῆς Λαογραφίας, πού θά συνοδευθῆ καί μέ δίσκους γραμμοφώνου. Δέν θά πρωτοτυπήσουμε σέ τοῦτο. Μᾶς ἔχουν προλάβει ἄλλες Βαλκανικές Χῶρες. Θά συνιστοῦσα στούς κ.κ. Ὑπουργούς Παιδείας καί Προεδρίας νά προτιμηθοῦν ἀπολύτως οἱ λαογραφικές ἐκδόσεις τῆς Ἀκαδημίας στήν ἀγορά ἀπό τό Κράτος χρησίμων βιβλίων καί νά διανεμηθοῦν σ' ὅλες τίς βιβλιοθῆκες καί σ' ὅλα τά σχολεῖα. Ἀκόμα δέ νά ἀποσταλοῦν σέ κάθε πνευματική ἑστία τοῦ ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ. Προσθέτω ὅτι ἐπιβάλλεται ἔτι μεγαλυτέρα οἰκονομική ἐνίσχυσις τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας ὥστε νά ἐγκατασταθῆ σέ ἀνετώτερο οἴκημα (διότι τώρα εἶναι στοιβαγμένο στά ὑπόγεια τῆς Ἀκαδημίας), ἐπί πλέον δέ νά ἐνισχυθῆ καί μέ προσωπικό εἰδικευμένο καί μέ μηχανήματα τελειοποιημένα γιά τήν ἐκπλήρωσι τῆς ἐθνικῆς του ἀποστολῆς. Ἀποστολῆς, πού εἶναι περισσότερο σοβαρή ἀπό ὅσον ἐκ πρώτης ὄψεως ἤ ἀκοῆς μπορεῖ νά νομισθῆ.

λζ) Ἡ ἀνάπτυξη τῶν Ἐπαρχιῶν, νέα Μεγάλη Ἰδέα τοῦ Ἔθνους

Ἐπροσπάθησα, κύριοι Συνάδελφοι, νά εἶμαι ἐπαγωγότερος εἰς τό τέλος τῆς ὁμιλίας μου. Καί θά καταλήξω μέ τήν ἔκκλησι ὅπως ἀπό τή μακρά συζήτησι πού ἔγινε λησμονηθοῦν ὡρισμένες ὀξύτητες καί παραμείνη ὡς ἐπωφελές γιά ὅλους μας συμπέρασμα ὅτι ἡ εὐρωστία τῆς Ἐπαρχίας πρέπει νά ἀποτελέση ἱερό σκοπό κοινῆς ἐκτιμήσεως καί κοινῆς δραστηριότητος. Ἡ ἀνάπτυξι τῶν ἐπαρχιακῶν δυνάμεων, πλουτοπαραγωγικῶν, ἠθικῶν καί πνευματικῶν, μαζί μέ τήν προστασία τῆς ἐθνικῆς νεολαίας πού ἐκεῖ στίς ἐπαρχίες ἔχει τά μεγάλα της φυτώρια, πρέπει νά προβληθῆ ὡς ἡ νέα Μεγάλη Ἰδέα τοῦ Ἔθνους, ὅπως ἔχει ἐξαγγείλει ὁ κ. Ἀρχηγός τοῦ Δημοκρατικοῦ Κέντρου. Πολύ εὐρύτερα ἀπό τά γεωγραφικά σύνορα τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος εἶναι στήν ψυχική μας ἐνδοχώρα τά ἀπέραντα ὅρια τῆς Ἑλληνικῆς ζωτικότητος. Αὐτή τή ζωτικότη-

τα πρέπει νά καλλιεργήσουμε ἐντατικά καί νά ἀξιοποιήσουμε δημιουργικά. Οἱ μεγάλοι κρατῆρες τῶν ζωπύρων τῆς Φυλῆς ἀνοίγονται μέσα στά σπλάχνα τῆς Ὑπαίθρου. Ἀπό μιά πρόσφατη μελέτη τοῦ κ. Ἰ.Ἐμ. Τσουδεροῦ «Τοπική Ἀνάπτυξι καί Ἀγροτική Πολιτική», ἀποσπῶ τή φράσι "Πιστεύομε ὅτι ὁ δυναμισμός τῆς Φυλῆς μας ὑπάρχει ἀκόμα ἀνόθευτος ἐκεῖ ὅπου εἶναι συγκεντρωμένο καί τό μεγαλύτερο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Χώρας, δηλαδή στήν ἀγροτική οἰκονομία τῆς Ἑλλάδας..." Καί παρακάτω γράφει: "Μέ λίγα λόγια πρέπει νά προσπαθήσουμε νά ἀξιοποιήσουμε στή μεγαλύτερη δυνατή ἔκτασι τό ἀργό καί ἀχρησιμοποίητο δυναμικό μας, δηλαδή τήν Ἑλληνική ὕπαιθρο".

Ἡ ἀνάπτυξι ὅμως τῆς Ἑλληνικῆς ὑπαίθρου δέν εἶναι μόνον οἰκονομικό καί τεχνικό θέμα. Εἶναι καί θέμα ψυχολογικό, εἶναι καί θέμα ἠθικό. Ἰδού γιατί χρειάζεται ἡ ἐθνική συνεργασία ὅλων μας ὥστε παράλληλα πρός τήν οἰκονομική θυσία τῆς Πολιτείας νά δημιουργηθῆ καί τό ψυχολογικό στερέωμα καί τό ἠθικό κρηπίδωμα, πού εἶναι ἀπαραίτητο γιά τή συγχρονισμένη ἀνοικοδόμησι τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονομίας.

Οἱ ἀριθμοί ὁμιλοῦν εὐγλώττως! κραυγάζει ἡ Κυβέρνησις ξεφυλλίζουσα τά δεφτέρια της. Τά πράγματα τούς διαψεύδουν! βοᾶ ἡ Ἀντιπολίτευσις, ἀντιπαραθέτουσα τάς ἐπισήμους ἐκθέσεις ξένων παρατηρητῶν.

Ἄς μή ἀντιδικοῦμε ματαίως. Ἄς συνδιαλλάξωμε τή ρευστή εὐγλωττία τῶν ἀριθμῶν μέ τήν ἄκαμπτη ἀντίρρησι τῶν πραγμάτων γιά νά ἀναδιοργανώσουμε τήν ὅλη προσπάθεια ἐπί νέων βάσεων σκοπιμωτέρας μεθοδολογίας καί ἀσφαλεστέρας ἀποδόσεως. Ὅταν ὑποστηρίζουμε ὅτι τά ἐπιτευχθέντα μέχρι τοῦδε ἀποτελέσματα δέν ἔχουν ἀνακουφίσει ἐπαρκῶς, δέν ἔχουν συγκινήσει κἄν αἰσθητῶς τίς λαϊκές τάξεις, πρέπει νά τό λάβη σοβαρῶς ὑπ'ὄψιν ἡ Κυβέρνησι. Γιατί χωρίς τήν ὁλοπρόθυμη, τήν ἐγκάρδια συνεργασία τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος, τοῦ λαϊκοῦ δυναμικοῦ, εἶναι ἀδύνατο νά ριζώση καί νά καρποφορήση ἡ ἐπιχειρούμενη ἀνάπτυξι. Ὁ λαός διαισθάνεται ἐκεῖνο πού οἱ ἐπιστήμονες ἐρευνοῦν καί διαπιστώνουν καί προγραμματίζουν. Θά χρησιμοποιήσω καί ἄλλη περικοπή ἀπό τό βιβλίο τοῦ κ. Ἰ. Ἐμ. Τσουδεροῦ πρός ἐπίρρωσι, ἤ μᾶλλον πρός ἐπιστημονικώτερη ἔκφρασι, ἐκείνου πού διαισθάνεται ὁ λαός καί ἐκείνου πού ἀποτελεῖ τόν πυρῆνα τοῦ ἰδικοῦ μας ἐλέγχου. Γράφει ὁ κ. Τσουδερός:

" Ἴσως τά παραπάνω νά ἀποτελοῦν μιά μεγάλη γενίκευσι τῶν δυνατοτήτων τῆς χώρας, ἀναφέρονται ὅμως, γιατί εἶναι ἐνδεικτικά τοῦ τί νομίζομε ὅτι σημαίνει ὑγιής ἀγροτική πολιτική, ἐν ἀντιθέσει πρός τά μέτρα πού ἐφαρμόζονται σήμερα, μέτρα ἐμβαλωματικά, μέτρα πού καταλήγουν σέ ἐπιδοτήσεις καταναλώσεως καί σέ αὔξησι τοῦ κόστους, χωρίς

φαντασία, χωρίς προοπτική, χωρίς ἀντίστοιχη αὔξησι στήν παραγωγικότητα καί, ἐπομένως, χωρίς ἀποτέλεσμα".

Αὐθεντικώτερα, λόγω τοῦ ἀξιώματός του, ἀποφαίνεται ὁ κ. Ζολώτας:

"...Διά νά ἐπιτευχθῆ ὁ ἀπαιτούμενος ὑψηλός ρυθμός ἀναπτύξεως τοῦ γεωργικοῦ τομέως, ἐπιβάλλεται ἕτερος τρόπος ἀντιμετωπίσεως τοῦ προβλήματος, βασικῶς διάφορος ἐκείνου ὁ ὁποῖος ἠκολουθήθη ἕως τώρα".

Ἡ νέα διαδικασία, πού προτείνει ὁ κ. Ζολώτας, εἶναι, ὡς γνωστόν, ὁ περιφερειακός καθολικός προγραμματισμός, μέ ὅλας τάς συμπαρομαρτούσας μεθοδεύσεις. Κύριον δέ φορέα τῆς νέας διαδικασίας γιά τήν οἰκονομικήν ἀνάπτυξι, θεωρεῖ, ὀρθῶς, τόν πληθυσμό. Τίποτε δέν εἶναι δυνατόν νά πραγματοποιηθῆ ἄν δέν βελτιωθῆ μέ ραγδαῖο ρυθμό ἡ ποιότης τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος. Ἄν δέν μεταβληθῆ ὁ ἀγρότης ἀπό παθητικό δέκτη σέ φορέα ἐνσυνείδητο τῆς προσπαθείας ἀναπτύξεως.

Ἔχοντας ἄμεση γνώση τῶν ἀντικειμενικῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς, ὅπως καί τῆς ψυχολογίας καί τῆς νοοτροπίας τῶν ἐπαρχιακῶν πληθυσμῶν, τοῦτο ἀκριβῶς ὑποστηρίξαμε μέ τή σημερινή μας ὁμιλία κ' ἐμεῖς.

λη) Ἀνάγκη νέας ἐμπνευσμένης καί δημιουργικῆς Κυβέρνησης

Ἄς ἀφήση, λοιπόν, ἡ Κυβέρνησι τόν ἄχαρι ρόλον τῆς πείσμονος ὑπερασπίσεως ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν τομέων τῆς πολιτικῆς της, ἀκόμη καί ἐκείνων εἰς τούς ὁποίους ὀφθαλμοφανῶς ἀπέτυχεν. Ἄς παύση νά διατυμπανίζη τά πάντα ὡς καλῶς ἔχοντα, καί ὡς καλῶς βαίνοντα. Ἐμμένουσα μέ ἰσχυρογνωμοσύνη στήν ἐγωπάθειά της, ἀποδεικνύει ὅτι δέν ἔχει τήν ἐσωτερική δυνατότητα νά μεταβάλη πρόγραμμα, μεθόδους, σύστημα. Ἀλλά τότε πρέπει νά παραχωρήση τή θέσι της σέ ἄλλη Κυβέρνησι μέ ζωηρότερη φαντασία, μέ πνεῦμα προοδευτικώτερο, μέ παλμό δημιουργικώτερο. Διότι ἡ ἐξαθλίωσι καί ἡ ἐρήμωσι τῶν ἐπαρχιῶν δέν ἐπιδέχεται περαιτέρω ἐπιδείνωσι. Ἡ εἰκόνα, πού παρουσιάζουν σήμερα οἱ ἐπαρχίες μας, τείνει νά λάβη τά γνωρίσματα τῆς παρακμῆς τῆς Ἑλλάδος ἀπό τοῦ 2ου π.Χ. αἰῶνος καί κατόπιν. Εἶναι γνωστές οἱ μοιραῖες συνέπειες πού ἐπέφερε τότε εἰς βάρος τοῦ Γένους μας ἡ μετανάστευσι τῶν πληθυσμῶν τῆς Ἐπαρχίας. Ἕνεκα τῆς ἀραιώσεως τῶν ἐπαρχιακῶν πληθυσμῶν μᾶς καθυπόταξαν εὐκόλως ἐκ Δυσμῶν οἱ Ρωμαῖοι καί, ἄλλο τόσον εὐκόλως, μᾶς διέβρωσαν ἀργότερον ἀπό Βορρᾶ οἱ Σλαῦοι. Καί σήμερα, ἄν δέν ἀναχαιτίσουμε τή φυγή, ἡ ἐρήμωσι τῶν ἐπαρχιῶν θά ἔχη, ἀσφαλῶς, στό ἐγγύς μέλλον βαρύτατες ἐπιπτώσεις ἐπί τῆς πορείας

τοῦ Ἔθνους. Ὁ κώδων τοῦ κινδύνου ἀκούεται εὐκρινῶς. Ὀφείλομε, μέ πολύ ταχύτερο ρυθμό, νά ἀναζωογονήσωμε οἰκονομικῶς, πνευματικῶς, ψυχικῶς τήν Ἐπαρχία. Ὀφείλομε, ὅσον τό δυνατόν ταχύτερα, νά πείσωμε τόν ἐπαρχιώτη ὅτι ἡ ἱερή γῆ τῆς ἐπαρχίας του ἐξακολουθεῖ νά εἶναι ὄχι μόνον ὁ ἀβεβήλωτος τῶν προγόνων του τάφος, ἀλλά καί τό ἀσφαλέστερο λίκνο τῶν τέκνων του.

Ἄν ἐξακολουθήση στίς ἐπαρχίες μας ἡ διάσπασι τῆς ἑνότητος γῆς καί ἀνθρώπου, στό χάσμα αὐτό πού ἀνοίγεται ἀσυναισθήτως σήμερα θά κατακρημνισθῆ αὔριο τό Ἔθνος ὁλόκληρο».

(Χειροκροτήματα)

1962

Ἀγόρευση Νόβα γιά τήν κύρωση συμφωνίας σύνδεσης μέ τήν ΕΟΚ

Ἀγόρευση Νόβα γιά τήν κύρωση συμφωνίας σύνδεσης μέ τήν ΕΟΚ

Στή συζήτηση ἐπί τῶν ἄρθρων τοῦ σχεδίου νόμου «περί κυρώσεως τῆς Συμφωνίας τῆς συνιστώσης σύνδεσιν μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος καί ρυθμίσεως ζητημάτων τινῶν σχετικῶν πρός τήν ἐφαρμογήν αὐτῆς», ὅπου ὁ Γ.Νόβας εἶχε ἐγγραφεῖ καί πῆρε τό λόγο, διακοπτόμενος ἀπό τόν Ὑπουργό Συντονισμοῦ Π. Παπαληγούρα καί τούς βουλευτές Ν. Μπακόπουλο καί Ν.Ἰντζέ καί κάνοντας μιά γενικότερη θεώρηση τῆς σύνδεσης στά πλαίσια τῶν δυνατοτήτων τῆς χώρας μας, προέβη σέ μιά ἐμπεριστατωμένη ἀγόρευση.

Ἀλλά ἄς δοῦμε πῶς ἀκριβῶς ἐξελίχθηκε ἡ συζήτηση πού ἔγινε στή ΛΕ' Συνεδρίαση τῆς 19ης Φεβρουαρίου 1962[79]:

«Κύριοι βουλευταί. "Διά τῆς παρούσης Συμφωνίας συνιστᾶται σύνδεσις μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος".

Ἡ λακωνική αὐτή διατύπωσις τοῦ πρώτου ἄρθρου δημιουργεῖ ἐκ πρώτης ὄψεως τήν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ μικρά ὁλκάς τῆς Ἑλληνικῆς οἰκονομίας προσδένεται ὡς ρυμουλκούμενον εἰς τό πελώριον σκάφος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος καί ἀνάγεται εἰς ἀχανῆ ὠκεανόν ἀνυπολογίστων διαστάσεων. Ἀλλά τά πράγματα καί τά κείμενα, ὅταν μελετηθοῦν, πείθουν ὅτι διά τήν παροῦσαν στιγμήν δέν ὑπῆρχεν ἄλλος τρόπος συμπλεύσεως πρός ἀναζήτησιν τῆς νέας οἰκονομικῆς ἠπείρου, πού θά προσπορίσῃ εὐτυχέστερον βίον εἰς τούς συμβαλλομένους λαούς τῆς Εὐρώπης. Ἄς εὐχηθῶμεν νά παρακολουθήσῃ εὐσταθῶς ἡ «ρυμούλκα» μας τό μέγα σκάφος τῶν Ἕξ καί ὅσον ἔνεστι ταχύτερον νά ἐπιβιβασθῶμεν καί ἡμεῖς ἐπ' αὐτοῦ ὡς ἰσότιμοι συνιδιοκτῆται τοῦ ἀναλογοῦντος μεριδίου. Τοῦτο δέν πρόκειται, φυσικά, νά ἐπιτευχθῇ ἄν δέν ἐπιλυθοῦν ταχέως, εὐθαρσῶς καί εὐστόχως τά βασικά ὀργανωτικά προβλήματα τῆς ὑποαναπτύκτου ἐθνικῆς μας οἰκονομίας.

Ἡ γενικότης τοῦ πρώτου ἄρθρου καθιστᾷ μοιραίως τήν ἐπ' αὐτοῦ συζήτησιν ἀπόφυσιν τῆς ἐπί τῆς ἀρχῆς συζητήσεως, ἡ ὁποία, μακρά καί

---

79. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 666, 667, 668, 669, 670, 671 καί 672.

ἐμπεριστατωμένη ὅπως ἦτο, ἂν δέν ἐξήντλησεν ὁλοσχερῶς τό οὐσιῶδες θέμα, διεφώτισεν ἐπαρκῶς τοῦτο.

Ἀλλά ἡ ἀνάγκη τῆς περαιτέρω συνεχοῦς διαφωτίσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ποτέ δέν θά παύσῃ νά ὑφίσταται ἕως ὅτου προσανατολισθῇ οὗτος σταθερά εἰς τούς νέους ὁρίζοντας, πού διανοίγει ἡ εἴσοδός μας στόν εὐρύτερο οἰκονομικό χῶρο, ἕως ὅτου συμπορευθῇ ἀποδοτικά οὗτος εἰς τούς νέους δρόμους πού τοῦ προσφέρει ἡ Ε.Ο.Κ.

Ἀπό μιά τέτοια ἐκτίμησι ὁρμώμενος, ἐθεώρησα χρέος μου νά προσθέσω καί ἐγώ εἰς τήν συζήτησιν λίγες προσωπικές μου σκέψεις γενικώτερες, ἀφοῦ μάλιστα κορυφαῖοι πνευματικοί μας παράγοντες, ὅπως οἱ κ.κ. Εὐαγγ. Παπανοῦτσος, Γεωργ. Θεοτοκᾶς καί ἄλλοι, διηύρυναν τό θέμα, τοποθετοῦντες αὐτό, πολύ δικαίως, σέ κεντρική ἐθνική βάσι καί συνδέοντες αὐτό, πολύ ὀρθῶς, μέ τήν ἱστορική πορεία καί τήν ἱστορική διάρκεια τῆς Φυλῆς μας.

Ἐξ ἄλλου τό θέμα συνάπτεται στενά, ὄχι πλέον στή θεωρία ἀλλά στήν ἄμεση πρᾶξι, μέ τήν Ἐθνική μας Παιδεία.

Καί εἰς ὅ,τι τήν ἀφορᾷ ὑποχρεοῦμαι νά ἔχω γνώμην.

Δέν θά κουράσω τήν Βουλήν μέ τήν θεωρητικήν ἱστορικοπολιτικήν ἔρευναν τοῦ θέματος. Ἐκφράζω μόνον τήν ἱκανοποίησίν μου διότι μέ τόσην εὐρύτητα ἐξητάσθη ἔξω τῆς Βουλῆς εἰς τόν ἡμερήσιον Τύπον. Τοῦτο ἀπέδειξεν πόσον αἰσθητή ὑπῆρξεν ἡ σημασία τοῦ μεγάλου βήματος πού γίνεται καί πόσον ἀνησύχησαν τήν Ἑλληνικήν διανόησιν οἱ διάφοροι κίνδυνοι πού διαγράφονται ὄχι μόνον ἀπό τήν ἐνδεχομένην ἀποτυχίαν τοῦ ἐγχειρήματος, ἀλλ' ἀκόμη καί ἀπό αὐτήν τήν ἐλπιζομένην ἐπιτυχίαν του.

Ἴσως διότι εἶμαι ἀπό χαρακτῆρος αἰσιόδοξος, ἴσως διότι κατώρθωσα ὀρθῶς νά κρίνω, ὑπερίσχυσαν εἰς τή συνείδησί μου αἱ ἐλπίδες ἀπό τούς φόβους. Ἐρειδόμενος εἰς τά πλέον ξάστερα δεδομένα τοῦ ἱστορικοῦ μας βίου, βλέπω τόν δείκτην τῆς ἐθνικῆς μας πορείας νά στρέφεται ἀταλάντευτα πρός τήν ὀρθήν κατεύθυνσιν πού ἀπεφάσισε νά ἀκολουθήσῃ ἡ Εὐρώπη.

Δέν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος σωτηρίας. Οἰκονομική ἑνότης. Πολιτική ἑνότης. Δημιουργία τρίτης μεγάλης παγκοσμίου δυνάμεως. Ἀναπιάσιμο νέου προζυμιοῦ διά μιά νέα παγκόσμια συνενότητα πολιτικῆς, κοινωνικῆς καί οἰκονομικῆς Δημοκρατίας.

Μετά τό προοίμιον αὐτό θά ἦτο, ἴσως, περιττό νά ξεκαθαρίσω ὅτι δέν ἔχω κανένα δισταγμό νά ἐπιδοκιμάσω, ὅπως καί τόσοι ἄλλοι ρήτορες τῆς Ἀντιπολιτεύσεως, τήν σύνδεσίν μας μέ τήν Εὐρωπαϊκήν Οἰκονομικήν Κοινότητα.

Κρίνω ὅτι θά ἦτο φύσει καί θέσει ἀδύνατον, ὑπό τήν σημερινήν διαμόρφωσιν τῆς παγκοσμίου οἰκονομίας, νά φυτοζωήσωμεν ἐπί πολύ εἰσέτι χρόνον, ἀπομεμονωμένοι ἀσφυκτικῶς εἰς τόν στενόν οἰκονομικόν μας χῶρον.

Πιστεύω, ὅτι εὐρύτερος οἰκονομικός χῶρος ἰδικός μας δέν ὑπῆρχεν ἐπί τῆς γῆς ἄλλος ἀπ' αὐτόν εἰς τόν ὁποῖον εἰσερχόμεθα.

Θέλω νά ἐλπίζω, ὅτι ἡ εὐγενής ἰδέα τῆς στενῆς οἰκονομικῆς συνεργασίας τῆς Εὐρώπης, θά εἶναι ἀπηλλαγμένη πάσης νοσηρᾶς κεφαλαιοκρατικῆς ὑστεροβουλίας, ἀκριβῶς διότι εἶναι συνδεδεμένη καί μέ ὑψηλοτέρους πολιτικούς σκοπούς.

Δέχομαι πεποιθότως, ὅτι ἡ Ε.Ο.Κ. δέν ὑπηρετεῖ παρά μόνον τούς σκοπούς τῆς εἰρήνης καί τῆς εὐημερίας, δι' αὐτῶν δέ, ὅλας τάς δημιουργικάς ἀξίας τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Εὐελπιστῶ, ὅτι αἱ συναλλαγαί μας μέ τάς Χώρας τοῦ Ἀνατολικοῦ Συνασπισμοῦ δέν θά χαλαρωθοῦν λόγῳ τῆς συνδέσεώς μας μέ τήν Ε.Ο.Κ., ἀλλά θά διατηρηθοῦν καί θά ἀναπτυχθοῦν ἔτι περισσότερον, πᾶσα δέ φροντίς πρέπει νά καταβληθῇ πρός τοῦτο.

Προσδοκῶ τήν ἀνάπτυξιν πολύ εὐρυτέρων ἐμπορικῶν καί οἰκονομικῶν σχέσεων μέ τούς λαούς τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καί τῆς Βορείου Ἀφρικῆς. Ἡ ἀποστολή μας στήν Ἀνατολική λεκάνη της Μεσογείου ριζώνεται σέ βαθειές πραγματικότητες, σέ γόνιμα κοιτάσματα τῆς ἱστορίας. Ἀπό ἡμᾶς ἐξαρτᾶται, οἱ πανάρχαιες ρίζες νά φουντώσουν νέους βλαστούς.

Ὀρθῶς ἐπεσημάνθησαν ἀπό ἀξιοτίμους προλαλήσαντας τά εὐαίσθητα σημεῖα τῆς συζητουμένης συμβάσεως καί τῶν ἐξ αὐτῆς προκυπτόντων ἀναγκαιοτήτων. Τοιαῦτα, κατά κύριον λόγον, εἶναι ἡ ἐπαρκής προστασία τῶν ἀγροτικῶν μας προϊόντων, ἡ διευθέτησις τῶν ἀγροτικῶν χρεῶν, ἡ δικαία καί σκόπιμος ρύθμισις τῶν πιστοδοτήσεων, ἡ ἰσχυρά στήριξις τῶν μικρῶν ἐγχωρίων βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, ὅσαι εἶναι, φυσικά, βιώσιμοι καί ἀποδοτικαί, ἡ αὐστηρά ἐξασφάλισις τῆς λειτουργίας τῶν θαλασσίων μεταφορῶν ὑπέρ τῆς ἐμπορικῆς μας ναυτιλίας, ἡ σταθερά διατήρησις εὐρέος περιθωρίου ἐξαγωγῶν πρός τόν Ἀνατολικόν Συνασπισμόν. Εἶναι, ἀκόμη, ἡ ὁριστική ἐπούλωσις τῆς ἀνοικτῆς πληγῆς τοῦ Ἐξωτερικοῦ Δημόσιου Χρέους, ἡ ὁποία, ἀσφαλῶς, δέν δύναται νά θεραπεύεται ἀπ' ἄπειρον, χρησιμοποιουμένων ἐν εἴδει τσιρότων τῶν δῆθεν ἀποκρύφων ἐπιστολῶν πού ἀνταλλάσσονται εἰς τό παράβυστον τῶν παρασκηνίων.

Ἐφ' ὅλων τούτων ἐπεστήθη πιεστικῶς ἡ προσοχή τῆς ὑπευθύνου Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία, προτοῦ ἐπιρρίψῃ τάς εὐθύνας εἰς τούς ὤμους τοῦ

Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, χρέος ἔχει νά προσπαθήσῃ ἀγρύπνως ὅπως ἐπιτύχῃ τά διαφυγόντα καί ὅπως συμπληρώσῃ τά ἐλλιπῶς ἐπιτευχθέντα.

Δύο, κυρίως, εἶναι αἱ κατηγορίαι πού ἐξηνέχθησαν κατά τῆς Κυβερνήσεως διά τήν ὑπ' αὐτῆς διαχείρισιν τῆς συνδέσεώς μας μέ τήν Ε.Ο.Κ. Ἡ πρώτη συνίσταται εἰς τήν ἐπιβράδυνσιν τῆς εἰσόδου μας, ἡ δευτέρα εἰς τήν ἀργοπορίαν τῆς ἐσωτερικῆς μας προπαρασκευῆς. Καί αἱ δύο κατηγορίαι εὐσταθοῦν.

Ἀναμφισβήτητον εἶναι, ὅτι ἐχρονοτριβήσαμεν ἀσκόπως ἐρωτοτροποῦντες, ματαίως, μέ τήν θνησιγενῆ ΕΖΕΣ.

Ἀναμφισβήτητον ἐπίσης εἶναι, ὅτι δέν ἐπεδόθημεν ἐγκαίρως καί δραστηρίως εἰς τήν προπαρασκευήν τῆς Χώρας διά τήν ἡρωϊκήν αὐτήν οἰκονομικήν σταυροφορίαν, πρός τήν ὁποίαν ἀκατασχέτως ἐφερόμεθα.

Αἱ εὐθῦναι τῆς Κυβερνήσεως διά τούς ἀμφιρρόπους δισταγμούς της, διά τήν σφαλεράν προοπτικήν τοῦ μέλλοντος, διά τήν ἔλλειψιν ἐγκαίρου προπαρασκευῆς, εἶναι βαρεῖαι.

Τό ἐάν ἐχάσαμεν ἤ ὄχι ἀπό τό 1957 καταλλήλους εὐκαιρίας ἐγκαιροτέρας καί συμφερωτέρας ἰσοτίμου ἐντάξεως εἰς τήν Ε.Ο.Κ., δέν εἶναι ἀνάγκη νά τό εἴπωμεν ἡμεῖς σήμερα. Τό γράφει μέ πολλή παρρησίαν, ἐπίλεκτον μέλος τῆς ΕΡΕ καί τῆς Κυβερνήσεως, ὁ Ὑπουργός τῆς Παιδείας κ. Κασιμάτης εἰς τό νεοεκδοθέν βιβλίο του "Ἡ Ἑλλάς καί ὁ Κόσμος". Ἐάν ἀνοίξετε εἰς τήν σελίδα 103, θά διαβάσετε τά ἑξῆς:

"Δέν νομίζω, λοιπόν, ὅτι ἠμποροῦμεν νά μείνωμεν ἔξω ἀπό τήν Ε.Ο.Κ. καί μάλιστα σήμερον, ὑπό οἱουσδήποτε πλέον ὅρους.

Ἄσχετον εἶναι τό θέμα ἄν ἔπρεπε νά ἔχωμεν ἐνεργήσει ἐγκαιρότερα, ὅταν τόν Δεκέμβριον τοῦ 1957 ἡ θέσις μας ἦτο καλύτερη καί ἡ εἴσοδός μας εὐπρόσδεκτη διότι οἱ δεσμοί μεταξύ τῶν ἔξ ἦσαν χαλαροί, ὁ Ντέ Γκώλ δέν ἦτο εἰς τήν Ἐξουσίαν καί ἡ Μεγάλη Βρεταννία ἤλπιζεν εἰς τήν ματαίωσιν τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Ἤλθα τότε εἰς ἐπαφήν καί μέ τόν ἁρμόδιον Γάλλον ὑπουργόν, τόν κ. Μωρίς Φώρ, καί μέ τόν Γερμανόν ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν, τόν κ. Ἔτσελ, καί δύναμαι νά βεβαιώσω ὅτι οὕτως εἶχον τά πράγματα. Ἀλλά μᾶς ἔλειπεν ἡ προοπτική τοῦ μέλλοντος, ὅπως εἰς ὅλα τά ἐθνικά μας ζητήματα μετά τόν πόλεμον. Μᾶς ἔλειπεν ἀκόμη ἡ δύναμις νά ξεκολλήσωμεν ἀπό τάς ἰδέας πού εἴχαμεν χαράξει οἱ ἴδιοι ὡς γραμμήν πορείας. Ἐπιστεύσαμεν εἰς τήν δημιουργίαν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ζώνης Ἐλευθέρων Συναλλαγῶν ὡς συναρτήματος τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Καί προσηρμόσαμεν τήν πολιτικήν μας πρός τήν εἴσοδόν μας εἰς αὐτήν, φοβούμενοι τήν εὐθεῖαν εἴσοδόν μας εἰς τούς ἕξ. Καί δέν ἀντελήφθημεν ὅτι τό 1958, μετά τήν ἐπικράτησιν τοῦ Ντέ Γκώλ, ἡ

ζώνη αὐτή, ἡ ΕΖΕΣ, τελοῦσα ὑπό τήν ἀγγλικήν ἐπιρροήν, ἦτο ἀδύνατον νά πραγματοποιηθῇ. Δέν ἐπιστεύσαμεν οὔτε τόν Ἔρχαρτ ὅταν μοῦ εἶπεν εἰς τό Νέον Δελχί τόν Ὀκτώβριον τοῦ 1958 –καί τό μετέφερα ἀμέσως, ἐπανελθών εἰς Ἀθήνας εἰς τούς ἁρμοδίους καί τήν Κυβέρνησιν– ὅτι "ἡ ΕΖΕΣ ἀπέθανε" (THE FREE TRADE ZONE IS DEAD). Εἶναι ὅμως ἀνώφελη ἡ συζήτησις διά τό παρελθόν".

Ἐάν πλανᾶται ὁ κ. Κασιμάτης, πλανώμεθα καί ἡμεῖς. Ἀλλά δι' ἡμᾶς, τήν Ἀντιπολίτευσιν, δέν εἶναι ἀνώφελη ἡ συζήτησις διά τό παρελθόν ἐνώπιον τῆς ἀμέτρου διά τό παρόν καυχησιολογίας τῆς Κυβερνήσεως.

"Οἱ πανηγυρισμοί δέν εἶναι ὁ καλύτερος τρόπος πολιτικῆς καί οἰκονομικῆς παιδείας τῶν ὑγιῶν λαῶν. Καί αὐτός ὁ Ἐπιτάφιος τοῦ Περικλέους εἶναι περισσότερον κάλεσμα μάχης παρά πανηγυρισμός, περισσότερον ἀπολογία παρά ἐγκαύχησις. Ἡ ὑπερβολική διαλάλησις καί τῶν πραγματικῶν ἀκόμη ἐπιτευγμάτων εἶναι σαφές φαινόμενον παρακμῆς τῶν ἀρχόντων καί οἱ λαοί πού τήν δέχονται πιστοποιοῦν ἁπλῶς τήν ἰδίαν τους πτῶσιν. Οἱ ὑγιεῖς λαοί δέν καυχῶνται ποτέ δι' ὅ,τι ἔκαμαν. Τό ἐνθυμοῦνται διά νά ἀντλήσουν δυνάμεις καί ἐγκαρτέρησιν, διά νά μειώσουν τό δέος πού προκαλεῖ –καί πρέπει νά προκαλῇ πάντοτε, τόσον μεγάλα εἶναι τά περιθώρια τῆς προόδου– ὅ,τι μένει καί πρέπει νά κάμουν ἀκόμη".

Καί αὐτά δέν τά λέγομεν ἡμεῖς, κύριοι βουλευταί. Τά γράφει ὁ κ. Κασιμάτης στό ἴδιο βιβλίο (σελ. 261), ὁ ὁποῖος καί παρακάτω ἀποφαίνεται:

"...Τούτου δέ πρέπει νά ἔχωμεν βαθεῖαν συνείδησιν καί νά μή θριαμβολογοῦμεν ἀκαίρως, διότι εἰς κάθε γωνίαν τοῦ δρόμου μας πρός τήν Κοινήν Ἀγοράν θά ὑπάρχουν δυσκολίαι πού πρέπει νά ἀντιμετωπίζωμεν".

Εἰς τό σημεῖον τοῦτο, ἐάν θέλωμεν νά εἴμεθα δίκαιοι, πρέπει νά ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ διαπραγματευθεῖσα τήν σύνδεσιν Ἀντιπροσωπεία μας εἰργάσθη μέ ἀξιέπαινον ζῆλον, ἐπιμονήν καί δεξιότητα.

Τά ἐπιτεύγματά της, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν σχεδόν ἀποκρυσταλλομένων συνθηκῶν τῆς διαπραγματευτικῆς περιόδου, δέν ὑπῆρξαν ἀσήμαντα. Ὀφείλομεν νά εἴμεθα εἰλικρινεῖς. Ἦτο ἀπείρως δύσκολον νά ἐπιτύχωμεν βασικῶς περισσότερα εἰς τήν προκεχωρημένην ὥραν, πού διεπραγματευόμεθα.

Νά εἰσέλθωμεν εἰς τήν Ε.Ο.Κ. ἀμέσως ὡς 7ον μέλος μετ' ξαιρέσεων εὐνοϊκῶν δι' ἡμᾶς, ἦτο ἀδύνατον, διότι ὀφθαλμοφανῶς τοῦτο θά ἀπέβαινεν εἰς βάρος τῶν ἄλλων ἕξ, οἱ ὁποῖοι, φυσικά, οὐδέποτε θά τό ἀπεδέχοντο.

Νά εἰσέλθωμεν ἀμέσως, ἔστω καί ἀπαράσκευοι, ὡς 7ον μέλος ἐν

πλήρει ἰσοτιμία, ἀλλά καί ἐν πλήρει συνευθύνῃ θά ἦτο λίαν παράτολμον νά ὑποστηριχθῇ ὅτι θά μᾶς συνέφερεν αὐτήν τήν στιγμήν. Ἄλλωστε ἡ σύμβασις δέν ἀποκλείει νά ζητήσωμεν καί αὖριον ἀκόμη τήν πλήρη ἔνταξίν μας, ἄν εἴμεθα ἕτοιμοι νά ἀναλάβωμεν ἀμέσως τάς ὑποχρεώσεις καί τάς εὐθύνας τοῦ συνόλου. Γνωρίζομεν ὅμως ὅλοι ὅτι δέν εἴμεθα καθόλου ἕτοιμοι διά τοιαῦτα ἕτοιμα βάρη!

Ἐφ' ὅσον ἀναπόφευκτον ἦτο τό στάδιον τῆς προσωρινῆς συνδέσεως, ἀναπόφευκτος ἦτο καί ἡ σχετική ἀνισοτιμία. Ἐπετεύχθησαν ἐν τούτοις ἀξιόλογα ἐλαφρυντικά τῆς ἀνισοτιμίας. Εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ ἡμᾶς δέν δύναται, ἄν δέν ἀπατῶμαι, οἱ ἕξ ν' ἀποφασίσουν μεταξύ των χωρίς νά μᾶς συμβουλευθοῦν. Ἐν πάσῃ δέ περιπτώσει, ἡμεῖς διατηροῦμεν ἐκ τῆς συμβάσεως τό δικαίωμα νά μήν δεχθῶμεν τήν ἀπόφασίν των ἐάν κρίνωμεν ὅτι παραβλάπτει τά συμφέροντά μας.

Ὑποστηρίζεται ἀπό πολλούς ὅτι ἡ προθεσμία τῶν 22 ἐτῶν εἶναι μακρά καί ἐνδέχεται νά ἀνακοπῇ ὁ ὀργανισμός τῆς ἐξορμήσεως ἐνδέχεται νά περιπέσωμεν εἰς ἐφησύχασιν καί νάρκην. Τό ἀψίκορον τοῦ Ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος καθιστᾶ, ὄντως, ὑπαρκτόν τόν κίνδυνον τοῦτον, ὁ ὁποῖος ὅμως εἶναι ἀπώτερος κίνδυνος ἐνηλικιώσεως.

Ἀλλά ἐντεῦθεν τοῦ μελλοντικοῦ τούτου κινδύνου, ὑφίστανται ἄλλοι κίνδυνοι πλησιέστεροι καί σοβαρώτεροι. Εἶναι οἱ κίνδυνοι τῆς εὐθραύστου παιδικῆς ἡλικίας. Ἄς ὑπερπηδήσωμεν τούς κινδύνους τούτους μέ ἀσφαλῆ ὑγείαν, μέ ὁμαλήν ἀνάπτυξιν, ἄς ἐνηλικιωθῶμεν ἐν τάξει καί εὔκολος θά εἶναι ἡ πλήρης ἐντός τῆς Κοινότητος χειραφέτησίς μας ἡ ἀπόκτησις δηλαδή τῆς ποθουμένης ἰσοτιμίας, προτοῦ κἄν συμπληρώσωμεν τό 22ον ἔτος, πού θέτει ὡς ἀνώτατον ὅριον ἡ σύμβασις.

Θά κατορθώσωμεν ὅμως νά ἐνηλικιωθῶμεν φυσιολογικά μέσα στό τραχύ κλῖμα τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς; Θά κατορθώσωμεν νά ἐναρμονίσωμεν ὀργανωτικῶς καί παραγωγικῶς τήν οἰκονομίαν μας μέ τάς οἰκονομίας τῶν ἄλλων χωρῶν; Θά κατορθώσωμεν νά ἀποκτήσωμεν οἰκονομικόν μηχανισμόν τελείας καί ἀπροσκόπτου λειτουργίας; Θά κατορθώσωμεν νά ἀξιοποιήσωμεν εἰς τό ἄρτιον τόν ἀνθρώπινον παράγοντα; Ἰδού τό σκληρόν ἐρώτημα! Ἰδού ἡ μεγάλη ἀνησυχία! Θά προσθέσω: Ἰδού καί ἡ ἐπηυξημένη περαιτέρω εὐθύνη τῆς Κυβερνήσεως!

Ὁ κ. Πρωθυπουργός, μολονότι εἰθισμένος ἐσχάτως εἰς τήν ἰδιοχρησίαν ὑψηλῶν ποσοστῶν, ἐν προκειμένῳ ἐκράτησεν ὀλιγαρκῶς δι' ἑαυτόν καί τήν Κυβέρνησίν του ποσοστόν εὐθύνης μόνον 20%, τά δέ ὑπόλοιπα 80% ἐπέρριψε γενναιοδώρως, ὅπως καί τόσα ἄλλα βάρη, εἰς τούς ὤμους τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Ἐάν ἐπετρέπετο νά παίξωμεν ἐν οὐ παικτοῖς, θά μπορούσαμε μέ τήν ἴδιαν εὐκολίαν νά ἀντιστρέψωμεν ἐξ ὁλοκλήρου τούς ἀριθμούς. Καί ἴσως θά εἴμεθα πλησιέστερον εἰς τό δίκαιον. Θά μᾶς διηυκόλυνεν ἄλλως τε πρός τοῦτο ἡ περισσότερον ἐπακριβής ἐκτίμησις τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τοῦ Συντονισμοῦ, καθ' ἥν: " Ἀπό ἡμᾶς ὅλους, Κυβέρνησιν καί Ἀντιπολίτευσιν, ἀπό τήν πολιτικήν ἡγεσίαν καί τήν ἡγεσίαν τῶν παραγωγικῶν τάξεων καί ἀπό ἕνα ἕκαστον τῶν Ἑλλήνων ἐργαζομένων, ἐξαρτᾶται ἐάν θά ἀποδειχθῇ ἡ σύμβασις σταθμός πρός οἰκονομικάς ἐπιτεύξεις πρωτοφανεῖς, ἤ θά γίνῃ μεγάλων ὀδυνῶν".

Τό κυβερνητικόν τηλεσκόπιον ἐμφανίζει μέ τόν ἕνα φακόν ἐπιτεύξεις πρωτοφανεῖς, μέ τόν ἄλλον μεγάλας ὀδύνας. Θά εἶχαν τό δικαίωμα οἱ ἁπλοϊκώτεροι νά διακρίνουν εἰς τό ἐγχείρημα ὅλα τά στοιχεῖα τοῦ τυχεροῦ παιγνίου τό ὁποῖον ὡς γνωστόν, ἀπαγορεύεται!

Ὁμολογῶ ὅτι δέν ἐπιτρέπεται, ὄντως, ἐνώπιον τόσο σοβαρᾶς περιστάσεως νά παίζωμεν ἐν οὐ παικτοῖς.

Π. Παπαληγούρας (Ὑπ. Συντον.). Κύριε συνάδελφε, σεῖς ἔπρεπε νά ἀντιληφθῆτε, ὅτι ἡ φράσις αὐτή, τήν ὁποίαν μετεχειρίσθησαν πλεῖστοι πολιτικοί ἄνδρες, μουτάτος, μουτάντος, ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ὁ κ. Μαρκεζίνης, ἐγώ, ἔχει πρωτίστως κάποιον ἐκπαιδευτικόν σκοπόν. Καί δι' αὐτό ἔπρεπε νά τό ἀντιληφθῆτε. Ἔπρεπε νά εἴπω καί τό λέγω, διότι τό πιστεύω, ὅτι πράγματι ἠμπορεῖ νά γίνῃ ἀφετηρία πρωτοφανῶν ἐπιτευγμάτων οἰκονομικῶν ἡ σύνδεσις καί πράγματι ἠμπορεῖ νά γίνῃ ἀπαρχή καταστροφῆς ἐάν ἀδρανήσωμεν.

Καί αὐτοῦ τοῦ περιστατικοῦ, τοῦ τελευταίου, τοῦ τελοῦντος ὑπό τήν προϋπόθεσιν, τήν ὁποίαν ὅμως ἐγώ ὡς Ἕλλην, θέλω νά θεωρήσω ἀδύνατον, καί τήν ὁποίαν ὡς πᾶς τις ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ ἀπεύχομαι, αὐτοῦ τοῦ περιστατικοῦ, τό ὁποῖον ἐνδέχεται νά συμβῇ, ἄν παρά τάς ἐλπίδας μας, παρά τάς πεποιθήσεις μας, ἐπαληθεύσῃ ἡ ὑπόθεσις, πρέπει νά ἀποκτήσῃ συνείδησιν ὁ Ἑλληνικός λαός. Ὁ Ἑλληνικός λαός πρέπει νά καταλάβῃ, ὅτι παίζεται αὐτήν τήν στιγμήν τό οἰκονομικόν του μέλλον, καί πολύ καλά ἔκαμε καί ὁ κ. Καραμανλῆς καί πολύ καλά ἔκαμαν καί ἄλλοι ὁμιληταί καί πολύ καλά ἔκαμε καί ὁ κ. Μαρκεζίνης καί πολύ καλά ἔκαμα καί ἐγώ, νά εἴπωμεν τά πράγματα ὅπως εἶναι, καί αὐτήν τήν καθαρῶς ἐκπαιδευτικήν ἔννοιαν εἶχεν αὐτή ἡ φράσις καί νά εἶσθε βέβαιος, ὅτι θά τήν ἐπαναλάβω εἰς ὅλους τούς τόνους καί ὅλους τούς ἡμιτόνους ὅπου εὑρεθῶ καί ὅπου σταθῶ.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Θά ἦτο εὐτύχημα, κύριε Ὑπουργέ, ἐάν κατ' αὐτόν τόν εὔκολον τρόπον θά ἦτο δυνατόν νά λυθῇ καί τό ἐκπαιδευτικόν

πρόβλημα τῆς Χώρας, περί τοῦ ὁποίου θά ὁμιλήσω ἐν συνεχείᾳ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁμολογῶ καί ἐγώ ὅτι ὀφείλομεν μέ σοβαρότητα καί ὑψηλόν αἴσθημα εὐθύνης νά ἐνώσωμεν τάς προσπαθείας μας πρός ἐπιτυχίαν τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ σκοποῦ. Διακυβεύεται μέ τό τολμηρόν μας ἄλμα πρός τόν εὐρύτερον οἰκονομικόν χῶρον, διακυβεύεται αὐτό τοῦτο τό μέλλον τῆς Φυλῆς.

Τό σάλπισμα δέν εἶναι πολεμικόν, εἶναι εἰρηνικόν. Ἐν τούτοις, πρέπει νά ἀντηχήσῃ ὡς ἄλλος παιάν: "Νῦν ὑπέρ πάντων ὁ ἀγών". Καλούμεθα εἰς ἄοπλον καί ἀναίμακτον γενικόν συναγερμόν ὑπέρ βωμῶν καί ἑστιῶν...

Εὐχόμεθα ὁλοψύχως ὁ ἀγών νά εἶναι νικηφόρος.

Ἡμεῖς πράττομεν καί θά πράξωμεν ὡς Ἀντιπολίτευσις τό καθῆκον μας. Λυπούμεθα εἰλικρινῶς, διότι ἡ Κυβέρνησις δέν εἶναι εἰς θέσιν νά πράξῃ ἐξ ὁλοκλήρου τό ἰδικόν της καθῆκον. Διότι εἶναι βαρύτατα τραυματισμένη πολιτικῶς ἀπό τό νόθον ἀποτέλεσμα τῶν τελευταίων ἐκλογῶν. Διότι ἐξ ὑπαιτιότητός της ἐγεννήθη Βουλή παραλυτική, μή δυναμένη νά ἐνσαρκώσῃ τήν ἀνάγκην τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος καί συνεργασίας ὡς ἀπαιτεῖ ὁ ἀρχόμενος ὁλοκληρωτικός οἰκονομικός ἀγών.

Ὁ ἀξιότιμος κ. Ὑπουργός τοῦ Συντονισμοῦ ἐχάραξεν ἀπό τοῦ βήματος τούτου τό ἑξῆς ἐπίγραμμα:

"Πιστεύω ὅτι πράγματι τό πρόβλημα εἶναι ἰδεολογικόν, ψυχολογικόν καί ἠθικόν".

Συμφωνοῦμεν ἀπολύτως. Τοῦτο ἀκριβῶς πιστεύομεν καί ἡμεῖς. Πιστεύομεν ὅμως περαιτέρω ὅτι τά ἰδεολογικά, τά ψυχολογικά καί τά ἠθικά προβλήματα πού ἀφοροῦν ὁλόκληρον τόν λαόν εἰς χρισίμους στιγμάς κινδύνου, εἶναι ἀδύνατον νά ἔχουν ὀρθήν καί ἀσφαλῆ λύσιν ὑπό καθεστώς πολιτικόν πού εὑρίσκεται ἰδεολογικῶς, ψυχολογικῶς καί ἠθικῶς ἐν ἀταξίᾳ.

Ὑπέρ τῆς ἀπόψεώς μας αὐτῆς θά μπορούσαμε νά ἀντλήσωμεν ἐπιχειρήματα ἀπό τήν εὔχυμον, πράγματι, ἀγόρευσιν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τοῦ Ἐμπορίου, ὁ ὁποῖος, βασιζόμενος εἰς συντριπτικά, ὡς εἶπεν, παραδείγματα τῆς ἱστορίας, ὀρθῶς ὑπεστήριξεν ὅτι ἐλεύθεροι θεσμοί καί ἐλευθέρα οἰκονομία εἶναι ἀλληλένδετα, ὅτι ἀδύνατος εἶναι ὁ διαχωρισμός τῆς οἰκονομικῆς ἀπό τήν πολιτικήν ἐλευθερίαν.

Ἀλλά καί ἀπό τάς σελίδας τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Κασιμάτη θά μπορούσαμε νά σταχυολογήσουμε ἐπιχειρήματα ὑπέρ τῶν ἀπόψεών μας.

(Ἐάν συχνάκις ἀναφέρομαι εἰς τά κείμενα τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας, δέν εἶναι μόνον διότι τόν ἐκτιμῶ καί τόν ἀγαπῶ, ἀλλά καί διότι συμφωνῶ ἐν πλείστοις μέ τά γραφόμενά του).

Γράφει λοιπόν ὁ κ. Κασιμάτης "ὅτι ὅταν ἐλλείπει ἡ πολιτική βάσις μιᾶς προσπαθείας, ἡ προσπάθεια οἰκονομικῆς ὀργανώσεως δέν ἐπιτυγχάνει". Γράφει περαιτέρω, γιά τήν Κοινή, πάντοτε, Ἀγορά, τά ἑξῆς:

" Ἕνα ἔργο ὅμως σάν αὐτό, πού πέφτει στούς ὤμους τοῦ Ἔθνους, δέν ἠμπορεῖ νά γίνῃ οὔτε ἀπό ἕνα μόνον, οὔτε ἀπό ὀλίγους ἀνθρώπους. Χρειάζεται τήν συνεργασίαν ὅλων".

Καί γράφει ἀκόμη:

"'Η ἐπανάστασις πού πρέπει νά γίνῃ ἐν σχέσει μέ τήν Κοινήν Ἀγοράν, εἰς τήν οὐσίαν εἶναι μία ἐπανάστασις διά νά γίνωμεν Κράτος"! "Θά γίνωμεν Κράτος;" διερωτᾶται. "Διότι Κράτος δέν εἴμεθα"!, ἀποφθέγγεται.

Συμφωνοῦμεν καί μέ τούς τρεῖς κ.κ. Ὑπουργούς ὅτι διά νά βασισθῇ στερεά ἡ ἀναληφθεῖσα προσπάθεια χρειάζεται νά γίνωμεν Κράτος –πού δέν εἴμεθα: Χρειάζεται νά ἔχωμεν πολιτικήν ἐλευθερίαν –πού δέν τήν ἔχομεν! Χρειάζεται νά ὑπάρχῃ στερεά πολιτική βάσις –πού δέν ὑπάρχει! Χρειάζεται νά ἐξασφαλισθῇ ἡ συνεργασία ὅλων μας –πού δέν ἐξασφαλίζεται.

Αὐτά ὅμως ὅλα συνιστοῦν τήν προϋπόθεσιν τῶν προϋποθέσεων, τάς προπαρασκευάς τῆς προπαρασκευῆς.

Διά τοῦτο, πρό πάσης ἄλλης σχετικῆς συμβουλῆς, ἄν δύναμαι νά δώσω τοιαύτην, ἡ σύστασίς μου, ἡ ἔκκλησίς μου, ἡ ἀξίωσίς μου ἡ πατριωτική, εἶναι νά ἐξομαλύνωμεν τό ταχύτερον τό πολιτικόν μας ἔδαφος, νά ἀναστηλώσωμεν τό ταχύτερον τούς ἐλευθέρους μας θεσμούς, νά ὀργανώσωμεν τό ταχύτερον Κράτος πραγματικόν, Κράτος Δικαίου νά ἐπανασυνδέσωμεν εἰς τά νόμιμα πλαίσια τοῦ Κράτους τούτου, ὅλος ὁ πολιτικός κόσμος, τούς κρίκους τῆς κοινῆς συνειδήσεως καί τῆς κοινῆς εὐθύνης ἔναντι τῶν θεμελιωδῶν προβλημάτων τοῦ Ἔθνους.

Καί ὡς ἀκρογωνιαῖον τοιοῦτον προβάλλει σήμερα τό πρόβλημα τῆς συνδέσεώς μας μέ τήν Εὐρωπαϊκήν Οἰκονομικήν Κοινότητα.

Ἀναπροσαρμογήν τῆς νοοτροπίας μας συνέστησεν ὁ κ. Ὑπουργός τοῦ Συντονισμοῦ. Εὑρεῖαν, βαθεῖαν καί γενικήν ἀναπροσαρμογήν τῆς ὅλης νοοτροπίας μας, πολιτικῆς, κοινωνικῆς, οἰκονομικῆς, παραγωγικῆς συνιστῶμεν ἐκθύμως ἡμεῖς.

Δέν γνωρίζω μέχρι ποίου σημείου ἐμπιστεύεται πράγματι ὁ κ. Ὑπουργός τοῦ Συντονισμοῦ τό ἔργον τῆς ὀργανώσεως, τῆς προπαρασκευῆς καί τῆς παρακολουθήσεως εἰς τάς ὑπηρεσίας τάς ὁποίας συνιστᾶ διά τοῦ ὑπό συζήτησιν Νομοσχεδίου. Ὅπως ὁ Δευκαλίων ρίπτων λίθους ἐδημιούργησεν ἀνθρώπους, εὔχομαι καί αὐτός, διορίζων ἀνθρώπους, νά

δημιουργήσῃ ἐπιτελεῖς ἀξίους νά ἐπωμισθοῦν συγκεντρωτικῶς καί ἀποκλειστικούς τάς εὐθύνας τοῦ ἔργου.

Ἀλλά τό θαῦμα τοῦτο εἶναι ὀλίγον δύσκολον νά πραγματοποιηθῇ καί ἐφιστῶ τήν μεγαλυτέραν προσοχήν. Οἱ συνάδελφοι κ.κ. Στεφανόπουλος, Κωστόπουλος καί ἄλλοι ὑπέδειξαν πολλά τά ὀρθά.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἄθλου εἰς τόν ὁποῖον ἀποδυόμεθα θά συνίσταται, ἐν τελευταίᾳ καταλήξει, εἰς τήν αὔξησιν τῆς γεωργικῆς καί βιομηχανικῆς παραγωγῆς, εἰς τήν βελτίωσιν τῆς ποιότητος τῶν προϊόντων, εἰς τήν ἐξασφάλισιν συναγωνιστικοῦ κόστους καί εἰς τήν ἀρτιωτέραν ὀργάνωσιν τοῦ ἐμπορίου μας διά τήν σκοπιμωτέραν διακίνησιν τῶν ἀγαθῶν.

Ἄνευ τῶν ἐπιτεύξεων τούτων μάταιος θέλει ἀποβῇ ὁ μόχθος μας καί βέβαιος ὁ ξεπεσμός μας σέ φτωχούς συγγενεῖς παρασίτους.

Ἡ ἐπίτευξις τῶν ἀποφασιστικῶν τούτων ἀποτελεσμάτων ἐξαρτᾶται πέραν τῶν ἐπενδύσεων καί τῶν πιστοδοτήσεων, πέραν τῆς ὁμαλῆς λειτουργίας τοῦ οἰκονομικοῦ μας μηχανισμοῦ, ἐξαρτᾶται, πέραν αὐτῶν, κατά μέγιστον μέρος, ἀπό τό ἔμψυχον ὑλικόν, ἀπό τόν παράγοντα ἄνθρωπον, ἀπό τήν ἰδεολογικήν του πίστιν, ἀπό τήν ψυχολογικήν του διάθεσιν, ἀπό τήν μορφωτικήν του ἐξειδίκευσιν, ἀπό τό ἐπιχειρηματικόν του δαιμόνιον, ἀπό τήν ἔντονον φιλοπονίαν του.

Ὁ μῦθος τῆς παντοδυνάμου ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, ὅσην καί ἄν εἶχεν εἰς τό παρελθόν ἐπιβεβαίωσιν, ἤδη σχεδόν διαλύεται μέσα εἰς τήν νέαν διαμόρφωσιν τῆς οἰκονομικῆς καί παραγωγικῆς πραγματικότητος.

Ἄλλως τε θά μποροῦσε νά παρατηρηθῇ ὅτι τό μεταλλεῖο μας ἐξαγωγῆς ἀξιολόγων ἐπιχειρηματιῶν παρουσιάζει ἐξάντλησιν.

Διετέλεσα τό 1951 Ὑπουργός τῆς Βιομηχανίας καί γνωρίζω κάπως τό ἀνώτερον στέλεχος τῆς βιομηχανικῆς μας ἱεραρχίας. Παρῆλθον ἔκτοτε δέκα ὁλόκληρα ἔτη καί τήν πρώτην γραμμήν κρατοῦν πάντοτε οἱ παλαιοί γνωστοί τιτλοῦχοι. Οὐδείς σχεδόν νέος βιομηχανικός ἡγέτης ἀνεδείχθη κατά τήν περίοδον αὐτήν. Ἄρα πάσχομεν ἀπό ἔλλειψιν ἡγετικῶν στοιχείων, ἀπό ἀδυναμίαν ἀνανεώσεώς των καί ἐπαυξήσεώς των. Τό δέ κακόν εἶναι ὅτι δέν μᾶς λείπουν μόνον οἱ στρατηγοί. Μᾶς λείπουν οἱ ἀξιωματικοί, μᾶς λείπουν καί οἱ ὑπαξιωματικοί, μᾶς λείπουν καί οἱ ἐξειδικευμένοι ὁπλῖται.

Πῶς θά συγκροτήσωμεν τήν νέαν παραγωγικήν στρατιάν πού μᾶς χρειάζεται διά τήν μεγάλην ἀνά τόν εὐρύτερον οἰκονομικόν χῶρον συνεκστρατείαν; Ἐκ τῶν ἐνόντων καί αὐτοκαβδάλως. Ἡ ἥττα μας θά εἶναι σχεδόν βεβαία.

Ἀπό πολλῶν ἐτῶν καί πλειστάκις ἔχω κατά κόρον τονίσει ἀπό τοῦ

Βήματος τούτου ὅτι ὑποδομή τῆς ὑποδομῆς διά πᾶσαν ἄλλην ἀνορθωτικήν προσπάθειαν εἶναι ἡ Ἐθνική Παιδεία. Ὅτι ἡ μόνη ἀσφαλής ὑπερβεβαίας ἐπιτυχίας ἐπένδυσις εἶναι ἡ Παιδεία. Ὅτι ἄνευ ταχείας προσαρμογῆς τῆς Παιδείας μας εἰς τάς ἀπαιτήσεις τοῦ συγχρόνου τεχνοκρατικοῦ βίου, προσαρμογῆς ἀπαιτούσης βεβαίως πολλήν προσοχήν διά νά παραμείνῃ ἀλώβητος ἡ κλασική μας παράδοσις, θά ὑποστῶμεν μίαν ἡμέραν ὀλεθρίας ζημίας.

Ἡ ἡμέρα αὐτή ἔφθασεν. Καί μᾶς εὑρίσκει ἀπαρασκεύους! Καλοῦμεν τόν Λαόν εἰς συναγερμόν διά κρίσιμον παραγωγικήν μάχην ζωῆς ἤ θανάτου. Καί τόν ὁδηγοῦμεν εἰς τά χαρακώματα ἀνεξόπλιστον, ἀνοργάνωτον, ἀστελέχωτον, ἀνεπιμέλητον.

Καί ἄν ὅλοι οἱ ἄλλοι ὅροι πληρωθοῦν, πῶς θά κινητοποιήσωμεν ἀποδοτικῶς τό ἀδρανοῦν ἐργατικόν δυναμικόν μας; Λέγεται ὅτι ἔχομεν 1.000.000 ἀνέργους. Ἄς ἔχωμεν 500.000. Αὐτοί διά νά χρησιμοποιηθοῦν ἐπωφελῶς εἰς τήν σύντονον προσπάθειαν τῆς ὅσον ἔνεστι ταχυτέρας αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς μας καί τῆς ὅσον ἔνεστι μεγαλυτέρας βελτιώσεως τῶν προϊόντων μας καί τῆς ὅσον ἔνεστι σκοπιμωτέρας διακινήσεως τῶν ἀγαθῶν μας, πρέπει νά ἐνταχθοῦν εἰς ἕνα στέλεχος ἐπιστημόνων, τεχνικῶν, ἐπιχειρηματιῶν, ἐργοδηγῶν. Πόσον θέλετε νά εἶναι τό στέλεχος αὐτό; Τρία τοῖς ἑκατόν τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως; Ἰδού ἀμέσως ὅτι μᾶς χρειάζεται στέλεχος 15.000 τοὐλάχιστον ἀνθρώπων, μορφωμένων, ἐξειδικευμένων, ἐμπνεομένων. Πῶς θά τό ἔχωμεν;

Κύριοι βουλευταί,

Ὅταν εἶχα τήν τιμήν νά γίνω τό 1950 διά δευτέραν φοράν Ὑπουργός τῆς Παιδείας, ἀλλά διά πρώτην φοράν Κοινοβουλευτικός, τήν πρώτην μου ἀπό τοῦ Βήματος τούτου ὁμιλίαν ἤρχισα μέ τήν φράσιν: " Ἡ Παιδεία μας νοσεῖ". Παρῆλθον ἔκτοτε 12 ὁλόκληρα ἔτη καί ἡ Παιδεία μας ἐξακολουθεῖ νά νοσῇ. Δέν τό λέγω μόνον ἐγώ. Τό λέγουν πολλοί ἐπαΐοντες. Παρακαλῶ νά μήν παρεξηγηθῶ διά τό τρίς...ἐξαμαρτεῖν.

Π. Παπαληγούρας (Ὑπ. Συντον.). *Κύριε συνάδελφε, τό ὑποστηρίζει καί ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καί ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Παιδείας καί ὁ Ὑπουργός τοῦ Συντονισμοῦ, δέν δύναται ν' ἀμφισβητηθῇ, ὅτι ἡ Παιδεία νοσεῖ. Ὅταν δηλοῖ ὁ Ὑπουργός τῆς Παιδείας, ὅτι ὑπάρχουν τόσα κενά εἰς τήν Δημοτικήν Ἐκπαίδευσιν, τόσα εἰς τήν Μέσην Ἐκπαίδευσιν καί τόσα εἰς τάς Ἀνωτάτας Σχολάς καί οὕτω καθ' ἑξῆς ὅταν ὁ ἴδιος ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ἀναγκαζόμενος διά λόγους γνωστούς νά κλιμακώσῃ τό πρόγραμμα τῆς πληρώσεως αὐτῶν τῶν θέσεων, τί ἄλλο λέγει ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἤ οἱοσδήποτε ἄλλος ἐξ ἡμῶν εἰ μή*

ὅτι ἡ Παιδεία νοσεῖ; Θέμα δέν εἶναι νά διαπιστώσωμεν ἐάν ἡ Παιδεία νοσῇ, ἀλλά ἐάν ἐλήφθησαν καί πότε ἐλήφθησαν μέτρα τείνοντα πρός ἐκσυγχρονισμόν τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας, πρός ἐξυγίανσιν τοῦ ὑφισταμένου καθεστῶτος. Κανείς δέν ἀμφισβητεῖ ὅτι ἡ Παιδεία νοσεῖ, οὔτε ὅτι πρέπει νά κάμωμε κολοσσιαίας ἐπενδύσεις διά νά ἀποκτήσωμεν τά προβλήματα τῆς τεχνικῆς παιδείας.

Δέν ἠμπορεῖτε δέ νά ἀμφισβητήσετε ὅτι κατ' ἐξοχήν τό πρόβλημα τῆς Παιδείας δέν εἶναι ἐξ ἐκείνων τά ὁποῖα λύονται εἰς διάστημα δέκα ἐτῶν.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. Κύριε Ὑπουργέ, μέ διακόψατε προτοῦ τελειώσω τούς συλλογισμούς μου, δέν μέ ἀφίσατε νά δώσω τούς ἀριθμούς καί νά ἀποδείξω κατά πόσον πράγματι ἡ ὑπεύθυνος Κυβέρνησις, ἡ ὁποία κυβερνᾶ τήν χώραν ἐπί ἕξ ἔτη ἔλαβε τά προσήκοντα μέτρα διά τήν Παιδείαν. Εἶδον σήμερον ὅτι τό Ἐθνικόν Πανεπιστήμιον ἔδωσε κάποιο ἀνύπαρκτον μετάλλιον εἰς τόν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως διά τάς ὑπηρεσίας του πρός τό Πανεπιστήμιον. Ἄρα ἡ Ἀνωτάτη μας Παιδεία ἔχει φθάσει εἰς ἕνα ὑψηλόν σημεῖον. Ἤμην παρών κατά τήν ὁμιλίαν τοῦ τέως πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ ἀνέφερε δεκάκις τό ὄνομα τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως κ. Καραμανλῆ, ὡς πράττει τό ραδιόφωνον, εἰς τό τέλος νά εὐχαριστήσῃ ἰδιαιτέρως τόν κ. Καραμανλῆν δι' ὅσα ἔπραξεν ὑπέρ τοῦ Πανεπιστημίου. Ταῦτα δέ, εἶναι ὡς γνωστόν, τά οἰκόπεδα τοῦ δημοσίου τά ὁποῖα ἦσαν ἀχρησιμοποίητα καί τά ὁποῖα διέθεσε διά τό Πανεπιστήμιον. Καί ἐπιστέγασμα ὅλων αὐτῶν εἶναι, ὅτι συμπεραίνει ὁ Ἑλληνικός λαός, ὅτι ἡ ἀνωτάτη Παιδεία δέν ἀνθεῖ καί δέν ἀκμάζει καί ὅτι δέν εὑρίσκεται εἰς τήν κορυφήν τῆς τελειότητός της.

Π. Παπαληγούρας (Ὑπ. Συντον.). Κύριε συνάδελφε, ἰδού διατί δέν εἶναι σκόπιμον νά ἀναφέρωνται εἰς τήν αἴθουσαν αὐτήν, καί μάλιστα συζητουμένου ἐντελῶς ἀσχέτου θέματος, θέματα ἀφορῶντα ἀνωτάτους ἐκπαιδευτικούς λειτουργούς. Διότι ὁ κ. συνάδελφος διέκοψε –καί δέν τόν ἀδικῶ, ἀναλογιζόμενον τήν ἰδικήν του σκοπιά– δέν τό ἀδικῶ. Ἔχω ἀρκετήν πεῖραν πολιτικήν, ὥστε νά ἀντιλαμβάνωμαι. Τόν κ. συνάδελφον, ὁ ὁποῖος εἶναι Ἀκαδημαϊκός καί ἠξεύρει πόσον τόν σέβομαι καί πόσον τόν τιμῶ, λίγο τόν ἀδικῶ. Διότι, εἶναι ἄραγε σωστό τώρα, νά ἀρχίσουμε συζήτησιν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν λεγομένων περί τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, περί τοῦ Πρυτάνεως ἤ Προπρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου; Εἶναι δυνατόν νά πιάσουμε κουβέντα διά τόν Πρύτανιν τοῦ Πανεπιστημίου καί εἶναι δυνατόν νά ἀξιολογηθοῦν αὐτά τά ὁποῖα εἴπατε ἐκ τοῦ προχείρου; Καί, συμφέρει αὐτήν τήν στιγμήν νά κάνουμε συζήτησιν; Αὔριο θά σηκωθῇ ἄλλος συνάδελφος καί θά εἴπῃ διά τόν πρόεδρον τῆς Ἀκαδημίας, συζη-

τουμένου, φερ' εἰπεῖν, νομοσχεδίου περί τῆς Δ.Ε.Η. Τί θά γίνῃ; Δι' αὐτό, θά ἤθελον νά σᾶς παρακαλέσω –ἀντιλαμβάνομαι ὅτι ἡ παιδεία εἶναι σχετικώτατο θέμα πρός τήν Κοινήν Ἀγοράν– νά μοῦ εἴπητε, τί θέσιν ἔχουν αἱ συγκεκριμέναι ἐπικρίσεις κατά τοῦ κ. Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου, εἰς τήν ἀποφινήν συζήτησιν. Σάν θέλετε νά ἐλέγξωμεν τόν Πρύτανιν, νά ὑποβάλετε ἐπερώτησιν, διά νά πληροφορηθῶμεν τί εἶπεν ὁ κ. Πρύτανις καί τί λέγει ὁ ἁρμόδιος Ὑπουργός. Ἀλλά εἶναι δυνατόν κοτζάμ Πρύτανιν, νά τόν ἀφήσωμεν ἀνυπεράσπιστον;

Ν. Μπακόπουλος. *Νά τόν ὑπερασπίσωμεν ὅσον πρέπει καί νά τόν ἐλέγξωμεν ὅπου πρέπει.*

Π. Παπαληγούρας (Ὑπ. Συντον.) *Δέν εἶμαι ἕτοιμος νά συζητήσωμεν περί πάντων τῶν θεμάτων. Ἐάν ὁ κ. συνάδελφος μᾶς ἔλεγεν, ὅτι τό τάδε μάθημα δέν διδάσκεται καλῶς, τί νά τοῦ ἔλεγον;*

Ν. Ἰντζές. *Ἔχομεν δικαίωμα νά κάμνωμεν κρίσεις ἐπί τοῦ λόγου τοῦ Πρυτάνεως.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας. *Πέραν ὅλων αὐτῶν, ἄς ἴδωμεν τί ἀναφέρει εἰς τό τελευταῖον βιβλίον του, ὁ κ. ἐπί τῆς Παιδείας Ὑπουργός, σχετικῶς μέ τό θέμα τῆς ἐκπαιδεύσεως.*

Τό λέγει καί ὁ νῦν ἀξιότιμος Ὑπουργός τῆς Παιδείας.

Γράφει ὁ κ. Κασιμάτης εἰς τήν σελίδα 309 τοῦ τελευταίου βιβλίου του: "...Θά ἔπρεπε νά λεχθῇ διά μίαν ἀκόμη φοράν, ὅτι δέν νοσεῖ μόνον ἡ οἰκονομική μας Παιδεία, ἀλλ' ὅλη ἡ Παιδεία ἐν γένει, ἡ Παιδεία μέ κεφαλαῖον "Π", εἰς τόν τόπον μας".

Καί κατωτέρω (σελίς 310):

" Ἡ νόσος εἶναι λοιπόν βαθύτερη καί γενικώτερη. Καί κινδυνεύει νά γίνῃ ἀθεράπευτη. Διότι μέ τάς διαφόρους ἐπιτροπάς Παιδείας καί τήν ἀπόπειραν ἐνισχύσεως τῆς τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως, δέν ἔγινε σπουδαία πρόοδος".

Καί πιό παρακάτω (σελ. 315) γράφει:

"Εἰς τήν Ἑλλάδα, ἀντιθέτως (πρός ἄλλας Χώρας), οὐδεμία σοβαρά μεταρρύθμισις (τῆς Παιδείας) παρετηρήθη".

Ἀπόπειραν, καί ἀπόπειραν μάλιστα μή σοβαράν, ἐνισχύσεως τῆς τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐχαρακτήριζεν πέρυσι ὁ κ. Κασιμάτης τήν διατυμπανισθεῖσαν τότε, ὡς μεγάλην μεταρρύθμισιν.

Ἐξ ἴσου αὐστηρός, ὁ νῦν ἀξιότιμος κ. Ὑπουργός τοῦ Συντονισμοῦ, εἶχε τότε ἀποφανθῇ, ὅτι "οὐδείς εἰς τήν Ἑλλάδα ἀντελήφθη ὅτι ἔλαβε χώραν μεταρρύθμισις!"

Οὐδείς τό ἀντελήφθη!...

Ἐνῷ μεταρρύθμισις σημαίνει βρασμός, ὀργασμός, κοχλασμός, σεισμός, ἀναποδογυρισμός, ἐπανυψωμός. Καί ἐγώ, αὐτά εἶχα ἀπό τῆς θέσεως ταύτης τονίσει, ὅτι αἱ μεταρρυθμίσεις ἀπαιτοῦν δημιουργικόν ὀργασμόν, ἀπαιτοῦν σπέρμα ζωντανόν καί δέν γίνονται ποτέ μέ τεχνητήν γονιμοποίησιν.

Μέχρι σήμερον, κύριοι βουλευταί, οὐδέν σχεδόν νέον παράγωγον ἀπέδωσεν ἡ δῆθεν μεταρρύθμισις, ἡ δῆθεν στροφή πρός τήν τεχνικήν ἐκπαίδευσιν. Ἁπλῶς καί μόνον μετεφέρθη ἡ Ὑπηρεσία τῆς Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως ἀπό τό Ὑπουργεῖον Βιομηχανίας εἰς τό Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, συναποκομίζουσα καί ὅλες τίς σκουριές της. Ἐτέθη ἐπί κεφαλῆς ἐπιστήμων ἀξιόλογος, ὁ ὁποῖος ὅμως, διδάσκων καί ἀσκῶν τήν στατικήν, στατικῶς διευθύνει, ὅταν εὐκαιρῇ πρός τοῦτο, καί τήν νέαν Ὑπηρεσίαν. Ὑπηρεσίαν...ἐξορμήσεως!

Λυποῦμαι ἀλλά εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ἐνδιατρίψω ὀλίγον περισσότερον εἰς τό θέμα τοῦτο: Ἀπό 3ετίας, ἀφ' ἧς ὑπήχθη ἡ Ἐπαγγελματική Ἐκπαίδευσις εἰς τό Ὑπουργεῖον Παιδείας οὐδεμία σοβαρά μέριμνα ἐλήφθη διά τήν ὀργάνωσιν αὐτῆς ταύτης τῆς Γεν. Διευθύνσεως ἀλλά καί τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ γενικωτέρου προγράμματος τῆς Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως διά τῆς ὀργανώσεως καί λειτουργίας τεχνικῶν καί ἐπαγγελματικῶν σχολῶν.

Πέραν τῆς ἱδρύσεως καί ὑποτυπώδους λειτουργίας τῶν δύο Σχολῶν Ὑπομηχανικῶν καί 12 Σχολῶν Τεχνικῶν Βοηθῶν Ἐργοδηγῶν, ἐξακολουθεῖ ὑφισταμένη ἡ αὐτή κατάστασις ἥτις ἐκράτει πρό τῆς ἑνοποιήσεως τῆς Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Ἐξακολουθοῦν δηλονότι νά λειτουργοῦν ἰδιωτικαί ἐπαγγελματικαί Σχολαί καί οὐδεμία ὀργάνωσις ἔγινε καί δι' αὐτάς.

Εἰδικῶς διά τάς ἱδρυθείσας Δημοσίας Σχολάς ὄχι μόνον διδακτήρια δέν ἀνηγέρθησαν ἀλλ' οὔτε οἰκόπεδα εἰσέτι ἐξευρέθησαν.

Ὁ τεχνικός ἐξοπλισμός, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀπαραίτητος διά τήν τεχνικήν κατάρτισιν τῶν φοιτώντων, εἶναι ἀνύπαρκτος. Διδακτικόν προσωπικόν δέν ἐξευρέθη, ἀλλ' οὔτε καί ὀργανικαί θέσεις ἔχουν ἱδρυθῇ.

Σημειοῦται ἐνδεικτικῶς, ὅτι ἀναλυτικά προγράμματα τῶν Σχολῶν αὐτῶν δέν ἔχουν ἐκδοθῇ ὑπό τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργείου. Ἐνῷ ἀνηγγέλθη ὅτι θά ἐφαρμοσθοῦν προγράμματα ἀπό τῆς ἐνάρξεως τοῦ τρέχοντος ἔτους, αἱ Σχολαί, καίτοι εὑρισκόμεθα εἰς τό μέσον τοῦ σχολικοῦ ἔτους, δέν ἔλαβον τά προγράμματα ταῦτα καί ἐφαρμόζουν προγράμματα διδασκαλίας κατά βούλησιν.

Ἡ διδασκαλία διενεργεῖται ὑπό Καθηγητῶν Γυμνασίων μέ ὡριαίαν

ἀποζημίωσιν καί ὑπομηχανικῶν ἤ ἄλλων τεχνικῶν ὑπαλλήλων τῶν Νομαρχιῶν, οἱ ὁποῖοι χρησιμοποιοῦνται μετά τό πέρας τῆς ἐργασίας των εἰς ὥρας ἀκαταλλήλους διά τήν λειτουργίαν σχολείων.

Γενικώτερον ἐνῷ σπαταλῶνται διά τήν λειτουργίαν τῶν ἐλαχίστων ἱδρυθεισῶν Σχολῶν μεγάλα χρηματικά ποσά, ἄνευ οὐδενός προγράμματος, δέν δύναται νά λεχθῇ ὅτι ἡ τεχνική ἐκπαίδευσις ἐβελτιώθη.

Ὑπό τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργείου δέν ἐλήφθησαν μέχρι σήμερον μέτρα διά τόν καθορισμόν τῶν ἐπαγγελματικῶν προσόντων τῶν ἀποφοίτων τῶν τεχνικῶν καί ἐπαγγελματικῶν σχολῶν, εἰς τρόπον ὥστε καί οἱ ἀποφοιτοῦντες ν' ἀνησυχοῦν διά τήν ἐπαγγελματικήν των σταδιοδρομίαν καί ἡ Πολιτεία νά στερῆται τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς εἰδικεύσεώς των.

Διά νά εἶμαι ἀκριβής καί ἀντικειμενικός θά ἤθελα νά θέσω ἐνώπιον τῆς Βουλῆς συγκεκριμμένα στοιχεῖα διά τήν κίνησιν τῆς Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως:

-Σχολή Ὑπομηχανικῶν Ἀθηνῶν	Μαθηταί	450
-Σχολή Ὑπομηχανικῶν Θεσ/νίκης	»	270
-Δημόσιαι Μέσαι Τεχνικαί Σχολαί ἦσαν 8 ἔγιναν δώδεκα:		
Κορίνθου		
Τριπόλεως		
Καλαμάτας		
Πατρῶν		
Ἀγρινίου		
Ἰωαννίνων		
Κοζάνης		
Καβάλλας		
Ἀλεξανδρουπόλεως		
Σερρῶν, Χαλκίδος καί Ρόδου		
Σύνολον μαθητῶν		3000
-Ἰδιωτικαί Τεχνικαί Σχολαί		170
Σύνολον μαθητῶν		30.000

Δαπάναι

Διά τήν λειτουργίαν τῶν Δημ. Σχολῶν	δρχ.	18.000.000
Διά ἐπιχορηγήσεις Ἰδιωτικῶν Σχολῶν	»	12.000.000
Διά ἀνεγέρσεις διδακτηρίων Δημ. Σχολῶν	»	40.000.000
Διά δανειοδοτήσεις Ἰδιωτικῶν Σχολῶν	»	3.000.000

Ἐννοητέον ὅτι ἡ οὐσία ἀπέχει εἰς τήν πραγματικότητα πολύ ἀπό ἐκείνην πού παρουσιάζουν οἱ τύποι καί οἱ ἀριθμοί. Τό νά ἀναγράφωνται πι-

στώσεις, αἱ ὁποῖαι ἐν τέλει δέν χορηγοῦνται, καί τό νά ἐξοδεύωνται χρήματα χωρίς νά πιάνουν τόπο, αὐτά δέν ἀποτελοῦν πραγματικήν δημιουργίαν καί πρόοδον.

Διά νά ἀποδείξω πόσον κακή διάθεσις τῶν χρημάτων γίνεται, θά σᾶς ἀναφέρω ὅτι πέρυσι τό Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ ἠρνήθη τήν χορήγησιν πιστώσεως εἰς τό Τεχνολογικόν Ἱνστιτοῦτον Ἀθηνῶν, τοῦ ὁποίου, ὡς γνωστόν, αἱ Σχολαί εἶναι πολύ ἀνωτέρας στάθμης, οἱ δέ φοιτηταί ἴσοι εἰς ἀριθμόν, ἄν μή περισσότεροι πρός τούς φοιτητάς ὅλων τῶν ἄλλων ἰσοβάθμων σχολῶν συνολικῶς. Σημειωτέον ὅτι τό Ἱνστιτοῦτον τοῦτο ὄχι μόνον ἵδρυσε εὐθύς ἐξ ἀρχῆς εὐρέα καί ὡραῖα διδακτήρια, ἐξωπλισμένα μέ ὅλας τάς χρηζούσας ἐγκαταστάσεις, ἀλλά καί οἰκόπεδον ἕτοιμον εἶχε νά οἰκοδομήσῃ νέον διδακτήριον ἐάν τοῦ ἐχορηγεῖτο τό ἐγκριθέν ὑπό τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καί ἀπορριφθέν ὑπό τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ δάνειον.

Εἰς τήν Ἐπαγγελματικήν Ἐκπαίδευσιν θά ἔπρεπε νά ἐπιστρατευθοῦν, κύριοι βουλευταί, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, τριάντα, σαράντα νέοι ἐπιστήμονες, γεμᾶτοι ζωήν, πνοήν, παλμόν, πίστιν, ἐνθουσιασμόν καί νά θερμουργήσουν, νά δημιουργήσουν, νά πλαστουργήσουν.

Θά μοῦ πῆτε: Ποῦ νά βροῦμε τούς δημιουργικούς ἐπιστήμονας; Μά τότε γιατί ἔχομε τήν Ἀνωτάτη μας Παιδεία; Γιατί δέν τήν ἐνισχύουμε περισσότερο; Γιατί δέν ἀνοίγουμε πλατύτερα τίς κλειστές πύλες της; Γιατί δέν πλουτίζομε τά ἐργαστήριά της μέ ὄργανα; Γιατί δέν οἰστρηλατοῦμε τόν Καθηγητή; Γιατί δέν ἐνθουσιάζομεν τό φοιτητή;

Χρόνια καί χρόνια τά φωνάζομε ὅλα αὐτά ὅλοι ὅσοι ἐνδιαφερόμεθα εἰλικρινά γιά τήν Παιδεία. Καί πρῶτος ὁ πρῶτος Οἰκονομικός Σύμβουλος τῆς Κυβερνήσεως Καθηγητής κ. Ζολώτας. "Κινητοποίησις καί ἐκσυγχρονισμός τῆς Ἀνωτάτης Παιδείας" εἶναι ἀπό καιρό τό σύνθημά του. Ἀλλά ποιός ἀκούει;

Ἡ Κυβέρνησίς σας, κύριοι, μέ τό μακάριον ματεριαλιστικό πνεῦμα πού τήν διέπει, προσπαθεῖ νά μᾶς πείσῃ ὅτι παραδεισιακή εὐημερία βασιλεύει ἀνά τήν Ἑλλάδα. Καί ἄς τήν χειμάζει ἡ ἀμορφωσιά. Καί ἄς τήν μαραζώνει ὁ προστατευτισμός καί μεταπρατισμός. Καί ἄς τήν ἐξαθλιώνει ἡ ἀνεργία. Καί ἄς τήν ἀφαιματώνει ἡ μετανάστευσις. Καί ἄς τήν ἐξαντλεῖ ἡ αὔξησις τοῦ κόστους παραγωγῆς καί τοῦ κόστους τῆς ζωῆς. Καί ἄς λιμοκτονοῦν οἱ Δημόσιοι ὑπάλληλοι μέ τούς παγωμένους μισθούς πείνης. Καί ἄς αὐξάνωνται πάντοτε τά Δημόσια Ἔσοδα μόνον ἀπό νέας φορολογίας καί ποτέ σχεδόν ἀπό νέαν αὔξησιν τῆς παραγωγῆς. Καί ἄς γίνεται ὁλονέν ἀνισώτερη ἡ κατανομή τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος. Καί ἄς

καθιερώνεται όλονέν παγιώτερος ὁ ἄδικος, ὁ ἀντικοινωνικός κανών τοῦ νά γίνωνται οἱ πλούσιοι πλουσιώτεροι καί οἱ πτωχοί πτωχότεροι. Ἄν αὐτά ὅλα συνιστοῦν παράδεισον, δέν ξέρω τί ἄλλο μπορεῖ νά εἶναι ἡ κόλασις.

Ἡ ἀναπροσαρμογή τῆς νοοτροπίας, πού ὀρθῶς ζητεῖ ὁ κ. Ὑπουργός τοῦ Συντονισμοῦ, ἔχει πολλά, πάρα πολλά, πράγματα νά ἀναπροσαρμόσῃ. Παρά τάς ἀνεγνωρισμένας ἱκανότητάς του, καί παρά τάς εἰλικρινεῖς μας πρός τό πρόσωπόν του εὐχάς διά τήν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου του, πολύ φοβούμεθα ὅτι θά δυσκολευθῇ σκληρότατα εἰς τήν πορείαν του...

Θά ἦτο ἴσως περιττή πρός αὐτόν ἡ συμβουλή μας ὅτι ὁ πρῶτος ἀντικειμενικός σκοπός τῆς ἐξορμήσεως, τό πρῶτον στάδιον τῆς προπαρασκευῆς μας πρέπει νά εἶναι ἡ Παιδεία. Ἄν δέν θεμελιώσωμεν αὐτήν ὡς ἀφετηρίαν δύσκολα, πολύ δύσκολα θά φθάσωμεν εἰς τέρμα αἴσιον. Ἐν ἀρχῇ εἶναι ἡ Παιδεία. Ἡ θεωρία του τό γνωρίζει, ἡ ἐμπειρία του τό βεβαιώνει. Ἡ Ὑπουργία του ἄς τό πραγματοποιήσῃ.

Εὐτυχῶς εὑρίσκει συνεργάτην του εἰς τό Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας πολιτικόν ἄνδρα καί μορφωμένον καί ἔμπειρον καί ρέκτην καί δυναμικόν. Διότι, κατ' εὐτυχῆ πράγματι συγκυρίαν ὁ κ. Κασιμάτης ἔχει ὅλα τά προσόντα τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας, πού αὐτός ὁ ἴδιος ἀπαριθμεῖ εἰς τό βιβλίον του (σελίς 303) πλήν ἑνός τυπικοῦ, τό ὁποῖον καθ' ἡμᾶς δέν εἶναι ἀπαραίτητον. Καί δέν ἀπαριθμεῖ μόνον τά προσόντα τοῦ ἰδανικοῦ Ὑπουργοῦ, ἀπαριθμεῖ καί πολλά σωστικά μέτρα πρός ἐκσυγχρονιστικήν ἀνανέωσιν τῆς Παιδείας.

Παρέχομεν ὅλην τήν ἀπαιτουμένην πίστωσιν χρόνου διά νά τεθοῦν εἰς πραγματοποίησιν τά μέτρα ταῦτα. Βραχυπρόθεσμος πάντως θά εἶναι ἡ προθεσμία, διότι ἡ φύσις τῶν πραγμάτων τό ἐπιβάλλει. Ἡ τεχνική μας ἀνωριμότης δέν ἐπιδέχεται μακροχρόνιον παράτασιν.

Ἐξυπακούεται ὡς ἀπαραίτητος προϋπόθεσις ἡ γενναία αὔξησις τοῦ ὑπέρ τῆς Παιδείας ποσοστοῦ τῶν δημοσίων δαπανῶν.

Διότι τό ποσοστόν τοῦτο ἐξακολουθεῖ νά εἶναι ἀπαραδέκτως χαμηλόν. Καί θά παρακαλοῦσα μάλιστα τόν κ. Ὑπουργόν τοῦ Συντονισμοῦ νά τό προσδιορίσῃ ἐπακριβῶς ἐάν ἔχῃ πρόχειρον τόν ἀριθμόν. Τί ποσοστόν τοῦ Προϋπολογισμοῦ μας θά ἐξοδεύσωμεν ἐφέτος διά τήν Ἐκπαίδευσιν;

Ἐλπίζω, ὅτι σημαντικῶς θά βελτιωθῇ κατά τά προσεχῆ ἔτη ἡ μορφωτική μας κατάστασις ἀπό τήν παραγωγικήν στράτευσιν καί τῶν φοιτητῶν μας τοῦ Ἐξωτερικοῦ. Ἔτσι τά ὀκτώ περίπου ἑκατομμύρια δολλάρια, πού δαπανῶνται κατ' ἔτος (κατά τούς λογαριασμούς τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος ἑπτά –δαπανῶνται ὅμως καί ἄλλα ἐξ ἰδίου συναλλάγμα-

τος) δέν θά πᾶνε χαμένα διά τήν ἐθνικήν οἰκονομίαν.

Καί δέν εἶναι ὀλίγοι, ὅπως ξέρετε, οἱ σπουδασταί μας τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Ἀπό ἕνα πίνακα πού ἔχω ὑπ' ὄψιν: βλέπω, ὅτι εἶναι 7.275 ἰδιῶται σπουδασταί, 624 μετεκπαιδευόμενοι ὑπάλληλοι, 170 τοῦ Ι.Κ.Υ. καί ἄλλοι 729 ἐλεύθεροι, καλλιτεχνικῶν μᾶλλον σπουδῶν. Σύνολον 8.798.

Ἀριθμός καθόλου εὐκαταφρόνητος ἄν ὅλοι αὐτοί περατώσουν εὐδοκίμως τάς σπουδάς των καί ἐπανέλθουν νά ἐργασθοῦν στήν Πατρίδα. Οἱ καλλίτεροι, δυστυχῶς, παραμένουν στό ἐξωτερικό, ὅπου ἡ ἐπιστημονική των ἔφεσις καί δρᾶσις ἱκανοποιοῦνται πληρέστερον. Ὅλοι ὅμως –ἰδίως οἱ τεχνικοί– πρέπει νά σπεύσουν τώρα ἐδῶ εἰς τό προσκλητήριον τῆς Πατρίδος!...

Μολονότι οὐδεμία καθοδήγησις, κατεύθυνσις καί ἐπίβλεψις ἀσκεῖται, εὐτύχημα εἶναι ὅτι πολλοί ἐκ τῶν σπουδαστῶν τούτων φοιτοῦν εἰς σχολάς θετικῶν ἐπιστημῶν καί εἰς σχολάς τεχνικάς, ἀκολουθοῦντες ἀφ' ἑαυτῶν τό πνεῦμα τῆς ἐποχῆς.

Ἄν δέν κουράζω τήν Βουλήν, θά δώσω μερικά στοιχεῖα διότι ἀξίζει νά ἐπισύρῃ τό ἐνδιαφέρον μας τό θέμα:

Κατά χώρας οἱ ἐξ ἰδίων σπουδάζοντες φοιτηταί κατανέμονται ὡς ἑξῆς:

Ἀγγλία	166
Αὐστρία	2.124
Βέλγιον	33
Γαλλία	139
Γερμανία	2.659
Ἑλβετία	226
Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι	401
Ἰταλία	1.263
Ἄλλαι Χῶραι	264
Σύνολον	7.275

Κατ' εἰδικότητας δέ ὡς ἑξῆς:

Ἀρχιτέκτονες	498
Γεωπόνοι	109
Ἰατροί	1.212
Κτηνίατροι	251
Μηχανολόγοι - Ἠλεκτρολόγοι	2.356

Ναυπηγοί	*124*
Ὀδοντίατροι	*142*
Οἰκονομολόγοι	*243*
Πολιτικοί Μηχανικοί	*1.057*
Ὑδροδυναμικοί	*143*
Φυσικοί	*170*
Χημικοί	*166*
Σύνολον	*6.471*

Καθώς βλέπετε, ὑπερτεροῦν κατά πολύ οἱ μορφούμενοι εἰς πρακτικάς ἐπιστήμας. Τοῦτο εἶναι παρήγορον και ἀποτελεῖ ἀκτίδας ἐλπίδων διά τήν ἀρτίαν συγκρότησιν τοῦ στελέχους τῆς τεχνικῆς μας ἀναπροσαρμογῆς κατά τά προσεχῆ ἔτη.

Κύριοι βουλευταί,

Ἔστω καί κατά σχῆμα πλεονασμοῦ, θά ἤθελα νά τελειώσω μέ τήν ἐπανάληψιν τῆς ἐκκλήσεώς μου ὑπέρ τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας.

Ἐλπίζω ὅτι θά ἱκανοποιηθῆτε περισσότερον ἐάν, ἀντί ἄλλου ἐπιλόγου, ἐνθυμηθῶ ἕνα συλλογικῆς ἐμπνεύσεως κείμενον, πού ἔχω εἰς χεῖρας μου. Εἶναι κείμενον ἠγγυημένης ἀντικειμενικότητος καί λέγει τά ἑξῆς:

" Ἡ Παιδεία ἀποτελεῖ, κατ' ἐξοχήν εἰς τήν σημερινήν ἐποχήν, τόν ἠθικόν σκοπόν καί τήν θεμελιώδη δικαίωσιν τῆς Πολιτείας, καί μάλιστα τῆς Ἑλληνικῆς. Ἀποτελεῖ ἀκόμη τό σημαντικώτερον ὑπόβαθρον τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς Χώρας. Ἡ ἐκπαιδευτική μεταρρύθμισις πρέπει νά θεωρηθῇ ὡς τό κυριώτερον ἔργον οἰκονομικῆς ὑποδομῆς, ἄνευ τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ ὁποίου, οἱονδήποτε πρόγραμμα ἀναπτύξεως θ' ἀποδειχθῇ εἰς τήν ἐφαρμογήν του ἀνέφικτον.

Ὁ ἐκσυγχρονισμός καί ἡ ἐκλαΐκευσις ὅμως τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἔχουν ὡς πρώτην πρακτικήν προϋπόθεσιν τήν σημαντικήν αὔξησιν τοῦ ἀφιερωμένου εἰς τήν παιδείαν ποσοστοῦ τῆς δημοσίας δαπάνης. Ἂν δέν ἀποκτήσουν οἱ δημόσιοι ἄνδρες –καί μάλιστα οἱ ἀσκοῦντες τήν οἰκονομικήν πολιτικήν– πραγματικήν συναίσθησιν τῆς παραγωγικότητος τῶν δαπανῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως, δέν πρόκειται οὔτε παιδείαν ἀνταποκρινομένην πρός τήν ἀνθρωπιστικήν παράδοσιν τοῦ Ἔθνους, ἀλλά οὔτε καί οἰκονομίαν ἐκσυγχρονισμένην ν' ἀποκτήσῃ ποτέ ἡ Ἑλλάς. Ἡ ἐπιπολαία καί ἄπνους κυβερνητική προσπάθεια τοῦ παρελθόντος ἔτους δέν ἀποτελεῖ, βεβαίως, ἐκπαιδευτικήν μεταρρύθμισιν. Οὐδείς ἀντελήφθη ὅτι ἐσημειώθη

οἱαδήποτε εἰς τήν ἐκπαίδευσιν μεταβολή. Ἡ ἐκπαιδευτική μεταρρύθμισις χρειάζεται ὑλικά μέσα, ἐμπεριστατωμένον πρόγραμμα καί, προπάντων, πνοήν.

Ἔχει, εὐτυχῶς, ἡ Ἑλλάς ἐκπαιδευτικούς λειτουργούς μέ πίστιν καί μέ κατάρτισιν. Μία γενναία ἐκπαιδευτική μεταρρύθμισις θά ἐξύψωνε τό ἠθικόν καί θά ἐπολλαπλασίαζε τήν ἀπόδοσίν των. Ἔλειψεν ὅμως ὁ πολιτισμός ἐμπνευστής τῆς ἐκπαιδευτικῆς μας ἀναγεννήσεως".

Εὔχομαι νά ἐξευρεθῇ ὁ ἐλλείπων πολιτικός ἐμπνευστής. Διότι ἔχομεν ὄντως –καί ὑπέρ πᾶν ἄλλο ἴσως– ἔχομεν ἀνάγκην πνοῆς. Ἡ οἰκονομική μας ἀνάπτυξις, ἐντός καί ἐκτός τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, οὐδέποτε θά εὐοδωθῇ ἐάν δέν ἀποκτήσῃ καί ἠθικόν καί πνευματικόν περιεχόμενον. Τοῦτο ὅμως ἀπό μίαν μόνον πηγήν ἀντλεῖται: Ἀπό τήν γνησίαν δημιουργικήν πνοήν, τῆς ὁποίας δυστυχῶς στερεῖται ἡ παροῦσα Κυβέρνησις (Χειροκροτήματα)».

1963

Ἔκφραση δυσπιστίας πρός τήν Κυβέρνηση

Ἔκφραση δυσπιστίας πρός τήν Κυβέρνηση

Στήν 85η Συνεδρίαση τῆς 3ης Μαΐου 1963[80] ἑβδομήντα ὀκτώ βουλευτές τῆς Ἑνώσεως Κέντρου, μεταξύ τῶν ὁποίων καί ὁ Βουλευτής Αἰτωλ/νίας Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, ὑπέβαλαν στόν Πρόεδρο τῆς Βουλῆς πρόταση δυσπιστίας γιά τήν Κυβέρνηση.

Μεταξύ τῶν ἄλλων ἡ πρόταση ἔλεγε ὅτι ἡ παραμονή τῆς Κυβερνήσεως στήν ἀρχή ἀποτελεῖ ἐθνικό κίνδυνο τόσο γιά τήν παραβίαση τοῦ Πολιτεύματος, ὅσο καί γιά τήν ἐν γένει ἐξωτερική, ἐσωτερική, οἰκονομική καί κοινωνική πολιτική της.

Ἡ πρόταση ἔγινε δεκτή ἀπό τόν Πρόεδρο τῆς Βουλῆς καί σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 78 τοῦ Συντάγματος εἰσήχθη πρός συζήτηση ἐντός τοῦ 48ώρου, δηλαδή τή Δευτέρα 6 Μαΐου 1963.

Ἀπό τόν ἐνδελεχῆ ἔλεγχο τῶν Πρακτικῶν προκύπτει ὅτι ὁ Νόβας δέν ἔλαβε μέρος στή συζήτηση.

---

80. α) Πρακτικά Βουλῆς, Συνεδρίαση 85/3-5-1963, σελ. 368, 371-72.
β) Ἐφ. Συζητήσεων, σελ. 593-597. Ἡ συζήτηση δυσπιστίας καταχωρήθηκε στίς Συνεδριάσεις ἀπό 86/6-5-1963, μέχρι 90/10-5-1963 στίς σελίδες τῶν Πρακτικῶν ἀπό 373 μέχρι καί 532.

1964

1) Ἐκλέγεται πρόεδρος τῆς Βουλῆς στήν Α΄ Σύνοδο Βουλῆς

2) Προεδρικός λόγος

3) Νεκρολογία Βασιλιά Παύλου

4) Ὁρκωμοσία Βασιλιά Κωνσταντίνου

5) Νεκρολογία Σοφ. Βενιζέλου

6) Βαρυσήμαντες ἀνακοινώσεις ὡς Πρόεδρος Βουλῆς

7) Σύσταση Ὑπηρεσίας «ΠΟΘΕΝ ΕΣΧΕΣ»

8) Ἐπανεκλέγεται Πρόεδρος τῆς Βουλῆς στή Β΄ Σύνοδο τοῦ 1964

9) Προεδρικός λόγος

α) Εὐχαριστίες

β) Ἱστορική ἐπέτειος

γ) Κοινοβουλευτικός ἀπολογισμός Α΄ Συνόδου

10) Κατάθεση προϋπολογισμοῦ

Στήν Α΄ Σύνοδο τοῦ 1964 ὁ Νόβας ἐκλέγεται Πρόεδρος Βουλῆς

Στήν Α΄ Σύνοδο τοῦ ἔτους 1964, ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας ὑποδείχθηκε ἀπό τήν Ἕνωση Κέντρου, ἡ ὁποία κέρδισε τίς ἐκλογές τοῦ Φεβρουαρίου 1964, ὡς Πρόεδρος Βουλῆς. Ἔτσι στήν πρώτη Συνεδρίαση τῆς 19ης Μαρτίου 1964[81] ὅπου ἔγινε μυστική ψηφοφορία, ὁ Νόβας συγκέντρωσε 166 ψήφους[82].

Συνεπῶς, σύμφωνα μέ τήν ἀνακοίνωση τοῦ προσωρινοῦ Προέδρου Α. Πετραλιᾶ, τακτικός Πρόεδρος τῆς Βουλῆς γιά τήν Α΄ Σύνοδο τῆς Η΄ περιόδου ἐκλέχθηκε ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας.

«Ὁ ἐκλεγείς τακτικός Πρόεδρος, Βουλευτής Αἰτωλ/νίας κ. Γεώργιος Ἀθανασιάδης-Νόβας, ἀνερχόμενος ὑπό τά ζωηρά καί παρατεταμένα χειροκροτήματα, καταλαμβάνει τήν Προεδρικήν ἕδραν καί ἐκφωνεῖ τόν κάτωθι λόγον»[83].

Προεδρικός λόγος

«Βαθύτατα αἰσθάνομαι, κύριοι συνάδελφοι, καί τήν μεγάλην τιμήν, πού μοῦ ἀπονέμετε καί τήν βαρεῖαν εὐθύνην πού ἐπωμίζομαι διά τῆς ἐκλογῆς μου ὡς Προέδρου τοῦ Σώματος. Δίδω τήν ὑπόσχεσιν, ὅτι θά καταβάλλω πᾶσαν δυνατήν ἐπιμέλειαν καί μέριμναν ἵνα δικαιώσω τήν ἐμπιστοσύνην σας, διά τήν ὁποίαν σᾶς εἶμαι εἰλικρινῶς εὐγνώμων.

Ὀφείλω ἐπί πλέον νά παράσχω τήν ρητήν διαβεβαίωσιν, ὅτι ἐπί τῆς ἕδρας ταύτης θά εἶμαι ἀδέσμευτος καί ἀνεπηρέαστος, ἀφοσιωμένος αὐστηρῶς εἰς τήν πιστήν ἐφαρμογήν τοῦ Κανονισμοῦ καί τῶν ἀγράφων τῆς κοινοβουλευτικῆς παραδόσεως κανόνων, μέ ἀκριβοδικαίαν πρός πᾶσαν κατεύθυνσιν ἰσότητα καί ἀμεροληψίαν.

---

81. Ἐφημ. Συζητήσεων, σελ. 486.
82. Στήν ψηφοφορία δέν ἔλαβε μέρος ἡ ἀξιωματική ἀντιπολίτευση (ΕΡΕ).
83. α) Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 3 καί 9.
β) Ἐφ. Συζητήσεων, σελ. 3 και 10.

Κύριοι βουλευταί, ἐάν, ὅπως εἶναι φυσικόν, ἡ ἁρμονική μέ τήν λαοπρόβλητον Κυβέρνησιν τῆς Χώρας συνεργασία ἀποτελεῖ ἀναγκαίαν προϋπόθεσιν τῆς γονίμου ἐνασχήσεως τῶν καθηκόντων μου, ἄλλο τόσο ἀναγκαίαν θεωρῶ καί τήν ἰδικήν σας, ὅλων, εἰλικρινῆ συμπαράστασιν πρός εὐόδωσιν τῆς κοινῆς μας ἀποστολῆς. Μόνο μέ τήν ἐποικοδομητικήν συμβολήν καί τόν καλόπιστον ἔλεγχον τῆς Ἀντιπολιτεύσεως τό δημιουργικόν ἔργον τῆς Κυβερνήσεως τελειοῦται ἀρτίως καί θεμελιοῦται βιωσίμως. Ἀποτελεῖ τοῦτο παλαιάν ἀλήθειαν, ἡ ὁποία προσλαμβάνει ηὐξημένην διά τήν τεχνοκρατικήν ἐποχήν μας ἰσχύν. Δέν ἀναταράσσουν ἴσως σήμερον τόν πολιτισμένον κόσμον νέα ρεύματα ἰδεῶν, ὅσον νέα ρεύματα μεθόδων. Ἡ σημασία τῆς πολιτικῆς Δημοκρατίας, στερεωμένη ἀσφαλῶς ἐπί ἀδιασείστου ἐδάφους, ὑψοῦται ἀπαραβίαστος καί ἀναρριπίζεται ἀνενόχλητος ὑπεράνω τῆς ρεούσης αἰωνιότητος. Ἡ φορά τῆς ἐξελίξεως ἄγει ὁλοταχῶς πρός τήν κατάκτησιν καί ὀργάνωσιν τῆς Κοινωνικῆς καί Οἰκονομικῆς Δημοκρατίας. Τόν περαιτέρω ἀγῶνα διά τήν ἐξασφάλισιν ὅλων τῶν ἀγαθῶν τῆς πλήρους Δημοκρατίας ὑπέρ τοῦ ἐργαζομένου λαοῦ, ἐμπιστεύεται ἤδη ἡ ἀνθρώπινη μοῖρα ὑπέρ πυτε καί ἄλλοτε εἰς τήν ἐπιστήμην. Ἐκαρποφόρησαν αἱ ἰδέαι. Προσδοκᾶται νά καρποφορήσουν καί αἱ μέθοδοι. Ἄς μή μᾶς διαφύγῃ τό νόημα καί τό πρόσταγμα τῆς ἱστορικῆς καμπῆς. Εἰς τήν μακράν εὐγενῆ παράδοσιν καί τοῦ ἰδικοῦ μας Κοινοβουλίου ἄς ἐνσωματώσωμεν μέ ὅσην δημιουργικήν τόλμην χρειάζεται τά νέα ζωοποιά στοιχεῖα, πού προσφέρει τό παρόν, πού ἀπαιτεῖ τό μέλλον.

Σημειώνω τό εὐχάριστον γεγονός, ὅτι μέ τάς τελευταίας ἐκλογάς τοῦ 1963 καί τοῦ 1964, ἀνενεώθη κατά τό ἕν τρίτον περίπου ἡ δύναμις τῆς Βουλῆς, ἐκλεγέντων 99 νέων βουλευτῶν.

Τοῦτο παρέχει προσθέτους ἐλπίδας ἀνανεωτικοῦ σφρίγους.

Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναπροσαρμογῆς καί τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ εἶναι κατάδηλος ἀπό πάσης σκοπιᾶς. Τά ἰδικά μας κύρια εἰς τήν αἴθουσαν αὐτήν καθήκοντα, τόσον τῆς Νομοθετικῆς ἐργασίας ὅσον καί τοῦ Κοινοβουλευτικοῦ ἐλέγχου, συγκροτοῦντα αἰωνίας ἀξίας, δέν ἐπιδέχονται μεταβολάς βαθυτέρας οὐσίας. Ἔχουν ὅμως σήμερον ἀπαραίτητον ἀνάγκην λειτουργικῆς ἀναρρυθμίσεως καί εἰς τόν ὀργανισμόν πού τά διέπει καί εἰς τόν μηχανισμόν πού τά κινεῖ. Θέλω νά πιστεύω, ὅτι θά συναινέσῃ προθύμως ἡ Βουλή εἰς τήν ἄμεσον ἐπιδίωξιν τροποποιήσεως τοῦ Κανονισμοῦ, πρός ἀναζωογόνησιν τοῦ ρυθμοῦ τῶν ἐργασιῶν μας, συμφώνως ἄλλωστε καί μέ τήν προϋπάρχουσαν ἀπό τάς προγενεστέρας Βουλάς, ὁμοφωνίαν ὅλων τῶν πολιτικῶν Κομμάτων. Ἄν ἡ ὁμοφωνία αὕτη παρέμεινε μέχρι τοῦδε ἄκαρπος, θεωρῶ ζήτημα φιλοτιμίας δι' ἐμέ νά ἐπισπευσθῇ ἡ πραγματο-

ποίησις τοῦ ἀντικειμένου της. Ἐπικαλοῦμαι πρός τοῦτο τήν συνδρομήν πάντων ὑμῶν. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι θά υἱοθετήσετε καί ὡς ἰδικόν σας ζήτημα φιλοτιμίας τήν ἀποκατάστασιν ὁμαλῆς, ἀπροσκόπτου, γοργῆς καί περισσότερον ἀποδοτικῆς λειτουργίας τόσον τῆς Ὁλομελείας τοῦ Κοινοβουλίου, ὅσον καί τῶν καθ' ἕκαστα Κοινοβουλευτικῶν Ἐπιτροπῶν.

Γνωρίζων καί τήν σχετικήν ἐπιθυμίαν τοῦ κυρίου Ἀρχηγοῦ τῆς πλειοψηφίας σκέπτομαι νά προτείνω, ὅπως εἰς τόν νέον Κανονισμόν προσδιορισθῇ ὡς ὥρα ἐνάρξεως τῶν συνεδριάσεων ἡ πέμπτη καί ἡμίσεια ἀπογευματινή, ἀφιερωθῇ δέ μία καί ἡμίσεια ὥρα καθ' ἑκάστην διά τήν συζήτησιν τῶν ἀναφορῶν καί τῶν ἐρωτήσεων κατά σειράν διαδοχῆς τῶν προκαθωρισμένων δι' ἑκάστην ἡμέραν ἁρμοδίων Ὑπουργείων. Θά ἔχουν μέ τόν τρόπον αὐτόν οἱ κύριοι βουλευταί, ὅλην τήν ἀπαιτουμένην ἄνεσιν διά νά πραγματεύωνται ἐν ἐκτάσει τόσον τά γενικά, ὅσον καί τά μερικώτερα θέματα, ἰδίως τῶν ἐπαρχιῶν, πρός τά ὁποῖα προέχουσαν ὀφείλομεν νά ἐπιδείξωμεν στοργήν, διότι, πράγματι ἡ ἀνάπτυξίς των πολύ ἀπέχει ἀπό τοῦ νά εἶναι ἰσόμετρος μέ τά μεγάλα ἀστικά κέντρα τῆς Χώρας.

Μέχρι τῆς σχεδιαζομένης τροποποιήσεως ταύτης, θά ἠδυνάμεθα ἀπό τοῦδε νά ὁρίσωμεν ὡς ἔναρξιν τῶν τακτικῶν μας συνεδριάσεων τήν 6ην ἀπογευματινήν ἀκριβῶς, μέ συνεχῆ ἀπασχόλησιν τοὐλάχιστον τεσσάρων ὡρῶν ἡμερησίως. Ὑφίσταται ἀνάγκη ἐπιδείξεως ἐπηυξημένου ζήλου. Χρέος μας εἶναι ὅπως ἀντί πάσης θυσίας ὄχι μόνον συντηρήσωμεν, ἀλλά καί ἐνισχύσωμεν τήν ἠθικήν δύναμιν καί τό ἠθικόν κῦρος, πού εἶναι ἀπαραίτητα διά τήν ἔξαρσιν τοῦ Κοινοβουλίου εἰς τό ὕψος τῆς ἀποστολῆς του καί διά τήν ἐδραίωσίν του εἰς τήν λαϊκήν συνείδησιν.

Ἂν ἡ ἐλευθερία τῶν συζητήσεων ἀποτελῇ τήν προϋπόθεσιν τῆς ὑπάρξεως τοῦ Κοινοβουλίου, ἡ εὐπρέπεια τῶν συζητήσεων ἀποτελεῖ τήν ἐγγύησιν τῆς ἐπιβιώσεώς του. Ἔγκειται εἰς τήν φύσιν τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν σωμάτων ἡ ἰδεολογική διαφοροποίησις καί ἡ διάστασις τῶν γνωμῶν. Ἀλλ' ἔγκειται ἐπίσης εἰς τόν γνήσιον χαρακτῆρα των, ἡ ἔκφρασις τῶν ἀντιθέτων γνωμῶν νά αὐτοπεριορίζεται εἰς τά πλαίσια εὐγενοῦς πάλης καί ἀμοιβαίου σεβασμοῦ. Τόν καλοπροαίρετον τοῦτον αὐτοπεριορισμόν προβλέπει ὡς ἀντικειμενικός διαιτητής ὁ Κανονισμός, τοῦ ὁποίου τηρητής ἄτεγκτος ὀφείλει νά εἶναι ὁ Πρόεδρος. Ἀλλά καί ἡ πλέον εὐσυνείδητος προσπάθεια τοῦ Προέδρου θέλει ἀποδειχθῇ ματαία ἄνευ τῆς προθύμου συνεισφορᾶς καλῆς θελήσεως ἐκ μέρους ὅλων τῶν συναδέλφων, τήν ὁποίαν δέν ἀμφιβάλλω ποσῶς, ὅτι θέλω συναντήσει καθ' ὅλην τήν διάρκειαν τῆς θητείας μου.

Κύριοι Ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἔθνους,

Εἰς τήν ἐπίσημον αὐτήν αἴθουσαν τοῦ Βουλευτηρίου, ἀποκορυφοῦται ἡ ἀκμή τῶν ἐλευθέρων θεσμῶν καί στεφανοῦται ὁ θρίαμβος τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας. Πρέπει νά ἐξαπλοῦται ἀνέτως εἰς αὐτήν ἑκάστην ἑσπέραν συνεδριάσεως, ὁ πολιτικός, ὁ κοινωνικός καί ὁ οἰκονομικός Χάρτης τῆς Χώρας ἀνάγλυφος. Νά δονῆται πρέπει ἡ αἴθουσα αὐτή ἀδιαλείπτως ἀπό τόν παλμόν τοῦ μοχθοῦντος λαοῦ καί νά καταυγάζεται ἀενάως ἀπό τόν ἀνέσπερον σελαγισμόν τῶν ἐθνικῶν μας ἰδανικῶν.

Εἰς τό μέσον τοῦ ἀρχαίου Βουλευτηρίου τῶν Ἀθηνῶν ὑπῆρχε βωμός ἀποκαλούμενος "Βουλαία Ἑστία". Ἄς διατηρήσωμεν τήν Ἑστίαν αὐτήν νοερῶς καί ἄς τήν αἰσθανώμεθα νά τήκῃ καί νά ἀνατήκῃ μέ τήν αἰωνία φλόγα της τά ἀθάνατα τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς ζώπυρα.

Ἀπό τήν ἰδικήν μας, κύριοι βουλευταί, ἀφοσίωσιν, ἀνάτασιν καί ἔξαρσιν ἐξαρτᾶται νά εἶναι παντοτεινά ἡ αἴθουσα τοῦ ἐθνικοῦ μας Κοινοβουλίου γεμάτη ψυχικήν παρουσίαν λαοῦ, γεμάτη πνεῦμα Ἐλευθερίας καί Εἰρήνης, γεμάτη ὅραμα Ἑλληνικοῦ Μεγαλείου.

Ἀφοῦ σᾶς εὐχαριστήσω ἐκ νέου διά τήν ὑψηλήν τιμήν μέ τήν ὁποίαν μέ περιεβάλατε, ἀναλαμβάνω εὐπροσδέκτως τά καθήκοντά μου».

Νεκρολογία Βασιλιά Παύλου ἀπό τό Νόβα

Ἀμέσως μετά τήν ἐκφώνηση τοῦ ἐναρκτηρίου λόγου γιά τήν ἐκλογή του ὡς Προέδρου τῆς Βουλῆς, ὁ Νόβας νεκρολόγησε τό Βασιλιά Παῦλο.

Ὁ Βασιλιάς εἶχε πεθάνει στίς 6 Μαρτίου 1964, ἀλλά ἡ Βουλή ἦταν κλειστή λόγῳ τῶν ἐκλογῶν τῆς 16ης Φεβρουαρίου καί μέ τό ἀπό 8 Ἰανουαρίου 1964 Διάταγμα[84] τή μέλλουσα νά προκύψει Βουλή τή συγκαλοῦσε γιά τίς 19 Μαρτίου 1964.

Ὁ Νόβας τόν ὁποῖο ἀκολούθησε ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Γ. Παπανδρέου καί οἱ ἀρχηγοί Κομμάτων, εἶπε στή νεκρολογία του[85]:

«Ὡς ἐπεῖγον καθῆκον μου ἀντιλαμβάνομαι κατά πρῶτον, κύριοι βουλευταί, τήν εὐλαβῆ μνημόνευσιν τῆς ἐπελθούσης εἰς τόν Ἑλληνικόν Θρόνον μεταβολῆς:

Ἀναπότρεπτος εἱμαρμένη ἠθέλησεν ὅπως ἡ παροῦσα περίοδος τοῦ ἐθνικοῦ μας Κοινοβουλίου ἐγκαινιασθῇ μέ τό πανελλήνιον πένθος, πού ἐπροκάλεσεν ἡ ἀδόκητος ἀπώλεια τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως Παύλου, ἀλλά συγχρόνως καί μέ τήν θαλεράν αἰσιοδοξίαν, πού ἐμπνέει ἡ ἀνάρρησις εἰς τόν Θρόνον τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου.

Τό Ἑλληνικόν Ἔθνος ἐθρήνησε καί ἐκήδευσε πανδήμως τόν προώρως ἐκλείψαντα Λαοφιλῆ Ἄνακτα. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι διερμηνεύω τά αἰσθήματα ὅλων τῶν πτερύγων τῆς Βουλῆς, ἀποτίων τόν ὀφειλόμενον φόρον τιμῆς εἰς τήν Μνήμην Του.

Ὁ Βασιλεύς Παῦλος, ἐνεσάρκωνεν ἐξαιρέτους ἡγεμονικάς ἀρετάς καί σπανίας ἀνθρωπίνας ἀξίας, τάς ὁποίας προφρόνως διέθετεν εἰς τήν ὑπηρεσίαν τῆς Πατρίδος. Ἦτο πραγματικῶς ὑψηλόν πρότυπον ἐναρέτου Ἀνδρός. Εὐγένεια σκέψεως καί ἁπλότης τρόπων ἐχαρακτήριζον ἁδρῶς πᾶσαν του ἐκδήλωσιν. Ὁ ψυχικός Του κόσμος ἐκυριαρχεῖτο ἀδιαταράκτως ἀπό βαθύρριζον χριστιανικήν πίστιν καί ἀπό διάπυρον πατριωτικόν αἴσθημα. Προικισμένος μέ φιλοσοφικήν διάθεσιν ἔμφυτον, ἐκινεῖτο

---

84. α) Πρακτικά Βουλῆς σελ. 10 καί β) ΦΕΚ 3/8-1-1964.

85. α) Πρακτικά Βουλῆς, Συνεδρίαση Α΄ τῆς 19-3-1964, σελ. 9-11 καί β) Ἐφημ. Συζητήσεων, σελ. 11.

εὐαρέστως καί ἀνέτως εἰς τήν σφαῖραν τοῦ ἰδεαλισμοῦ, πηγή ὁ ἴδιος δημιουργική πρωτοτύπων πολιτιστικῶν ἰδεῶν, τήν πραγμάτωσιν τῶν ὁποίων, πρός ὄφελος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐπεδίωκε πάντοτε μέ πάθος ἔνθερμον.

Ἐτέρπετο κυριολεκτικῶς ὅταν εὑρίσκετο μεταξύ τοῦ λαοῦ καί ἰδίως μεταξύ τῶν πληθυσμῶν τῆς ὑπαίθρου, ὡς εἶχον τήν εὐκαιρίαν νά διαπιστώσω, ὅταν συνώδευσα Αὐτόν ὡς Ὑπουργός εἰς περιοδείας Του. Ἐπίστευεν εἰς τούς ἐλευθέρους θεσμούς καί ἤντλει ἀπό τό σπάργος των τήν γαληνιαίαν δύναμιν τῆς Βασιλικῆς Του συνειδήσεως. Περιέβαλλε μέ στοργήν ὑγιᾶ τάς Ἐνόπλους Δυνάμεις τοῦ Ἔθνους, ἀτενίζων αὐτάς ὡς τό Παλλάδιον τῶν ἱστορικῶν πεπρωμένων τῆς Ἑλλάδος καί ἐχθαιρόμενος πᾶσαν ἰδέαν ἐκτροπῆς ἀπό τῆς ὑψηλῆς των ἀποστολῆς. Ἀλλά δέν ἦτο ἀσθενέστερον τό ἐνδιαφέρον Του διά τήν ἀνάπτυξιν τῶν πνευματικῶν καί ἠθικῶν δυνάμεων τοῦ Ἔθνους.

Τόν Βασιλέα Παῦλον οὐδέποτε ἀπέλιπεν ἡ εὐψυχία, ἡ φρόνησις, ἡ εὐθυκρισία, ἡ ὑψηλή αἴσθησις τοῦ καθήκοντος. Ἠυτύχησεν οὕτω νά ὑπηρετήσῃ εὐεργετικῶς τήν Πατρίδα εἰς κρισίμους ὥρας ἐθνικῶν κινδύνων καί εἰς γονίμους ὥρας εἰρηνικῶν πραγματοποιήσεων. Ὅσοι ἔσχον τήν τιμήν νά Τόν γνωρίσουν ἐκ τοῦ πλησίον, νά συνεργασθοῦν μαζί Του καί νά βιώσουν εἰς τό κλῖμα τῆς προσωπικότητός Του, ἀδύνατον εἶναι νά λησμονήσουν τό μαρμαῖρον λάμπος τῆς καλωσύνης Του καί τῆς ἐντιμότητός Του τό διάχυτον μῦρον. Ἡ Μνήμη Του θά παραμείνῃ ἀΐδιος εἰς τήν συνείδησιν τοῦ Ἔθνους, Μνήμη Βασιλέως ἀγαθοῦ καί συνετοῦ, ὅστις συνεδύασεν ἁρμονικῶς, ὅσον οὐδείς ἄλλος, τήν μεγαλοπρέπειαν τῆς Βασιλικῆς Ἀρχοντιᾶς καί τῆς πραγματικῆς Ἀνθρωπιᾶς τήν σεμνοπρέπειαν.

Ὁμόθυμος εἶναι ἡ εὐχή τοῦ Ἔθνους ὅπως ὁ νέος Βασιλεύς Κωνσταντῖνος ἐμφορηθῇ δαψιλῶς ἀπό τάς ἀρετάς τοῦ Πατρός Του καί ἀκολουθήσῃ μέ εὐλάβειαν τάς ἀρχάς Του, ἐνσαρκώνων ὑγιῶς τό δημοκρατικόν πνεῦμα τοῦ πολιτεύματός μας καί τά ὑψηλά πολιτιστικά ἰδεώδη τῆς ἐθνικῆς μας κληρονομίας ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Πατρίδος, τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καί τοῦ Βασιλικοῦ Οἴκου.

Ἐπιθυμῶν νά συμπληρώσω τόν κύκλον τῶν αἰσθημάτων τῆς Βουλῆς, παρακαλῶ νά μοῦ ἐπιτραπῇ ὅπως ἐκφράσω τά εἰλικρινῆ συλλυπητήρια τοῦ Σώματος πρός ὁλόκληρον τήν Βασιλικήν Οἰκογένειαν, ἀπευθύνω δέ ἰδιαιτέρως πρός τήν Α.Μ. τήν Βασίλισσαν Μητέρα Φρειδερίκην τήν ἔκφρασιν τοῦ σεβασμοῦ καί τῆς συμπαθείας τῶν Ἀντιπροσώπων τοῦ Ἔθνους, συμμεριζομένων εἰλικρινῶς τόν σπαραγμόν Της καί τήν ὀδύνην Της διά τήν πρόωρον ἀπώλειαν τοῦ Βασιλέως Συζύγου Της, εἰς Τόν

ὁποῖον μέ τόσην ἀφοσίωσιν καί δημιουργικότητα συμπαρεστάθη ἐπί τοῦ Ἑλληνικοῦ Θρόνου.

Ε. Λουλακάκης. *Δέν λείπει κανείς ἄλλος ἀπό τήν αἴθουσαν αὐτήν;*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Πρόεδρος Βουλῆς). *Κύριε συνάδελφε, πρέπει νά εἶσθε βέβαιος, ὅτι δέν ἦτο δυνατόν νά λησμονηθῇ αὐτός πού λείπει. Καί πρόκειται ἀκριβῶς νά ζητήσω τήν ἄδειαν τοῦ Σώματος νά ὁρίσω ἡμέραν, κατόπιν συναινέσεως μετά τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Κομμάτων, μετά τήν συγκρότησιν τοῦ Προεδρείου εἰς Σῶμα καί μετά τάς προγραμματικάς δηλώσεις, διά νά ὑπάρξῃ ἄνεσις, προκειμένου νά ἀποτίσῃ ἡ Βουλή τόν φόρον τιμῆς εἰς τόν ἐκλιπόντα πολιτικόν ἡγέτην. Ἔχω συνεννοηθῆ μέ τόν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καί τούς Ἀρχηγούς τῶν Κομμάτων. Αὐτή ἡ διαδικασία ἦτο ἡ πλέον ὀρθή διά νά δυνηθῶμεν νά τελέσωμεν τό μνημόσυνον τῆς ἐξεχούσης αὐτῆς πολιτικῆς φυσιογνωμίας»*[86].

Μετά τόν Πρόεδρο τῆς Βουλῆς νεκρολόγησαν ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Γ.Παπανδρέου καί ὁ Ἀρχηγός τῆς ΕΡΕ Παν. Κανελλόπουλος.

86. Ὁ ἀπών ἀπό τήν αἴθουσα πού ὑπαινίσσονται ὁ Ε. Λουλακάκης καί ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας στή στιχομυθία τους εἶναι ὁ Σοφ. Βενιζέλος πού πέθανε ξαφνικά στίς 7 Φεβρουαρίου 1964.

Ὁρκωμοσία Βασιλιά Κωνσταντίνου

Ἐπειδή ἡ ὁρκωμοσία τοῦ Βασιλιά Κωνσταντίνου συνέπεσε μέ τήν Προεδρία τοῦ Γ. Ἀθανασιάδη-Νόβα καί ἐπειδή ἡ ἱστορική αὐτή Συνεδρίαση παρουσιάζει ἀρκετό ἐνδιαφέρον τήν ἀντιγράφουμε ὁλόκληρη ἀπό τή Γ' Συνεδρίαση τῆς 23ης Μαρτίου 1964[87].

«Ἐν Ἀθήναις σήμερον τήν 23ην Μαρτίου 1964 καί κατά τήν διά τοῦ προγράμματος ὁρισθεῖσαν ὥραν συνῆλθον ἐν μέν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Βουλευτηρίου πάντες οἱ Βουλευταί, αἱ δέ λοιπαί ἀρχαί εἰς τάς προκαθορισθείσας θέσεις των.

Ὥραν 10.45' π.μ. προσέρχεται ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος μετά μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Ὥραν 10.50' π.μ. ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς κ. Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, ἀνελθών ἐπί τῆς ἕδρας, κηρύσσει τήν ἔναρξιν τῆς συνεδριάσεως.

Πρόεδρος. *Κύριοι Βουλευταί, ὡς γνωρίζετε ἀντικείμενον τῆς σημερινῆς Ἡμερησίας Διατάξεως εἶναι ἡ ὁρκωμοσία ἐνώπιον τῶν Βουλευτῶν, τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, κατά τάς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 43 τοῦ Συντάγματος.*

Παρακαλῶ ὅπως, μέχρι τῆς ἀφίξεως τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως, διακόψωμεν ἐπί 10' καί παραμείνητε εἰς τάς θέσεις σας.

Μεθ' ὅ, συναινέσει τῆς Βουλῆς, ὥραν 10.50' π.μ. διακόπτεται ἡ συνεδρίασις.

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΚΟΠΗΝ

Ὥραν 11 π.μ., ὁ Ἀρχικλητήρ τῆς Βουλῆς ἀναφωνεῖ ἀπό τοῦ Προεδρείου: Κύριοι Βουλευταί, ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεύς ἔρχεται.

Πάραυτα πάντες οἱ Βουλευταί ἐγείρονται. Εἰσέρχεται μετά ταῦτα εἰς τήν αἴθουσαν ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεύς ΚΩΝΤΑΝΤΙΝΟΣ καί ἡ Α.Β.Υ. *ἡ Διάδοχος ΕΙΡΗΝΗ, ὁδηγούμενοι ὑπό τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς καί συνοδευόμενοι ὑπό τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως (Ζωηρά καί παρατεταμένα χειροκροτήματα καί ἐπευφημίαι ὑπέρ τοῦ Βασιλέως ἐξ ὅλων τῶν*

87. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 14-15.

πλευρῶν τῆς αἰθούσης καί τῶν θεωρείων).

Ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεύς καί ἡ Α.Β.Υ. ἡ Διάδοχος ΕΙΡΗΝΗ ἵστανται πρό τοῦ τοποθετημένου Βασιλικοῦ θώκου, ἔχοντες δεξιά αὐτῶν τήν Α.Μ. τόν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομον μετά μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀριστερά δέ τόν κ. Πρόεδρον τῆς Βουλῆς καί τόν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως.

Πρόεδρος. *Ἐπαναλαμβάνεται ἡ διακοπεῖσα συνεδρίασις*

Μεθ' ὅ, ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς κ. Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, ἀποτεινόμενος πρός τήν Α.Μ. τόν Βασιλέα λέγει: Βασιλεῦ, ἀντικείμενον τῆς σημερινῆς ἡμερησίας διατάξεως εἶναι ἡ κατά τάς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 43 τοῦ Συντάγματος ὁρκωμοσία τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, ἐνώπιον τῆς Βουλῆς, καί ἡ ἀνάγνωσις τοῦ λόγου τοῦ Θρόνου.

Μεθ' ὅ ἡ Α.Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος, κ. Χρυσόστομος, ἀπαγγέλλει τάς καταλλήλους εὐχάς, εἶτα δέ ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεύς ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ θείς τήν δεξιάν ἐπί τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου, καί ἐκφωνοῦντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσοστόμου, ἐπαναλαμβάνει δίδων τόν ὑπό τοῦ ἄρθρου 43 τοῦ Συντάγματος τεταγμένον ὅρκον, ἔχοντα οὕτω:

" Ὀμνύω εἰς τό ὄνομα τῆς Ἁγίας καί Ὁμοουσίου καί Ἀδιαιρέτου Τριάδος νά προστατεύω τήν ἐπικρατοῦσαν Θρησκείαν τῶν Ἑλλήνων, νά φυλάττω τό Σύνταγμα καί τούς Νόμους τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους καί νά διατηρῶ καί ὑπερασπίζω τήν Ἐθνικήν Ἀνεξαρτησίαν καί ἀκεραιότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους".

(Ζωηρά καί παρατεταμένα χειροκροτήματα ἐξ ὅλων τῶν πλευρῶν τῆς αἰθούσης καί τῶν θεωρείων).

Εἶτα ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Γ. Παπανδρέου ἐγχειρίζει εἰς τήν Α.Μ. τόν Βασιλέα, τό κείμενον τοῦ λόγου τοῦ Θρόνου, ὅν καί ἀναγινώσκει ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεύς, ἔχοντα οὕτω:

Κύριοι βουλευταί,

Κατέχομαι ἀπό τό βαρύτατον πένθος τῆς σκληρᾶς ἀπωλείας τοῦ Βασιλέως Πατρός μου. Καί ἐδοκίμασα βαθυτάτην συγκίνησιν ἀπό τήν ἀμέριστον, τήν εἰλικρινῆ, τήν ψυχικήν συμμετοχήν τοῦ Λαοῦ μας. Τοῦ εἶμαι εὐγνώμων.

Ἀνέρχομαι εἰς τόν Θρόνον ὑπό συνθήκας ὁμαλοῦ καί ἠρέμου πολιτικοῦ βίου. Καί εὔχομαι ὁ ὁμαλός βίος νά ὑπάρχῃ πάντοτε καί εἰς τό μέλλον.

Κυβέρνησις καί Ἀντιπολίτευσις ἐπιτελοῦν ἀμφότεραι ὑψηλήν ἀποστολήν. Ἡ Κυβέρνησις μέ τό δημιουργικόν ἔργον καί ἡ Ἀντιπολίτευσις μέ

τόν δημιουργικόν ἔλεγχον. Εἰς ἐπιτέλεσιν αὐτῆς τῆς ὑψηλῆς ἐθνικῆς ἀποστολῆς καλῶ ὅλας τάς μερίδας τῆς Βουλῆς.

Δύο εἶναι τά ἰδεώδη τοῦ Ἑλληνισμοῦ: Ἡ Ἐλευθερία καί ἡ Εἰρήνη. Καί εἰς τόν πίνακα τῶν Ἀξιῶν, κατά τήν μακραίωνα διαδρομήν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, πρώτη εἶναι ἡ Ἐλευθερία. Ἀπό αὐτήν τήν ἱστορικήν συνείδησιν ἐνεπνεύσθη καί κατά τήν πρόσφατον Κυπριακήν κρίσιν ἡ πολιτική μας. Διεκηρύξαμεν, ὅτι πολιτική τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ Εἰρήνη. Ἀλλά εἰς περίπτωσιν ἐπιθέσεως ἡ Ἄμυνα. Καί αὐτή θά εἶναι παγίως ἡ πορεία μας καί εἰς τό μέλλον.

Ἀνήκομεν εἰς τόν Ἐλεύθερον Κόσμον. Εἰς αὐτόν μᾶς τάσσει ἡ Ἱστορία, ἡ Γεωγραφία, ὁ Πολιτισμός μας. Ἐντός τῆς Συμμαχίας τοῦ ΝΑΤΟ ἔχομεν καί δικαιώματα καί ὑποχρεώσεις. Ἐκπληροῦμεν εἰς ἀκέραιον τάς ὑποχρεώσεις μας. Ἀλλά καί διεκδικοῦμεν εἰς ἀκέραιον τά δικαιώματά μας. Εἴμεθα ἠθικῶς ὁμότιμοι Σύμμαχοι.

Τό Ἔθνος ὁλόκληρον συμμετέχει εἰς τάς δοκιμασίας καί τούς ἀγῶνας τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ. Καί τοῦ παρέχει ἀμέριστον συμπαράστασιν.

Ἡ διατήρησις τῆς φιλίας καί συμμαχίας μέ τήν γείτονα Τουρκίαν ἀποτελεῖ κοινόν συμφέρον. Καί χάριν ἀκριβῶς αὐτοῦ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος θά πρέπει καλοπίστως, ἑκατέρωθεν, νά ἀναγνωρισθῇ ὅτι, ἐκ τῆς πενταετοῦς ἐφαρμογῆς, αἱ συνθῆκαι τῆς Ζυρίχης καί τοῦ Λονδίνου ἀπεδείχθησαν ἀνεφάρμοστοι. Ἀντί νά ὁδηγήσουν εἰς εὐημερίαν, ὡδήγησαν εἰς ἀδιέξοδον. Καί θά πρέπει εἰρηνικῶς νά ἀναζητηθῇ νέον πολιτικόν σχῆμα.

Ἐχαιρετίσαμεν διά τοῦτο εἰλικρινῶς τήν ἀποστολήν εἰς τήν Κύπρον τῆς διεθνοῦς στρατιωτικῆς δυνάμεως, πρός εἰρήνευσιν, καθώς καί τόν ὁρισμόν μεσολαβητοῦ, πρός ἀναζήτησιν τοῦ νέου πολιτικοῦ σχήματος, τό ὁποῖον δύναται νά εὐοδωθῇ μόνον, ὅταν ἐμπνευσθῇ ἀπό τάς ἀρχάς τῆς Ἐλευθερίας καί τῆς Διεθνοῦς Δικαιοσύνης.

Εἴμεθα Σύμμαχοι μέ τήν Δύσιν. Ἀλλά ἐπιθυμοῦμεν ἐπίσης νά εἴμεθα Φίλοι καί μέ τήν Ἀνατολήν καί νά καλλιεργήσωμεν καί τάς οἰκονομικάς καί τάς μορφωτικάς σχέσεις μας. Θέλομεν νά εἴμεθα Φίλοι πρός πᾶσαν Χώραν, ἡ ὁποία θά εἶναι πρόθυμος ν' ἀνταποδώσῃ μέ εἰλικρίνειαν τήν φιλίαν μας.

Εἰς τόν ἐσωτερικόν πολιτικόν βίον θά πρέπει νά λειτουργῇ τό Κράτος Δικαίου. Οἱ Ἕλληνες πολῖται, χωρίς διάκρισιν πολιτικῶν φρονημάτων, θά εἶναι ἐλεύθεροι καί ἴσοι ἐνώπιον τῶν Ἀρχῶν καί ἐνώπιον τῶν Νόμων. Καί θά πρέπει νά καταβληθῇ ἡ μεγίστη προσπάθεια διά τήν οἰκονομικήν ἀνασυγκρότησιν τῆς Χώρας. Ἡ ταχεῖα αὔξησις τοῦ ἐθνικοῦ εἰσο-

δήματος καί ταὐτοχρόνως ἡ δικαία κατανομή του, πρός ἐξύψωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ πάσχοντος Λαοῦ μας, ἀποτελεῖ τήν ἀποστολήν σας. Καί ἀφ' ὅτου εἰσήλθομεν εἰς τήν Κοινήν Ἀγοράν πᾶσα καθυστέρησις ἀποτελεῖ θανάσιμον κίνδυνον.

Ἡ Ἐκκλησία καί ἡ Παιδεία ἀποτελοῦν τάς ἠθικάς δυνάμεις τοῦ Ἔθνους. Καί διά τοῦτο πρέπει νά ἐκδηλωθῇ ὑπέρ αὐτῶν ἀμέριστος ἡ μέριμνα τῆς Πολιτείας.

Κύριοι βουλευταί,

Σᾶς εὔχομαι εὐόδωσιν τῆς μεγάλης ἀποστολῆς σας. Καί παρέχω τήν διαβεβαίωσιν ὅτι θά εὑρίσκετε εἰς ἐμέ ἀμέριστον συνδρομήν εἰς τό ἐθνικόν, δημιουργικόν ἔργον σας. Θά εἶμαι πάντοτε ἄγρυπνος φρουρός τῶν ἐλευθέρων θεσμῶν τοῦ Δημοκρατικοῦ μας Πολιτεύματος. Κατέχομαι ἀπό τήν βαθεῖαν συνείδησιν, ὅτι εἶμαι Βασιλεύς ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Ἰσχύς μου εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Λαοῦ.

Ζήτω ἡ Ἑλλάς.

(Ζωηραί ἐπευφημίαι καί χειροκροτήματα ἐπακολουθοῦν ἐξ ὅλων τῶν πλευρῶν τῆς αἰθούσης καί τῶν θεωρείων.)

Πρόεδρος (Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας). *Κύριοι βουλευταί, μετά τήν ὁρκωμοσίαν τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως καί τόν Λόγον τοῦ Θρόνου, παρακαλῶ ὅπως ἀναφωνήσωμεν «ΖΗΤΩ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ».*

(Ραγδαῖα χειροκροτήματα καί ἐπευφημίαι ἐξ ὅλων τῶν πλευρῶν τῆς αἰθούσης).

Μεθ' ὅ ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεύς ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ μετά τῆς Α.Β.Υ. τῆς Διαδόχου ΕΙΡΗΝΗΣ ἀπέρχονται τῆς αἰθούσης ὑπό τάς ζωηράς ἐπευφημίας καί τά χειροκροτήματα τῶν κ. βουλευτῶν καί τῶν θεωρείων, ὁδηγούμενοι ὑπό τοῦ κ. Προέδρου τῆς Βουλῆς καί συνοδευόμενοι ὑπό τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως.

Μετά τινα λεπτά ὁ κ. Πρόεδρος ἐπανέρχεται εἰς τήν αἴθουσαν καί καταλαμβάνων τήν Ἕδραν, λέγει:

Κύριοι βουλευταί, παρακαλῶ νά λύσωμεν τήν συνεδρίασιν διά τήν προσεχῆ Δευτέραν 30 Μαρτίου, καθ' ἣν θέλει λάβει χώραν ἡ ἀνάγνωσις τῶν προγραμματικῶν δηλώσεων τῆς Κυβερνήσεως.

Μεθ' ὅ, ὥραν 11.20' π.μ., συναινέσει τῆς Βουλῆς, λύεται ἡ συνεδρίασις διά τήν προσεχῆ Δευτέραν 30 Μαρτίου καί ὥραν 6.30' μ.μ. μέ ἀντικείμενον ἡμερησίας διατάξεως προγραμματικαί δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως.

Νεκρολογία Σοφ. Βενιζέλου ἀπό τό Νόβα

Ἐκτός ἀπό τό Βασιλιά Παῦλο, στίς 7 Φεβρουαρίου 1964 πέθανε ξαφνικά μέσα στό καράβι πού ἐπέστρεφε ἀπό τήν Κρήτη, ὅπου εἶχε πάει γιά προεκλογική περιοδεία, καί ὁ συναρχηγός τῆς Ἑνώσεως Κέντρου Σοφοκλῆς Βενιζέλος.

Ὁ νεοεκλεγείς Πρόεδρος τῆς Βουλῆς κατόπιν συνεννοήσεως μετά τοῦ Πρωθυπουργοῦ, τῶν Ἀρχηγῶν Κομμάτων καί μέ τήν ἄδεια τοῦ Σώματος, ὅρισε τήν 7η Ἀπριλίου 1964 ὡς ἡμέρα πολιτικοῦ μνημοσύνου τῆς ἐξεχούσης αὐτῆς πολιτικῆς φυσιογνωμίας

Ἔτσι στήν 9η Συνεδρίαση τῆς 7ης Ἀπριλίου 1964[88], ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, ἀμέσως μετά τήν κήρυξη ἔναρξης τῆς Συνεδρίασης, εἶπε:

«Κύριοι βουλευταί, πρίν ἤ εἰσέλθωμεν εἰς τήν Ἡμερησίαν Διάταξιν, ἐκτελεστής ὁμοφώνου ἀποφάσεως τῆς Βουλῆς, σᾶς καλῶ νά ἐπιτελέσωμεν σήμερον τό ἱερόν καθῆκον τῆς ἀναπολήσεως ὑπερόχου πολιτικῆς προσωπικότητος τῆς ὁποίας ἡ ἀπουσία ἐκ τοῦ μέσου ἡμῶν εἶναι ὀδυνηρῶς αἰσθητή.

Ἀδυσώπητος Μοῖρα ἔκοψε τό νῆμα τῆς ζωῆς τοῦ Προέδρου Σοφοκλῆ Βενιζέλου. Ἀπεστέρησε τήν Ἑλληνικήν Πατρίδα πολιτικοῦ Ἀρχηγοῦ μεγάλης ἀξίας, λευκῆς ἀρετῆς καί αὐθεντικοῦ κύρους. Ἀπεστέρησε τήν Ἑλληνικήν κοινωνίαν, ἔνδημον καί ἀπόδημον, ἐξόχως εὐγενοῦς καί προσφιλοῦς ἀνδρός, τιμῶντος τό Ἑλληνικόν ὄνομα εἰς τούς διεθνεῖς κύκλους, ὅπου μέ τόσην ἄνεσιν ἐκινεῖτο καί μέ τόσην ἐκτίμησιν περιεβάλλετο.

Ὁ Σοφοκλῆς Βενιζέλος, ἀνατραφείς εἰς τήν μεγάλην Σχολήν τοῦ ἐνδόξου Πατρός του, ἐγαλουχήθη μέ τήν παράδοσιν ὑψηλῆς φιλοπατρίας, γνησίου φιλελευθέρου πνεύματος καί αὐστηρᾶς προσηλώσεως εἰς τό καθῆκον. Ὑπηρέτησε κατ' ἀρχάς ὡς ἀξιωματικός τοῦ Πυροβολικοῦ εἰς τόν Στρατόν, ἐπιδείξας ἐξαιρετικήν δρᾶσιν γενναίου μαχητοῦ, τόσον εἰς

---

88 α) Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 189-193 καί β) Ἐφημ. συζητήσεων, σελ. 209-213.

τούς ἀπελευθερωτικούς ἀγῶνας τοῦ 1912-1913, ὅσον καί τόν Α' Παγκόσμιον Πόλεμον. Ἀφοσιώθη ἀκολούθως εἰς τήν πολιτικήν, ὅπου διέπρεψεν ὡς Ἀρχηγός τῶν Φιλελευθέρων, ὡς Πρωθυπουργός καί ὡς Ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν. Πολύτιμοι ὑπῆρξαν αἱ ὑπηρεσίαι του παλαιότερον εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν, ἀργότερον διά τήν ἔνταξίν μας εἰς τό Ἀτλαντικόν Σύμφωνον, προσφάτως κατά τήν διαχείρισιν τῆς ἐθνικῆς ὑποθέσεως τῆς Κύπρου.

Διαθέτων σκέψιν διαυγῆ, ἀντίληψιν ταχεῖαν, ὀξύ αἰσθητήριον, κρίσιν ἀσφαλῆ, μνήμην ἀπέραντον, ἐμπειρίαν πλουσίαν, τόλμην εὔψυχον καί, ὑπέρ ὅλα, πατριωτισμόν ἔνθερμον, συνεκρότει πολιτικόν κεφάλαιον ἐξαιρέτου μεγέθους.

Ὅσοι εἶχαν τήν εὐτυχίαν νά συνεργασθοῦν μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ διακυβερνήσει τῆς Χώρας, ὑποχρεωμένοι εἶναι νά ὁμολογήσουν ὅτι ὁ ἁπλοῦς καί μετριόφρων Ἡγέτης, ὁ τόσον ἀγαπητός ὡς ἄνθρωπος καί τόσον ἀνεκτίμητος ὡς φίλος, ὁ ἀπολύτως σεβαστός ὄχι μόνον ἀπό τούς ὀπαδούς του, ἀλλά καί ἀπό τούς ἀντιπάλους του, ἐκέκτητο πολιτικά προσόντα πολύ ἀνώτερα ἀπό ἐκεῖνα τά ὁποῖα ἐδέχετο νά προβάλῃ.

Ἡ σύνεσις καί ἡ μετριοπάθεια ἐπλαισίωναν πᾶσαν δραστηριότητά του. Διά τούς ἀγῶνας τοῦ πολιτικοῦ στίβου καί διά τούς κυβερνητικούς ἐν γένει χειρισμούς ἐκινητοποίει στρατηγικάς καί τακτικάς ἱκανότητας οὐ τάς τυχούσας. Διά τάς ἐξωτερικάς ὑποθέσεις, ἐκτός τῆς μακρᾶς ἐμπειρίας του, κατεῖχε τό προνόμιον ὀξείας διορατικότητος, ἥτις ἐν συνδυασμῷ μέ τό γρηγοροῦν αἴσθημα πατριωτικῆς εὐθύνης, ἐπέτρεπεν εἰς αὐτόν νά εἶναι ἕνας πραγματικά ἄγρυπνος φρουρός τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων εἴτε ἐν τῇ Κυβερνήσει, εἴτε ἐν τῇ Ἀντιπολιτεύσει εὑρισκόμενος.

Εἰς τήν Διοίκησιν ἦτο χρηστός, εὐθύς, δίκαιος, ἔμπιστος λειτουργός τῆς δικαιοκρατουμένης Πολιτείας. Θά ἠδυνάμην νά ἀναφέρω πολλά παραδείγματα σθεναρᾶς ἠθικῆς ἀντιστάσεως εἰς κομματικάς πιέσεις, ὅταν ἔκρινεν ὅτι τά γενικά συμφέροντα τοῦ Κράτους ὑπηγόρευαν ἄλλας λύσεις.

Ἐμελέτα μέ ἀδιατάρακτον ψυχραιμίαν καί τά πλέον φλέγοντα προβλήματα, ἐξετέλει δέ μέ ἀκλόνητον ἀποφασιστικότητα τάς προκριθείσας λύσεις.

Αἱ ἀγορεύσεις του εἰς τήν Βουλήν ἦσαν θετικαί, οὐσιαστικαί, μετρημέναι. Ἠκούετο πάντοτε μέ ἄκραν προσοχήν. Δέν ἐνθυμοῦμαι νά προεκάλεσε ποτέ εἰς τήν αἴθουσαν αὐτήν ἐχθροπαθεῖς ἀντεγκλίσεις.

Ἔπεσε μαχόμενος μέ αὐταπάρνησιν ἐπί τῶν κορυφαίων ἐπάλξεων τῆς πολιτικῆς του ἰδεολογίας, τάς παραμονάς τῆς νικηφόρου ἐκβάσεως τοῦ ἀγῶνος.

Εἰλικρινῶς τόν ἐθρήνησε τό Ἔθνος ἅπαν. Ἀλησμόνητος θά παραμείνῃ ἡ Μνήμη του. Ἀδιάλειπτος θά εἶναι ἡ παρουσία τῆς ἠθικῆς του φυσιογνωμίας μεταξύ ἡμῶν τῶν ἐπιζώντων συγχρόνων του. Ἀλλά καί αἱ μέλλουσαι Ἑλληνικαί γενεαί θά φρονηματίζωνται διηνεκῶς ἀπό τό ὑψηλόν παράδειγμα πατριωτισμοῦ, πού κατέλιπεν ἀπερχόμενος τοῦ κόσμου τούτου καί εἰσερχόμενος εἰς τό Ἐθνικόν Πάνθεον ὡς Ἄξιος τῆς Πατρίδος ὁ Σοφοκλῆς Ἐλευθερίου Βενιζέλος».

Μετά τόν Πρόεδρο τῆς Βουλῆς νεκρολόγησε ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Γ. Παπανδρέου.

Βαρυσήμαντες Ἀνακοινώσεις ὡς Προέδρου Βουλῆς

Στήν ΚΗ' Συνεδρίαση τῆς 25ης Μαΐου 1964[89], ὁ Πρόεδρος Βουλῆς Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας ἔκαμε δύο βαρυσήμαντες Ἀνακοινώσεις.

Συγκεκριμένα εἶπε:

«Κύριοι βουλευταί, ἔχω τήν τιμήν νά ἀνακοινώσω εἰς τό Σῶμα, ὅτι ὁ κ. Πρέσβυς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς μέ ἐπεσκέφθη εἰς τό γραφεῖον μου καί μοί ἐπέδωκε ψήφισμα τῶν δύο Κοινοβουλευτικῶν Σωμάτων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἔχον ὡς ἑξῆς:

ΨΗΦΙΣΜΑ

ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ ΑΡΙΘ. 72
ΕΚΦΡΑΖΟΝ ΤΗΝ ΛΥΠΗΝ ΤΟΥ ΚΟΓΚΡΕΣΣΟΥ
ΕΠΙ ΤΩ ΘΑΝΑΤΩ ΤΗΣ ΑΥΤΗΣ ΜΕΓΑΛΕΙΟΤΗΤΟΣ
ΠΑΥΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

(Στό σημεῖο αὐτό διαβάζει τό κείμενο τοῦ ψηφίσματος)

Ἐνώπιον τοῦ Κογκρέσσου τῶν Η.Π.Α.
10 Μαρτίου 1964

Ἐπειδή διά τοῦ θανάτου τοῦ Βασιλέως Παύλου ἡ Ἑλλάς ἐστερήθη ἑνός Μεγάλου Ἄρχοντος, ὁ ὁποῖος ὡδήγησε τήν χώραν του ἐκ τῆς φρίκης καί τοῦ τρόμου τοῦ Ἐμφυλίου Πολέμου εἰς τήν Εἰρήνην καί τήν αὔξουσαν εὐημερίαν.

Ἐπειδή ὁ Βασιλεύς Παῦλος ἐβασίλευσεν ὡς συνετός καί ἀγαθός συνταγματικός μονάρχης καί ἐτήρησε καί ἀνέπτυξε τάς παλαιάς καί ἰσχυράς παραδόσεις τῆς Χώρας του.

Ἐπειδή ὁ Βασιλεύς Παῦλος ἤγαγε τήν χώραν του εἰς στενήν συμμαχίαν μέ τάς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς καί μέ τάς ἄλλας, τάς ἀγαπώσας τήν ἐλευθερίαν χώρας, τῆς Εὐρώπης.

Ἐπειδή διά τοῦ θανάτου τοῦ Βασιλέως Παύλου αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς ἀπώλεσαν ἀληθῆ, πραγματικόν καί ἀφωσιωμένον φίλον.

---

89. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 639-640.

Ἐπειδή ὁ Λαός καί ἡ Κυβέρνησις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τρέφουν πρός τήν Ἑλλάδα καί τόν Λαόν της μεγάλον σεβασμόν καί ἐκτίμησιν καί ἐπιθυμοῦσιν ἵνα ὁ νεαρός Μονάρχης, ὁ Βασιλεύς Κωνσταντῖνος, καί ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος ἐκπληρώσωσιν ἐπιτυχῶς τά καθήκοντά των.

Διά ταῦτα νῦν

Ἀποφασίζεται καί ψηφίζεται ὑπό τῆς Γερουσίας καί τῆς Βουλῆς τῶν Ἀντιπροσώπων, ἵνα ἐκφρασθῇ εἰς τήν Α.Μ. τόν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων Κωνσταντῖνον, τήν Α.Μ. τήν Βασίλεισσαν Φρειδερίκην καί τήν Κυβέρνησιν καί τόν Λαόν τῆς Ἑλλάδος, κατά τήν παροῦσαν ὥραν τῆς τραγωδίας των, ἡ ἐγκάρδιος καί εἰλικρινής συμπάθεια τοῦ Κογκρέσσου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.

Ὁ Ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν παρακαλεῖται νά διαβιβάσῃ τό παρόν Ψήφισμα, εἰς τήν Α.Μ. τόν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων, Κωνσταντῖνον, εἰς τήν Α.Μ. Βασίλισσαν Φρειδερίκην καί τήν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Γραμματεύς τῆς Γερουσίας Ὁ Γραμματεύς τῆς Βουλῆς τῶν Ἀντιπροσώπων».

Τελειώνοντας τό κείμενο τοῦ ψηφίσματος τῆς Γερουσίας καί τοῦ Κογκρέσσου γιά τόν θάνατο τοῦ Βασιλιᾶ Παύλου, συνεχίζει τή δεύτερη Ἀνακοίνωση:

«Ἐπίσης κύριοι βουλευταί ὁμοίου περιεχομένου ψήφισμα μᾶς ἀπέστειλε καί ἡ Συνέλευσις τοῦ Νομοθετικοῦ Σώματος Καλιφορνίας, ἀναφερόμενον εἰς τήν 143ην ἐπέτειον τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, ἔχον οὕτω:

(διαβάζει τό κείμενο τοῦ ψηφίσματος)

Συνέλευσις τοῦ Νομοθετικοῦ Σώματος Καλιφορνίας 1964.

(Πρώτη Ἔκτακτος Περίοδος)

ΑΠΟΦΑΣΙΣ

Ἀναφερομένη εἰς τήν 143ην Ἐπέτειον τῆς Ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος...

(ἀναφέρονται τά ὀνόματα τῶν Ἀντιπροσώπων διαφόρων διαμερισμάτων τῆς Πολιτείας).

Ἐπειδή ἡ Ἱστορία τοῦ μακροῦ, ὀδυνηροῦ καί ἐπιπόνου ἀγῶνος τῆς ἀνθρωπότητος διά τήν ἐλευθερίαν λαμπρῶς καί ἐξόχως διαστίζεται μέ τά συνταρακτικά καί ὑπέροχα κατορθώματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἀπό τοῦ Μαραθῶνος μέχρι τῶν ὀρέων τοῦ Γράμμου, καί

Ἐπειδή οὐδέν γεγονός ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις εἶναι περισσότερον λαμπρόν ἀπό τήν Ἑλληνικήν Ἐπανάστασιν ἡ ὁποία ἤρχισεν ἐν Ἁγίᾳ Λαύρᾳ τῇ 25 Μαρτίου 1821 καί ἡ ὁποία, κατά μέγα μέρος, εἶχε τήν ἔμπνευσίν της εἰς τήν Ἀμερικανικήν Ἐπανάστασιν τοῦ 1776, ἡ ὁποία δέ τέλος ἔσχεν ὡς ἐπιστέγασμα τήν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἀπό τῆς ὑπό τήν Ὀθωμανικήν Αὐτοκρατορίαν τετρακοσιετοῦς περίπου δουλείας, καί

Ἐπειδή ὁ Λαός τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς παρέσχεν εὐρυτάτην ὑποστήριξιν εἰς τόν Λαόν τῆς Ἑλλάδος κατά τήν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος τῆς Ἀνεξαρτησίας του διά τροφίμων, ἰατρικῶν ἐφοδίων, ἐθελοντῶν καί ἑτέρας βοηθείας, ἔκτοτε δέ ἐπικρατεῖ βαθεῖα καί σταθερά φιλία μεταξύ τῶν δύο χωρῶν, καί

Ἐπειδή ἡ φιλία αὕτη ἐδοκιμάσθη ἑκάστοτε διά τῆς ἡμετέρας στρατιωτικῆς συμμαχίας εἰς τούς δύο Παγκοσμίους Πολέμους, διά τοῦ Σχεδίου Τροῦμαν, τοῦ Κορεατικοῦ Πολέμου, τῆς ἡμετέρας οἰκονομικῆς βοηθείας πρός τήν Ἑλλάδα, καί πλείστων μορφωτικῶν δεσμῶν δι' Ἰδιωτικῶν καί Κυβερνητικῶν προγραμμάτων, καί

Ἐπειδή ὁ Λαός τῆς Ἑλλάδος καί ἀρκεταί χιλιάδες πολιτῶν τῆς Καλιφορνίας Ἑλληνικῆς καταγωγῆς ἵστανται κατά τήν παροῦσαν ἐπέτειον τῆς Ἀνεξαρτησίας μέ θλῖψιν καί πένθος διά τόν θάνατον τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Παύλου τοῦ Α', καί

Ἐπειδή ὁ Βασιλεύς Παῦλος ἦτο σταθερός φίλος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς καί ἤγαγε τήν χώραν του εἰς πλείστας ἐκδηλώσεις φιλίας διά τήν χώραν μας, καί

Ἐπειδή ἡ φιλία τῶν Λαῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς καί τῆς Ἑλλάδος ἐξεδηλώθη εἰς χρόνους λύπης, θλίψεως καί ἐθνικοῦ πένθους (ὡς καί χαρᾶς) ὡς ἀπεδείχθη διά τῆς παραστάσεως τῆς Βασιλίσσης Φρειδερίκης τῆς Ἑλλάδος εἰς τήν κηδείαν τοῦ Προέδρου Τζών Φ. Κέννεντυ καί τῆς παραστάσεως τοῦ πρώην Προέδρου Χάρρυ Σ. Τροῦμαν καί τῆς Κυρίας Λύντον Τζόνσον, συζύγου τοῦ ἡμετέρου Προέδρου εἰς τήν κηδείαν τοῦ Βασιλέως Παύλου,

Διά ταῦτα νῦν

Ἀποφασίζεται καί ψηφίζεται ὑπό τῆς Συνελεύσεως τῆς Πολιτείας τῆς Καλιφορνίας, ἵνα ἐκφράσῃ αὕτη εἰς ὅλους τούς πολίτας τῆς Καλιφορνίας

ἑλληνικῆς καταγωγῆς τάς ἀρίστας εὐχάς διά τήν 143ην Ἐπέτειον τῆς Ἐθνικῆς Ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος τήν 25 Μαρτίου καί ἵνα τά μέλη ἐκφράσωσι τά συλλυπητήριά των πρός τόν Λαόν τῆς Ἑλλάδος καί πρός πάντας τούς Ἕλληνας τήν καταγωγήν πολίτας τῆς Καλιφορνίας διά τόν πρόωρον θάνατον τοῦ Βασιλέως Παύλου. Καί περαιτέρω ἀποφασίζεται καί ψηφίζεται ἵνα ὁ Πρῶτος Γραμματεύς διαβιβάσῃ τρία δεόντως παρασκευαζόμενα ἀντίγραφα τοῦ παρόντος Ψηφίσματος εἰς τόν Ἐντιμότατον Σωτήριον Μπουφίδην, Β. Γενικόν Πρόξενον τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἁγίῳ Φραγκίσκῳ.

Ἀριθ. Ψηφίσματος 104 ἀναγνωσθέντος καί ὁμοφώνως γενομένου δεκτοῦ τήν 25 Μαρτίου 1964

Ὑπογραφή JESSE M. UNRUH
Πρόεδρος τῆς συνελεύσεως

Ἡ μεγάλη σφραγίς τῆς πολιτείας τῆς Καλιφορνίας *JAMES D. DRISCOLL*
Πρῶτος Γραμ. τῆς Συν/σεως».

Σύσταση Ὑπηρεσίας «Πόθεν ἔσχες»

Στήν τελευταία Συνεδρίαση τῆς Α΄ τακτικῆς Συνόδου, ἡ Κυβέρνηση Παπανδρέου ἔφερε πρός ψήφιση σέ μιά μόνο Συνεδρίαση ὡς κατεπεῖγον καί ὑπηρεσιακόν τό σχέδιον νόμου «Περί Προστασίας τῆς τιμῆς τοῦ πολιτικοῦ κόσμου» (Πόθεν ἔσχες), διότι ὅπως ἐξηγοῦσε στήν Εἰσηγητική ἔκθεση «ἀπετέλει ἐπίμονον αἴτημα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἡ ἠθική ἐξυγίανσις τοῦ δημοσίου βίου».

Τήν εἰσήγηση τοῦ νομοσχεδίου τήν ἔκαμε ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, διότι ὅπως ἐξήγησε «οὐσιαστικῶς ἐπρόκειτο περί τροποποιήσεως τοῦ Κανονισμοῦ τῶν Ὑπηρεσιῶν τῆς Βουλῆς», στά γραφεῖα τῆς ὁποίας θά λειτουργοῦσε τό προβλεπόμενο εἰδικό γραφεῖο, γιά τή συγκέντρωση καί ἀποστολή στόν ἁρμόδιο Εἰσαγγελέα τῶν δηλώσεων τῆς περιουσιακῆς καταστάσεως τῶν ὑποχρέων.

Βάσει τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ ἐν λόγω νομοσχεδίου, ὑπόχρεοι πρός ὑποβολήν δηλώσεων ἦταν ὁ Πρωθυπουργός, οἱ ἀρχηγοί καί κοινοβουλευτικοί ἐκπρόσωποι τῶν πολιτικῶν κομμάτων, οἱ Ὑπουργοί, οἱ Ὑφυπουργοί, οἱ Βουλευτές, οἱ Γεν. Γραμματεῖς Ὑπουργείων καί πάντες οἱ ἐπί βαθμῷ 1ῳ ἤ ἀντιστοίχῳ διοικητικοί ὑπάλληλοι[90].

Εἶπε λοιπόν στήν εἰσήγησή του ὁ Πρόεδρος[91]:

«Θά ἤθελον, πρό τῆς ἐνάρξεως τῆς συζητήσεως, νά ἐκθέσω εἰς τήν Βουλήν ἕνα ζήτημα. Τοῦτο προκύπτει ἐκ τῶν προσθέτων καθηκόντων τά ὁποῖα δημιουργοῦνται διά τήν ὑπηρεσίαν τῆς Βουλῆς ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου. Δι' αὐτό εἶναι ἀναγκαῖον νά ἱδρυθῇ εἰδικόν γραφεῖον τό ὁποῖον νά διευθύνεται ὑπό προσώπου παρέχοντος ὅλας τάς ἐγγυήσεις ἠθικάς καί ἐπιστημονικάς διά τήν συγκέντρωσιν καί ἀποστολήν εἰς τόν ἁρμόδιον Εἰσαγγελέα τῶν χιλιάδων δηλώσεων, αἵτινες θά ὑποβάλλωνται

---

90. Νόμος 4351/17-8-1964 (ΦΕΚ 136/17-8-1964). Ὁ Νόμος αὐτός συμπληρώθηκε τό 1987 μέ τό Νόμο 1738/87 (ΦΕΚ 200/Α/20-11-1987).

91. α) Συνεδρίαση τῆς Βουλῆς 61/10-7-1964, β) Πρακτικά τῆς Βουλῆς, σελ. 692 καί 720 καί γ) Ἐφ. Συζητήσεων σελ. 795 καί 828.

ὑπό τῶν πρός τοῦτο ὑποχρέων, ὡς καί τήν χορήγησιν ἀντιγράφων εἰς τούς αἰτοῦντας πολίτας.

Παρίσταται ἀπόλυτος καί ἐπιτακτική ἡ ἀνάγκη τῆς συστάσεως τοῦ ἐν λόγῳ γραφείου, διότι ἄλλως θά εἶναι ἀδύνατον νά ἀναληφθῇ ἡ εὐθύνη τῆς συγκεντρώσεως τῶν δηλώσεων, τῆς διατηρήσεως μετά πάσης ἐχεμυθείας τοῦ ἀπαραιτήτου ἀρχείου, τῆς ἐκδόσεως καί ἀποστολῆς τῶν ἀντιγράφων.

Διά νά καταστῇ δυνατή ἡ ἔγκυρος σύστασις τοῦ γραφείου τούτου φρονῶ, ὅτι θά ἔπρεπε νά παρασχεθῇ ἡ σχετική ἐξουσιοδότησις εἰς τόν Πρόεδρον τοῦ Σώματος, ἵνα δι' ἀποφάσεώς του, ἥτις θά τελῇ ὑπό τήν ἔγκρισιν τῆς Βουλῆς, διότι οὐσιαστικῶς πρόκειται περί τροποποιήσεως τοῦ κανονισμοῦ ἡ ὁποία δυστυχῶς τό γε νῦν ἔχον δέν ὑπάρχει ἀπαιτούμενος χρόνος νά γίνῃ κατά τρόπον ὀρθόδοξον. Πάντως ὅμως θά ὑπάρξουν ὅλαι αἱ ἐγγυήσεις, διότι πέραν τῆς ἐξουσιοδοτήσεως ἡ ἀπόφασις θά ὑποβληθῇ εἰς τήν Βουλήν πρός ἔγκρισιν μετά τήν ἐπανάληψιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Νέας Συνόδου.

Δ. Βρανόπουλος. *Πόσοι θά εἶναι αὐτοί;*

Πρόεδρος. *Θά εἶναι ἕνας Διευθυντής ἔχων ὅλους τούς ἀπαιτουμένους τίτλους καί 2 ἤ 3 γραφεῖς οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀπαραίτητοι*[92].

Α. Γκελεστάθης. *Νά τό ἴδωμεν αὐτό τό σχέδιον.*

Πρόεδρος. *Ἄν διακοποῦν αἱ ἐργασίαι τῆς Βουλῆς; Νομίζω, ὅτι πρέπει νά δώσετε τήν ἐξουσιοδότησιν εἰς τόν Πρόεδρον νά ὀργανώσῃ τό γραφεῖον αὐτό συντόμως καί ὑπευθύνως ὡς πρός τήν ἐκλογήν τοῦ προσωπικοῦ καί τήν λειτουργίαν του.*

Π. Κανελλόπουλος. *Εἴμεθα σύμφωνοι.*

Πρόεδρος. *Κατά ταῦτα ἡ Βουλή ἀποφασίζει.*

Διά τήν ἐφαρμογήν τῶν διατάξεων τοῦ Νόμου "περί προστασίας τῆς τιμῆς τοῦ πολιτικοῦ κόσμου", ἐξουσιοδοτεῖται ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς ὅπως, δι' ἀποφάσεώς του ἐφ' ἅπαξ ἐκδοθησομένης, προβῇ εἰς τήν σύστασιν ὑπηρεσίας ἐκ τεσσάρων ὑπαλλήλων, ἐξ ὧν εἷς ἐπί βαθμῷ Τμηματάρχου β' ἤ α' τάξεως ἤ Διευθυντοῦ β', εἷς ἐπί βαθμῷ Γραμματέως β' καί α' τάξεως καί δύο ἐπί βαθμῷ γραφέως β' ἤ α' τάξεως, δημιουργουμένων διά τῆς αὐτῆς ὡς ἄνω ἀποφάσεως ἰσαρίθμων ὀργανικῶν θέσεων.

Οἱ ἀνωτέρω ὑπάλληλοι προσληφθήσονται δι' ἀποφάσεως τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς, ὁ μέν Τμηματάρχης ἤ Διευθυντής β' ἐκ τῶν ἐχόντων

92. Πρῶτος Δ/ντης τῆς Ὑπηρεσίας Πόθεν Ἔσχες διορίσθηκε ὁ Δικηγόρος καί Πολιτευτής Ναυπακτίας ἀνεψιός τοῦ Νόβα Ἰωάννης Αρ. Σισμάνης.

10ετῆ τοὐλάχιστον δικηγορίαν, ὁ Γραμματεύς ἐκ τῶν κεκτημένων πτυχίου Νομικῆς ἢ Ἀνωτάτης Σχολῆς Οἰκονομικῶν καί Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν ἢ Παντείου Σχολῆς καί οἱ γραφεῖς ἐκ τῶν ἐχόντων Ἀπολυτήριον Γυμνασίου.

Ἡ περί συστάσεως καί ἐν γένει διαρθρώσεως τῆς ἐν λόγῳ ὑπηρεσίας ἀπόφασις, δέον νά ὑποβληθῇ πρός ἔγκρισιν εἰς τήν Βουλήν, ἐντός δύο τό βραδύτερον μηνῶν ἀπό τῆς ἐνάρξεως τῆς προσεχοῦς βουλευτικῆς Συνόδου».

Πράγματι τήν ἀπόφαση συστάσεως καί τήν ἐν γένει διάρθρωση τῆς ὡς ἄνω ὑπηρεσίας, ὁ Πρόεδρος τήν ὑπέβαλλε πρός ἔγκριση στή Βουλή μέσα στίς προθεσμίες πού ὑποσχέθηκε στή Συνεδρίαση τῆς 10ης Ἰουλίου 1964.

Συγκεκριμένα στήν ΚΔ΄ Συνεδρίαση τῆς 22ας Δεκεμβρίου 1964[93] εἶπε:

«Κύριοι βουλευταί, εἰς τήν Ἡμερησίαν Διάταξιν εἶναι ἀναγεγραμμένος ὁ προϋπολογισμός τῆς Βουλῆς. Θά παρακαλέσω νά ξεκουρασθῇ ὀλίγον ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν καί νά εἰσέλθωμεν εἰς τήν συζήτησιν αὐτοῦ.

Τινές βουλευταί. *Νά διακόψωμεν ἐπί 5 λεπτά.*

Πρόεδρος. *Ἐξαρτᾶται ἀπό τόν κ. Ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν, τοῦ ὁποίου τήν παρουσίαν θεωρῶ ἀπαραίτητον.*

Δέχεται ἡ Βουλή νά διακόψωμεν ἐπί 5 λεπτά;

Πολλοί βουλευταί. *Ὄχι, ὄχι.*

Πρόεδρος. *Ἔχει καλῶς. Πρό αὐτοῦ, ὅμως, θά ἐπεθύμουν νά θέσω ὑπό τήν ἔγκρισίν σας πρότασίν μου ἐγκριθεῖσαν ὁμοφώνως ὑπό τῆς ἐπί τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Βουλῆς Διαρκοῦς Ἐπιτροπῆς.*

Μόνη συζήτησις ἐπί τῆς ἀρχῆς τῶν ἄρθρων καί τοῦ συνόλου τῆς προτάσεως "περί ἐγκρίσεως τῆς ὑπ' ἀριθ. 10698/1823 τῆς 19 Αὐγούστου 1954 ἀποφάσεως τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς περί συστάσεως ὑπηρεσίας διά τήν ἐφαρμογήν τῶν διατάξεων τοῦ νόμου περί προστασίας τῆς τιμῆς τοῦ πολιτικοῦ κόσμου".

Κύριοι βουλευταί, ὡς θά ἐνθυμῆσθε κατά τήν κατ' ἄρθρον καί σύνολον συζήτησιν τοῦ νομοσχεδίου "περί προστασίας τῆς τιμῆς τοῦ πολιτικοῦ κόσμου" λαβοῦσαν χώραν κατά τήν 10ην Ἰουλίου φθίνοντος ἔτους,

---

93. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 712.

τελευταίαν συνεδρίασιν τῆς α' συνόδου, προτάσει διαφόρων συναδέλφων ἡ Βουλή ἐδέχθη τροπολογίαν δι' ἧς αἱ δηλώσεις περιουσιακῆς καταστάσεως τῶν πρός τοῦτο ὑποχρέων δέον νά κατατίθενται εἰς τόν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς ἀντί τοῦ Εἰσαγγελέως Ἐφετῶν, ὡς προέβλεπε τό σχέδιον νόμου.

Πρός διεξαγωγήν τοῦ ἔργου τούτου, ἡ Βουλή, διά τό μή δυνατόν ἄλλως γενέσθαι, δεδομένου, ὅτι ἐπρόκειτο περί τῆς τελευταίας συνεδριάσεως τῆς Συνόδου, μέ ἐξουσιοδότησεν ὅπως δι' ἀποφάσεώς μου, ἐφ' ἅπαξ ἐκδοθησομένης,συστήσω εἰδικήν πρός τοῦτο ὑπηρεσίαν, ἀποτελουμένην ἐκ τεσσάρων ὑπαλλήλων, ὁρίσασα ἅμα καί τά προσόντα ἑκάστου τούτων.

Πρός ἐξασφάλισιν δέ τοῦ ἀδιαβλήτου τῆς ἐν λόγῳ ἀποφάσεως ἐζήτησα τότε ὅπως αὕτη τεθῇ ὑπό τήν ἔγκρισιν Ὑμῶν.

Τοιοῦτον εἶναι τό περιεχόμενον τῆς ὑπό τήν κρίσιν σας τεθείσης προτάσεως, τήν ὁποίαν παρακαλῶ ὅπως καλύψητε διά τῆς ἐγκρίσεώς σας.

Σᾶς ἀναγινώσκω τήν σχετικήν πρότασιν (Ἀναγινώσκει).

Πρόεδρος. Γίνεται δεκτή ἡ πρότασις;

Πολλοί βουλευταί. Δεκτή, δεκτή.

Πρόεδρος. Ἡ Βουλή παρεδέχθη.

Συνεπῶς, ἡ πρότασις περί ἐγκρίσεως τῆς ὑπ'ἀριθ. 10698/1823 τῆς 19ης Αὐγούστου 1964 ἀποφάσεως τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς γίνεται δεκτή ἔχουσα οὕτω:

ΠΡΟΤΑΣΙΣ

Περί ἐγκρίσεως τῆς ὑπ' ἀριθ. 10698/1823 τῆς 19ης Αὐγούστου 1964 ἀποφάσεως τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς "περί συστάσεως ὑπηρεσίας διά τήν ἐφαρμογήν τῶν διατάξεων τοῦ νόμου περί προστασίας τῆς τιμῆς τοῦ πολιτικοῦ κόσμου".

Ἄρθρον μόνον.

Ἐγκρίνεται ἀφ' ἧς ἐξεδόθη καί ἔχει πλήρη ἰσχύν διατάξεως τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Βουλῆς, ἡ ὑπ' ἀριθ. 10698/1823 τῆς 19ης Αὐγούστου 1964 ἡμετέρα ἀπόφασις, διορθουμένη ὡς πρός τά προσόντα τῶν προσλαμβανομένων ὑπαλλήλων, συμφώνως πρός τήν κατά τήν ΞΑ' συνεδρίασιν τῆς 10ης Ἰουλίου 1964 ληφθεῖσαν ἀπόφασιν τῆς Βουλῆς, ἔχουσα ὡς ἀκολούθως:

ΑΠΟΦΑΣΙΣ
Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

Ἔχοντες ὑπ' ὄψει τήν κατά τήν ΞΑ' τῆς 10ης Ἰουλίου 1964 συνε-

δρίασιν τῆς Βουλῆς ληφθεῖσαν ἀπόφασιν περί συστάσεως ὑπηρεσίας διά τήν ἐφαρμογήν τῶν διατάξεων τοῦ Νόμου "περί προστασίας τῆς τιμῆς τοῦ Πολιτικοῦ Κόσμου", δι' ἀποφάσεως τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς ἐφ' ἅπαξ ἐκδοθησομένης καί ὑποβληθησομένης εἰς τήν Βουλήν πρός ἔγκρισιν ἐντός δύο τό βραδύτερον μηνῶν ἀπό τῆς ἐνάρξεως τῆς προσεχοῦς Β΄ Βουλευτικῆς Συνόδου, ἀποφασίζομεν:

Συνιστῶμεν ὑπηρεσίαν ἐκ τεσσάρων θέσεων ἐξ ὧν μιᾶς ἐπί βαθμῷ Τμηματάρχου β΄ ἤ α΄ ἤ Διευθυντοῦ β΄ τάξεως, μιᾶς ἐπί βαθμῷ Γραμματέως β΄ ἤ α΄ τάξεως καί δύο ἐπί βαθμῷ Γραφέως β΄ ἤ α΄ τάξεως. Ἡ ὑπηρεσία αὕτη, ἧς σκοπός ἔσεται ἡ παραλαβή, ταξινόμησις καί ἐν γένει διεκπεραίωσις, τῶν βάσει τοῦ Νόμου "περί προστασίας τῆς τιμῆς τοῦ Πολιτικοῦ Κόσμου" ὑποβαλλομένων ὑπό τῶν πρός τοῦτο ὑποχρέων δηλώσεων, τελοῦσα ὑπό τήν ἄμεσον ἡμετέραν ἐποπτείαν καί παρακολούθησιν, ὑπαχθήσεται ὑπηρεσιακῶς ὑπό τήν Γενικήν Γραμματείαν τῆς Βουλῆς.

Διά τήν κατάληψιν τῶν ἄνω θέσεων ὁρίζονται τά ἀκόλουθα τυπικά προσόντα. Διά τήν θέσιν τοῦ Τμηματάρχου β΄ ἤ α΄ ἤ Διευθυντοῦ β΄ τάξεως, δεκαετής ἄσκησις τοῦ Δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος, διά τήν κατάληψιν τῆς θέσεως τοῦ Γραμματέως πτυχίον Νομικῆς ἤ Ἀνωτάτης Σχολῆς Οἰκονομικῶν καί Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν ἤ Παντείου Σχολῆς καί διά τήν κατάληψιν τῆς θέσεως τοῦ γραφέως ἀπολυτήριον Γυμνασίου.

Ἡ παροῦσα ὑποβληθήσεται εἰς τήν Βουλήν πρός ἔγκρισιν.

Ὁ Πρόεδρος

Γ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ-ΝΟΒΑΣ».

Ἐπανεκλέγεται Πρόεδρος Βουλῆς στή Β΄ Σύνοδο τοῦ 1964

Στή Β΄ Σύνοδο τοῦ ἔτους 1964, ὁ Νόβας ὑποδείχθηκε ἀπό τό κόμμα του γιά δεύτερη φορά ὑποψήφιος γιά Πρόεδρος Βουλῆς. Γενομένης μυστικῆς ψηφοφορίας στήν 1η Συνεδρίαση τῆς 14ης Νοεμβρίου, ἀπό 288 ψηφοδέλτια ἔλαβε 168. Συνεπῶς, σύμφωνα μέ τήν ἀνακοίνωση τοῦ Προσωρινοῦ Προέδρου, Πρόεδρος τοῦ Σώματος γιά τήν Β΄ Σύνοδο τῆς Η΄ Περιόδου, ἐξελέγη ὁ Βουλευτής Αἰτωλ/νίας Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας.

Ο ἐκλεγείς Πρόεδρος ἀνελθών ἐπί τῆς ἕδρας, ὑπό τά ζωηρά καί παρατεταμένα χειροκροτήματα τῶν κ.κ. Βουλευτῶν, ἐκφωνεῖ τόν κάτωθι λόγο στόν ὁποῖο μεταξύ τῶν ἄλλων συμπεριέλαβε καί τόν κοινοβουλευτικό ἀπολογισμό τῆς Α΄ Συνόδου[94]:

Προεδρικός λόγος
α) Εὐχαριστίες

«Κύριοι Βουλευταί ἡ ἀνανέωσις τῆς πρός ἐμέ ἐμπιστοσύνης τοῦ Σώματος, μέ πληροῖ ἱκανοποιήσεως. Δέν δύναμαι νά τήν ἐκλάβω παρά καί ὡς ἀναγνώρισιν τῆς ἐκθύμου προσφορᾶς μου διά τήν εὐόδωσιν τοῦ ἔργου τῆς Πρώτης Συνόδου καί ὡς αἰσιόδοξον προσδοκίαν διά τήν χρησιμότητα τῆς συμβολῆς μου εἰς τό ἔργον τῆς ἀρχομένης σήμερον Δευτέρας Συνόδου.

Ἐκφράζω τάς θερμάς μου εὐχαριστίας πρός τόν κ. Ἀρχηγόν τῆς Πλειοψηφίας, ὁ ὁποῖος ὑπέδειξε τήν ἐπανεκλογήν μου, καί τήν βαθεῖαν μου εὐγνωμοσύνην πρός τούς ἀγαπητούς συναδέλφους, οἱ ὁποῖοι μέ ἐτίμησαν διά τῆς ψήφου των. Ἐκτιμῶ βαθέως τήν ἀξίαν της. Καί τοῦτο πολλαπλασιάζει εἰς τήν συνείδησίν μου τό βάρος τοῦ αἰσθήματος τῆς εὐθύνης.

Ὑπόσχομαι ὅτι θά καταβάλω τήν τιμιωτέραν ἐπιμέλειαν καί προσπάθειαν ὅπως ἀνταποκριθῶ εἰς τήν ἐμπιστοσύνην τοῦ Σώματος, αἰρόμενος ὑπεράνω κομματικῶν διακρίσεων, ἵνα, τοιουτοτρόπως, μέ πλήρη ἀμερο-

---

94. α) Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 3, 4, 5 καί 6.
β) Ἐφημ. Συζητήσεων, Συνεδρίαση 1η τῆς 14ης Νοεμβρίου 1964, σελ. 5, 6 καί 7.

ληψίαν, διευθύνω ἐπί τό ἀποδοτικώτερον τάς ἐργασίας τοῦ Κοινοβουλίου, περιφρουρῶν ἀπό τοῦ τομέως μου καί τοῦ πολιτεύματος τήν ἀπαρασάλευτον λειτουργίαν καί τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας τό ἀλώβητον κῦρος».

β) Ἱστορική ἐπέτειος

«Δέν εἶχα τήν πρόθεσιν, Κύριοι Ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἔθνους, νά ἐπεκταθῶ σήμερον εἰς γενικωτέρας θεωρήσεις. Μέ ἀναγκάζει ἐν τούτοις νά τό πράξω εὐτυχής σύμπτωσις ἱστορικῆς ἐπετείου, ἡ ὁποία ἔκρινα ὅτι δέν θά ἔπρεπε νά παρέλθῃ ἀμνημόνευτος εἰς τήν αἴθουσαν ταύτην:

Μεθαύριον ἀκριβῶς, 16ην Νοεμβρίου, ἡ ὁποία κατά σύμπτωσιν ἦτο καί τότε Δευτέρα, συμπληροῦται ἑκατονταετία ἀπό τῆς ἡμέρας καθ' ἥν ὁ Βασιλεύς Γεώργιος Α' ἔδωσεν ἐνώπιον τῆς Β' Ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως τόν ὅρκον εἰς τό πρῶτον Δημοκρατικόν Σύνταγμα τῆς Χώρας.

Τότε καθιερώθη πανηγυρικῶς ἡ ἀρχή τῆς Λαϊκῆς Κυριαρχίας, διακηρυχθέντος ὅτι ἅπασαι αἱ ἐξουσίαι πηγάζουν ἐκ τοῦ ἔθνους, εἰσήχθη δέ καί ἡ καθολική ψηφοφορία, τονωθείσης οὕτω τῆς πολιτικῆς δυνάμεως τῆς Λαϊκῆς Ἀντιπροσωπείας. Εἰς τόν Λαόν περιῆλθεν ἡ πρωτοβουλία καί ἡ ἀπόφασις τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος καί εἰς τόν πατριωτισμόν τῶν Ἑλλήνων ἀφιερώθη ἡ τήρησις αὐτοῦ.

Εἰς τήν ἔκθεσιν τῆς ἐπί τοῦ Συντάγματος ἐκείνου Ἐπιτροπῆς ἐνεγράφετο χωρίον τοῦ Δημοσθένους: "Ἡ δέ τῶν νόμων ἰσχύς τίς ἐστίν;... ὑμεῖς ἄν βεβαιῶτε αὐτούς καί παρέχετε κυρίους ἀεί τῷ δεομένῳ". Ὁ δέ Βασιλεύς Γεώργιος Α', πρό τῆς ὁρκωμοσίας του, εἶχεν εἴπει ὀλίγα ταὐτόσημα λόγια: "'Ορκιζόμενος ἐπί τοῦ Συντάγματος, Κύριοι Πληρεξούσιοι, πιστεύω, ὅτι ἡ ἀκριβής καί πιστή ἐφαρμογή αὐτοῦ καί τῶν νόμων τοῦ Κράτους εἶναι ὑποχρέωσις τῶν τε ἀρχόντων καί τῶν ἀρχομένων".

Ἐκφραστικῶς χαρακτηριστική τοῦ εὐρέος δημοκρατικοῦ πνεύματος τοῦ Συντάγματος τοῦ 1864, ἐπί τῶν ἀκρογωνιαίων βάθρων τοῦ ὁποίου ἐστηρίχθη καί στηρίζεται ἀκόμη σήμερον ὅλη ἡ φιλελευθέρα ἐξέλιξις τοῦ δημοσίου βίου μας, εἶναι φράσις τῆς Ἐκθέσεως τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς, πού τό συνέταξε λέγουσα: " Ἡ Ἐλευθερία εἶναι ἤ δέν εἶναι πλήρης. Εἴ τις τῶν θεδότων ἐνεργειῶν τῆς Ἐλευθερίας κωλυθῇ συγκαταλύονται πᾶσαι αἱ ἄλλαι".

Ἔχω τήν τιμήν νά σᾶς καλέσω, κύριοι συνάδελφοι, ὅπως ἀναπο-

λοῦντες τό ἔργον τῶν πρό ἑνός αἰῶνος Ἐκπροσώπων τοῦ Ἔθνους καί τοῦ πρώτου Συνταγματικοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, ἀποτίσωμεν φόρον τιμῆς πρός τήν Μνήμην των καί ἀντλήσωμεν ἀπό τήν ἀφετηρίαν ἐκείνην τῆς Κοινοβουλευτικῆς μας Βασιλευομένης Δημοκρατίας, διδάγματα πίστεως καί ἀφοσιώσεως εἰς τούς θεμελιώδεις θεσμούς τοῦ πολιτεύματός μας».

γ) Κοινοβουλευτικός ἀπολογισμός Α' Συνόδου

«Ἡ ἀνασκόπησις, κύριοι συνάδελφοι, τοῦ ἔργου τῆς Πρώτης Συνόδου, καθώς καί ἐκείνου τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐξουσιοδοτήσεως, μᾶς ἐπιτρέπει πολλήν ἱκανοποίησιν. Καί εἰς τό ἐμπρέπον ὕψος ἀντικειμενικότητος ἐτηρήθησαν αἱ συζητήσεις τόσον τῆς νομοθετήσεως, ὅσον καί τοῦ ἐλέγχου, καί λίαν ἀποδοτικαί εἰς ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν.

Κατά τήν τρίμηνον διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ὁλομελείας ἐψηφίσθη, ταχύτερον πάσης προβλέψεως, ὁ νέος Κανονισμός τοῦ Σώματος, συνάμα δέ καί δεκαεπτά νομοσχέδια, ἐκ τῶν τριάκοντα πέντε κατατεθέντων, μεταξύ τῶν ὁποίων τό περί προστασίας τῆς τιμῆς τοῦ πολιτικοῦ κόσμου καί τό περί ἐκλογῆς τῶν Δημοτικῶν Ἀρχῶν.

Συνεζητήθησαν ἐπί πλέον 108 ἐρωτήσεις καί 18 ἐπερωτήσεις. Τῶν τελευταίων τούτων ὁ ἀριθμός φαίνεται σχετικῶς μικρός, ἀλλά ἐπί 1162 κατατεθεισῶν ἐρωτήσεων εἶχον ληφθῆ διά τάς 935 ἐμπρόθεσμοι ἀπαντήσεις τῶν ἁρμοδίων Ὑπουργείων.

Ἐπί κατατεθεισῶν 2164 ἀναφορῶν ἐλήφθησαν 1300 ἀπαντήσεις τῶν Ὑπουργείων καί συνεζητήθησαν 61.

Ἡ Ἐπιτροπή Νομοθετικῆς Ἐξουσιοδοτήσεως ἐπραγματοποίησε τόν μεγαλύτερον μέσον ὅρον εἰς ὥρας ἐργασίας (5. 25) κατά συνεδρίασιν ἀφ' ἧς ἤρξατο λειτουργοῦσα τό 1952, ἐπί πλέον δέ ἐξέδωκε καί τόν μεγαλύτερον ἀριθμόν σελίδων ἐπισήμων πρακτικῶν κατά συνεδρίαν. Κατά τάς 67 συνεδριάσεις της εἰργάσθη 360 ὥρας, ἤτοι 85 ὥρας περισσότερον ἐκείνης τοῦ 1961, τά δέ Πρακτικά της κατέλαβον 1800 σελίδας, ἔναντι 972 τοῦ 1961.

Κατετέθησαν εἰς αὐτήν 113 σχέδια Νομοθετικῶν Διαταγμάτων, ἐξ ὧν ἐψηφίσθησαν τά 95 καί παρέμειναν ἐκκρεμῆ μόνον 18 (ἐξ ὧν τά 10 εἶναι τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας). Ἡ σπουδαιότης τῶν ψηφισθέντων Νομοθετικῶν τούτων Διαταγμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων 15 εἶναι τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, 7 τοῦ Συντονισμοῦ, 6 τῆς Παιδείας, εἶναι γνωστή, ἐκτενέστερον δέ πάντων συνεζητήθη ἡ Ἐκπαιδευτική Μεταρρύθμισις.

Κύριοι βουλευταί, εἰσερχόμενοι εἰς τήν Δευτέραν Σύνοδον τῆς Βουλευτικῆς μας Περίοδου, ὀφείλομεν νά εἴμεθα ψυχικῶς προπαρασκευασμένοι ὅτι μᾶς ἀναμένει ἔργον σοβαρόν καί ἐπίπονον. Ἡ εὐρεῖα ἀναμορφωτική πολιτική τῆς Κυβερνήσεως, βέβαιον εἶναι, ὅτι θά μᾶς τροφοδοτήσῃ μέ σεβαστόν ἀριθμόν ἐνδιαφερόντων νομοσχεδίων. Ἤδη τά κατατεθέντα εἰς τήν Ἐπιτροπήν Ἐξουσιοδοτήσεως καί μή συζητηθέντα Νομοσχέδια, ὅπως ἡ σειρά τῶν ὑποβληθέντων ὑπό τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Βιομηχανίας, τό Συνταξιοδοτικόν, τό ἐκτυπωθέν ἤδη ὑπαλληλικόν, τά ὁποῖα, ὅπως καί τό περί Δικηγόρων, θά προταχθοῦν, αὐτά καί μόνα θά καταστήσουν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἔμφορτον τήν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς Νομοθετικῆς ἐργασίας. Ἐξ ἄλλου ἔχουν κατατεθῆ πλεῖσται ἐρωτήσεις καί ἐπερωτήσεις, ἀφορῶσαι σημαντικά θέματα, ἐργώδης δέ προβλέπεται καί ὁ Κοινοβουλευτικός ἔλεγχος. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι αἱ ἐπ' αὐτῶν συζητήσεις θά τηρηθοῦν εἰς τήν ἐμπρέπουσαν περιωπήν, συντελοῦντος πρός τοῦτο καί τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ 93 νεοεισελθόντες εἰς τήν Βουλήν συνάδελφοι, ἔχουν ἤδη ἀποκτήσει ἀρκετά ὥριμον κοινοβουλευτικήν πεῖραν. Ἄλλως τε, ὁ νέος Κανονισμός τοῦ Σώματος, ἡ ψήφισις τοῦ ὁποίου ἀπετέλεσεν ἀξιόλογον ἐπίτευγμα τῆς Πρώτης Συνόδου, θέλει κατά πολύ διευκολύνει τό ἔργον μας. Καί ἐπί τῇ εὐκαιρίᾳ δέν θεωρῶ ἄσκοπον νά ὑπομνήσω εἰς τούς κυρίους συναδέλφους, ὅτι ἡ καθιερωθεῖσα διά τοῦ ἄρθρου 52 τοῦ νέου Κανονισμοῦ καινοτομία τῆς συζητήσεως τῶν ἀναφορῶν καί ἐρωτήσεων ἑκάστην Δευτέραν, Τρίτην, Πέμπτην καί Παρασκευήν ἐπί μίαν ἕως μίαν καί ἡμίσειαν ὥραν, ἀρχομένης τῆς συνεδριάσεως τήν 6ην μ.μ. ἀκριβῶς, θά τηρηθῇ ἀπαρεγκλίτως. Θά δίδεται οὕτω πᾶσα εὐχέρεια ὅπως ἀνέτως καί ἐμπεριστατωμένως ἀναπτύσσωνται ὅλα τά τρέχοντα ζητήματα τῶν ἐπαρχιῶν, ἐνημερουμένης ἀδιαλείπτως τῆς Κυβερνήσεως ἐπί παντός αἰτήματος τῶν λαϊκῶν τάξεων, ἀλλά ἐνημερουμένου ἐπικαίρως καί τοῦ λαοῦ περί τῆς κυβερνητικῆς ἀντιλήψεως. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι οἱ κ.κ. Ὑπουργοί, μεθ' ὧν ἔχω προσυνεννοηθῆ σχετικῶς, θά προσέρχωνται ἀνελλιπῶς ὁσάκις ἡ Ἡμερησία Διάταξις τούς καλεῖ ὡς ἁρμοδίους. Καί δέν ἀμφιβάλλω ποσῶς ὅτι οἱ κ.κ. Βουλευταί, θά πράττουν τό ἴδιον. Ἀναμένεται βασίμως, ἐκ τῆς τοιαύτης μεθοδεύσεως τῶν ἀναφορῶν καί τῶν ἐρωτήσεων, μέγα κέρδος καί ὑπέρ τοῦ λαοῦ, τά αἰτήματα τοῦ ὁποίου θά ἔχουν ἄμεσον ἀπήχησιν εἰς τήν αἴθουσαν αὐτήν, ἀλλά καί ὑπέρ τῆς Βουλῆς, τό γόητρον τῆς ὁποίας θά ἐμπεδωθῇ ἔτι μᾶλλον εἰς τήν λαϊκήν συνείδησιν.

Εἰς τομέα σημαντικόν τῆς Κοινοβουλευτικῆς δραστηριότητος ἔχει ἀναπτυχθῆ τό θέμα τῶν διεθνῶν σχέσεων τῆς Βουλῆς. Χρήζει διά τοῦτο

περισσοτέρας προσοχῆς, μελέτης καί προπαρασκευῆς ἐκ μέρους μας.

Εἰς τάς διαφόρους διασκέψεις καί Συμβούλια, ὅπου μετέχομεν, δέν ἐπιλύονται βεβαίως θετικῶς τά συζητούμενα θέματα, ἡ μελέτη των ὅμως καταλήγει εἰς εἰσηγήσεις καί δημιουργεῖται ἀτμόσφαιρα δυναμένη νά ἐπηρεάσῃ τάς ἐξελίξεις. Θά καταβάλλω ἐν συνεργασίᾳ μέ τούς ἁρμοδίους Ὑπουργούς εἰδικήν προσπάθειαν ὅπως συμπληρωθῇ ὁ ἀπαραίτητος ἐξοπλισμός διά τήν ὅσον ἔνεστι ἀρτιωτέραν προπαρασκευήν τοῦ ἔργου τῶν ἀντιπροσώπων μας.

Ὀφείλω νά διευκρινίσω ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποί μας εἰς τάς Συνεδριάσεις τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης καί τῆς Διακοινοβουλευτικῆς Ἑνώσεως ἀνέπτυξαν ἄριστα τάς Ἑλληνικάς ἀπόψεις.

Διά τό Συμβούλιον Εὐρώπης ἀπεστάλησαν εἰς Στρασβοῦργον ἐκ τῶν ὁρισθέντων μελῶν κατά τάς ἐργασίας τῆς 16ης Τακτικῆς Συνόδου τῆς Συμβουλευτικῆς Συνελεύσεως πλήρεις ἐπταμελεῖς Ἀντιπροσωπεῖαι, ἤτοι, εἰς τό πρῶτον μέρος ἀπό 20-24 Ἀπριλίου, εἰς τό δεύτερον μέρος ἀπό 11-13 Ἰουνίου καί εἰς τό τρίτον μέρος ἀπό 3-7 Νοεμβρίου ἐ. ἔτους.

Πλήν τῶν ὡς ἄνω ἐργασιῶν ἐν ὁλομελείᾳ, ἀπεστάλησαν καί εἰς τάς διαφόρους ἐπιτροπάς τῆς Συμβουλευτικῆς Συνελεύσεως εἰδικευμένοι Συνάδελφοι, οἱ ὁποῖοι ὑπεστήριξαν τάς Ἑλληνικάς θέσεις ἐπί διαφόρων διεθνῶν ζητημάτων.

Ὡς πρός τήν Διακοινοβουλευτικήν Ἕνωσιν, ἡ Βουλή ἀντεπροσωπεύθη εἰς τήν 53ην Διάσκεψιν, ἥτις συνῆλθεν ἐν Κοπεγχάγῃ ἀπό 20-28 Αὐγούστου διά δύο διακεκριμένων στελεχῶν της.

Εἰς τήν διάσκεψιν τῶν Κοινοβουλευτικῶν τοῦ NATO ἀναχωρεῖ αὔριον εἰς Παρισίους ἡ Ἀντιπροσωπεία τῆς Βουλῆς διά τήν 10ην Ἐτησίαν Σύνοδον καί πιστεύομεν ὅτι θέλει φέρει εἰς πέρας τό ἔργον της. Μόνον εἰς τήν διαρκῆ Ἐπιτροπήν τῆς ὡς ἄνω διασκέψεως, συνελθοῦσαν τήν 6ην Ἀπριλίου ἐν Βόννῃ καί 13-17 Ἰουλίου ἐν Ρέϋκιαβίκ, δέν κατέστη δυνατόν νά ἀντιπροσωπευθῶμεν λόγῳ ἐκτάκτων περιστάσεων.

Ἐπίσης ἡ Κοινοβουλευτική Ἐπιτροπή Συνδέσεως Ἑλλάδος – Ε.Ο.Κ., συνῆλθε δύο φοράς, μίαν εἰς Βρυξέλλας 29-30 Ἰουνίου ὑπό τήν Προεδρίαν μου καί τήν ἑτέραν εἰς Ἀθήνας τήν 30ην Σεπτεμβρίου καί 1ην Ὀκτωβρίου.

Διά τῶν Συνόδων τούτων ἐπετεύχθη ἡ προώθησις τῶν Ἑλληνικῶν θέσεων εἰς τά θέματα τῆς Συνδέσεως μέ τήν ΕΟΚ, ὡς ἄλλωστε ἀνεκοινώθη καί εἰς τήν Βουλήν.

Πλήν τῶν ὡς ἄνω καθιερωμένων Ἀποστολῶν, ἔλαβον χώραν ἐπίσκεψις Κοινοβουλευτικῆς Ἀντιπροσωπείας εἰς Λονδῖνον ὑπό τήν Προεδρίαν

μου, εἰς ἀνταπόδοσιν παλαιοτέρας ἐπισκέψεως Βρεταννῶν Βουλευτῶν ἐν Ἑλλάδι, καί ἄλλη ἐπίσκεψις Κοινοβουλευτικῆς Ἀντιπροσωπείας εἰς Ἰαπωνίαν, ὑπό τήν Προεδρίαν μου ἐπίσης, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, κατόπιν ἐπισήμου προσκλήσεως τῆς Ἰαπωνικῆς Διαίτης.

Πέραν τῆς διελεύσεως διαφόρων Κοινοβουλευτικῶν Προσωπικοτήτων ἐξ Ἑλλάδος, ἐφιλοξενήσαμεν ἐπισήμως ἀπό 3-7 Ὀκτωβρίου τόν Πρόεδρον τῆς Αὐστριακῆς Βουλῆς κ. Α. Μαλέτα, εἰς ἀνταπόδοσιν παλαιοτέρας ἐπισκέψεως τοῦ Ἕλληνος Προέδρου Βουλῆς.

Τό Προεδρεῖον θά ὑποβάλῃ προσεχῶς πρότασιν τροποποιήσεως τοῦ Ὑπαλληλικοῦ Ὀργανισμοῦ τῆς Βουλῆς, πρός ἀποκατάστασιν εὐρυθμοτέρας λειτουργίας τῶν ὑπηρεσιῶν της, αἵτινες ἔχουν προφανῆ ἀνάγκην ἀναστηλώσεως. Ἔχω πολυτίμους συνεργάτας μεταξύ τοῦ ἀνωτέρου προσωπικοῦ, ἀλλά πρέπει νά προνοήσωμεν διά τό μέλλον.

Ἐκ τῶν κυρίων μελημάτων μου θά εἶναι ἡ πλήρης ἀναδιοργάνωσις τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς, ἥτις ἐνῷ ἔχει τά ὑλικά μέσα δέν ἔχει ἀποκτήσει ἀκόμη τήν δέουσαν ἐπιστημονικήν ἐντέλειαν. Ἐπιτακτική ἀνάγκη εἶναι νά συμπληρωθῇ τό προσωπικόν της δι' εἰδικευμένων στελεχῶν, νά ἱδρυθῇ ἐν αὐτῇ Τμῆμα Φιλμοθήκης, ὥστε νά ἐναποτεθοῦν ἐκεῖ ὅλα τά ἐνδιαφέροντα τήν Ἑλλάδα παλαιά δυσεύρετα συγγράμματα καί χειρόγραφα, κώδικες κ.λ.π., πρᾶγμα οἰκονομικῶς ἀνεπαίσθητον μέ τά σύγχρονα μέσα τῆς ξηρογραφίας. Γνώμη μου εἶναι ὅτι καί εἰδική φωνοθήκη θά ἔπρεπε νά ἱδρυθῇ ἐν καιρῷ. Ἡ παράτασις τῆς σημερινῆς καταστάσεώς της εἶναι ἀπαράδεκτος. Φαντασθῆτε, ὅτι μεταξύ τῶν ὑπαλλήλων της δέν ὑπάρχει οὔτε εἷς γερμανομαθής.

Ὅσον ἀφορᾷ τό Στενογραφικόν Γραφεῖον, ἐμελετήθη, κατόπιν τῆς ἐξουσιοδοτήσεως τήν ὁποίαν ἔλαβα παρ' ὑμῶν, ἡ νέα του ὀργάνωσις καί μόλις καταλήξω εἰς ὁριστικήν ἀπόφασιν θά ὑποβάλω ταύτην εἰς τήν ἔγκρισίν σας.

Ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ, παρά τόν φόβον ὅτι σᾶς ἔχω κουράσει, νά βεβαιώσω ὅτι σοβαρῶς μέ ἀνησυχεῖ καί μέ ἀπασχολεῖ ἡ κατάστασις τοῦ Βουλευτηρίου. Γνωστόν εἶναι ὅτι δέν εἴμεθα Κύριοι τοῦ Οἴκου μας, λόγῳ τῆς συστεγάσεως πολλῶν ἄλλων Ὑπηρεσιῶν. Ὑπό τάς ὑπαρχούσας συνθήκας δυσχερέστατον εἶναι νά τηρηθῇ ἡ ἁρμόζουσα τάξις εἰς τάς εἰσόδους καί τούς διαδρόμους. Ὑπέχω τήν εὐθύνην δι' αὐτήν χωρίς νά κατέχω τήν δέουσαν ἐλευθερίαν διά τήν ἀντιμετώπισίν της. Ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως εἶχε τήν καλωσύνην νά ἐγκρίνῃ ἀποφασιστικήν προσπάθειαν πρός βελτίωσιν τῆς συμφορητικῆς καταστάσεως. Θέλω ζητήσει τήν ἔγκρισίν σας διά τήν ἀνανέωσιν τῶν παλαιοντολογικῶν ἐγκαταστάσε-

ων κλιματισμοῦ, μικροφώνων, ἀναβατήρων, καθώς καί πρός δημιουργίαν εὐπρεπῶν αἰθουσῶν ἀναμονῆς κάι δεξιώσεων ἀκόμη, ἵνα ἀποκτήσῃ τό Βουλευτήριον τήν ἀξιοπρεπῆ ἐμφάνισιν πού τοῦ ἁρμόζει. Σήμερα καί αὐτή ἡ ὡραία Αἴθουσα τῶν Τροπαίων, μέ τάς ἱστορικάς της εἰκονογραφίας, φθείρεται, χρησιμοποιουμένη ὡς Γραφεῖα ἐντελῶς ἀσχέτου πρός τήν Βουλήν Ὑπηρεσίας.

Κύριοι Βουλευταί, δέν θεωρῶ ἐπιτετραμμένον νά σᾶς ἀπασχολήσω περαιτέρω μέ τά πεζότερα αὐτά θέματα τῶν ἐγκαταστασιακῶν μας πλαισίων, ὅσον καί ἄν ἔχουν καί αὐτά τήν σημασίαν των.

Ἀφοῦ σᾶς εὐχαριστήσω ἀκόμα μίαν φοράν διά τήν μεγάλην τιμήν πού μοῦ ἀπενείματε διά τῆς ἐκ δευτέρου ἀναδείξεώς μου ὡς Προέδρου τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας, ἐπιτρέψατέ μου νά ἐπικαλεσθῶ ἀμέριστον τήν πολύτιμον συνδρομήν σας διά τό κοινόν ἔργον τῆς δημιουργικῆς λειτουργίας τοῦ Κοινοβουλίου μας, τό ὁποῖον ἀποτελεῖ τήν κρηπίδα τοῦ ὁμαλοῦ πολιτικοῦ βίου, τό μέγα ὀχυρόν τῆς Δημοκρατίας, τό ἰσχυρόν φρούριον τῆς Λαϊκῆς Κυριαρχίας, τήν ἱεράν Ἀκρόπολιν τοῦ Ἔθνους.

Ἐδῶ ἀποκορυφοῦνται οἱ ἐθνικοί παλμοί καί καταξιοῦνται τά Ἑλληνικά πεπρωμένα. Ἀπό τήν αἴθουσαν αὐτήν ἀναμένει ἐναγωνίως τό Πανελλήνιον νά πληροφορηθῇ τό χαρμόσυνον ἄγγελμα τῆς πλήρους δικαιώσεως τοῦ Ἡρωϊκοῦ Ἀγῶνος τῆς Κύπρου:

–Τήν ἕνωσίν της μέ τήν Μητέρα Ἑλλάδα! (Ζωηρά καί παρατεταμένα χειροκροτήματα)».

Κατάθεση τοῦ προϋπολογισμοῦ Βουλῆς

Στήν ΚΔ΄ Συνεδρίαση τῆς 22ας Δεκεμβρίου 1964 ὁ Πρόεδρος Βουλῆς Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας εἶπε σχετικά μέ τόν προϋπολογισμό τῆς Βουλῆς:

«Κύριοι Συνάδελφοι, διά τήν συζήτησιν ἐπί τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῆς Βουλῆς θά μοῦ ἐπιτρέψητε νά προβῶ προηγουμένως σέ μίαν ἀνακοίνωσιν συνδεομένην μέ θέμα τό ὁποῖον ἐνδιαφέρει τούς Ἀντιπροσώπους τοῦ Ἔθνους.

Ὡς θά ἐνθυμῆσθε, πολλάκις πολλοί ἐξ ὑμῶν, ἐκ διαφόρων κομμάτων προερχόμενοι, μοῦ εἴχατε ὑπομνήσει, ὅτι κατά τήν σταθεράν συνείδησιν τοῦ Σώματος προσωρινός ὑπῆρξεν ὁ καθορισμός τῆς βουλευτικῆς ἀποζημιώσεως διά τῆς ἀποφάσεως τῆς Βουλῆς τῆς 9.7.1964, καί ὅτι τό θέμα ἐθεωρεῖτο ἐκκρεμές. Ἄλλως τε καί ἡ Κυβέρνησις εἶχε δηλώσει, ὅτι ἀπέβλεπεν εἰς νέαν ρύθμισίν του πρό τοῦ 1965.

Ἐξ ἄλλου, πολλοί τῶν κ.κ. συναδέλφων συνεχῶς ἐτόνιζον, ὅτι ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπό τήν ἀπόφασιν τῆς Βουλῆς τήν ληφθεῖσαν τήν 22.3.1958, διά τῆς ὁποίας ἡ ἀποζημίωσις ἐξισοῦτο πρός τόν ἑκάστοτε μισθόν τοῦ ἀνωτάτου κρατικοῦ λειτουργοῦ δέν εἶναι δικαία καί θίγει τό ἠθικόν κῦρος τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἔθνους μέσα εἰς τήν κρατικήν ἱεραρχίαν, παραλλήλως δέ ζήτημα ἀξιοπρεπείας ἐπιβάλλει ὅπως ἡ βουλευτική ἀποζημίωσις καθορισθῇ σταθερῶς καί ἀπαρασαλεύτως, συνδεομένη μέ τό κρατικόν μισθολόγιον, διά νά μή προκαλοῦνται ἑκάστοτε συζητήσεις, ἐκθέτουσαι τήν Ἐθνικήν Ἀντιπροσωπείαν. Περαιτέρω, πολλάκις, κύριοι βουλευταί, μοῦ διεξετραγωδήσατε τάς οἰκονομικάς δυσχερείας, τάς ὁποίας ἀντιμετωπίζετε ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν καθηκόντων σας λόγῳ τῆς διατηρήσεως ὑπό τῶν πλείστων ἐξ ὑμῶν, δύο κατοικιῶν καί τοὐλάχιστον δύο γραφείων, δηλαδή ἐδῶ καί εἰς τήν ἐπαρχίαν.

Ὑπῆρξα συνεπής φορεύς καί πιστός διερμηνεύς τῶν παραπόνων σας καί τῶν ἀξιώσεών σας πρός τήν Κυβέρνησιν, ὁ Πρόεδρος τῆς ὁποίας δέν ἔπαυσε νά μελετᾶ τό θέμα. Κατά μίαν τῶν τελευταίων συνεδριάσεων τοῦ Κυβερνητικοῦ Οἰκονομικοῦ Συμβουλίου ἐπανέφερα τό ζήτημα καί παρε-

κλήθην νά συνεννοηθῶ μέ τούς κ.κ. Ἀρχηγούς τῶν Κομμάτων διά νά ἐκφράσουν καί οὗτοι τήν γνώμην των. Τοῦτο καί ἔπραξα. Ὁ ἀξιότιμος Ἀρχηγός τῆς Ἐθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἑνώσεως κ. Κανελλόπουλος καί ὁ ἀξιότιμος Ἀρχηγός τοῦ Προοδευτικοῦ Κόμματος κ. Μαρκεζίνης ἀδιστάκτως ἐξεδηλώθησαν ὑπέρ τῆς ἐπανασυνδέσεως τῆς βουλευτικῆς ἀποζημιώσεως μέ τάς ἀποδοχάς τοῦ ἀνωτάτου κρατικοῦ λειτουργοῦ, ἐπισημάναντες ἐπί πλέον τήν ἀνάγκην νά αὐξηθῇ τό ποσοστόν τῆς κρατήσεως ὑπέρ τοῦ Ταμείου Συντάξεων Βουλευτῶν, τό ὁποῖον, ὡς ἔχουν σήμερον τά πράγματα, εὑρίσκεται εἰς τά πρόθυρα χρεωκοπίας. Ὁ κ. Κανελλόπουλος ἐτόνισε ἐπί πλέον τήν ἀνάγκην ὅπως διά τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως τῆς Βουλῆς καθορισθῇ ποσοστόν κρατήσεως ὑπέρ τῶν Πολιτικῶν Κομμάτων διά τήν κάλυψιν τῶν ἐξόδων λειτουργίας τῶν γραφείων των. Ὁ κ. Μαρκεζίνης δέν εὑρέθη ποτέ σύμφωνος ὡς πρός τό τελευταῖον τοῦτο.

Ὁ Κοινοβουλευτικός ἐκπρόσωπος τῆς Ἑνιαίας Δημοκρατικῆς Ἀριστερᾶς κ. Ἡλιοῦ μοῦ ἐξέφρασε ἐπιφυλάξεις, τάς ὁποίας θέλει ἀναπτύξῃ ὁ ἴδιος.

Ἔθεσα τάς ἀναπτυχθείσας γνώμας ὑπ' ὄψιν τῆς Κυβερνήσεως, εἰσηγηθείς ὅπως ἐπανασυνδεθῇ ἡ βουλευτική ἀποζημίωσις μέ τόν μισθόν τοῦ ἀνωτάτου κρατικοῦ λειτουργοῦ, ὅπως αὐξηθῇ τό ποσοστόν κρατήσεως ὑπέρ τοῦ Τ.Α.Β. ἀπό 13% εἰς 15%, ὅπως αὐξηθῇ ἡ κράτησις νοσηλείων ἀπό 1% εἰς 2%, καί ὅπως καθιερωθῇ κράτησις 5% ὑπέρ τῶν Πολιτικῶν Κομμάτων.

Ἐλπίζω, ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἐκτιμῶσα τήν ἀνάγκην ἀξιοπρεποῦς κοινωνικῆς παραστάσεως τῶν Ἀντιπροσώπων τοῦ Ἔθνους, ἀλλά καί εὐχεροῦς, ταὐτοχρόνως, κινήσεώς των διά τήν ἐξυπηρέτησιν τῶν περιφερειῶν των καί τοῦ λαοῦ, τόν ὁποῖον ἐκπροσωποῦν, θά δεχθῇ τήν εἰσήγησίν μου, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ πιστήν ἔκφρασιν τοῦ ἐπιμόνου αἰτήματος τῆς πλειοψηφίας σχεδόν τοῦ Σώματος. Καί τοῦτο παρακαλῶ νά τό ἐπιβεβαιώσετε, κύριοι συνάδελφοι, διά νά καλύψητε τήν εὐθύνην τῆς πρωτοβουλίας μου»[95].

95. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 712, 713.

1965

1) Νεκρολογία Οὐΐνστον Τσῶρτσιλ

2) Νεκρολογία Λουκῆ Ἀκρίτα

3) Προσφώνηση τοῦ Γάλλου Φιλέλληνα Π. Φλεμλέν ἀπό τόν Πρόεδρο τῆς Βουλῆς

4) Ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας γιά τήν ἡμέρα τῆς Εὐρώπης

5) Συζήτηση στή Βουλή γιά τό ἀσυμβίβαστο Προέδρου Βουλῆς καί Προέδρου Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

6) Ὁ Ἀθανασιάδης-Νόβας ὁρκίζεται Πρωθυπουργός

7) Προγραμματικές δηλώσεις Κυβερνήσεως Νόβα

α) Β΄ Συνεδρίαση τῆς 2ας Αὐγούστου 1965

β) Δ΄ Συνεδρίαση τῆς 4ης Αὐγούστου 1965

γ) Ὀνομαστική Ψηφοφορία

δ) Καταψήφιση τῆς Κυβερνήσεως Νόβα

ε) Ἀναγνώριση ἀποτελέσματος

στ) Νέες ἐντολές σχηματισμοῦ Κυβερνήσεως

Νεκρολογία Οὐΐνστον Τσῶρτσιλ ἀπό τό Νόβα

Ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, στή Β΄ Σύνοδο, 29η Συνεδρίαση τῆς 25ης Ἰανουαρίου 1965[96], ἀφοῦ κήρυξε τήν ἔναρξη τῶν Συνεδριάσεων καί ἔκανε τίς ἀνακοινώσεις πρός τό Σῶμα, προχώρησε στή νεκρολογία καί τήν ἔγκριση ψηφίσματος τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ καί Πρωθυπουργοῦ τῆς Μεγάλης Βρετανίας Οὐΐνστον Τσῶρτσιλ.

Συγκεκριμένα εἶπε:

«Μέ εἰλικρινῆ θλῖψιν προβαίνω, κύριοι βουλευταί, εἰς τήν ἐπίσημον πρός ὑμᾶς ἀναγγελίαν τοῦ θανάτου τῆς μεγαλυτέρας πολιτικῆς καί κοινοβουλευτικῆς προσωπικότητος τῆς ἐποχῆς μας, τοῦ Οὐΐνστον Τσῶρτσιλ, πρώην πρωθυπουργοῦ τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Παγκόσμιον εἶναι τό πένθος διά τήν ἀπώλειάν του, ὁμοθύμως δέ συμμετέχει τό Ἑλληνικόν Ἔθνος εἰς αὐτό.

Σύμπας ὁ ἐλεύθερος κόσμος μέ βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην τόν προπέμπει εἰς τήν αἰωνιότητα, ἀναλογιζόμενος ἐν κατανύξει τάς ἱστορικάς πρός τήν ἀνθρωπότητα ὑπηρεσίας του, ὁ δέ Ἑλληνικός Λαός δέν εἶναι ἐπιλήσμων τῶν ἰδιαιτέρων εἰς χρισίμους στιγμάς ὑπηρεσιῶν του πρός τήν Ἑλλάδα.

Ὁ Οὐΐνστον Τσῶρτσιλ θά παραμείνῃ εἰς τήν Ἱστορίαν ὡς ἡρωϊκή μορφή συμβολίζουσα τόν ἔρωτα πρός τήν Ἐλευθερίαν, τόν σεβασμό πρός τήν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπειαν, τήν περιφρόνησιν πρός τόν κίνδυνον, τήν ἀκατάβλητον μαχητικότητα πρός ὑπεράσπισιν τῶν ὑψηλῶν ἀνθρωπίνων ἀξιῶν, τήν ἀδάμαστον θέλησιν διά τήν νίκην.

Ἡ ἐνεργητικότης του ἀνέβλυζε μέ πλούσιο περίσσευμα ἀπό βαθείας ψυχικάς καί πνευματικάς πηγάς. Διετήρει ὡς ἐκ τούτου πάντοτε ἡ δρᾶσις του πνοήν ποιητικήν, χροιάν δραματικήν, ἐπικόν μεγαλεῖον. "Κανείς ποτέ δέν ὡμίλησεν ἐν ὀνόματι τῆς Ἱστορίας ὅπως ὡμίλησεν αὐτός", ἔχει γράψει ὁ Μπέβαν.

---

96. α) Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 3 καί 4.
β) Ἐφημ. Συζητήσεων, σελ. 62, 63 καί 64.

Οὐδέποτε ἄλλοτε εἰς τήν σύγχρονον ἱστορίαν ἐμπνευσμένοι λόγοι ἐπηρέασαν τόσον πολύ τόν ροῦν τῶν μεγάλων γεγονότων. Οὐδέποτε ἄλλοτε τά μεγάλα γεγονότα, διετηρήθησαν, καί ὅταν ἀπεκρυσταλλώθησαν, τόσον ζωηράν τήν ἀπήχησιν τῶν ὡραίων λόγων πού τά εὐαγγελίσθησαν. Οἱ πλήρεις ἀρχαϊκοῦ κάλλους λόγοι τοῦ Οὐΐνστον Τσῶρτσιλ κατά τάς ἀποφασιστικάς ὥρας τοῦ Μεγάλου Πολέμου, μόνον μέ τόν Ἐπιτάφιον τοῦ Περικλέους δύνανται νά παραβληθοῦν. Εἰς πᾶσαν ὥραν κινδύνου, οἱ ἐλεύθεροι λαοί θά προσφεύγουν εἰς αὐτούς διά νά ἐπανευρίσκουν τήν ἐμπιστοσύνην των πρός τάς αἰωνίας ἀξίας τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Καί τήν ἐμπιστοσύνην αὐτήν θά χαλυβδώνῃ τό ὑψηλόν παράδειγμα τῆς συνεπείας τῶν πράξεων. Διότι ὁ Οὐΐνστον Τσῶρτσιλ δέν ἦτο μόνον μεγαλόστομος ἐμψυχωτής, ἦτο καί μεγαλοπράγμων ἐκτελεστής.

Ἀλλ' εἰς τήν αἴθουσαν τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς, ὅπου συνεχίζεται ἡ προαιωνία παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Δήμου, χρέος μας εἶναι νά ἐξάρωμεν ἰδιαιτέρως τήν ὑψηλήν κοινοβουλευτικήν συνείδησιν καί τήν βαθεῖαν πρός τόν Κοινοβουλευτισμόν ἀφοσίωσιν τοῦ Οὐΐνστον Τσῶρτσιλ. Οὐδείς συνέδεσε στενώτερον παρ' ὅσον αὐτός τήν ἔννοιαν τῆς ἐλευθερίας μέ τήν ἔννοιαν τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ. Μολονότι ἦτο ἀριστοκράτης ἐξ οἰκογενειακῆς προελεύσεως, ἡ Βουλή τῶν Κοινοτήτων ἀπετέλεσε τό Ἅγιον Βῆμα, τό ἱερόν ἄδυτον τῆς πίστεώς του. Ὅταν αἱ γερμανικαί βόμβαι κατέστρεφαν τό μέγαρον τῆς Ἀγγλικῆς Βουλῆς, ἔσπευσε νά ἐπισκεφθῇ τά φλεγόμενα εἰσέτι ἐρείπια. Ἀμίλητος καί σκεπτικός τά περιειργάζετο ἐπί πολλήν ὥραν. Διά νά εἴπῃ ἐν τέλει εἰς τούς συνοδούς του: "Αὐτή ἡ Βουλή πρέπει νά ἀνεγερθῇ ἐκ νέου ὅπως ἦταν. Ἐν τῷ μεταξύ ὅμως δέν θά χάσωμεν οὔτε μίαν συνεδρίασιν".

Καί παλαιότερον, εἰς μίαν ρητορικήν ἀποστροφήν του εἶχεν εἴπει: "Δέν αἰσθάνομαι ὑπεράνω μου παρά μόνον τόν Θεόν καί τήν Βουλήν τῶν Κοινοτήτων". Ὅταν δέ μετά τήν ἀποχώρησίν του ἀπό τόν ἐνεργόν πολιτικόν βίον τοῦ ἐπεδόθη ὁμόφωνον ψήφισμα ἀναγνωρίσεως ἐκ μέρους τοῦ Κοινοβουλίου τῶν ὑπηρεσιῶν του, εὐχαριστῶν ὁ Οὐΐνστον Τσῶρτσιλ, εἶχε δηλώσει: "Μεταξύ τῶν πολλῶν καί ποικίλων ὄψεων καί ἐκδηλώσεων τῆς δημοσίας ζωῆς μου, περισσότερον ὅλων ἐκτιμῶ τήν ἰδιότητά μου ὡς μέλους τοῦ Κοινοβουλίου».

Ὁ ἑορτασμός τῶν ἑπτακοσίων ἐτῶν τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων ἀνεβλήθη πρό τινων ἡμερῶν δικαίως, λόγῳ τῆς ἀσθενείας του. Καί δικαίως ὅλαι αἱ Βουλαί τοῦ Κόσμου τιμοῦν σήμερον τήν μετάστασίν του ἀπό τήν ζωήν εἰς τήν ἀθανασίαν. Ἡ Βουλή τῶν Ἑλλήνων, πρό τοῦ Μεγάρου τῆς ὁποίας ἀντιλαλοῦν ἀκόμη οἱ ἐγκαρδιωτικοί λόγοι του τῆς 14ης Φεβρου-

αρίου 1945, δέν θά ὑστερήση εἰς τήν ἀπότισιν τῶν ὀφειλομένων τιμῶν. Πρός τοῦτο, θέτω ὑπό τήν ἔγκρισίν σας, κύριοι Βουλευταί, τό ἀκόλουθον ψήφισμα:

ΨΗΦΙΣΜΑ

Ἡ Βουλή τῶν Ἑλλήνων μέ βαθυτάτην θλῖψιν πληροφορουμένη τόν θάνατον τοῦ Οὐΐνστον Τσῶρτσιλ, μεγαλοφυοῦς πολιτικοῦ ἡγέτου, ἡρωϊκῶς προμαχήσαντος τῶν ἐλευθέρων θεσμῶν εἰς ὥρας ἐσχάτου κινδύνου καί ἀναδειχθέντος εἰς κύριον συντελεστήν τῆς νίκης τῶν ἐλευθέρων λαῶν, ἥτις ἔσωσε τάς προαιωνίας ἀνθρωπίνας ἀξίας, εἰσηγουμένου τοῦ Προέδρου αὐτῆς.

Ψηφίζει:

1. Ὅπως ἐκφρασθῇ εἰς τήν οἰκογένειαν τοῦ Μεταστάντος καί τάς Βουλάς τῆς Μεγάλης Βρετανίας ἡ ὁμόθυμος συμμετοχή αὐτῆς εἰς τό βαρύ πένθος των.

2. Ὅπως ἀναρτηθῇ μεσίστιος ἡ σημαία τοῦ Βουλευτηρίου κατά τήν σημερινήν ἡμέραν καί κατά τό Σάββατον 30ην Ἰανουαρίου, ἡμέραν τῆς κηδείας του.

3. Ὅπως διακοπῇ ἡ συνεδρίασις τοῦ Σώματος εἰς εὐλαβῆ ἐκπλήρωσιν φόρου τιμῆς πρός τήν ἔνδοξον Μνήμην του, καί

4. Ὅπως ἀποσταλῇ τό παρόν ψήφισμα εἰς τήν οἰκογένειαν τοῦ Μεταστάντος καί εἰς τάς Βρετανικάς Βουλάς.

Δευτέρα, 25 Ἰανουαρίου, 1965

Πρόεδρος. *Ἐγκρίνεται;*

Ἅπαντες οἱ Βουλευταί. Μάλιστα, μάλιστα.

Πρόεδρος. *Συνεπῶς ἡ Βουλή ἐγκρίνει τό ψήφισμα.*

Αἰωνία ἡ Μνήμη τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ καί πολεμικοῦ Ἡγέτου Οὐΐνστον Τσῶρτσιλ, εἰς τόν ὁποῖον ὀφείλει τήν ἐπιβίωσίν της ἡ Κοινοβουλευτική Δημοκρατία».

Ἀκολούθησαν οἱ νεκρολογίες τοῦ Τσῶρτσιλ ἀπό τόν Πρόεδρο τῆς Κυβερνήσεως Γ. Παπανδρέου, τόν Ἀρχηγό τῆς ΕΡΕ Παν. Κανελλόπουλο καί τούς λοιπούς ἀρχηγούς Κομμάτων.

Νεκρολογία Λουκῆ Ἀκρίτα ἀπό τό Νόβα

Τόν ἐπόμενο μῆνα καί σέ διάστημα μικρότερο τῶν δεκαπέντε ἡμερῶν, ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας κλήθηκε νά νεκρολογήσει τόν Ὑφυπουργό τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας Λουκῆ Ἀκρίτα. Συγκεκριμένα, στήν 39η Συνεδρίαση τῆς 8ης Φεβρουαρίου 1965[97], ἀμέσως μετά τήν ἔναρξη τῆς συνεδριάσεως εἶπε:

«Κύριοι Βουλευταί,

Μέ πραγματικήν ὀδύνην ἀγγέλω τόν ἀδόκητον θάνατον ἐπιλέκτου μέλους τοῦ Κοινοβουλίου καί τῆς Κυβερνήσεως, τοῦ βουλευτοῦ τῆς Β΄ Περιφερείας Ἀθηνῶν καί Ὑφυπουργοῦ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καί Θρησκευμάτων Λουκῆ Ἀκρίτα.

Ἡ πρόωρος ἀπώλειά του ἀποτελεῖ βαρύ πλῆγμα, ὄχι μόνον διά τήν πολιτικήν παράταξιν, εἰς τήν ὁποίαν ἀνῆκεν, ἀλλά δι' ὁλόκληρον τό Κοινοβούλιον καί τόν πολιτικόν κόσμον. Ἀδιστάκτως προσθέτω καί δι' ὁλόκληρον τό Ἔθνος. Διότι, ὁ Λουκῆς Ἀκρίτας συνεκρότει ὁλοκληρωμένην προσωπικότητα μεστήν ἀξιῶν, δυναμένην νά ὑπηρετήσῃ τήν Πατρίδα ἐπί ἀνωτέρου ἐπιπέδου. Πανελλήνια εἶναι ὁ θρῆνος καί τό πένθος.

Ἐξορμήσας ἀπό ἕνα μικρό χωριό τῆς Κύπρου, ἐπεδόθη εἰς τόν ἀγῶνα τῆς ζωῆς μέ ἀφάνταστον θελληματικότητα καί κατώρθωσε μέ τίμιον μόχθον νά καλλιεργήσῃ εὐρέως τάς ἐμφύτους πνευματικάς του δυνάμεις καί νά ἀξιοποιήσῃ δημιουργικῶς τό θεῖον δῶρον τοῦ ταλάντου.

Λογοτέχνης δόκιμος ἐν νεαρᾷ ἀκόμη ἡλικίας, δημοσιογράφος ὥριμος μέ σθένος εὐγενές καί σεβασμόν πρός τήν κοινήν γνώμην, εἰσῆλθεν εἰς τόν πολιτικόν στίβον μέ πλήρη ἠθικήν καί μορφωτικήν πανοπλίαν, μέ ἰδεολογικόν κόσμον διαμορφωμένον, μέ πεῖραν ἐπί τῶν δημοσίων πραγμάτων πλουσίαν.

Ἐνεφορεῖτο ἀπό ἄδολον πατριωτισμόν, διάπυρον. Τόν συνήντησα στρατιώτην, εἰς τά χιονισμένα Βορειοηπειρωτικά βουνά, τόν παρηκολούθησα

---

97. α) Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 330-341.
β) Ἐφημ. Συζητήσεων, σελ. 439-441.

ἀγωνιστήν τῆς ἐθνικῆς ἀντιστάσεως, τόν ἐθαύμασα ψύχραιμον προπαρασκευαστήν τῆς ἀναιμάκτου ἀπελευθερώσεως. Καί τέλος, τόν ἀντίκρυσα μεταξύ τῶν κορυφαίων προμάχων τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀγῶνος τῆς Κύπρου, εἰς τόν ὁποῖον προσέφερε μέχρις ἐσχάτων πολυτίμους ὑπηρεσίας.

Ἐπέπρωτο νά μή ἐπιζήσῃ διά νά ἴδῃ πραγματοποιούμενον τό ὡραιότερον ὄνειρον τῆς ζωῆς του: Τήν Ἕνωσιν τῆς Κύπρου μέ τήν Μητέρα – Ἑλλάδα. Ἀλλά καί τόσα ἄλλα εὐγενῆ ὄνειρα τοῦ διακεκριμένου συναδέλφου διέλυσε στυγνῶς ὁ πρόωρος θάνατος... Ἔναυλος ἀπομένει ἀκόμη εἰς τήν αἴθουσαν αὐτήν ἡ ἠχώ τῶν ἐμπνευσμένων ἀγορεύσεών του κατά τήν συζήτησιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως, τήν ὁποίαν μέ τόσον ἐνθουσιασμόν, ἐπίστευσε καί μέ τόσην ἔξαρσιν ὑπερησπίσθη. Δέν θά ἴδῃ τά ἄνθη καί τούς καρπούς τῆς μεγάλης προσπαθείας του. Ἀλλ' οὐδείς, οὐδέποτε, θά λησμονήσῃ τόν καλόν σπορέα...

Ὁ Λουκῆς Ἀκρίτας εἶχε ἀγνόν αὐθορμητισμόν καί πηγαῖον ψυχικόν ἀνάβλυσμα. Οἱ ὁραματισμοί του ἐξετείνοντο εἰς εὐρεῖς ὁρίζοντας. Ἡ σκέψις του ἐπετύγχανεν ὑψηλάς πτήσεις. Ἡ καρδία του εἶχεν ἔντονον παλμόν καί ἡ ψυχή του βαθεῖαν δόνησιν. Τά κείμενά του καί αἱ ἀγορεύσεις του ἐνεῖχον πάντοτε γνησίαν ποιότητα καί γλαφυρόν κάλλος. Ἦθος καί ἀρετήν ἀκτινοβολοῦσεν ἡ δρᾶσις του. Κρῖμα πού διεκόπη τόσον πρόωρως.

Αἰωνία θά παραμείνῃ ἡ μνήμη του καί φωτεινόν ἐσαεί τό παράδειγμά του.

Παρακαλῶ νά μέ ἐξουσιοδοτήσετε, κύριοι βουλευταί, νά διαβιβάσω τά συλλυπητήρια τοῦ Σώματος εἰς τήν οἰκογένειαν τοῦ ἀλησμονήτου συναδέλφου καί νά ἐγκρίνητε τάς καθιερωμένας ἐκδηλώσεις τῆς συμμετοχῆς τῆς Βουλῆς εἰς τό ὀφειλόμενον πένθος».

Ἀκολούθησαν οἱ νεκρολογίες τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως Γ. Παπανδρέου, τοῦ ἐκπροσώπου τῆς ΕΡΕ Γ. Βογιατζῆ καί τῶν λοιπῶν ἀρχηγῶν Κομμάτων.

Προσφώνηση τοῦ Γάλλου Φιλέλληνα Π. Φλεμλέν ἀπό τόν Πρόεδρο τῆς Βουλῆς Γ. Ἀθανασιάδη-Νόβα

Ὁ Φιλέλληνας Γάλλος Βουλευτής καί Πρωθυπουργός τῆς Γαλλίας Φλεμλέν, μέ τήν ἰδιότητά του ὡς Πρόεδρος τῆς Συμβουλευτικῆς Συνελεύσεως τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης, στά πλαίσια τῆς ἐπίσημης ἐπίσκεψής του στήν Ἑλλάδα, ἐπισκέφθηκε καί τό Ἑλληνικό Κοινοβούλιο, καλεσμένος τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς.

Ἔτσι, ἐνῶ συνεχιζόταν ἡ 74η Συνεδρίαση τῆς 14ης Ἀπριλίου 1965[98], ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, εἰσῆλθε στήν αἴθουσα τοῦ Κοινοβουλίου συνοδεύοντας τό μεγάλο Γάλλο ἐπισκέπτη.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας καταλαβών τήν Προεδρική Ἕδρα, προσφωνεῖ τόν Φλεμλέν ὡς ἑξῆς:

«Κύριοι βουλευταί, μέ πολλή εὐχαρίστησιν ἀνακοινῶ εἰς τό Σῶμα, ὅτι τήν στιγμήν αὐτήν μᾶς κάμει τήν τιμήν νά παρακολουθῇ τήν συνεδρίασίν μας ὁ συνάδελφος βουλευτής τοῦ Κάτω Ρήνου, πολλάκις Ὑπουργός καί πρώην Πρωθυπουργός τῆς Γαλλίας καί ἤδη Πρόεδρος τῆς Συμβουλευτικῆς Συνελεύσεως τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης, κ. Πιέρ Φλεμλέν.

Ὁ κ. Φλεμλέν ἀποτελεῖ μίαν ἀπό τάς ἐπιφανεστέρας πολιτικάς φυσιογνωμίας τῆς μεταπολεμικῆς Εὐρώπης, θά μοῦ ἐπιτρέψητε δέ, παρουσιάζων εἰς ὑμᾶς τόν ἐκλεκτόν συνάδελφον, νά ἐπαναλάβω ὀλίγας χαρακτηριστικάς γραμμάς, μέ τάς ὁποίας προσεπάθησα χθές νά συνθέσω τήν σκιαγραφίαν του.

Ἡ Πατρίς σας, εἶπον εἰς τόν ἐξοχώτατον ξένον μας, κατέστησε διά σύμπασαν τήν Εὐρώπην ζῶσαν πραγματικότητα τάς διακηρυχθείσας ἀρχάς περί τῶν πολιτικῶν καί τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων. Ἀλλά καί

---

98. α) Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 431-443.
β) Ἐφημ. Συζητήσεων, σελ. 573 καί 585.

προσωπικῶς σεῖς ὑπῆρξατε πάντοτε ὁ ἀπτόητος ὑπέρμαχος τῶν λαϊκῶν ἐλευθεριῶν καί ὁ εὔγλωττος κῆρυξ τῶν ἰδεωδῶν τῆς εἰρηνικῆς συνεργασίας, τῆς ἀδελφότητος καί τῆς ἑνότητος τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν, ἰδεωδῶν εἰς τήν ὑπηρεσίαν τῶν ὁποίων ἀφιερώθη μέγα μέρος τῆς περιλάμπρου πολιτικῆς σας δράσεως. Δράσεως, ἥτις σᾶς ἀνύψωσεν ἐπαξίως εἰς τά ὕπατα πολιτικά καί κυβερνητικά ἀξιώματα τῆς Χώρας σας, καί μάλιστα, εἰς ὥρας χρισίμους διά τήν μεταπολεμικήν της ἐξέλιξιν, τήν εὐτυχῆ πορείαν τῆς ὁποίας τόσον ἀποτελεσματικῶς ἐξυπηρετήσατε.

Ἡ Συμβουλευτική τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης Συνέλευσις, εἰς τό πρόσωπόν σας, ὡς τό πρόσωπον τοῦ ἐπιφανοῦς Γάλλου πολιτικοῦ ἀνδρός, ἀλλά καί τοῦ μεγαλόφρονος Εὐρωπαίου, εὗρε τόν ἰδεώδη Πρόεδρον, ὅστις ἐνσαρκώνει καί ζωοποιεῖ τό ἰδανικόν τῆς εἰρήνης, τῆς συναδελφώσεως καί τῆς καρποφόρου συνεργασίας τῶν Εὐρωπαϊκῶν Λαῶν.

Ἔχομεν τήν εὐτυχίαν νά γνωρίζετε τήν Ἑλλάδα καί μάλιστα νά συνδέεσθε προσωπικῶς μέ πολλά ἐπίλεκτα μέλη τοῦ πολιτικοῦ της κόσμου, πρᾶγμα τό ὁποῖον εὐχεραίνει κατά πολύ τήν κοινήν μας προσπάθειαν. Γνωρίζετε μέ πόσην ἀφοσίωσιν εἶναι προσηλωμένος ὁ Ἑλληνικός Λαός εἰς τό αἴσθημα τοῦ Δικαίου εἰς τάς ἀρχάς τῆς Δημοκρατίας, ἀλλά καί εἰς τῆς Εἰρήνης τήν εἰλικρινῆ ἐπιδίωξιν. Πιστεύοντες ὅτι ἀπό ἀκριβῆ ἐκτίμησιν τῶν πατροπαραδότων τούτων φιλελευθέρων ἀρετῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἀπορρέει ἡ πρός τήν Χώραν μας ἀγάπη σας καί ἡ δοκιμασμένη φιλική σας εὐμένεια ὑπέρ τῶν δικαίων της, σᾶς εἴμεθα διά τοῦτο πολλαπλασίως εὐγνώμονες.

Ὅσοι ἐκ τῶν κ.κ. συναδέλφων ἔχουν μετάσχει τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης εἰς τό Στρασβοῦργον, τοῦ ὁποίου ὁ κ. PFLIMLIN εἶναι ἐπίλεκτος Δήμαρχος, πανηγυρικῶς ἐπανεκλεγείς πρό ὀλίγων ἡμερῶν, ἐνθυμοῦνται πάντοτε ζωηρῶς πόσην φιλοφροσύνην καί ἐγκαρδιότητα, ὄχι μόνον φιλόξενον ἀλλά καί φιλελληνικήν συνήντησαν ἐκεῖ ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου Προέδρου, ὁ ὁποῖος ὑπενθυμίζει εἰς ὅλους μας παλαιάς προσφιλεῖς μορφάς τοῦ Γαλλικοῦ Φιλελληνισμοῦ.

Βέβαιος ὅτι ἀνταποκρίνομαι εἰς τά αἰσθήματα ὅλων τῶν κυρίων συναδέλφων, χαιρετίζω μέ αἰσθήματα τιμῆς καί φιλίας τήν παρουσίαν τοῦ κ. PFLIMLIN εἰς τό Ἑλληνικόν Κοινοβούλιον (Ζωηρά χειροκροτήματα)».

Ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας γιά τήν ἡμέρα τῆς Εὐρώπης

Ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, στήν ΟΗ' Συνεδρίαση τῆς 5ης Μαΐου 1965[99] καί κατά τή διάρκεια τῶν ἀνακοινώσεων πρό τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως, εἶπε γιά τήν «Ἡμέρα τῆς Εὐρώπης» :

«Κύριοι Βουλευταί, ἡ 5η Μαΐου ἔχει καθιερωθῆ, ὅπως εἶναι γνωστόν, ὡς " Ἡμέρα τῆς Εὐρώπης". Συμπληρώνονται ἐφέτος δεκαέξ ἔτη ἀπό τήν ἵδρυσιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης, τό ὁποῖον ἐδρεύει εἰς τό Στρασβοῦργον. Μετέχουν ἤδη εἰς αὐτό 18 Κράτη.

Τό Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης ἀποτελεῖ σημαντικόν σταθμόν εἰς τήν εἰρηνικήν προσπάθειαν κραταιώσεως τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἰδέας. Σκοπός του εἶναι ἡ διαφύλαξις καί ἡ ἀξιοποίησις τῆς κοινῆς πνευματικῆς καί πολιτικῆς κληρονομίας τῶν Εὐρωπαϊκῶν Λαῶν, διά τῆς ἀναπτύξεως στενωτέρας ἐπαφῆς καί στερεωτέρας ὀργανικῆς μεταξύ των ἑνότητος. Ἀνοικτόν εἶναι τό Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης εἰς ὅλα τά "Κράτη Δικαίου", πού σέβονται τά ἀνθρώπινα δικαιώματα καί ἀσπάζονται τάς ἰδέας τοῦ πολιτικοῦ φιλελευθερισμοῦ, τῆς ἀνεκτικότητος, τῆς ἰσορροπίας. Ἡ ὀργάνωσις τῆς συνεργασίας μέσα εἰς τά πλαίσια τῆς εὐρυτέρας Εὐρωπαϊκῆς Πατρίδος, προϋποθέτει ἀπόλυτον σεβασμόν καί αὐστηράν διατήρησιν τῶν καθέκαστα πατρίδων ὡς αὐθυπάρκτων καί αὐτοτελῶν ὀντοτήτων.

Ἀξιόλογον εἶναι τό ἐπιτελεσθέν μέχρι τοῦδε ἔργον τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης, τό ὁποῖον εὗρον τήν εὐκαιρίαν νά ἐξάρω κατά τήν τελευταίαν εἰς Ἀθήνας ἐπίσκεψιν τοῦ Προέδρου κ. Φλεμλέν, μνημονεύσας τήν σύμβασιν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων τῆς Ρώμης (1950), τήν σύμβασιν περί ἐγκαταστάσεως τοῦ 1951, τόν κοινωνικόν χάρτην τῆς Εὐρώπης τοῦ 1961, συμβάσεις κοινωνικῆς καί ἰατρικῆς περιθάλψεως, ἰσοτιμίας τῶν πνευματικῶν τίτλων καί ἄλλας.

Εἰς τήν συνείδησιν ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων ὁ θεσμός τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης εὑρίσκει βαθυτέραν ἀπήχησιν καί παρέχει μεγαλυτέραν ἱκανοποίησιν, διότι ἀποτελεῖ οἱονεί ἀναβίωσιν τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν Ἀμφικτυονιῶν, πού εἶχαν μάλιστα καί ἐκεῖναι δύο ὄργανα (τούς ἱερομνήμονας

---

99. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 571.

καί τούς πυλαγόρας), ὅπως ἔχει σήμερον τό Συμβούλιον Εὐρώπης δύο ἐπίσης ὄργανα: Τήν Συμβουλευτικήν Συνέλευσιν καί τήν Ἐπιτροπήν ἐξ Ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν.

Ἡ ἵδρυσις τῶν Ἀμφικτυονιῶν ἀπό τῶν μυθικῶν ἔτι χρόνων μέ σκοπόν τήν καλλιέργειαν τοῦ πνεύματος καί τῆς εἰρήνης καί τήν ἀπό συμφώνου ἐξομάλυνσιν τῶν ἀναποφεύκτων διαφορῶν, πρός ἀποτροπήν τῶν πολέμων, ἀποτελεῖ τίτλον ἐκ τῶν παλαιοτέρων μέσα εἰς τήν ἱστορίαν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀναγνωρίζεται γενικῶς ὡς θεμελιώδης βάσις τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Καί τελευταία τούτου ἀπόδειξις εἶναι τό γεγονός ὅτι τό Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης συμβάλλει ἐνεργῶς εἰς τήν δημιουργίαν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου τῶν Δελφῶν, ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ ὁποίου κατατίθεται λίαν προσεχῶς, ἐλπίζω ἐντός τοῦ Ἰουνίου.

Διά τό Κέντρον τῶν Δελφῶν τό Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης διαθέτει τρία ἑκατομμύρια δραχμάς. Τό σπουδαιότερον ὅμως εἶναι ὅτι ἀποτελεῖ τοῦτο τό πρῶτον καί μόνον Ἵδρυμα, τό ὁποῖον θέτει ἐπισήμως ὑπό τήν αἰγίδα καί τήν σημαίαν του, σημαίνει δέ αὐτό ὅτι θά ὀργανοῦνται ἐκεῖ ὑπ' αὐτοῦ συνέδρια καί ἐκθέσεις Εὐρωπαϊκοῦ χαρακτῆρος, θά φιλοξενοῦνται δέ ὑπό τήν στέγην του ἐπιφανεῖς ἐπιστήμονες καί λόγιοι τῆς Εὐρώπης. Τοιουτοτρόπως οἱ Δελφοί, και δι' αὐτῶν ὁ πανάρχαιος Ἑλληνικός θεσμός, θά ἀποκτήσουν νέαν ἰσχυράν ἀκτινοβολίαν.

Ἡ Βουλή τῶν Ἑλλήνων, ὑπερήφανος διά τήν αἰωνιότητα τῶν εὐγενῶν πνευματικῶν ἀξιῶν πού ἐκληροδότησε στήν Ἀνθρωπότητα τό Ἑλληνικόν Ἔθνος, εὔχεται εἰς τό Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης πλήρη εὐόδωσιν καί ὁλοκλήρωσιν τῶν ἱερῶν του σκοπῶν».

Ἀσυμβίβαστο Προέδρου Βουλῆς καί Προέδρου Ἀκαδημίας

Στή 4ʹ Συνεδρίαση τῆς 25ης Μαΐου 1965[100] συζητήθηκε πρόταση βουλευτῶν περί τοῦ ἀσυμβιβάστου τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς καί τοῦ Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας, διότι στό διάστημα αὐτό ὁ Νόβας συνέπεσε νά εἶναι καί Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Ἡ συζήτηση τήν ὁποία θά ἀντιγράψουμε ὁλόκληρη –διότι ἀφοροῦσε καί τόν Ἀντιπρόεδρο τῆς Ἀκαδημίας Κων. Τσάτσο– ἄρχισε ὡς ἑξῆς:

«Πρόεδρος. *Κύριοι βουλευταί, θά συζητηθῇ ἡ πρότασις, τήν ὁποίαν ὑπέγραψαν ὡρισμένοι ἐκ τῶν κυρίων συναδέλφων, ἡ ὁποία ἀφορᾷ τόν ἰσχυρισμόν, ὅτι τό ἀξίωμα τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς εἶναι ἀσυμβίβαστον μέ τό ἀξίωμα τοῦ Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας καί τοῦ Ἀντιπροέδρου καί ἐπομένως καί τό ἀξίωμα τοῦ Βουλευτοῦ.*

Εἷς Βουλευτής. *Ποῖοι τήν ὑπογράφουν;*

Πρόεδρος. *Ἡ πρότασις ἔχει ὡς ἑξῆς:*

ΠΡΟΤΑΣΙΣ

Ἐπειδή εἰς τό ὑπ' ἀριθμ. 50-51 τῆς 28.12.64 φύλλον τῆς Ἐφημερίδος "Δικηγορική Γνώμη" ἐδημοσιεύθη ἄρθρον δι' οὗ ὑποστηρίζεται ὅτι οἱ βουλευταί Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας καί Κ. Τσάτσος ἐξέπεσαν τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος, ἀφ' ἧς ὁ πρῶτος ἐγένετο Πρόεδρος, ὁ δέ δεύτερος Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Ἐπειδή ταῦτα ὑπεστηρίχθησαν καί παρά τοῦ Δικηγόρου κ. Δ. Σταμούλη, κατοίκου Ἀθηνῶν, ὅστις καί ἐκοινοποίησε πρός Ὑπουργούς καί τούς Ἀρχηγούς τῶν Κομμάτων τήν ἀπό 29 Μαρτίου ἐ. ἔ. ἐξώδικον δήλωσίν του, ὑποστηρίζουσα τάς αὐτάς ἀπόψεις.

Ἐπειδή καί εἰς τόν ἡμερήσιον τύπον ἐγένοντο, σχετικοί ὑπαινιγμοί.

Ἐπειδή δέν εἶναι ὀρθόν οὔτε σκόπιμον νά διατηροῦνται, ἔστω καί ἀβάσιμοι, ἀμφιβολίαι περί τῆς νομίμου παρουσίας ἐν τῇ Βουλῇ δύο συναδέλφων ἐκ τῶν ὁποίων μάλιστα ὁ εἷς τυγχάνει καί Πρόεδρος τοῦ Σώματος.

---

100. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 90-95.

Διά ταῦτα προτείνομεν, συμφώνως πρός τό ἄρθρον 79 τοῦ Κανονισμοῦ, ὅπως ὁρισθῇ τό ταχύτερον ἡμέρα καθ' ἥν τό Σῶμα θά ἀποφανθῇ, συνῳδά τῷ ἄρθρῳ 71 τοῦ Συντάγματος ἐπί τῆς προκληθείσης ἀμφισβητήσεως.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 14 Μαΐου 1965

Οἱ προτείνοντες βουλευταί

Ν. Αὐγερινός, Θ. Ἀνδρεάδης, Κ. Γιαννούσης, Ν. Ἀλαβᾶνος, Γ. Λαζαρίδης, Α. Ἀντωνίου, Φ. Παναγιωτόπουλος, Χ. Ἀβραμίδης, Τ. Κεφαλληνός, Κ. Στεφανόπουλος, Γ.Λυμπερίδης, Γ. Σερπᾶνος, Κ. Παπαδόπουλος, Θ. Λυμπέρης, Σ. Φωτιάδης, Α. Δερδεμέζης, Π. Σταυρόπουλος, Δ. Καρατζένης, Ι. Διαμαντόπουλος, Ι. Λαυρεντίδης, Φ. Πιτούλης, Α. Γεροκωστόπουλος, Δ. Λαντζούνης, Λ. Μπουρνιᾶς, Α. Περρωτής κλπ.

Πρόεδρος. *Ἐπομένως γίνεται συζήτησις. Ὁ κ. Ἠλιοῦ ἔχει τόν λόγον.*

Εἷς βουλευτής. *Εἶναι ἀπών.*

Πρόεδρος. *Θέλει ἕτερος τόν λόγον;*

Τινές Βουλευταί. *Ὄχι, ὄχι.*

Σ. Μερκούρης. *Τί λέγει ἡ πρότασις;*

Πρόεδρος. *Τήν γνωρίζετε.*

Σ. Μερκούρης *Δέν διενεμήθη.*

Πρόεδρος. *Ἀνεκοινώθη εἰς τήν Βουλήν. Ἔχει ὡς ἑξῆς:*

Ὁ Δικηγόρος κ. Δημ. Δ. Σταμούλης δι' ἀναφορᾶς του αἰτεῖται ὅπως ἀποφανθῇ ἡ Βουλή περί ἐκπτώσεως ἀπό τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος τῶν βουλευτῶν κ.κ. Γεωργίου Ἀθανασιάδου-Νόβα καί Κων. Δ. Τσάτσου λόγῳ ἀποδοχῆς παρά τούτων τοῦ μέν πρώτου τῆς Προεδρίας τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν τοῦ δέ δευτέρου τῆς Ἀντιπροεδρίας αὐτῆς.

Σ. Μερκούρης. *Νομίζω ὅτι εἷς ἐκ τῶν προτεινόντων πρέπει νά ἀναπτύξῃ τό θέμα.*

Εἷς βουλευτής. *Δέν χρειάζεται.*

Πρόεδρος. *Ἦλθεν ὁ κ. Ἠλιοῦ. Ὁρίστε κ. Ἠλιοῦ.*

Ἠ. Ἠλιοῦ. *Κύριοι συνάδελφοι, τό ζήτημα ἐπί τοῦ ὁποίου καλούμεθα νά ἀποφασίσωμεν, εἶναι βεβαίως σημαντικόν. Θέλω ὅμως νά ὑπογραμμίσω ὅτι οὔτε πολιτικόν, ὑπό τήν ἔννοιαν κομματικόν, ζήτημα εἶναι καί δέν ἐμπλέκεται εἰς τήν πολιτικήν ἀντιδικίαν, διότι βέβαια ἀφορᾷ εἰς τό ἐάν ἔχουν ἐκπέσει τῆς βουλευτικῆς ἰδιότητος δύο σημαίνοντα στελέχη, ἀνά εἷς ἐξ ἑκατέρου τῶν μεγαλυτέρων ἐν τῇ Βουλῇ Κομμάτων. Ἀλλά καί εἰς τήν περίπτωσιν κατά τήν ὁποίαν ἡ ἀπάντησις θά ἦτο καταφατι-*

κή, δέν πρόκειται βεβαίως νά ἐπέλθῃ καμμία μεταβολή κομματικῆς συνθέσεως τῆς Βουλῆς, διότι θά ἀνεπληροῦντο εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν ἀπό τούς ἀναπληρωματικούς τούς ἀνήκοντας εἰς τά ἴδια Κόμματα. Ἀλλά δέν ἔχει καί τήν ἔννοιαν οὔτε προσωπικῆς κατηγορίας, ἀποδοκιμασίας, ψόγου ἤ ἐλέγχου κατά τῶν δύο αὐτῶν συναδέλφων μας, διότι καταδήλως, τιμηθέντες ἀπό τήν ψῆφον τῶν ὁμοτίμων των εἰς τήν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, τῆς ὁποίας εἶναι μέλη, ἀνέλαβον τήν διοίκησιν αὐτῆς ὡς μέλη τῆς Συγκλήτου καί δέν ἔκαμαν τήν ἐπιλογήν πού προβλέπει τό Σύνταγμα. Ἀλλά βεβαίως καί ἡ ἰδιότης τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ καί τό ἀξίωμα τοῦ μέλους τῆς Συγκλήτου δέν ἐνέχει τίποτε, τό ὁποῖον νά προκαλῇ τήν ἀποδοκιμασίαν ἤ τήν κατηγορίαν ἤ τόν ψόγον. Ἑπομένως ἔχομεν νά ἀποφανθῶμεν ἐπί ἑνός καθαρῶς συνταγματικοῦ, νομικοῦ ζητήματος, τό ὁποῖον ἐν τούτοις φρονῶ ὅτι ἔχει κάποιαν σημασίαν πολιτικήν, δι' οὓς λόγους εἰς τήν κατακλείδα τῆς συντόμου ὁμιλίας μου θά ἀναπτύξω.

Θά εἴπω δέ τήν γνώμην μου ἀδιάβλητον, διότι συμπίπτει μέσα εἰς τό δημοσίευμα, διά τοῦ ὁποίου τό πρῶτον ἐγεννήθη ἡ ὑπόθεσις, νά μνημονεύεται καί μιά γνωμοδότησίς μου, δημοσιευθεῖσα εἰς τήν ἐφημερίδα "Ἑλλήνων Νομικῶν" τοῦ ἔτους 1939 εἰς τήν σελίδα 60, ἐκ τελείως ἄλλης ἀφορμῆς εἰς ἀνύποπτον ὡς βλέπετε χρόνον, δεδομένου μάλιστα, ὅτι ἐκείνην τήν ἐποχήν εἶχε καταλυθῇ ὁ Κοινοβουλευτισμός καί δέν ἐπρόκειτο νά ἐξετασθῇ ἐπί 4ης Αὐγούστου, ἐάν ὑπῆρχε τό συμβιβαστόν ἤ τό ἀσυμβίβαστον, τῆς μιᾶς ἰδιότητος μέ τήν ἄλλην. Δέν ἐκαινοτόμησα, δέ οὔτε ὑπῆρξα σοφός μέ τήν γνωμοδότησίν μου ἐκείνην, διότι ἀπό τόν Παπαφράγκον τόν ἀείμνηστον Πρόεδρον τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, εἰς τό ἔργον του "τά πορίσματα τῆς νομολογίας τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας" ἀπό τούς δύο σημερινούς ἀντιπροέδρους καί καθηγητάς κ. κ. Στασινόπουλον καί Παπαχατζῆν, ἀπό τούς Συνταγματολόγους, τόν ἀείμνηστον Σβῶλον καί τόν κ. Κυριακόπουλον, ἀπό τόν διοικητικολόγον κ. Δένδια, ἀπό ὅλους, δέν τίθεται κἄν ζήτημα καί ἐρώτημα, ἐάν ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν εἶναι Ν.Π.Δ.Δ. ἤ ἄν δέν εἶναι.

Ἄλλωστε, διά νά μή ὑπάρξῃ περίπτωσις συγχύσεως, ὀφείλω νά εἴπω, ὅτι εἶναι ὁμόφωνος ἡ θεωρία καί ἡ πρᾶξις ἡ δικαστική καί δέχεται ὅτι χαρακτηριστικόν τῶν Ν.Π.Δ.Δ., ἐν ἀντιθέσει πρός ἐκεῖνα τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου εἶναι, ὅτι συνιστῶνται διά τῆς βουλήσεως τῆς Πολιτείας καί ὄχι τῆς βουλήσεως τῶν συγκροτούντων αὐτά προσώπων, ὅτι δέν δύνανται νά διαλυθοῦν δι' ἀποφάσεως τῶν μελῶν των, ἀλλά μόνον διά πράξεως τῆς Πολιτείας καί ὅτι ἐπιδιώκουν σκοπούς ἐν εὐρυτάτῳ πνεύματι, δημοσίους ἤ κοινωφελεῖς ἤ πάντως, σκοπούς οἱ ὁποῖοι νά μή ἀπο-

βλέπουν εἰς τήν ἰδιωτικήν οἰκονομικήν ὠφέλειαν, τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτά μελῶν.

Περιέχει ὅλα τά γνωρίσματα ὁ νόμος ὁ ἱδρυτικός τῆς Ἀκαδημίας, ὁ κυρώσας, δηλαδή, τό ψήφισμα τοῦ 1926 εἰς τό ἄρθρον 4 αὐτοῦ λέγει τά ἑξῆς:

" Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἔχει νομικήν προσωπικότητα...
(ἀναγινώσκει)".

Ἐπίσης τό ἄρθρον 71 τοῦ Συντάγματος εἰς τήν α' παράγραφον καί ἐν συνεχείᾳ εἰς τήν β' παράγραφον αὐτοῦ λέγει τά ἑξῆς: "...(ἀναγινώσκει)".

Καί τέλος τό ἄρθρον 72 τοῦ Συντάγματος λέγει "Βουλευταί ἀποδεχόμενοι...(ἀναγινώσκει)".

Κύριοι συνάδελφοι. Κύριε Πρόεδρε. Νομίζω ὅτι καί ἡ δικαστική πρᾶξις, καί μία ἄς εἴπωμεν δικαστική ὁμολογία τοῦ ἑτέρου τῶν δύο διακεκριμένων καί ἀνεξαρτήτως πολιτικῶν ἀντιθέσεων, παρά τοῦ συνόλου τοῦ Σώματος ἐκτιμουμένων συναδέλφων, περί τῶν ὁποίων πρόκειται, μία δικαστική τρόπόν τινα ὁμολογία δέχεται αὐτά, τά ὁποῖα λέγει τό Σύνταγμα, ὡς οὕτως ἔχοντα.

Πράγματι τό 1956 ὁ Πρόεδρος τοῦ Σώματος σήμερον, ὁ ἀκαδημαϊκός, κ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, μή ὢν ὅμως τότε μέλος τῆς Συγκλήτου, ἐξελέγη βουλευτής Αἰτωλοακαρνανίας, τό δέ κῦρος τῆς ἐκλογῆς του προεβλήθη ἐπί τῷ λόγῳ ὅτι ὡς Ἀκαδημαϊκός εἶναι ὑπάλληλος τῆς Ἀκαδημίας. Δηλαδή ἐπειδή οἱ Ἀκαδημαϊκοί λαμβάνουν μίαν ἀποζημίωσιν, ἐχαρακτηρίσθη ὑπό τοῦ ἐνισταμένου ὑπάλληλος. Παρεμβαίνει ὁ ἴδιος εἰς τήν δίκην διά νά ὑποστηρίξῃ τήν ἐκλογήν του ὁ κ. Νόβας καί λέγει εἰς τήν παρέμβασίν του τάδε: "τήν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν ἐκπροσωπεῖ ἡ Σύγκλητος...(ἀναγινώσκει)".

Καί αὐτό τό ζήτημα κρῖνον τό Ἐκλογοδικεῖον διά τῆς ὑπ' ἀριθ. 30 τοῦ 1956 ἀποφάσεώς του, δέχεται ὅτι πράγματι οἱ Ἀκαδημαϊκοί δέν εἶναι ὑπάλληλοι καί ἰσχυρίσθη καί ἦτο τότε ἀληθές ὅτι τότε δέν ἦτο καί μέλος τῆς διοικήσεως. Σήμερον εἶναι. Εἶναι καί οἱ δύο μέλη τῆς Συγκλήτου.

Λ. Μπουρνιᾶς. Ἐπιτρέπεται; Τί ἀξίαν ἔχει εἰς τήν νομικήν ἔννοιαν ἡ ὁμολογία;

Ἡ. Ἡλιοῦ. Ἔχει τήν ἑξῆς ἠθικήν καί πολιτικήν ἀξίαν ὅτι δέν ἐτέλει ὅταν ἀπεδέχθη τήν ἐκλογήν του, ὡς Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας καί δέν ἐδήλωσεν ἐντός 8 ἡμερῶν, ἐπιλογήν μεταξύ τῶν δύο, δέν ἐτέλει ἐν ἀμφιβολίᾳ, ἀλλά ὁ ἴδιος εἶχε ἰσχυρισθῆ τοῦτο ὡς εἶχον τήν τιμήν νά σᾶς ἀναγνώσω. Ἑπομένως, κ. συνάδελφοι, ἐάν αὐτό, τό ὁποῖον λέγω εἶναι

σωστόν, νομικῶς, δέν ἠμπορεῖ νά προβάλῃ κανείς οὔτε τόν ἰσχυρισμόν ὅτι τά ἠγνόει ἤ τά ἠμέλησεν. Ἔτσι ἔχουν τά πράγματα. Ἡ σύγκλητος, προβλέπεται ἀπό κεφάλαιον ὁλόκληρον τοῦ νόμου περί Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καί συγκεκριμένως ἀπό τά ἄρθρα 58-65. " Ἀποτελεῖται ἀπό τόν Πρόεδρον, Ἀντιπρόεδρον καί τούς...(ἀναγινώσκει)... "

Ἑπομένως, περί αὐτοῦ πρόκειται. Μή μοῦ εἴπητε, κ. συνάδελφοι, ἐάν αὐτά εἶναι αὐστηρά ἤ δέν εἶναι αὐστηρά ὑπεράγαν. Ἐγώ συνομολογῶ πρῶτος, ὅτι εἶναι αὐστηρά, ἀλλά δέν δέχομαι ἐκεῖνο τό ὁποῖον ἐλέχθη προχθές ἀπό τόν ἀξιότιμον Πρόεδρόν μας, ὅτι πρέπει ἐπί τέλους νά συζητηθῇ τό θέμα, διά νά ἴδωμεν ἐάν καί ὁ HERRIOT κακῶς μετεῖχε τῆς Γαλλικῆς Βουλῆς. Πρῶτα - πρῶτα, ἐν Γαλλίᾳ, ὑποθέτω ὅτι εἶναι ἐφαρμοστέον τό γαλλικόν Συνταγματικόν Δίκαιον καί οὐχί τό ἐν Ἑλλάδι. Δεύτερον, ὁ μακαρίτης HERRIOT , δέν ἦτο μόνον Ἀκαδημαϊκός ἀλλά καί Δήμαρχος τῆς Λυών καί ἐν τούτοις δέν ὑπάρχει τό ἀσυμβίβαστον ἐκεῖ, τό ὁποῖον παρ' ἡμῖν ὑπάρχει, μεταξύ βουλευτικῆς καί δημαρχιακῆς ἰδιότητος. Ὡς ἐκ τούτου ἦτο ταυτοχρόνως καί δήμαρχος καί βουλευτής καί Ἀκαδημαϊκός. Ἀλλά εἶναι ἄλλος ὁ ἐφαρμοστέος ἐκεῖ νόμος. Κύριοι συνάδελφοι, ὅταν συζητοῦμεν περί τοῦ Συντάγματος, δεσμευόμεθα ὑπ' αὐτοῦ. Ἠμπορεῖ νά ἐπιδιώξωμεν νά σχηματισθῇ ἡ πλειοψηφία ἡ σύμφωνος μέ τάς ἀπόψεις μας, ὥστε νά ἐπιτύχωμεν τήν ἀναθεώρησιν τῆς Α ἤ Β διατάξεως. Ἀπό τήν ὥραν πού δέν ἀναθεωρεῖται, νομίζω ὅτι δέν εἶναι δυνατόν ἐπί τῇ βάσει σκέψεων σκοπιμότητος νά προχωρήσωμεν εἰς λῆψιν ἀποφάσεων. Τοῦτο δέ, διά τόν ἐξῆς λόγον. Ὅπως σᾶς ἀνέγνωσα, ἀμφότερα τά ἄρθρα 71 καί 72 ὁμιλοῦν περί ἐκπτώσεως ἐπερχομένης αὐτοδικαίως. Ἀλλά ὅταν ὑπάρχῃ τί, τό αὐτοδικαίως ἐπερχόμενον, πρέπει νά ὑπάρχῃ καί τό Σῶμα, τό ὄργανον ἐκεῖνο, τό ὁποῖον θά διαπιστώσῃ τήν συνδρομήν τοῦ περιστατικοῦ. Ἡμεῖς δέν ἔχομεν νά ἀποφανθῶμεν ἐάν πρέπει ἤ ὄχι νά τούς καταστήσωμεν ἐκπτώτους ἀλλά ἔχομεν νά ἀποφανθῶμεν ἐάν ἀνέλαβον μέλη διοικήσεως Νομικοῦ Προσώπου Δημοσίου Δικαίου. Ἀπό ἐκεῖ καί πέρα τό ἀποτέλεσμα ἐπέρχεται αὐτοδικαίως.

Αὐτό, προκειμένου περί πράξεως τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν καί ὄχι τοῦ νομοθετικοῦ Σώματος. Θεωρεῖται ὡς ἀναγνωριστική ἁρμοδιότης, ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει διακριτική εὐχέρεια, ἀλλ' ἡ διοίκησις εἶναι ὑποχρεωμένη νά κάμῃ κάτι τί. Λόγου χάριν, ἐάν τις ἔχῃ πτυχίον νομικῆς καί ἐπιτύχῃ εἰς ἐξετάσεις ἐπ' ἀδείᾳ παρ' Ἀρείῳ Πάγῳ εἶναι ὑποχρεωμένος ὁ Ὑπουργός Δικαιοσύνης νά διορίσῃ τόν αἰτοῦντα δικηγόρον. Δέν ἔχει διακριτικήν εὐχέρειαν νά τόν διορίσῃ ἤ καί νά μή τόν διορίσῃ, ἀλλά ἔχει τήν ἀναγνωριστικήν ἁρμοδιότητα νά διαπιστώσῃ ὅτι αἱ ἐκ τοῦ νόμου αὐτοῦ

ἀπαιτούμεναι προϋποθέσεις, ὑπάρχουν ἤ δέν ὑπάρχουν, συντρέχουν ἤ δέν συντρέχουν. Ἐάν τώρα αὐτήν τήν ὑποχρεωτικήν ἁρμοδιότητα δέν τήν ἀσκήσῃ, ἡ ἀπόφασίς του ἀκυροῦται, διά παράλειψιν νόμῳ ὀφειλομένης ἐνεργείας. Θά ἦτο ἄκυρος ἡ ἀπόφασίς μας, διότι θά παρελείπαμεν Συντάγματι ὀφειλομένην ἐνέργειαν, ἐάν δέν ἐνεργούσαμεν σύμφωνα μέ αὐτό. Νομίζω ὅτι τό Σύνταγμά μας, τό ὁποῖον προβλέπει δύο ἁρμόδια ὄργανα κρίνοντα περί τοῦ κύρους τῆς ἐκλογῆς βουλευτοῦ ἤ τῆς διατηρήσεως τῆς βουλευτικῆς ἰδιότητος, ἐάν μέν πρόκειται περί κωλύματος ὑπάρχοντος κατά τήν ἡμέραν τῆς ἀνακηρύξεως ἀναθέτει εἰς δικαστικόν Σῶμα, τό ἐκλογοδικεῖον, μετά ταῦτα δέ εἰς αὐτό τοῦτο τό Σῶμα, τήν ἰδίαν Βουλήν, βεβαίως ἐπιθυμεῖ, βεβαίως ἐπιτάσσει νά ἐφαρμόζῃ καί ἡ Βουλή ἐκεῖνο, τό ὁποῖον θέ ἐφήρμοζεν ἐάν ὑπῆρχε τό ἐκλογοδικεῖον. Καί ὅταν τό ἐκλογοδικεῖον ἀκυροῖ τήν ἐκλογήν λ.χ. τοῦ μέλους τοῦ Λιμενικοῦ Ταμείου τῆς νήσου Ἴου ἤ δέν ἠξεύρω οἱουδήποτε ἄλλου μέλους διοικήσεως ἐλαχιστοτάτου καί μή ἀσκοῦντος ἐπιρροήν νομικοῦ προσώπου δημοσίου δικαίου, βεβαίως αὐτό ἐπιτάσσει καί εἰς ἡμᾶς. Εἶναι ἀναθεωρητέα ἡ διάταξις; Ἐγώ εἶμαι σύμφωνος.

Ἀλλά δέν ἔχει ἀκόμη ἀναθεωρηθῆ. Ὅπως εἶναι, κατ' ἐμέ καί προκειμένου περί Δημάρχων ἀναθεωρητέα περί ἀσυμβιβάστου διατάξεως, ὅπως καί ἡ περί ἀσυμβιβάστου τῶν καθηγητῶν τῶν ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων διάταξις. Ἄλλο τό νά φρονοῦμεν περί τοῦ ποῖον πρέπει νά εἶναι τό Σύνταγμα καί ποίας ἐνδεχομένας βελτιώσεις πρέπει νά ὑποστῇ καί ἄλλο τό πῶς θά ἐφαρμόσωμεν καί πῶς δεσμευόμεθα νά ἐφαρμόσωμεν τό ὑπάρχον Σύνταγμα.

Τερματίζων, δέ θά ἔλεγον, ὅτι σήμερον, ὁπότε ὄχι μόνον καλόπιστοι, ἀλλά καί κακόπιστοι καί ἄνθρωποι ἐπιβουλευόμενοι τούς ἐλευθέρους κοινοβουλευτικούς θεσμούς διεξάγουν μίαν ἐκστρατείαν ἐναντίον τοῦ κύρους τῶν θεσμῶν αὐτῶν, θά ἦτο ἐξαιρετικά ἐπικίνδυνο, ἐάν ἐδείχναμεν, ὅτι ἐπειδή ἔχομεν τό δικαίωμα ἡμεῖς νά ψηφίζωμεν, γράφομεν τάς διατάξεις τοῦ Συν/τος εἰς τά παλαιότερα τῶν ὑποδημάτων μας. Αὐτή εἶναι ἡ ἄποψίς μου ἐπί τοῦ θέματος, ἄποψις καθαρῶς νομική, διότι ὅπως σᾶς εἶπον, κομματικήν ἐπίπτωσιν δέν ἔχει ἡ τοιούτη ἤ τοιαύτη ἀπόφασις τῆς Βουλῆς, οὔτε προσωπικόν χαρακτῆρα, δεδομένου ὅτι τό κώλυμα ἐάν κώλυμα δεχθῇ τό Σῶμα ὅτι ὑπάρχει προέρχεται ὄχι ἐκ λόγων ἐπισυρόντων τόν ψόγον, ἀλλά ἀπό συρροήν εἰς τά αὐτά πρόσωπα μιᾶς ἀκόμη τιμητικῆς ἐντολῆς διά τῆς ἐκλογῆς των καί ὡς μελῶν τῆς Συγκλήτου τῆς Ἀκαδημίας.

Σ. Μαρκεζίνης. Ἐπιθυμῶ, κ. Πρόεδρε, νά ἀπασχολήσω, δι' ὀλίγων

τήν Βουλήν. Πρῶτον δηλῶ ὅτι θά ψηφίσω φανερά, διότι ἤκουσα νά γίνεται συζήτησις καί περί μυστικῆς ψηφοφορίας. Δέν νομίζω ὅτι ὑπάρχει θέμα, ὅπερ ἀφορᾷ πρόσωπα. Ὁ ἔχων τήν τιμήν νά ὁμιλῇ τιμᾷ καί τόν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς καί τόν συνάδελφον κ. Τσάτσον. Ἐφ' ὅσον ὅμως κρίνομεν νομικόν καί κατά τήν γνώμην μου καί πολιτικόν θέμα, ὅπως θά ἐξηγήσω δέν προκύπτει περίπτωσις μυστικῆς ψηφοφορίας.

Ἤκουσα μέ πολλήν προσοχήν τά ὅσα ὁ συνάδελφος κ. Ἠλιοῦ εἶπε. Θά καταλήξω εἰς τήν ἀκόλουθον διαπίστωσιν: Ὅτι αἱ μεγάλαι ἀδυναμίαι τάς ὁποίας ἔχει τό Σύνταγμά μας καί τάς ὁποίας εἶχον τήν εὐκαιρίαν νά ἐπισημάνω κατά τήν συζήτησιν καί τήν ψήφισιν τοῦ Συντάγματος κατά τό 1951, ἐμφανίζονται ἀνά πᾶσαν στιγμήν. Μία ἀπό αὐτάς εἶναι καί ἡ ἀφορῶσα τήν συγκεκριμένην περίπτωσιν. Διότι πράγματι ἀφίνεται εἰς τήν Βουλήν νά κρίνῃ τό νομικόν καί διαδικαστικόν θέμα. Δέν ὑπάρχει Συνταγματικόν Δικαστήριον, οὔτε ὑπάγεται ἡ περίπτωσις εἰς ἐκείνας πού κρίνει τό Ἐκλογοδικεῖον. Εἴτε λοιπόν, θέλομεν, κ. Πρόεδρε, εἴτε ὄχι, ὅταν ἀφίνωμεν τήν κρίσιν εἰς τήν Βουλήν, προσδίδομεν εἰς τό ζήτημα πολιτικήν βαρύτητα. Ἀνεξαρτήτως τῶν ἑκάστοτε ἐπιπτώσεων εἶναι σήμερον τοῦτο ἀνεγνωρισμένον. Διότι καταλήγει εἰς ψηφοφορίαν, ἡ δέ ψηφοφορία εἶναι ἀποτέλεσμα, κατά κανόνα –ἄν θέλωμεν νά εἴμεθα ρεαλισταί καί νά λέγωμεν τά σῦκα, σῦκα καί τήν σκάφην, σκάφην– εἰς ἕν προκαθωρισμένον, ἀπό τήν πολιτικήν γραμμήν, ἀποτέλεσμα. Ὑπάρχουν, βέβαια, καί ἐξαιρέσεις.

Συνεπῶς, τό Σῶμα ἀποφασίζει ὅπως θέλει. Ἀπόδειξις ὅτι καί ἐγώ ἐπανειλημμένως ἔχω ἀνακινήσει Συνταγματικόν θέμα. Ἡ πλειοψηφία τῆς Βουλῆς, ἄλλως ἐνόμιζε καί περιμένομεν ἄν ποτέ ἔλθῃ τό ζήτημα εἰς τό Δικαστήριον νά κρίνῃ ἐκεῖνο τό Δικαστήριον ἐπί τοῦ ἀνακύψαντος θέματος. Συνεπῶς, ἐπειδή δίδω περισσότερον σημασίαν ΝΤΕ ΛΕΓΚΕ ΦΕΡΕΝΤΑ, σᾶς λέγω, ὅτι εἰς τό συγκεκριμένον θέμα ὑπό τάς σημερινάς συνθήκας δέν εἶμαι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θά ψηφίσω διά νά ἐκπέσουν οἱ κ. συνάδελφοι, ἀπό τό βουλευτικόν ἀξίωμα. Δέν φρονῶ ὅμως ὅτι θά θεωρηθῇ ἀντινομία ἄν ἐπισημάνω ὅτι θά ἦτο εὐτύχημα ἄν παρητοῦντο οἱ συνάδελφοι τῆς ἰδιότητός των, ὡς Πρόεδρου καί Ἀντιπροέδρου τῆς Ἀκαδημίας. Διότι ἐκεῖνο, τό ὁποῖον συγκινεῖ περισσότερον τήν κοινήν γνώμην δέν εἶναι ἡ πολύ αὐστηρά προσήλωσις εἰς τήν διάταξιν τοῦ Συντάγματος, ἀλλά αὐτή ἡ ἀτυχής σύμπτωσις καί διά τήν Ἀκαδημίαν καί διά τήν Βουλήν. Αὐτό δηλαδή πού συνέβη ἐφέτος. Ἐκ τῶν τριῶν πολιτικῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας νά ἐκλέγουν τά δύο ὁ εἷς Πρόεδρος καί ὁ ἄλλος Ἀντιπρόεδρος. Καί κατά σύμπτωσιν, οὔτε κἄν προερχόμενα ἐκ τῆς ἰδίας παρατάξεως.

Αὐτό δίδει –ἐνῷ προφανῶς πρόκειται περί συμπτώσεως– ἄκομψον ἐντύπωσιν. Μή παραπονούμεθα λοιπόν ἄν αὔριον ἔλθῃ ὁ τύπος καί κρίνει τήν ἀκομψότητα αὐτήν.

Προχθές ἔγινε διαμαρτυρία εἰς τήν Βουλήν διότι ὁ τύπος ἁπλῶς ἐβεβαίωσε τό σύνηθες φαινόμενον, ἡ Βουλή νά συνεδριάζῃ χωρίς βουλευτάς. Διότι δηλ. εἶπεν ὁ τύπος τήν ἀλήθειαν. Καί σπεύδω, πρίν κανείς συνάδελφος μέ διακόψῃ, νά εἴπω ὅτι δέν εἶμαι ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι πολύ ταχτικά εὑρίσκονται εἰς τήν αἴθουσαν. Ὅταν ἤμην μόνος μου, μέ ἕνα βουλευτήν εἰς τήν Βουλήν, δέν ἔλειπα ποτέ ἀπό τάς συνεδριάσεις. Καί τώρα πού δέν εἶμαι μόνος μου, δέν ἀπουσιάζω ὅταν ὑπάρχῃ θέμα σημασίας, τό ὁποῖον ἀξιοῖ τήν παρουσίαν μου. Τό Κόμμα μου ὅμως ἐν πάσῃ περιπτώσει, τό ὁποῖον ἐκπροσωπεῖ εἰς τήν αἴθουσαν αὐτήν ὀλιγώτερον τοῦ 4%, συνέβη πολλάκις εἰς τάς συνεδριάσεις νά ἐκπροσωπῇ τό 70% τῶν παρισταμένων. Τό ἀνεκίνησα αὐτό, διότι ἀπουσίαζα πρό ὀλίγων ἡμερῶν πού ἔγινε διαμαρτυρία διά τήν στάσιν τοῦ τύπου, ὅτι δηλ. συνεδριάζει ἡ Βουλή χωρίς ἀπαρτίαν ἤ μέ ὀλίγους βουλευτάς. Τό ἀνακινῶ καί πάλιν σήμερον, διότι αὐτό εἶναι τό θέμα πού ἀπασχολεῖ πολύ τήν κοινήν γνώμην, ἐν συνδυασμῷ μέ τό σημερινόν. Δέν εἶναι δυνατόν νά δίδωμεν τήν ἐντύπωσιν ὅτι ὑπάρχει συνεννόησις διά τήν κατανομήν τῶν μεγάλων ἀξιωμάτων. Καί ἐάν ἀκόμη ἐπρόκειτο περί συμπτώσεως, ἔπρεπεν ἐπαναλαμβάνω εἷς ἐκ τῶν δύο νά παραιτηθῇ ἤ καί οἱ δύο. Περισσότερον λοιπόν ἀποδίδω σημασίαν εἰς τό πολιτικόν θέμα καί τάς ἐπιπτώσεις πού ἔχει διά τόν πολιτικόν κόσμον ὁλόκληρον καί διά τήν Ἀκαδημίαν, παρά εἰς τήν αὐστηράν τυπικήν ἑρμηνείαν, ἐφ' ὅσον ἡ τελευταία, κακῶς ἔχει ἀφεθῆ εἰς τήν κρίσιν τῆς Βουλῆς.

Αὐτά ἤθελα νά εἴπω κύριε Πρόεδρε.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Ἀλαβᾶνος ἔχει τόν λόγον.

Ν. Ἀλαβᾶνος. Κύριοι βουλευταί, εἶναι γνωστόν, ὅτι τό θέμα ἤχθη ἐνώπιον τοῦ Σώματος, κατόπιν ἀναφορᾶς τοῦ παρ' Ἀρείῳ Πάγῳ δικηγόρου κ. Σταμούλη, ἀναφορᾶς ἡ ὁποία ἐκοινοποιήθη διά δικαστικοῦ κλητῆρος εἰς τήν Βουλήν καί παρεδόθη καί εἰς ὅλους τούς βουλευτάς.

Διά τῆς ἀναφορᾶς ταύτης ὁ κ. Σταμούλης ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ μέν Πρόεδρος τῆς Βουλῆς, ὁ κ. Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας καί ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. Κ. Τσάτσος ἐξέπεσαν αὐτοδικαίως τῆς ἰδιότητος τοῦ βουλευτοῦ, ἀφ' ἧς ὁ μέν πρῶτος ἀπεδέχθη τήν ἐκλογήν του ὡς Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ὁ δέ δεύτερος ἀπεδέχθη τήν ἐκλογήν του ὡς Ἀντιπροέδρου τῆς αὐτῆς Ἀκαδημίας.

Πρός θεμελίωσιν τῶν ἰσχυρισμῶν αὐτῶν ὁ ἐν λόγῳ δικηγόρος ἐπικα-

λεῖται πρῶτον τό ἄρθρον 71 τοῦ Συντάγματος, ἰσχυριζόμενος, ὅτι εἰς τά Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, τά ὁποῖα προβλέπονται ὑπό τοῦ Συντάγματος περιλαμβάνεται καί ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν. Καί ἐν συνεχείᾳ ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἰδιότης τοῦ Προέδρου καί τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἀντιστοιχεῖ πρός ἐκείνην τοῦ Προέδρου καί Ἀντιπροέδρου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου Ν.Π.Δ.Δ.

Δηλαδή ὁ κ. Σταμούλης ὑπεστήριξεν, ἄς θέσεις ἀκριβῶς ὁ ἀξιότιμος κοινοβουλευτικός ἐκπρόσωπος τῆς ΕΔΑ, ὁ κ. Ἡλιοῦ, ὑπεστήριξε πρό ὀλίγου.

Τά νομικά θέματα, τά ὁποῖα δημιουργοῦνται εἶναι ἀντίστοιχα. Δηλαδή τό πρῶτον θέμα ἄν ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀποτελῇ νομικόν πρόσωπον δημοσίου δικαίου καί δή νομικόν πρόσωπον δημοσίου δικαίου τῆς κατηγορίας τῆς προβλεπομένης ὑπό τοῦ ἄρθρου 71 τοῦ Συντάγματος.

Κύριοι βουλευταί, εἶναι γνωστόν, ἀναγνωρίζεται δέ καί παρά τῶν ἡμετέρων ἐπιστημόνων καί παρά τῶν ἐπιστημόνων ὅλων τῶν κρατῶν, τά ὁποῖα ἔχουσι τό κοινοβουλευτικόν πολίτευμα, ὅτι αἱ συναφεῖς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 70 τοῦ Συντάγματος καθιερώνουν τήν βασικήν ἀρχήν τῆς ἐλευθερίας τοῦ πολιτεύεσθαι. Οὕτω καί τό ἄρθρον 70 τοῦ Ἑλληνικοῦ Συντάγματος ὁρίζει τάς ἐλαχίστας ἐκείνας προϋποθέσεις, τά ἐλάχιστα ἐκεῖνα προσόντα, τά ὁποῖα ἀπαιτοῦνται διά νά ἀποκτήσῃ τις τό δικαίωμα τοῦ ἐκλέγεσθαι.

Τά ἄρθρα 71 καί 72 τοῦ Συντάγματος περιορίζουν αὐτό τό δικαίωμα διά τῆς δημιουργίας τῶν κωλυμάτων καί τῶν ἀσυμβιβάστων, δι' ὅ καί ἡ Ἐπιστήμη δέχεται ὅτι αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 71 καί 72 τοῦ Συντάγματος πρέπει νά ἑρμηνεύωνται συσταλτικῶς.

Καί ἕτερος νομικός λόγος ἐπιβάλλει τήν συσταλτικήν ἑρμηνείαν τῶν ἐν λόγῳ ἄρθρων. Εἶναι ὁ λόγος ὅτι τό Ἑλληνικόν Σύνταγμα ἀνήκει εἰς τήν κατηγορίαν τῶν λεγομένων σκληρῶν συνταγμάτων. Καί ἀνήκει διά λόγους πού δέν ὑπάρχουν εἰς ἄλλα κοινοβουλευτικά κράτη ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἀναθεώρησις τῶν διατάξεων γίνεται κατά τό διάστημα δύο Βουλῶν. Δηλαδή, τρόπον τινά καί τό ἐκλογικόν σῶμα μετέχει εἰς τήν ἀναθεώρησιν τοῦ Συντάγματος. Αὐτό εἶναι τό ἰσχυρότερον κριτήριον τῆς κατατάξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Συντάγματος εἰς τήν κατηγορίαν τῶν σκληρῶν συνταγμάτων. Τί λέγει λοιπόν τό ἄρθρον 71 τοῦ Συντάγματος. Λέγει ὅτι: "Τά μέλη τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων τῶν Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου". Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ὅμως δέν εἶναι Νομικόν Πρόσωπον Δημοσίου Δικαίου; Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ὅ,τι ἐν προκειμένῳ ἐπεκαλέσθη ὁ κ. Ἡλιοῦ, εἶναι ἀληθές, ὅτι καί ἡ Νομολογία

τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας καί οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς κατατάσσουν τήν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν εἰς τά Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου. Δέν νομίζω ὅμως τοῦτο ὅτι περιορίζει εἰς ἕνα νομικόν τήν δυνατότητα νά ἀναπτύξῃ καί ἑτέραν θεωρίαν, διότι καί αἱ γνῶμαι τῶν καθηγητῶν μεταβάλλονται καί ἡ νομολογία δέν ἀποτελεῖ κάτι τό πάγιον. Ἡ ἐπιστήμη δέχεται ὅτι τά νομικά πρόσωπα διακρίνονται εἰς Νομικά Πρόσωπα Ἰδιωτικοῦ καί Δημοσίου Δικαίου. Προκειμένου δέ περί προσώπων νομικῶν δημοσίου δικαίου, ὡς κριτήρια λαμβάνει εἴτε τήν ἐξάρτησιν ἀπό τήν διοίκησιν, εἴτε τήν ἐνάσκησιν κρατικῆς ἐξουσίας. Προκειμένου ὅμως περί τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ὡς τοῦτο θά καταδείξω ἐκ τῶν διατάξεων τάς ὁποίας μετ' ὀλίγον θά σᾶς ἀναγνώσω, οὔτε ἐξάρτησιν ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἔχει ἀπό τό κράτος, οὔτε κρατικήν ἐξουσίαν ἀσκεῖ. Ἀλλά καί ἐάν πρός στιγμήν ἐδεχόμεθα ὅτι ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀποτελεῖ Νομικόν Πρόσωπον Δημοσίου Δικαίου, εὐθύς ἀμέσως γεννᾶται τό νομικόν θέμα ἀποτελεῖ πρόσωπον δημοσίου δικαίου τῆς κατηγορίας τῶν προβλεπομένων ὑπό τοῦ ἄρθρου 71 τοῦ Συντάγματος; Διά νά τό ἀνεύρωμεν αὐτό ὀφείλομεν νά ἀνατρέξωμεν εἰς τόν νομοθετικόν λόγον τῆς νομοθετήσεως τῆς διατάξεως τοῦ Συντάγματος, νά ἀνατρέξωμεν εἰς τόν RATIO LEGIS τῆς διατάξεως. Καί ἐν προκειμένῳ θά ἐπικαλεσθῶ ὅλα τά ἐπιχειρήματα ὅλων τῶν συγγραφέων τούς ὁποίους ἀνέφερεν ὁ κ. Ἠλιοῦ ὡς καί ξένων συγγραφέων διατί ἐνομοθετήθη ἡ διάταξις αὐτή. Ὑποστηρίζεται ὅτι ἡ διάταξις αὐτή ἐνομοθετήθη διά νά μή συμπίπτῃ ἡ ἰδιότης τοῦ ἐλέγχοντος μέ τόν ἐλεγχόμενον. Ἕτερος ἐπεκαλέσθη ὡς νομοθετικόν λόγον τῆς διατάξεως τό νά δύναται ὁ βουλευτής γνησίως νά ἐνασκῇ τά καθήκοντά του καί νά φέρῃ γνησίως τήν φωνήν τοῦ ἐκλογικοῦ σώματος ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ καί νά μή συμβαίνῃ λόγῳ τῆς ἐξαρτήσεως ἐκ τῆς διοικήσεως ὅταν δηλαδή πρόκειται περί ψήφου ἐμπιστοσύνης, νά ψηφίσῃ παρά τήν ἐντολήν τῶν ἐκλογέων. Νά ἐβλέπατε π.χ. τόν κ. Τσάτσον νά δίδῃ ψῆφον ἐμπιστοσύνης εἰς τήν Κυβέρνησιν ἤ τόν κ. Νόβαν, νά καταψηφίζῃ τήν Κυβέρνησιν. Καί ἕτερος λόγος, ὁ ὁποῖος ἐπικαλεῖται ὑπό τῶν εἰδικῶν συγγραφέων εἶναι ὅτι ὁ κατέχων τό ἀξίωμα ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι κατέχει τό ἀξίωμα τοῦτο, προετοιμάζει πολιτικήν καριέραν, θυσιάζει δηλαδή τήν χρηστήν διοίκησιν διά τήν δημιουργίαν ἑνός πολιτικοῦ μέλλοντος. Ἀλλά, κ. βουλευταί, οὐδείς ἐκ τῶν λόγων τούτων συντρέχει εἰς τήν προκειμένην περίπτωσιν καί δέν συντρέχει δυνάμει ρητῆς διατάξεως τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἰδού τί λέγει ἡ διάταξις: " Ἄρθρον 4. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἔχει ἰδίαν νομικήν προσωπικότητα, ἰδίαν περιουσίαν καί ἱκανότητα πρός τό κληρονομεῖν, εἶναι ἀνεξάρτητος καί ἀνεξέλε-

γκτος ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῖς καί ἐπικοινωνεῖ πρός τό κράτος διά τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καί τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως". Ὡς βλέπετε λοιπόν δυνάμει εἰδικῆς διατάξεως εἶναι καί ἀνεξάρτητος καί ἀνεξέλεγκτος καί οὐδείς λόγος συντρέχει ἀπό τούς λόγους, οἱ ὁποῖοι ἤγαγον τόν συνταγματικόν νομοθέτην εἰς τήν καθιέρωσιν τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 71 τοῦ Συντάγματος.

Ἐλέχθη παρά τοῦ ἀξιοτίμου Ἀρχηγοῦ τοῦ Κόμματος τῶν Προοδευτικῶν, ὅτι τό Σύνταγμα ὁρίζον ὅτι εἰς τήν προκειμένην περίπτωσιν, ἐάν καλῶς ἀντελήφθην, ἀποφασίζει ἡ Βουλή, αὐτό καί μόνον ἀποτελεῖ πρᾶξιν πολιτικήν. Ἡ ἀντίληψις τοῦ ἀξιοτίμου κ. Ἀρχηγοῦ τῶν Προοδευτικῶν συμπίπτει μέ ὅσα ἀνέπτυξεν, κατά τήν Β' Ἀναθεωρητικήν Βουλήν, ὁ ἀείμνηστος Μιχαλακόπουλος. Πράγματι, τότε, καθιερώθη ἡ διάταξις τοῦ ταὐταρίθμου ἄρθρου 71 καί εἰς τήν Β' Ἀναθεωρητικήν βουλήν ἐτέθη ζήτημα, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ Συμβολαιογράφου καί Βουλευτοῦ ἀειμνήστου Δάλλα, ἐάν ἐκπίπτῃ τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος, καί ὁ Μιχαλακόπουλος ὑπεστήριξεν, δι' ἰσχυροτάτων ἐπιχειρημάτων, ὅτι ἡ ἀπόφασις τῆς Βουλῆς, εἰς τήν προκειμένην περίπτωσιν, ἀποτελεῖ πρᾶξιν πολιτικήν. Ὑπεστήριξεν ὅμως τήν θέσιν αὐτήν, ἀναφερόμενος εἰς τήν ἀρχήν τῆς ἐλευθερίας τοῦ πολιτεύεσθαι.

Ι. Διαμαντόπουλος. *Ποῖον Σύνταγμα ἴσχυε πρῶτα;*

Ν. Ἀλαβᾶνος. *Κύριε συνάδελφε, νά σᾶς διευκολύνω. Ὑπῆρχον δύο Ἀναθεωρητικαί Βουλαί, ἡ Α' καί ἡ Β'. Ἀνεθεωρήθη τό Σύνταγμα τοῦ 1864 καί εἰς τήν Β' Ἀναθεωρητικήν Βουλήν, εἶχεν ὑποβληθῆ ἤδη ἡ αἴτησις τῆς Συνταγματικῆς Ἐπιτροπῆς, ὅπου περιελαμβάνετο τό ἄρθρον 71. Τότε, ὡς γνωρίζετε, ἡ Βουλή ἔκρινε καί ὡς Ἐκλογοδικεῖον καί διῃρεῖτο εἰς Τμήματα, ὑπῆρχε δέ καί εἰδική διαδικασία. Τότε ἀνέκυψε τό θέμα τοῦ Δάλλα καί ἄλλων βουλευτῶν, ὡς πρός τά προσόντα των καί ὑπό τό πρῖσμα, ἀκριβῶς τῶν διατάξεων αἱ ὁποῖαι ἀπετέλουν τό ἀναθεωρηθέν Σύνταγμα τοῦ 1864. Εἶναι ταὐτάριθμον τό ἄρθρον αὐτό καί ἐπαναλαμβάνω, ὅτι τότε ἡ Βουλή ἔκρινεν ὡς Ἐκλογοδικεῖον. Ὑπεστήριξεν ὁ ἀείμνηστος Μιχαλακόπουλος, ὅτι ἀνατίθεται τό θέμα εἰς ἀπόφασιν τῆς Βουλῆς, διά νά διασφαλίσῃ αὐτήν τήν βασικήν ἀρχήν τῆς ἐλευθερίας τοῦ πολιτεύεσθαι. Καί νομίζω, ὅτι εὐλόγως σήμερον γεννᾶται τό ἐρώτημα, ὅτι ἐνῷ ὑπάρχει τό ἄρθρον 73 τοῦ Συντάγματος, τό ὁποῖον καθιερώνει ἕνα δικαστήριον εἰδικῆς συνθέσεως καί τό ὁποῖον εὐχερῶς θά ἠδύνατο νά συγκροτηθῇ καί εἰς περίπτωσιν κωλύματος ἤ ἀσυμβιβάστου, παρά ταῦτα ὁ Συνταγματικός νομοθέτης τοῦ 1952 δέν ἀναθέτει τόν ἔλεγχον καί τήν κρίσιν αὐτῆς τῆς περιπτώσεως εἰς τό Ἐκλογοδικεῖον, ἀλλά τήν ἀναθέτει

εἰς τήν Βουλήν. Ἀλλά δέν πρόκειται νά ἐπικαλεσθῶ αὐτό τό γεγονός. Θά ἐπικαλεσθῶ καί ἐγώ αὐστηρῶς νομικά κριτήρια πρός θεμελίωσιν τῶν ἀπόψεών μου. Ἐάν, λοιπόν, πρός στιγμήν προσχωρήσωμεν εἰς τήν θεωρίαν ὅτι ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀποτελεῖ Νομικόν Πρόσωπον Δημοσίου Δικαίου, γεννᾶται εὐθύς ἀμέσως τό ἕτερον ἐρώτημα: Ὁ Πρόεδρος καί ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, εἶναι κἄτι τό ἀντίστοιχον μέ τόν Πρόεδρον καί Ἀντιπρόεδρον τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἑνός Νομικοῦ Προσώπου Δημοσίου Δικαίου; Ἀδιστάκτως ἀπαντῶ, ὄχι. Διότι τί θά πῇ Διοικητικόν Συμβούλιον; Διοικητικόν Συμβούλιον θά πῇ ἕνας ἀριθμός προσώπων, τά ὁποῖα ἐπιτελοῦν κυρίως τά ἔργα ἐκεῖνα, τά ὁποῖα συντείνουν εἰς τήν πραγμάτωσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ Νομικοῦ Προσώπου Δημοσίου Δικαίου.

Δέν πρέπει νά λησμονῆτε ὅτι κατά κανόνα τά Ν.Π.Δ.Δ. δέν ὁμοιάζουν μέ τάς Α.Ε., δέν ἔχουν γενικάς συνελεύσεις.

Ἐρωτᾶται ἐάν ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καί ὁ Ἀντιπρόεδρος αὐτῆς ἐπιτελοῦν ἔργον ἀποφασιστικῆς δικαιοδοσίας. Ἐπιτελοῦν πράξεις, αἱ ὁποῖαι συντελοῦν εἰς τήν πραγμάτωσιν τοῦ σκοποῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν;

Ἄς ἴδωμεν λοιπόν, ποῖος ὁ σκοπός τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Τό ἄρθρον 1 τοῦ Ὀργανισμοῦ τῆς Ἀκαδημίας, ὁ ὁποῖος ἐπιγράφεται: "Ἵδρυσις καί σκοπός τῆς Ἀκαδημίας" λέγει τά ἑξῆς:

"Ἱδρύεται ἐν Ἀθήναις Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν, τῶν Γραμμάτων καί τῶν καλῶν τεχνῶν, ὑπό τόν τίτλον Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ἔχουσα σκοπόν τήν καλλιέργειαν καί τήν προαγωγήν, τῶν ἐπιστημῶν, τῶν γραμμάτων καί τῶν καλῶν τεχνῶν καί τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων διά τῆς συγκεντρώσεως εἰς αὐτήν τῶν ἐπιφανεστέρων Ἑλλήνων Ἐπιστημόνων, λογογράφων, καί καλλιτεχνῶν καί τῆς μετά τῶν ξένων Ἀκαδημιῶν καί ἄλλων ὑπερόχων ἐπιστημόνων, λογίων καί καλλιτεχνῶν ἐπικοινωνίας.

Δεύτερον, τήν ἔρευναν τῶν στοιχείων καί τῶν προϊόντων αὐτῶν τῆς Ἑλληνικῆς γῆς τήν καθ' ὅλου μελέτην τῆς φύσεως τῆς χώρας, τήν ἐπιστημονικήν ὑποστήριξιν καί ἐνίσχυσιν τῆς Γεωργίας, τῆς Βιομηχανίας, τῆς Ναυτιλίας καί τῶν λοιπῶν φρουτοπαραγωγικῶν κλάδων καί δυνάμεων τοῦ τόπου καί ἐν γένει τήν προαγωγήν τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας.

Τρίτον, τήν διά γνωμοδοτήσεων, προτάσεων, ἀποφάσεων καί κρίσεων διαφώτισιν καί καθοδήγησιν, εἰς τά ἔργα αὐτά καί ἐν γένει τήν ἐξυπηρέτησιν τῶν Δημοσίων καί Ἰδιωτικῶν ἀναγκῶν τοῦ τόπου".

Ἰδού ποῖος εἶναι ὁ σκοπός τῆς Ἀκαδημίας. Τί ἔργον ἐπιτελεῖ τό Προεδρεῖον; Τό Προεδρεῖον τῆς Ἀκαδημίας, δυνάμει τῶν διατάξεων τοῦ

ἄρθρου 45 τοῦ οἰκείου Ὀργανισμοῦ, διευθύνει τάς συνεδριάσεις τῆς Ἀκαδημίας, ἀποφαίνεται ἐπί τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἀκαδημίας, ἀνακοινώνει τάς ἀποφάσεις τῆς Ἀκαδημίας, διεξάγει τάς ψηφοφορίας καί ἐκφωνεῖ καί τούς ἐπικηδείους τῶν ἀθανάτων Ἀκαδημαϊκῶν κατά τόν θάνατόν των. Αὐτά εἶναι τά ἔργα τοῦ Προεδρείου τῆς Ἀκαδημίας. Οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουν καί δέν ἀποβλέπουν εἰς τήν πραγμάτωσιν τῶν σκοπῶν τῆς Ἀκαδημίας.

Τό ἄρθρον, λοιπόν, 45 τοῦ Ὀργανισμοῦ τῆς Ἀκαδημίας ταῦτα ὁρίζει. Καί ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τί κάμνει; Ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἁπλῶς ἀναπληρώνει κωλυόμενον τόν Πρόεδρον. Καί ὅταν κωλύεται ὁ Ἀντιπρόεδρος ἀναπληροῦται ἀπό τόν Πρόεδρον καί οὕτω καθ' ἑξῆς. Οὐδεμία λοιπόν, σύμπτωσις ὑπάρχει τῆς ἰδιότητος τοῦ Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας πρός τόν Πρόεδρον τοῦ Δ. Συμβουλίου ἑνός Ν.Π.Δ.Δ., ὡς ἐπίσης καί τοῦ Ἀντιπροέδρου. Εἶναι ὄντως ἰδιόρρυθμος ἡ νομική κατάστασις ἡ ἰσχύουσα ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν. Ἀλλά πέραν τούτου τό ἄρθρον 7 τοῦ αὐτοῦ νόμου ὁρίζει ποῖα εἶναι τά ὄργανα τῆς Ἀκαδημίας καί πουθενά δέν ἀναφέρεται, ὅτι ὄργανον τῆς Ἀκαδημίας εἶναι ὁ Πρόεδρος καί ὁ Ἀντιπρόεδρος αὐτῆς. Ἰδού τί λέγει τό ἄρθρον 7: "Ἡ Ἀκαδημία λειτουργεῖ ἐντός τοῦ κύκλου τῶν Νομίμων ἁρμοδιοτήτων της, δρῶσα εἴτε διά πράξεων καί ἔργων, προερχομένων ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῆς πρωτοβουλίας, εἴτε ἀποδεχομένη τήν ἐκτέλεσιν ἔργων, ἀνατιθεμένων αὐτῇ ὑπό τοῦ Κράτους, ἤ ἄλλων Ἱδρυμάτων καί ἰδιωτῶν. Τό ἔργον τῆς Ἀκαδημίας διεξάγεται ὑπό τῆς ὁλομελείας τῆς Ἀκαδημίας, ὑπό ἑκάστης τῶν τάξεων αὐτῆς, ὑπό Ἐπιτροπῶν, ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας ἐν γένει ὑπό μελῶν ἤ Ἐπιτροπῶν δι' εἰδικῆς ἀποστολῆς, δι' εἰδικῆς ἐντολῆς τῆς Ἀκαδημίας ἤ τῶν τάξεων αὐτῆς".

Εἶναι γνωστόν ὅτι, καί εἰς τάς Ἑταιρείας καί τά Ν.Π.Δ.Δ. ὁρίζονται ποῖα εἶναι τά ὄργανα. Μήπως καί ἡ Σύγκλητος τῆς Ἀκαδημίας, τῆς ὁποίας προεδρεύει καί ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς μας, μήπως ἐπιτελεῖ ἔργον ἀνάλογον πρός τό ἔργον τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου Ν.Π.Δ.Δ.; Δέν ἔχετε παρά νά διαβάσητε τό ἄρθρον 57 τοῦ Ὀργανισμοῦ τῆς Ἀκαδημίας. Εἶναι γνωστόν ὅτι, ἡ Ἀκαδημία ἀποτελεῖ ἠθικόν καί πνευματικόν ἵδρυμα, τό δέ ἄρθρον 57 δίδει τήν ἑξῆς δικαιοδοσίαν εἰς τήν Σύγκλητον. Δίδει δικαιοδοσίαν οἰκονομικήν, νομικήν, περιουσιακήν, δηλαδή ἀντικείμενα τά ὁποῖα ἐν συσχετίσει πρός τό ἵδρυμα τῆς Ἀκαδημίας, ἀποτελοῦν ἀντικείμενα 15ης κατηγορίας. Εἶναι τό Λογιστήριον τῆς Ἀκαδημίας ἡ Σύγκλητος. Ὁ κ. Βαμβέτσος ὑποστηρίζει ὅτι ἐάν θέλωμεν νά παραβάλωμεν ἕνα ὄργανον τῆς Ἀκαδημίας, πρός τό ὄργανον τό ἀντίστοιχον ἑνός Ν.Π.Δ.Δ., ὡς τό Δ.Σ., θά ἔπρεπε μᾶλλον νά ἐννοοῦμεν, ὅτι

εἶναι ἡ ὁλομέλεια. Πρός τήν ἄποψιν αὐτήν τοῦ διαπρεποῦς γνωμικοῦ δέν συμφωνῶ. Ἐκεῖνο τό ὁποῖον δύναται κανείς νά διαπιστώσῃ εἶναι ὅτι, εἶναι διάσπαρτος ἡ δικαιοδοσία τῶν ἁρμοδιοτήτων τῆς Ἀκαδημίας. Καί δέν ὑπάρχει κανένα ὄργανον, τό ὁποῖον νά συγκεντρώνῃ δικαιοδοσίαν ἀποφασιστικήν, ἀνάλογον πρός ἐκείνην τῶν Ν.Π.Δ.Δ.

Δι' ὅλους αὐτούς τούς λόγους, κ. βουλευταί, πιστεύω ἀκραδάντως, κατά νομικήν συνείδησιν, ὅτι εἰς τά Ν.Π.Δ.Δ. τά προβλεπόμενα ὑπό τοῦ ἄρθρου 71 τοῦ Συντάγματος δέν ἐμπίπτει ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν.

Κύριοι βουλευταί, ἡ ὑπ' ἀριθ. 18 Συντακτική Πρᾶξις τοῦ 1926, ἡ ὁποία ἐπεκυρώθη μεταγενεστέρως, ὑπό τοῦ νόμου 4389 τοῦ 1929, μεταξύ τῶν λόγων διά τούς ὁποίους ἱδρύθη ἡ Ἀκαδημία ἀναφέρει καί τοῦτο, ὅτι οἱ Ἀκαδημαϊκοί θά ἀποτελοῦν καί σοφούς ὁδηγούς εἰς τό Νομοθετικόν ἔργον καί μέ ἀπόλυτον βεβαιότητα καί μέ νομικήν καί πολιτικήν χρῆσιν προτείνω νά τούς κρατήσωμεν μεταξύ μας.

Πρόεδρος. *Ὁ κ. Γιαννούσης ἔχει τόν λόγον.*

Κ. Γιαννούσης. *Ἀντιλαμβάνομαι ὅτι ὑπάρχει κόπωσις εἰς τήν Βουλήν. Καί θά παρεκάλουν νά μοῦ ἐπιτρέψητε ἀπό τῆς θέσεώς μου νά ἐπισημάνω ἐλάχιστα κύρια σημεῖα.*

Ἡ ἄποψις τοῦ ὑποβαλόντος τήν ἀναφοράν εἶναι ἡ ἑξῆς: Τό Σύνταγμα ὁρίζει ὅτι δέν δύναται κανείς νά ἐκλεγῇ Βουλευτής, εἰς περίπτωσιν κατά τήν ὁποίαν τυγχάνει μέλος τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ν.Π.Δ.Δ. Ἡ Ἀκαδημία εἶναι Ν.Π.Δ.Δ. Οἱ κ.κ. Νόβας καί Τσάτσος εἶναι μέλη τοῦ Δ.Σ. Ἄρα δέν ἠμποροῦν νά εἶναι βουλευταί. Ἡ μέχρι τοιαύτης ἁπλοϊκότητος ἁπλοποίησις τῶν ἐννοιῶν δέν εἶναι ὀρθή. Πρέπει νά ὁμολογηθῇ ὅτι, ἐκ πρώτης ὄψεως εἶναι πειστική, ἀλλά δέν εἶναι ὀρθή, διότι ὡς παγίως ἐδέχθη τήν ὁμολογίαν –καί ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου ἤθελον νά κάμω μίαν, διότι οὐδείς τῶν ἀξιοτίμων συναδέλφων ἀνεφέρθη εἰς τήν ὁμολογίαν, ἡ ὁποία εἶναι τό μόνον ὄργανον εἰς τό ὁποῖον κατά τό Σύνταγμα καί κατά τούς κειμένους νόμους ἔχει ἀνατεθῇ ἡ ἑρμηνεία τῶν νόμων– παγίως ἡ νομολογία ἔχει ἀποφανθῇ δι' αὐστηρᾶς ἀποφάσεως ἐπί τῶν θεμάτων αὐτῶν. Τό θέμα αὐτό ἐθίγη τό πρῶτον τό 1953 καί ἐξεδόθησαν αἱ ὑπ' ἀριθμόν 12, 21 καί 30 ἀποφάσεις, αἱ ὁποῖαι εἶπον, ὅτι ἡ ἀληθής ἔννοια τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 81 εἶναι ὅτι δέν ὑπάγονται ἅπαντα τά Νομικά πρόσωπα, ἀλλά μόνον ἐκεῖνα εἰς τά ὁποῖα ἐκ τοῦ Κράτους ἔχει ἀνατεθῇ ἡ ἐξυπηρέτησις καθαρῶς κρατικῶν σκοπῶν καί εἶναι ὡς ἐκ τούτου δυνατόν νά ἀσκηθῇ ἐπηρεασμός τῶν ἐκλογέων.

Πρέπει νά ὑπομνήσω, ὅτι τάς ἀπόψεις ταύτας ἐπανέλαβον καί αἱ ἀποφάσεις, αἱ ὁποῖαι ἐξεδόθησαν ἐπί παρομοίων θεμάτων κατά τά ἔτη

58 αἱ 12 καί 19 καί τό 62 αἱ 4663 καί 4664 ἀποφάσεις τοῦ Ὑπουργοδικείου. Κατά συνέπειαν εἶναι λελυμένον τό ζήτημα καί δέν εἶναι ἀπόλυτον αὐτό πού ἀναγράφεται εἰς τό Σύνταγμα, ἀλλά πρέπει νά γίνῃ διάκρισις σύμφωνα μέ τόν σκοπόν, τόν ὁποῖον ἤθελε ὁ Νομοθέτης καί τόν ὁποῖον ἀνευρίσκει τις ἀναδιφῶν τά Πρακτικά τῆς Συνταγματικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἡ διάταξις αὐτή ἐθεσπίσθη διά τόν λόγον, ὅτι δέν πρέπει νά γίνεται ἐκμετάλλευσις τῆς θέσεως τοῦ Δημοσίου Ὑπαλλήλου ἤ τοῦ Ὑπαλλήλου Νομικοῦ Προσώπου Δημοσίου Δικαίου καί ἐπηρεασμός διά συναλλαγάς. Τώρα ἐδημιουργήθη τό θέμα: εἶναι δυνατόν ἐκ τῆς Ἀκαδημίας νά λάβῃ χώραν τοιαύτη συναλλαγή; Νομίζω ὅτι ὁ ὀφειλόμενος σεβασμός εἰς τό Ἵδρυμα ἀποκλείει τοιαύτας ὑπονοίας, τό ὁποῖον ἄλλως τε τό Ἵδρυμα δέν ἀσκεῖ καί IMPERIUM. Ἄν ἀναγνώσητε τόν Ὀργανισμόν θά ἴδητε, ὅτι τά καθήκοντα τοῦ Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας συνίστανται εἰς τήν Δ/νσιν τῶν συνεδριάσεων καί εἰς τό νά βγάζῃ ἐπικηδείους λόγους. Πῶς εἶναι δυνατόν συνεπῶς νά ὑπάρξῃ ἐπηρεασμός; Χαρακτηριστικόν εἶναι ὅτι ἐπί τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς, τήν ὁποίαν ἀνέφερεν ὁ κ. Ἠλιοῦ καί ὁ ὁποῖος ἀνεφέρθη εἰδικώτερον εἰς τάς προτάσεις τοῦ κ. Νόβα καί ὄχι εἰς τό κείμενον, διά τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς τό ἐκλογοδικεῖον δέχεται ὅτι ἡ ἐπί ἀνωτάτου ἐπιπέδου παροχή γνωμοδοτήσεων κλπ. ἀποκλείει τήν δημιουργίαν σχέσεων ἐξαρτήσεως. Ὁ δέ κ. Βαμβέτσος, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε καί μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς σχολιάζων τήν ἀπόφασιν αὐτήν λέγει, ὅτι εἶναι ὀρθόν τό σκεπτικόν, ἀλλ' ὅτι ἔπρεπε νά βασισθῇ ἐπί τοῦ λόγου, ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά γίνῃ ἐξάρτησις καί ἐπηρεασμός ἀπό τῆς θέσεως αὐτῆς.

Ν. Μπακόπουλος (Ὑπ. Δικαιοσύνης). *Νομίζω, ὅτι ὅλη ἡ συζήτησις εἶναι περιττή. Ἔχει λυθῆ ἀπό τό Συμβούλιον Ἐπικρατείας τό θέμα, ὅτι ὁ Ἀκαδημαϊκός δύναται νά εἶναι Βουλευτής, καί ἐκρίθη ἐπί τῇ βάσει τοῦ ἄρθρου 71 τοῦ Συντάγματος, τό ὁποῖον λέγει τά ἑξῆς: (Ἀναγινώσκει).*

Τό Συμβούλιον Ἐπικρατείας εἶπεν ὡς πρός τόν Ἀκαδημαϊκόν, ὅτι δέν ὑπάρχει ἀσυμβίβαστον. Ἑπομένως ἔχομεν τό δεδικασμένον τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, καί συζητοῦμεν ἐκεῖ πού δέν ὑπάρχει θέμα.

Κ. Γιαννούσης. *Ἔχω νά εἴπω καί τήν ἑξῆς πολιτικήν σκέψιν. Νομίζομεν, ὅτι ἡ Βουλή ἔχει ἀναλωθῆ εἰς τό ἀνώτατον ἐκεῖνο ἐπίπεδον, κατεχόμεθα δηλαδή ἀπό πνεῦμα ἐπαρκείας, ὥστε νά πιστεύωμεν, ὅτι θά πρέπει νά κλείσωμεν τήν θύραν ἀπό τήν ἀνωτάτην πνευματικήν ἡγεσίαν τοῦ τόπου;*

Αὐτά, κύριοι, εἶχα νά θέσω ὑπ' ὄψιν σας.

Πρόεδρος. *Νομίζω, ὅτι ἐπαρκῶς ἐξετέθη τό θέμα καί παρακαλῶ νά προχωρήσωμεν εἰς ψηφοφορίαν.*

Ι. Διαμαντόπουλος. *Παρακαλῶ κ. Πρόεδρε, νά μοῦ δοθῇ ὁ λόγος. Ἡ Βουλή δέν ἀποτελεῖται μόνον ἀπό Νομικούς. Ἀποτελεῖται ἀπό Ἕλληνας πολίτας ἀνεξαρτήτως Νομικῶν γνώσεων. Τό Σύνταγμα δέν προβλέπει ὅτι μόνον οἱ Νομικοί θά κατευθύνουν τάς συνεδριάσεις τοῦ Σώματος. Κατ' ἀρχήν εἶμαι ὑπέρ τῆς φανερᾶς ψηφοφορίας διά νά γνωρίζῃ ὁ Ἑλληνικός λαός τί ἐψήφισεν ἕκαστος ἐξ ἡμῶν.*

Διερωτῶμαι, διατί πρό ἡμερῶν ὅταν ἠδύνατο νά εἶναι προσωπικόν τό θέμα, διότι ἀφεώρα ὡρισμένους Ὑπουργούς, δι' ὑπερβάσεις εἰς τά Δημόσια ἔργα τῶν Ὑπουργείων των, ἐκεῖ ἔγινε φανερά ἡ ψηφοφορία, ὥστε ἡ πειθαρχία τοῦ κόμματος νά δώσῃ τό ἀποτέλεσμα πού ἤθελε ἡ Κυβέρνησις; Τώρα ἔχομεν τάς δύο παρατάξεις ἐνδιαφερομένας, ὥστε νά προδικάζεται τό ἀποτέλεσμα. Ἐγώ δέν ἔχω δικαίωμα νά ἀτενίζω ἄνευ σεβασμοῦ πρός αὐτούς τούς δύο κυρίους οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀμφότεροι πολιτικήν ἱστορίαν, τήν ὁποίαν σέβομαι καί ἐκτιμῶ καί δέν εἶναι εὔκολον νά κρίνω. Τό Σύνταγμα, ὅμως, εἶναι σκληρόν, ὡς εἶπεν ὁ κ. Ἀλαβᾶνος, καί δέν κάμει ἐξαιρέσεις (Εἴτε σκληρό εἶναι τό σιτάρι, εἴτε μαλακό κανείς τρώγει τό ψωμί πού ὑπάρχει).

Θά εἶναι ἡ πρώτη φορά εἰς τόν πολιτικόν μου βίον, πού θά μέ ἴδετε νά συμφωνήσω ἐπί τοῦ συζητουμένου θέματος μέ τόν ἐκπρόσωπον τῆς Ε.Δ.Α. Ὁ κ. Μαρκεζίνης ἐπρότεινε λύσιν πολιτικήν εὐφυᾶ, ἡ ὁποία ἱκανοποιεῖ τούς πάντας. Καί τούς συναδέλφους, οἱ ὁποῖοι θά μείνουν εἰς τάς θέσεις των καί τόν Ἑλληνικόν λαόν. Νομίζω, ὅτι ἡ λύσις αὐτή, νά παραιτηθοῦν δηλαδή ἀπό τήν Σύγκλητον τῆς Ἀκαδημίας θά εἶναι αὐτή, εἰς τήν ὁποία τελικῶς θά καταλήξωμεν. Ὁ κ. Ἀλαβᾶνος εἶπε περί παλαιοτέρου Συντάγματος. Εἶπεν, ὅμως, ἐν συνεχείᾳ ὅτι δέν ὑπῆρχε τότε Ἐκλογοδικεῖον. Τότε διατί συζητοῦμεν; Μή νομίζετε, κύριοι, ὅτι ὑποστηρίζω τούς ἐνδιαφερομένους διά νά φύγουν ἀπό τίς θέσεις των οἱ κ.κ. Νόβας καί Τσάτσος διά νά πάρουν αὐτοί τάς θέσεις των. Κατ' ἐμέ ἐκεῖνοι, πού εἶχον ἔννομον συμφέρον καί συνταγματικόν δικαίωμα ἔπρεπε νά κάμουν προσφυγάς ἐγκαίρως καί δι' αὐτό τούς κατηγορῶ. Εἶπεν ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Δικαιοσύνης, ὅτι δέν ὑπάρχει θέμα. Τότε διατί τό ἔφερεν ἡ Κυβέρνησις;

Πρόεδρος. *Βουλευταί τό ἔφεραν.*

Ι. Διαμαντόπουλος. *Ἐγώ τήν προσωπικήν μου γνώμη θά ἐκφέρω καί ἀπό κεῖ καί πέρα θά κρίνῃ ἡ Βουλή. Πάντως πρῶτος τό ἔφερον ἐγώ ἐνώπιον τοῦ Σώματος.*

Κύριοι συνάδελφοι, εἰδικῶς ἡμεῖς τῆς Ἑνώσεως Κέντρου ἐκάμαμεν ἕνα ἀγῶνα καί ἐφωνάζαμε διά τό 114, συνεχῶς. Τί λέγει τό 114; Λέγει ὅτι πρέπει νά σεβώμεθα τά ἄλλα 113 ἄρθρα, ὅπως τά πιστεύομεν,

ὅπως τά νομίζομεν. Δι' ἐμέ προσωπικῶς ἡ ἐφαρμογή τοῦ Συντάγματος ὑπῆρξε σκληροτάτη. Ὁ παλαιός βουλευτής Ἀθηνῶν κ. Κατσώτας γνωρίζει τί ὑπέστην ἐγώ. Ἔλαβον ἐντολήν τό 1956 ἀπό τό Ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν καί μάλιστα τόν Διευθυντήν Ἐκλογῶν κ. Γεωργίου νά ὑποβάλω παραίτησιν ἀπό θέσιν, μή μονίμου ὑπαλλήλου, ἀλλά ἐπί θητείᾳ εἰς τό Πολιτικόν Νοσοκομεῖον. Εἰς τήν ἰδίαν τύχην μέ ἐμέ εὑρέθη καί ὁ κ. Σπύρου, ἰατρός τοῦ Δημοτικοῦ Νοσοκομείου Σάμου καί ὁ κ. Κατσαφᾶδος, ἰατρός τοῦ Τζανείου Νοσοκομείου Πειραιῶς. Ἀλλά ὁ μέν κ. Σπύρου καί ἐγώ εἴμεθα ἀντίθετοι τότε, ὡς ἀνήκοντες εἰς τό Κέντρον, ὁ δέ κ. Κατσαφᾶδος ἦτο Ὑπουργός τῆς ΕΡΕ. Ὑπεχρεώθημεν, ἐπαναλαμβάνω, τότε, κατόπιν ἐντολῆς τοῦ κ. Γεωργίου, τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Τμήματος Ἐκλογῶν νά ὑποβάλωμεν παραίτησιν. Ὁ κ. Κατσώτας θά τά ἐνθυμῆται. Ὑπέβαλον τήν παραίτησίν μου καί ἔγραφα ἐπάνω, κατόπιν ἐντολῆς. Ἐπῆρα εἰς τό τηλέφωνον τόν κ. Κατσώταν, ὁ ὁποῖος μοῦ εἶπεν ὅτι δέν ἐπρόκειτο νά γίνῃ τίποτε καί μ' ὅλον τοῦτο ἔπειτα ἀπ' ὀλίγας ἡμέρας ἔχασα τήν θέσιν μου καί τά συντάξιμα χρόνια. Ὁ κ. Σπύρου ἔχασε τήν θέσιν του, ἐδήλωσε φιλίαν εἰς τήν ΕΡΕ, ξαναπῆρε τήν θέσιν του καί ἐτακτοποιήθη. Καί ὁ κ. Κατσαφᾶδος, ὡς Ὑπουργός, ὁ ἴδιος δέν ὑπέβαλε παραίτησιν, τήν ἰδικήν μου ὅμως διεβίβασεν εἰς τό Ἀδελφᾶτον τοῦ Δημοτικοῦ Νοσοκομείου. Ὅλα αὐτά ἀποδεικνύουν ὅτι τό ἄρθρον 3 τοῦ Συντάγματος πόσον τηρεῖται ἀπό ὅλους μας ἐδῶ μέσα, ὥστε οἱ δύο ἀναφερθέντες συνάδελφοι νά μή χάσουν ὡς ἐγώ τήν σύνταξίν των. Κύριοι, διά πρώτην φορά ἔλαβον γνῶσιν τοῦ θέματος ἀρχάς Μαρτίου ἀπό τήν "Δικηγορικήν Γνώμην". Ἐπέρασεν ἡμέρες πολλές ἀπό τότε καί εἶδον ὅτι κανείς δέν ἐκινεῖτο. Καί ἀπόψε ἤκουσα τόν κ. Ἀρχηγόν τῆς ΕΡΕ λέγοντα ὅτι θά ὤφειλε κατ' αὐτόν ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως νά φέρῃ ὁ ἴδιος τό θέμα του, πού συνεζητήθη ἀπόψε ἐδῶ ἀπό εὐθιξίαν ἅμα τῇ ἀναγραφῇ του εἰς τόν τύπον. Ἐπέρασαν ἐπαναλαμβάνω ἡμέρες πολλές, εἶδον ὅτι δέν ἐγένετο τίποτε καί ἀπέστειλα τότε τήν 20 Μαρτίου εἰς τόν κ. Πρόεδρον τῆς Βουλῆς μίαν ἐπιστολήν τήν ὁποίαν παρακαλῶ νά σᾶς ἀναγνώσω.

" Ἀξιότιμε κύριε Πρόεδρε,

Πρό ἡμερῶν ἀνέγνωσα ἐμπεριστατωμένως ἄρθρον εἰς τήν Ἐφημερίδα "ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΗ ΓΝΩΜΗ", ἐν συνεχείᾳ δέ σχόλιᾳ εἰς τόν ἡμερήσιον Τύπον, σύμφωνα μέ τά ὁποῖα, τόσον Ὑμεῖς, ὅσον καί ὁ κ. Κων. Τσάτσος, ἔχετε κατά τά ἄρθρα 71 καί 72 τοῦ Συντάγματος ἐκπέσῃ τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος.

Ἀμέσως ἐφρόντισα καί ἐπεκοινώνησα μέ τόν ἀξιότιμον κ. Κωνστ.

Τσάτσον, ὅστις μοί ἐδήλωσεν ὅτι τά ἀναφερόμενα ἐπιχειρήματα δέν εὐσταθοῦν καί ὅτι ὁ ἴδιος θά ἀπαντήσῃ διά νά τά ἀντικρούσῃ. Μέχρις ὥρας δέν εἶδον ἀπάντησίν τινα, οὔτε ἐκ μέρους σας, οὔτε ἐκ μέρους τοῦ κ. Τσάτσου, ἀντιθέτως βουλευταί νομικοί ἐπιμένουν ὅτι ἡ Δικηγορική Γνώμη ὀρθῶς θέτει τό ζήτημα.

Κατά τό 1956 ἔγραφα ὡς βουλευτής Ἀττικοβοιωτίας εἰς τήν ἐφημερίδα "ΦΩΣ ΛΕΙΒΑΔΕΙΑΣ" ἄρθρον περί τῆς παραβιάσεως τοῦ Συντάγματος ἐκ μέρους τῆς τότε Κυβερνήσεως καί, οἱονεί Προμηθεύς, ἐτόνιζα τήν ἀνάγκην ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 114 τοῦ Συντάγματος, πρᾶγμα πού ἔγινεν ἀργότερον σύνθημα τοῦ ἀνενδότου ἀγῶνος καί μοῦ ἔχει ἔκτοτε δημιουργήσει μίαν ἰδιαιτέραν εὐαισθησίαν, δι' ὅ καί ἀναγκάζομαι νά σᾶς ἀπευθύνω τήν παροῦσαν.

Ἐλπίζω ὅτι ὡς Πρόεδρος τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων, κινούμενος ὄχι μόνον ἐκ προσωπικῆς εὐαισθησίας, ἀλλά καί ἐξ ὑποχρεώσεως πρός καθησύχασιν τῆς κοινῆς γνώμης, ἰδιαιτέρως δέ τῶν πολιτῶν, οἵτινες ἐψήφισαν Ἕνωσιν Κέντρου διά τήν πιστήν τήρησιν τοῦ Συντάγματος, θά φέρητε τό θέμα ἐνώπιον τῆς Βουλῆς, ἵνα ἀποφανθῇ αὕτη σχετικῶς.

Τελευτῶν ἐπισημαίνω τόν κίνδυνον ὅτι εἶναι ἐνδεχόμενον, εἰς ἣν περίπτωσιν οὔτε Ὑμεῖς, οὔτε ὁ κ. Τσάτσος, οὔτε ἄλλος τις βουλευτής θελήσῃ νά φέρῃ τό θέμα ἐνώπιον τῆς Βουλῆς, δέν ἀποκλείεται, ἐνδιαφερόμενος διά τό θέμα ἤ ἄλλος τις πολίτης νά τό ὑποκινήσῃ, ὁπότε τοῦτο θά ἀποβῇ εἰς βάρος τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ Σώματος, ἀνησυχῶ δέ διά πιθανήν ἀνακίνησιν ἐκ μέρους τῆς Ε.Δ.Α., εἰς στιγμήν, καθ' ἣν θά ἐπιλέξῃ αὕτη, κρίνουσα πολιτικῶς σκόπιμον δι' ἑαυτήν καί πρός βλάβην τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ γενικώτερον".

Καί νομίζω ἐπαναλαμβάνω ὅτι εἶμαι ὁ πρῶτος, ὁ ὁποῖος ἔφερε τό θέμα πρό ἡμερῶν ἐδῶ καί ἐν συνεχείᾳ οἱ συνάδελφοι ἐμάζεψαν ὑπογραφάς καί νομίζω ὅτι προσέφερον ὑπηρεσίαν εἰς τόν τόπον ἀπό τῆς πλευρᾶς ὅτι ἀφήρεσα ἀπό τήν ΕΔΑ τό δικαίωμα νά φέρῃ τό θέμα ἐδῶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν, ὅταν θά εἶχεν ἄλλας δηλώσεις ὡς εἰς τό παρελθόν τύπου Γκρομύνκο νά καλύψῃ.

Κύριοι βουλευταί, δι' ἐμέ εἶναι ἀκατανόητον ὅτι εἶναι δυνατόν μέ τό ἄρθρον 72 νά μή ἰσχύσῃ τό ἄρθρον 71, διότι τό θά ποῦμε οὐσιαστικά ὅταν ἀποφασίσωμεν ἔτσι, δηλαδή ὅτι τό 71 καλύπτει τό 72. Καί τότε ὅσον σκληρόν καί ἄν κατά τόν κ. Ἀλαβᾶνον εἶναι τό Σύνταγμα, δέν θά εἶναι πλέον σκληρόν, ἀλλά θά γίνῃ σάν βαμβάκι, διότι ἡ ἑκάστοτε πλειοψηφία θά κάμῃ ὅτι θέλει καί δέν νομίζω ὅτι συμφέρει εἰς τόν τόπον. Ἔχομεν δέ καί τήν πεῖραν τοῦ παρελθόντος. Ὁμιλοῦμεν βεβαίως σήμε-

ρον περί τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἐλήφθη ὅμως καί παλαιότερον σφαλερά ἀπόφασις, δέν γνωρίζω διά μυστικῆς, ἤ φανερᾶς ψηφοφορίας, διά βουλευτήν τῆς ΕΡΕ, ὁ ὁποῖος συγχρόνως διετέλεσε πρόεδρος εἰς τόν Ὀργανισμόν Ἀποχετεύσεως Πρωτευούσης μέ τεράστια ὀφέλη, τόν κ. Κορόζον, τόν ὁποῖον δέν γνωρίζω.

Κύριοι συνάδελφοι, ἐγώ μέ ἁπλᾶ λόγια ἔθεσα ὡρισμένα ἐρωτήματα εἰς τόν ἑαυτόν μου; Παλαιότερον, εἰς τήν Ἀκαδημίαν, ὅταν ὑπῆρχον ἄνθρωποι τοῦ πνεύματος, οἱ ὁποῖοι δέν εἶχον τά ὑλικά μέσα νά ζήσουν, τότε ἡ Ἀκαδημία τούς ἔδιδεν ἕνα ποσόν διά νά τούς ὑποβοηθήσῃ εἰς τάς μελέτας καί ἐρεύνας των. Σήμερον ἐάν δέν ἀπατῶμαι οἱ Ἀκαδημαϊκοί ἔχουν μισθόν. Θέλετε νά λυθῇ τό ζήτημα ὑπέρ τῶν συναδέλφων; Καί ἐγώ τό ἐπιθυμῶ, διότι δέν θά ἤθελον ὁμολογῶ ἡ Βουλή νά χάσῃ αὐτούς τούς ἀνθρώπους τούς ὁποίους λόγῳ μορφώσεως πείρας καί ἱστορίας ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην. Διατί νά μή ψηφίσετε νόμον, ὥστε ἀντί νά ἔχουν μισθόν, ὁπότε ὑπάρχει ὑπαλληλική σχέσις, νά ἔχουν σχέσιν ἐμμίσθου ἐντολῆς, ὁπότε ὅλα θά ταχτοποιηθοῦν; Πάντως τό Σύνταγμα ὅσον σκληρόν καί ἄν εἶναι, μᾶς ἐπιτάσσει νά τό σεβώμεθα. Τί θά συμβῇ ἄν μελλοντικῶς εἰς ὁμοίαν περίπτωσιν τό ἐκλογοδικεῖον ἀποφασίσει ἀντιθέτως; Ποῖον τό κύρος μας;

Α. Αὐγερινός. *Ἀποζημίωσις εἶναι, ἀφοῦ δέν παίρνουν σύνταξιν.*

Τ. Κεφαλληνός. *Νομίζετε ὅτι δέν ἀποτελεῖ τίτλον τιμῆς διά τήν Ἑλληνικήν Βουλήν, μέλος της νά εἶναι ἐπί κεφαλῆς τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, καί συζητοῦμεν διά νά θίξωμεν ἕνα τίτλον τιμῆς πού ἔχουν.*

Ι. Διαμαντόπουλος. *Λυποῦμαι, διότι εἶσθε νομικός. Μά ἐγώ τό εἶπον ὁ ἴδιος πρίν, ὅτι τό ἐπιθυμῶ, νά μή τούς χάσῃ ἡ Βουλή. Ἀλλά τί ἐννοεῖτε τιμή; Ἠμπορεῖ νά εἶναι τιμή καί θά ἦτο τιμή νά ἦτο καί ἕνα μέλος τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας εἰς τό Ὑπουργικόν Συμβούλιον, ἀλλά ὁσηνδήποτε ἀξίαν καί ἄν εἶχε τό Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος τό ἀπαγορεύει. Τό σκληρόν Σύνταγμα, ἀλλά πάντως ὁ Νόμος τῶν Νόμων.*

Πρόεδρος. *Ἐξαντληθέντος τοῦ καταλόγου τῶν ὁμιλητῶν κηρύσσεται περαιωμένη ἡ συζήτησις.*

Εἰσερχόμεθα εἰς τήν ψηφοφορίαν. Ἐάν τό θέμα ἤθελε θεωρηθῇ προσωπικόν θά πρέπει ἡ ψηφοφορία νά γίνῃ μυστική.

Πολλοί βουλευταί. *Νά γίνῃ φανερά, κ. Πρόεδρε.*

Τ. Κεφαλληνός. *Νά ἀποφασίσῃ ἡ Βουλή, κ. Πρόεδρε, νά διεξαχθῇ φανερά ἡ ψηφοφορία.*

Η. Τσιριμῶκος (Ὑπ. Ἐσωτερικῶν). *Ποῖον εἶναι τό ἐρώτημα, κ. Πρόεδρε; Ποῖος ψηφίζει "ναί" καί ποῖος "ὄχι".*

Πρόεδρος. *Τό ἐρώτημα εἶναι, οἱ δεχόμενοι ὅτι τό ἀξίωμα τοῦ Προέδρου καί Ἀντιπροέδρου τῆς Ἀκαδημίας εἶναι ἀσυμβίβαστον πρός τό ἀξίωμα τοῦ βουλευτοῦ λέγουσι "ναί". Οἱ μή δεχόμενοι λέγουσι "ὄχι".*

Πολλοί βουλευταί. *Νά ἐρωτηθῇ ἡ Βουλή, κ. Πρόεδρε, καί νά ἀποφασίσῃ ἐάν θά γίνῃ φανερά ἤ μυστική ἡ ψηφοφορία.*

Η. Τσιριμῶκος (Ὑπ. Ἐσωτερικῶν). *Κύριε Πρόεδρε, ὅπως τίθεται τό ἐρώτημα παύει νά εἶναι θέμα προσωπικόν. Ἐάν τό ἐρώτημα ἦτο περί ἐκπτώσεως συγκεκριμένων μελῶν τοῦ Σώματος, τότε θά ἦτο θέμα προσωπικόν καί θά ἀπητεῖτο μυστική ψηφοφορία. Ἀλλά τώρα πρόκειται περί θέματος ἀρχῆς καί ἐπομένως δύναται νά γίνῃ ἡ ψηφοφορία φανερά.*

Πρόεδρος. *Ἐρωτῶ τήν Βουλήν: Θεωρεῖ τό θέμα προσωπικόν ἤ ὄχι. Οἱ δεχόμενοι ὅτι εἶναι τό θέμα προσωπικόν καλοῦνται νά ἐγερθῶσι.*

Ἐγείρονται ἐλάχιστοι.

Πρόεδρος. *Συνεπῶς ἡ Βουλή παρεδέχθη ὅτι τό θέμα δέν εἶναι προσωπικόν καί κατ' ἀκολουθίαν ἡ ψηφοφορία θά διεξαχθῇ φανερά. Τό ἐρώτημα τίθεται ὡς ἑξῆς:*

Οἱ δεχόμενοι τό ἀσυμβίβαστον τοῦ ἀξιώματος τοῦ Προέδρου καί Ἀντιπροέδρου τῆς Ἀκαδημίας μέ τό ἀξίωμα τοῦ βουλευτοῦ παρακαλοῦνται νά ἐγερθῶσι.

Ἐγείρονται περί τούς 4 ἕως 5 βουλευταί.

Πρόεδρος. *Ἐπομένως ἡ Βουλή παρεδέχθη ὅτι τό ἀξίωμα τοῦ Προέδρου καί Ἀντιπροέδρου τῆς Ἀκαδημίας δέν εἶναι ἀσυμβίβαστον μέ τό ἀξίωμα τοῦ βουλευτοῦ καί κατά συνέπειαν δέν ἐκπίπτουν τοῦ ἀξιώματος τοῦ βουλευτοῦ οἱ κ.κ. Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας καί Κ.Τσάτσος ὡς Πρόεδρος ὁ πρῶτος καί ὡς Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας ὁ δεύτερος.*

Μεθ' ὅ, ὥραν 11.30′ μ.μ. συναινέσει τῆς Βουλῆς, λύεται ἡ συνεδρίασις δι' αὔριον καί ὥραν ἑνδεκάτην πρωϊνήν, μέ ἀντικείμενον Ἡμερησίας Διατάξεως Νομοθετικήν Ἐργασίαν».

Ὁ Νόβας ὁρκίζεται Πρωθυπουργός

Ὅπως εἴπαμε στό πρῶτο μέρος, ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, τό καλοκαίρι τοῦ 1965 πού ξέσπασε πολιτική κρίση, κλήθηκε ἀπό τό Βασιλιά καί στίς 15-7-65 ὁρκίσθηκε Πρωθυπουργός μέ ἐντολή σχηματισμοῦ Κυβερνήσεως.

Ὕστερα ἀπό διαβουλεύσεις, ἀφοῦ ὅρκισε τήν Κυβέρνησή του, τελικά παρουσιάστηκε στή Βουλή γιά τίς καθιερωμένες Προγραμματικές δηλώσεις, οἱ ὁποῖες ὁλοκληρώθηκαν σέ τρεῖς συνεδριάσεις.

Ὅπως θά δοῦμε στή συνέχεια, μετά τή συζήτηση τῶν προγραμματικῶν δηλώσεων ἀκολούθησε ὀνομαστική ψηφοφορία ἀπ' τήν ὁποία δέν προέκυψε ψῆφος ἐμπιστοσύνης. Ἔτσι ἡ Κυβέρνηση Νόβα παραιτήθηκε στίς 20 Αὐγούστου 1965.

Προγραμματικές δηλώσεις Κυβέρνησης Νόβα

Οἱ προγραμματικές δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως Νόβα ἔγιναν σέ τρεῖς συνεδριάσεις. Ἡ πρώτη ἦταν ἡ Β΄ Συνεδρίαση τῆς 2ας Αὐγούστου 1965, ἡ δεύτερη ἡ Γ΄ Συνεδρίαση τῆς 3ης Αὐγούστου 1965 καί ἡ τρίτη ἡ Δ΄ Συνεδρίαση τῆς 4ης Αὐγούστου 1965. Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως πῆρε τό λόγο στίς δύο ἀπό τίς συνεδριάσεις, στήν πρώτη καί τήν τελευταία.

α) Β΄ Συνεδρίαση τῆς 2ας Αὐγούστου 1965

Οἱ προγραμματικές δηλώσεις ἄρχισαν τή Δευτέρα 2 Αὐγούστου 1965 στή Β΄ Συνεδρίαση[101], στήν ὁποία προήδρευσε ὁ Ε. Μπακλατζῆς. Συγκεκριμένα ὁ Ε. Μπακλατζῆς εἶπε:

«Εἰσερχόμεθα εἰς τήν ἡμερησίαν διάταξιν. Ἀντικείμενον τῆς σημερινῆς ἡμερησίας διατάξεως εἶναι αἱ προγραμματικαί δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ἔχει τόν λόγον.

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Πρ. Κυβερνήσεως). *Ἡ Κυβέρνησις χαίρει διότι ἀποκαθίσταται σήμερον ἡ κοινοβουλευτική τάξις, ἐλπίζει δέ ὅτι θά ἀποφασίσῃ νά προσέλθῃ εἰς τήν αἴθουσαν καί ὁ κ. Ἀρχηγός τῆς Ἑνώσεως Κέντρου.*

Ἦτο νομικῶς ἀδιανόητος ὁ ἐπιχειρηθείς ἐκ προοιμίου χαρακτηρισμός τῆς Κυβερνήσεως ὡς παρανόμου, εἴτε διότι ὡρισμένοι βουλευταί ὑπέγραψαν ἔξω τῆς Βουλῆς πρωτόκολλον ἀποδοκιμασίας της, εἴτε διότι ἐματαιώθη ἡ πρώτη συνεδρίασις τῆς Ἐκτάκτου Συνόδου, ἐλλείψει ἀπαρτίας. Ἡ Ἐκτελεστική Ἐξουσία, κατά τό Σύνταγμα, ἀνήκει εἰς τόν Βασιλέα, ἐνεργεῖται δέ διά τῶν παρ' αὐτοῦ διοριζομένων Ὑπουργῶν. Ὡς τοιαύτη, εἶναι αὐτόνομος καί τό κῦρος αὐτῆς δέν δύναται νά ἐπηρεάζεται ἐξ ἀνωμάλων ἤ ἀντικανονικῶν πράξεων ἤ ἀντικοινοβουλευτικῶν ἐνεργειῶν, γινομένων κατά παράβασιν τῶν ἐκ τοῦ Συντάγματος κανόνων τῆς λειτουργίας τῆς Βουλῆς. Κατά συνέπειαν, τοιαῦται πράξεις, οὔτε τόν χαρακτη-

101. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 8-11.

ρισμόν τῆς Κυβερνήσεως ὡς παρανόμου δικαιολογοῦσιν, οὔτε καί τήν κατάργησιν τῆς κατά τό Σύνταγμα ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας δύνανται νά συνεπάγωνται. Ταῦτα ἀπό νομικῆς Συνταγματικῆς σκοπιᾶς, ὑπό τά κριτήρια ὅμως τῆς ὁποίας ἀξιολογεῖται καί ἡ νομιμότης τῶν πολιτικῶν πράξεων καί ἡ ὁμαλότης τῆς πολιτικῆς ζωῆς ἑκάστης χώρας.

Ἡ Κυβέρνησις, σχηματισθεῖσα νομίμως κατ' ἀπόλυτον ἐκ τοῦ Συντάγματος δικαίωμα τοῦ Βασιλέως ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τῆς Βουλῆς ἐντός τῆς Συνταγματικῆς προθεσμίας. Ἡ Βουλή ὑποχρεοῦται, κατά τό ἄρθρον 78 τοῦ Συντάγματος, νά ἐκφράσῃ τήν γνώμην της καί, δι' ἀποφάσεώς της, νά κρίνῃ τήν τύχην τῆς Κυβερνήσεως. Οἱαδήποτε ἄλλη ἀπόφασις, ὁπουδήποτε ἀλλαχοῦ ληφθεῖσα ὑπό τῶν βουλευτῶν ἐκτός τῆς αἰθούσης ταύτης, δέν ἔχει καμμίαν δύναμιν καί κανέν κῦρος. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία περί τοῦ ὅτι, ὅταν τό Σύνταγμα ὁρίζῃ, ὅτι ἡ Βουλή ἐκφράζει τήν γνώμην της, προϋποθέτει μόρφωσιν γνώμης μετά διεξαγωγήν συζητήσεως, κατά τήν ὁποίαν θά ἀκουσθοῦν καί τά ὑπέρ καί τά κατά τῆς Κυβερνήσεως ἐπιχειρήματα, ὥστε οἱ κύριοι βουλευταί νά ψηφίσουν μέ διαφωτισμένην συνείδησιν.

Ὁ θρίαμβος τῆς ἰδιοτύπου Δημοκρατίας τῶν ἐξωκοινοβουλευτικῶν συγκεντρώσεων καί ἀποφάσεων ἀπεκορυφώθη μέ τήν ἀποφυγήν τοῦ διαλόγου καί εἰς αὐτήν ἐδῶ τήν αἴθουσαν τῆς Βουλῆς, εἰς τήν ὁποίαν ἔναυλοι εἶναι ἀκόμη οἱ ὡραῖοι λόγοι τοῦ κ. Παπανδρέου ὅτι βάσις τῆς Δημοκρατίας εἶναι ὁ διάλογος, κυρία δέ διαφορά μας μέ τά ὁλοκληρωτικά καθεστῶτα εἶναι ὅτι ἐκεῖ ἐπικρατεῖ ὁ μονόλογος.

Ἡ ἐντολή τοῦ Λαοῦ πρός τούς Ἀντιπροσώπους του καί ἡ ἐπιταγή τοῦ Πολιτεύματος πρός αὐτούς εἶναι νά βουλεύωνται ἠρέμως καί νά ἀποφασίζουν ἐλευθέρως εἰς τήν αἴθουσαν αὐτήν. Καί ὄχι νά ἐξαναγκάζωνται εἰς προεξόφλησιν τῆς ψήφου των διά πρωτοκόλλων εἰς παρασυναγωγάς, συνεδριαζούσας ὑπό τάς ἐκβιαστικάς φωνασκίας εἰδικῶς συγκληθείσης λαϊκῆς μάζης, ἑτερογενοῦς συνθέσεως.

Ταῦτα ἀποτελοῦν δολιοφθοράν καί κατερείπωσιν τοῦ Πολιτεύματος, πολύ περισσότερον ὅταν συνεπικουροῦνται ἀπό δεδηλωμένους ὑπονομευτάς του.

Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ πλειοψηφία τοῦ Λαοῦ καί ἡ ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Κοινοβουλευτισμοῦ θά καταδικάσουν ἀμειλίκτως τάς βεβήλους αὐτάς μεθόδους, τῶν ὁποίων παρέστημεν κατηγανακτισμένοι μάρτυρες, διότι μᾶς ὑπενθύμιζαν φασιστικάς ἐποχάς.

Ἀπό τό ἐθνικόν τοῦτο Βῆμα, τό ὁποῖον, ἀπευθύνεται πρός τό Πανελλήνιον, θά ὀρθοτομηθῇ καί σήμερον ὁ λόγος τῆς ἀληθείας, διά νά πλη-

ροφορηθῇ ἐπισήμως καί ἐγκύρως ὁ Ἑλληνικός Λαός τό ἱστορικόν τῆς πολιτικῆς κρίσεως, ἡ ὁποία, ἐκραγεῖσα, ὡς μή ὤφειλε, συγκλονίζει τήν Χώραν, πλήττει τήν οἰκονομίαν της, διαταράσσει τήν κοινωνικήν της γαλήνην καί ἐκθέτει εἰς κινδύνους αὐτά ταῦτα τά ἐθνικά της συμφέροντα.

Κύριοι βουλευταί, λυποῦμαι διότι εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ἀπασχολήσω τό Σῶμα, ὄχι μέ γενικωτέρας, ὡς θά ἐπεθύμουν, ἰδέας περί τοῦ τρόπου τῆς Δημοκρατικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἐξουσίας, κατά τάς ἰδικάς μας πεποιθήσεις, ἀλλά, εἰδικώτερον, μέ πλήρη διευκρίνισιν τῶν πραγματικῶν αἰτίων τῆς ἐκραγείσης κρίσεως καί τῶν φάσεων ἀπό τάς ὁποίας διῆλθεν αὕτη. Ἦλθον, ἀτυχῶς εἰς δημοσιότητα τόσον ὀγκώδεις ἀνακρίβειαι, ὥστε δέν εἶναι δυνατόν νά μή ἐπιμείνωμεν εἰς τήν πλήρη διαφώτισιν τῶν πραγμάτων.

Ἡ ἀδόκητος παραίτησις τοῦ κ. Γ. Παπανδρέου, ὡδήγησεν εἰς τόν σχηματισμόν τῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία ἔχει τήν τιμήν νά ἐμφανίζεται ἐνώπιον τῆς Βουλῆς διά νά ζητήσῃ τήν ψῆφον της. Ἦτο δέ ἀδόκητος ἡ παραίτησις τῆς προηγουμένης Κυβερνήσεως, διότι οἱ προκαλέσαντες αὐτήν λόγοι ἐστεροῦντο τῆς βαρύτητος, ἡ ὁποία θά ἐπέτρεπε τήν δημιουργίαν πολιτικῆς κρίσεως. Ἡ ἀνάληψις τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης ὑπό τοῦ τότε Πρωθυπουργοῦ δέν προσέκρουσεν εἰς βασιλικήν ἀντίρρησιν, προερχομένην ἐκ διαθέσεως τοῦ Ἀνωτάτου Ἄρχοντος, ὅπως στερήσῃ τόν Πρωθυπουργόν τοῦ δικαιώματος νά ἐκλέγῃ τούς συνεργάτας του καί νά ἐπιλέγῃ διά τόν ἑαυτόν του τήν διεύθυνσιν οἱουδήποτε τομέως τῆς κρατικῆς δραστηριότητος. Ὁ Βασιλεύς ἀπηύθυνεν ἔκκλησιν πρός τόν κ. Παπανδρέου, ὅπως ἀναθέσῃ τό Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης εἰς βουλευτήν τῆς Ἑνώσεως Κέντρου. Παρεκάλεσε δέ τόν κ. Παπανδρέου νά μή ἐπιμείνῃ ὅπως ἀναλάβῃ τό Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης, διότι ἡ τοιαύτη ἐπιμονή θά ἀπετέλει πλῆγμα κατά τοῦ προσωπικοῦ του γοήτρου, κατά τοῦ Κόμματος τοῦ ὁποίου ἡγεῖται καί τῶν ἀρχῶν τῆς εὐθιξίας, αἱ ὁποῖαι κρατοῦν καί πρέπει νά ἐξακολουθήσουν νά διέπουν τόν πολιτικόν μας βίον.

Ὁ λόγος διά τόν ὁποῖον ἐκαλεῖτο ὁ κ. Παπανδρέου νά ἀπόσχῃ τῆς ἀναλήψεως τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἦτο ἡ ἀνάμιξις τοῦ ὀνόματος τοῦ υἱοῦ του εἰς τήν γνωστήν ὑπόθεσιν ΑΣΠΙΔΑ, ἡ ἐπί τῆς ὁποίας ἀνάκρισις συνεχίζετο καί συνεχίζεται.

Ἀντιθέτως πρός τήν ἐκδηλωθεῖσαν ἐπί τῆς προκατόχου Κυβερνήσεως ἀνήσυχον καί ἄγρυπνον παρακολούθησιν τῆς διεξαγομένης ἀνακρίσεως, καί ἀναμίξεως ἀκόμη εἰς αὐτήν, ἡ ἰδική μας Κυβέρνησις ἀφήνει τήν Δικαιοσύνην νά ἐπιτελέσῃ τό ἔργον της τόσον ἀνεπηρεάστως ὥστε οὐδέ κἄν

βλέμμα ἐνδιαφέροντος ἔστρεψε πρός αὐτήν. Ἐκφράζομεν τήν λύπην μας διότι ὑπό Δημοκρατικήν Κυβέρνησιν τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ 53% τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἐξεβλάστησε τοιαύτη ὀλεθρία παραστρατιωτική ὀργάνωσις, ἀπειλήσασα τήν συνοχήν καί τήν ἁρμονίαν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων τῆς Χώρας, καί δή εἰς εὐαίσθητον τομέα ἐθνικῆς παρουσίας των, εἰς ὥρας ἐξόχως κρισίμους. Εὐχόμεθα νά μή ἀποδειχθῇ τελικῶς ἀνάμιξις πολιτικῶν προσώπων.

Ἐφ' ὅσον ὅμως καί εἰς τήν ἔκθεσιν Γρίβα ἀνεφέρετο καί ὑπό τῆς ἀνακρίσεως ἐκλήθη πρός ἐξέτασιν ὁ υἱός τοῦ τότε κ. Πρωθυπουργοῦ, ἐδημιούργει τοῦτο προσωπικόν κώλυμμα διά τόν τέως Πρωθυπουργόν, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐάν ἐστηρίζετο ἤ ὄχι ἡ κατηγορία. Ὡς ὁ ἴδιος δέ ἔχει διδάξει ἐπανειλημμένως, εἰς τήν αἴθουσαν αὐτήν προκειμένου περί πολιτικῶν ἀνδρῶν, αἱ ἀμφιβολίαι εἶναι εἰς βάρος των καί ὄχι ὑπέρ αὐτῶν.

Πρέπει νά προσθέσω ὅτι ὁ Βασιλεύς, ὅταν συνώδευσα τόν κ. Παπανδρέου εἰς Κέρκυραν, μέ παρεκάλεσε νά διαβιβάσω πρός τόν τότε Πρωθυπουργόν θερμήν παράκλησίν του ὅπως μή ἐπιμείνῃ ἐπί τοῦ θέματος τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης καί ὅπως παραμείνῃ εἰς τήν Ἐξουσίαν ἡ ὑπό τήν προεδρίαν του Κυβέρνησις. Τό ἔπραξα, παρακαλέσας καί ἄλλους συναδέλφους νά συνδράμουν πρός τοῦτο. Ὁ κ. Παπανδρέου ἐνέδωσεν εἰς τάς εἰσηγήσεις μας καί ἀπεφάσισε, τήν μεσημβρίαν τῆς Δευτέρας 12 Ἰουλίου, νά ὑποδείξῃ ὡς Ὑπουργόν Ἐθνικῆς Ἀμύνης τόν κ. Στεφανόπουλον ἤ τόν κ. Τούμπαν. Τό ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας ὑπανεχώρησε, "σκεφθείς ὡριμότερον", ὡς εἶπεν. Τήν ἐπομένην ἀπεφάσισε νά ὑποδείξῃ τόν Στρατηγόν κ. Παπανικολόπουλον καί διεμήνυσε τοῦτο εἰς τά Ἀνάκτορα. Τήν ἴδιαν ἑσπέραν ὅμως ἀνεκάλεσε τήν πρότασίν του.

Ἐκ τούτων ἀποδεικνύεται ὅτι τό θέμα ἦτο συζητήσιμον καί ἐπιδεκτικόν λύσεως, κατ' αὐτόν τόν ἴδιον. Πῶς, λοιπόν, ἐξηναγκάσθη εἰς παραίτησιν καί ποίαν δικαιολογίαν δύναται νά ἔχῃ διά πάντα τίμιον κριτήν ἡ ἐξώθησις τῶν πραγμάτων εἰς ρῆξιν μέ τό Στέμμα; Ὄχι! Δέν ἐξηναγκάσθη ἀπό κανένα ὁ κ. Παπανδρέου εἰς παραίτησιν. Καί ἄρα προκύπτει ἀναγκαίως ἡ ἐξήγησις ὅτι ἐσκεμμένως ἐπροκάλεσε τήν ρῆξιν, ἐπί τῇ βάσει καταστρωθέντος σχεδίου, τό ὁποῖον ἀποκαλύπτουν καί αἱ δοθεῖσαι πρός τόν φιλικόν του Τύπον κατευθύνσεις, ἀλλά καί ἡ ὑπό τοῦ κ. Πῆρσον δημοσιευθεῖσα ἐν Ἀμερικῇ προφητική ἐπιστολή.

Ὁ κ. Παπανδρέου, μή εἰσακούσας οὔτε τάς ἐκκλήσεις τοῦ Βασιλέως, οὔτε τάς ἐπιμόνους μέχρι τελευταίας στιγμῆς ἐκκλήσεις τῶν Συνεργατῶν του καί ἀρνούμενος νά μᾶς ἀνακοινώσει τό περιεχόμενον τῶν ἐπιστολῶν

τοῦ Βασιλέως, προεκάλεσε τήν Κυβερνητικήν κρίσιν ὑποβαλών τήν παραίτησίν του.

Εὐθύς ἀμέσως ἐκλήθην εἰς τά Ἀνάκτορα, ὡς Πρόεδρος τῆς Βουλῆς, διά νά ἐνημερώσω τόν Βασιλέα ἐπί τῆς δυνάμεως τῶν κομμάτων καί νά ἐκφράσω τήν γνώμην μου ἐπί τοῦ καταλληλοτέρου τρόπου λύσεως τῆς κρίσεως.

Πρόεδρος. *Κύριοι, παρακαλῶ ἡσυχία, κάμετε ὑπομονήν, νά σεβασθῶμεν τό Κοινοβούλιον (Θόρυβος, κωδωνοκρουσίαι).*

Α. Ἀγγελούσης. *(Ὁμιλεῖ μή ἀκουόμενος).*

Πρόεδρος. *Παρακαλῶ, κ. Ἀγγελούση, καθίσατε κάτω (Θόρυβος ἐκ τῆς Ἐν. Κέντρου, κωδωνοκρουσίαι).*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Πρ. Κυβ.). *Κύριε συνάδελφε, ἡρεμήσατε. Δέν πρόκειται νά εἴπω τίποτε περισσότερα ἀπό ὅσα πρέπει νά εἴπω καί ὑποχρεοῦσθε νά τά ἀκούσετε μέ ἡρεμίαν καί κατόπιν ἠμπορεῖτε νά ἐκφράσετε τάς γνώμας σας.*

Πρόεδρος. *Κύριοι συνάδελφοι, σᾶς παρακαλῶ ἀφίσατε τόν κ. συνάδελφον νά ὁμιλήσῃ.*

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Πρ. Κυβ.). *Εὐθύς ἀμέσως ἐκλήθην εἰς τά Ἀνάκτορα καί εἰσηγήθην ὅπως σχηματισθῇ Κυβέρνησις ἐκ τῆς Ἑνώσεως Κέντρου. Ὁ Βασιλεύς μοῦ ἐξέφρασε τάς ἀνησυχίας του διά τάς αἰωρουμένας ἀπειλάς διαταράξεως τῆς Δημοσίας Τάξεως. Τάς ἀνησυχίας του συνεμμερίσθην ἀπολύτως, ἔχων ὑπ' ὄψιν τάς σκέψεις τοῦ κ. Παπανδρέου περί κινητοποιήσεως τοῦ Λαοῦ καί δημιουργίας Συνταγματικοῦ θέματος. Τάς σκέψεις ταύτας εἶχεν ἐκφράσει κατά τήν τελευταίαν συνεδρίασιν τῆς Κυβερνητικῆς Πολιτικῆς Ἐπιτροπῆς καί ἐζήτησε τάς γνώμας τῶν μελῶν της, ἅτινα ἦσαν ὅλα, πλήν ἑνός, ἀντίθετα.*

Κληθείς νά εἴπω καί ἐγώ τήν γνώμην μου, εἶπον τότε τά ἑξῆς:

"Θά ἀπαντήσω ὄχι ὡς πολιτικόν πρόσωπον, ἀλλά ὡς Ἕλλην πατριώτης. Ἡ γραμμή τήν ὁποίαν χαράσσετε, κ. Πρόεδρε, ὁδηγεῖ εἰς ἐθνικόν διχασμόν, μέ δεινάς συνεπείας διά τήν Πατρίδα μας. Δέν γνωρίζω πόσοι καί ποῖοι θά σᾶς ἀκολουθήσουν εἰς τόν δρόμον αὐτόν. Ἀλλ' ἔχω ὑποχρέωσιν νά ὑπομνήσω τούς τελευταίους λόγους, πού ἤκουσα τόν Ὀκτώβριον τοῦ 1935 ἀπό τό στόμα τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου. Μοῦ εἶχεν εἴπει ἐπί λέξει, κρούων τό στῆθος του: (Θόρυβος καί διαμαρτυρίαι ἐκ τῆς Ἐν. Κέντρου, κωδωνοκρουσίαι)

—Τότε νά σβήσωμεν τήν ἱστορίαν μας, τήν παράδοσίν μας, νά τά σβήσωμεν ὅλα. Ἐπαναλαμβάνω, ὅτι μοῦ εἶχεν εἴπει ἐπί λέξει ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος:

" Ἔχω σκουλῆκι μέσα μου τόν ἐθνικό διχασμό. Ἡ μεγαλυτέρα μου ἐπιθυμία πρίν ἀποθάνω εἶναι νά ἴδω ἀποκαθισταμένην τήν ψυχικήν ἑνότητα τοῦ Ἔθνους".

Τότε ὁ διχασμός εἶχε προκληθῆ ἀπό διαφωνίαν ἐπί μεγάλης ἐθνικῆς ὑποθέσεως, ἀφορώσης τάς τύχας τῆς Πατρίδος. Σήμερον ποίαν δικαιολογίαν θά δύναται νά ἔχῃ ἕνας νέος ἐθνικός διχασμός; Ὀφείλομεν νά τόν ἀποφύγωμεν πάσῃ θυσίᾳ.

Ἐκρατοῦντο ἐστενογραφημένα πρακτικά καί ἐλπίζω ὅτι ὑπάρχουν, καί δύναται νά ἐλεγχθῆ ἡ ἀκρίβεια τῆς ἔκτοτε διαφωνίας μου διά τήν σχεδιαζομένην ἀπερίσκεπτον ἐξόρμησιν.

Ὅταν περαιτέρω, διαρκούσης τῆς ἀναφερθείσης ἀκροάσεώς μου παρά τῷ Βασιλεῖ, ὁ Ἀνώτατος Ἄρχων μοῦ ἐγνώρισεν ὅτι ὁ κ. Παπανδρέου εἶχεν ἀποφύγει νά προβῆ εἰς εἰσήγησιν ἐκλογῶν, περιορισθείς νά τονίσῃ ὅτι, καίτοι ἐδικαιοῦτο νά ἀξιώσῃ προσφυγήν εἰς τήν λαϊκήν ἐτυμηγορίαν, ἐν τούτοις δέν τό ἔπραττε, διότι δέν ἐπεθύμει διεξαγωγήν ἐκλογῶν, ἠσθάνθην τήν ἀνάγκην νά ἀποδεχθῶ τήν ἀνατεθεῖσαν μοι ἐντολήν ὑπό τοῦ Βασιλέως, πρός σχηματισμόν τῆς νέας Κυβερνήσεως. Ἤκουσα, τήν στιγμήν ἐκείνην, τήν φωνήν τῆς Πατρίδος καί ὑπήκουσα εἰς αὐτήν. Οὐδεμία συνωμοσία καί προσυνεννόησις ὑπῆρχεν, ὡς ἀπέδειξε περιτράνως ἡ ἐξέλιξις τῶν πραγμάτων. Ἔκρινα ὅτι ἡ ἀποδοχή τῆς ἐντολῆς ἐξυπηρέτει τά συμφέροντα τοῦ Ἔθνους, τά συμφέροντα τῆς Δημοκρατίας καί τά συμφέροντα τῆς Ἑνώσεως Κέντρου καί τοῦ Ἀρχηγοῦ της. Διότι, ἦτο γνωστόν ὅτι δέν ἔτρεφα πολιτικάς φιλοδοξίας καί ὅτι δέν ἀπέβλεπα διά τῆς πρωθυπουργίας νά ὑπονομεύσω τήν πολιτικήν θέσιν τοῦ κ. Παπανδρέου.

Κατηγορήθην, διότι δέν ἔσπευσα νά ζητήσω τήν γνώμην τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ὁμάδος. Ὅσον καί ἄν εἶχεν ἀτροφήσει αὕτη ἐκ τῆς ἀχρησίας, εἰς τήν ὁποίαν τήν εἶχε καταδικάσει ὁ κ. Παπανδρέου, εἰλικρινῶς ἐθεώρουν χρέος μου νά ζητήσω καί σεβαστῶ τήν γνώμην της. Ἀλλ' ἐκείνην τήν στιγμήν προεῖχε τό θέμα τῆς διασφαλίσεως τῆς δημοσίας τάξεως, δεδομένου ὅτι ὑπῆρχαν δεδηλωμέναι προθέσεις πρός διατάραξίν της, εἶχον δέ ἀρχίσει νά κινοῦνται ἤδη εἰς τάς ὁδούς ὀργανωμέναι ὁμάδες. Εἶχον ἐπί πλέον προταθῆ καί πολεμοχαρῆ σχέδια δυναμικῆς κρούσεως!

Ὁ Βασιλεύς ἐζήτησε νά τοῦ ὑποδείξω ἀμέσως πρόσωπα διά τά Ὑπουργεῖα Ἐθνικῆς Ἀμύνης καί Δημοσίας Τάξεως. Ἐκάλεσα τούς κυρίους Κωστόπουλον καί Τούμπαν νά ἔλθουν εἰς τά Ἀνάκτορα, διότι ἐθεώρουν ὅτι ἦσαν τά καταλληλότερα πρόσωπα διά τά δύο αὐτά Ὑπουργεῖα.

Ἀφοῦ τούς ἐξέθεσα τά συμβάντα καί τούς ὑπάρχοντας φόβους, ἐδέχθησαν νά ὁρκισθοῦν ἀμέσως. Οἱ ὑπεύθυνοι πολιτικοί ἄνδρες δέν ἔχουν τό δικαίωμα νά ἀποφεύγουν τήν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντός των ἔστω καί μέ θυσίας προσωπικάς. Τό πνεῦμα τῆς θυσίας ἐμφωλεύει εἰς τήν ὑφήν τῆς Δημοκρατίας, ἐνῷ ἡ ἐγωπάθεια δέον νά ἐξοβελίζεται ἀπό αὐτήν.

Τά ὅσα συνέβησαν μετά τήν ὁρκομωσίαν τοῦ πρώτου κλιμακίου τῆς Κυβερνήσεώς μας, αἱ σημειωθεῖσαι ὀχλοκρατικαί ἐκδηλώσεις, αἱ ἐξαπολυθεῖσαι ὕβρεις καί ἡ παρατηρηθεῖσα ἀχαλίνωτος δημαγωγία, νομίζω ὅτι μᾶς ἐδικαίωσαν ἀπολύτως καί ἀπέδειξαν ὅτι ὀρθῶς ἀπεδέχθημεν τήν εὐθύνην τῆς ἀμέσου ἀναλήψεως τῆς Ἐξουσίας, ἡ ὁποία ἐκινδύνευε νά περιέλθῃ εἰς ἀνευθύνους χεῖρας.

Κύριοι βουλευταί, ἡ Κυβέρνησις ἔχει καθαρῶς μεταβατικόν χαρακτῆρα. Αὐτό τό ἐδήλωσα ἀπό τῆς πρώτης στιγμῆς. Σκοπός της ἦτο πρωτίστως ἡ ἐξασφάλισις τῆς δημοσίας τάξεως. Ὁ σκοπός αὐτός ἐξεπληρώθη χάρις εἰς τήν συμπαράστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἔδειξεν ὅτι γνωρίζει νά ἀντιδρᾷ ἀποφασιστικῶς καί εἰς τήν ὀχλοκρατίαν καί εἰς τήν δημαγωγίαν. Δεύτερος λόγος, διά τόν ὁποῖον ἐσχηματίσθη ἡ Κυβέρνησίς μας, ἦτο ἡ ἀποκατάστασις τῆς πολιτικῆς ὁμαλότητος. Διά νά ἐπιτευχθῇ καί ὁ σκοπός οὗτος, ἡ Κυβέρνησις ἔπρεπε νά ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τῆς Βουλῆς καί νά ζητήσῃ τήν ψῆφον της, ὥστε νά ἐπιβεβαιωθῇ ὅτι μοναδικός ρυθμιστής τῆς πολιτικῆς ζωῆς εἶναι τό Κοινοβούλιον καί ὄχι οἱ ἀνεύθυνοι φωνασκοί.

Ἐάν ἡ Κυβέρνησις ἀπεδέχετο ὅτι ἡ τύχη της ἠδύνατο νά κριθῇ ἐκτός τοῦ Κοινοβουλίου, θά ἐνεφανίζετο σύμφωνος πρός τήν ἀπαράδεκτον ἀρχήν ὅτι αἱ τύχαι τῶν Κυβερνήσεων θά ἔπρεπε νά κρίνωνται ἐφεξῆς ἐκτός τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας. Θά παρεβίαζεν οὕτω τό Σύνταγμα καί θά ἤρχετο εἰς ἀντίθεσιν πρός τούς θεμελιώδεις κανόνας τοῦ Πολιτεύματός μας. Θά ἦτο ὡς ἐάν υἱοθέτει τήν τηρηθεῖσαν τακτικήν τῆς ἐξαπολύσεως τοῦ ὄχλου διά τήν ἀποκατάστασιν τῆς εὐρύθμου λειτουργίας τοῦ πολιτεύματος! Θά ἦτο ὡς ἐάν συνομολόγει ὅτι ἡ πολιτική ζωή τῆς χώρας ὑπόκειται εἰς ἀπειλάς ἐπαναστάσεως ἤ εἰς ἐκβιασμούς ἐπαναστατικῶν ἐκδηλώσεων, αἱ ὁποῖαι, σημειωτέον, ἐστεροῦντο καί περιεχομένου, ἐφ' ὅσον οὐδέποτε διεκηρύξαμεν ὅτι θά παραμείνωμεν εἰς τήν ἀρχήν παρά τήν γνώμην τῆς Βουλῆς. Ἡ ἄποψίς μας ὅτι ἡ τύχη τῆς Κυβερνήσεως ἔπρεπε νά κριθῇ ἐντός τῆς Βουλῆς, ἐξέφραζε τήν προσήλωσίν μας εἰς τούς δημοκρατικούς θεσμούς καί ἀπέβλεπεν εἰς τήν διαφύλαξιν τοῦ Κοινοβουλευτισμοῦ. Ἀνεξαρτήτως τῆς ψήφου σας, πιστεύομεν ὅτι ἐπετελέσαμεν ἐθνικόν χρέος καί προσεφέραμεν ὑπηρεσίαν ἐμφανισθέντες ἐνώπιόν

σας, διότι οὕτω κατέστη δυνατή ἡ ὁμαλή λειτουργία τοῦ Πολιτεύματος. Θεωροῦμεν ὅτι καί ὑμεῖς, ἀλλά καί ὁ λαός θά ἐγγράψῃ τήν προσφοράν αὐτήν εἰς τό ἐνεργητικόν τῆς Κυβερνήσεως.

Κύριοι βουλευταί, ἡ Κυβέρνησις συνεχίζει τήν ἐπαγγελθεῖσαν κατά τόν ἀνένδοτον ἀγῶνα πολιτικήν τῆς Ἑνώσεως Κέντρου.

Εἰδικώτερον, ὡς πρός τήν ἐξωτερικήν πολιτικήν τῆς Ἑλλάδος, ἡ Κυβέρνησις ἐπιθυμεῖ νά τονίσῃ τήν προσήλωσίν της εἰς τάς ἀρχάς τοῦ Παγκοσμίου Ὀργανισμοῦ Εἰρήνης τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, τοῦ ὁποίου ἀποτελοῦμεν συνειδητόν καί νομιμόφρον μέλος.

Ἡ ἐξωτερική μας πολιτική προσδιορίζεται σαφῶς ἀπό τήν γεωγραφικήν θέσιν τῆς Ἑλλάδος καί παραμένει ὡς καί πρότερον σαφής. Μᾶς συνδέουν δηλονότι ἀφ' ἑνός συμμαχικοί δεσμοί μέ τήν Δύσιν, καθαρῶς ἀμυντικῆς μορφῆς, ἐν πλήρει ἰσοτιμίᾳ, χωρίς καμμίαν ἀπολύτως αἰχμήν πρός οἱανδήποτε κατεύθυνσιν καί ἐπιθυμοῦμεν ἐξ ἄλλου τήν διατήρησιν καί καλλιέργειαν εἰλικρινῶς φιλικῶν σχέσεων πρός τήν Ἀνατολήν.

Τό μέγα ἐθνικόν θέμα τῆς Κύπρου θά ἐξακολουθήσῃ νά ἀποτελῇ τό πρώτιστον μέλημα τῆς Κυβερνήσεως καί πρωταρχικήν θέσιν εἰς τάς προσπαθείας της θά κατέχῃ πάντοτε ἡ μέριμνα διά τήν ἱκανοποίησιν τῶν ἐθνικῶν πόθων τῶν Κυπρίων ἀδελφῶν μας.

Ὅπως καί ἡ προκάτοχος Κυβέρνησις, βλέπομεν τό Κυπριακόν ὡς πρόβλημα ἐφαρμογῆς τοῦ Χάρτου τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καί τῶν ὑψηλῶν ἀρχῶν, τάς ὁποίας οὗτος διακηρύσσει.

Ἡ παροῦσα Κυβέρνησις προτίθεται νά συνεχίσῃ τόν Ἑλληνο-Τουρκικόν διάλογον, τόν ὁποῖον εἰς ἕν πρῶτον, διερευνητικόν στάδιον, ἤρχισεν ἡ προκάτοχος Κυβέρνησις. Ἐπιθυμία μας εἶναι ὅπως ὁ διάλογος αὐτός συμβάλῃ εἰς τήν ἐξομάλυνσιν τῶν Ἑλληνο-Τουρκικῶν σχέσεων. Ἡμεῖς θά καταβάλωμεν τό καθ' ἡμᾶς τήν δέουσαν πρός τοῦτο προσπάθειαν.

Παγία εἶναι ἤδη ἡ παράδοσις τῆς συνεχείας τῆς Ἑλληνικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, ἥτις ὀφείλει νά εἶναι ἐθνική, ὑπεράνω κομμάτων.

...Οἱ ἀποτελοῦντες τήν Κυβέρνησιν ἀνῆκον καί ἀνήκουν εἰς τήν Ἕνωσιν Κέντρου, πολλοί δέ ἐξ αὐτῶν εἶναι κορυφαῖα ἱδρυτικά της στελέχη, ἔχοντα ἔντιμον καί μακρόν πολιτικόν βίον, μέ γόνιμον ὑπηρεσίαν πρός τήν Πατρίδα. Οὔτε αἱ ὕβρεις, οὔτε οἱ προπηλακισμοί, οὔτε αἱ χρησιμοποιηθεῖσαι εἰς βάρος μας μέθοδοι ἀποκλεισμοῦ ἐκ τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ὁμάδος θά μᾶς κάμουν νά ἀποστῶμεν τῆς ἰδεολογικῆς μας γραμμῆς. Ἄλλωστε, πάντα ταῦτα πρέπει νά διαγραφοῦν ἐκ τῆς μνήμης μας, διά νά μή παραμείνῃ εἰς τήν Ἱστορίαν τῆς Δημοκρατικῆς παρατάξεως τοιοῦτον θλιβερόν παράδειγμα ἐκτροχιασμοῦ καί ἐκτραχηλισμοῦ.

Πρόθεσίς μας ἦτο καί εἶναι νά διατηρηθῇ ἡ Ἕνωσις Κέντρου εἰς τήν Ἐξουσίαν διά νά ἐκπληρώσῃ τήν λαϊκήν ἐντολήν τῆς 16ης Φεβρουαρίου 1964. Ἡ ἐμπιστοσύνη μέ τήν ὁποίαν ἡ μεγάλη πλειοψηφία τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ περιέβαλε τήν Παράταξίν μας, καθιστᾶ ἐπιτακτικήν ὑποχρέωσιν τήν παραμονήν της εἰς τήν Ἐξουσίαν, διά τήν ἐφαρμογήν τοῦ προγράμματός της. Ἐάν τύχωμεν ψήφου ἐμπιστοσύνης, (φωναί ἐκ τῆς Ἑνώσεως Κέντρου ὄχι, ὄχι), θά ἐπιδιώξωμεν τήν διεύρυνσιν τῆς Κυβερνήσεως, ὥστε αὕτη νά εἶναι πλήρως ἀντιπροσωπευτική τῆς Δημοκρατικῆς Πτέρυγος. Ἐάν, παρ' ἐλπίδα, δέν ἐπιτύχωμεν εἰς τήν προσπάθειαν διευρύνσεως, τότε θά καλέσωμεν τήν Ἑλληνικήν Ἀντιπροσωπείαν νά ψηφίσῃ νέον ἐκλογικόν νόμον, διά τοῦ ὁποίου θά καθιεροῦται ὡς ἐκλογικόν σύστημα ἡ Ἁπλῆ Ἀναλογική, καί θά προπαρασκευάσωμεν τήν Χώραν διά νέας ἐκλογάς, αἱ ὁποῖαι, βεβαίως, δέν εἶναι δυνατόν νά διεξαχθοῦν προτοῦ ἀποκαταστηθῇ ἡ τόσον διαταραχθεῖσα γαλήνη. Φιλοδοξία μας δέν εἶναι νά παραμείνωμεν εἰς τήν Κυβέρνησιν, ἀλλά νά ἀποκαταστήσωμεν τήν εὔρυθμον λειτουργίαν τοῦ Δημοκρατικοῦ Πολιτεύματος συμφώνως πρός τό Σύνταγμα καί τήν κοινοβουλευτικήν παράδοσιν.

Ἐάν τυχόν ἡ Κυβέρνησις δέν λάβῃ ψῆφον ἐμπιστοσύνης, τήν εὐθύνην διά τάς μελλοντικάς ἐξελίξεις θά τήν φέρουν ἀκεραίαν ὅσοι θά τήν καταψηφίσουν. Αὐτοί ὀφείλουν νά ὑποδείξουν καί τάς λύσεις ἐξόδου ἐκ τῆς κρίσεως. Θά πρέπει νά ἀναλογισθοῦν ὅτι καί αἱ ἐξωτερικαί συνθῆκαι καί ἡ οἰκονομική κατάστασις, ἀπαιτοῦν τήν παρουσίαν εἰς τήν Ἀρχήν Κυβερνήσεως ἰσχυρᾶς καί διαθετούσης τήν θέλησιν νά ἐφαρμόσῃ πολιτικήν προασπίσεως τῆς οἰκονομικῆς σταθερότητος, συνεχίσεως τῆς ἀναπτύξεως καί βελτιώσεως τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ Λαοῦ μας. Κυβερνήσεως, ἐπί πλέον, ἱκανῆς νά χειρισθῇ κατά τρόπον ἀποτελεσματικόν τό μέγα ἐθνικόν θέμα καί νά προστατεύσῃ τήν ἐσωτερικήν καί ἐξωτερικήν ἀσφάλειαν τῆς Χώρας.

Κύριοι βουλευταί, ἡ Κυβέρνησις θεωρεῖ ὅτι αἱ περιστάσεις εἶναι ἐξαιρετικῶς σοβαραί, ὅτι οἱ πολιτικοί ἄνδρες ὀφείλουν νά λάβουν τάς ἀποφάσεις των μετά ὥριμον σκέψιν καί ὄχι ὑπό τήν πίεσιν τῶν ἀπειλῶν ἢ τῶν φωνασκιῶν τῶν ὠργανωμένων διαδηλωτῶν. Οὐδέποτε ἡ δημαγωγία συνέβαλεν εἰς εὔρυθμον καί ἀποδοτικήν λειτουργίαν τῶν δημοκρατικῶν πολιτευμάτων.

Εἰς τό σημεῖον τοῦτο δέν θά ἦτο ἄσκοπον νά ὑπομνήσω πόσον καυστικῶς εἶχεν σατυρίσει ὁ Ἀριστοφάνης τούς "κεκράχτας", τούς φωνασκούς δηλαδή δημαγωγούς τῆς ἐποχῆς του, οἱ ὁποῖοι παρέσυραν τόν Λαόν εἰς ἀντιδημοκρατικάς ἐν ὀνόματι τῆς Δημοκρατίας πράξεις, νοθεύ-

οντες τήν Δημοκρατίαν. Χρήσιμον θά ἦτο ἀκόμη νά ὑπομνησθῇ πόσον δικαίως ὁ Ἀριστείδης καί ὁ Κίμων κατηγόρησαν τόν Θεμιστοκλῆ "πέραν τοῦ δέοντος ἐπαίροντα τήν Δημοκρατίαν", παρασύροντα δηλαδή τόν Λαόν πέραν τῶν ὁρίων τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν.

Γνωστόν εἶναι εἰς ποῖον χαμηλόν ἐπίπεδον κατῆλθεν ἡ Δημοκρατία τῶν Ἀθηνῶν, ὅταν οἱ δημαγωγοί παρεκώλυον τούς σώφρονας πολίτας νά ἐκφράσουν ἐλευθέρως τήν γνώμην των, ἐρεθίζοντες τόν ὄχλον καί τρομοκρατοῦντες τούς ἔχοντας ἀντίθετον γνώμην, ἀνακράζοντες τό περιβόητον ἐκεῖνο "δεινόν εἶναι εἰ μή τίς ἐάσει τόν δῆμον πράττειν ὅ ἄν βούλεται" (εἶναι φοβερόν νά μήν ἀφήνῃ κανείς τόν Λαόν νά κάνῃ ὅ,τι θέλει). Μέ τήν δημαγωγικήν αὐτήν ὀχλοκρατίαν κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον οἱ νικηταί στρατηγοί τῶν Ἀργινουσῶν. Ἀλλ' αὐτό ἦτο ἡ ἀρχή τοῦ τέλους τῆς Δημοκρατίας τῶν Ἀθηνῶν καί ἡ ἐγκαθίδρυσις τῆς Τυραννίας τῶν Τριάκοντα, ὡς συνήθως συμβαίνει, μετά τόν θρίαμβον τῶν δημαγωγῶν.

Ὅταν οἱ δημόσιοι ἄνδρες ἀρνοῦνται νά σεβασθοῦν τούς θεσμούς καί τά ὄργανα τῆς Πολιτείας, ὅταν ἀρνοῦνται νά δώσουν τήν μάχην ἐντός τῆς αἰθούσης αὐτῆς, ὅταν πτοοῦνται πρό τοῦ διαλόγου καί ἀρέσκωνται εἰς μονολόγους, τότε ἡ Δημοκρατία νοσεῖ βαρύτατα. Ἐλπίζομεν καί πιστεύομεν ὅτι ἡ συζήτησις ἡ ὁποία θά διεξαχθῇ, θά ἀποδείξῃ μέ πόσην συνείδησιν εὐθύνης ἐδέχθημεν νά ἀναλάβωμεν τήν Κυβέρνησιν καί ποίας προσπαθείας κατεβάλομεν διά νά πείσωμεν ὅλους, ὅτι μοναδικός μας σκοπός ἦτο νά διατηρηθῇ ἡ Ἕνωσις Κέντρου ἐν τῇ Ἐξουσίᾳ καί νά διασφαλισθῇ ἡ ὁμαλή καί ἀπρόσκοπτος λειτουργία τοῦ Κοινοβουλευτικοῦ Πολιτεύματος.

Καταλήγων, ἐκφράζω ἐκ νέου τήν πεποίθησίν μας ὅτι ἀναλαβόντες τήν ἑσπέραν τῆς 15ης Ἰουλίου 1965 τήν Ἐξουσίαν, προσεφέραμεν ἤδη θετικάς ὑπηρεσίας εἰς τήν πατρίδα. Μία ἐκ τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων, εἶναι ὅτι θά ἐξυγιανθῇ, κατ' ἀνάγκην, καί θά λειτουργήσῃ εἰς τό μέλλον φυσιολογικῶς, ὡς πραγματικόν δημοκρατικόν κόμμα, ἡ Ἕνωσις Κέντρου. Ἀλλά προπαντός, θά ἐδραιωθοῦν εἰς τήν συνείδησιν καί τήν πρᾶξιν ὅλων τῶν Ἀντιπροσώπων τοῦ Ἔθνους οἱ ἐλεύθεροι θεσμοί, θά περιφρουρηθοῦν ἀπό οἱανδήποτε ἐπιβουλήν εἰς τήν ἐπιτέλεσιν τῆς ὑψηλῆς ἐθνικῆς των ἀποστολῆς αἱ ἔνοπλαι δυνάμεις θά ἀνακτήσῃ, τέλος, ὁ κυρίαρχος λαός τήν ψυχικήν του ἠρεμίαν, ἀπαραίτητον διά τά εἰρηνικά του ἔργα, ἀλλά καί διά τήν ἀποφασιστικήν του ἐν καιρῷ κρίσιν.

Κύριοι Ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἔθνους. Ἐν ὄψει τῆς δημιουργηθείσης κρισίμου καταστάσεως, ἀπευθύνω θερμήν ἔκκλησιν πρός ὅλους σας. Ὑπερά-

νω πολιτικῶν διαφοροποιήσεων, ὑπεράνω κομματικῶν συμφερόντων, κοινήν ὀφείλομεν νά καταβάλωμεν προσπάθειαν διά τήν διατήρησιν τῆς ψυχικῆς ἑνότητος τοῦ Ἔθνους καί τήν περιφρούρησιν τῶν θεμελιωδῶν θεσμῶν τοῦ Δημοκρατικοῦ μας Πολιτεύματος».

β) Δ' Συνεδρίαση τῆς 4ης Αὐγούστου 1965

Στήν τελευταία Συνεδρίαση τῶν προγραμματικῶν δηλώσεων πού ἔγινε στίς 4 Αὐγούστου 1965[102] ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας ἔλαβε ἐκ νέου τό λόγο καί εἶπε:

«Κύριε Πρόεδρε, θά ἤθελον νά συστήσω ὅπως τηρηθῇ ἀπόψε αὐστηρῶς ὁ Κανονισμός καί ὅπως γίνῃ σεβαστή ἡ σειρά τῶν ἐγγεγραμμένων νά ὁμιλήσουν, διότι ὡς θά ἐνθυμῆσθε χθές πολλαί παρεμβολαί μή ἐγγεγραμμένων νά ὁμιλήσουν συνετέλεσαν εἰς τήν κατανάλωσιν πολυτίμου χρόνου. Διά νά φθάσωμεν τό ταχύτερον εἰς τό τέρμα τῆς συζητήσεως καί τήν ἀπόφασιν τῆς Βουλῆς, θά παρακαλέσω νά προτιμηθοῦν οἱ ἐγγεγραμμένοι νά ὁμιλήσουν ἐξ ὅλων τῶν κομμάτων, διότι κατά τήν χθεσινήν συνεδρίασιν ἐδημιουργήθη ἀταξία καί ὀφείλω νά ὁμολογήσω ὅτι ἡ παρέμβασις τοῦ κ. Ἀρχηγοῦ τῆς Ἐθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἑνώσεως καθώς καί ἡ σύνεσις τοῦ κ. Κωστοπούλου ἐπανέφεραν εἰς τήν κοινοβουλευτικήν τάξιν τήν συζήτησιν. Ἀνταποκρινόμενος δέ εἰς διαμαρτυρίαν τοῦ κ. Ἀρχηγοῦ τῆς Ἐθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἑνώσεως ὅτι κατά τήν διεξαχθεῖσαν χθές τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Προεδρείου ἀνταλλαγήν γνωμῶν περί τῆς λήξεως τῆς συζητήσεως δέν εἶχεν ἐγκαίρως ζητηθῇ ἡ γνώμη του, ὀφείλω νά ὁμολογήσω ὅτι ἡ παρουσία τῆς Ἐθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἑνώσεως καί τοῦ ἀξιοτίμου Ἀρχηγοῦ της εἰς τήν αἴθουσαν αὐτήν, ὑπῆρξε πάντοτε, ἀλλά περισσότερον εἰς τάς παρούσας κρισίμους περιστάσεις, ἰσχυρά ἐγγύησις τῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμαλότητος καί συμβολή πατριωτικῆς ἀξίας».

Τελειώνοντας ἡ συζήτηση ἐπί τῶν προγραμματικῶν δηλώσεων, ὁ Νόβας ξαναπῆρε τό λόγο καί εἶπε:

«Κύριοι συνάδελφοι, ἡ Κυβέρνησις δέν ἔχει νά προσθέσῃ τίποτε πε-

102. Πρακτικά Βουλῆς, σελ. 68-96.

ραιτέρω. Ἐπράξαμεν εἰς τό ἀκέραιον τό καθῆκον μας πρός τήν πατρίδα καί πρός τήν δημοκρατίαν. Ἀναμένομεν μέ ἥσυχον συνείδησιν τήν κρίσιν σας ὡς καί τήν κρίσιν τῆς ἱστορίας, διά τήν ὁποίαν εἴμεθα ἀπολύτως βέβαιοι».

Μέ τά τελευταῖα αὐτά λόγια τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως Γ. Ἀθανασιάδη-Νόβα, ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς κήρυξε περαιωμένη τή συζήτηση.

γ) Ὀνομαστική ψηφοφορία

Κηρύσσοντας περαιωμένη τή συζήτηση ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς προχώρησε στήν ψηφοφορία, μέ ὀνομαστική κλήση.

Ἄρχεται ἡ ψηφοφορία (ἀνάγνωση ἀπό τόν κατάλογο)...

«Περατωθείσης τῆς ψηφοφορίας, ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Βουλῆς ἀνακοινοῖ τό ἀποτέλεσμα τῆς διεξαχθείσης ψηφοφορίας, τό ὁποῖον ἔχει ὡς ἑξῆς: Ἐψήφισαν ἐν συνόλῳ 298. Ὑπέρ τῆς Κυβερνήσεως ἐψήφισαν 131, κατά τῆς Κυβερνήσεως 167, κατά τό κάτωθι παρατιθέμενον πρωτόκολλον:

Τσιριμῶκος Ἠλίας	*Ο*	*Κατριβᾶνος Ἠλίας*	*Ο*
Κατσώτας Παυσανίας	*Ο*	*Παπαηλιοῦ Ἠλίας*	*Ν*
Ἀλευρᾶς Ἰωάννης	*Ο*	*Τριανταφυλλάκος Τρύφ.*	*Ν*
Τούμπας Ἰωάννης	*Ν*	*Ἀποσκίτης Κων.*	*Ν*
Κουτσοχέρας Ἰωάννης	*Ο*	*Γαρουφαλιᾶς Πέτρος*	*Ν*
Μελᾶς Γεώργιος	*Ν*	*Παπαδημητρίου Κων.*	*Ν*
Ρουσόπουλος Ἀθανασ.	*Ν*	*Καρατζένης Δημήτριος*	*Ν*
Ὑψηλάντης Θωμᾶς	*Ο*	*Παπαηλίας Νικόλαος*	*Ο*
Βερνῖκος Ἀλέξανδρος	*Ν*	*Διαμαντόπουλος Ἰάκ.*	*Ν*
Πιπινέλης Παναγιώτ.	*Ν*	*Τομαρᾶς Εὐάγγελος*	*Ο*
Μαρκεζίνης Σπυρίδων	*Ν*	*Παπαχρήστου Ἀθανάσ.*	*Ν*
Ράλλης Γεώργιος	*Ν*	*Φράγκος Ἀναστάσιος*	*Ν*
Μανιαδάκης Κων.	*Ν*	*Παπανδρέου Ἀνδρέας*	*Ο*
Ἀναγνωστόπουλος Νικ.	*Ν*	*Παπαγιαβῆς Γεώργιος*	*Ο*
Κασιμάτης Γρηγόριος	*Ν*	*Γιαννόπουλος Ἀθανάσ.*	*Ο*
Βρανόπουλος Δημήτρ.	*Ν*	*Δρούλιας Ἀναστάσιος*	*Ν*
Ἠλιοῦ Ἠλίας	*Ο*	*Ζαΐμης Φωκίων*	*Ο*

Κιτσίκης Νικόλαος	Ο
Μερκούρης Σταμάτ.	Ο
Μαῦρος Φίλιππος	Ο
Βασιλᾶτος Γεράσιμος	Ο
Τσιριμῶκος Ἰωάννης	Ο
Ἀποστολάκος Χρηστ.	Ν
Παπαγεωργίου Ἰωάννης	Ο
Κολοκυθᾶς Τάσος	Ο
Τζιζῆς Ἀντώνιος	Ο
Τούντας Χρῆστος	Ο
Ψαρρός Χαράλαμπος	
Τσάτσος Κωνσταντῖνος	Ν
Βαρβιτσιώτης Ἰωάννης	Ν
Ράλλης Κωνσταντῖνος	Ν
Στρατῆς Δημήριος	Ο
Κύρκος Λεωνίδας	Ο
Ἠλιόπουλος Σταῦρος	Ο
Νεφελούδης Βασίλειος	Ο
Χούτας Στυλιανός	Ο
Ἀθανασιάδης-Νόβας Γ.	Ν
Κατσώτας Σπυρίδων	Ο
Πετρόπουλος Κων.	Ο
Παπαδημητρίου Γεώργ.	Ο
Σερπᾶνος Γεώργιος	Ο
Σταυρόπουλος Παναγ.	Ν
Σταμάτης Γεώργιος	Ν
Τρικούπης Κωνσταν.	Ν
Παπαϊωάννου Δημήτρ.	Ο
Παπαδημητρίου Δημ.	Ο
Παπαρτεμίου Ἰωάννης	Ν
Μπακόπουλος Νικόλαος	Ο
Ἄρχος Δημήτριος	Ο
Κεφαλληνός Τόλμποτ	Ο
Μυριδάκης Μιχαήλ	Ν
Κανελόπουλος Ἀθαν.	Ο
Στεφανόπουλος Στεφ.	Ο
Πετραλιᾶς Ἀντώνιος	Ο
Κατσικόπουλος Παναγ.	Ο
Κανελλόπουλος Παναγ.	Ο
Στεφανόπουλος Κωνστ.	Ν
Γεροκωστόπουλος Ἀχιλ.	Ν
Παπασπύρου Δημήτριος	Ν
Κίνιας Δημοσθένης	Ο
Τζώρτζης Γεώργιος	Ο
Βουρδουμπᾶς Δημήτρ.	Ν
Παπαδόπουλος Ἀναστ.	Ο
Λιακόπουλος Ἀχιλλεύς	Ο
Παπαπαναγιώτου Θεοφ.	Ο
Γρίβας Δημήτριος	Ν
Δαμιανός Κλεάνθης	Ν
Ζίγδης Ἰωάννης	Ο
Κουντούρης Νικόλαος	Ο
Λαμπριανός Γεώργιος	Ο
Μανούσης Σταμάτιος	Ο
Κωτιάδης Στυλιανός	Ν
Ζαπάρτας Ἐμμανουήλ	Ο
Νικολαΐδης Λουκᾶς	Ο
Βλασακούδης Ἀπόστ.	Ο
Κωνσταντινίδης Ἀθαν.	Ν
Κλῆς Παναγιώτης	Ν
Στειρόπουλος Νικόλαος	Ν
Στεφανίδης Μιχαήλ	Ο
Μπουρνιᾶς Ἀπόστολος	Ο
Ἀρβανιτάκης Εὐάγγελ.	Ο
Βλαχοθανάσης Ἀγγελ.	Ο
Βογιατζῆς Γεώργιος	Ν
Καλλίας Κωνσταντῖνος	Ν
Κακαρᾶς Ἀντώνιος	Ν
Παπασπύρου Κωνσταν.	Ο
Καραπιπέρης Χρυσόστ.	Ν
Θανόπουλος Δημήτριος	Ν
Γυιόκας Παναγιώτης	Ν
Παπαλαζάρου Ζήσης	Ο
Κοντομάρης Σπυρίδων	Ο
Δεσύλλας Θεόδωρος	Ο

Στεφανόπουλος Γεώργ.	Ο	Θεοτόκης Σπυρίδων	Ν
Γιαννόπουλος Ἰωάννης	Ο	Λύχνος Γεράσιμος	Ν
Αὐγερινός Αὐγέρ-Νάκης	Ο	Δενδρινός Εὐάγγελος	Ν
Πολυζωγόπουλος Στ.	Ν	Μεταξᾶς Γεράσιμος	Ν
Πιπιλῆς Χρῆστος	Ν	Παπαδόπουλος Δημοσθ.	Ο
Παπαδάκης-Στάικος Ι.	Ο	Ἀβραμίδης Χρῆστος	Ν
Γιαμᾶς Ἰωάννης	Ο	Παπαδόπουλος Κωνστ.	Ν
Παπαδόπουλος Φιλοκ.	Ο	Περτσινίδης Σωφρόν.	Ν
Χατζηδημητρίου Δημ.	Ν	Παπακωνσταντίνου Μ.	Ο
Μαρῆς Κωνσταντῖνος	Ο	Ταλιαδούρης Κωνστ.	Ο
Ξυλούρης Μενέλαος	Ο	Λαζαρίδης Γεώργιος	Ο
Κωνιωτάκης Κωνστ.	Ο	Καστανίδης Γεώργιος	Ο
Ματζαπετάκης Ἐμμαν.	Ο	Μανέντης Διονύσιος	Ν
Πλεύρης Τηλέμαχος	Ο	Ἀθανασιάδης Σταῦρος	Ν
Λουλακάκης Ἐμμαν.	Ν	Τσακιρίδης Παῦλος	Ν
Ἡγουμενάκης Γεώργ.	Ν	Σπανορρήγας Ἀλέξαν.	Ν
Κεφαλογιάννης Ἐμμαν.	Ν	Ρέντης Θεοχάρης	Ν
Πιτούλης Φώτιος	Ν	Παπακωνσταντίνου Κ.	Ν
Ἀθανασίου Νικόλαος	Ν	Παπαληγούρας Παν.	Ν
Παπανδρέου Γεώργιος	Ο	Νομικός Μᾶρκος	Ν
Μπακατσέλος Γεώργιος	Ν	Ἀνερούσης Εὐάγγελος	Ν
Σπηλιωτόπουλος Ἰωάν.	Ο	Πρωτοπαπαδάκης Ἀρ.	Ν
Μαναβῆς Θεοχάρης	Ο	Μπαρότσης Ἀντώνιος	Ο
Μυλωνᾶς Διονύσιος	Ο	Ἀλαβᾶνος Νικόλαος	Ο
Θεοδοσιάδης Ἀλέξαν.	Ν	Δαβάκης Δημήτριος	Ν
Ἰορδάνογλου Ἱπποκρ.	Ν	Βαρβιτσιώτης Νικήτας	
Καραθόδωρος Ἀλέξαν.	Ν	ἢ Νικηταρᾶς	Ν
Πασαλίδης Ἰωάννης	Ο	Γραφάκος Γεώργιος	Ν
Πανάγος Γεώργιος	Ο	Λαγάκος Λεωνίδας	Ο
Τσαπάρας Στέφανος	Ο	Σπηλιάκος Ἀγησίλαος	Ο
Καραγκιώζης Γεώργιος	Ο	Γραμματίδης Χρῆστος	Ο
Λασκαρίδης Λάσκαρης	Ο	Περραιβός Κωνσταν.	Ο
Κανδυλιάρης Χρυσόστ.	Ν	Καρδάρας Δημήτριος	Ο
Ἑρμείδης Χάρης	Ν	Γεωργίου Δημ. ἢ Τάκης	Ο
Βογιατζῆς Ἀλέξανδρος	Ν	Βανταλῆς Εὐάγγελος	Ο
Τσιάρας Ἀναστάσιος	Ο	Ροδόπουλος Κων. ἢ Τ.	Ν
Βαδαλούκας Σπυρίδων	Ο	Κιτσίδης Χρῆστος	Ν
Λώρας Ἀνέστης	Ν	Σακελλάρης Εὐάγγελος	Ο

Μυλωνᾶς Γεώργιος	Ο	Κοθρῆς Ἐμμανουήλ	Ο
Ἀβέρωφ-Τοσίτσας Εὐ.	Ν	Σεργάκης Ἰωάννης	Ο
Ἰωάννου Δημήτριος	Ν	Χλουβεράκης Μιχαήλ	Ο
Δερδεμέζης Ἀνδρέας	Ν	Μαλλιάκας Νικόλαος	Ο
Σκοπούλης Νικόλαος	Ο	Γαληνός Μιχαήλ ἢ Μίμ.	Ο
Λυμπέρης Λεόντιος	Ο	Βουνάτσος Φωκίων	Ο
Νικολαΐδης Σταῦρος	Ο	Γανίτης Νικόλαος	Ο
Μανωλόπουλος Θεόδωρ.	Ο	Παππᾶς ἢ Παπαχίου	Ο
Βενέτης Κων/νος	Ν	Βιτούλιας Γεώργιος	Ν
Δούκας Πασχάλης	Ο	Γρηγόρης Ξενοφῶν	Ο
Ἀλλαμανῆς Στυλιανός	Ν	Γκλαβάνης Ἰωαν. ἢ Τζών	Ο
Ἀντωνίου Ἀπόστολος	Ο	Λούλης Γεώργιος	Ο
Παπαϊωάννου Ἄγγελος	Ο	Παναγιωτόπουλος Φώτ.	Ο
Ἀναγνωστόπουλος Γ.	Ο	Φροντιστής Ἀθανάσ.	Ν
Ταλιαδοῦρος Ἀθανάσιος	Ν	Ἐλαφρός Σταμούλης	Ν
Γυφτοδήμου ἢ Καραγεώργη Μαρία	Ο	Χασάν Ὀγλοῦ Γιουσ.	Ν
Μποῦτος Ἰωάννης	Ν	Χατίπογλου Χασάν	Ν
Ψαρρέας Ἰωάννης	Ν	Γουδελῆς Σταῦρος	Ο
Καλαντζάκος Ἀριστείδ.	Ν	Ἀντωνιάδης Δημήτριος	Ο
Λαντζούνης Δημήτριος	Ν	Σπύρου Ἰωάννης	
Περρωτῆς Ἀριστομ.	Ν	Γρηγορίου Γεώργιος	Ο
Κωστόπουλος Σταῦρος	Ν	Ἀνθόπουλος Εὐστάθιος	Ο
Κοκκέβης Ἀνδρέας	Ο	Ἀγγελούσης Ἄγγελος	Ο
Χαραλαμπόπουλος Ἰω.	Ο	Ἰντζές Βασίλειος	Ο
Μπόμπολας Νικόλαος	Ο	Μαυρίδης Ἀθανάσιος	Ο
Μπαλτατζῆς Ἀλέξαν.	Ο	Καραμανλῆς Ἀχιλλεύς	Ν
Πιαλόγλου Κλέων	Ο	Χρίστογλου Ἰωάννης	Ν
Μιχαηλίδης Τριαντ.	Ν	Λαυρεντίδης Ἰσαάκ	Ν
Παπαπολίτης Σάββας	Ο	Μητακίδης Ἀθανάσιος	Ν
Μπίρης Σταῦρος	Ο	Ἐφραιμίδης Βασίλειος	Ο
Σακαλῆς Ἡρακλῆς	Ο	Ἔξαρχος Νικόλαος	Ο
Σαββόπουλος Εὐάγ.	Ο	Ἀντωνίου Ἀριστοτέλης	Ο
Παπασπύρου Ἰωάννης	Ο	Παγκοῦτσος Ἀπόστολ.	Ο
Ἀλιπράντης Δημήτριος	Ν	Γιαννούσης Κλεόβουλος	Ν
Σκορδίλης Ἐμμανουήλ	Ν	Χατζηγάκης Δημήτριος	Ν
Ἀνδριανόπουλος Γεώργ.	Ν	Παπανικολάου Δημήτριος	Ο
		Σακελλαρίου Ἰωάννης	Ο

Μπριλλάκης Ἀντώνιος	O	Τσιριμῶκος Κων/νος	O
Διαμαντίδης Δημήτριος	O	Κωστῆς Δημήτριος	N
Χονδρομματίδης Χρῆσ.	O	Καλαντζῆς Εὐάγγελος	N
Μελᾶς Ἰωάννης	O	Εὐταξίας Λάμπρος	N
Θεοδωράκης Μιχαήλ	O	Παπαλουκᾶς Ἀχιλλεύς	N
Παπαδημητρίου Ἰω.	O	Μακρῆς Δημήτριος	N
Μπουγᾶς Χρῆστος	N	Ἀνδρεάδης Γεώργιος	N
Πέτσος Εὐάγγελος	O	Θεοχαρίδης Δημοσθένης	O
Ἀνδρεάδης Θωμᾶς	O	Κοΐνης Γεώργιος	O
Σιγανίδης Κων/νος	O	Γκελεστάθης Ἀθανάσιος	N
Προκοπίδης Ἰωάννης	N	Βασματζίδης Χρῆστος	N
Γκίλας Ἀρίσταρχος	N	Κυριαφίνης Ἰωάννης	O
Χασαπίδης Ἀστέριος	O	Φιλιππίδης Ἀθανάσιος	N
Καμπερίδης Θεόφιλος	O	Πολυχρονίδης Πολυχρ.	O
Δημόπουλος Κωνστ.	O	Μητσοτάκης Κων/νος	N
Παπαγεωργίου Κων.	N	Μπακλατζῆς Ἐμμαν.	O
Κρόκος Δημήτριος	O	Μιχελογιάννης Γεώργ.	O
Τσαντούλας Χριστόφ.	N	Βαλυράκης Ἰωάννης	O
Βαρδινογιάννης Παῦλος	O	Ζορμπᾶς Νικόλαος	O
Στεφανάκης Κωνστ.	N	Μαυριδόγλου Ἰσίδωρος	O
Τσουδερός Ἰωάννης	N	Μπουρνιᾶς Λεωνίδας	N

δ) Καταψήφιση τῆς Κυβέρνησης Νόβα

Μετά τό πέρας τῆς ψηφοφορίας ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς ἀνακοινώνει τό ἀποτέλεσμα τῆς διεξαχθείσης ψηφοφορίας τό ὁποῖο εἶχε ὡς ἑξῆς: Ψήφισαν συνολικά 298. Ὑπέρ τῆς Κυβερνήσεως ψήφισαν 131, κατά τῆς Κυβερνήσεως 167.

Πρόεδρος. « Ἐπομένως ἡ Κυβέρνησις δέν ἔτυχε τῆς ψήφου ἐμπιστοσύνης τῆς Βουλῆς καί οὕτω εὑρισκόμεθα ἐνώπιον κυβερνητικῆς κρίσεως».

ε) Ἀναγνώριση ἀποτελέσματος

Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας (Πρ. Κυβερνήσεως). *«Κύριοι βουλευταί, μετά τό ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας ἡ Κυβέρνησις τελεῖ ὑπό παραίτησιν. Παρακαλῶ, κ. Πρόεδρε, ὅπως διακοποῦν αἱ ἐργασίαι τοῦ Σώματος μέχρι λήξεως τῆς κυβερνητικῆς κρίσεως».*

στ) Νέες ἐντολές σχηματισμοῦ Κυβερνήσης

Ἡ νέα ἐντολή δόθηκε στόν Ἠλ. Τσιριμῶκο, ὁ ὁποῖος μέσα σέ ὀκτώ μέρες πού ἐμφανίσθηκε στή Βουλή εἶχε τήν ἴδια τύχη μέ τό Νόβα (159 ψήφοι κατά καί 135 ὑπέρ).

Τήν τρίτη ἐντολή πῆρε ὁ Στεφ. Στεφανόπουλος, ὁ ὁποῖος τελικά πῆρε ψῆφο ἐμπιστοσύνης μέ 152 ψήφους ὑπέρ καί 148 κατά.

Στήν Κυβέρνηση Στεφανόπουλου, ἡ ὁποία κυβέρνησε μέχρι τέλους τοῦ 1966, ὁ Νόβας χρημάτισε Ἀντιπρόεδρος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος Διοικ. Συμβουλίου Ἱδρύματος Νόβα 5
Προλογικό Σημείωμα Συγγραφέα 7

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ Γ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ ΝΟΒΑ ΑΠΟ ΤΟ 1926 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1974.

—Α΄ ἐκλογή τοῦ 1926 13
—Γ΄ ἐκλογή τοῦ 1932 13
—Γ΄ Ἀναθεωρητική Βουλή τοῦ 1936 14
—Μεταπολεμική Περίοδος 14
—Α΄ ἐκλογική περίοδος τοῦ 1950 15
—Β΄ ἐκλογική περίοδος τοῦ 1951 15
—Δ΄ ἐκλογική περίοδος τοῦ 1956 16
—Ε΄ ἐκλογική περίοδος τοῦ 1958 16
—ΣΤ΄ ἐκλογική περίοδος τοῦ 1961 17
—Ζ΄ ἐκλογική περίοδος τοῦ 1963 17
—Η΄ ἐκλογική περίοδος τοῦ 1964 18
—Πρόεδρος Βουλῆς 18
—Πρόεδρος Κυβερνήσεως 19
—Ἀντιπρόεδρος Κυβερνήσεως Στεφανοπούλου 19
—Πρόεδρος Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς ἄρθρου 35 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1952 . .19
—Συμβούλιο Πρωθυπουργῶν τό 1974 20

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ

Γ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ ΝΟΒΑ ΑΠΟ ΤΟ 1926 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1965

—Ἀπανθίσματα ἀπό τίς ἀγορεύσεις του στήν Βουλή τῶν Ἑλλήνων 22

Ἔτος 1926

—Συγκοινωνία Ἠπείρου καί Ναυπακτίας 27
—Περί τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ 29

Ἔτος 1927-1928

—Περί ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως 37
—Ἀγόρευση γιά τό Δαμασκηνό κ.λ.π. 41
—Εἰκοσαετία 1930-1950 43

Ἔτος 1950

—Ἐπερώτηση γιά τό Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης 53
—Ἀπαντήσεις ἐπί ἐρωτήσεων ὡς Ὑπ. Παιδείας 64
α) Ἀνέγερση Γυμνασίου Θηλέων Σερρῶν 64
β) Κενά ἐκπαίδευσης 65
γ) Ἀναστηλώσεις Ἁγ. Δημητρίου Θεσ/νίκης 65
δ) Κενά σχολείων Β. Ἑλλάδος 65
ε) Γυμναστικός Σύλλογος «Ἡρακλῆς» Θεσ/νίκης 66
στ) Προμήθεια ραδιοφώνων μπαταρίας 66
ζ) Μεταφορά Κούρου Φιγαλείας 67
η) Ἵδρυση σταδίου στή Νίκαια 68
θ) Γυμνασιακό παράρτημα Λαμπείας Ἠλίας 68
ι) Κενές θέσεις στοιχ. Ἐκπαιδεύσεως 69
ια) Διδακτηριακές ἀνάγκες Δωδεκανήσου 70
ιβ) Γυμνάσιο Νικαίας 70
ιγ) Ἀθλητικός Ὅμιλος Παλ. Φαλήρου 71

Ἔτος 1951

—Κατάθεση τροπολογίας 75
—Ἀξιοποίηση τῶν ἁλιπέδων τοῦ Ἀχελώου 75
—Ἀπαντήσεις ἐπί ἐρωτήσεων ὡς Ὑπουργός Βιομηχανίας 77
α) Ἀξιοποίηση μεταλλείων 78
β) Νυκτερινή Σχολή Μηχανικῶν Σύρου 78

Ἔτος 1952

—Συνέχεια ἀπαντήσεων ὡς Ὑπουργός Βιομηχανίας 83

α) Ἀπαγόρευση τῆς ἁλιείας μέ μηχανότρατες 83
β) Ἀπαγόρευση τῆς ἁλιείας στή λίμνη Παμβώτιδα 84
γ) Ἀνων. Ἑταιρεία «Βωξίται Παρνασσοῦ» 85
δ) Σύμβαση Πτολεμαΐδος 86
ε) Χορήγηση δανείων στούς ἁλιεῖς 88
—Πρόταση δυσπιστίας 91
—Ἀπαντήσεις σέ ἄλλες δύο ἐρωτήσεις ὡς Ὑπ. Βιομηχανίας 92
α) Ἠλεκτροδότηση πόλεως καί χωριοῦ Εὔβοιας 92
β) Θερμικό ἐργοστάσιο Ἀλιβερίου 93
—Ἔργα Πτολεμαΐδος 94
—Κατάθεση καί συζήτηση νομοσχεδίων. 97

Ἔτος 1958

—Ἰδιωτικά Ἐκπαιδευτήρια 115
—Περί Ἑλληνικοῦ Ὀργανισμοῦ Τουρισμοῦ 146
—Εἰδική φορολογία ὑπέρ Παν/μίου Θεσ/νίκης 150

Ἔτος 1959

—Προγραμματικές δηλώσεις Καραμανλῆ 157
α) Γενικά 157
β) Προστασία ὀρεινῶν πληθυσμῶν 158
γ) Ἐθνικό θέμα Παιδείας 160
—Πρόταση δυσπιστίας στήν Κυβέρνηση Καραμανλῆ 167
—Ἐπιστολή Νόβα πρός τό Προεδρεῖο 175
—Περί καταστατικοῦ χάρτου τῆς Ἐκκλησίας 178
—Περί συστάσεως Ὀργανισμοῦ Λιμνοθαλάσσης Μεσολογγίου-Αἰτωλικοῦ. .184
—Περί Ἑλληνικῶν Ἐπαρχιῶν Ι 221

Ἔτος 1960

—Φέρρυ-μπώτ Ἑλλάδος - Ἰταλίας 225
—Σπατάλη Δημοσίου χρήματος 226
—Περί ἀντισυνταγματικότητας Νόμων 228
—Ἐπαναφορά ἐκπαιδευτικοῦ θέματος 233
—Ἤπειρος καί Μακεδονία 248
—Ἐκλογή τακτικοῦ Προέδρου Σώματος 251
—Συμμετοχή σέ Ἐπιτροπές 252
—Ὑπόθεση Μαξιμιλιανοῦ Μέρτεν 253
—Θέμα Χάϊνεμαν καί Πασσέρ 275
– Ἐρεθίστηκε ὁ Καραμανλής 276
– Ἐπεισόδιο Ἀρβανιτάκη-Κανελλόπουλου 278
—Ἐπερώτηση γιά τόν ἐκλογικό Νόμο 281

—Παρέμβαση γιά τούς Δικηγόρους 293
—Θλιβερά ἔκτροπα Οἰκοδόμων 294
—Περί Βουλευτικῆς ἀσυλίας 305
—Συνέχεια τῆς ἐπερώτησης γιά τόν ἐκλογικό Νόμο 307
—Προτάσεις ἐπί τοῦ ἐκλογικοῦ Νόμου 311

Ἔτος 1961

—Συνέχεια ἐπί τοῦ ἐκλογικοῦ Νόμου. 319
—Περί Ἑλληνικῶν Ἐπαρχιῶν ΙΙ 325
α) Γενικά 326
β) Ἡ καθυστέρηση τοῦ γεωργικοῦ τομέα 330
γ) Κατασκευάζουν ἀλλά δέν δημιουργοῦν 332
δ) Ἡ ἀστυφιλία ἐρημώνει τά χωριά 333
ε) Πολυτελῆ ἔργα στήν Ἀθήνα, εὐτελῆ στίς Ἐπαρχίες 336
στ) Δασικοί δρόμοι καί Ἐθνική ὁδοποιΐα 339
ζ) Πλήρης ἐγκατάλειψη τῆς ὁδοῦ Δελφῶν-Ναυπάκτου 341
η) Νά γίνουν ἐργοστάσια στίς Ἐπαρχίες 343
θ) Βιοτεχνία καί χειροτεχνία 345
ι) Ἡ πνευματική ἐξύψωση τῆς Ἐπαρχίας 348
ια) Θεμελιώδης βάση εἶναι τό σχολεῖο 350
ιβ) Χωρίς καλή παιδεία δέν γίνεται ἀνασυγκρότηση 353
ιγ) Ὁ τομέας τῆς Γεωργίας 355
ιδ) Δέν ὑπάρχει εὐημερία ἀλλά δυσπραγία 358
ιε) Τό ἔργο τοῦ Ἀχελώου 360
ιστ) Ἡ σήραγγα Λυσιμαχίας 363
ιζ) Οἱ Ὑπερβάσεις 364
ιη) Ἡ Διοίκηση τῆς Γεωργίας 365
ιθ) Ἀπέτυχε ἡ μόρφωση τῶν ἀγροτοπαίδων 367
κ) Ἀνάγκη περιφερειακοῦ προγραμματισμοῦ 370
κα) Περί ὀρεινῆς Οἰκονομίας 372
κβ) Ὑφυπουργεῖον ὀρεινῆς Οἰκονομίας 374
κγ) Δέν ὑπάρχει Κράτος καί Πατρίς, ὑπάρχει μόνον Κόμμα καί Βουλευτής 375
κδ) Οἱ Ἀγροτικές συντάξεις 376
κε) Τά μικρά ἐγγειοβελτικά ἔργα 376
κστ) Τά χρέη τῶν Κοινοτήτων 377
κζ) Θετική ὀργάνωση τοῦ ὀρεινοῦ χωρίου 378
κη) Κύριοι φορεῖς: Κοινότητα καί Συνεταιρισμός 379
κθ) Βαθμός καί μισθός στούς Ἱερεῖς, στούς Δασκάλους καί Γραμματεῖς

Κοινοτήτων 380
λ) Πῶς θά ἐξασφαλίσουμε μονίμους Κοινοτικούς Ἰατρούς 380
λα) Ἀνακεφαλαίωσι προτάσεων γιά τήν ὀργάνωση τῶν ὀρεινῶν χώρων . .381
λβ) Ἀξιοποίηση τῶν Δασῶν 383
λγ) Ἡ κατάργηση τῆς γιδοβοσκῆς 383
λδ) Ἄστεγοι, Ἀκτήμονες, Γεωργοεργάτες 384
λε) Τό ἐθνογραφικό καί λαογραφικό θέμα 385
λστ) Τό ἔργο τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 387
λζ) Ἡ ἀνάπτυξη τῶν Ἐπαρχιῶν, νέα Μεγάλη Ἰδέα τοῦ Ἔθνους 388
λη) Ἀνάγκη νέας ἐμπνευσμένης καί δημιουργικῆς Κυβέρνησης 390
Ἔτος 1962
—Ἀγόρευση γιά τήν κύρωση συμφωνίας σύνδεσης μέ τήν ΕΟΚ 395
Ἔτος 1963
—Ἔκφραση δυσπιστίας πρός τήν Κυβέρνηση 417
Ἔτος 1964
—Στήν Α΄. Σύνοδο τοῦ 1964 ἐκλέγεται Πρόεδρος Βουλῆς 421
Προεδρικός λόγος 421
—Νεκρολογία Βασιλιά Παύλου 425
—Ὁρκωμοσία Βασιλιά Κωνσταντίνου 428
—Νεκρολογία Σοφ. Βενιζέλου 432
—Βαρυσήμαντες ἀνακοινώσεις ὡς Προέδρου Βουλῆς 435
—Σύσταση Ὑπηρεσίας «Πόθεν Ἔσχες» 439
—Ἐπανεκλέγεται Πρόεδρος Βουλῆς στή Β΄ Σύνοδο τοῦ 1964 444
Προεδρικός λόγος 444
α) Εὐχαριστίες 444
β) Ἱστορική ἐπέτειος 445
γ) Κοινοβουλευτικός ἀπολογισμός 446
—Κατάθεση προϋπολογισμοῦ Βουλῆς 451
Ἔτος 1965
—Νεκρολογία Οὐΐνστον Τσῶρτσιλ 455
—Νεκρολογία Λουκῆ Ἀκρίτα 458
—Προσφώνηση τοῦ Γάλλου φιλέλληνα Π.Φλεμλέν ἀπό τόν Πρόεδρο τῆς Βουλῆς 460
—Ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας γιά τήν ἡμέρα τῆς Εὐρώπης 462
—Συζήτηση στή Βουλή γιά τό ἀσυμβίβαστο Προέδρου Βουλῆς καί Προέδρου Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 464
—Ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας ὁρκίζεται Πρωθυπουργός 484

—Προγραμματικές δηλώσεις Κυβέρνησης Νόβα 485
α) Β΄ Συνεδρίαση τῆς 2ας Αὐγούστου 1965 485
β) Δ΄ Συνεδρίαση τῆς 4ης Αὐγούστου 1965 495
γ) Ὀνομαστική ψηφοφορία 496
δ) Καταψήφιση τῆς Κυβέρνησης Νόβα 501
ε) Ἀναγνώριση ἀποτελέσματος 501
στ) Νέες ἐντολές σχηματισμοῦ Κυβέρνησης 502

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ Γ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ - ΝΟΒΑ *ΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ* ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗ ΚΕ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΗΘΗΚΕ ΣΤΗΝ «ΠΟΡΕΙΑ». ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΣΑΛΤΟΡΙΑΔΗ ΤΟ ΝΟΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 2000 ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ Γ. & Μ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ-ΝΟΒΑ. ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΕΩΝ ΕΙΧΕ Ο ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΡΙΨΙΑΝΟΣ